วารสารสุทธิปริทัศน์
SUTHIPARITHAT JOURNAL

DPU
DHURAKIJ PUNDIT UNIVERSITY
PROGRESSIVE UNIVERSITY

ปีที่ 29 ฉบับที่ 92 ตุลาคม-ธันวาคม 2558 ISSN 0857-2690

บทความวิชาการ

โอกาสการค้าการลงทุนใน CLMV ภายหลัง AEC ปี 2558 1
ลักษณาวดี บุญชู

ปัจจัยที่มีผลต่อการประยุกต์ใช้มาตรฐานการรายงานการเงินและลักษณะคุณภาพกำไร 21
รัชดาภรณ์ เสมาขันธ์

บทบาทของผู้ตรวจสอบภายในต่อการจัดการความเสี่ยงองค์กร: ปัจจัยสาเหตุและผลลัพธ์ 37
สุฏิกา รักประสูติ

การเปรียบเทียบมาตรฐานการดำเนินงานของสถาบันการเงินอิสลามของประเทศไทยกับประเทศมาเลเซีย 52
กาญจนา บุญชม

บทความวิจัย

การยอมรับเครือข่ายสังคมออนไลน์ (SNS) ของกลุ่มเจเนอเรชั่นวาย (Gen Y) 65
ศรัณย์ธร ศศิธนากรแก้ว

การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยวิธีการสอนคิดอย่างมีวิจารณญาณนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เรื่อง การเป็นพลเมืองดีในสังคม วัฒนธรรมไทย 80
อธิคุณ สินธนาปัญญา

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาจีนและความพึงพอใจต่อการส่งเสริมประสบการณ์การเรียนรู้ในโครงการการเรียนรู้ภาษาและวัฒนธรรมจีน ณ มหานครกวางโจว สาธารณรัฐประชาชนจีน 94
สิทธิโชค เศรษฐีแสง, สมนวัน เหมนาค

ประสิทธิผลของการบริหารงานของรัฐบาลรักษาการต่อการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ: กรณีศึกษารัฐบาลรักษาการของ พ.ต.ท.ดร. ทักษิณ ชินวัตร (24 ก.พ. – 19 ก.ย. 2549) 112
เอนกชัย เรืองรัตนากร

ความพึงพอใจในลักษณะท่าทางของคู่สื่อสารระหว่างหัวหน้างานและผู้ปฏิบัติในงานประชาสัมพันธ์ 130
พรพรหม ชมงาม

ปัจจัยส่วนบุคคลที่มีอิทธิพลปฏิสัมพันธ์ต่อคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการ : กรณีศึกษานักศึกษาที่เข้าร่วมโครงการเรียนรู้แดนมังกรสะท้อนวิถีไทย ครั้งที่ 7 148
นิภา กู้พงษ์ศักดิ์, พีร์ ภานุวัฒน์วนิชย์

ความคิดเห็นเกี่ยวกับกลยุทธ์ส่วนประสมทางการตลาดของผู้ประกอบการข้าวอินทรีย์ในประเทศไทย 166
พีรภาว์ ทวีสุข

การประยุกต์ใช้ซิกซ์ซิกม่าร่วมกับระบบ Toyota Production System ในการปรับปรุงกระบวนการทำงานของแผนกตัวถังและสีบริษัทโตโยต้า สงขลา จำกัด 182
จุฑามาศ พรหมมนตรี, วราภรณ์ สุขแสนชนานันท์

การแบ่งปันความรู้และบรรยากาศองค์การที่สนับสนุนความคิดสร้างสรรค์ที่ส่งผลต่อความสามารถด้านนวัตกรรม: กรณีศึกษาบริษัทในอุตสาหกรรมอาหารที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย 200
ประศาสน์ นิยม

การลดความสูญเปล่าในกระบวนการบรรจุหอมหัวใหญ่โดยเทคนิคการผลิตแบบโตโยต้า: ศึกษาโรงงานถาวรการเกษตร 218
ไพศาล ลาภสมบูรณ์ชัย, ณัฏฐพันธ์ เขจรนันทน์

รูปแบบการจัดการศึกษาโดยครอบครัวสำหรับบุคคลที่มีความต้องการพิเศษ 236
พิมพ์มณี แก้วมหาวงศ์

อิทธิพลของปัจจัยขับเคลื่อนความสำเร็จต่อความได้เปรียบในการแข่งขันของสำนักงานบัญชีไทยเพื่อรองรับประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน 254
ศจีรัตน์ เมธีสุวภาพ, ชาคริต สกุลอิสริยาภรณ์, สมถวิล วิจิตรวรรณา

คำศัพท์พื้นฐาน 1,000 คำ ที่ใช้ในการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยพื้นฐานสำหรับนักศึกษาชาวจีนของมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ที่เรียนภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง 273
เกียรติชัย เดชพิทักษ์ศิริกุล

รายการคำศัพท์พื้นฐาน 1,000 คำ ในการเรียนการสอนรายวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเพื่อคุณภาพชีวิตและสังคม (SC 103) สำหรับนักศึกษาชาวจีนที่ใช้ภาษาไทยเป็นภาษาที่สองของมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ 294
พิชญ์นาฏ สุทธิสมณ์

การศึกษาการขยายผลทางเศรษฐกิจของชุมชนบนพื้นฐานแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอวิหารแดง จังหวัดสระบุรี 304
สุเทพ พันประสิทธิ์

ทัศนคติของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวไทยเมื่อเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน : กรณีศึกษาเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในจังหวัดราชบุรี 322
วันเพ็ญ ทับทิมแก้ว, ธิฏิรัตน์ ทิพรส

หนังสือน่าอ่าน

ชื่อหนังสือน่าอ่าน : “กรรมตามสมอง” 338
พนารัตน์ ลิ้ม

วารสารสุทธิปริทัศน์ (สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์) เป็นวารสารที่ผ่านการรับรองคุณภาพ TCI กลุ่มที่ 1
และอยู่ในฐานข้อมูล ศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย Thai-Journal Citation Index Centre (TCI)
ประกาศ ณ วันที่ 31 พฤษภาคม 2558

สุทธิปริทัศน์
SUTHIPARITHAT

ปีที่ ๒๙ ฉบับที่ ๙๒ ตุลาคม - ธันวาคม ๒๕๕๘
Volume 29 Number 92 October - December 2015
ISSN 0857-2690

http://www.dpu.ac.th/dpurc/journal

วารสารสุทธิปริทัศน์ (สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์) เป็นวารสารที่ผ่านการรับรองคุณภาพ TCI กลุ่มที่ 1
และอยู่ในฐานข้อมูล ศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย Thai-Journal Citation Index Centre (TCI)
ประกาศ ณ วันที่ 31 พฤษภาคม 2558

เจ้าของ	มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ 110/1-4 ถนนประชาชื่น เขตหลักสี่ กรุงเทพฯ 10210 โทร. 02-954-7300 (อัตโนมัติ 30 หมายเลข) ต่อ 361 E-mail : dpujournal@dpu.ac.th Dhurakij Pundit University 110/1-4 Prachachuen Road Laksi, Bangkok 10210 Telephone 02-954-7300 (Automatic 30 Number) # 361	
คณะที่ปรึกษา	ศาสตราจารย์ ดร.บุญเสริม วีสกุล	มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์
	ศาสตราจารย์ ดร.ไพฑูรย์ สินลารัตน์	มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์
	รองศาสตราจารย์ ดร.วรากรณ์ สามโกเศศ	มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์
	รองศาสตราจารย์ ดร.สมบูรณ์วัลย์ สัตยารักษ์วิทย์	มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์
	คณบดีทุกคณะ	มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์
บรรณาธิการ	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธีรศักดิ์ กัญจนพงศ์	มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์
กองบรรณาธิการบุคคลภายนอก	ศาสตราจารย์ ดร.ทวีป ศิริรัศมี	มหาวิทยาลัยศิลปากร
	ศาสตราจารย์ ดร.ปาริชาต สถาปิตานนท์	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
	รองศาสตราจารย์ ดร.ปรียา วิบูลย์เศรษฐ์	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
	รองศาสตราจารย์ ดร.กุลทิพย์ ศาสตระรุจิ	สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
	รองศาสตราจารย์ ดร.กัญจนา ลินทร์ตนศิริกุล	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
	รองศาสตราจารย์ ศิริชัย พงษ์วิชัย	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
	รองศาสตราจารย์ ยุทธนา ธรรมเจริญ	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิโรจน์ อรุณมานะกุล	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปองสิน วิเศษศิริ	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธนวรรณ แสงสุวรรณ	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เลิศศิริร์ บวรกิตติ	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิไลวรรณ จงวิไลเกษม	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศุภรา คภะสุวรรณ	มหาวิทยาลัยมหิดล
	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พัลลภา ปิติสันต์	มหาวิทยาลัยมหิดล
	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรีย์ เข็มทอง	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
	ดร.สินาด ตรีวรรณไชย	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
	ดร.พุฒวิทย์ บุนนาค	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
	ดร.สุนทรี เหล่าพันจัน	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
กองบรรณาธิการบุคคลภายใน	รองศาสตราจารย์ ดร.อัศวิน แสงพิกุล	มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์
	รองศาสตราจารย์ ดร.นิตย์ เพ็ชรรักษ์	มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์
	รองศาสตราจารย์ พินิจ ทิพย์มณี	มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์
	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วันวร จะนู	มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์
	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อดิลล่า พงศ์ยี่หล้า	มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์
	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.คม คัมภิรานนท์	มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์
	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธัญธัช วิภัติภูมิประเทศ	มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์
	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธิฏิรัตน์ ทิพรส	มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์
	ดร.เกียรติอนันต์ ล้วนแก้ว	มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์
กองการจัดการ (การเงินและสมาชิก)	กรรณิการ์ วัชราภรณ์	
ออกแบบรูปเล่ม-จัดหน้า	มนสิชา กรดนวม	มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์
กำหนดออก	ราย 3 เดือน ฉบับละ 550 บาท	
จัดจำหน่าย	มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์	โทร. 02-954-7300 ต่อ 445, 528, 128
พิมพ์ที่	โรงพิมพ์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์	โทร. 02-954-7300 ต่อ 277

ทัศนะข้อคิดเห็นใดๆ ที่ปรากฏในวารสารสุทธิปริทัศน์ เป็นทัศนะวิจารณ์อิสระทางคณะผู้จัดทำไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยกับทัศนะ ข้อคิดเห็นเหล่านั้นแต่ประการใด ลิขสิทธิ์บทความเป็นของผู้เขียนและวารสารสุทธิปริทัศน์ และได้รับการสงวนลิขสิทธิ์ตามกฎหมาย
The View Expressed in each Article are Solely those of Author(s).

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิกลั่นกรองบทความภายนอก

ศาสตราจารย์ ดร.ทวีป ศิริรัศมี	มหาวิทยาลัยศิลปากร
ศาสตราจารย์ ดร.ปริชาต สถาปิตานนท์	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ศาสตราจารย์ ดร.อิมรอน มะลูลีม	มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์
ศาสตราจารย์ ดร.จรัญ มะลูลีม	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.ปรียา วิบูลย์เศรษฐ์	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.กุลทิพย์ ศาสตระรุจิ	สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.กัญจนา ลินทร์ตนศิริกุล	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
รองศาสตราจารย์ ดร.วิภา เจริญภัณฑารักษ์	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
รองศาสตราจารย์ ดร.พนารัตน์ ปานมณี	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.ชนินทร์ มีโภคี	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.วิโรจน์ อรุณมานะกุล	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
รองศาสตราจารย์ ศิริพร สัจจานันท์	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
รองศาสตราจารย์ กตัญญู หิรัญญสมบูรณ์	สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
รองศาสตราจารย์ ศิริชัย พงษ์วิชัย	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
รองศาสตราจารย์ ยุทธนา ธรรมเจริญ	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธนวรรณ แสงสุวรรณ	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เลิศศิริร์ บวรกิตติ	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิไลวรรณ จงวิไลเกษม	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พัลลภา ปีติสันต์	มหาวิทยาลัยมหิดล
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรีย์ เข็มทอง	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศุภรา คภะสุวรรณ	มหาวิทยาลัยมหิดล
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กรรณิการ์ ลีลาปัญญาเลิศ	มหาวิทยาลัยมหิดล
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุธาลินี ปิยพสุนทรา	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิรุณา พลศิริ	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พลิศา รุ่งเรือง	มหาวิทยาลัยมหิดล
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมบูรณ์ สาระพัด	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปองสิน วิเศษศิริ	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิระวัฒน์ อนุวิชชานนท์	มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต
ดร.สินาด ตรีวรรณไชย	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
ดร.พุฒวิทย์ บุนนาค	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ดร.สุนทรี เหล่าพันจัน	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ดร.มานิต บุญประเสริฐ	มหาวิทยาลัยรังสิต
ดร.นภมณี เตพละกุล	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ดร.ยอดมณี เทพานนท์	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิกลั่นกรองบทความภายใน

รองศาสตราจารย์ ดร.ทัศนีย์ ชาติไทย	มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์
รองศาสตราจารย์ ดร.อุทัย บุญประเสริฐ	มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์
รองศาสตราจารย์ ดร.กล้า ทองขาว	มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์
รองศาสตราจารย์ ดร.พีระ จิรโสภณ	มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฐิตินัน บุญภาพคอมม่อน	มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สาวิตรี สุทธิจักร์	มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วลัยพร รัตนเศรษฐ	มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์
ดร.มยุรี โยธาวุธ	มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์
ดร.อัสมา มาตยาบุญ	มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์
ดร.ศิริเดช คำสุพรหม	มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์
ดร.โสภัทร นาสวัสดิ์	มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์
ดร.นักรบ หมื่นแสน	มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์
ดร.รชฎ ขำบุญ	มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์
ดร.อาทร จิตสุนทรชัยกุล	มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์
ดร.โสภณ แย้มกลิ่น	มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์
ดร.จินตนัย ไพรสณฑ์	มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

สารบัญ
Contents

บทความวิชาการ : Acadamic Articles

โอกาสการค้าการลงทุนใน CLMV ภายหลัง AEC ปี 2558 1
Trade and Investment Opportunities in CLMV Countries After the Beginning of AEC in 2015
ลักษณาวดี บุญชู
Luksanawadee Boonchoo

ปัจจัยที่มีผลต่อการประยุกต์ใช้มาตรฐานการรายงานการเงินและลักษณะคุณภาพกำไร 21
The Factors of Implementing Financial Accounting Standards and Earnings Quality
รัชดาภรณ์ เสมาขันธ์
Ruchadapon Samakhunt

บทบาทของผู้ตรวจสอบภายในต่อการจัดการความเสี่ยงองค์กร: ปัจจัยสาเหตุและผลลัพธ์ 37
The Role of Internal Auditors on Enterprise Risk Management: Antecedents and Consequences
สุฏิกา รักประสูติ
Sutika Rukprasoot

การเปรียบเทียบมาตรฐานการดำเนินงานของสถาบันการเงินอิสลามของประเทศไทย กับประเทศมาเลเซีย 52
Comparing the Performance Standards of Islamic Financial Institutions of Thailand and Malaysia
กาญจนา บุญชม
Kanjana Boonchom

บทความวิจัย : Research Articles

การยอมรับเครือข่ายสังคมออนไลน์ (SNS) ของกลุ่มเจเนอเรชั่นวาย (Gen Y) 65
The Acceptance of Social Network Service of Generation Y
ศรัณย์ธร ศศิธนากรแก้ว
Saranthorn Sasithanakornkaew

การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยวิธีการสอนคิดอย่างมีวิจารณญาณนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เรื่อง การเป็นพลเมืองดีในสังคม วัฒนธรรมไทย 80
The development of teaching with critical thinking learning activity Package for Matayomsuksa 3 students on the good citizenship in social and Thai culture
อธิคุณ สินธนาปัญญา
Atikhun Sintanapanya

สารบัญ
Contents

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาจีนและความพึงพอใจต่อการส่งเสริมประสบการณ์การเรียนรู้ในโครงการการเรียนรู้ภาษา และวัฒนธรรมจีน ณ มหานครกวางโจว สาธารณรัฐประชาชนจีน 94

Learning Achievement on Chinese Language and Leaners' Satisfaction towards Chinese Summer Camp Program in Guangzhou, People's Republic of China

สิทธิโชค เศรษฐีแสง, สมนวัน เหมนาค

Sitthichok Sresteesang, Samonwan Hemnak

ประสิทธิผลของการบริหารงานของรัฐบาลรักษาการต่อการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ: กรณีศึกษารัฐบาลรักษาการของ พ.ต.ท.ดร. ทักษิณ ชินวัตร (24 ก.พ. – 19 ก.ย. 2549) 112

Effectiveness of Caretaker Government Administration in Solving Economic Problems: A Case Study of Thaksin Shinawatra's Caretaker Government (February 24 – September 19, 2006)

เอนกชัย เรืองรัตนากร

Anekchai Rueangrattanakorn

ความพึงพอใจในลักษณะท่าทางของคู่สื่อสารระหว่างหัวหน้างานและผู้ปฏิบัติในงานประชาสัมพันธ์ 130

The Satisfaction with Types of Gesture of Communicating Partners between Superior and Subordinate in Public Relations Profession

พรพรหม ชมงาม

Pornprom Chomngam

ปัจจัยส่วนบุคคลที่มีอิทธิพลปฏิสัมพันธ์ต่อคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการ : กรณีศึกษานักศึกษาที่เข้าร่วมโครงการเรียนรู้แดนมังกรสะท้อนวิถีไทย ครั้งที่ 7 148

Personal Factors Influencing the 8 Core Moral Values: A Case Study of Students Participating in the 7th Learning and Traveling in China Programme

นิภา กู้พงษ์ศักดิ์, พีร์ ภานุวัฒน์วนิชย์

Nipa Kupongsak, Pea Panuvatvanich

ความคิดเห็นเกี่ยวกับกลยุทธ์ส่วนประสมทางการตลาดของผู้ประกอบการข้าวอินทรีย์ในประเทศไทย 166

Thai Entrepreneur's Opinion on Marketing Mix Strategy for Organic Rice

พีรภาว์ ทวีสุข

PreraphaTaweesuk

สารบัญ
Contents

การประยุกต์ใช้ซิกซ์ซิกม่าร่วมกับ ระบบ Toyota Production System ในการปรับปรุงกระบวนการทำงานของแผนกตัวถัง และสีบริษัทโตโยต้า สงขลา จำกัด 182
Application of Six Sigma in Conjunction with Toyota Production System to Improve the Process of the Body and Paint Departments Toyota Songkhla Co., Ltd.
จุฑามาศ พรหมมนตรี, วราภรณ์ สุขแสนชนานันท์
Jutamas Prommontree, Waraporn Suksanchananun

การแบ่งปันความรู้และบรรยากาศองค์การที่สนับสนุนความคิดสร้างสรรค์ที่ส่งผลต่อความสามารถด้านนวัตกรรม: กรณีศึกษาบริษัทในอุตสาหกรรมอาหารที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย 200
Knowledge Sharing and Creative Organizational Climate Affecting Innovation Capability : A Case Study of Companies in Food Industry Listed on the Stock Exchange of Thailand
ประศาสน์ นิยม
Prasat Niyom

การลดความสูญเปล่าในกระบวนการบรรจุหอมหัวใหญ่โดยเทคนิคการผลิตแบบโตโยต้า: ศึกษาโรงงานถาวรการเกษตร 218
Waste Reduction in Onion Packing Process by Using Toyota Production System (TPS): A Study at Thawornkarnkaset Packing Plant
ไพศาล ลาภสมบูรณ์ชัย, ณัฏฐพันธ์ เขจรนันทน์
Paisarn Larpsomboonchai, Natthaphan Kecharananta

รูปแบบการจัดการศึกษาโดยครอบครัวสำหรับบุคคลที่มีความต้องการพิเศษ 236
A Management Model of Home School for Persons with Special Needs
พิมพ์มณี แก้วมหาวงศ์
Pimmanee Kaewmahawong

อิทธิพลของปัจจัยขับเคลื่อนความสำเร็จต่อความได้เปรียบในการแข่งขันของสำนักงานบัญชีไทยเพื่อรองรับประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน 254
The Influences of Key Success Factors on the Competitive Advantage of Thai Accounting Offices Accommodating ASEAN Economic Community
ศจีรัตน์ เมธีสุวภาพ, ชาคริต สกุลอิสริยาภรณ์, สมถวิล วิจิตรวรรณา
sajeerat Metheesuwapab, Charkrit Sakulitsariyaporn, Somtawin Wijitwanna

คำศัพท์พื้นฐาน 1,000 คำ ที่ใช้ในการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยพื้นฐานสำหรับนักศึกษาชาวจีนของมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ที่เรียนภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง 273
List of 1,000 Words for Learning and Teaching Fundamental Thai for Chinese Students Using Thai as a Second Language of Dhurakij Pundit University
เกียรติชัย เดชพิทักษ์ศิริกุล
Kiatichai Dejpitaksirikul

สารบัญ
Contents

รายการคำศัพท์พื้นฐาน 1,000 คำ ในการเรียนการสอนรายวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เพื่อคุณภาพชีวิตและสังคม (SC 103) สำหรับนักศึกษาชาวจีนที่ใช้ภาษาไทยเป็นภาษาที่สองของมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ 294
List of 1,000 Basic Words in Science and Technology for Quality of Life and Society (SC 103) for Chinese Students Using Thai as a Second Language of Dhurakij Pundit University
พิชญ์นาฏ สุทธิสมณ์
Pitchanart Suthisom

การศึกษาการขยายผลทางเศรษฐกิจของชุมชนบนพื้นฐานแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอวิหารแดง จังหวัดสระบุรี 304
A Study of Economics Extending Result of Community Based on Sufficiency Economy in Wihandaeng District, Saraburi Province
สุเทพ พันประสิทธิ์
Sutep Punprasit

ทัศนคติของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวไทยเมื่อเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน : กรณีศึกษาเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในจังหวัดราชบุรี 322
Attitude of Thai Farmers toward AEC: A Case Study of Ratchaburi Farmers
วันเพ็ญ ทับทิมแก้ว, ธิฏิรัตน์ ทิพรส
Wanpen Tubtimkeaw, Titirut Thipbharos

หนังสือน่าอ่าน
ชื่อหนังสือน่าอ่าน : “กรรมตามสมอง” 338
พนารัตน์ ลิ้ม
Panarat Lim

บทบรรณาธิการ

วารสารสุทธิปริทัศน์ ฉบับที่ 92 ปีที่ 29 นี้เป็นฉบับสุดท้ายของปี พ.ศ. 2558 ที่กำลังหมดไป...ส่วนปีใหม่ก็กำลังเข้ามา ผมจึงขอใช้โอกาสนี้กล่าว “สวัสดีปีใหม่” กับท่านผู้อ่านทุกท่าน ครับ

อย่างไรก็ดี ในฉบับนี้ เรายังคงรักษามาตรฐานในการคัดเลือกบทความวิจัยและบทความวิชาการที่มีคุณภาพเช่นเดียวกับฉบับที่ผ่านๆมา ซึ่งในฉบับนี้มีจำนวนบทความทั้งสิ้น 20 บทความ โดยเป็นบทความวิจัย 16 บทความและบทความวิชาการ 4 บทความ

เพื่อต้อนรับกระแสการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน (ASEAN Community) เราได้คัดเลือกบทความที่เกี่ยวกับประชาคมอาเซียน เช่น “โอกาสการค้าการลงทุนใน CLMV ภายหลัง AEC ปี 2558” “การเปรียบเทียบมาตรฐานการดำเนินงานของสถาบันการเงินอิสลามของประเทศไทยกับประเทศมาเลเซีย” “อิทธิพลของปัจจัยขับเคลื่อนความสำเร็จต่อความได้เปรียบในการแข่งขันของสำนักงานบัญชีไทยเพื่อรองรับประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน” “ทัศนคติของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวไทยเมื่อเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน : กรณีศึกษาเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในจังหวัดราชบุรี”

นอกจากนี้ ยังมีบทความที่เกี่ยวข้องกับการการสอนวิชาภาษาไทยสำหรับนักศึกษาชาวจีน เช่น “คำศัพท์พื้นฐาน 1,000 คำ ที่ใช้ในการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยพื้นฐานสำหรับนักศึกษาชาวจีนของมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ที่เรียนภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง” “รายการคำศัพท์พื้นฐาน 1,000 คำในการเรียนการสอนรายวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเพื่อคุณภาพชีวิตและสังคม (SC 103) สำหรับนักศึกษาชาวจีนที่ใช้ภาษาไทยเป็นภาษาที่สองของมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์”

อีกทั้ง ยังมีบทความที่มาจากสาขาวิชาบริหารธุรกิจและการบัญชี เช่น “ปัจจัยที่มีผลต่อการประยุกต์ใช้มาตรฐานการรายงานการเงินและลักษณะคุณภาพกำไร” “บทบาทของผู้ตรวจสอบภายในต่อการจัดการความเสี่ยงองค์กร: ปัจจัยสาเหตุและผลลัพธ์” “การยอมรับเครือข่ายสังคมออนไลน์ (SNS) ของกลุ่มเจเนอเรชั่นวาย (Gen Y)” “ความคิดเห็นเกี่ยวกับกลยุทธ์ส่วนประสมทางการตลาดของผู้ประกอบการข้าวอินทรีย์ในประเทศไทย” รวมทั้งบทความอื่นๆ ที่น่าสนใจ

หนังสือน่าอ่านในฉบับนี้มีชื่อเรื่องว่า “กรรมตามสมอง” เขียนโดย คุณ ขุนเขา (สินธุเสน เขจรบุตร) หนังสือเล่มนี้ได้รับการแนะนำโดย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พนารัตน์ ลิ้ม คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ ด้วยลีลาการเขียนของ “ขุนเขา” ที่แบ่งเรื่องราวด้วยการให้ความรู้เกี่ยวกับการทำงานของสมอง ความเชื่อมโยงของการคิดในสมองที่ทำให้เกิดการกระทำของมนุษย์ จากความรู้นำมาสู่การฝึกปฏิบัติเป็นขั้นเป็นตอน เชื่อว่าผู้อ่านจะได้ประโยชน์จากการนำมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต การกระทำของเราจะเป็นอย่างไรก็ล้วนมาจากการคิดของสมอง เมื่อเปลี่ยนการคิด การกระทำย่อมเปลี่ยน ดังชื่อหนังสือ “กรรมตามสมอง”

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ธีรศักดิ์ กัญจนพงศ์
Email: teerasak.khg@dpu.ac.th
บรรณาธิการ

โอกาสการค้าการลงทุนใน CLMV ภายหลัง AEC ปี 2558

Trade and Investment Opportunities in CLMV Countries After the Beginning of AEC in 2015

ลักษณาวดี บุญชู*
Luksanawadee Boonchoo*

* อาจารย์ประจำ คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์
* Lecturer, Faculty of Business Administration, Dhurakij Pundit University.
* Email: luksanawadee.boo@dpu.ac.th

บทคัดย่อ

ประเทศ CLMV อันประกอบด้วยกัมพูชา ลาว เมียนมาร์ และเวียดนามเป็นเพื่อนบ้านที่ใกล้ชิดของไทย ปัจจุบันมีการเติบโตทางเศรษฐกิจ เนื่องจากมีการพัฒนาประเทศเพื่อเตรียมการสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน หรือ AEC(ASEAN Economic Community) ใน 2558 อีกทั้งที่ตั้งของไทยตั้งอยู่ในจุดยุทธศาสตร์ที่เป็นฮับของ CLMV ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อไทยในการเชื่อมโยงห่วงโซ่อุปทานกับประเทศเพื่อนบ้าน และ CLMV ยังเป็นตลาดรองรับสินค้าไทยได้เป็นอย่างดี

สปป. ลาว ลาวมีบทบาทเสมือนเป็นแบตเตอรี่แห่งเอเชีย มีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ซึ่งเป็นกลไกขับเคลื่อนเศรษฐกิจสำคัญของลาว สินค้าที่มีศักยภาพ ได้แก่ กลุ่มสินค้าอุปโภคบริโภค กลุ่มสินค้าเพื่อสุขภาพความงาม สินค้าเกษตร และเครื่องจักรกลการเกษตร สาขาที่มีศักยภาพในการลงทุน ได้แก่ การผลิตพลังงานไฟฟ้า ลอจิสติกส์เชื่อมโยงไทย-จีน-เวียดนาม เหมืองแร่ ธุรกิจเกี่ยวเนื่องกับสินแร่

เมียนมาร์ เป็นประเทศที่มีรายได้ต่อหัวของประชากรน้อยที่สุดในอาเซียน แต่มีทรัพยากรธรรมชาติอุดมสมบูรณ์มาก อาทิเช่น ป่าไม้ น้ำมัน ก๊าซธรรมชาติ อัญมณี และแร่ธาตุต่างๆ อีกทั้งมีศักยภาพสูงด้านเกษตรกรรมและประมง รวมทั้งแรงงานยังราคาถูก ส่งผลให้เมียนมาร์เป็นประเทศที่มีศักยภาพด้านการดึงดูดการลงทุนจากต่างประเทศ สินค้าไทยที่มีศักยภาพในตลาดเมียนมาร์ ได้แก่ สินค้าอุปโภคบริโภค จักรกลการเกษตร สำหรับโอกาสด้านการลงทุนในเมียนมาร์จะเป็นด้าน ธุรกิจพลังงาน เหมืองแร่ การแปรรูปสินค้าเกษตร/ประมง เฟอร์นิเจอร์ ก่อสร้างและธุรกิจที่เกี่ยวเนื่องกับการท่องเที่ยว ลอจิสติกส์ และสิ่งทอ เป็นต้น

กัมพูชา ปัจจัยสนับสนุนการขยายตัวทางเศรษฐกิจของกัมพูชาคือการส่งออก เครื่องนุ่งห่มและรองเท้าไปยังกลุ่มประเทศสหภาพยุโรปที่ยังขยายตัวได้ดีจากการที่กัมพูชาได้รับสิทธิพิเศษทางด้าน GSP การเติบโตของการท่องเที่ยว การเกษตร อสังหาริมทรัพย์และการก่อสร้าง กัมพูชามีอุปสงค์ในการบริโภคสินค้าและบริการเกือบทุกประเภทรวมทั้งเครื่องจักรกลการเกษตรในปริมาณที่สูง ลู่ทางการลงทุนที่มีศักยภาพได้แก่ โลจิสติกส์ การผลิตเสื้อผ้า รองเท้า การค้าผ่านแดน บริการท่องเที่ยว/ธุรกิจเกี่ยวเนื่อง และร้านอาหาร เป็นต้น

เวียดนาม ภาคอุตสาหกรรมของเวียดนามมีสัดส่วนสูงที่สุดใน CLMV ที่ระดับ 38.1% เนื่องจากรัฐบาลมีนโยบายส่งเสริมการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ (FDI) อย่างจริงจัง ส่งผลให้เวียดนามเป็นประเทศผู้ส่งออกโทรศัพท์สมาร์ทโฟน (อันดับ 7 ของโลก) เครื่องใช้ไฟฟ้าและอีเล็คทรอนิกส์สำคัญของโลกจึงเหมาะสมสำหรับประเทศไทยในการเชื่อมโยงห่วงโซ่อุปทานในอุตสาหกรรมหลายชนิด สินคาไทยที่มีศักยภาพ ได้แก่ สินค้าที่ใช้ในชีวิตประจำวัน อุปกรณ์ชิ้นส่วนรถจักรยานยนต์ วัสดุก่อสร้าง ลู่ทางการลงทุนที่สำคัญ ได้แก่ การก่อสร้าง ธุรกิจบริการและดูแลรักษารถจักรยานยนต์ และเครื่องสำอาง รวมถึงการทำธุรกิจท่องเที่ยวแบบ Inbound Tourism และธุรกิจต่อเนื่อง เช่น สปา ภัตตาคาร เป็นต้น

คำสำคัญ : การค้า การลงทุน ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน กัมพูชา ลาว เมียนมาร์ เวียดนาม

Abstract

Trade and investment opportunities in CLMV countries after the beginning of AEC in 2015. CLMV countries comprised of Cambodia, Laos, Myanmar and Vietnam are neighboring countries of Thailand. Nowadays, there is a high rate of economic growth due to the countries' development in order to prepare for ASEAN Economic Community (AEC) in 2015. Thailand is located on the strategic location which is the hub of CLMV. Therefore, it will benefit Thailand in connecting supply chain with neighboring countries and CLMV are also the market for Thai products as well.

Lao People's Democratic Republic

Laos plays a role as a battery of Asia since there are abundance of natural resources, a driving factor in Laos economy. The potential products include consumer product, health & beauty product, agriculture product and farm machinery. Potential investment opportunities include electric powerproduction, logistics connecting Thailand, Chinese and Vietnamese,mining and businesses associated with ore mining.

Myanmar

Myanmar is a country with the lowest per capita income in ASEAN. It has abundant natural resources, such as timber, oil, natural gas, gems and minerals, and high potential in agriculture and fisheries sectors. The labor cost is also in the low rate. As a result, Myanmar is a country with the potential to attract investment from abroad. Thai products which have the potential in Myanmar market include consumer products and agricultural machinery. Investment opportunities in Myanmar are energy production, mining, agricultural processing, furniture, construction and business-related tourism, logistics, textile, etc.

Cambodia

Factors supporting the economic growth of Cambodia are garment and shoes exports to the European countries, which can greatly expand due to Cambodia's privilege in GSP, growth of tourism, agriculture, property and construction. Cambodia demands for goods and services for almost all types including a large amount of agricultural machinery. Potential investments include logistics system, clothes and shoes manufacturing, trade crossing, travel and related businesses, restaurants, etc.

Vietnam

Vietnam's industrial sector has the highest proportion at 40% due to Government policy of seriously encouraging foreign direct investment (FDI). As a result, Vietnam became a significant exporter of smart phone (No. 7 in the world), electric appliances and electronics in the world. Therefore, it is suitable for Thailand to link the supply chain in many industries. Thailand's potential products include daily-life products, motorcycle parts & accessories and construction material. The major investment opportunities include the construction, maintenance and service for motorcycles, cosmetics, inbound tourism, and businesses such as spas, restaurants, etc.

Keywords: Trade, Investment, AEC, Cambodia, Laos, Myanmar, Vietnam

โอกาสการค้าการลงทุนใน CLMV ภายหลัง AEC ปี 2558

ประเทศ CLMV อันประกอบด้วยกัมพูชา ลาว เมียนมาร์ และเวียดนามเป็นเพื่อนบ้านที่ใกล้ชิดของไทย ปัจจุบันมีพัฒนาการทางเศรษฐกิจที่เติบโตอย่างรวดเร็วเพื่อรองรับการรวมกลุ่มเป็นตลาดเดียวของอาเซียนภายใต้ชื่อ AEC หรือ ASEAN Economic Community ในปี 2558 อีกทั้งที่ตั้งของไทยตั้งอยู่ในจุดยุทธศาสตร์ที่เป็นศูนย์กลาง (ฮับ)ของอาเซียน ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อไทยในการเชื่อมโยงห่วงโซ่อุปทานกับเพื่อนบ้านและขยายโอกาสการค้าการลงทุนระหว่างกันขยายตัว พัฒนาการของ CLMV เป็นทั้งโอกาสและความท้าทายสำหรับผู้ประกอบการไทยที่จะเข้าไปร่วมเป็นพันธมิตรในการเติบโตสปป. ลาว

เศรษฐกิจลาว

จากรายงานของกระทรวงพาณิชย์ (2558, น.116) พบว่าโครงสร้างทางเศรษฐกิจลาว ปี 2557 ภาคบริการมีสัดส่วนถึง 44.1% รองลงมาเป็นภาคอุตสาหกรรม 32.2% และภาคเกษตรมีสัดส่วน 23.7% เศรษฐกิจลาว (GDP)ปี 2557 มีมูลค่า 11,194 ล้านเหรียญสหรัฐ และมีอัตราการขยายตัวร้อยละ 7.7 เพิ่มขึ้นจากปี 2556 ที่ขยายตัวร้อยละ 8 โดยมีปัจจัยหลักเป็นการขยายตัวของภาคอุตสาหกรรมการผลิตไฟฟ้าพลังน้ำ และทรัพยากรธรรมชาติและภาคการเกษตร ป่าไม้และภาคบริการ (เช่น การท่องเที่ยว และลอจิสติกส์) ทั้งนี้ ทรัพยากรธรรมชาติและภาคการเกษตร ป่าไม้ และการเพิ่มขึ้นของเขื่อนไฟฟ้าพลังน้ำ และทรัพยากรแร่ธาตุ ยังคงเป็นปัจจัยหลักในการสนับสนุนเศรษฐกิจของประเทศ โดยรัฐบาลกำหนดเป้าหมายที่จะใช้ทรัพยากรดังกล่าวต่อยอดการพัฒนาอุตสาหกรรมใหม่ๆ (เช่น อุตสาหกรรมสายไฟฟ้าและอุปกรณ์อิเลคทรอนิกส์จากสินแร่ทองแดง ทองคำ และอลูมิเนียม) และส่งเสริมการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ (FDI) นอกจากนั้นเศรษฐกิจลาวยังมีการขาดดุลบัญชีเดินสะพัดในระดับที่สูงร้อยละ 21.9 ของ GDP เนื่องจากลาวยังต้องนำเข้าสินค้าและบริการในระดับสูงเป็นหลักโดยเฉพาะจากประเทศไทย และลาวยังมีข้อจำกัดในด้านการผลิตเพื่อทดแทนการนำเข้า

กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์ (2558, น.122) รายงานว่า ลาวมีนโยบายส่งเสริมการลงทุนด้านการผลิตพลังงานไฟฟ้า (แบตเตอรี่ของอาเซียน) และการผลิตต่อยอดจากแร่ธาตุต่างๆ จึงเป็นโอกาสสำหรับนักลงทุนไทย คนลาวยึดมั่นในขนมธรรมเนียมประเพณีดั้งเดิมอยู่มาก นักลงทุนจึงควรศึกษาวัฒนธรรมลาวอย่างลึกซึ้ง และควรสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับข้ารัฐการลาว เนื่องจากลาวอยู่ในช่วงการฟื้นฟูประเทศกฎระเบียบต่างๆจึงเปลี่ยนแปลงบ่อยความใกล้ชิดจะช่วยให้นักธุรกิจสามารถปรับตัวได้ทันท่วงที นอกจากนั้นเพื่อให้การติดต่อประสานงานมาความสะดวกรวดเร็ว ควรมีเงินลงทุนของตนเองมากพอระดับหนึ่งหรือมีแหล่งเงินกู้ในประเทศไทย เนื่องจากการขอสินเชื่อในลาวมีความเป็นไปได้น้อย เพราะกฎระเบียบต่างๆ ยังไม่เอื้ออำนวย รวมทั้งควรดำเนินธุรกิจโดยคำนึงถึงความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม (ซึ่งลาวให้ความสำคัญต่อผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมมาก) ทั้งนี้ล่าสุดลาวอยู่ระหว่างการพัฒนารถไฟความเร็วสูงจากชายแดนลาว-จีน ผ่านกรุงเวียนจันทน์เชื่อมมายังหนองคายฝั่งไทยสำหรับสะพานข้ามโขงแห่งที่ 4 ที่เชียงของ-ห้วยทรายนั้น ปัจจุบันนักลงทุนไทยได้เข้าไปลงทุนก่อสร้างโครงการ “นาคราชนคร” เพื่อพัฒนาเป็นแหล่งการค้าและการท่องเที่ยวไทย-จีน-ลาว-เวียดนามในลักษณะ “เขตเศรษฐกิจเฉพาะ”บริเวณเชิงสะพานดังกล่าวฝั่งลาวซึ่งพื้นที่แห่งนี้จะกลายเป็นอีกศูนย์รวมทางเศรษฐกิจครบวงจรจึงเป็นโอกาสที่ดีสำหรับธุรกิจไทยในการใช้ลาวเป็นจุดเชื่อมโยงเศรษฐกิจการค้ากับประเทศเพื่อนบ้าน

การค้าระหว่างประเทศของลาว

การส่งออกของลาว ปี 2557 มีมูลค่า 2,791 ล้านเหรียญสหรัฐ ขยายตัวร้อยละ 14 ส่วนใหญ่เป็นการส่งออกสินแร่ โดยเฉพาะทองแดงและการส่งออกพลังงานไฟฟ้า (ไปไทยและเวียดนาม) เป็นสำคัญ การนำเข้ามีมูลค่า 4,074 ล้านเหรียญสหรัฐ เพิ่มขึ้นร้อยละ 18 ตามการขยายตัวของเศรษฐกิจ การนำเข้าสินค้าเพื่อมาใช้ในการก่อสร้างที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง เมื่อรวมกับดุลบริการและรายได้ที่จำกัด ส่งผลให้ดุลบัญชีเดินสะพัดของประเทศยังคงขาดดุลต่อเนื่อง (กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์, 2558, น.120)

การค้าไทย-ลาว

กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์ (2558, น.116) รายงานว่าในปี 2557 การค้าไทย-ลาวมีมูลค่าการค้ารวม 5,444 ล้านเหรียญสหรัฐฯ โดยไทยเป็นฝ่ายได้ดุลการค้า 2,621 ล้านเหรียญสหรัฐฯ ลาวเป็นตลาดส่งออกอันดับที่ 8 ของไทยในอาเซียน ในปี 2557 ไทยส่งออกไปลาว 4,032 ล้านเหรียญสหรัฐฯ เพิ่มขึ้นจากปีก่อนหน้าร้อยละ 7.2 สอดคล้องกับการขยายตัวทางเศรษฐกิจของลาว สินค้าส่งออกของไทยไปลาวที่สำคัญ ได้แก่ น้ำมันสำเร็จรูปรถยนต์/ส่วนประกอบ เหล็ก/ผลิตภัณฑ์เครื่องจักรกลเคมีภัณฑ์ไก่สดแช่เย็นแช่แข็ง เครื่องสำอาง สินค้าปศุสัตว์ ผลิตภัณฑ์พลาสติก อัญมณี ส่วนในการนำเข้าจากลาวปี 2557 มีมูลค่า 1,410 ล้านเหรียญสหรัฐ ขยายตัวร้อยละ 3.7 สินค้านำเข้าสำคัญ ได้แก่ เชื้อเพลิง สินแร่ เครื่องจักรไฟฟ้า ไม้ซุง ไม้แปรรูป ผลิตภัณฑ์/เคมีภัณฑ์ พืชผัก ผัก/ผลไม้ ปุ๋ย ลวดและสายเคเบิ้ล รองเท้า กาแฟ/ชา

การวิเคราะห์ SWOT ของลาว

จุดแข็ง (Strengths)

1. ลาวตั้งอยู่ในจุดยุทธศาสตร์ที่สำคัญเนื่องจากเป็นจุดเชื่อมระหว่างจีน เวียดนาม ไทย และกัมพูชา จึงสามารถเป็นประตูการค้า (Land Link) ที่สำคัญ อีกทั้งลาวกำลังการเชื่อมโยงกับเพื่อนบ้านด้วยระบบรถไฟความความเร็วสูง (Hi-speed Train) และการเชื่อมโยงเส้นทางถนน เช่น R3A พร้อมกับจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมกหลายแห่งรองรับเส้นทางคมนาคมเชื่อมไทย-ลาว-จีน

2. ลาวเป็นแหล่งทรัพยากรธรรมชาติและแร่ธาตุที่อุดมสมบูรณ์แหล่งหนึ่งของโลก (มีแร่ธาตุกว่า 570 ชนิด เช่น ทอง ทองแดง และถ่านหิน) อีกทั้งมีศักยภาพที่จะเขื่อนไฟฟ้าพลังน้ำได้อีกเป็นจำนวนมาก ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการลงทุน

3. อัตราค่าจ้างยังไม่สูง จึงเหมาะที่จะเป็นฐานการผลิตที่ใช้แรงงานเข้มข้น

4. ลาวยังได้ GSP จากสหรัฐและอียูซึ่งจะเป็นประโยชน์แก่นักลงทุนที่จะเข้าไปใช้ GSP ของลาว

จุดอ่อน (Weaknesses)

1. ตลาดผู้บริโภคในลาวมีขนาดเล็ก (ประชากร 6.8 ล้านคน) เนื่องจากประชากรมีน้อยและกำลังซื้อต่ำ นอกจากนั้นยังต้องเผชิญกับการแข่งขันที่เพิ่มขึ้นจากประเทศคู่ค้าสำคัญ เช่น จีน เวียดนามและเมียนมาร์

2. ลาวไม่มีทางออกทะเล พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบสูงและภูเขา เป็นข้อจำกัดในด้านคมนาคมและการขนส่งสินค้า

3. ค่าเงินกีบขาดเสถียรภาพและมีอัตราแลกเปลี่ยนที่ค่อนข้างผันผวนทำให้ยากต่อการบริหารเงินทุน

4. การบังคับใช้กฎหมายในลาวยังขาดประสิทธิภาพ อีกทั้งข้อกฎหมายต่างๆ ยังเป็นในลักษณะของการคุ้มครองมากกว่าเพื่อการส่งเสริมการลงทุน

5. แรงงานลาวส่วนใหญ่เป็นแรงงานไร้ฝีมือ และการนำเข้าแรงงานต่างชาติทำได้เฉพาะเท่าที่จำเป็น

6. ลาวขาดแคลนโครงสร้างพื้นฐาน ระบบคมนาคมและการขนส่งสินค้าที่จำเป็น รวมถึงสิ่งอำนวยความสะดวกที่เพียงพอสำหรับนักลงทุน ซึ่งมีผลต่อการเพิ่มขึ้นของต้นทุนการดำเนินการ

โอกาส (Opportunities)

1. ลาวได้รับสิทธิพิเศษ GSP(Generalized System of Preferences) จากสหภาพยุโรปและสหรัฐจึงได้เปรียบคู่แข่งในการเข้าสู่ตลาดดังกล่าว จึงเป็นโอกาสแก่นักลงทุนชาวไทยในการใช้ลาวเป็นฐานในการผลิตเพื่อส่งออก

2. ลาวอยู่ระหว่างการปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานด้านสาธารณูปโภค คมนาคม และได้เทคโนโลยีสารสนเทศจึงเป็นโอกาสแก่นักลงทุนไทยจะเข้าไปลงทุนในสาขาดังกล่าว เช่น ด้านระบบโทรศัพท์ไร้สายและการก่อสร้าง

3. การเข้าไปลงทุนการค้าการลงทุนในเขตเศรษฐกิจพิเศษของลาว เช่น นาคราชนครจะช่วยให้ง่ายต่อการเจาะตลาดจีน ลาว และเวียดนามได้ง่าย ทั้งด้านการค้าการลงทุนและการท่องเที่ยว

4. เทคโนโลยีการเกษตรของไทยก้าวหน้ากว่า จึงเป็นโอกาสของไทยในการลงทุนด้านเกษตรในลาว

อุปสรรค (Threats)

1. กฎหมายการลงทุนและการเก็บภาษีในลาวยังมีการตีความจากหน่วยงานผู้ปฏิบัติแตกต่างกัน มีความไม่แน่นอนและยังมีการเปลี่ยนแปลงบ่อยครั้ง อีกทั้งข้อกฎหมายกับแนวทางปฏิบัติยังไม่สอดคล้องกันในบางประเด็นด้วย

2. ธนาคารพาณิชย์ในลาวยังมีน้อย ทำให้ไม่สะดวกในการใช้บริการ และมีปัญหาในการจัดหาเงินทุนจากการกู้ยืมเงินในประเทศ การหาแหล่งเงินกู้เพื่อการลงทุนในลาวจำเป็นต้องหาจากแหล่งต่างประเทศจะสะดวกกว่า

3. มีการลักลอบนำสินค้าข้ามแดนโดยไม่ผ่านด่านฯ เป็นจำนวนมาก ส่งผลกระทบต่อความสามารถในการแข่งขันของผู้ประกอบการในระบบ เนื่องจากต้นทุนสินค้าที่ลักลอบนำเข้ามีต้นทุนที่ต่ำกว่าสินค้าที่นำเข้าอย่างถูกต้อง

โอกาสทางการค้า

แม้จะเป็นประเทศขนาดเล็กที่มีประชากรในประเทศเพียง 6.8 ล้านคน แต่มีบทบาทเสมือนเป็นแบตเตอรี่แห่งเอเชีย และเป็นประเทศที่มีสังคมและวัฒนธรรมใกล้เคียงกับประเทศไทยมาก ที่น่าสนใจคือในปี 2557 เศรษฐกิจลาวมีอัตราการเติบโตที่โดดเด่น โดยคาดว่าอัตราผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP) มีอัตราเพิ่มร้อยละ 8.2ซึ่งนับว่าสูง

เมืองที่มีศักยภาพในด้านการค้า ได้แก่ นครหลวงเวียงจันทน์ แขวงหลวงพระบาง และแขวงจำปาสัก สินค้าที่มีโอกาสในการเข้าตลาดนี้ คือ กลุ่มสินค้าอุปโภคบริโภค โดยเฉพาะสินค้าเครื่องประดับมีดีไซน์ กลุ่มทำความสะอาดผ้า กลุ่มสินค้าเพื่อสุขภาพ ความงาม ยากันยุง ฯลฯ นอกจากนี้

ยังมีกลุ่มสินค้าเกษตรและเครื่องจักรกลอุปกรณ์การเกษตร โดยเฉพาะเครื่องพรวนดินและกำจัดวัชพืชขนาดเล็ก เครื่องจักรแปรรูปสินค้าการเกษตร กลุ่มสินค้าวัสดุและอุปกรณ์ในการก่อสร้าง กลุ่มสินค้ายานยนต์และชิ้นส่วนอะไหล่ โดยเฉพาะล้อแม็กซ์ ฟิล์มกรองแสง GPS เครื่องเสียง และกลุ่มสินค้าบริการสุขภาพ สปา ร้านเสริมสวย ของที่ระลึกในโรงแรม และอู่ซ่อมรถ

ในส่วนของธุรกิจบริการของไทยที่มีศักยภาพในหัวเมืองสำคัญเช่น นครหลวงเวียงจันทน์ ธุรกิจบริการที่มีศักยภาพ ได้แก่ อู่ซ่อมรถ ร้านเสริมสวย ร้านอาหาร ร้านกาแฟ เมืองหลวงพระบาง ได้แก่ นวด-สปา ร้านอาหาร โรงแรมของที่ระลึก อู่ซ่อมรถ ร้านกาแฟ แขวงจำปาสัก ได้แก่ นวด-สปา ร้านอาหาร โรงแรม ของที่ระลึก และอู่ซ่อมรถ

ตำแหน่งสินค้าของไทยในตลาดลาวควรอยู่ที่ “คุณภาพสูง ราคาปานกลาง-สูง” โดยเน้นการสร้างความแตกต่างและเจาะตลาดเฉพาะกลุ่ม ส่วนช่องทางการเข้าสู่ตลาดในลาวส่วนใหญ่จะเป็นการส่งออกทางอ้อมโดยผ่านบริษัท Trading ที่อยู่ในลาว การส่งออกทางตรงโดยผ่านงานแสดงสินค้า หรือพนักงานขายของบริษัทในไทย รวมถึงร้านค้าตัวแทนจำหน่าย และการร่วมลงทุนกับนักธุรกิจในลาว

โอกาสการลงทุนในลาว

ในปี 2556 ไทยเป็นผู้ลงทุนอันดับ 1 ในลาว แต่ในช่วงต้นของปี 2557 จีนเริ่มแซงขึ้นเป็นนักลงทุนอันดับ 1 ในลาวไปแล้ว รองลงมาได้แก่ เวียดนาม ฝรั่งเศส และญี่ปุ่น โดยสาขาที่มีการลงทุนจากต่างประเทศมากที่สุด ได้แก่ การผลิตพลังงานไฟฟ้า และเหมืองแร่ ทั้งนี้การลงทุนในลาวยังมีข้อจำกัดจากระบบสาธารณูปโภคพื้นฐาน เส้นทางคมนาคมภายในประเทศ และสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับนักลงทุนยังไม่เพียงพอ ซึ่งลาวกำลังอยู่ระหว่างการพัฒนาและปรับปรุง อุตสาหกรรมที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุนจะเป็นในด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน อุตสาหกรรมที่ต่อยอดแร่ธาตุที่มีอยู่ในลาว เช่น การผลิตสายไฟฟ้าจากทองแดง การท่องเที่ยว/โรงแรมและธุรกิจเกี่ยวเนื่อง การก่อสร้าง และโรงพยาบาล เป็นต้น นอกจากนั้นการเข้าไปลงทุนในเขตเศรษฐกิจพิเศษ/จำเพาะก็เป็นโอกาสสำหรับเอสเอมอีในการเจาะตลาดจีน ลาว และเวียดนาม

เมียนมาร์

ในปี 2558 เมียนมาร์มีการดำเนินเศรษฐกิจแบบกลไกตลาดโดยภาครัฐมีกฎระเบียบควบคุมอย่างเข้มงวด ทั้งนี้โครงสร้างทางเศรษฐกิจของเมียนมาร์ ประกอบด้วยภาคเกษตร 37.1% ภาคบริการ 41.6% (เช่น ท่องเที่ยว) และภาคอุตสาหกรรม 21.3% เศรษฐกิจของเมียนมาร์มีการเติบโตอย่างต่อเนื่องโดยในปี 2557 เมียนมาร์มีการขยายตัวทางเศรษฐกิจ 7.8% สูงกว่าปี 2556 ที่ขยายตัว 7.5%โดยมีปัจจัยสนับสนุนการเติบโตทางเศรษฐกิจคือการลงทุนจากต่างประเทศที่มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น ทั้งนี้ในระยะปานกลาง (2556/57-2559/60) เศรษฐกิจเมียนมาร์คาดว่าจะขยายตัวเฉลี่ยไม่ต่ำกว่า 7% ต่อปี ขณะที่อัตราเงินเฟ้อจะอยู่ที่ 7%ซึ่งเป็นไปตามศักยภาพการขยายตัวของเมียนมาร์(กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์, 2558, น.91)

เมียนมาร์เป็นประเทศที่มีรายได้ต่อหัวของประชากรน้อยที่สุดในอาเซียน แต่มีทรัพยากรธรรมชาติอุดมสมบูรณ์ อาทิเช่น ป่าไม้ น้ำมัน ก๊าซธรรมชาติ อัญมณี และแร่ธาตุต่างๆ อีกทั้งยังมีสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเพาะปลูกในภาคเกษตรกรรม และมีแหล่งทรัพยากรสัตว์น้ำที่มีความหลากหลายและอุดมสมบูรณ์ นอกจากนี้เมียนมาร์ยังมีประชากรจำนวนมากกว่า 60 ล้านคน

ซึ่งส่วนใหญ่อยู่ในวัยแรงงานทำให้มีค่าจ้างแรงงานต่ำกว่าประเทศอื่นในภูมิภาคเดียวกัน ประกอบกับปัจจุบันรัฐบาลมีนโยบายส่งเสริมการลงทุนจากต่างประเทศและเปิดเสรีด้านการลงทุนเพิ่มมากขึ้นกว่าอดีต (กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์, 2558, น.91) ส่งผลให้เมียนมาร์เป็นประเทศที่มีศักยภาพด้านการดึงดูดการลงทุนจากต่างประเทศ สำหรับธุรกิจไทยที่ไปลงทุนในเมียนมาร์ส่วนใหญ่ยังเป็นการลงทุนเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติ ได้แก่ ธุรกิจพลังงาน โดยเฉพาะก๊าซธรรมชาติและเหมืองแร่ ขณะที่การลงทุนในสาขาอื่นยังมีสัดส่วนไม่มาก ซึ่งโอกาสการลงทุนในเมียนมาร์ยังสามารถทำได้ในหลายสาขา เช่น การแปรรูปสินค้าเกษตรและประมง เฟอร์นิเจอร์ ก่อสร้างและธุรกิจที่เกี่ยวเนื่องกับการท่องเที่ยว ลอจิสติกส์ และสิ่งทอ เป็นต้น

การวิเคราะห์ SWOT เมียนมาร์

จุดแข็ง (Strengths)

1. มีทรัพยากรธรรมชาติจำนวนมากและมีคุณภาพ เช่น ป่าไม้ น้ำมัน ก๊าซธรรมชาติ อัญมณี แร่ธาตุต่างๆ และประมงและผืนดินยังเหมาะสมสำหรับการเพาะปลูกพืชผลทางการเกษตร เช่น ข้าว ยางพารา ปาล์มน้ำมัน ทำให้เมียนมาร์มีความได้เปรียบด้านปัจจัยการผลิต

2. ที่ตั้งทางภูมิศาสตร์สามารถเชื่อมโยงการขนส่งกับเศรษฐกิจใหญ่ เช่น อินเดีย จีน และไทย หากมีการพัฒนาเส้นทางคมนาคมให้ดีขึ้นจะทำให้ไทยสามารถใช้พม่าเป็นประตูสู่อินเดียและจีน ได้ทั้งนี้จีนและอินเดียก็ให้การสนับสนุนด้านเงินทุนในการพัฒนาเส้นทางดังกล่าว

3. เมียนมาร์มีแรงงานจำนาวนมากและยังมีค่าจ้างแรงงานต่ำ จึงเหมาะสำหรับการลงทุนในอุตสาหกรรมที่มีการใช้แรงงานเข้มข้นหรือใช้เป็นฐานการผลิตสินค้าเพื่อส่งออกไปยังประเทศอื่นๆ ต่อไป

จุดอ่อน (Weaknesses)

1. เมียนมาร์ยังขาดความพร้อมด้านสาธารณูปโภคพื้นฐาน อาทิเช่น ระบบไฟฟ้า โทรคมนาคม และการคมนาคมขนส่ง ซึ่งนอกจากจะมีไม่เพียงพอต่อความต้องการใช้ภายในประเทศและรองรับการเติบโตในอนาคตแล้ว ยังไม่ได้รับการพัฒนาให้มีมาตรฐานเพียงพออีกด้วย ซึ่งเป็นข้อจำกัดในการขยายการลงทุน และส่งผลต่อต้นทุนประกอบการด้วย

2. แรงงานชาวเมียนมาร์ส่วนใหญ่เป็นแรงงานไร้ฝีมือ ยังขาดแคลนแรงงานที่มีทักษะฝีมือ รวมถึงผู้ที่มีความรู้ความสามารถในการทำการค้าระหว่างประเทศจึงอาจเป็นโอกาสในการส่งออกการศึกษาไทย

3. เมียนมาร์อยู่ระหว่างการพัฒนาระบบการเงินภายในประเทศ ธนาคารยังมีน้อย ประชาชนยังไม่ค่อยเชื่อถือระบบธนาคาร การค้าส่วนใหญ่ต้องใช้เงินสด ขณะนี้เมียนมาร์ยังต้องเผชิญกับปัญหาเกี่ยวกับอัตราแลกเปลี่ยน อัตราเงินเฟ้อ และฟองสบู่ราคาสินทรัพย์

4. ชาวเมียนมาร์ส่วนใหญ่มีรายได้น้อย ทำให้มีกำลังซื้อต่ำ การพิจารณาเลือกบริโภคสินค้าจะคำนึงถึงราคามากกว่าคุณภาพ

5. ปัญหาชนกลุ่มน้อยตามแนวชายแดน ซึ่งประเด็นนี้อาจส่งผลต่อความปลอดภัยตามแนวชายแดนได้ และยังเป็นอุปสรรคต่อหลายโครงการโดยเฉพาะโครงการท่าเรือน้ำลึกทวาย

โอกาส (Opportunities)

1. รัฐบาลเมียนมาร์มีนโยบายเปิดประเทศ มีมาตรการส่งเสริมการลงทุนและเปิดเสรีด้านการลงทุน ทำให้หลายประเทศสนใจเข้าไปทำการค้าและลงทุนเพิ่มมากขึ้น

2. จากความสัมพันธ์อันดีระหว่างรัฐบาลไทยและเมียนมาร์รวมถึงกรอบความร่วมมือด้านเศรษฐกิจของอาเซียน และการที่มีพรมแดนติดต่อกันยาวถึง 2,200 กิโลเมตร ส่งผลให้ไทยได้เปรียบในโอกาสการการลงทุนและการค้าชายแดนติดกับพม่ามากกว่าอาเซียนอื่นๆ อีกทั้งการคมนาคมเชื่อมโยงทางถนนก็ปรับปรุงดีขึ้นมากทำให้การขนส่งทางบกมีราคาถูกกว่าทางทะเลซึ่งในอดีตต้องขนส่งผ่านสิงคโปร์และมาเลเซียเพราะถนนยังไม่ดีนัก

3. นโยบายจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษ ณ อ. แม่สอด จังหวัดตากของไทยจะช่วยให้การค้าการลงทุนเชื่อมโยงห่วงโซ่อุปทานกับเขตเศรษฐกิจเมียนมาร์ตามแนวระเบียงเศรษฐกิจตะวันออก - ตะวันตก สามารถขับเคลื่อนได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

4. เมียนมาร์มีประชากรถึง 60 ล้านคน ขณะที่ยังไม่มีฐานการผลิตสินค้าแทบทุกชนิด จึงเป็นโอกาสทางการตลาดสินค้าอุปโภคบริโภคและอื่นๆ อีกทั้งชาวเมียนมาร์ยังมีความเชื่อมั่นในสินค้าไทยทั้งในด้านราคาและคุณภาพ

5. เมียนมาร์อยู่ระหว่างการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเพื่อรองรับการลงทุนจากต่างประเทศประกอบกับเศรษฐกิจมีการเจริญเติบโตอย่างต่อเนื่อง สร้างโอกาสแก่ธุรกิจก่อสร้าง วัสดุก่อสร้าง รวมถึงสินค้าและบริการที่เกี่ยวเนื่องจำนวนมาก

6. คู่แข่งในตลาดยังมีน้อย โดยเฉพาะคู่แข่งจากชาติตะวันตก จึงยังคงเป็นโอกาสของไทยในการเข้าไปลงทุนและเจาะตลาดเมียนมาร์ (ปัจจุบันสินค้าไทยครองตลาดกว่า80%ตามหัวเมืองหลัก) อีกทั้งการขนส่งสินค้าจากไทยไปเมียนมาร์ยังมีต้นทุนต่ำกว่าคู่แข่ง เช่น มาเลเซีย และสิงคโปร์อีกด้วย

7. เมียนมาร์มีแหล่งท่องเที่ยวที่มีความหลากหลายทั้งในด้านความสวยงามของภูมิประเทศและความน่าสนใจของวัฒนธรรม จึงเป็นโอกาสสำหรับธุรกิจการท่องเที่ยวและการบริการ อีกทั้งยังสามารถเชื่อมต่อแหล่งท่องเที่ยวสำคัญ เช่น กระบี่ ภูเก็ต กับหมู่เกาะมะริด เป็นต้น

อุปสรรค (Threats)

1. ระบบราชการมีการทุจริตสูงและยังมีความไม่แน่นอนทางการเมือง การติดต่อราชการควรมีความใกล้ชิดกับข้าราชการระดับสูง

2. กฎระเบียบทางการค้ามีการเปลี่ยนแปลงบ่อย การปฏิบัติงานของหน่วยราชการมีความล่าช้า ขาดประสานงานที่ดีระหว่างหน่วยราชการด้วยกันเอง เป็นอุปสรรคต่อนักลงทุนต่างชาติ ยกเว้นอุตสาหกรรมที่มีผลตอบแทนสูงคุ้มค่าต่อความเสี่ยง เช่น น้ำมัน ก๊าซธรรมชาติ และอัญมณีที่มีอยู่มากในเมียนมาร์

3. เมียนมาร์ยังขาดระบบการจัดเก็บข้อมูลที่ถูกต้อง ไม่มีประสิทธิภาพและไม่ทันสมัย ทำให้ขาดข้อมูลด้านการตลาดและการเงินซึ่งส่งผลต่อความสามารถในการตัดสินใจ และอาจเกิดความผิดพลาดในการวางแผนลงทุนได้

การค้าระหว่างประเทศของเมียนมาร์

การส่งออกของเมียนมาร์ ปี 2557 มีมูลค่า 10,314ล้านเหรียญสหรัฐ ส่วนใหญ่เป็นการส่งออกก๊าซธรรมชาติ ผลิตภัณฑ์จากไม้ ธัญพืช ถั่ว ปลา ข้าว เสื้อผ้าสำเร็จรูป หยก และอัญมณี ตลาดส่งออก

สำคัญ ได้แก่ ไทย (35%) จีน (25%) และอินเดีย (11%) ขณะที่การนำเข้ามีมูลค่า 12,531 ล้านเหรียญสหรัฐ สินค้านำเข้าสำคัญส่วนใหญ่เป็นปัจจัยเพื่อการผลิตมากขึ้น ได้แก่ ผ้าผืน ผลิตภัณฑ์ปิโตรเลียม ปุ๋ย พลาสติก เครื่องจักร อุปกรณ์การขนส่ง ซีเมนต์ วัสดุก่อสร้าง น้ำมันดิบ อาหาร และน้ำมันพืช แหล่งนำเข้าสำคัญ ได้แก่ จีน (40%) ไทย (20%) และสิงคโปร์ (12%) (กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์, 2558, น.92)

การค้าไทย-เมียนมาร์

จากรายงานของกรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ (2558, น.93) ในปี 2557 การค้าไทย-เมียนมาร์มีมูลค่าการค้ารวม 8,155ล้านเหรียญสหรัฐฯ โดยไทยเป็นฝ่ายได้ดุลการค้า 322 ล้านเหรียญสหรัฐฯ เนื่องจากพม่ามีการนำเข้าปัจจัยการผลิตจากไทยมากขึ้นในปี 2557 ไทยส่งออกไปเมียนมาร์ 4,239 ล้านเหรียญสหรัฐฯ เพิ่มขึ้นจากปีก่อนหน้าร้อยละ 12 สินค้าส่งออกสำคัญ ได้แก่ น้ำมันสำเร็จรูปเครื่องดื่ม เครื่องจักรกลและส่วนประกอบปูนซิเมนต์ เหล็ก เหล็กกล้า ผลิตภัณฑ์เคมีภัณฑ์ ผ้าผืน เครื่องสำอางสบู่ และผลิตภัณฑ์รักษาผิว รถยนต์อุปกรณ์และส่วนประกอบ ผลิตภัณฑ์ข้าวสาลีและอาหารสำเร็จรูป ในด้านการนำเข้าจากเมียนมาร์ ปี 2557 มูลค่า 3,916 ล้านเหรียญสหรัฐ หดตัวร้อยละ 2.8 สินค้านำเข้าสำคัญได้แก่ ก๊าซธรรมชาติ (90%ของการนำเข้า) ไม้ซุง ไม้แปรรูปและผลิตภัณฑ์ สัตว์มีชีวิตไม่ได้ทำพันธ์ น้ำมันดิบ สินแร่โลหะอื่นๆ ผักผลไม้และของปรุงแต่งที่ทำจากผักผลไม้ เนื้อสัตว์สำหรับการบริโภค เคมีภัณฑ์ เครื่องจักรกลและชิ้นส่วนประกอบ

โอกาสทางการค้า

ผู้เชี่ยวชาญจากกรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์ชี้แนะว่า สินค้าไทยที่มีศักยภาพในตลาดเมียนมาร์ ได้แก่ สินค้าอุปโภคบริโภคทุกชนิด เช่น ผงชูรส น้ำหวานและเครื่องดื่ม ขนมปังกรอบ ช็อกโกแลต หมากฝรั่ง อาหารกระป๋อง บะหมี่สำเร็จรูป เหล้า เบียร์และบุหรี่ เป็นต้น กลุ่มเครื่องจักรกลการเกษตร (อาทิ รถไถนาเดินตาม รถแทรกเตอร์ เครื่องพ่นยาฆ่าแมลง เครื่องสูบน้ำและเครื่องสีข้าวขนาดเล็ก เป็นต้น) อาหารสำเร็จรูป อาหารพร้อมรับประทานและเครื่องดื่ม ขนมขบเคี้ยวต่างๆ (สำหรับเจาะตลาดหัวเมืองสำคัญเช่น กรุงเนปิดอร์ย่างกุ้ง เมืองมัณฑะเลย์ และเมืองเมียวดี)อาหารสำเร็จรูปทำจากไก่ (คนเมียนมาร์ไม่บริโภคเนื้อวัวและหมูเช่นเดียวกับอินเดีย) นิยมอาหารที่มีกะทิเป็นส่วนประกอบ เครื่องดื่ม เช่น ชา และกาแฟรวมไปถึงน้ำอัดลม (สำหรับตลาดท่องเที่ยวที่กำลังเติบโต) ตลาดรถยนต์และชิ้นส่วนรวมถึงอุปกรณ์อะไหล่ทดแทน (ยานพาหนะรถยนต์ที่มีการใช้ในพม่าส่วนใหญ่จะเป็นรถยนต์มือสองที่มีสภาพการใช้งานไม่ดีนักเนื่องจากชาวพม่ายังมีกำลังซื้อไม่สูงนัก ชาวพม่าจึงนิยมเปลี่ยนอะไหล่รถยนต์แทนการซื้อรถใหม่ทำให้สินค้าส่งออกหมวดชิ้นส่วนรถยนต์และอะไหล่ไปพม่าขยายตัวเพิ่มขึ้นต่อเนื่องในช่วง 2-3 ปีที่ผ่านมา ขณะที่ตลาดรถใหม่ก็กำลังเติบโตอย่างต่อเนื่อง เป็นเพราะญี่ปุ่นและจีนเริ่มทำการตลาดอย่างจริงจัง โดยเฉพาะที่ด่านแม่สอดปัจจุบันสินค้าส่งออกที่เพิ่มมากขึ้นเป็นรถยนต์ รถจักรยานยนต์ และรถจักรยาน กลุ่มวัสดุก่อสร้างอุปกรณ์จักรกลการก่อสร้าง รวมถึงเครื่องจักรอุปกรณ์ที่ติดตั้งในอาคาร (โดยเฉพาะเมืองหลวงใหม่ที่เนปิดอว์และการพัฒนาอุตสาหกรรมใหม่ๆ)(กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์, 2557, น.93)

โอกาสด้านการลงทุน

เมียนมาร์มีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ เช่น ป่าไม้ น้ำมัน ก๊าซธรรมชาติ อัญมณี และแร่ธาตุต่างๆ อีกทั้งยังมีภูมิประเทศที่เอื้อต่อการเกษตรโดยเฉพาะข้าว และทรัพยากรสัตว์น้ำ/ประมง

ยังสมบูรณ์มาก อีกทั้งเมียนมาร์ยังมีแรงงานราคาถูกเป็นจำนวนมาก เหมาะกับการย้ายฐานการผลิตเข้าไปขณะที่ค่าแรงของไทยขึ้นไปถึง 300 บาท ธุรกิจไทยที่เข้าลงทุนส่วนใหญ่ยังเป็นการลงทุนด้านเหมืองแร่ ขณะที่การลงทุนในสาขาอื่นยังมีไม่มาก ซึ่งโอกาสการลงทุนในเมียนมาร์ยังมีอีกหลายสาขา เช่น การแปรรูปสินค้าเกษตรและประมง เฟอร์นิเจอร์ ก่อสร้างและธุรกิจที่เกี่ยวเนื่อง โลจิสติกส์ และธุรกิจท่องเที่ยว (กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์, 2557, น.94)

สาขาธุรกิจที่ได้รับการส่งเสริมจากคณะกรรมการการลงทุนของพม่า (Myanmar Investment Commission: MIC) ได้แก่ การเพาะปลูก การชลประทาน ปศุสัตว์/ประมง ป่าไม้ เหมืองแร่ อัญมณีและเครื่องประดับ พลังงาน โรงแรม/การท่องเที่ยว การผลิตเสื้อผ้า การแปรรูปอาหาร การพัฒนาอสังหาริมทรัพย์และนิคมอุตสาหกรรม

กัมพูชา

เศรษฐกิจกัมพูชา

โครงสร้างทางเศรษฐกิจของกัมพูชาพบว่าภาคบริการมีสัดส่วนถึง 40% โดยสาขาหลักเป็นด้านการท่องเที่ยวที่มีการขยายตัวอย่างต่อเนื่องภายหลังจากมีการเพิ่มเที่ยวบินตรงจากต่างประเทศในหลายๆ สายการบิน และผลจากการฟื้นตัวของภาคอสังหาริมทรัพย์ทำให้รายได้จากการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น รองลงมาคือภาคเกษตรกรรมมีสัดส่วน 35% สินค้าสำคัญคือข้าว และประมง ส่วนภาคอุตสาหกรรมและการก่อสร้างมีสัดส่วน 25% โดยมีการผลิตเสื้อผ้าสำเร็จรูป รองเท้าและโรงสีข้าวเป็นอุตสาหกรรมสำคัญ สำหรับการก่อสร้างมีแรงขับเคลื่อนจากการขยายตัวของเมืองต่างๆ เช่น เมืองสีหนุวิลล์ เป็นต้น

เศรษฐกิจกัมพูชาปี 2557 ขยายตัว 7.2% โดยขยายตัวเล็กน้อยตามเศรษฐกิจโลกที่ปรับตัวดีขึ้นเล็กน้อย ขณะที่สินเชื่อยังขยายตัวดีและความแปรปรวนของสภาพภูมิอากาศที่อาจเกิดขึ้นยังคงเป็นปัจจัยเสี่ยงที่ส่งผลกระทบต่อการขยายตัวทางเศรษฐกิจของกัมพูชาโดยเฉพาะอย่างยิ่งเศรษฐกิจภาคการเกษตร โดยปัจจัยสนับสนุนการขยายตัวคือการส่งออกเสื้อผ้า เครื่องนุ่งห่ม และรองเท้าไปยังกลุ่มประเทศสหภาพยุโรปที่ยังขยายตัวได้ดีจากการที่กัมพูชาได้รับสิทธิพิเศษทางด้าน GSP (กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์, 2557, น.154) รวมทั้งอานิสงค์จากการย้ายฐานการผลิตจากบังคลาเทศมายังกัมพูชาเนื่องจากปัญหาเรื่องการคุ้มครองสิทธิแรงงานไม่ดีพอ การเติบโตของการท่องเที่ยว การเกษตร อสังหาริมทรัพย์และการก่อสร้าง (เช่น การสร้างท่าเรือน้ำลึก/เมืองท่าที่สีหนุวิลล์) ตลอดจนเงินลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นในอุตสาหกรรมใหม่ๆ เช่น ชิ้นส่วนยานยนต์ (บางส่วนย้ายฐานจากไทยช่วงน้ำท่วม) การแปรรูปสินค้าเกษตร และการผลิตเสื้อผ้าคุณภาพสูง นอกจากนั้นประเด็นด้านความมั่นคงทางการเมือง เสถียรภาพทางเศรษฐกิจและการเงินของกัมพูชารวมทั้งความชัดเจนของกฎเกณฑ์ต่างๆ จะเป็นปัจจัยกระตุ้นให้นักลงทุนให้จากต่างประเทศเข้ามาลงทุนในกัมพูชามากขึ้น

กัมพูชาตั้งเป้าหมาย GDP ปี 2558ไว้ที่ 8% โดยมีอุตสาหกรรมการผลิต เสื้อผ้า/รองเท้า (9.7%) ภาคบริการท่องเที่ยว พลังงาน ก่อสร้าง (4.4%) และภาคเกษตร (4.3%) นอกจากนั้น ยังได้ตั้งเป้าหมายในการสร้างความหลากหลายทางเศรษฐกิจ (Economic Diversification) ภายใน 10 ปี สู่สาขาใหม่ๆ เช่น อิเลคทรอนิกส์ และการแปรรูปอาหาร ทั้งนี้ IMF คาดว่า GDP กัมพูชาปี 2558 จะขยายตัว 7.3% เป็นอันดับสองในอาเซียน รองจากเมียนมาร์ (กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์, 2557, น.154)

การวิเคราะห์ SWOT ของกัมพูชา

จุดแข็ง (Strengths)

1. ที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ของกัมพูชาอยู่บนระเบียงเศรษฐกิจเชื่อมพม่า –ไทย-เวียดนาม และระเบียงเศรษฐกิจภูมิภาคลุ่มน้ำโขง (GMS Economic Corridors) เชื่อมโยง 6 ประเทศ ได้แก่ จีน ไทย พม่า ลาว กัมพูชา และเวียดนาม

2. มีทรัพยากรธรรมชาติและแร่ธาตุอุดมสมบูรณ์ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญสำหรับการผลิตสินค้า มีอัตราค่าจ้างแรงงานต่ำและมีแรงงานจำนวนมาก จึงเหมาะสำหรับเป็นฐานการผลิตสินค้าที่ใช้แรงงานเข้มขนให้กับประเทศอื่น เช่น ประเทศไทย

3. รัฐบาลมีนโยบายส่งเสริมให้นักลงทุนจากต่างประเทศเข้าไปลงทุนได้ค่อนข้างเสรีและเปิดกว้างมากกว่าประเทศอื่นในอาเซียนที่มีระดับการพัฒนาที่ใกล้เคียงกัน

4. ชาวกัมพูชาในบางจังหวัดสามารถพูดภาษาไทยได้และมีความสัมพันธ์ที่ดีกับคนไทย

จุดอ่อน (Weaknesses)

1. ระบบสาธารณูปโภคพื้นฐานยังไม่พัฒนาเท่าที่ควร เช่น น้ำประปา ไฟฟ้า และการสื่อสาร ส่งผลให้กัมพูชามีต้นทุนการผลิตสินค้าสูง โดยมีต้นทุนการส่งออกสูงถึง 70% ของมูลค่าสินค้า

2. ขาดแคลนแรงงานที่มีทักษะ รวมถึงบุคลากรที่มีความรู้และความเข้าใจสำหรับการทำธุรกิจระหว่างประเทศ

3. ระบบการเงิน การธนาคาร และกระบวนการยุติธรรมยังขาดประสิทธิภาพและความน่าเชื่อถือ

โอกาส (Opportunities)

1. มีศักยภาพด้านการค้าและการลงทุนสูง เนื่องจากการขยายตัวของการลงทุนจากต่างประเทศอย่างต่อเนื่อง และยังมีแผนการพัฒนาโครงการลงทุนภาครัฐเพื่อพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของประเทศอีกมาก เป็นโอกาสแก่บริษัทก่อสร้างและวัสดุก่อสร้างไทย

2. มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวสูง โดยมีแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ที่น่าสนใจระดับโลก และแหล่งท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติเป็นจำนวนมาก นอกจากนั้น รัฐบาลกัมพูชายังส่งเสริมการลงทุนเพื่อพัฒนาด้านธุรกิจท่องเที่ยวอีกด้วย

3. กัมพูชาได้รับสิทธิพิเศษด้านภาษีศุลกากร (Generalized System of Preferences-GSP) จากสหรัฐ สหภาพยุโรป ญี่ปุ่น แคนาดา และออสเตรเลีย เป็นต้น ซึ่งส่งผลต่อศักยภาพในการแข่งขันด้านราคาของผู้ส่งออกสินค้าจากกัมพูชาหรือนักลงทุนที่ใช้กัมพูชาเป็นฐานการลิตเพื่อส่งออกสินค้า

4. กัมพูชามีการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษ (Special Economic Zone) รวมถึงเขตอุตสาหกรรมส่งออก (Export Processing Zone) เพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักลงทุน

5. ชาวกัมพูชามีความชื่นชอบสินค้าไทย เชื่อมั่นว่าสินค้าจากประเทศไทยมีคุณภาพดี โดยเฉพาะสินค้าอุปโภคบริโภค

6. ธุรกิจการศึกษามีโอกาสสูงในกัมพูชาเนื่องจากกัมพูชาขาดแคลนแรงงานที่มีทักษะ

อุปสรรค (Threats)

1. ระบบกฎหมายยังขาดความชัดเจน อาทีเช่น ไม่มีกฎหมายสำคัญเพื่อควบคุมและตรวจสอบการลงทุน ระเบียบและขั้นตอนการนำเข้าสินค้ายุ่งยาก และมีการเปลี่ยนแปลงกฎระเบียบบ่อยครั้ง เป็นต้น การส่งออกและนำเข้าสินค้าบางครั้งต้องใช้การเจรจาหรือความสัมพันธ์พิเศษกับ

เจ้าหน้าที่รัฐซึ่งทำให้เกิดความแตกต่างสำหรับต้นทุนการทำธุรกิจบางครั้งจึงเป็นอุปสรรคในการลงทุนในอุตสาหกรรมหนักเนื่องจากถอนการลงทุนได้ยากกว่าอุตสาหกรรมเบา

2. การนำเข้าสินค้าทุกประเภทนอกจากต้องเสียภาษีนำเข้าแล้วยังต้องเสียภาษีผ่านแดนในลักษณะผิดกฎหมายอีกด้วยซึ่งส่งผลต่อต้นทุนการผลิตและการจำหน่ายสินค้า นอกจากนี้การค้าชายแดนส่วนใหญ่ไม่มีการทำสัญญา ไม่นิยมทำการค้าผ่านระบบธนาคารและมักมีค่าใช้จ่ายนอกระบบสูง

3. ค่าขนส่งสินค้ามีราคาสูง เนื่องจากระบบโลจิสติกส์ขาดประสิทธิภาพและยังทำให้การขนส่งสินค้าใช้เวลานานและอาจเกิดความชำรุดเสียหายกับสินค้าได้อีกด้วย

4. การเข้าถึงแหล่งเงินทุนเป็นไปได้อย่างจำกัด

5. กัมพูชามีมาตรการปกป้องการค้าด้วยมาตรการที่ไม่ใช่ภาษี เช่น การตรวจสอบสินค้าก่อนการนำเข้า เป็นต้น ซึ่งอาจส่งผลให้ต้นทุนการนำเข้าสินค้ามีสูงกว่าปกติ

การค้าระหว่างประเทศกัมพูชา

การส่งออกของกัมพูชา ปี 2557(กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์, 2558, น.154) มีมูลค่า 6,806ล้านเหรียญสหรัฐ สินค้าส่งออกสำคัญคือเสื้อผ้าสำเร็จรูป ไม้ซุง ยางพารา ข้าว ปลา ยาสูบ และรองเท้า ตลาดส่งออกสำคัญ ได้แก่ สหรัฐ (28.6%) อังกฤษ (8.8%) เยอรมนี (8.5%) แคนาดา (7.6%) ญี่ปุ่น (5.9%) เวียดนาม (5.2%) ทั้งนี้เนื่องจากกัมพูชาได้รับ GSP จากทั้งสหรัฐและสหภาพยุโรป ขณะที่การนำเข้ามีมูลค่า 8,895 ล้านเหรียญสหรัฐ ส่งผลให้กัมพูชาขาดดุลการค้า สินค้านำเข้าสำคัญส่วนใหญ่สินค้าทุนและวัตถุดิบที่เป็นปัจจัยเพื่อการผลิตมากขึ้น ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ปิโตรเลียม บุหรี่ ทองคำ วัสดุก่อสร้าง เครื่องจักร ยานยนต์ และยา แหล่งนำเข้าสำคัญ ได้แก่ ไทย (27.1%) เวียดนาม (20.3%) จีน (19.5%) สิงคโปร์ (7.1%) ฮ่องกง (5.8%) และเกาหลีใต้ (4.3%)

การค้าไทย-กัมพูชา

ในปี 2557การค้าไทย-กัมพูชามีมูลค่าการค้ารวม 5,119.19ล้านเหรียญสหรัฐฯ โดยไทยเป็นฝ่ายเกินดุลการค้า 3,935 ล้านเหรียญสหรัฐฯ ในปี 2557ไทยส่งออกไปกัมพูชา 4,525.48ล้านเหรียญสหรัฐเพิ่มขึ้นจากปีก่อนหน้าร้อยละ 15 สินค้าส่งออกสำคัญ ได้แก่ น้ำมันสำเร็จรูปอัญมณีและเครื่องประดับน้ำตาลทราย เครื่องดื่มปูนซีเมนต์ ยานพาหนะ เคมีภัณฑ์ เครื่องยนต์สันดาปภายในแบบลูกสูบ เครื่องสำอางสบู่และผลิตภัณฑ์รักษาผิว เครื่องจักรกลและส่วนประกอบของเครื่อง ในด้านการนำเข้าในปี 2557 ไทยมีการนำเข้าจากกัมพูชา 589.1ล้านเหรียญสหรัฐ สินค้านำเข้าสำคัญ ได้แก่ ผักผลไม้และของปรุงแต่งที่ทำจากผักผลไม้เครื่องจักรไฟฟ้าและส่วนประกอบลวดและสายเคเบิลสินแร่/โลหะอื่นๆ เสื้อผ้าสำเร็จรูป สิ่งทอ รองเท้า (กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์, 2558, น.155-156)

โอกาสทางการค้าการลงทุน

กัมพูชานับเป็นประเทศที่มีศักยภาพสูงในการด้านการค้าการลงทุน เนื่องจากประชากรมีอัตราเพิ่มมากขึ้นทุกปี ทั้งยังมีชาวกัมพูชาโพ้นทะเลจำนวนหนึ่งที่มีกำลังซื้อสูงซึ่งกลับประเทศมาเป็นจำนวนมาก กัมพูชาเป็นประเทศที่มีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ และกำลังได้รับการพัฒนาเส้นทางโลจิสติกส์ทั้งภายในประเทศและจากความร่วมมือระหว่างประเทศในอนุภูมิภาคและอาเซียนที่สำคัญกัมพูชามีอุปสงค์ในการบริโภคสินค้าและบริการเกือบทุกประเภทในปริมาณที่สูง เพราะไม่สามารถผลิตได้เองหรือผลิตได้น้อย

เมืองที่มีศักยภาพในการค้าของไทย ได้แก่ กรุงพนมเปญ จังหวัดเสียมเรียบ และจังหวัดพระตะบอง ในส่วนของกรุงพนมเปญ สินค้าและบริการทุกประเภทมีศักยภาพในการเติบโตทั้งปัจจุบันและอนาคต จังหวัดเสียมเรียบ กลุ่มสินค้าที่มีศักยภาพ คือ บริการท่องเที่ยวและธุรกิจต่อเนื่อง และกลุ่มสินค้าอุปโภคบริโภค จังหวัดพระตะบอง กลุ่มสินค้าที่มีศักยภาพ คือ สินค้าเกษตร เครื่องจักรกลการเกษตรสินค้าอุปโภคบริโภค บริการท่องเที่ยวและธุรกิจต่อเนื่อง

ในด้านรูปแบบการดำเนินธุรกิจผู้ประกอบการไทยสามารถทำการค้า โดยผ่านตัวแทนจำหน่ายหรือผู้นำเข้าสินค้าและบริการที่เกี่ยวข้อง ในส่วนจังหวัดที่มีพรมแดนติดต่อกับประเทศไทย เช่นพระตะบอง สามารถค้าขายผ่านตลาดการค้าชายแดน ซึ่งในการค้าขายนี้ ควรวางตำแหน่งสินค้าและบริการให้มีภาพลักษณ์ด้านคุณภาพสูงกว่าสินค้าจากประเทศมาเลเซียเล็กน้อยและระดับราคาต่ำกว่าสินค้าจากเกาหลีใต้

เวียดนาม

เศรษฐกิจเวียดนาม

ในปี 2557 เศรษฐกิจเวียดนามมีอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจ (GDP) อยู่ที่ 5.6% ขยายตัวต่อเนื่องจากปี 2556 ที่ขยายตัว 5.4% เมื่อพิจารณาโครงสร้างเศรษฐกิจเวียดนามปี 2557 พบว่าภาคอุตสาหกรรมมีสัดส่วน ในเกณฑ์ที่สูงที่สุดใน CLMV ที่ระดับ 38.1% ภาคบริการ 44% และภาคเกษตร 17.9% โดยมีการขยายตัว 5.4%6.6% และ 2.7% ตามลำดับ ปัจจัยสนับสนุนการขยายตัวทางเศรษฐกิจมาจากการที่รัฐบาลมีมาตรการกระตุ้นเศรษฐกิจในประเทศ โดยการเพิ่มประสิทธิภาพและเพิ่มเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ รวมถึงการเพิ่มการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ (FDI) ซึ่งส่งผลดีต่อการอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจ การส่งออกของเวียดนามปี 2557 ขยายตัว 11% ปรับตัวดีขึ้นเล็กน้อยจากปี 2556 ที่ขยายตัว 10.5%ตามภาวะเศรษฐกิจโลกที่ปรับตัวดีขึ้นในด้านอัตราเงินเฟ้อเฉลี่ยของเวียดนามปี 2557 อยู่ที่ 7.36% ลดลงจากปี 2556 ที่อยู่ที่ 8.8%เป็นผลจากการที่รัฐบาลมีมาตรการควบคุมเงินเฟ้อเป็นสำคัญ (กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์, 2558, น.132)

สำหรับแนวโน้มเศรษฐกิจเวียดนามปี 2558 คาดว่าจะขยายตัวที่ 6.2% แม้ว่าจะขยายตัวอัตราที่สูงแต่คาดว่าเวียดนามยังจะต้องเผชิญกับความท้าทายทางเศรษฐกิจทั้งจากปัจจัยภายในและภายนอกประเทศต่อเนื่องจากปี 2557 โดยปัจจัยภายในประเทศได้แก่ ประสิทธิภาพการผลิตที่ยังอยู่ในระดับที่ต่ำ ระดับหนี้เสียในภาคธนาคารและความด้อยประสิทธิภาพของรัฐวิสาหกิจ สำหรับปัจจัยภายนอก ได้แก่เศรษฐกิจโลกที่ยังฟื้นตัวไม่เต็มที่นัก อย่างไรก็ตามเวียดนามยังมีปัจจัยเกื้อหนุนการเติบโต ได้แก่ การส่งออกที่ขยายตัวได้ดี โดยเฉพาะสินค้ากลุ่มเทคโนโลยี เช่น โทรศัพท์สมาร์ทโฟน (ส่งออกเป็นอันดับ 7 ของโลก) คอมพิวเตอร์และอิเล็กทรอนิกส์ ลิ่งทอ และเสื้อผ้าสำเร็จรูป เป็นต้น การเพิ่มขึ้นของเงินลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศและการลดดอกเบี้ยนโยบายของธนาคารกลางเวียดนามส่งผลให้ภาคธุรกิจขยายตัวได้ดี

การวิเคราะห์ SWOT ของเวียดนาม

จุดแข็ง (Strengths)

1. การเมืองมีเสถียรภาพ มีนโยบายส่งเสริมการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศอย่างชัดเจนและเป็นรูปธรรม

2. มีทรัพยากรธรรมชาติและวัตถุดิบสำหรับภาคการผลิตอย่างอุดมสมบูรณ์ อาทิเช่น มีแหล่งน้ำมันดิบกระจายอยู่ทั่วประเทศ มีปริมาณเชื้อเพลิงสำรอง เช่น ก๊าซธรรมชาติ บิโตรเลียม และถ่านหินอยู่ในปริมาณมาก มีแหล่งสินแร่ที่สำคัญ และยังมีทรัพยากรป่าไม่อยู่อีกมาก นอกจากนี้ผืนดินของเวียดนามยังเอื้อต่อการเพาะปลูกพืชได้หลากหลายชนิด และมีทรัพยากรประมงที่อุดมสมบูรณ์มากแห่งหนึ่งของโลก

3. เวียดนามตั้งเป้าหมายผลิตข้าวตรา “เวียดนาม” ให้ติดตลาดโลกภายในปี 2573 โดยรัฐบาลสนับสนุนทั้งการผลิตและการส่งออก เนื่องจากสามเหลี่ยมปากแม่น้ำโขงของเวียดนามมีความอุดมสมบูรณ์มาก ซึ่งจะเป็นคู่แข่งด้านข้าวของไทยในอนาคต

4. เวียดนามมีประชากรจำนวนมากกว่า 89 ล้านคน ซึ่งส่วนใหญ่อยู่ในวัยแรงงาน ทำให้เป็นแหล่งแรงงานจำนวนมากและมีค่าจ้างแรงงานที่ต่ำกว่าอีกหลายประเทศในอาเซียน อีกทั้งยังทำให้เป็นตลาดสำหรับสินค้าและบริการที่มีขนาดใหญ่และมีศักยภาพเนื่องจากกำลังซื้อมีแนวโน้มสูงขึ้นจากการเติบโตทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะเครื่องอุปโภคบริโภคและของใช้ภายในบ้านสำหรับคนในชุมชนเมืองที่กำลังขยายตัว

จุดอ่อน (Weakness)

1. ระบบโครงสร้างพื้นฐานและสาธารณูปโภคยังไม่พร้อมและไม่เพียงพอ

2. ภูมิประเทศของเวียดนามมีลักษณะแคบและยาว ประกอบกับสาธารณูปโภคด้านการคมนาคมขนส่งยังไม่ได้รับการพัฒนาให้มีเพียงเพียงพอ ทำให้ค่าใช้จ่ายด้านโลจิสติกส์สูง และใช้เวลาในการขนส่งสินค้านาน

3. ต้นทุนประกอบการด้านที่ดินและค่าเช่าสำนักงานมีราคาสูง โดยเฉพาะในเขตเมืองใหญ่และเมืองเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นใหม่

4. เวียดนามยังขาดแคลนแรงงานที่มีความสามารถการเป็นผู้บริหารระดับกลางในเกือบทุกสาขาธุรกิจ (จึงอาจเป็นโอกาสทางการส่งออกการศึกษาของไทย) ทั้งนี้ปัจจุบันมีแรงงานในกลุ่มดังกล่าวสามารถตอบสนองความต้องการของโครงการลงทุนจากต่างประเทศได้เพียง 1 ใน 4 เท่านั้น

โอกาส (Opportunities)

1. สินค้าในตลาดเวียดนามยังไม่มีความหลากหลายมากนัก และพฤติกรรมผู้บริโภคยังมีการจับจ่ายใช้สอยตามความพอใจมากกว่าความต้องการพื้นฐาน ทำให้เป็นโอกาสและช่องทางการตลาดสำหรับผู้ส่งออกไทย นอกจากนี้ สินค้าอุปโภคและบริโภคของไทยยี่ห้อไทยก็มี Brand ที่เข้มแข็งและติดตลาดเวียดนาม

2. เวียดนามมีนโยบายส่งเสริมการลงทุนทั้งเพื่อการบริโภคในประเทศและเพื่อการส่งออก จึงมีความต้องการนำเข้าสินค้า (เช่นผ้าผืนและด้าย) และวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตในปริมาณสูง นอกจากนั้นเวียดนามยังได้จัดตั้งเขตนิคมอุตสาหกรรมและเขตส่งเสริมอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออก

3. เวียดนามอยู่ระหว่างการพัฒนาฟื้นฟูโครงสร้างพื้นฐานของประเทศ มีการลงทุนในโครงการก่อสร้างต่างๆ มากมาย จึงเป็นโอกาสสำหรับการลงทุนในอุตสาหกรรมก่อสร้างและธุรกิจบริการที่เกี่ยวเนื่อง เช่น ธุรกิจโรงแรม ร้านอาหารและภัตตาคาร

4. ที่ตั้งของเวียดนามอยู่ใกล้กับประเทศไทย และยังมีการพัฒนาเครือข่ายการขนส่งเชื่อมกับประเทศไทย จึงทำให้มีความสะดวกในการขนส่งสินค้าระหว่างไทยกับเวียดนามมากยิ่งขึ้น

5. เวียดนามมีภูมิประเทศที่สวยงามและวัฒนธรรมที่โดดเด่นเหมาะแก่การพัฒนาการท่องเที่ยว

อุปสรรค (Threats)

1. กฎหมายของเวียดนามหลายฉบับยังขาดความชัดเจนและเปลี่ยนแปลงบ่อย

2. การกระจายรายได้ในเวียดนามยังไม่ดีนัก กำลังซื้อส่วนใหญ่กระจุกตัวเฉพาะในเขตเมืองใหญ่

3. มีปัญหาการละเมิดลิขสิทธิ์อยู่มาก จึงควรจดทะเบียนเครื่องหมายสินค้าในเวียดนามก่อนวางตลาด

4. การแข่งขันในตลาดเวียดนามมีสูง โดยเฉพาะสินค้าจากประเทศจีนที่ราคาถูก

5. เวียดนามกำลังเป็นคู่แข่งสำคัญของไทยในตลาดข้าว

การค้าระหว่างประเทศเวียดนาม

การส่งออกของเวียดนาม ปี 2557มีมูลค่า 147,125ล้านเหรียญสหรัฐ สินค้าส่งออกสำคัญ คือ เสื้อผ้า รองเท้า โทรศัพท์สมาร์ทโฟน เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเลคทรอนิกส์ อาหารทะเล น้ำมันดิบ ข้าว กาแฟ ผลิตภัณฑ์จากไม้ ตลาดส่งออกสำคัญ ได้แก่ สหรัฐ (17.6%) จีน (11.8%) ญี่ปุ่น (9.9%) เกาหลีใต้ (5%) และเยอรมนี (4.4%) ทั้งนี้เนื่องจากเวียดนามได้รับสิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากร (GSP) จากสหรัฐและประเทศพัฒนาแล้วหลายประเทศ ขณะที่การนำเข้ามีมูลค่า 138,613ล้านเหรียญสหรัฐ ส่งผลให้เวียดนามได้ดุลการค้า 8,512สินค้านำเข้าสำคัญส่วนใหญ่สินค้าทุนและวัตถุดิบที่เป็นปัจจัยเพื่อการผลิตมากขึ้น ได้แก่ เครื่องจักร ผลิตภัณฑ์ปิโตรเลียม ผลิตภัณฑ์เหล็ก วัตถุดิบสำหรับการผลิตเสื้อผ้าสำเร็จรูปและรองเท้า เครื่องใช้อิเล็กทรอนิกส์และอุปกรณ์ พลาสติก และยานยนต์ แหล่งนำเข้าสำคัญ ได้แก่ จีน (32%) เกาหลีใต้ (14%) สิงคโปร์ (7.2%) ญี่ปุ่น (6.9%) ฮ่องกง (5%) และไทย (4.6%) (กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์, 2558, น.133)

การค้าไทย-เวียดนาม

ในปี 2557 การค้าไทย-เวียดนามมีมูลค่าการค้ารวม 11,826ล้านเหรียญสหรัฐฯ โดยไทยเป็นฝ่ายเกินดุลการค้า 3,950 ล้านเหรียญสหรัฐฯ ในปี 2557 ไทยส่งออกไปเวียดนาม 7,888ล้านเหรียญสหรัฐเพิ่มขึ้นจากปีก่อนหน้าร้อยละ 11 สินค้าส่งออกสำคัญ ได้แก่ น้ำมันสำเร็จรูปเม็ดพลาสติก เคมีภัณฑ์รถยนต์อุปกรณ์และส่วนประกอบผลิตภัณฑ์ยางเครื่องจักรกลและส่วนประกอบของเครื่องเหล็กเหล็กกล้าและผลิตภัณฑ์เครื่องดื่มและผ้าผืนในด้านการนำเข้าในปี 2557 ไทยมีการนำเข้าจากเวียดนาม 3,937ล้านเหรียญสหรัฐ สินค้านำเข้าสำคัญ ได้แก่ เครื่องใช้ไฟฟ้าในบ้านเหล็กเหล็กกล้าและผลิตภัณฑ์เครื่องจักรไฟฟ้าและส่วนประกอบรถจักรยานยนต์เครื่องคอมพิวเตอร์อุปกรณ์และส่วนประกอบและสัตว์น้ำสดแช่เย็น แช่แข็ง (กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์, 2558, น.134)

ลู่ทางการค้าการลงทุน

เวียดนามเป็นประเทศที่เป็นทั้งแหล่งผลิตและแหล่งตลาดที่สำคัญในภูมิภาค (กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์, 2557, น.137) มีนโยบายด้านการค้า การลงทุนที่ชัดเจนและบังคับใช้ทั่วประเทศ ที่สำคัญคนเวียดนามมีความรู้สึกที่ดีต่อสินค้าไทย สินค้าไทยที่มีศักยภาพในตลาดเวียดนาม ได้แก่ อุปกรณ์ชิ้นส่วนรถจักรยานยนต์สำหรับเป็นอะไหล่ทดแทนและอุปกรณ์ตกแต่งรถจักรยานยนต์ วัสดุก่อสร้างที่เน้นคุณภาพและความแตกต่าง บริการก่อสร้างทั้งที่เกี่ยวกับที่อยู่อาศัยและการก่องสร้างสาธารณูปโภค ธุรกิจบริการและดูแลรักษารถจักรยานยนต์ สินค้าที่ใช้ในชีวิตประจำวันและเครื่องสำอาง รวมถึงการทำธุรกิจท่องเที่ยวแบบ Inbound Tourism และธุรกิจต่อเนื่อง เช่น สปา ภัตตาคาร เป็นต้น

เมืองที่มีศักยภาพทางการค้า ได้แก่ นครโฮจิมินห์ นครไฮฟอง นครเกิ่นเธอ และนครไฮฟอง การเข้าตลาดของสินค้าทุกประเภทในประเทศเวียดนามควรเริ่มต้นด้วยวิธีการส่งสินค้าเข้าไปจำหน่ายโดยผ่านตัวแทนจำหน่ายที่มีใบอนุญาตเท่านั้น ในส่วนของธุรกิจบริการสามารถเข้าตลาดด้วยการลงทุน 100% ร่วมทุนกับบริษัทท้องถิ่น การร่วมมือทางธุรกิจและการเช่าสถานที่พร้อมใบอนุญาตฯลฯโดยต้องวางภาพลักษณ์เป็นสินค้าคุณภาพและแข่งขันในตลาดสินค้าระดับกลาง-บน ในส่วนของอุตสาหกรรมก่อสร้าง ควรดำเนินการในลักษณะเป็นผู้รับเหมาช่วง (Sub-contract)

บทสรุป

ประเทศ CLMV อยู่ระหว่างการฟื้นฟูประเทศเพื่อเตรียมตัวสำหรับ AEC 2558 ขณะที่ไทยมีนโยบายเชื่อมโยงห่วงโซ่คุณค่า และห่วงโซ่อุปทาน กับ CLMV ตามแนวระเบียง เศรษฐกิจเหนือ-ใต้ และตะวันตก-ตะวันออก จึงเป็นโอกาสดีที่ธุรกิจไทยโดยเฉพาะ SMEs ในการก้าวสู่ตลาดต่างประเทศเป็นก้าวแรก โดยเข้าไปทำตลาดและลงทุนใน CLMV ในขณะที่ภาวะการแข่งขันยังไม่รุนแรงเช่นปัจจุบัน อีกทั้งประเทศไทยยังสามารถใช้ CLMV ในการเชื่อมโยงเศรษฐกิจใหญ่ๆ ระดับโลกต่อไป เช่น จีน (1,300 ล้านคน) อินเดีย (1,200 ล้านคน) และอาเซียน (600 ล้านคน) นอกจากนั้น ไทยควรพัฒนาตนเองเป็น Trading Nation กระจายสินค้าจาก CLMV สู่ตลาดโลก เช่น ประมง สินแร่ อัญมณี และน้ำมัน เนื่องจาก CLMV ยังมีประสบการณ์น้อยอยู่ในการทำตลาด รวมทั้ง การเข้าไปลงทุนใน CLMV เพื่อให้ประโยชน์จาก GSP

เอกสารอ้างอิง

กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ. (2558). *ประเทศเมียนมาร์.* สืบค้น 18 มิถุนายน 2558, จาก http://www.ditp.go.th/ditp_pdf.php?filename=contents_attacth/122367/122367.pdf&title=122367

_____. (2558). *ประเทศลาว.* สืบค้น 18 มิถุนายน 2558, จาก http://www.ditp.go.th/dig_pdf.php?filename=contents_attach/122370.pdf&title=122370

_____. (2558). *ประเทศเวียดนาม.* สืบค้น 18 มิถุนายน 2558, จาก http://www.ditp.go.th/dig_pdf.php?filename=contents_attach/122371.pdf&title=122371

_____. (2558). *สปป.ลาว.* สืบค้น 25 ตุลาคม 2556, จาก http://www.ditp.go.th

_____. (2558). *AEC.* สืบค้น 18 มิถุนายน 2558, จาก http://www.Thai-aec.com/158#ixxzz21g610u1E

_____. (2558). *โอกาสธุรกิจใน AEC.* สืบค้น 18 มิถุนายน 2558, จาก http://www.imf.org.

_____. (2558). *CLM G GDP / capita doubles in last Decade.* สืบค้น 18 มิถุนายน 2558, จาก http://www.clmvcapital.wordpress.com/2013/04/19/clmvs-gdp-per-capita-doubles-in-last-decade/

_____. (2558). *Indonesia economy.* สืบค้น 18 มิถุนายน 2558, จาก http://www.gbgindonesia.com/en/agriculture/directory/2014/bulog_persero_/interview.ph

_____. (2558). *โอกาสการค้าในอินโดนีเซีย.* สืบค้น 18 มิถุนายน 2558, จาก http://aec.dipt.go.th

กระทรวงพาณิชย์ กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ. (2558). *รอบรู้เรื่องการลงทุนในอาเซียนราชอาณาจักรกัมพูชา.* กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.

_____. (2558). *รอบรู้เรื่องการลงทุนในอาเซียนสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว.* กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.

_____. (2558). *รอบรู้เรื่องการลงทุนในอาเซียนสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม.* กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.

_____. (2558). *รอบรู้เรื่องการลงทุนในอาเซียนสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์.* กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.

ประเทศกัมพูชา. (2558, 5 สิงหาคม). ใน วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี. สืบค้น 4 มิถุนายน 2558, จาก https://th.wikipedia.org/wiki/ประเทศกัมพูชา.

ประเทศพม่า. (2558, 28 กรกฎาคม). ใน วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี. สืบค้น 4 มิถุนายน 2558, จาก https://th.wikipedia.org/wiki/ประเทศพม่า.

ประเทศลาว. (2558, 13 สิงหาคม). ใน วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี. สืบค้น 4 มิถุนายน 2558, จาก https://th.wikipedia.org/wiki/ประเทศลาว.

ประเทศเวียดนาม. (2558, 25 มิถุนายน). ใน วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี. สืบค้น 4 มิถุนายน 2558, จาก https://th.wikipedia.org/wiki/ประเทศเวียดนาม.

Banyan. (2015). *Cambodia-Miracle or mirage?.* Retrieved August 28, 2015, from http://www.economist.com/news/boks-and-arts/21632433-biography-singular-strongman-miracle-or-mirage

_____. (2015). *Healing a wounded country Myanmar is looking less and less like a foreign-policy triumph for Barack Obama.* Retrieved August 28, 2015, from http://www.economist.com/news/asia/216310-72-myanmar-looking-less-and-less-foreign-policy-triumph-barack-obama-healing-wounded

_____. (2015). *Measuring local economies-Laos.* Retrieved August 28, 2015, from http://www.economist.com/news/blogs/banyan/2013/09/measuring-local-economies

_____. (2015). *The strategic order in place in Asia since the Vietnam war is being challenged.* Retrieved August 28, 2015, from http://www.economist.com/news/asia/21649515-strategic-order-place-asia-vietnam-war-being-challenged-forty-years

ปัจจัยที่มีผลต่อการประยุกต์ใช้มาตรฐานการรายงานการเงินและลักษณะคุณภาพกำไร

The Factors of Implementing Financial Reporting Standards and Earnings Quality

รัชดาภรณ์ เสมาขันธ์*
Ratchadapon Samakhunt*

* อาจารย์ประจำ คณะการบัญชี มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์
* Lecturer, School of Accounting, Dhurakij Pundit University
* Email: ruchadapon.san@dpu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสรุปปัจจัยที่มีผลต่อการประยุกต์ใช้มาตรฐานการรายงานการเงินและปัจจัยที่มีผลต่อลักษณะคุณภาพกำไร โดยใช้วิธีการศึกษาแบบการวิเคราะห์อภิมาน (Meta-analysis) ครอบคลุมงานวิจัยเกี่ยวกับ การประยุกต์ใช้มาตรฐานการรายงานการเงิน และคุณภาพกำไรระหว่างปีพ.ศ. 2537 ถึง พ.ศ. 2557 และส่วนใหญ่เป็นการศึกษาในประเทศไทย

รายงานการเงินถือเป็นสารสนเทศทางการบัญชีของกิจการที่ฝ่ายบริหารมีหน้าที่จัดทำ ซึ่งเกิดขึ้นจากผลการบริหารกิจการของฝ่ายบริหารเพื่อนำเสนอให้กับผู้ใช้งบการเงินภายนอก เพื่อใช้ประโยชน์ในการตัดสินใจเชิงเศรษฐกิจ โดยที่การจัดทำและนำเสนอรายงานการเงิน กิจการจำเป็นต้องมีการประยุกต์ใช้มาตรฐานการรายงานการเงิน เพื่อทำให้รายงานการเงินมีลักษณะเชิงคุณภาพ ความเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ ความเป็นตัวแทนอันเที่ยงธรรม ความสามารถเปรียบเทียบได้ ความสามารถพิสูจน์ยืนยันได้ ความทันเวลาและความเข้าใจได้ ซึ่งเป็นไปตามลักษณะเชิงคุณภาพตามกรอบแนวคิดของการรายงานทางการเงินซึ่งรวมถึงลักษณะของคุณภาพกำไร โดยมีปัจจัยที่ส่งผลต่อการประยุกต์ใช้มาตรฐานการรายงานการเงิน ปัจจัยที่พบได้แก่ 1. ข้อกำหนดของมาตรฐานการรายงานการเงิน 2. ปัจจัยภายในกิจการ เช่น การใช้ดุลยพินิจของผู้บริหาร อัตราส่วนทางการเงิน ค่าตอบแทนของผู้บริหาร และ โครงสร้างความเป็นเจ้าของ และ ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพกำไร ปัจจัยที่พบ ได้แก่ ข้อมูลทางบัญชีและข้อมูลทางตลาด การประยุกต์ใช้มาตรฐานการบัญชี ลักษณะของคณะกรรมการและกรรมการตรวจสอบ และ ระบบเศรษฐกิจการเมืองและกฎหมาย เป็นต้น

คำสำคัญ : การประยุกต์ใช้ มาตรฐานการรายงานการเงิน คุณภาพกำไร

Abstract

The aim of this article is to summarize the factors that affect the application of financial reporting standards and the factors that influence the quality of earnings by Meta-analysis concerning research work on the implementation of financial reporting standards and earnings quality from B.E.2537 to B.E.2557 focus in Thailand.

Financial reporting is accounting information of the entities who is responsible of the financial reporting. The external users of financial statements use the financial statements to make economic decisions. The entities needs to apply financial reporting standards with qualitative characteristics, relevance, faithful representation, comparability, verifiability, timeliness, and understandability in preparing and presenting financial reports. These follow the conceptual framework of financial reporting including the quality of earnings. The Factors affecting the application of financial reporting standards are regulation on financial reporting standards and internal factors of organization such as executive judgment , financial ratio, executives' compensation, and organization structures. Factors affecting the Earnings quality are accounting information and marketing information, financial reporting standards application, structure of boards and audit committees, and economic, legal and political system.

Keywords : Implementation, Financial Reporting Standards, Earnings Quality

บทนำ

ตามที่ได้มีประกาศพระราชบัญญัติการบัญชี พ.ศ.2543 ซึ่งถือเป็นกฎหมายที่มีความสำคัญต่อวิชาชีพบัญชี โดยเฉพาะในมาตรา 20 ได้มีการกำหนดให้การจัดทำบัญชีของกิจการต้องให้เป็นไปตามมาตรฐานการรายงานการเงิน หรือ มาตรฐานการรายงานการเงิน ดังนั้นการบังคับใช้ของพระราชบัญญัติการบัญชี ดังกล่าวย่อมมีผลกระทบต่อผู้มีหน้าที่จัดทำบัญชี ผู้ทำบัญชี ตลอดจนบุคคลต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการรายงานทางการเงิน ซึ่งต้องปฏิบัติตามมาตรฐานการรายงานการเงินหรือมาตรฐานการรายงานการเงิน สภาวิชาชีพบัญชี ในพระบรมราชูปถัมภ์ซึ่งมีหน้าที่ในการกำหนดและออกมาตรฐานการรายงานการเงิน ที่ใช้สำหรับธุรกิจในประเทศไทย ได้พัฒนาและปรับปรุงมาตรฐานการรายงานการเงิน ของประเทศไทยให้สอดคล้องกับมาตรฐานการรายงานการเงินระหว่างประเทศ (International Financial Reporting Standards: IFRSs) อันส่งผลให้งบการเงินของกิจการในประเทศไทยมีมาตรฐานและเป็นที่ยอมรับในระดับสากล

มาตรฐานการรายงานการเงิน แสดงถึงหลักการ และวิธีปฏิบัติทางการบัญชีที่ไม่ว่าผู้ปฏิบัติจะเป็นผู้สอบบัญชี ผู้ทำบัญชี ผู้บริหารควรรับทราบและนำมาปฏิบัติให้สอดคล้องและเป็นไปในแนวทางเดียวกัน เพื่อให้ได้สารสนเทศทางการบัญชีที่เป็นประโยชน์ในการนำไปใช้ตัดสินใจเชิงเศรษฐกิจของผู้ใช้งบการเงิน งานวิจัย ในอดีตจำนวนหนึ่ง เกี่ยวกับเรื่องความสำคัญของกำไร พบว่าในช่วงเวลาที่ประกาศกำไรสุทธิรายไตรมาส ข่าวผลกำไรของบริษัทจะมีผลกระทบในทางบวกต่อการตอบสนองของราคาหลักทรัพย์ (นิ่มนวล เขียววรัตน์, 2539) กำไรทางบัญชีมีความสามารถอธิบายราคาหลักทรัพย์ได้มากกว่ามูลค่าตามบัญชี (ปัญญา สัมฤทธิ์ประดิษฐ์, 2545) นักลงทุนให้ความสนใจในกำไรของกิจการซึ่งเป็นข้อมูลพื้นฐาน (พรรณนิภา ครุวรรณพัฒน์, 2548) เมื่อมีการประกาศผลกำไรหรือขาดทุนสุทธิจะส่งผลกระทบต่ออัตราผลตอบแทนผิดปกติ (วรสิทธิ์ อภิวัฒนเสวี, 2548) และ กำไรที่มีเสถียรภาพต่ำมีความสามารถในการอธิบายผลตอบแทนหลักทรัพย์ที่น้อยกว่ากำไรที่มีเสถียรภาพสูง (ทิพวรรณ แซ่ล่อ, 2548)

จากงานวิจัยจะเห็นได้ว่า ข้อมูลกำไรขาดทุนจากงบกำไรขาดทุน ซึ่งเป็นงบการเงินที่แสดงผลการดำเนินงาน และให้ข้อมูลที่สะท้อนให้เห็นความสามารถของกิจการในการทำกำไร ข้อมูลกำไรที่มีคุณภาพจะต้องสามารถสะท้อนผลการดำเนินงาน และ มูลค่าทางเศรษฐกิจของกิจการได้ใกล้เคียงกับความเป็นจริง การใช้ข้อมูลกำไรเพื่อการเปรียบเทียบผลการดำเนินงานของกิจการต้องเป็นกำไรที่มีคุณภาพ เพราะการตัดสินใจในการลงทุน หรือใช้ข้อมูลในการประเมินมูลค่าของกิจการ หรือมูลค่าหุ้น ที่สนใจจะเข้าไปลงทุนนั้น จะต้องเป็นข้อมูลกำไรที่มีคุณภาพเท่านั้น ที่จะสามารถแสดงถึงความสามารถในการทำกำไรในอนาคตตามที่ประมาณการไว้ได้ใกล้เคียงกับสิ่งที่จะเกิดขึ้น ดังนั้นข้อมูลกำไรที่แสดงในงบการเงินจึงควรมีลักษณะเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ เชื่อถือได้ เข้าใจได้ และสามารถเปรียบเทียบกันได้ ซึ่งลักษณะที่กล่าวนั้นเรียกว่าคุณภาพกำไร (Earnings Quality) ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ได้มีการกำหนดให้บริษัทจดทะเบียนต้องปฏิบัติตามมาตรฐานการรายงานการเงินตามที่สภาวิชาชีพบัญชีในพระบรมราชูปถัมภ์ประกาศให้มีผลบังคับใช้ ดังนั้น รายงานทางการเงินของบริษัทจดทะเบียนจึงจำเป็นต้องมีการประยุกต์ใช้มาตรฐานการรายงานการเงินให้เหมาะสม

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสรุปความมีคุณค่าของข้อมูลกำไร ปัจจัยที่ส่งผลต่อการประยุกต์ใช้มาตรฐานการรายงานการเงิน ลักษณะของคุณภาพกำไร และปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพกำไร โดยใช้วิธีการศึกษาแบบการวิเคราะห์ อภิมาน (Meta-analysis) ครอบคลุมงานวิจัยเกี่ยวกับ การประยุกต์ใช้มาตรฐานการรายงานการเงิน และคุณภาพกำไรระหว่างปีพ.ศ. 2537 ถึง พ.ศ. 2557 และส่วนใหญ่เป็นการศึกษาในประเทศไทย

ปัจจัยที่มีผลต่อการประยุกต์ใช้มาตรฐานการรายงานการเงิน

ข้อมูลกำไรทางบัญชีเป็นผลิตผลจากกระบวนการบัญชีการเงิน ซึ่งในกระบวนการบัญชีการเงินต้องมีการประยุกต์ใช้หลักการบัญชีและวิธีปฏิบัติทางบัญชีตามที่กำหนดไว้ในมาตรฐานการรายงานการเงินของไทยซึ่งนำมาจากมาตรฐานการรายงานการเงินระหว่างประเทศ ซึ่งจะกำหนดหลักการและวิธีปฏิบัติทางบัญชีสำหรับกิจการทุกประเภท ดังนั้นในการจัดทำและนำเสนอรายงานทางการเงินของกิจการจำเป็นต้องมีการประยุกต์ใช้หลักการบัญชีและวิธีปฏิบัติทางบัญชีตามมาตรฐานการรายงานการเงิน ให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมและบริบทต่างๆ ของกิจการ ซึ่งจากการศึกษาก่อนหน้าพบว่าปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการประยุกต์ใช้มาตรฐานการรายงานการเงินแบ่งเป็น 2 กลุ่มดังนี้

1. **ปัญหาของการประยุกต์ใช้มาตรฐานการรายงานการเงินที่เกิดจากตัวมาตรฐานการรายงานการเงิน** เช่น ปัญหาของความไม่สามารถนำมาตรฐานการรายงานการเงิน ไปใช้ปฏิบัติได้จริง ปัญหาของเนื้อหาของมาตรฐานการรายงานการเงิน ที่อ่านแล้วเข้าใจยาก เพราะขาดตัวอย่างและคำอธิบายที่เพียงพอในการทำความเข้าใจ เนื้อหาซับซ้อนและไม่ชัดเจน ซึ่งมาจากการ ศึกษาผลกระทบของมาตรฐานการรายงานการเงินไทยในการนำไปปฏิบัติ พบว่ามีผลกระทบของมาตรฐานการรายงานการเงินไทยที่มีผลต่อผู้มีส่วนได้เสีย (สุรี วงศ์วณิช และคณะ, 2547) จากการศึกษาดังกล่าวเป็นการยืนยันว่าการประยุกต์ใช้มาตรฐานการรายงานการเงินของกิจการน่าจะแตกต่างกันตามปัญหาข้างต้น จากผลดังกล่าวย่อมจะส่งผลกระทบต่อข้อมูลที่แสดงในรายงานทางการเงินของแต่ละกิจการ ซึ่งรวมถึงข้อมูลกำไรและคุณภาพของข้อมูลกำไร นอกจากนี้ ยังมีปัญหาการประยุกต์ใช้มาตรฐานการรายงานการเงินก่อนกำหนดบังคับใช้ เกิดจากกรณีที่กิจการสมัครใจนำมาประยุกต์ใช้ก่อนกำหนดเวลา เช่น การศึกษาผลกระทบของการนำนโยบายการบัญชีภาษีเงินได้รอตัดบัญชีมาถือปฏิบัติของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยปี 2538-2549 พบว่า บริษัทจดทะเบียนที่นำนโยบายภาษีเงินได้รอตัดบัญชีมาถือปฏิบัติส่วนใหญ่อยู่ในหมวดธุรกิจการเงิน การเปลี่ยนแปลงนโยบายการบัญชี (ก่อนบังคับใช้มาตรฐานการบัญชี)ดังกล่าวมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นในรอบบัญชี 2540-2542, 2548-2549 และลดลงในรอบบัญชี 2543-2547 การเปลี่ยนแปลงนโยบายการบัญชีทำให้บริษัทมีกำไรเพิ่มขึ้นหรือขาดทุนลดลงอย่างมีนัยสำคัญ (วรศักดิ์ ทุมมานนท์, 2550ข) ลำดับต่อมาเป็นการศึกษาการประยุกต์ใช้มาตรฐานการรายงานการเงิน เมื่อมีการเปลี่ยนวิธีการบันทึกบัญชี เนื่องจากต้องปฏิบัติตามข้อกำหนดของมาตรฐานการรายงานการเงินที่ปรับปรุงใหม่ ทำให้มีผลกระทบต่อกำไร (ขาดทุน) สุทธิของกิจการ จากผลการศึกษาผลกระทบที่มีต่อบริษัทจดทะเบียน หากมีการเปลี่ยนแปลงนโยบายการบัญชีเกี่ยวกับการบันทึกเงินลงทุนในบริษัทย่อยและบริษัทร่วมในงบการเงินเฉพาะกิจการจากวิธีส่วนได้เสียเป็นวิธีราคาทุน พบว่า หากมีการเปลี่ยนวิธีการบันทึกบัญชีเงินลงทุนในบริษัทย่อยและบริษัทร่วมในงบการเงินเฉพาะกิจการจากวิธีส่วนได้เสียเป็นวิธีราคาทุน ทำให้ผลการดำเนินงานของบริษัทส่วนใหญ่ลดลง และกำไร (ขาดทุน) สุทธิของบริษัทที่รวมอยู่ในการคำนวณ

ดัชนี SET 100 ที่คำนวณขึ้นตามวิธีราคาทุนมีความสัมพันธ์ไปทางเดียวกันกับกำไร (ขาดทุน) สุทธิตามวิธีส่วนได้เสีย กล่าวคือ บริษัทที่มีกำไร (ขาดทุน) สุทธิ ตามวิธีส่วนได้เสียสูงมีแนวโน้มที่จะมีกำไร (ขาดทุน) สุทธิ ตามวิธีราคาทุนสูง และบริษัทที่มีกำไร (ขาดทุน) สุทธิตามวิธีส่วนได้เสียต่ำมีแนวโน้มที่จะมีกำไร (ขาดทุน) สุทธิ ตามวิธีราคาทุนต่ำด้วย เช่นเดียวกับกรณีที่ กิจการเปลี่ยนวิธีการบันทึกบัญชีเงินลงทุนในบริษัทย่อยในงบเฉพาะกิจการจากวิธีส่วนได้เสียเป็นวิธีราคาทุน (วรศักดิ์ ทุมมานนท์, 2550ค) นอกจากนี้ยังมีปัญหาการประยุกต์ใช้มาตรฐานการรายงานการเงินจากการที่นักบัญชีและผู้สอบบัญชีมีความเข้าใจในมาตรฐานการรายงานการเงินระดับปานกลาง ทำให้มีปัญหาในการนำมาใช้ในเรื่องของการกำหนดมูลค่าของกระแสเงินสดในอนาคตหรืออัตราคิดลดในเรื่อง การประเมินการด้อยค่าของสินทรัพย์ของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (Peetathawatchai & Acaranupong, 2004)

การประยุกต์ใช้มาตรฐานการรายงานการเงินต้องใช้ความเข้าใจในหลักการ วิธีปฏิบัติและข้อกำหนดต่างๆ ในมาตรฐานการรายงานการเงิน ซึ่งอาจแตกต่างกันตามระดับความเข้าใจของผู้จัดทำบัญชี ซึ่งการประยุกต์ใช้ที่แตกต่างกัน จะส่งผลต่อการแสดงตัวเลขกำไรและคุณภาพกำไรของกิจการ

2. ปัจจัยที่มีผลต่อการประยุกต์ใช้มาตรฐานการรายงานการเงินที่เกิดจากปัจจัยภายในของกิจการ จากการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการจัดทำและการวิเคราะห์งบกระแสเงินสดของบริษัทจำกัดในเขตกรุงเทพมหานคร ที่จัดทำงบกระแสเงินสดมีปัจจัยในการเลือกจัดทำงบกระแสเงินสดวิธีทางตรงหรือวิธีทางอ้อม ในการคำนวณกระแสเงินสดจากการดำเนินงาน คือ ปัจจัยต้นทุนการจัดทำ ปัจจัยระยะเวลาในการจัดทำและปัจจัยความยากง่ายในการจัดทำ (อรพรรณ อรรฆย์ภูษิต, 2547) จากผลการศึกษาวิจัย ชี้ให้เห็นว่าการประยุกต์ใช้มาตรฐานการรายงานการเงินขึ้นอยู่กับ ปัจจัยด้านต้นทุน ระยะเวลา และความยากง่ายในการจัดทำ (กรณีมาตรฐานการรายงานการเงินมีทางเลือกในการปฏิบัติ) ดังนั้นการประยุกต์ใช้มาตรฐานการรายงานการเงินของกิจการจะมีความแตกต่างกันตามปัจจัยข้างต้น และความสำคัญของการประยุกต์ใช้มาตรฐานการรายงานการเงินเรื่องการตั้งประมาณการหนี้สงสัยจะสูญ หรือประมาณการหนี้สินของกิจการที่ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของผู้บริหารที่อาจแตกต่างกัน ตามการศึกษาวิจัยประเด็นที่สำนักงานคณะกรรมการ ก.ล.ต. สั่งให้แก้ไขงบการเงินหรือจัดให้มีผู้สอบบัญชีตรวจสอบเป็นกรณีพิเศษของบริษัทจดทะเบียนในช่วงปี 2546-2548 พบว่าประเด็นที่สำนักงานคณะกรรมการ ก.ล.ต. สั่งการให้บริษัทจดทะเบียนแก้ไขงบการเงินหรือจัดให้มีผู้สอบบัญชีตรวจสอบเป็นกรณีพิเศษเป็นเรื่องของการตั้งค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญ หรือประมาณการหนี้สินไม่เพียงพอและพฤติกรรมฉ้อฉลมากกว่าเรื่องอื่นๆ (วรศักดิ์ ทุมมานนท์, 2548)

ลำดับต่อมาเป็นการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการประยุกต์ใช้มาตรฐานการรายงานการเงินเรื่องการด้อยค่าของสินทรัพย์ของกิจการ คือ อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์รวมมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามกับโอกาสในการรับรู้การด้อยค่าของสินทรัพย์ที่เป็นสินทรัพย์รวมและสินทรัพย์ที่มีตัวตน อัตราส่วนหนี้สินรวมต่อสินทรัพย์รวม และการเปลี่ยนกรรมการผู้จัดการ จากการศึกษาปัจจัยด้านแรงจูงใจในการบริหารในการรับรู้การด้อยค่าของสินทรัพย์ของบริษัทที่ไม่ใช่สถาบันการเงินในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (หนึ่งฤทัย นครพิน, 2548) ปัจจัยการเปลี่ยนแปลงค่าตอบแทนของคณะกรรมการบริษัทมีความสัมพันธ์เชิงลบกับการเปลี่ยนแปลงนโยบายบัญชีโดยสมัครใจ กล่าวคือ ถ้าบริษัทมีการเปลี่ยนค่าตอบแทนของคณะกรรมการบริษัทเพิ่มขึ้นทำให้โอกาสที่บริษัทจะเปลี่ยน

นโยบายการบัญชีจะลดลง และสุดท้าย โครงสร้างความเป็นเจ้าของแบบบุคคลภายนอกบริหารมีแนวโน้มนำการเปลี่ยนแปลงนโยบายบัญชีโดยสมัครใจมาใช้เพื่อเพิ่มผลกำไรมากกว่ากิจการที่เจ้าของเป็นผู้บริหารเอง จากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการเปลี่ยนแปลงทางการบัญชีที่เกี่ยวข้องกับค่าตอบแทนและโครงสร้างความเป็นเจ้าของของคณะกรรมการบริษัทกับผลการดำเนินงานทางการเงินของบริษัทที่ไม่ใช่สถาบันการเงินในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (เกศกนก ใจกระจ่าง, 2548)

จากผลการศึกษาข้างต้นแสดงถึงปัจจัยต่างๆ ที่มีผลต่อการประยุกต์ใช้มาตรฐานการรายงานการเงิน ของกิจการซึ่งจะส่งผลต่อการแสดงตัวเลขกำไรและคุณภาพกำไรของกิจการ ประกอบด้วย 1. ข้อกำหนดของมาตรฐานการรายงานการเงิน 2. ปัจจัยภายในกิจการ เช่น การใช้ดุลยพินิจของผู้บริหาร อัตราส่วนทางการเงิน ค่าตอบแทนของผู้บริหาร และ โครงสร้างความเป็นเจ้าของ

กำไรและคุณภาพกำไร

โดยทั่วไป ผู้ใช้งบการเงินมีความสนใจในผลกำไร ซึ่งเป็นผลมาจากการดำเนินงานของกิจการในรอบระยะเวลาหนึ่ง ข้อมูลที่เกี่ยวกับกำไรเป็นข้อมูลทางบัญชี ซึ่งผู้ใช้งบการเงินต้องการทราบ ทั้งนี้เพื่อใช้ในการตัดสินใจเชิงเศรษฐกิจ เช่น ใช้ประกอบการตัดสินใจลงทุน การตัดสินใจของนักวิเคราะห์หลักทรัพย์ จากงานวิจัยในอดีตจำนวนหนึ่งแสดงให้เห็นคุณค่าของข้อมูลกำไรโดยแยกเป็น 2 ประเด็นสำคัญคือ

คุณค่าของข้อมูลกำไรที่มีประโยชน์ต่อการตัดสินใจของผู้ใช้งบการเงิน

พรรณนิภา รอดวรรณะ (2539) พบว่าข้อมูลกำไรสุทธิมีความสำคัญต่อการตัดสินใจลงทุนของผู้ลงทุน เนื่องจากข้อมูลกำไรเป็นปัจจัยสำคัญในการตัดสินใจลงทุนของผู้ลงทุน โดยศึกษาจากผลกระทบต่อการตอบสนองในตลาดของมาตรการ การเปลี่ยนแปลงการบัญชี เงินลงทุนในหุ้นทุนจากวิธีราคาทุนเป็นวิธีส่วนได้เสียเป็นการศึกษาบริษัทในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย วัดการเปลี่ยนแปลงของผลตอบแทนสะสมที่เกินปกติจากการลงทุนในหลักทรัพย์กับการเปลี่ยนแปลงวิธีการบัญชี และวิเคราะห์ความมีคุณค่าของข้อมูล สำหรับการเปลี่ยนแปลงวิธีการบัญชี พบว่า การรายงานผลการเปลี่ยนแปลงวิธีการบัญชีโดยการปรับผลกระทบสะสมกับกำไรสุทธิมีคุณค่าของข้อมูลอย่างมีสาระสำคัญ สอดคล้องกับผลการศึกษาของพรรณนิภา ครูวรรณพัฒน์ (2548) ที่สรุปว่า นักลงทุนให้ความสนใจในกำไรของกิจการ ซึ่งเป็นข้อมูลพื้นฐานเบื้องต้น จากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างรายการคงค้างกับกำไร และผลตอบแทนของหุ้นในอนาคต พบว่า รายการคงค้างมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับกำไรในอนาคตในขณะที่รายการคงค้างไม่มีความสัมพันธ์กับผลตอบแทนของหุ้นในอนาคต ชี้ให้เห็นว่า รายการคงค้างมีลักษณะเชิงคุณภาพความเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจคือ ช่วยคาดการณ์กำไรในอนาคตได้ และสอดคล้องกับการศึกษาของ อรวรรณ ยลระบิล (2549) ได้สรุปผลการวิจัยว่า นักวิเคราะห์หลักทรัพย์ และนักลงทุนส่วนใหญ่ให้ความสำคัญต่องบกำไรขาดทุน และข้อมูลที่แสดงอยู่ในงบกำไรขาดทุนมากกว่างบการเงินอื่น เนื่องจากถือว่างบกำไรขาดทุนเป็นงบการเงินที่แสดงผลของการดำเนินงาน และให้ข้อมูลที่สะท้อนให้เห็นความสามารถของบริษัทในการทำกำไร โดยศึกษาวิธีการนำเสนอข้อมูลในงบการเงินที่มีผลกระทบต่อการตัดสินใจและดุลยพินิจของผู้ใช้งบการเงิน และสอดคล้องกับการศึกษาของ นิ่มนวล วิเศษสรรพ์ และ Li Yutian (2557) ที่พบว่าข้อมูลกำไรต่อหุ้นสามัญ และมูลค่าตามบัญชีต่อหุ้นสามัญเป็นข้อมูลทางบัญชีที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจลงทุนในหลักทรัพย์ จากผลการวิจัยเรื่อง ความเกี่ยวข้องในมูลค่าของกำไรต่อหุ้นและมูลค่าตามบัญชีต่อ

หุ้นสามัญที่มีกับราคาตลาดของหลักทรัพย์บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์เซินเจินประเทศจีน ซึ่งศึกษาเกี่ยวกับความสามารถในการอธิบายราคาตลาดของหลักทรัพย์

จากสรุปผลการวิจัยชี้ให้เห็นถึง ความสำคัญของข้อมูลกำไรที่มีผลต่อการตัดสินใจของนักวิเคราะห์หลักทรัพย์ และนักลงทุน

คุณค่าของข้อมูลกำไรที่สามารถคาดการณ์ผลการดำเนินงานและผลตอบแทนในอนาคต

ข้อมูลกำไรมีประโยชน์ช่วยคาดการณ์ผลการดำเนินงานในอนาคตได้ดี (มีความเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ) จากการศึกษาเสถียรภาพของข้อมูลบัญชีกับความสามารถในการอธิบายผลตอบแทนหลักทรัพย์ที่เพิ่มขึ้นในช่วงก่อนและหลังวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจของบริษัทในกลุ่มอสังหาริมทรัพย์ที่จดทะเบียน โดยทดสอบผลกระทบจากเสถียรภาพของข้อมูลบัญชีที่มีต่อความสามารถในการอธิบายผลตอบแทนหลักทรัพย์ที่เพิ่มขึ้น ผลการวิจัยพบว่า กำไรที่มีเสถียรภาพต่ำมีความสามารถในการอธิบายผลตอบแทนหลักทรัพย์ที่น้อยกว่ากำไรที่มีเสถียรภาพสูง และเมื่อกำไรมีเสถียรภาพต่ำความสามารถของกำไรทางบัญชีในการอธิบายผลตอบแทนหลักทรัพย์ ในช่วงก่อนและหลังวิกฤตมีความแตกต่างกัน (ทิพวรรณ แซ่ล่อ, 2548) และการศึกษา ของ Dechow, Sloan, and Sweeney (1995) ซึ่งศึกษาบริษัทในสหรัฐอเมริกาในช่วงปี ค.ศ.1964–1989 เกี่ยวกับผลกระทบของการใช้เกณฑ์คงค้างต่อความสามารถในการใช้กำไรสุทธิและกระแสเงินสดจากการดำเนินงานในการพยากรณ์ผลการดำเนินงานของบริษัทในอนาคต พบว่า ผลกระทบจากการใช้เกณฑ์คงค้างทำให้ข้อมูลกำไรสุทธิสามารถพยากรณ์ผลการดำเนินงานในอนาคตได้ดีกว่าข้อมูลของกระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงาน และความมีคุณค่าของข้อมูลกำไร ที่มีความสามารถในการอธิบายผลตอบแทนของหลักทรัพย์ได้แตกต่างกันขึ้นอยู่กับเสถียรภาพของกำไร ซึ่งนำมาใช้เป็นปัจจัยสำคัญในการอธิบายผลตอบแทนของหลักทรัพย์ได้

กล่าวโดยรวมจากผลการศึกษาในอดีตข้างต้นช่วยยืนยันถึงความมีคุณค่าและการใช้ประโยชน์จากข้อมูลกำไรทางบัญชีของผู้ใช้งบการเงิน กล่าวคือ ข้อมูลกำไรมีลักษณะความเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ หรือช่วยให้ผู้ใช้งบการเงินตัดสินใจได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม

3. แนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพกำไรและปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพกำไร

การกำหนดลักษณะเชิงคุณภาพของงบการเงิน (Qualitative Characteristics of Financial Statements) มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ลักษณะของข้อมูลทางการบัญชีที่มีประโยชน์ต่อผู้ใช้งบการเงิน คือ 1. ช่วยให้ผู้จัดทำงบการเงินมีแนวทางและบรรทัดฐานในการตัดสินใจเลือกวิธีการบัญชีซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อผู้ใช้ข้อมูลทุกฝ่าย 2. ช่วยให้ผู้ใช้งบการเงินเข้าใจถึงประโยชน์ที่ได้รับและข้อจำกัดของข้อมูลทางการบัญชี และ 3. ช่วยเสริมสร้างความเข้าใจระหว่างบุคคลหลายฝ่ายทั้งผู้จัดทำและผู้ใช้งบการเงินให้เข้าใจและนำแม่บทการบัญชี และมาตรฐานการรายงานการเงินไปใช้อย่างถูกต้อง การนำลักษณะเชิงคุณภาพของงบการเงิน (รวมถึงข้อมูลกำไร) มาใช้ ช่วยให้งบการเงิน (รวมถึงข้อมูลกำไร) มีความถูกต้องตามควร (True and Fair View) ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อผู้ใช้งบการเงินตามวัตถุประสงค์ การศึกษาก่อนหน้าเกี่ยวกับลักษณะของคุณภาพกำไรมีดังนี้

3.1 แนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพกำไร คุณลักษณะของความน่าเชื่อถือได้ของรายงานการเงินประกอบด้วย 11 คุณลักษณะ มีคุณลักษณะตามมาตรฐานการรายงานการเงิน 6 ลักษณะ ได้แก่ ความเป็นตัวแทนอันเที่ยงธรรม ความครบถ้วนสมบูรณ์ ความเป็นกลาง ความสุขุม

รอบคอบ ความสามารถในการตรวจสอบได้ และความมีเนื้อหาสาระสำคัญกว่ารูปแบบ และคุณลักษณะของความน่าเชื่อถือของรายงานการเงินตามทัศนะของนักวิเคราะห์การลงทุนไทยจัดเรียงตามน้ำหนักความสำคัญดังนี้ 1) ความโปร่งใสและความเชื่อถือไว้ใจได้ 2) ความเป็นตัวแทนอันเที่ยงธรรม 3) ความซื่อตรง ปฏิบัติตามกฎระเบียบข้อบังคับ 4) ความสามารถในการตรวจสอบได้ 5) ความครบถ้วน 6) ความสม่ำเสมอ มาจากการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความน่าเชื่อถือของรายงานการเงินตามทัศนะของนักวิเคราะห์การลงทุนไทย เพื่อศึกษามิติต่างๆ ของความน่าเชื่อถือของรายงานการเงิน ปัจจัยที่มีผลต่อความน่าเชื่อถือของรายงานการเงิน และความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะของความน่าเชื่อถือกับปัจจัยที่มีผลต่อความน่าเชื่อถือของรายงานการเงินตามทัศนะของนักวิเคราะห์การลงทุนไทย (อมรา ติรศรีวัฒน์, 2549) ผลการศึกษานี้ชี้ให้เห็นว่าความน่าเชื่อถือของรายงานการเงินตามทัศนะของนักวิเคราะห์การลงทุนไทยสอดคล้องกับลักษณะเชิงคุณภาพของรายงานการเงินตามแนวคิดในแม่บทการบัญชีคือ รายงานการเงินที่มีลักษณะเชิงคุณภาพของความเชื่อถือได้ต้องมีลักษณะรอง 5 ข้อคือ 1) ความเป็นตัวแทนอันเที่ยงธรรม 2) ความเป็นกลาง 3) ความระมัดระวัง 4) เนื้อหาสำคัญกว่ารูปแบบ 5) ความครบถ้วน ลำดับต่อมา เป็นลักษณะของคุณภาพกำไรตามผลการศึกษาของ Schipper and Vincent (2003) ซึ่งสรุปว่า ข้อมูลกำไรที่มีลักษณะเชิงคุณภาพคือข้อมูลกำไรที่มีลักษณะ ความเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ ความสามารถเปรียบเทียบกันได้ และความเชื่อถือได้ โดยที่ความเชื่อถือได้ประกอบด้วย ข้อมูลกำไรต้องเป็นตัวแทนอันเที่ยงธรรม สะท้อนเนื้อหาเชิงเศรษฐกิจของกิจการมากกว่ารูปแบบตามกฎหมาย เป็นการศึกษาเรื่องคุณภาพกำไรตามกรอบแนวคิดทางบัญชี (Conceptual Framework) โดยให้คำจำกัดความของคุณภาพกำไร คือ ระดับความสามารถของกำไรที่ได้จากรายงานการเงินที่สะท้อนความเป็นจริงของกำไรทางเศรษฐศาสตร์ โดยผู้บริหารต้องเลือกใช้นโยบายการบัญชีที่กำหนดในมาตรฐานการรายงานการเงิน จากผลการศึกษาของ Schipper and Vincent (2003) ผลการศึกษานี้สรุปความหมายของคุณภาพกำไรสอดคล้องกับลักษณะเชิงคุณภาพของงบการเงินตามกรอบแนวคิดของการรายงานทางการเงินที่กำหนดโดยสภาวิชาชีพบัญชีในพระบรมราชูปถัมภ์ กล่าวคือ ลักษณะเชิงคุณภาพของข้อมูลในงบการเงินต้องมีลักษณะ ความเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ ความเป็นตัวแทนอันเที่ยงธรรม ความสามารถเปรียบเทียบได้ ความสามารถพิสูจน์ยืนยันได้ ความทันเวลาและความเข้าใจได้

3.2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพกำไร แบ่งออกเป็น 4 ปัจจัยดังนี้

3.2.1 ข้อมูลทางบัญชีและข้อมูลทางตลาด จากการศึกษาของ Francis et al. (2004) เรื่องต้นทุนของส่วนทุนและคุณภาพกำไรได้ศึกษาโมเดลคุณภาพกำไรที่อาศัยข้อมูลทางบัญชีและข้อมูลทางการตลาดในการคำนวณและได้จัดประเภทตัวชี้วัดคุณภาพกำไรไว้ดังนี้

1) คุณภาพของเกณฑ์คงค้าง (Accurual Quality) เป็นโมเดลคุณภาพกำไรที่อาศัยข้อมูลทางบัญชีในการคำนวณโดยแยกองค์ประกอบของตัวเลขกำไรสุทธิทางบัญชีเป็น 2 ส่วนคือ กระแสเงินสดจากการดำเนินงานรวมกับรายการปรับยอดตามเกณฑ์คงค้าง

2) ความสามารถประมาณค่ากำไรของปีปัจจุบัน (Earning Persistence) เป็นโมเดลคุณภาพกำไรภายใต้ข้อสมมติฐานที่ว่ากำไรของปีก่อนย้อนหลัง 1 ปี ถือเป็นตัวแปรที่ดีที่สุดในการประมาณค่ากำไรของปีปัจจุบัน

3) ความสามารถพยากรณ์กำไรในอนาคต (Earnings Predictability) เป็นโมเดลคุณภาพกำไรภายใต้ข้อสมมติที่ว่าคุณภาพกำไรหมายถึงความสามารถของกำไรปีปัจจุบันในการพยากรณ์กำไร

ในอนาคต หากค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานที่คำนวณได้มีค่าต่ำ แสดงว่ากิจการรายงานตัวเลขกำไรที่มีคุณภาพสูง เพราะมีความผันผวนของ Residuals ค่อนข้างต่ำ

4) ตัวเลขกำไรที่สม่ำเสมอ (Earnings Smoothness) เป็นโมเดลคุณภาพกำไรที่พิจารณาจากสัดส่วนค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของกระแสเงินสดสุทธิจากการดำเนินงานเมื่อเทียบกับค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของกำไรสุทธิ ซึ่งสัดส่วนนี้ช่วยสะท้อนการที่ผู้บริหารกิจการเลือกใช้วิธีการตามเกณฑ์คงค้าง เพื่อทำให้ตัวเลขกำไรเป็นไปตามที่ต้องการ

5) หลักความระมัดระวัง (Conservatism) เป็นโมเดลคุณภาพกำไรที่พิจารณาจากค่าสัมประสิทธิ์ของการตอบสนองของกิจการระหว่างการรับรู้ข่าวดี และข่าวร้ายที่ใช้ข้อสมมติฐานว่าหากกิจการรับรู้ข่าวร้ายเร็วกว่าข่าวดีแสดงว่ากิจการยึดหลักความระมัดระวัง ส่งผลให้คุณภาพกำไรสูงขึ้น

6) ความไวในการตอบสนองต่อข้อมูลกำไร (Timeliness) เป็นโมเดลคุณภาพกำไรที่พิจารณาจากความไวในการตอบสนองต่อข้อมูลกำไรระหว่างกิจการที่มีข่าวดีและกิจการที่มีข่าวร้าย

7) ความสามารถในการอธิบายการเปลี่ยนแปลงของราคาหุ้น (Value Relevance) เป็นโมเดลคุณภาพกำไรโดยพิจารณาจากความสามารถของตัวแปรทางบัญชีในการอธิบายความผันผวนของตัวแปรตามคือ ราคาตลาดของหุ้นสามัญ

งานวิจัยของ Francis et al. (2004) ได้สรุปถึงโมเดลคุณภาพกำไรที่เกี่ยวกับต้นทุนเงินทุนของกิจการ (Cost of Equity) โดยจัดลำดับความสำคัญ 4 ลำดับ คือ 1) คุณภาพของเกณฑ์คงค้าง (Accruals Quality) 2) ความสามารถประมาณค่ากำไร (Earnings Persistence) 3) ตัวเลขกำไรที่สม่ำเสมอ (Earning Smoothness) และ 4) ความสามารถในการอธิบายการเปลี่ยนแปลงของราคาหุ้น (Value Relevance) จากผลการศึกษาของ Francis et al. (2004) ชี้ให้เห็นถึงปัจจัยที่ใช้วัดคุณภาพกำไร โดยอาศัยข้อมูลทางบัญชี และข้อมูลทางการตลาด คือข้อมูลที่มาจากงบการเงินและข้อมูลจากสภาพแวดล้อมภายนอกที่สะท้อนอยู่บนราคาหุ้นของบริษัท

3.2.2 การประยุกต์ใช้มาตรฐานการรายงานการเงิน การประยุกต์ใช้มาตรฐานการรายงานการเงินเรื่องการรับรู้รายการค่าความนิยมที่แสดงอยู่ในงบการเงิน ณ งวดปัจจุบันมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับผลการดำเนินงานในอนาคตทั้ง 3 ปี เป็นการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างค่าความนิยมกับผลการดำเนินงาน และกระแสเงินสดในอนาคตของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (ศันสนีย์ สุริยเชิดชูสกุล, 2548) ลำดับต่อมาเป็นการศึกษา การประยุกต์ใช้มาตรฐานการรายงานการเงินโดยการนำข้อกำหนดของ IAS 39 มาถือปฏิบัติกับการประเมินการด้อยค่าของสินเชื่อ ทำให้กำไรสุทธิโดยรวมของสถาบันการเงิน 12 แห่ง ลดลงและ ไม่ทำให้กำไรสุทธิโดยรวมของสถาบันการเงิน 5 แห่งเปลี่ยนแปลงแต่อย่างใดเป็นผลการศึกษา เรื่อง ผลกระทบจากการนำข้อกำหนดของ IAS 39 มาถือปฏิบัติกับการประเมินการด้อยค่าของสินเชื่อของสถาบันการเงินที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย เมื่อศึกษาผลการดำเนินงานปี 2549 มีการเปลี่ยนแปลงไปจากปี 2548 ในทิศทางใด (วรศักดิ์ ทุมมานนท์, 2550ก) อีกทั้งการศึกษาของยศนันท์ ตระนันทสิน (2543) ศึกษาการวิเคราะห์คุณภาพกำไรของบริษัทในตลาดหลักทรัพย์ กรณีศึกษาธุรกิจชิ้นส่วนอิเลคทรอนิกส์ วิเคราะห์คุณภาพกำไรโดยการใช้อัตราส่วนการประเมินคุณภาพกำไรจากงบกระแสเงินสดพบว่า บริษัทในอุตสาหกรรมชิ้นส่วนอิเลคทรอนิกส์ส่วนใหญ่มีกำไรที่มีคุณภาพคือ กำไรที่มีความเป็นไปได้สูงที่สามารถจัดสรรในรูปเงินสด จากการศึกษาสรุปว่า บริษัท

ในอุตสาหกรรมชิ้นส่วนอิเลคทรอนิกส์ส่วนใหญ่มีกำไรที่มีคุณภาพ และเยาวรักษ์ สุขวิบูลย์ (2553) ศึกษาการวัดเสถียรภาพกำไรจากรายการนอกงบดุลของธนาคารพาณิชย์ไทยในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย พบว่า รายการนอกงบดุลมีผลต่อเสถียรภาพกำไรจริง ยกเว้นรายการการรับอาวัลตั๋วเงินและการค้ำประกันการกู้ยืมของกลุ่มธนาคารพาณิชย์ โดยที่ความสัมพันธ์ระหว่างรายการนอกงบดุลกับกำไรจากการดำเนินงานปลายงวดเป็นตัวแทนของการวัดเสถียรภาพกำไรของกิจการความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นเป็นความสัมพันธ์ที่มีทิศทางเชิงตามกัน ดังนั้น รายการนอกงบดุลและหนี้สินของกิจการจึงมีความสามารถ ในการอธิบายเสถียรภาพกำไรของกิจการได้จริงอย่างน่าเชื่อถือ ลำดับต่อมา Duangploy and Gray (2007) ศึกษาการนำมาตรฐานการรายงานการเงินระหว่างประเทศมาบังคับใช้โดยกำหนดให้กิจการในประเทศญี่ปุ่นนำมาประยุกต์ใช้ ซึ่งผลการศึกษาพบว่า การนำมาตรฐานการรายงานการเงินระหว่างประเทศมาบังคับใช้ในประเทศญี่ปุ่น ทำให้การคาดการณ์กำไรของนักวิเคราะห์และฝ่ายบริหารมีความถูกต้องลดลง เนื่องจากการนำมาตรฐานการรายงานการเงินระหว่างประเทศมาใช้ในประเทศญี่ปุ่นช่วยเพิ่มระดับของความโปร่งใส และการเปิดเผยข้อมูลในรายงานการเงิน ทำให้ยากที่ฝ่ายบริหารจะจัดการตัวเลขกำไรเพื่อให้เป็นไปตามการคาดการณ์กำไรของบริษัท จากผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่าการประยุกต์ใช้มาตรฐานการรายงานการเงินระหว่างประเทศช่วยเพิ่มความโปร่งใสของรายงานการเงิน นอกจากนี้ ผลการศึกษาการประยุกต์ใช้มาตรฐานการรายงานการเงินยังพบว่ากำไรเป็นผลมาจากการเลือกใช้หลักการบัญชีของธุรกิจนั้นๆ และการเลือกนโยบายการบัญชีสามารถทำให้เกิดผลกระทบต่อการแสดงตัวเลขกำไรได้ จากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพกำไรรายการคงค้างและกระแสเงินสด เป็นการวิจัยเชิงประจักษ์ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ปีบัญชี 2545–2547 โดยศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพกำไรกับรายการคงค้าง และตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพกำไรกับความสามารถในการก่อให้เกิดกระแสเงินสด ผลการศึกษาพบว่า คุณภาพกำไรมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามกับรายการคงค้างเงินทุนหมุนเวียน อันเป็นผลมาจากความแตกต่างของกำไรตามหลักเกณฑ์คงค้างและกำไรตามเกณฑ์เงินสด และคุณภาพกำไรตามวิธีรายการ คงค้าง รวมทั้งเป็นสารสนเทศที่มีคุณค่าต่อการตัดสินใจของผู้ลงทุน เนื่องจากตรวจสอบแล้วพบว่ามีอำนาจในการพยากรณ์กระแสเงินสดได้มากที่สุดและผลการวิจัยนี้สนับสนุนประเด็นที่ว่าตัวเลขกำไรไม่ใช่จำนวนเงินสดที่ผู้ลงทุนคาดว่าจะได้รับ (ยุพาพร ไชยศรีเฉลิมพล, 2548)

3.2.3 ความเป็นอิสระของคณะกรรมการและกรรมการตรวจสอบ พบว่า กิจการที่มีคุณลักษณะความเป็นอิสระของคณะกรรมการและกรรมการตรวจสอบต่ำจะรายงานงบการเงินที่แสดงคุณภาพกำไรน้อยกว่ากิจการที่มีคุณลักษณะความเป็นอิสระสูงอย่างมีนัยสำคัญ เป็นการศึกษาคุณลักษณะของกรรมการและกรรมการตรวจสอบที่มีผลกระทบต่อคุณภาพกำไรของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย โดยศึกษาคุณภาพกำไรในรายงานการเงินของบริษัทในอุตสาหกรรม 6 หมวด คุณภาพกำไรวัดจากกระบวนการจัดทำรายงานการเงินตามเกณฑ์คงค้าง ยิ่งกิจการมีการตั้งพักรายได้หรือค่าใช้จ่ายมาก กำไรสุทธิจากการดำเนินงานของกิจการจะเบี่ยงเบนจากกระแสเงินสดสุทธิจากการดำเนินงานมากแสดงถึงคุณภาพกำไรที่ลดลง (พรสิริ ปุณเกษม และเพ็ญธิดา พงษ์ธานี, 2548) จากผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่าปัจจัยด้านความเป็นอิสระของคณะกรรมการและกรรมการตรวจสอบมีความสัมพันธ์กับคุณภาพกำไร

3.2.4 ระบบเศรษฐกิจ การเมือง และกฎหมาย การศึกษาปัจจัยที่ช่วยส่งเสริมให้กำไรขาดทุนมีความโปร่งใส คือปัจจัยระบบเศรษฐกิจ การเมืองและกฎหมายของประเทศที่มีการพัฒนาตลาดทุนแล้วอย่างสมบูรณ์ เป็นการศึกษาการนำมาตรฐานการรายงานการเงินระหว่างประเทศมาใช้ในประเทศไทย และประเทศในเอเชียตะวันออก พบว่าการบังคับใช้กฎหมายเพื่อคุ้มครองนักลงทุน ทำให้แรงจูงใจที่จะทำให้กำไรขาดทุนมีความโปร่งใสนั้นน้อยกว่าประเทศที่มีการพัฒนาของตลาดทุนอย่างสมบูรณ์แล้ว ประเทศที่มีการพัฒนาแล้วจะมีปัจจัยพื้นฐานคือ ระบบเศรษฐกิจ การเมืองและกฎหมายที่เอื้ออำนวยต่อการสร้างความน่าเชื่อถือในงบการเงินมากกว่าประเทศที่การบังคับใช้กฎหมายเพื่อคุ้มครองนักลงทุนยังไม่เข้มแข็งเพียงพอ (Ball et al., 2000) และลำดับสุดท้าย Leuz et al. (2003) ศึกษาการจัดการกำไรและการปกป้องผู้ลงทุน ผลการศึกษาสรุปว่าคุณภาพกำไรมีความสัมพันธ์กับการมีการปกป้องนักลงทุน (Investor Protection) ของแต่ละประเทศ กล่าวคือ ประเทศที่มีระบบการปกป้องนักลงทุนสูงส่งผลให้คุณภาพกำไรสูงตามด้วย โดยศึกษาการจัดการตัวเลขกำไรจากรายงานทางการเงินของกิจการใน 32 ประเทศ มีข้อสมมติฐานว่าการจัดการกำไรจะลดลงถ้ามีระบบการปกป้องนักลงทุน โดยศึกษาข้อมูลการเงินจากรายงานประจำปีของบริษัทจากประเทศต่างๆ ทั่วโลก ตั้งแต่ปี 1990–1999 โดยไม่ศึกษางบการเงินของสถาบันการเงิน ตัวแปรทางบัญชีที่ใช้ศึกษาประกอบด้วย รายการสินทรัพย์รวม รายได้ทั้งหมด กำไร(ขาดทุน) สุทธิ และกำไรจากการดำเนินงาน โดยจะศึกษาข้อมูลกิจการจากงบกำไรขาดทุน และงบดุลอย่างน้อยสุด 3 ปี และวัดระดับการจัดการกำไรของกิจการ (ไม่ศึกษากิจการในประเทศที่มีอัตราเงินเฟ้อสูง) จากผลการศึกษาของ Leuz et al. (2003) ชี้ให้เห็นว่า ปัจจัยด้านระบบการปกป้องนักลงทุนมีผลกระทบต่อคุณภาพกำไร

จึงสรุปได้ว่ามีปัจจัยที่มีผลกระทบต่อคุณภาพกำไรของกิจการ ประกอบด้วย ข้อมูลทางบัญชีและข้อมูลทางตลาด การประยุกต์ใช้มาตรฐานการบัญชี ลักษณะของคณะกรรมการและกรรมการตรวจสอบ และ ระบบเศรษฐกิจการเมืองและกฎหมาย

ข้อสรุป

จากงานศึกษาเกี่ยวกับข้อมูลกำไร การประยุกต์ใช้มาตรฐานการรายงานการเงิน และคุณภาพกำไร ประกอบด้วยการศึกษาความมีคุณค่าของข้อมูลกำไร การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการประยุกต์ใช้มาตรฐานการรายงานการเงิน และการศึกษาคุณภาพกำไร จะเห็นว่า การประยุกต์ใช้มาตรฐานการรายงานการเงินของกิจการมีความแตกต่างกันตามเหตุปัจจัยต่างๆ และการประยุกต์ใช้มาตรฐานการรายงานการเงิน ที่แตกต่างกันย่อมส่งผลกระทบต่อตัวเลขกำไรและคุณภาพกำไรของกิจการ และจากงานวิจัยที่ผ่านมาเกี่ยวกับคุณภาพกำไร ซึ่งส่วนใหญ่ศึกษาเกี่ยวกับลักษณะของคุณภาพกำไร และปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพกำไร ซึ่งคุณภาพกำไรที่ศึกษาประกอบด้วยการศึกษาคุณภาพกำไรในมุมมองของข้อมูลเชิงปริมาณ และข้อมูลเชิงคุณภาพ งานวิจัยที่ศึกษาคุณภาพกำไรในมุมมองของข้อมูลเชิงคุณภาพ คือ งานวิจัยของ อมรา ติรศรีวัฒน์ Ball et al. (2000) Schipper and Vincent (2003) และ Francis et al. (2004) โดยสรุปได้ว่า ลักษณะของคุณภาพกำไร ต้องมีลักษณะความเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ ความเป็นตัวแทนอันเที่ยงธรรม ความสามารถเปรียบเทียบได้ ความสามารถพิสูจน์ยืนยันได้ ความทันเวลาและความเข้าใจได้ นอกจากนี้ ผลการวิจัยในอดีตยังพบปัจจัยที่มีผลต่อการประยุกต์ใช้มาตรฐานการรายงานการเงิน

ประเด็นสำคัญ ที่พบ ได้แก่ 1. ข้อกำหนดของมาตรฐานการรายงานการเงิน 2. ปัจจัยภายในกิจการ เช่น การใช้ดุลยพินิจของผู้บริหาร อัตราส่วนทางการเงิน ค่าตอบแทนของผู้บริหาร และ โครงสร้างความเป็นเจ้าของ ข้อสรุปเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพกำไร ได้แก่ 1.ข้อมูลทางบัญชีและข้อมูลทางตลาด 2. การประยุกต์ใช้มาตรฐานการบัญชี 3. ลักษณะของคณะกรรมการและกรรมการตรวจสอบ 4. ระบบเศรษฐกิจการเมืองและกฎหมาย

สรุปว่า ข้อมูลกำไรมีคุณค่าในการนำไปใช้เพื่อการตัดสินใจเชิงเศรษฐกิจของผู้ใช้งบการเงิน การประยุกต์ใช้มาตรฐานการรายงานการเงินของกิจการ อาจแตกต่างกันตามปัจจัยที่เกิดจากข้อกำหนดของมาตรฐานรายงานการเงิน และ ปัจจัยภายในกิจการ และการประยุกต์ใช้มาตรฐานการรายงานการเงิน ส่งผลต่อตัวเลขกำไรและส่งผลต่อคุณภาพกำไรทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ

เอกสารอ้างอิง

เกศชนก ใจกระจ่าง. (2548). *ความสัมพันธ์ระหว่างการเปลี่ยนแปลงทางการบัญชีที่เกี่ยวข้องกับค่าตอบแทนและโครงสร้างความเป็นเจ้าของของคณะกรรมการบริษัทกับผลการดำเนินงานทางการเงินของบริษัทที่ไม่ใช่สถาบันทางการเงินในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย* (วิทยานิพนธ์ปริญญาบัญชีมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ทิพวรรณ แซ่ล่อ. (2548). *เสถียรภาพของข้อมูลบัญชีกับความสามารถในการอธิบายผลตอบแทนหลักทรัพย์ที่เพิ่มขึ้นในช่วงก่อนและหลังวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจของบริษัทในกลุ่มอสังหาริมทรัพย์และก่อสร้างที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย.* (วิทยานิพนธ์ปริญญาบัญชีมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

นิ่มนวล เขียววรัตน์. (2539). *ผลกระทบของการประกาศกำไรสุทธิทางบัญชีต่อราคาหลักทรัพย์ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กรณีความแตกต่างในความพร้อมของข้อมูล* (วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

นิ่มนวล วิเศษสรรพ์ และ Li Yutian. (2557). ความเกี่ยวข้องในมูลค่าของกำไรต่อหุ้นและมูลค่าตามบัญชีต่อหุ้นสามัญที่มีกับราคาตลาดของหลักทรัพย์ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์เซินเจิ้นประเทศจีน. *วารสารวิชาชีพบัญชี. 10*(27), 5-13.

ปัญญา สัมฤทธิ์ประดิษฐ์. (2545). *การศึกษาปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความสามารถของกำไรทางบัญชีและมูลค่าตามบัญชีในการใช้อธิบายราคาหลักทรัพย์หุ้นสามัญในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย* (วิทยานิพนธ์ปริญญาบัญชีมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พรรณนิภา ครุวรรณพัฒน์. (2548). *ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างรายการคงค้างกับกำไรและผลตอบแทนของหุ้นในอนาคต* (วิทยานิพนธ์ปริญญาบัญชีมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พรรณนิภา รอดวรรณะ. (2539). *ผลกระทบต่อการตอบสนองในตลาดของมาตรการการเปลี่ยนแปลงการบัญชีเงินลงทุนในหุ้นทุนจากวิธีราคาทุนเป็นวิธีส่วนได้ส่วนเสีย : การศึกษาเชิงประจักษ์ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย* (วิทยานิพนธ์ปริญญาบัญชีมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พรสิริ ปุณเกษม และเพ็ญธิดา พงษ์ธานี. (2548). *คุณลักษณะของกรรมการและกรรมการตรวจสอบที่มีผลกระทบต่อคุณภาพกำไรของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย.* กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.

พระราชบัญญัติการบัญชี ปี พ.ศ.2543. (2543). สืบค้น 10 มีนาคม 2557, จาก http: www.dbd.go.th.

เมธากุล เกียรติกระจาย. (2544). *ทฤษฎีการบัญชี* (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ยศนันท์ ตระนันทสิน. (2543). *การวิเคราะห์คุณภาพกำไรของบริษัทในตลาดหลักทรัพย์ กรณีศึกษาธุรกิจชิ้นส่วนอิเลคทรอนิกส์* (วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย.

ยุพาพร ไชยศรีเฉลิมพล. (2548). *ความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพกำไร รายการคงค้าง และกระแสเงินสด การวิจัยเชิงประจักษ์ ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย.* [ม.ป.ท.] : วิทยาลัยโปลีเทคนิค ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.

เยารักษ์ สุขวิบูลย์. (2553). การวัดเสถียรภาพกำไรจากรายการนอกงบดุลของธนาคารพาณิชย์ไทยในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. *วารสารวิชาชีพบัญชี. 6*(15), 29-50.

วรศักดิ์ ทุมมานนท์. (2548). การศึกษาประเด็นที่สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งสั่งให้แก้ไขงบการเงิน หรือจัดให้มีผู้สอบบัญชีตรวจสอบเป็นกรณีพิเศษของบริษัทจดทะเบียนในช่วงปี 2546-2548. *วารสารจุฬาลงกรณ์ธุรกิจปริทัศน์. 27*(104), 1-40.

วรศักดิ์ ทุมมานนท์. (2550ก). ผลกระทบของการนำข้อกำหนดของ IAS 39 มาถือปฏิบัติกับการประเมินการด้อยค่าของสินเชื่อของสถาบันการเงินที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. *วารสารจุฬาลงกรณ์ธุรกิจปริทัศน์. 29*(114), 38-61.

วรศักดิ์ ทุมมานนท์. (2550ข). ผลกระทบของการนำนโยบายการบัญชีภาษีเงินได้รอตัดบัญชีมาถือปฏิบัติของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยปี 2538-2549. *วารสารวิชาชีพบัญชี.* 3, 7.

วรศักดิ์ ทุมมานนท์. (2550ค). ผลกระทบที่มีต่อบริษัทจดทะเบียนหากมีการเปลี่ยนแปลงนโยบายการบัญชีเกี่ยวกับการบันทึกเงินลงทุนในบริษัทย่อย และบริษัทร่วมในงบการเงินเฉพาะกิจการจากวิธีส่วนได้เสียเป็นวิธีราคาทุน. *วารสารจุฬาลงกรณ์ธุรกิจปริทัศน์. 29*(112), 33-62.

วรสิทธิ์ อภิวัฒนเสวี. (2548). *ความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลที่มีสาระสำคัญกับอัตราผลตอบแทนผิดปกติของบริษัทขนาดใหญ่* (วิทยานิพนธ์ บัญชีมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

คันสนีย์ สุริยเชิดชูสกุล. (2548). *ความสัมพันธ์ระหว่างค่าความนิยมกับผลการดำเนินงานและกระแสเงินสดในอนาคตของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย* (วิทยานิพนธ์ปริญญาบัญชีมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ศุภชัย ตั้งบุญธินา. (2550). *ปัจจัยที่มีผลต่อความเชื่อมั่นของงบการเงินในมุมมองของนักลงทุน* (วิทยานิพนธ์ปริญญาบัญชีมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สภาวิชาชีพบัญชีในพระบรมราชูปภัมป์. (2557). *กรอบแนวคิดสำหรับการรายงานทางการเงิน.* กรุงเทพฯ: สภาวิชาชีพบัญชีในพระบรมราชูปภัมป์.

สมชาย สุภัทรกุล. (2548). เป้าหมายตัวเลขกำไรและการโน้มน้าวความคาดหวัง. *วารสารกระบวนทัศน์วิชาชีพบัญชีเพื่อการบริหารธุรกิจ. 1*(1), 88-89.

สุภาพร แซ่มช้อย. (2548). *ปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกนโยบายการบัญชีที่สำคัญสำหรับธุรกิจพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย.* (วิทยานิพนธ์ปริญญาบัญชีมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุรี วงค์วณิช และคนอื่นๆ. (2547). ผลกระทบของมาตรฐานการรายงานการเงินไทยในการนำไปปฏิบัติ. *วารสารจุฬาลงกรณ์ธุรกิจปริทัศน์. 26*(100), 1-13

หนึ่งฤทัย นครพิน. (2548). *ปัจจัยด้านแรงจูงใจในการบริหารในการรับรู้การด้อยค่าของสินทรัพย์ของบริษัทที่ไม่ใช่สถาบันการเงินในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย* (วิทยานิพนธ์ปริญญาบัญชีมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อมรา ติรศรีวัฒน์. (2549). ปัจจัยที่มีต่อความน่าเชื่อถือของรายงานการเงินตามทัศนะของนักวิเคราะห์การลงทุนไทย. *วารสารวิชาชีพบัญชี. 2*(1), 22-33.

อรพรรณ ยลระนิล. (2549). วิธีการนำเสนอข้อมูลในงบการเงินและผลกระทบต่อการตัดสินใจและดุลยพินิจของผู้ใช้งบการเงิน. *วารสารวิชาชีพบัญชี. 2*(1), 34-52.

อรพรรณ อรรฆย์ภูษิต. (2547). *ปัจจัยที่มีผลต่อการจัดทำและการวิเคราะห์งบกระแสเงินสดของบริษัทจำกัดในเขตกรุงเทพมหานคร* (วิทยานิพนธ์ปริญญาบัญชีมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Ball, R., Robin, A. & Wu, J.S. (2000). *Incentive Versus.* Standard: Properties of Accounting Income in Four East Asian. Rochester USA : NY14627.

Boonlert – U -Thai ,K., Meek, G. K. & Nabar, S. (2006). Earnings attributes and investor-protection: International evidence. *International journal of Accounting.* l41,4. Countries, and Implication for Acceptance of IAS. Working Paper. University of Rochester.

Dechow, P. M., Sloan, R. Q. & Sweeney, A. P. (1995). Detecting Earning Management. *Journal of Accounting Review.* V,N: 193-225.

Duangploy, O. & Gray, D. (2007). Big Bang Accounting reform in japan: Financial Analyst Earning forecast Accuracy Declines as the Japanese. *Journal of Advances in International Accounting.* 20, [19--]: 179-200.

Francis, J., LaFord, R., Olsson, P. M. & Schipper, K. (2004). Cost of Equity and Earnings Attributes. *The Accounting Review.* 79, 4967-1010.

Leuz, C., Nanda, D. & Wysocki, P. D. (2003). Earning management and investor protection: an international comparison. *Journal of Financial Economics 69*(3),505-527.

Peetathawatchai, P. & Acaranupong, K. (2004). A Study of practical Applications of Accounting Standard on Impairment of Assets in Thai Listed Companies Paper presented at the 5th *Annual Conference on Asain Academic Accounting Association, Anoma Hotel, Bangkok* Thailand.

Schipper, K. & Vincent, L. (2003). *Earning Quality.* Retrieved January 15,2014 From: Accounting Horizons; 2003;17, ABI/INFORM Global, 2003: 97 -110

บทบาทของผู้ตรวจสอบภายในต่อการจัดการความเสี่ยงองค์กร: ปัจจัยสาเหตุและผลลัพธ์

The Role of Internal Auditors on Enterprise Risk Management: Antecedents and Consequences

สุฏิกา รักประสูติ*
Sutika Rukprasoot*

* อาจารย์ คณะการบัญชี มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์
* Lecturer, Faculty of Accountancy, Dhurakij Pundit University
* Email: sutika.ruk@dpu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิชาการเรื่องบทบาทของผู้ตรวจสอบภายในที่มีต่อการจัดการความเสี่ยงองค์กร มีวัตถุประสงค์เพื่อทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับ 1) ปัจจัยสาเหตุที่มีผลต่อประสิทธิผลและมีประสิทธิภาพของการตรวจสอบภายใน ในด้านการจัดการความเสี่ยงองค์กร 2) ประโยชน์ของการจัดการความเสี่ยงองค์กรที่ส่งผลต่อมูลค่าเพิ่มขององค์กร

จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า ผู้ตรวจสอบภายในมีส่วนร่วมในการจัดการความเสี่ยงองค์กร และการจัดการความเสี่ยงองค์กรสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่องค์กร เช่น มูลค่าของกิจการเพิ่มขึ้น กิจการมีกำไรสูงขึ้น ลดความผันผวนของกำไร ค่าสอบบัญชีลดลง ตลอดจนลดการทุจริตในองค์กร สำหรับงานวิจัยในอนาคต นักวิจัยควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการปฏิบัติงานตรวจสอบภายใน ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเป็นอิสระและความเที่ยงธรรมของผู้ตรวจสอบภายใน และความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพการตรวจสอบภายใน การจัดการความเสี่ยง และผลการดำเนินงานของบริษัท ซึ่งคาดว่าการพัฒนาคุณภาพของการตรวจสอบภายใน จะเป็นประโยชน์ต่อองค์กรอย่างแท้จริง

คำสำคัญ: การควบคุมภายใน การจัดการความเสี่ยงองค์กร

Abstract

This academic paper is to present the enterprise risk management roles of internal auditors. The objectives of this paper consist of 1) reviewing literature of factors affecting effectiveness and efficiency of internal auditing and 2) reviewing literature of enterprise risk management benefits that lead to adding value to an organization.

According review, it can be seen that internal auditors participate in managing enterprise risks. Managing enterprise risks can also add business values such as market price increase, incremental profit, reducing earnings fluctuations, reducing audit fees, and reducing organizational fraud. For future research, it can be suggested that a researcher should study factors affecting internal auditing practice, and independence and objectivity of an internal auditor. In addition, the study of relationship amongst internal auditing quality, risk management and organizational performance is needed to investigate. These suggestions may lead to the development of internal auditing quality and actual benefits of an organization.

Keywords: Internal Control, Enterprise Risk Management

บทนำ

ในอดีตการตรวจสอบภายในเริ่มจากการตรวจสอบประเด็นทางการบัญชี แต่ในปัจจุบันบทบาทของการตรวจสอบภายในมุ่งเน้นการค้นหาความเสี่ยงที่สำคัญขององค์กรและการประเมินกิจกรรมต่างๆ ซึ่งพัฒนาการของการตรวจสอบภายในเปลี่ยนแปลงไป ดังตารางที่ 1 แสดงแนวโน้มการตรวจสอบภายในจากอดีตถึงในปัจจุบัน

ตารางที่ 1 แสดงแนวโน้มการตรวจสอบภายใน (Pickett, 2004 อ้างถึงใน Munteanu and Zaharia, 2014)

ประวัติการตรวจสอบภายในโดยสรุป	ปี ค.ศ.
1. ตรวจสอบความถูกต้องของการบันทึกบัญชี (Checking the accounting records)	1950
2. ประเมินกระบวนการปฏิบัติงานสอดคล้องกับแนวทางปฏิบัติของบัญชีการเงิน (Evaluation of conformity)	1960
3. ตรวจสอบวิธีการดำเนินงานและแสดงความคิดเห็นแนวทางแก้ไขปัญหา (Examination of procedures)	1970
4. ประเมินการควบคุมภายใน ช่วยผู้บริหารในการแสดงแนวทางการควบคุมภายใน (Evaluation of controls)	1980
5. รายงานระบบการควบคุมภายใน (Report on the internal control system)	1990
6. ประเมินระบบการจัดการความเสี่ยง (Evaluation of the risk management system)	2000
7. ปรับปรุงระบบการจัดการความเสี่ยง (Improvement of the risk management system)	2001
8. การรายงานผลการปฏิบัติงานตรวจสอบต่อผู้บริหารระดับสูงขององค์กร (Reporting the activity performed)	2002
9. สร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่องค์กร (Adding a value plus)	2003
10. การสร้างมูลค่าเพิ่มโดยรวมทั้งการประเมินระบบการควบคุมภายในและวิเคราะห์การจัดการความเสี่ยงที่เกี่ยวข้อง (Consolidation of the internal audit)	2004/2009
11. เพิ่มความสามารถในการจัดการประเด็นต่างๆของการจัดการความเสี่ยงแบบองค์รวม และปรับปรุงความสามารถของการจัดการความเสี่ยงทางการเงิน (Capacity of managing financial risk)	2010/2013

Munteanu and Zaharia (2014) กล่าวว่า บทบาทของผู้ตรวจสอบภายในเริ่มให้ความสำคัญกับการประเมินการจัดการความเสี่ยงองค์กร ในปี 2000 ต่อมาการตรวจสอบภายในสร้างคุณค่าเพิ่มให้แก่องค์กร ซึ่งผู้ตรวจสอบภายในจำเป็นต้องมีความรู้ในการปฏิบัติงานและปรับปรุงการปฏิบัติงาน เพื่อความเข้าใจและการประเมินการควบคุมภายในและการวิเคราะห์ความเสี่ยงองค์กร จากตารางที่ 1 แสดงพัฒนาการสุดท้าย ข้อ 11 ปี 2010/2013 ระบุว่า บทบาทของการตรวจสอบภายในคือ ความสามารถของการจัดการความเสี่ยงทางการเงิน ซึ่งหน่วยงานตรวจสอบภายในขององค์กรในประเทศหรือองค์กรข้ามชาติขนาดใหญ่จะต้องเพิ่มความสามารถในการควบคุมความเสี่ยงทางการเงิน (Financial Risk) และเป็นความท้าทายแบบใหม่ซึ่งเกิดจากแนวโน้มของตลาดและผู้ถือหุ้น

ในปัจจุบันกิจการให้ความสำคัญในด้านการจัดการความเสี่ยงองค์กรมากขึ้น เนื่องจากโอกาสและความเสี่ยงมีความซับซ้อนมากขึ้น สร้างความท้าทายในการบริหารงานและสร้างแรงกดดันให้ผู้บริหารกิจการต้องทบทวนวิธีการในการจัดการความเสี่ยง ซึ่งผู้บริหารจะต้องระบุความเสี่ยงที่องค์กรเผชิญ ทั้งในด้านสังคม จรรยาบรรณ สิ่งแวดล้อม การเงินและการปฏิบัติงาน และอธิบาย

ว่าจะจัดการความเสี่ยงเหล่านั้นอย่างไรให้อยู่ในระดับที่ยอมรับได้ภายใต้สถานการณ์ความไม่แน่นอน ซึ่งสภาพแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วตลอดเวลาในปัจจุบัน ทำให้ความสามารถในการพยากรณ์ความเสี่ยงน้อยลง Tamosiuniene and Savcuk (2007) กล่าวว่า การจัดการความเสี่ยงองค์กรเริ่มเกิดขึ้นในช่วงปลายปี 1990 เนื่องจากกิจการตระหนักเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยี โลกาภิวัตน์ การจัดหาเงินทุนของกิจการ ปัจจัยหลายอย่างผลักดันให้กิจการมีความเสี่ยงและมีความซับซ้อนเพิ่มขึ้น จึงเริ่มมีการตระหนักว่าวิธีการแบบเดิมไม่มีประสิทธิภาพในการระบุ การประเมิน และการตอบสนองความเสี่ยง ซึ่งมีความหลากหลายและมีความซับซ้อนในปริมาณมากขึ้นทั่วทั้งองค์กร

ในขณะที่องค์กรเติบโตอย่างรวดเร็วและตลาดมีการแข่งขันสูง องค์กรกลับมีความล้มเหลวในการป้องกันหรือลดความเสี่ยง จะเห็นได้จากวิกฤตเศรษฐกิจเกิดขึ้นทั่วโลกในช่วงที่ผ่านมา Ball (2009) กล่าวว่า วิกฤตเศรษฐกิจเกิดขึ้นรุนแรงในช่วงปลายปี ค.ศ.1980 และช่วงต้นปี ค.ศ.1990 แต่กระนั้นที่มีความรุนแรงชัดเจนที่สุดในช่วงปี ค.ศ. 2001 - 2002 ในประเทศสหรัฐอเมริกาและส่งผลเสียหายในวงกว้าง ซึ่งเป็นความสูญเสียที่เกิดจากความไม่มีประสิทธิผลในการกำกับดูแลกิจการ เช่น บริษัทล้มละลาย การทุจริต มูลค่าหุ้นลดลงอย่างรวดเร็ว การสูญเสียความน่าเชื่อถือจากบุคคลภายนอก การสูญเสียหุ้นส่วนของบริษัท ผลกระทบอื่นในเชิงลบที่เกิดขึ้นกับองค์กรต่างๆ เมื่อมีข่าวความอื้อฉาวทางการบัญชีเกิดขึ้น จึงมีกฎหมาย Sarbanes-Oxley Act of 2002 (SOX 2002) เพื่อเรียกร้องความเชื่อมั่นจากนักลงทุน วิชาชีพตรวจสอบภายในมีบทบาทมากขึ้นในการส่งเสริมให้บริษัทในประเทศสหรัฐอเมริกามีประสิทธิผลการควบคุม การจัดการความเสี่ยง และการกำกับดูแล ซึ่งการสร้างความมั่นใจว่าการกำกับดูแลกิจการมีประสิทธิผลคือการตรวจสอบภายในซึ่งกำหนดให้มีกิจกรรมการมีส่วนร่วมในการจัดการความเสี่ยง

นอกจากนี้ Dionne (2013) กล่าวถึงวิกฤตทางการเงิน (Financial Crisis) ในปี คศ. 2007-2008 และการจัดการความเสี่ยงในระหว่างวิกฤตทางการเงิน ซึ่งพบว่าธนาคารบางแห่งล้มละลาย รัฐบาลและธนาคารกลางช่วยให้สถาบันการเงินหลายแห่งให้รอดพ้นจากภาวะวิกฤต แต่การให้สถาบันการเงินยืมเงินเพื่อปกป้องตลาดเงินเป็นการช่วยได้เพียงในระยะสั้นเท่านั้น ปัญหาพื้นฐานที่อยู่เบื้องหลังวิกฤตทางการเงินยังไม่ได้รับการแก้ปัญหา สาเหตุที่ก่อให้เกิดวิกฤติทางการเงินดังกล่าวคือ องค์กรไม่ได้กำหนดระดับความเสี่ยงโดยรวมที่ผู้บริหารองค์กรยอมรับได้ และการจัดการความเสี่ยงแบบบูรณาการซึ่งองค์กรไม่ได้กำหนดไว้อย่างดีพอ นอกจากนี้ นโยบายการจัดการความเสี่ยงอย่างอิสระไม่ได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหารระดับสูงขององค์กร ซึ่งบทเรียนที่ได้รับจากวิกฤตทางการเงินดังกล่าวทำให้องค์กรเกิดการเรียนรู้เพื่อปรับปรุงการจัดการความเสี่ยงขั้นพื้นฐานดังกล่าว และผู้ตรวจสอบภายในมีบทบาทในการประเมินความเสี่ยงองค์กรเพื่อช่วยให้องค์กรประสบความสำเร็จ

ความหมาย บทบาทหน้าที่ และความรับผิดชอบของผู้ตรวจสอบภายใน

นิยามของคำว่าการตรวจสอบภายในพัฒนาขึ้นเพื่อให้สอดคล้องกับบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบซึ่งเปลี่ยนแปลงไป สมาคมผู้ตรวจสอบภายในสากล (The Institute of Internal Auditors: IIA) ให้ความหมายไว้ว่า “การตรวจสอบภายใน คือ กิจกรรมการให้ความเชื่อมั่นและการให้คำปรึกษาอย่างเที่ยงธรรมและเป็นอิสระ เพื่อเพิ่มคุณค่าและปรับปรุงการดำเนินงานขององค์กร การตรวจสอบภายในช่วยให้องค์กรบรรลุวัตถุประสงค์ ด้วยการประเมินและปรับปรุงประสิทธิผลของกระบวนการบริหารความเสี่ยง การควบคุม และการกำกับดูแล อย่างเป็นระบบและเป็นระเบียบ” (IIA, 2013) จะเห็นว่า

กิจกรรมการตรวจสอบภายในมีบทบาทหลายอย่างในองค์กร และบทบาทที่สำคัญอย่างหนึ่งคือการพิจารณาการจัดการความเสี่ยงเพื่อสร้างความเชื่อมั่นเกี่ยวกับประสิทธิผลในการจัดการความเสี่ยงองค์กร

ในการปฏิบัติงานตรวจสอบ ผู้ตรวจสอบภายในปฏิบัติตามมาตรฐานการปฏิบัติงานซึ่งกำหนดโดยสมาคมผู้ตรวจสอบภายในสากล ช่วยให้ผู้ตรวจสอบภายในปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ในขณะที่ Smith, Michael and Michael (2009) พบว่าผู้ตรวจสอบภายในมีส่วนร่วมในกระบวนการเกี่ยวกับงบการเงินซึ่งมีความสำคัญทั้งในงานของผู้ตรวจสอบภายในและผู้สอบบัญชี และหลังจากมีกฎหมาย SOX 2002 ผู้ตรวจสอบภายในปฏิบัติงานมากขึ้นเพื่อให้ผู้สอบบัญชีอิสระมีความไว้วางใจงานของผู้ตรวจสอบภายในเพิ่มขึ้น นอกจากนี้ Coram, Ferguson and Moroney (2008) กล่าวว่าสิ่งสำคัญของกระบวนการกำกับดูแลกิจการที่ดี คือ การตรวจสอบภายในประเด็นที่สาธารณชนมีความกังวลเกี่ยวกับระดับของการทุจริตในองค์กร และองค์กรที่มีการค้นหาการทุจริตโดยหน่วยงานตรวจสอบภายในขององค์กรจะดีกว่าองค์กรที่ไม่มีหน่วยงานตรวจสอบภายในขององค์กร ซึ่งมีกรอบแนวคิดในการจัดการความเสี่ยงและประเมินประสิทธิภาพการปฏิบัติงานภายใต้กรอบแนวคิด และให้ข้อเสนอแนะเพื่อให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น มีการติดตามผลการปฏิบัติงาน และศึกษาแนวปฏิบัติที่ดียิ่งขึ้น เพื่อปรับปรุงกระบวนการจัดการความเสี่ยง เพิ่มความสามารถและสร้างมูลค่าแก่กิจการ

กรอบแนวคิดการจัดการความเสี่ยง

สำหรับกรอบแนวคิดการจัดการความเสี่ยงกำหนดโดย Committee of Sponsoring Organization of the Treadway Commission (COSO) ซึ่งประกอบด้วยคณะทำงานจากสถาบันวิชาชีพ 5 สถาบัน คือ

1. American Institute of Certified Public Accountants (AICPA)
2. American Accounting Association (AAA)
3. Financial Executives Institute (FEI)
4. Institute of Internal Auditors (IIA)
5. Institute of Management Accountants (IMA)

COSO ให้ความหมาย การจัดการความเสี่ยงองค์กร (Enterprise Risk Management: ERM) ไว้ว่า เป็น “กระบวนการ ซึ่งเกิดจากคณะกรรมการ ผู้บริหารและพนักงานขององค์กรร่วมกันนำมาใช้ในการกำหนดกลยุทธ์ทั่วทั้งองค์กร และออกแบบไว้เพื่อระบุเหตุการณ์ที่เป็นไปได้ซึ่งอาจมีผลกระทบต่อองค์กร และจัดการความเสี่ยงให้อยู่ในขอบเขตที่ยอมรับได้ เพื่อให้มีความมั่นใจอย่างสมเหตุสมผลในการบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กร” (IIA, 2004)

จากนิยามการจัดการความเสี่ยงองค์กร แม้ว่าทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการจัดการความเสี่ยงองค์กร แต่ในทางปฏิบัติผู้บริหารคือผู้ที่มีบทบาทสำคัญซึ่งจะต้องทราบว่าองค์กรมีความเสี่ยงใดบ้างที่ส่งผลกระทบต่อวัตถุประสงค์ขององค์กรและต้องมั่นใจว่าความเสี่ยงที่ส่งผลกระทบต่อวัตถุประสงค์ขององค์กรในเชิงลบต้องได้รับการจัดการเพื่อลดความเสี่ยงให้อยู่ในระดับที่ยอมรับได้ จึงจำเป็นต้องมีกรอบแนวคิดในการจัดการความเสี่ยงที่มีประสิทธิภาพ

COSO พัฒนากรอบแนวคิดในการควบคุมภายในมาเป็นกรอบแนวคิดในการจัดการความเสี่ยงองค์กร เรียกกรอบแนวคิดดังกล่าวว่า COSO: ERM (COSO: Enterprise Risk Management) โดยมีมุมมอง 3 มิติ โดยมิติที่1 เกี่ยวกับจุดมุ่งหมายเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ 4 ข้อ มิติที่ 2 ตั้งอยู่

บนฐานขององค์ประกอบ 8 องค์ประกอบ และมิติที่ 3 มีการปฏิบัติงานร่วมกันทุกระดับทั่วทั้งองค์กร มิติที่ 1 ซึ่งมีวัตถุประสงค์ 4 ข้อประกอบด้วย

1. วัตถุประสงค์เชิงกลยุทธ์ (Strategic Objective) เป็นวัตถุประสงค์ระดับสูง และสัมพันธ์กับการสนับสนุนพันธกิจขององค์กร

2. วัตถุประสงค์การดำเนินการ (Operations Objective) เป็นวัตถุประสงค์ของการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และคุ้มค่า

3. วัตถุประสงค์การรายงาน (Reporting Objective) เป็นวัตถุประสงค์เพื่อความเชื่อถือได้ของการรายงาน

4. วัตถุประสงค์การปฏิบัติตามกฎระเบียบ (Compliance Objective) เป็นวัตถุประสงค์ที่มุ่งให้มีการปฏิบัติตามกฎหมายและข้อบังคับที่เกี่ยวข้องกับองค์กร

สำหรับองค์ประกอบ 8 องค์ประกอบ ซึ่งมีการประสานงานระหว่างองค์ประกอบเพื่อให้เกิดประสิทธิผลสูงสุดในการจัดการความเสี่ยง ประกอบด้วย

1. สภาพแวดล้อมภายในองค์กร (Internal Environment) เป็นบรรยากาศขององค์กรในการกำหนดหลักการพื้นฐานของการควบคุม และระบุความเสี่ยงโดยบุคลากรขององค์กรโดยตระหนักถึงความเสี่ยงขององค์กร

2. การกำหนดวัตถุประสงค์ (Objective Setting) วัตถุประสงค์ ต้องมีการกำหนดขึ้นมาก่อนเพื่อให้ผู้บริหารสามารถระบุเหตุการณ์ที่อาจเป็นไปได้ ที่มีผลกระทบต่อการบรรลุวัตถุประสงค์

3. การระบุเหตุการณ์ที่เสี่ยง (Risk Identification) ผู้บริหารต้องระบุเหตุการณ์ภายในและภายนอก ซึ่งมีผลกระทบต่อการบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กร และมีการระบุถึงความเสี่ยงและโอกาส โอกาสเป็นช่องทางสนับสนุนกลยุทธ์ของผู้บริหาร

4. การประเมินความเสี่ยง (Risk Assessment) การวิเคราะห์ความเสี่ยง เป็นการพิจารณาโอกาสของการเกิดขึ้น และผลกระทบ เพื่อใช้เป็นพื้นฐานในการจัดการหรือบริหารความเสี่ยง

5. การสนองตอบต่อความเสี่ยง (Risk Response) ผู้บริหารจะตอบสนองความเสี่ยงโดยการหลีกเลี่ยง การยอมรับ การลด หรือการโอนความเสี่ยง

6. กิจกรรมการควบคุม (Control Activities) ผู้บริหารจะกำหนดนโยบายและวิธีปฏิบัติเพื่อช่วยให้มั่นใจว่า ความเสี่ยงได้รับการตอบสนองอย่างมีประสิทธิผล

7. สารสนเทศและการสื่อสารภายในองค์กร (Information and Communication) สารสนเทศที่เกี่ยวข้องจะมีการระบุ จดบันทึกและสื่อสารในรูปแบบ และเวลาที่ทำให้บุคลากรสามารถปฏิบัติงานตามความรับผิดชอบของตนได้ การสื่อสารที่มีประสิทธิผลเกิดขึ้นในองค์กรอย่างกว้างขวางในหลายทิศทางทั่วทั้งองค์กร

8. การติดตามผล (Monitoring) การสอดส่องดูแลเนื่องจากการจัดการความเสี่ยงของกิจการต้องมีการติดตามผล และดัดแปลงแก้ไขเมื่อมีความจำเป็น ซึ่งจะบรรลุวัตถุประสงค์เมื่อมีกิจกรรมการติดตามผลและการประเมินผล อย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ

สำหรับมิติที่ 3 มีการปฏิบัติงานร่วมกันทุกระดับทั่วทั้งองค์กรทุกระดับตั้งแต่ระดับองค์การ (Entity-Level) ระดับฝ่าย(Division) ระดับบริษัทที่มีกลยุทธ์ (Business Unit) ระดับหน่วยงานย่อย (Subsidiary) ซึ่ง Coleman (2012) กล่าวว่า การจัดการความเสี่ยงเป็นศิลปะการใช้บทเรียนจากอดีตเพื่อลดเหตุการณ์ที่จะก่อให้เกิดความสูญเสียและมองหาโอกาสในอนาคต ซึ่งก่อนที่จะมี

การจัดการความเสี่ยงจะต้องมีกรอบแนวคิดของความเสี่ยงที่สอดคล้องกัน ทุกแผนกและทุกระดับในองค์กร ซึ่งความสอดคล้องกันจะก่อให้เกิดประโยชน์ 2 ประเด็นคือ

1. ผู้บริหารระดับสูงเชื่อมั่นว่าเมื่อมีการจัดการความเสี่ยงในระดับกิจการ (Firm Wide Risk) จะสามารถจัดการความเสี่ยงในระดับแผนก (Aggregation of Individual Unit Risk) ในแต่ละแผนกได้อย่างแท้จริง ผู้บริหารระดับสูงสามารถเจาะลึกลงไปถึงแหล่งของความเสี่ยงได้เท่าที่จำเป็น

2. ผู้บริหารในระดับ Individual Desk-Level สามารถรู้ได้ว่าเมื่อมีคำถามเกี่ยวกับความเสี่ยงจากผู้บริหารระดับสูงซึ่งเกี่ยวข้องกับความเสี่ยง ผู้บริหารในระดับ individual desk-level สามารถจัดการได้อย่างแท้จริง

ในการประสานงานระหว่างองค์ประกอบเหล่านี้เพื่อให้เกิดประสิทธิผลสูงสุดในการจัดการความเสี่ยงองค์กร คณะกรรมการการบริหารจะต้องประเมินว่าความเสี่ยงองค์กรมีการจัดการซึ่งในทางปฏิบัติ คณะกรรมการบริหารอาจจะกำหนดทีมงานเพื่อมอบหมายให้มีการปฏิบัติงานเกี่ยวกับกรอบแนวคิดในการจัดการความเสี่ยงและรับผิดชอบในการจัดการความเสี่ยง แม้ว่าทุกๆ คนในองค์กรมีบทบาทในการสร้างความมั่นใจว่าการจัดการความเสี่ยงองค์กรประสบความสำเร็จ แต่ผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงในจัดการความเสี่ยงคือทีมงานในการจัดการความเสี่ยง ในทีมงานจัดการความเสี่ยงจะมีผู้ตรวจสอบภายในช่วยในการระบุ ประเมินการจัดการความเสี่ยงเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กร

จากกรอบแนวคิดของ COSO ที่เรียกร้องให้หน่วยงานตรวจสอบภายในช่วยเหลือผู้บริหารและคณะกรรมการบริหารหรือคณะกรรมการตรวจสอบโดยการตรวจสอบ การประเมิน การรายงานและให้ข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงความเหมาะสมและประสิทธิภาพของกระบวนการจัดการความเสี่ยงองค์กร ซึ่งข้อเรียกร้องของ COSO ตรงกับ IIA ที่ให้คำนิยามของการตรวจสอบภายใน “การจัดการความเสี่ยง การควบคุม และกระบวนการกำกับดูแล” เป็นส่วนหนึ่งของความรับผิดชอบของการตรวจสอบภายใน จากข้อกำหนดที่กล่าวถึงบทบาทสำคัญของการตรวจสอบภายในที่มีต่อการจัดการความเสี่ยง คือ การพิจารณาหรือให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการความเสี่ยงองค์กรเพื่อให้ความเชื่อมั่นเกี่ยวกับประสิทธิผลกิจกรรมการจัดการความเสี่ยงองค์กร ในขณะที่การใช้กรอบแนวคิดการจัดการความเสี่ยงองค์กรขยายขอบเขตให้มีการจัดการความเสี่ยงทั่วทั้งองค์กรและมีความตระหนักในการใช้วิธีการร่วมมือประสานงานจากทุกฝ่ายในองค์กรร่วมกันในการจัดการความเสี่ยงส่งผลให้มีประโยชน์เพิ่มขึ้น โดยผู้ตรวจสอบภายในมีบทบาทหน้าที่ในการจัดการความเสี่ยงโดยการให้ความเชื่อมั่นและการให้คำปรึกษา อย่างเป็นอิสระและเที่ยงธรรม และปฏิบัติงานภายในกรอบการปฏิบัติงานวิชาชีพตรวจสอบภายใน (IIA, 2013)

บทบาทของผู้ตรวจสอบภายในที่มีต่อกระบวนการจัดการความเสี่ยงขององค์กร

ผู้ตรวจสอบภายในมีบทบาทสำคัญเกี่ยวข้องในกระบวนการในการพัฒนาการจัดการความเสี่ยงขององค์กร ดังกล่าว ซึ่ง Beasley, Clune and Hermanson (2008) ตรวจสอบบทบาทการมีส่วนร่วมของผู้ตรวจสอบภายใน ในการจัดการความเสี่ยงองค์กร ซึ่งการแสดงศักยภาพของผู้ตรวจสอบภายใน 8 ประเด็น กล่าวคือ

1. ช่วยประสานงานการจัดการความเสี่ยงองค์กร ระหว่างฝ่ายตรวจสอบภายในและฝ่ายอื่นๆ
2. ช่วยระบุความเสี่ยงของการจัดการความเสี่ยงองค์กร (ความเสี่ยงที่อาจจะเกิดขึ้น)

3. ให้คำแนะนำกิจกรรมควบคุม เพื่อความมั่นใจว่ามีการตอบสนองความเสี่ยง
4. ติดตามกระบวนการการจัดการความเสี่ยงองค์กร
5. มีความเป็นผู้นำในการจัดการความเสี่ยงองค์กร
6. ให้การศึกษาด้านการจัดการความเสี่ยงในองค์กร
7. ประเมินความเสี่ยงในการจัดการความเสี่ยงองค์กร(พิจารณาโอกาสและผลกระทบ)
8. ช่วยในการระบุการตอบสนองความเสี่ยง (ตัดสินใจจะตอบสนองความเสี่ยงอย่างไร)

George-Silviu (2014) ประเมินแนวปฏิบัติของงานตรวจสอบภายในบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ ของ London Stock Exchange Financial Times 100 index (FTSE 100) จำนวน 40 บริษัท ที่ได้รับการตรวจสอบบัญชีจาก สำนักงานตรวจสอบบัญชีขนาดใหญ่ กลุ่ม Big 4 พบว่าการตรวจสอบภายในมีความสำคัญช่วยผู้บริหารและคณะกรรมการปรับปรุงระบบการควบคุมและกระบวนการจัดการความเสี่ยง (Controlling and Risk Management) ร้อยละ95 ของบริษัทกลุ่มตัวอย่างหรือจำนวน 38 บริษัท และการตรวจสอบภายในช่วยให้ความเชื่อมั่นว่าองค์กรปฏิบัติตามกฎหมาย และกฎระเบียบตามมาตฐานหรือกระบวนการปฏิบัติงานสอดคล้องกับกฎหมายของแต่ละอุตสาหกรรมต่างๆ (Compliance with Law and Standards) ร้อยละ 80 นอกจากนี้การตรวจสอบภายในมีบทบาทในการระบุการปฏิบัติตามแนวทางกำกับดูแลกิจการ (Corporate Governance Guideline) ร้อยละ 65 และการตรวจสอบสอบภายในช่วยประเมินการจัดทำงบการเงินและแนวปฏิบัติทางการบัญชีเพียงร้อยละ 25 เท่านั้น จากผลการวิจัยดังกล่าวอาจสรุปได้ว่าบทบาทการทำงานของการตรวจสอบภายในในปัจจุบันให้ความสำคัญกับการจัดการความเสี่ยงมากขึ้นมากกว่าการประเมินแนวทางการทำงบการเงินแบบเดิม

ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของกิจกรรมการตรวจสอบภายใน

ประสิทธิผลของกิจกรรมการตรวจสอบภายใน เป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าสำหรับผู้บริหาร คณะกรรมการบริหาร และคณะกรรมการตรวจสอบ เนื่องจากผู้ตรวจสอบภายในมีความเข้าใจเกี่ยวกับองค์กรและวัฒนธรรมองค์กร การปฏิบัติงานและความเสี่ยงโดยรวม ความเที่ยงธรรม ทักษะ และความรู้ของผู้ตรวจสอบภายในที่มีความสามารถสร้างมูลค่าเพิ่มอย่างมีนัยสำคัญต่อการควบคุมภายในองค์กร การจัดการความเสี่ยง และกระบวนการกำกับดูแล ซึ่งประสิทธิผลของกิจกรรมการตรวจสอบภายในสร้างความเชื่อมั่นต่อทุกฝ่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เช่น หน่วยงานกำกับดูแล พนักงาน เจ้าหนี้ และผู้ถือหุ้น ซึ่งคุณสมบัติที่ดีของผู้ตรวจสอบภายใน สนับสนุนให้งานตรวจสอบภายในมีประสิทธิผล Arena and Azzone (2009) พบว่า ประสิทธิผลการตรวจสอบภายในได้รับอิทธิพลจาก 1) คุณลักษณะของทีมงานตรวจสอบภายใน 2) กระบวนการและกิจกรรมการตรวจสอบ และ 3) สิ่งแวดล้อมขององค์กร นอกจากนี้ประสิทธิผลการตรวจสอบภายในจะเพิ่มขึ้นเมื่อสัดส่วนระหว่างจำนวนของผู้ตรวจสอบภายในและพนักงานของบริษัทเพิ่มขึ้น สอดคล้องกับ Sarens (2009) ซึ่งกล่าวว่า คุณภาพงานตรวจสอบภายในประกอบด้วยองค์ประกอบที่มีคุณภาพในการตรวจสอบ 2 ข้อ คือ 1) คุณลักษณะของคุณภาพการตรวจสอบในภาพรวม และ 2) คุณลักษณะของผู้ตรวจสอบแต่ละคน นอกจากนี้ควรจะตรวจสอบเพื่อขยายขอบเขตคุณภาพการตรวจสอบภายในให้มีความสัมพันธ์กับคุณภาพการควบคุมภายในและคุณภาพการจัดการความเสี่ยง ซึ่งเป็นมุมมองที่สำคัญ 2 ข้อ ในการกำกับ

ดูแล และสุดท้ายควรให้ความสำคัญกับความเสี่ยงและวัฒนธรรมการควบคุม เมื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพการตรวจสอบภายใน คุณภาพการควบคุมภายใน และคุณภาพการจัดการความเสี่ยง

อย่างไรก็ตาม Hermanson, Ivancevich and Ivancevich (2008) กล่าวถึงปัญหาการตรวจสอบภายในในปัจจุบัน ตลอดจนวิธีการแก้ปัญหาของบริษัทต่างๆ และมีข้อเสนอแนะสำหรับผู้บริหารและสมาชิกคณะกรรมการตรวจสอบ ในการกำหนดหน้าที่ของการตรวจสอบภายใน ความชัดเจนของกฎบัตรงานตรวจสอบภายใน การกำหนดคุณสมบัติของบุคลากรในตำแหน่งที่เหมาะสม การติดตามงานตรวจสอบในด้านต่างๆ เป็นต้น ซึ่งงานตรวจสอบภายในมีบทบาทสำคัญในการควบคุมบุคคลและสถานการณ์เพื่อปรับปรุงการปฏิบัติงาน ปรับปรุงคุณภาพการควบคุม การจัดการความเสี่ยง เพื่อส่งเสริมการกำกับดูแล ในสภาพแวดล้อมปัจจุบันซึ่งมีความรับผิดชอบต่อผลการปฏิบัติงานตามหน้าที่สูงขึ้น

จากงานวิจัยดังกล่าวข้างต้นจะพบว่า คุณสมบัติที่เหมาะสมของทีมงานตรวจสอบภายในซึ่งปฏิบัติงานตามมาตรฐานการปฏิบัติงานวิชาชีพตรวจสอบภายใน ส่งผลให้งานตรวจสอบภายในมีประสิทธิผลในการจัดการความเสี่ยงขององค์กรมากขึ้น ซึ่ง Ramamoorti (2003) ให้ความสำคัญในเรื่องเกี่ยวกับทักษะและความรับผิดชอบที่เพิ่มขึ้นของผู้ตรวจสอบภายใน “ผู้ตรวจสอบภายในของศตวรรษที่ 21 จะต้องเตรียมพร้อมเพื่อ “ตรวจสอบ” การปฏิบัติงานทุกอย่างที่มีความสำคัญ รวมทั้งระบบการควบคุม การดำเนินงาน ข้อมูลข่าวสารและระบบข้อมูลข่าวสาร การปฏิบัติตามกฎหมาย งบการเงิน การทุจริต การรายงานสภาพแวดล้อมการดำเนินงาน และคุณภาพ” ซึ่งผู้ตรวจสอบจะต้องมีความเชี่ยวชาญในด้านต่างๆ ดังนี้

- ทักษะเชิงความคิดในการวิเคราะห์และวิจารณ์
- วิธีการที่มีประสิทธิภาพเพื่อความเข้าใจอย่างเพียงพอในเรื่องเกี่ยวกับผู้รับการตรวจสอบแต่ละหน่วย องค์กร หรือระบบ
- แนวความคิดใหม่ๆ เกี่ยวกับหลักเกณฑ์และเทคนิคในการควบคุมภายใน
- การตระหนักและเข้าใจเกี่ยวกับความเสี่ยงและโอกาสที่เกี่ยวข้องทั้งผู้ที่รับการตรวจสอบและผู้ตรวจสอบ
- การพัฒนาวัตถุประสงค์การตรวจสอบทั้งวัตถุประสงค์ทั่วไปและวัตถุประสงค์เฉพาะ ไม่ว่าจะเป็นโครงการตรวจสอบใดๆ
- ใช้วิธีการตรวจสอบสอบที่หลากหลายในการเลือกข้อมูล การรวบรวมข้อมูล การประเมินและเอกสารเกี่ยวกับหลักฐานการตรวจสอบ รวมทั้งการใช้วิธีการทางสถิติและที่ไม่ใช่สถิติ
- การรายงานผลการตรวจสอบด้วยรูปแบบที่มีความหลากหลาย ต่อผู้รับข้อมูลที่มีความแตกต่างกัน
- การติดตามผลการตรวจสอบ
- จรรยาบรรณเกี่ยวกับวิชาชีพ
- ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีในการตรวจสอบทั่วไป และมีรูปแบบของรายงานการตรวจสอบที่หลากหลาย

นอกจากนี้ ผู้ตรวจสอบภายในจะต้องเข้าใจแนวความคิดเกี่ยวกับความเป็นอิสระและความเที่ยงธรรมของผู้ตรวจสอบภายใน และผู้ตรวจสอบภายในจะต้องเข้าใจอย่างลึกซึ้งเกี่ยวกับต้นทุนและความเสี่ยงอย่างมีนัยสำคัญ โอกาส และหลักฐานการตรวจสอบ

ประสิทธิภาพการตรวจสอบภายในและประสิทธิภาพการจัดการความเสี่ยงองค์กร

นอกจากการศึกษาประสิทธิผลการตรวจสอบภายในแล้ว มีงานวิจัยเกี่ยวกับประสิทธิภาพของการตรวจสอบภายในซึ่งมีผลต่อประสิทธิภาพการจัดการความเสี่ยงองค์กร Tamosiuniene and Savcuk (2007) วิจัยเกี่ยวกับประสิทธิภาพของระบบการจัดการความเสี่ยงของบริษัทในประเทศลิทัวเนีย เนื่องจากประเทศนี้เศรษฐกิจกำลังเติบโต การลงทุนต่างประเทศเพิ่มขึ้น และได้รับความกดดันจากสภาพแวดล้อมทางธุรกิจ โดยผู้วิจัยใช้คุณภาพของงบการเงินเป็นตัวชี้วัดประสิทธิภาพการจัดการความเสี่ยง จากการวิเคราะห์รายการปรับปรุงที่มีสาระสำคัญของบริษัทที่มีการตรวจสอบภายในและที่ไม่มีการตรวจสอบภายใน เพื่อวิเคราะห์การตรวจสอบภายในที่ส่งผลกระทบต่อการจัดการความเสี่ยงผ่านคุณภาพของงบการเงิน พบว่า งานด้านตรวจสอบภายในของบริษัทในประเทศลิทัวเนียไม่มีประสิทธิภาพ เนื่องจากยังไม่สามารถสร้างความมั่นใจในคุณภาพงบการเงิน ซึ่งเป็นผลจากระบบการจัดการความเสี่ยงของบริษัทยังไม่มีประสิทธิภาพ ดังนั้น การจัดการความเสี่ยงอย่างมีประสิทธิภาพ ย่อมส่งผลให้เกิดความเชื่อมั่นในคุณภาพของงบการเงิน นอกจากนี้ กระบวนการตรวจสอบภายในส่งเสริมให้กิจการมีประสิทธิภาพของการตรวจสอบ ซึ่งช่วยลดกระบวนการทำงานของผู้สอบบัญชี ดังนั้น กิจกรรมการตรวจสอบภายในที่มีประสิทธิภาพส่งผลให้ค่าสอบบัญชีที่ลดลง Schneider (2010) หากผู้สอบบัญชีประเมินงานของผู้ตรวจสอบภายในจะสามารถลดกระบวนการทำงานของผู้สอบบัญชีอิสระได้

ในการปฏิบัติงานของผู้ตรวจสอบภายใน ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการประเมินความเสี่ยงองค์กร ซึ่งมาตรฐานสากลการปฏิบัติงานวิชาชีพตรวจสอบภายใน หมวดการวางแผน กำหนดว่า “หัวหน้าผู้บริหารงานตรวจสอบ (Chief Audit Executive: CAE) ควรจะต้องกำหนดแผนการตรวจสอบพิจารณากิจกรรมการตรวจสอบภายในโดยลำดับความสำคัญตามฐานความเสี่ยง (Risk – Based Plans) และให้สอดคล้องกับเป้าหมายขององค์กร” ซึ่งหากผู้ตรวจสอบภายในสามารถตรวจสอบตามฐานความเสี่ยง จะทำให้การทำงานมีประสิทธิภาพ และสามารถระบุจุดอ่อนและแก้ไขปัญหาได้ทันท่วงที

อย่างไรก็ตามแม้ว่า บริษัทให้ความสำคัญในการปรับใช้วิธีการตรวจสอบตามฐานความเสี่ยงในบริษัทนานาชาติ Castanheira, Rodrigres, and Craig (2010) พบว่าผู้ตรวจสอบภายในปฏิบัติงานเชิงรุกในเรื่องการจัดการความเสี่ยงขององค์กรที่มีขนาดเล็กมากกว่า และให้ความสำคัญกับอุตสาหกรรมธุรกิจการเงินและธุรกิจที่เป็นของเอกชนมากกว่า จึงอาจกล่าวได้ว่า การจัดการความเสี่ยงตามฐานความเสี่ยง อาจยังไม่เห็นผลที่ชัดเจนนัก ในบางอุตสาหกรรมและองค์กรขนาดใหญ่

จากบทบาทความสำคัญของการตรวจสอบภายในที่มีต่อการจัดการความเสี่ยงขององค์กร จะพบว่าการตรวจสอบภายในจะมีประสิทธิภาพถ้าหากผู้บริหารระดับสูงและระดับกลางขององค์กรให้การสนับสนุนงานด้านการตรวจสอบภายในเพิ่มมากขึ้น เพื่อให้มีความมั่นใจว่าการประเมินการควบคุมมีความเพียงพอเพื่อจัดการความเสี่ยงและความไม่แน่นอนของกิจการ จากงานวิจัยบางส่วนพบว่า การจัดการความเสี่ยงของบางองค์กรไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร เนื่องจากไม่ได้รับการสนับสนุนอย่างแท้จริงจากผู้บริหารระดับสูง เช่น Desender (2007) พบว่า ความเป็นอิสระของคณะกรรมการ จะมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทำให้เกิดการจัดการความเสี่ยงในระดับสูงในองค์กร ในกรณีเดียวเท่านั้นคือ จะต้องแบ่งแยกหน้าที่ระหว่าง CEO และ Chairman ซึ่งจากงานวิจัยดังกล่าวพบว่า CEO ไม่สนับสนุนการจัดการความเสี่ยงขององค์กร และมีความสามารถที่จะอดทนหรือต่อต้านแรงกดดันจากคณะกรรมการถ้ามีการดำรงตำแหน่งควบรวมสองตำแหน่งทั้ง CEO

และ Chairman จากงานวิจัยดังกล่าวจะพบว่าการจัดการความเสี่ยงองค์กรไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ถ้าหากไม่ให้การสนับสนุนอย่างแท้จริงจากผู้บริหารระดับสูงขององค์กร

การจัดการความเสี่ยงองค์กรและการสร้างมูลค่าเพิ่มแก่องค์กร

จากการจัดการความเสี่ยงองค์กรที่มีประสิทธิภาพย่อมส่งผลให้เกิดมูลค่าเพิ่มแก่องค์กร จากงานวิจัยพบว่าการจัดการความเสี่ยงลดการบิดเบือนข้อมูลงบการเงิน มีงานวิจัยหลักฐานเชิงประจักษ์จำนวนไม่มากที่เกี่ยวกับผลกระทบของการจัดการความเสี่ยงที่มีต่อกิจการ ซึ่งงานวิจัยของ Pagach and Warr (2010) พบว่า องค์กรที่มีการปรับใช้การจัดการความเสี่ยง (ERM) ลดความผันผวนของกำไร ซึ่งลดความเสียหายที่จะก่อให้เกิดความสูญเสีย โดยให้บุคลากรในองค์กรตระหนักเห็นความสำคัญว่าการจัดการความเสี่ยงทำให้ผลการปฏิบัติงานดีขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ Hoyt, and Liebenberg (2011) อ้างถึงทฤษฎีเกี่ยวกับ Value Relevance ของ ERM กล่าวคือ กิจการมีกำไรสูงขึ้นเมื่อมีการปรับใช้ ERM แม้ว่าเป็นเพียงการเพิ่มความมั่งคั่งของผู้ถือหุ้นเท่านั้น โดยงานวิจัยพบว่า มูลค่าของกิจการมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการใช้ ERM กล่าวคือ การใช้ ERM ทำให้มูลค่าของกิจการเพิ่มขึ้นสูงกว่าปกติ ประมาณ 20% ซึ่งมีนัยสำคัญทางสถิติและทางเศรษฐกิจนอกจากนี้การจัดการความเสี่ยงองค์กรสร้างมูลค่าเพิ่มแก่ผู้ถือหุ้นและเป็นประโยชน์ในระดับบริษัท ซึ่ง Nocco and Stulz (2006) เสนอวิธีการจัดการความเสี่ยงองค์กรในการสร้างมูลค่าแก่ผู้ถือหุ้น ดังนี้คือ

1. โครงการย่อยทุกโครงการมีการเปิดเผยความเสี่ยงที่มีนัยสำคัญและวัดความเสี่ยงโดยรวม โดยกำหนดให้ผู้บริหารที่รับผิดชอบโครงการดังกล่าวเปิดเผยข้อมูลความเสี่ยงโดยรวมของกิจการ และมีการประเมินผลตอบแทนของโครงการซึ่งมีความสัมพันธ์กับความเสี่ยงที่เพิ่มขึ้น
2. ในการประเมินดังกล่าวจะต้องหลีกเลี่ยงความสัมพันธ์ที่นำไปสู่การตัดสินใจที่เห็นแก่ประโยชน์กลุ่มย่อยจนทำประโยชน์ของบริษัทเสียหาย (Suboptimal)
3. ในการประเมินแบบรวมอำนาจไว้ที่ส่วนกลาง หัวหน้าการบริหารความเสี่ยง (Chief Risk Office: CRO) เข้าร่วมทุกโครงการที่มีผลกระทบอย่างมีนัยสำคัญต่อความเสี่ยงของกิจการ
4. ในการประเมินผลการปฏิบัติงานของแต่ละหน่วยงาน นำไปสู่การเปิดเผยเกี่ยวกับประโยชน์ที่แต่ละหน่วยงานได้รับต่อความเสี่ยงรวมขององค์กร
5. ให้ระบุระดับประสิทธิภาพในการจัดการความเสี่ยงในช่วง 3 ปีที่ผ่านมา

ซึ่งวิธีการดังกล่าวส่งผลให้เกิดประสิทธิภาพในการจัดการความเสี่ยงองค์กร

บทสรุป

การจัดการความเสี่ยงมีความสำคัญในการดำเนินงานของบริษัท โดยผู้ตรวจสอบภายในมีบทบาทสำคัญในการประเมินการจัดการความเสี่ยงองค์กร และในปัจจุบันองค์กรต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ผู้บริหารเริ่มที่จะตระหนักเห็นถึงความสำคัญของการจัดการความเสี่ยงองค์กรมากขึ้น ดังนั้นผู้ตรวจสอบภายในจำเป็นต้องมีทักษะการวิเคราะห์ การพัฒนาแนวคิดหลักเกณฑ์ใหม่ๆ ตลอดจนความเป็นอิสระและเที่ยงธรรมของทีมงานตรวจสอบภายใน ซึ่งคุณลักษณะดังกล่าวเป็นปัจจัยสาเหตุที่มีความสำคัญซึ่งก่อให้เกิดประสิทธิผลและประสิทธิภาพการตรวจสอบภายใน และก่อให้เกิดประสิทธิภาพของการจัดการความเสี่ยงองค์กร ซึ่งส่งผลให้เกิดการสร้างมูลค่า

เพิ่มแก่องค์กร ได้แก่ ช่วยลดงานของผู้สอบบัญชี ช่วยทำให้ค่าสอบบัญชีลดลง ช่วยในการค้นหาการทุจริตในองค์กร มีบทบาทสำคัญในกระบวนการกำกับดูแล และกระบวนการตรวจสอบไม่ได้รบกวนการปฏิบัติงานด้านอื่นๆ ขององค์กร เนื่องจากพบว่าคุณภาพการจัดการความเสี่ยงมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับผลการดำเนินงานของบริษัทที่มีโอกาสการเติบโตกำไรสูงขึ้นกว่าปกติซึ่งกิจการมีความมั่งคั่งสูงขึ้นเมื่อมีการปรับใช้ การจัดการความเสี่ยงองค์กร (แสดงดังภาพที่ 1)

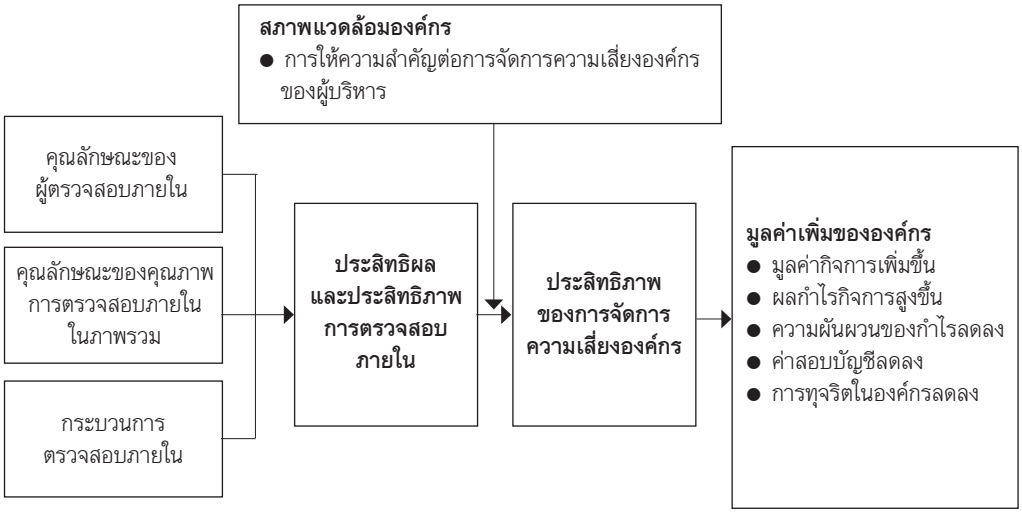

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดแสดงบทบาทของผู้ตรวจสอบภายในต่อการจัดการความเสี่ยงองค์กร ปัจจัยสาเหตุและผลลัพธ์

เอกสารอ้างอิง

Arena, M. & Azzone, G. (2009). Identifying Organizational Drivers of Internal Audit Effectiveness, *International Journal of Auditing*. 44, 43-60.

Ball, R. (2009). Market and Political/ Regulatory Perspectives on the Recent Accounting Scandals. *Journal of Accounting Research*. 47, 277-323.

Beasley, M. S., R. Clune & D. R. Hermanson. (2008). The impact of enterprise risk management on the internal audit function. *Journal of Forensic Accounting*. 9, 1-20.

Castanheira, N., Rodrigres, L.L. & Craig, R. (2010). Factors associated with the adoption of risk-based internal auditing. *Managerial Auditing Journal*. 25, 79-98.

Coleman, T.S. (2012). A Practical Guide to Risk Management (a summary). *Research Foundation of CFA Institute*. Retrieved August 20, 2014, from http://www.cfainstitute.org/learning/products /publications/contributed/Pages/ a_practical _guide_to_risk_management__summary_.aspx

Coram, P., Ferguson ,C., & Moroney, R. (2008). Internal audit, alternative internal audit structures and the level of misappropriation of assets fraud, *Accounting and Finance*. 48, 543-559.

Desender, K. (2007). on The Determinants of Enterprise Risk Management. Retrieved August 20, 2014, from http://ssrn.com/abstract=1155218

Dionne, G. (2013). Risk management: History, definition and critique. Retrieved August 20, 2014, from http://ssrn.com/abstract=2231635 or http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.2231635

George-Silviu, C. (2014). Analysis of Internal Audit Practices on FTSE100. *Procedia Economics and Finance*. 15, 1265–1272.

Hermanson, D. R., Ivancevich, D. M. & Ivancevich, S. H. (2008). Building an Effective Internal Audit Function: Learning from SOX Section 404 Reports. *Review of Business*. 28, 13-18.

Hoyt, E. R., & Liebenberg P. A. (2011). The Value of Enterprise Risk Management, *Journal of Risk and Insurance*. 78, 795-822

Munteanu, V. & Zaharia, D. L. (2014). Current Trends in Internal Audit. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*. 116, 2239–2242.

Nocco, B. W., Stulz, & M. (2006). Enterprise risk management: theory and practice, *Journal of Applied Corporate Finance*. 18, 1-13.

Pagach, D. & Warr, R., (2010). The Effects of Enterprise Risk Management on Firm Performance. Retrieved August 20, 2014, from http://www.garp.org/media/51855/firm%20performance %20and%20the%20 implementation%20of%20erm%20-%20

Ramamoorti, S. (2003). Chapter 1 Internal Auditing: History, Evolution, and Prospects 1. The Institute of Internal Auditors Research Foundation. Retrieved August 20, 2014, from <users.cba.siu.edu/odom/acct465/roia/Ch1.pdf>

Sarens, G. (2009). Internal Auditing Research: Where are we going? Editorial. *International Journal of Auditing.* 13, 1-7.

Schneider, A. (2010). Analysis of professional standards and research findings to develop decision aids for reliance on internal auditing, *Research in Accounting Regulation.* 22, 96-106.

Smith, M. L., Michael S. D., & Michael., K. S.(2009). Pivotal Change in US Public Policy: How the Sarbanes-Oxley Act Affected Internal Auditing and its Relationship to External Auditing. *International Journal of Accounting, Auditing and Performance Evaluation.* Retrieved August 20, 2014, from http://ssrn.com/abstract=1455985.

Tamosiuniene, R. & Savcuk, O. (2007). Risk Management in Lithuanian Organizations Relation with Internal Audit and Financial Statement Quality. *Theory and Practice.* 5, 204-213.

The institute of internal auditors. (2004). *The role of auditing in enterprise-wide risk management.* Retrieved August 20, 2014, from www.theiia.org, https:// na.theiia.org/standardsguidance/ Public%20Documents/ PP%20 The%20Role%20 of%20Internal%20Auditing%20in%20Enterprise%20Ri.

The Institute of Internal Auditors. (2013). *International Standards for the Professional Practice of Internal Auditing The Institute of Internal Auditors.* Retrieved August 20, 2014, from https://na.theiia.org/standards-guidance/mandatory-guidance/ Pages/Standards.aspx.

การเปรียบเทียบมาตรฐานการดำเนินงานของสถาบันการเงินอิสลามของประเทศไทยกับประเทศมาเลเซีย

Comparing the Performance Standards of Islamic Financial Institutions of Thailand and Malaysia

กาญจนา บุญชม*
Kanjana Boonchom*

* นักศึกษา หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาธุรกิจอาเซียน มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์
* Student, Master of Business Administration (ASEAN Business), Dhurakij Pundit University
* Email: Kanjanaboonchom@gmail.com

บทคัดย่อ

สถาบันการเงินเป็นองค์กรที่มีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจ เพราะเป็นกลไกสำคัญในการส่งเสริมระบบเศรษฐกิจไทยให้มีการเติบโตการรวมตัวเป็นสมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Association of South East Asian Nations : ASEANS) หรือสมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีประชากร600 ล้านคน เกินกว่าครึ่งเป็นชาวมุสลิม ถือเป็นตลาดที่มีศักยภาพของสถาบันการเงิน อย่างไรก็ตามการเลือกใช้บริการทางการเงินของชาวมุสลิมจะมีปัจจัยด้านศาสนาเข้ามาประกอบการตัดสินใจด้วย หลักการที่ประชาชนมุสลิมทั่วโลกยึดถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัด คือการห้ามยุ่งเกี่ยวกับระบบดอกเบี้ยซึ่งเป็นสิ่งที่แตกต่างจากแนวปฏิบัติของสถาบันการเงินทั่วไป ดังนั้นจึงเกิดสถาบันการเงินอิสลามขึ้นมารองรับตลาดในกลุ่มนี้โดยเฉพาะ จึงอาจกล่าวได้ว่าการมีสถาบันการเงินอิสลามที่ดำเนินการตามหลักการศาสนาและเป็นที่ยอมรับอย่างเป็นสากล จะมีโอกาสประสบความสำเร็จสูง ความสำเร็จของสถาบันการเงินอิสลามในประเทศมาเลเซีย ถือเป็นตัวอย่างหนึ่งของสถาบันการเงินที่ประสบความสำเร็จเป็นอันดับแรกของภูมิภาคนี้ ปัจจุบันประเทศไทยมีสถาบันการเงินอิสลามอย่างเต็มรูปแบบเพียงแห่งเดียว คือธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย และหากเทียบกับสถาบันการอิสลามในประเทศมาเลเซียแล้ว ยังมีหลายประเด็นที่ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยสามารถนำมาปรับใช้ได้ บทความนี้ต้องการเปรียบเทียบโครงสร้างพื้นฐานที่สนับสนุนการดำเนินงานของธนาคารอิสลามให้มีมาตรฐานที่ถูกต้องตามหลักการ รวมถึงหน่วยงานที่เข้ามากำกับดูแลนับเป็นปัจจัยที่สำคัญที่ทำให้ธนาคารมีมาตรฐานการดำเนินงานที่ดีและเป็นที่ยอมรับจากสากลและสามารถต่อสู่กับสถาบันการเงินอื่นในอาเซียนได้

คำสำคัญ : ระบบการเงินอิสลามธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย สถาบันการเงินอิสลามการเงินอิสลามในมาเลเซีย

Abstract

Financial institutions are important to the economy. They are one of the actors to promote the Thai economy.With the advent of ASEAN, combined population of the region will be around 600 million, more than half are Muslims. These Muslims represent considerable market potential for financial institutions.However, financial products offered to them must be aligned with their Muslim doctrine. Essentially, the key principleforbids the tampering with interest. This principle is different from standard practices of financial institutions in general.Thus was born the Islamic financial institutions to support this particular group. Therefore, it can be argued that the Islamic financial institutions have a promising market potential in ASEAN. The success of Islamic financial institutions in Malaysia is often cited as the success story of such institutions. These are lessons to be learned from such success. Thailand, in contrast, has only one Islamic financial institution- the Islamic Bank of Thailand. When compared with the like institutions in Malaysia, there are still many issues that the Islamic Bank of Thailandhas to address in order to bring itself at par with the Malaysian counterparts. This article aims to address this gap by comparing the regulatory infrastructure that supports the implementation of Islamic banking principles to the appropriate Islamic standards. This article also highlights the importance of good operating standards recognized internationally.

Keywords: Islamic Finance, Islamic Bank of Thailand, Islamic financial Institutions, Standards of Islamic finance in Malaysia

ความสำคัญการพัฒนาการเงินรูปแบบอิสลามในภูมิภาคอาเซียน

ใน พ.ศ. 2558 ประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้จะมีการรวมตัวเป็นประชาคมอาเซียนมีประเทศสมาชิกจำนวน 10 ประเทศครึ่งหนึ่งของจำนวนประชากรทั้งหมดราว 300 ล้านคน เป็นชาวมุสลิมที่ยังมีความต้องการผลิตภัณฑ์ทางการเงินอิสลามที่ดำเนินการตามหลักการอิสลาม ในปัจจุบันพบว่าสินทรัพย์ทางการเงินอิสลามที่หมุนเวียนอยู่ในภูมิภาคแห่งนี้มูลค่ากว่า 10,000 ล้านดอลลาร์ และมีสินทรัพย์ทางการเงินแบบอิสลามหมุนเวียนอยู่ในทั่วโลกกว่า 950,000 ล้านดอลลาร์ โดยภาพรวมของโลกการเงินอิสลามมีอัตราการเติบโตที่สูงขึ้นกว่าร้อยละ 17.6 ต่อปี (นิพลแสงศรี, 2011) อัตราการเติบโตที่สูงนี้ทำให้สถาบันการเงินในหลายประเทศเร่งพัฒนารูปแบบการให้บริการและการดำเนินงานของสถาบันการเงินเพื่อรองรับความต้องการของประชากรมุสลิมไม่เฉพาะแต่ในเขตอาเซียนแต่ขยายไปถึงความต้องการของชาวมุสลิมทั่วโลกและนักลงทุนจากต่างชาติที่ต้องทำธุรกิจกับชาวมุสลิม ซึ่งมองหาสถาบันการเงินอิสลามเพื่อมารองรับธุรกรรมทางการเงินอิสลามให้ถูกต้องอย่างครบวงจร

ในระดับอาเซียนได้มีการสร้างมาตรฐานสถาบันการเงินในระดับภูมิภาค โดยการจัดตั้ง “มาตรฐานธนาคารอาเซียน” หรือ Qualified ASEAN Bank : QAB[1] เพื่อเป็นมาตรฐานกลางของธนาคารในอาเซียน ให้สามารถทำธุรกรรมการเงินได้ทุกประเทศในอาเซียน เป็นการเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับการลงทุนจากทุกประเทศทั่วโลก แม้ว่าปัจจุบันในภูมิภาคอาเซียนมีสถาบันการเงินอิสลามอยู่จำนวนกว่า 52 แห่ง แต่ยังคงไม่สามารถสนองตอบต่อความต้องการของชาวมุสลิมนักลงทุน ซึ่งมีความต้องการตลาดการเงินอิสลาม รวมถึงการมีผลิตภัณฑ์ทางการเงินที่หลากหลายเพื่อรองรับต่อธุรกรรมที่มีการพัฒนามากขึ้นทุกวันเช่นตลาดหุ้นแบบอิสลามการประกันภัยแบบอิสลาม ซึ่งสถาบันการเงินทุกประเทศต่างเร่งพัฒนาศึกษารูปแบบการเงินอิสลามและพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่เหมาะสมต่อความต้องการของชาวมุสลิมให้มีมากยิ่งขึ้น

การเตรียมรับมือกับการแข่งขันทางการเงินจากสถาบันการเงินอิสลามจากประเทศต่างๆ ทำให้สถาบันการเงินของไทยต้องเร่งพัฒนามาตรฐานสถาบันการเงินอิสลามภายในประเทศโดยเฉพาะธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยให้เป็นที่ยอมรับจากนานาประเทศการมีหน่วยงานที่เข้ามาควบคุมกำกับดูแลกฎเกณฑ์และมาตรฐานที่เป็นแนวทางปฏิบัติที่ถูกต้องตามหลักการอิสลามอย่างชัดเจน จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้สถาบันการเงินอิสลามของไทยเป็นที่เชื่อมั่นและสามารถแข่งขันได้ หากสถาบันการเงินของไทยยังขาดมาตรฐานในการควบคุมกำกับดูแลกิจการที่ดีอาจทำให้ขาดความ

---

[1] Qualified ASEAN Bank (QAB) คือ การที่สถาบันการเงินในภูมิภาคอาเซียนใช้มาตรฐานเดียวกันทั้งภูมิภาค ทั้งด้านโครงสร้าง มาตรฐานบัญชี ระบบเครดิต และวิธีปฏิบัติต่อสถาบันการเงินของประเทศสมาชิกอื่นๆ เพื่อลดอุปสรรคในการดำเนินงานระหว่างกัน และให้สถาบันการเงินของประเทศสมาชิกเคลื่อนย้ายระหว่างกันได้อย่างเสรี ทั้งนี้ในปัจจุบันประเทศไทยเปิดเสรีมากกว่าตามแผนพัฒนาระบบสถาบันการเงิน ฉบับที่ 2 (2553-2557) เมื่อเทียบกับกัมพูชา ลาว พม่า เวียดนาม และบรูไน ซึ่งอยู่ระหว่างการพัฒนาระบบของประเทศ

น่าเชื่อถือจากนักลงทุนต่างประเทศ โดยเฉพาะการลงทุนจากประเทศมุสลิมที่มีเม็ดเงินและโอกาสในการลงทุนจำนวนมหาศาลที่จะเข้ามาช่วยในการส่งเสริมการเติบโตของเศรษฐกิจไทยและเศรษฐกิจโดยรวมของภูมิภาคนี้

จุดกำเนิดรูปแบบการเงินอิสลามโลกตะวันออก

ระบบธนาคารอิสลามเกิดขึ้นครั้งแรกของโลกเมื่อพ.ศ. 2506 ในประเทศอียิปต์โดยนักเศรษฐศาสตร์ชื่อว่า Dr. Ahmad Elnaggarก่อตั้งธนาคารออมทรัพย์อิสลาม (Mit Ghamr Savings Bank) ประสบความสำเร็จและนับเป็นจุดกำเนิดให้มีการจัดตั้งธนาคารอิสลามทั่วโลกเริ่มตั้งแต่ พ.ศ. 2517 ในการประชุมองค์การความร่วมมืออิสลาม (Organization of Islamic Cooperation : OIC) ณ เมืองญิดดะฮ์ประเทศซาอุดิอาระเบียได้จัดตั้งธนาคารชื่อว่าธนาคารอิสลามเพื่อการพัฒนา (Islamic Development Bank : IDB) โดยนำหลักชะรีอะฮ์[2] มาใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานของธนาคารทำให้ประเทศมุสลิมเริ่มสนใจและนำระบบการเงินอิสลามมาใช้ในภาคการเงินของประเทศมากขึ้นเช่นประเทศอิหร่านซูดานปากีสถานรวมถึงประเทศมาเลเซียซึ่งเป็นประเทศแรกในภูมิภาคอาเซียนที่นำระบบการเงินอิสลามเข้ามาใช้กับภาคการเงินของประเทศและประสบผลสำเร็จจนถึงปัจจุบันส่วนหนึ่งของความสำเร็จของธนาคารอิสลามมาเลเซียมาจากการปรับโครงสร้างพื้นฐานด้านกฎหมาย การแก้ไขด้านภาษีอากรการสนับสนุนจากภาครัฐ รวมถึงการมีหน่วยงานที่ควบคุมกำกับดูแลการดำเนินงานของธนาคารให้มีมาตรฐานตามหลักการที่ถูกต้อง และศึกษาทำความเข้าใจโครงสร้างพื้นฐานที่สำคัญต่อระบบการเงินอิสลามจนทำให้ธนาคารอิสลามมาเลเซียได้รับการยอมรับและเป็นต้นแบบของการเงินอิสลามในภูมิภาคและในระดับโลก

ความน่าสนใจของรูปแบบการเงินอิสลามยิ่งมีมากขึ้นเมื่อเกิดกฤติการเงินในประเทศสหรัฐอเมริกาทำให้เกิดผลกระทบไปทั่วโลกผู้นำทางเศรษฐกิจและการเมืองขอให้มีการจัดระเบียบการเงินของโลกใหม่ รูปแบบการเงินอิสลามจึงถูกนำมาปรับใช้กับภาคการเงินของแต่ละประเทศเพื่อให้ประเทศเหล่านั้นสามารถบรรเทาความรุนแรงในขณะนั้นได้เนื่องจากการเงินอิสลามใช้หลักการห้ามคิดดอกเบี้ย (Riba)[3] นำหลักความยุติธรรมมาใช้โดยไม่เอาเปรียบคู่สัญญาเน้นการลงทุนที่แท้จริงที่มิใช่การเก็งกำไร เช่นกองทุนพันธบัตรอิสลาม (Sukuk)[4] ทำให้ทุกประเทศสนใจและเริ่มนำหลักการเงินอิสลามมาใช้กับระบบการเงินของประเทศมากขึ้นเช่น ในประเทศอังกฤษมีสถาบันการเงินอิสลามเกิดขึ้นกว่า 22 แห่งรวมถึงสถาบันการศึกษาที่มีชื่อเสียงในต่างประเทศพยายามศึกษาระบบการเงิน

---

[2] หลักชะรีอะฮ์ หมายถึง ข้อกำหนดต่างๆ ซึ่งบัญญัติให้มนุษย์ปฏิบัติตาม ในส่วนที่เกี่ยวกับการดำเนินชีวิตของมนุษย์ในทุกๆด้าน ทั้งความเชื่อ การกระทำและจริยธรรมของมนุษย์ และกฎเกณฑ์ทางด้านศาสนาอิสลามที่ใช้เป็นข้อกำกับในการประกอบธุรกิจของธนาคารอิสลาม

[3] ดอกเบี้ย (Riba) ในภาษาอาหรับหมายถึงความเพิ่มพูน เป็นสิ่งต้องห้ามในคัมภีร์อัล-กุรอาน ถือว่าการรับจ่ายดอกเบี้ยเป็นความผิดและเป็นบาปขั้นสูง การห่วงใยต่อศีลธรรม สังคม และผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ เพราะดอกเบี้ยเป็นเหตุให้เกิดช่องว่างระหว่างชนชั้นในสังคม ความมั่งคั่งตกอยู่แก่คนเพียงกลุ่มน้อย เกิดความไม่เป็นธรรมในสังคม และทำลายความสัมพันธ์และความเมตตาในสังคม ซึ่งขัดแย้งกับอิสลามที่เรียกร้องให้มีการช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน

[4] ศุกูก (Sukuk) มาจากภาษาอาหรับ صكوك แปลว่า ใบรับรองทางการเงิน (Financial Instruments) เป็นตราสารการเงินที่ให้ผลตอบแทนจากการลงทุนที่ไม่อยู่ในรูปของดอกเบี้ย ไม่เกี่ยวพันกับธุรกิจต้องห้ามต่างๆ และผลตอบแทนมาจากการมีส่วนร่วมในธุรกรรมและรับความเสี่ยงร่วมกัน ประเทศมาเลเซียเป็นผู้นำตลาดการเงินอิสลาม โดยในช่วง พ.ศ. 2548 -2555 มีมูลค่าตลาดการเงินอิสลามเติบโตขึ้นเฉลี่ย 20% ต่อปี ประเทศที่ไม่ใช่ประเทศมุสลิมเริ่มให้ความสำคัญกับการพัฒนาตลาดการเงินอิสลามมากขึ้น เช่น สิงค์โปร และฮ่องกง

อิสลาม เช่น ในประเทศฝรั่งเศส คณะบริหารธุรกิจ ของมหาวิทยาลัยสตราส์บวก ได้เปิดหลักสูตรปริญญาโทการเงินอิสลาม ในประเทศสหรัฐอเมริกา ในมหาวิทยาลัยฮาวาร์ดได้จัดทำโครงการการศึกษากฎหมายอิสลาม (Islamic Legal Studies) ในประเทศออสเตรเลีย มหาวิทยาลัยลา โทรป (La Trobe University) ได้เปิดหลักสูตรปริญญาโทด้านการธนาคารและการเงินอิสลาม (Master of Islamic Banking and Finance) ขึ้น ในเวลาเดียวกันในประเทศอังกฤษมหาวิทยาลัยเดอแรม (Durham University) ก็ได้เปิดหลักสูตรการเงินอิสลามขึ้นมาเช่นเดียวกัน

วิวัฒนาการของสถาบันการเงินอิสลามในประเทศมาเลเซีย

ประเทศมาเลเซียเริ่มก่อตั้งธนาคารอิสลามขึ้นจากมติที่ประชุมสภาเศรษฐกิจภูมิบุตรโดยใช้ชื่อว่าธนาคารอิสลามมาเลเซีย (Bank Islam MalasiaBerhad) เมื่อวันที่ 1 มีนาคมพ.ศ. 2526 ในรูปแบบบริษัทและรัฐบาลมาเลเซียได้ผูกขาดธนาคารอิสลามภายในประเทศนาน 10 ปีจึงจะอนุญาตให้ธนาคารพาณิชย์เปิดให้บริการธนาคารอิสลาม สิ่งสำคัญที่ทำให้ประเทศมาเลเซียประสบความสำเร็จในการจัดตั้งธนาคารอิสลาม คือ บทบาทของรัฐบาลซึ่งได้วางรากฐานอันมั่นคงของภาคการเงินอิสลามภายในประเทศอย่างเป็นรูปธรรมและครบถ้วนรัฐบาลประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทราบถึงความสำคัญของระบบการเงินอิสลามก่อนเปิดให้บริการอย่างเต็มรูปแบบแต่งตั้ง “คณะกรรมการกำกับแผนงานระดับชาติ” เพื่อศึกษาปัจจัยที่สำคัญในการก่อตั้งธนาคารอิสลามและให้ธนาคารอิสลามมาเลเซียอยู่ภายใต้การควบคุมดูแลของธนาคารกลาง (Bank Negara) และแต่งตั้ง “คณะกรรมการควบคุมทางด้านกฎหมายอิสลาม” เพื่อตรวจสอบการดำเนินงานของธนาคารอิสลามให้เป็นไปตามหลักการอิสลามอย่างแท้จริงจนทำให้ระบบการเงินอิสลามของมาเลเซียประสบผลสำเร็จและเป็นที่ยอมรับจากนานาประเทศ ภายหลังการก่อตั้งเพียง 9 ปี ซึ่งธนาคารอิสลามมาเลเซียมีสินทรัพย์ที่สามารถนำเข้าสู่ตลาดหลักทรัพย์ จำนวนสาขากว่า 80 สาขา พนักงานจำนวน 1,200 คน (ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย, 2557)

บทบาทของรัฐบาลมาเลเซีย

รัฐบาลผลักดันการแก้ไขด้านกฎหมายและภาษีอากร เพื่อรองรับการทำธุรกรรมทางการเงินอย่างถูกต้อง สามารถดำเนินกิจการได้อย่างสมบูรณ์โดยมีการปรับโครงสร้างพื้นฐานที่สนับสนุนการเงินอิสลามดังนี้

1. การแก้ไขฐานการคำนวณและยกเว้นภาษีอากร ปรับแก้ไขการคำนวณภาษีอากรบนฐานของเงินต้นของธนาคาร

2. การแก้ไขกฎหมายภาษีเงินได้กำไรในการซื้อขายอสังหาริมทรัพย์

3. การแก้ไขกฎหมายภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาเพื่อให้ลูกค้าที่ใช้บริการจากธนาคารอิสลามได้รับประโยชน์ในการลดหย่อนภาษี

4. การลงทุนของภาครัฐ การบริหารสภาพคล่องแทนการซื้อขายตั๋วเงินคลังหรือตราสารอื่นที่มีดอกเบี้ย

5. การเปิดตลาดประกันภัย (Takaful)[5] เพื่อรองรับธุรกิจประกันแบบอิสลาม

[5] ตะกาฟุล (Takaful) คือ รูปแบบของการประกันที่ถูกต้องตามหลักศาสนาอิสลามหรือชะรีอะฮ์ซึ่งอยู่บนพื้นฐานของการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ร่วมมือระหว่างกัน ดังนั้นระบบการประกันแบบอิสลาม (Islamic Insurance) หรือหลักการตะกาฟุล(Takaful) จึงหมายถึงการค้ำประกันร่วม (Joint Guarantee)

บทบาทของธนาคารกลางมาเลเซีย

ธนาคารกลางมาเลเซียวางแผนการก่อตั้งธนาคารอิสลามมาเลเซียอย่างเป็นขั้นตอนโดยสนับสนุนปัจจัยที่สำคัญต่อการดำเนินธุรกรรมตามหลักอิสลาม ดังนี้

1. การประกาศโครงการ “ธนาคารปลอดดอกเบี้ย” ประชาสัมพันธ์ให้ความรู้กับประชาชนทราบถึงข้อดีของการเงินแบบอิสลามและให้ธนาคารพาณิชย์สถาบันการเงินทุกแห่งมีสิทธิ์เข้าร่วมโครงการธนาคารปลอดดอกเบี้ย เพื่อเรียนรู้ระบบการเงินอิสลามและสามารถดำเนินธุรกิจอย่างมีประสิทธิภาพ

2. การเปิดตลาดเงินระหว่างธนาคารอิสลามเพื่ออำนวยความสะดวกต่อสถาบันการเงินอิสลามที่ต้องการช่องทางการลงทุนระยะสั้นและระยะยาวที่ถูกต้องตามหลักการเพื่อเป็นเครื่องมือซื้อขายทางการเงินอิสลามโดยการนำเงินลงทุนจากสถาบันการเงินที่มีสภาพคล่องส่วนเกินสู่สถาบันการเงินที่ขาดสภาพคล่องการสร้างระบบเคลียร์ริ่งเช็คที่ถูกต้องตามหลักอิสลามรวมถึงการสร้างเครื่องมือผลิตภัณฑ์ทางการเงินอิสลามกว่า40 ชนิด

จุดกำเนิดธนาคารอิสลามในประเทศไทย

เมื่อ พ.ศ. 2537 ประเทศไทยได้ก่อตั้งธนาคารที่ดำเนินการตามหลักอิสลามชื่อว่า “ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย”ตามพระราชบัญญัติธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2545 โดยนำรูปแบบมาจากประเทศมาเลเซีย อยู่ภายใต้สังกัดกระทรวงการคลังปัจจุบันธนาคารเป็นรัฐวิสาหกิจมีคณะกรรมการธนาคารควบคุมการบริหารจัดการภายในคณะกรรมการธนาคารด้านศาสนามีหน้าที่คอยปรึกษาด้านหลักการ แนะนำ ควบคุมกำกับการออกผลิตภัณฑ์บริการต่างๆของธนาคารให้ถูกต้องสอดคล้องตามหลักชะรีอะฮ์รวมถึงหลักการที่สำคัญในการดำเนินธุรกรรมอิสลามซึ่งเป็นหลักการที่ธนาคารอิสลามทั่วโลกยึดถือปฏิบัติ คือกฎหมายชะรีอะฮ์เป็นหลักที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตของมนุษย์ถูกบัญญัติตามคัมภีร์อัลกรุอ่าน ยึดถือตามหลักการซื้อขาย การห้ามเกี่ยวข้องกับดอกเบี้ยทั้งการให้และการรับ การแสวงหาผลกำไรการค้าขายและการลงทุน หลักการหุ้นส่วน และข้อกำหนดสำคัญที่ทุกสถาบันการเงินอิสลามต้องปฏิบัติตาม คือ การบริจาคซะกาต (Zakah[6] หรือทานบังคับ) ผลประโยชน์จากการประกอบธุรกิจคืนสู่สังคมในอัตราจำนวนร้อยละ 2.5 ต่อปีของสินทรัพย์ส่วนเกินโดยมีคณะกรรมการชะรีอะฮ์ของธนาคารคอยตรวจสอบความถูกต้อง ในการนำเงินเข้าสู่บัญชีซะกาตของธนาคาร

กรอบการกำกับดูแลกิจการสถาบันการเงินตามหลักสากล

ในการกำกับดูแลสถาบันการเงินอิสลามตามมาตรฐานสากลนั้นธนาคารกลางของแต่ละประเทศจะเป็นหน่วยงานหลักในการควบคุมมาตรฐานการดำเนินงานของสถาบันการเงินอิสลามภายในประเทศของตนโดยมีคณะกรรมการกลางตรวจสอบหลักกฎหมายชะรีอะฮ์ธุรกรรมต่างๆของธนาคารให้ถูกต้องสอดคล้องอย่างเคร่งครัดเพื่อให้สถาบันการเงินอิสลามทุกแห่งมีมาตรฐานปฏิบัติตามหลักเกณฑ์อย่างเที่ยงตรงโปร่งใสน่าเชื่อถือและเป็นที่ยอมรับซึ่งกรอบในการกำกับดูแลสถาบันเงินอิสลามตามหลักสากลมีหน่วยงานที่เข้ามากำกับดูแลตามโครงสร้างดังภาพ (Usman Hayat, 2009, pp. 82-83)

---

[6] ซะกาต (Zakat) คือ การบริจาคเงินจากเงินกองทุนสะสมที่มีเกณฑ์การจ่ายเงินบริจาคจำนวนร้อยละ 2.5 ต่อปีของสินทรัพย์ถือเป็นสิ่งจำเป็นที่สำคัญในหลักการอิสลามที่คนรวยต้องสนับสนุนหรือช่วยเหลือบุคคลที่ยากจนหรือหรือบุคคลที่ยากไร้ซึ่งแหล่งเงินของผู้บริจาคนั้นจะไม่มีวันหมดสิ้นลงไป นับเป็นบทบัญญัติทางกฎหมายอิสลามที่กำหนดให้บุคคลและนิติบุคคลมุสลิมที่มีทรัพย์สินถึงพิกัดอัตราที่ศาสนากำหนดไว้ต้องปฏิบัติตาม

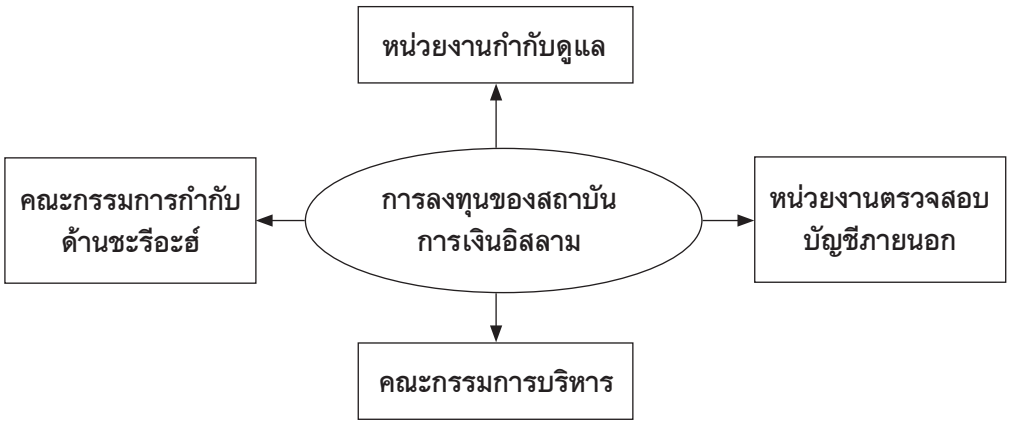

ภาพที่1 หน่วยงานที่รับผิดชอบในการควบคุมกำกับดูแลกิจการสถาบันการเงินอิสลาม

สถาบันการเงินอิสลามนอกจากจะมีหน่วยงานภายในองค์กรที่คอยควบคุมการบริหารงานภายในแล้ว ยังมีองค์กรจากภายนอกที่ตรวจสอบตามมาตรฐานสากล โดยมีผู้เชี่ยวชาญด้านหลักการอิสลามอย่างแท้จริงเนื่องจากระบบการเงินอิสลามมีความความแตกต่างจากระบบการเงินทั่วไป มาตรฐานในการตรวจสอบจึงจำเป็นต้องมีหน่วยงานที่กำกับควบคุมดูแลเป็นพิเศษ ตรวจสอบด้านกฎหมายชะรีอะฮ์ ตรวจสอบมาตรฐานบัญชีการลงทุน ซึ่งสถาบันการเงินอิสลามที่ผ่านการตรวจสอบจากองค์กรเหล่านี้ จะได้รับการยอมรับและน่าเชื่อถือในระดับสากล เพื่อเป็นพื้นฐานสำคัญในการดำเนินงานของธนาคารให้ประสบผลสำเร็จในระยะยาวและสามารถแข่งขันกับสถาบันการเงินอิสลามอื่นได้องค์กรนานาชาติเหล่านี้ประกอบด้วยThe Accounting and Auditing Organization for Islamic Finance : AAOIFI, The Islamic Services Board : IFSB, The Malaysian Accounting Standards Board's : MASB, The General Council for Islamic Banks and Finance Institutions : GCIBFI เป็นต้น

ในการควบคุมกำกับดูแลมาตรฐานการดำเนินงานของธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยนั้น ธนาคารมีหน่วยงานควบคุมกำกับดูแลจากภายในองค์กรและจากภายนอกซึ่งหน่วยงานภายในจะควบคุมกฎเกณฑ์การปฏิบัติงานและระเบียบข้อบังคับ เช่น กฎเกณฑ์ของคณะกรรมการธนาคาร คณะกรรมการการที่ปรึกษาด้านศาสนา ทั้งนี้ ธนาคารอิสลามยังมีหน่วยงานจากภายนอกที่ควบคุมกำกับดูแล ในด้านนโยบายการบริหารจัดการ มาตรฐานการตรวจสอบบัญชีของธนาคาร ซึ่งเป็นหน่วยงานภายใต้สังกัดกระทรวงการคลังที่ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยต้องปฏิบัติตามนโยบายที่ได้รับมอบหมาย ประกอบด้วย 3 หน่วยงานหลัก คือ

1) สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง
2) สำนักงานคณะกรรมการนโยบายรัฐวิสาหกิจ
3) ธนาคารแห่งประเทศไทย

ผลกระทบจากกฎเกณฑ์ของหน่วยงานควบคุมธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย

งานวิจัยเรื่อง “ผลกระทบจากกฎเกณฑ์ข้อบังคับจากหน่วยงานที่เข้ามาควบคุมกำกับดูแลธนาคารอิสลาม”[7] ได้ศึกษาบทบาทและหน้าที่ของหน่วยงานที่ควบคุมกำกับดูแลมาตรฐานการดำเนินกิจการของธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย และผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น ผลการศึกษาพบว่า กฎเกณฑ์ข้อบังคับจากหน่วยงานภายในและหน่วยงานภายนอกมีความสำคัญต่อมาตรฐานการดำเนินงานของธนาคาร ส่งผลกระทบต่อความสามารถในการดำเนินธุรกรรมตามหลักการอิสลาม เช่น หลักการออกผลิตภัณฑ์และหลักการประกอบธุรกิจของธนาคาร และส่งผลกระทบต่อผลประกอบการของธนาคาร การควบคุมการอนุมัติสินเชื่อให้เป็นไปตามระเบียบปฏิบัติที่ถูกต้องผลกระทบเหล่านี้ส่งผลต่อความเชื่อถือและมาตรฐานขององค์กร และส่งผลต่อผลประกอบการที่ขาดทุนสะสมของธนาคารสืบเนื่องมาถึงปัจจุบันจากผลการวิจัยสามารถแสดงองค์ประกอบผลกระทบที่เกิดขึ้นจากกฎเกณฑ์ของหน่วยงานที่กำกับดูแลธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยได้ ดังภาพ

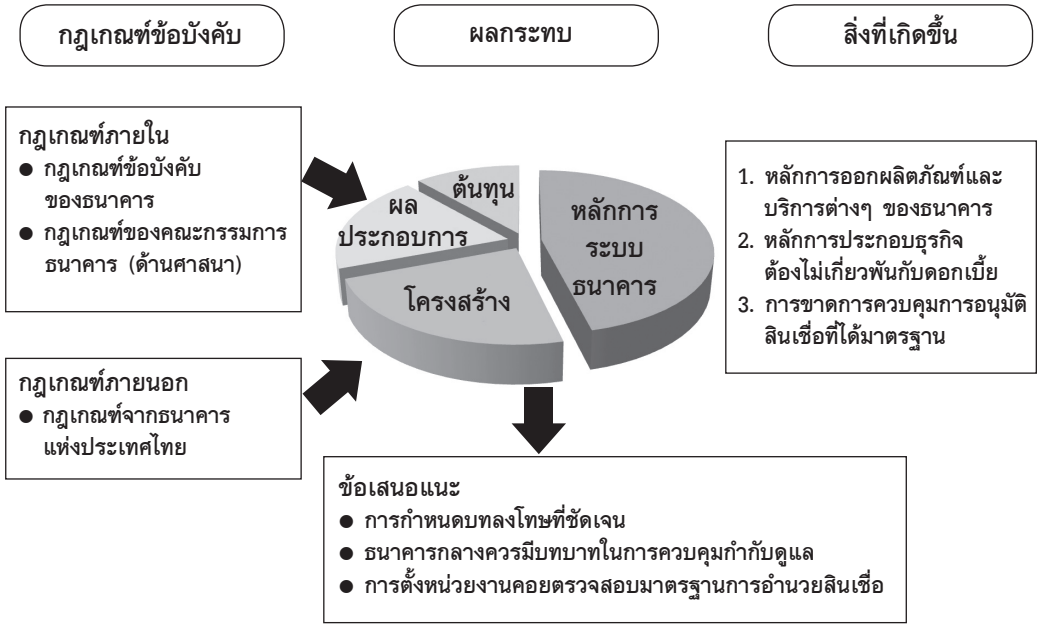

ภาพที่ 2 องค์ประกอบของผลกระทบที่เกิดขึ้นจากกฎเกณฑ์ของหน่วยงานที่กำกับดูแลธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย

[7] วิทยานิพนธ์ระดับมหาบัณฑิต สาขาวิชาธุรกิจอาเซียน

ผลกระทบที่เกิดขึ้นกับธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย นอกจากกฎเกณฑ์ข้อบังคับของหน่วยงานที่กำกับดูแลแล้ว การปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานด้านกฎหมายของประเทศยังเป็นปัจจัยสำคัญในการดำเนินธุรกรรมอิสลาม เช่นการแก้ไขกฎหมายด้านภาษีและอากร กฎหมายภาษีเงินได้ในการซื้อขายอสังหาริมทรัพย์ กฎหมายการประกอบธุรกิจรวมถึงปัญหาด้านความขัดแย้งกับบัญญัติกฎหมายทั่วไป โครงสร้างการถือหุ้นโครงสร้างคณะกรรมการการ ขาดการประชาสัมพันธ์ส่งเสริมจากภาครัฐการขาดบุคลากรที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านศาสนา นับเป็นผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการขาดการปรับปรุงหรือสนับสนุนแก้ไขโครงสร้างพื้นฐานสำคัญในการประกอบธุรกรรมตามหลักการอิสลามเมื่อเปรียบเทียบกับธนาคารอิสลามมาเลเซียที่ประสบความสำเร็จและเป็นที่ยอมรับจะพบว่าธนาคารอิสลามมาเลเซียได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐอย่างครบวงจร ทำให้ประเทศมาเลเซียมีสถาบันการเงินอิสลามที่เข็มแข็งและเป็นต้นแบบให้กับประเทศต่างๆ และมีสินทรัพย์ที่มาจากธุรกรรมตามหลักการศาสนาอิสลามสูงเป็นอันดับหนึ่งในอาเซียนและเป็นอันดับต้นๆ ของโลก

ตารางที่ 1 การเปรียบเทียบการพัฒนาโครงสร้างสนับสนุนสถาบันการเงินอิสลาม

หัวข้อ/ประเด็น	ธนาคารอิสลามมาเลเซีย	ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย
การแก้ไขกฎหมายและภาษี	1. การแก้ไขการคำนวณและยกเว้นภาษีอากร 2. การแก้ไขกฎหมายภาษีเงินได้ในการซื้ออสังหาริมทรัพย์ 3. การแก้ไขกฎหมายภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา	ยังไม่มีการแก้ไขกฎหมายโครงสร้างพื้นฐานที่สำคัญ
การส่งเสริมการลงทุนจากรัฐบาล	1. การออกพันธบัตรรัฐบาลเพื่อส่งเสริมสภาพคล่องแทนการซื้อตั๋วเงินคลังที่เป็นดอกเบี้ย 2. ออกพรบ. การลงทุนเพื่อส่งเสริมการลงทุนแบบอิสลาม	ออกพรบ. ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยพ.ศ. 2545
หน่วยงานควบคุม	ธนาคารกลางแห่งมาเลเซีย	กระทรวงการคลัง
วัตถุประสงค์ในการก่อตั้ง	จัดตั้งรูปแบบธุรกิจเพื่อแสวงหากำไรไม่ได้เป็นองค์กรของรัฐ	เป็นกลไกของรัฐในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของมุสลิม**ไม่**เน้นการแสวงหากำไร
อัตราการเติบโตภายหลังการก่อตั้ง 10 ปี	จำนวนสาขา 80 สาขา พนักงาน 1,200 คน	จำนวนสาขา 130 สาขา พนักงาน 2,500 คน
ผลประกอบการ	ภายหลังการก่อตั้ง 10 ปีธนาคารมาเลเซียสามารถเข้าสู่ตลาดหลักทรัพย์	ปัจจุบันยังไม่สามารถเข้าสู่ตลาดหลักทรัพย์ได้
ปัจจัยสนับสนุน	1. เปิดตลาดเงินอิสลาม 2. เปิดตลาดหุ้นอิสลาม 3. การตั้งสถาบันที่ปรึกษาการลงทุนระบบการเงินแบบอิสลาม	ไม่มี
องค์กรส่งเสริมสถาบันการเงินอิสลาม	1. จัดตั้งองค์กรเพื่อส่งเสริมองค์ความรู้การเงินอิสลามและอบรมบุคคลากร 2. จัดตั้งองค์กรนานาชาติที่ควบคุมกำกับสถาบันการเงินอิสลาม 3. ส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาความมั่นคงภาคการเงินอิสลาม	ไม่มี

ตารางที่ 1 (ต่อ)

หัวข้อ/ประเด็น	ธนาคารอิสลามมาเลเซีย	ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย
การประชาสัมพันธ์	รัฐบาลส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ให้กับประชาชนทราบ	ประชาชนทั่วไปยังไม่ทราบถึงผลิตภัณฑ์และความสำคัญของการเงินแบบอิสลามและขาดงบประมาณในการประชาสัมพันธ์
บทบาทของคณะกรรมการชะรีอะฮ์	คณะกรรมการชะรีอะฮ์กลางของประเทศมาเลเซียเป็นหน่วยงานกลางมีอำนาจการพิจารณาตัดสินคำวินิจฉัยที่ถือเป็นคำตัดสินกลางเป็นที่ยอมรับและสามารถนำไปใช้ได้อย่างเป็นสากล	คณะกรรมการที่ปรึกษาทางศาสนามาจากการแต่งตั้งจากคณะกรรมการธนาคารหน่วยงานภายในธนาคารคำตัดสินชี้ขาดอาจจะไม่ได้รับความเชื่อถือจากบุคคลภายนอก
การวางแผนการก่อตั้งธนาคารอิสลามในประเทศ	**ธนาคารกลาง**-ควบคุมและวางแผนการก่อตั้งธนาคารอิสลามในประเทศมาเลเซียดังนี้ 1. ตั้ง “คณะกรรมการกำกับแผนงานระดับชาติ” เพื่อวางแผนการก่อตั้งธนาคารอิสลามในประเทศ 2. ศึกษาปัจจัยและอุปสรรคในการที่จะอนุญาตให้ธนาคารพาณิชย์ทั่วไปก่อตั้งธนาคารอิสลามได้ 3. เปิดโครงการปลอดดอกเบี้ยให้สถาบันการเงินที่มีความสนใจการเงินอิสลามเข้ามาศึกษาเรียนรู้ 4. เปิดตลาดเงินระหว่างธนาคารอิสลามขึ้นทั้งระยะสั้นและระยะยาว	**รัฐบาล**–เชิญชวนให้ธนาคารต่างๆเปิดธนาคารแบบอิสลามและมีธนาคารพาณิชย์ต่างๆเปิด Window ในสาขาของธนาคารตามแหล่งชุมชนมุสลิมและบางแห่งได้ปิดตัวลงภายหลังการก่อตั้ง ได้เพียง 1 ปี
การกำกับดูแลของคณะกรรมการชะรีอะฮ์	จัดตั้ง “คณะกรรมการควบคุมทางด้านกฎหมายอิสลาม” เป็นหน่วยงานกลางของประเทศ	ไม่มี

จากการศึกษาปัจจัยที่เป็นแรงขับเคลื่อนหลักที่ทำให้สถาบันการเงินอิสลามสามารถเติบโตและพัฒนาอย่างยั่งยืนมั่นคง มีองค์ประกอบที่สำคัญ(Usman Hayat, 2009, p.10) ดังนี้

1. ภาวะเศรษฐกิจและสภาพคล่อง
2. การลงทุนในตราสารเป็นปัจจัยที่จะทำให้สถาบันการเงินอิสลามมีการเติบโตมากขึ้น
3. การลงทุนจากต่างประเทศ
4. การเปลี่ยนแปลงกฎระเบียบเพื่อให้มีการรองรับและมีความสอดคล้องกับระบบการเงินอิสลาม
5. บุคลากรควรมีความรู้ความเข้าใจและทักษะที่ถูกต้องตามหลักการอิสลาม
6. กระแสโลกาภิวัตน์
7. การพัฒนาด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่ออำนวยความสะดวกในการดำเนินงานการพัฒนาระบบธนาคารถือเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญมากในตลาดปัจจุบันที่มีการแข่งขันกันอย่างรุนแรง

จากการศึกษาปัจจัยที่เป็นองค์ประกอบหลักในการผลักดันการเติบโตของสถาบันการเงินแบบอิสลาม พบว่าความสำเร็จของระบบการเงินอิสลามในประเทศมาเลเซียมาจากการพัฒนาปัจจัยที่มีความสำคัญต่อระบบการเงินอิสลาม เช่น การแก้ไขกฎหมายภาษีการคำนวณภาษีอากรการปรับปรุงกฎหมายพื้นฐานให้สอดคล้องกับหลักการอิสลามส่งเสริมให้สถาบันการเงินในประเทศมาเลเซียสามารถดำเนินธุรกรรมได้อย่างเหมาะสมถูกต้องทำให้ผลิตภัณฑ์และบริการได้รับความน่าเชื่อถือรวมถึงการได้รับการส่งเสริมจากธนาคารกลางของประเทศเป็นปัจจัยที่สนับสนุนระบบการเงินของประเทศให้มีความมั่นคง เช่นการส่งเสริมการลงทุนการเพิ่มตลาดเงินการเพิ่มเครื่องมือทางการเงินให้มีความ

หลากหลายการส่งเสริมสภาพคล่องการออกพันธบัตรบัตรหรือหลักทรัพย์รัฐบาลการเปิดตลาดประกันภัยแบบอิสลามการส่งเสริมตลาดการเงินระหว่างประเทศแบบอิสลามให้อย่างเพียงพอแรงสนับสนุนเหล่านี้นับเป็นแรงขับเคลื่อนที่สำคัญ ซึ่งผลักดันให้การเงินอิสลามของประเทศมาเลเซียสามารถพัฒนาจนเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไป

ที่ผ่านมาพบว่าประเทศไทยยังไม่สามารถปรับปรุงแก้ไขโครงสร้างพื้นฐานด้านกฎหมายภาษีของประเทศให้สอดคล้องกับระบบการเงินอิสลาม รวมถึงการพัฒนาปัจจัยเกื้อหนุนที่สำคัญต่อระบบการเงินอิสลามได้อย่างจริงจังส่งผลกระทบต่อมาตรฐานการดำเนินงานของธนาคารในระยะยาว การมีโครงสร้างกฎหมายภาษีที่ไม่รองรับต่อหลักการดำเนินงานของธนาคารอิสลาม ทำให้ธนาคารต้องดัดแปลงหรือแก้ไขหลักเกณฑ์บางอย่างเพื่อให้ธุรกรรมของธนาคารสามารถแข่งขันและดำเนินกิจการได้ ทั้งนี้การกระทำดังกล่าวอาจมีผลกระทบต่อความถูกต้องของหลักการอิสลามในการออกผลิตภัณฑ์หรือบริการและสิ่งที่ควรได้รับการแก้ไขมากที่สุดคือ การมีหน่วยงานกลางที่ควบคุมทางด้านกฎหมายอิสลามของประเทศ และมาจากหน่วยงานที่มีความน่าเชื่อถือมีผู้ที่มีความเชี่ยวชาญด้านการเงินอิสลามโดยเฉพาะ อาจเป็นหน่วยงานที่มาจากธนาคารกลางของประเทศซึ่งมีบทบาทในการควบคุมกำกับดูแลสถาบันการเงินภายในประเทศ เพื่อตรวจสอบการดำเนินงานของธนาคารอิสลามให้เป็นไปตามหลักกฎหมายอิสลามอย่างแท้จริง เพื่อให้ธุรกรรมที่เกิดขึ้นได้รับการยอมรับโดยทั่วไป และสามารถแข่งขันกับตลาดการเงินอิสลามที่เกิดขึ้นในภูมิภาคแห่งนี้ เพื่อรองรับการเติบโตของระบบเศรษฐกิจในอาเซียนภายหลังการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

บทสรุป

จากบทความข้างต้น พบว่า ระบบการเงินอิสลามที่มีหลักการและรูปแบบที่มีความเฉพาะเจาะจงรวมทั้งมีลักษณะพิเศษกว่ารูปแบบการดำเนินงานของธนาคารพณิชย์ทั่วไปนั้น อาจถูกมองว่าเป็นอุปสรรคในการดำเนินธุรกรรมตามระบบการเงินการธนาคาร ซึ่งต้องมีกฎเกณฑ์ ข้อบังคับที่เป็นลักษณะเฉพาะ และหน่วยงานที่เข้ามากำกับดูแลควรต้องมีความเข้าใจความเป็นลักษณะเฉพาะของการดำเนินธุรกรรมที่มีความแตกต่างจากสถาบันการเงินอื่น หากหน่วยงานไม่มีความเข้าใจหรือกฎเกณฑ์ที่วางไว้ไม่เหมาะสมหรือสอดคล้องอาจเป็นอุปสรรคในการทำให้ธนาคารอิสลามประสบผลสำเร็จและมีความก้าวหน้าในการดำเนินกิจการ โดยเฉพาะในประเทศที่ไม่ใช่ประเทศมุสลิมที่โครงสร้างกฎหมายพื้นฐานของประเทศไม่สอดคล้องกับหลักการการดำเนินธุรกรรมตามหลักอิสลามแล้วหน่วยงานที่เข้ามากำกับดูแลยังขาดความเข้าใจและไม่มีการปรับโครงสร้างพื้นฐานที่เป็นปัจจัยสนับสนุนในการดำเนินกิจการของสถาบันการเงินอิสลามให้มีความเหมาะสมสอดคล้องให้ถูกต้อง กฎเกณฑ์ ข้อบังคับดังกล่าวก็อาจกลายเป็นอุปสรรค ทำให้ธนาคารอิสลามไม่สามารถดำเนินการตามรูปแบบอิสลามได้อย่างถูกต้องตามมาตรฐานสากล

ดังนั้น หากประเทศไทยซึ่งมีธนาคารอิสลามที่ดำเนินการอย่างเต็มรูปแบบเพียงแห่งเดียวและเป็นสถาบันการเงินของรัฐมีความต้องการให้ธนาคารสามารถดำเนินกิจการได้อย่างมั่นคงและก้าวหน้า หน่วยงานที่เข้ามากำกับดูแลจึงจะต้องมีความพร้อมในการศึกษาระบบการเงินอิสลามรวมทั้งการศึกษาถึงโครงสร้างพื้นฐานสำคัญที่เป็นปัจจัยเกื้อหนุนให้ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยสามารถดำเนินกิจการได้อย่างมีมาตรฐานและเป็นที่ยอมรับจากโดยทั่วไปเพื่อเสริมสร้างศักยภาพของระบบการเงินของไทยให้สมบูรณ์ และสามารถแข่งกับสถาบันการเงินอิสลามจากประเทศอื่นๆที่กำลังก้าวเข้าสู่ตลาดประชาคมอาเซียนที่จะกลายมาเป็นประชาคมเดียวกันได้ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงการคลัง. (2557). *การควบคุมกำกับดูแลสถาบันการเงินเฉพาะกิจ.* สืบค้น 2 กันยายน 2557. จาก http://www.mof.go.th

นิพล แสงศรี . (2011). *การเงินอิสลามท่ามกลางกระแสเศรษฐกิจอาเซียน.* สืบค้น 20 สิงหาคม 2557 . จาก http://www.islammore.com

ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย. (2557). *ประวัติการก่อตั้งธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย.* สืบค้น 25 สิงหาคม 2557 . จาก http://www.ibank.co.th

อรุณ บุญชม. (2553). *การดำเนินธุรกิจธนาคารตามหลักชะรีอะฮ์* กรุงเทพฯ: ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย

ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย. (2557). ประวัติการก่อตั้งธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย สืบค้น 25 สิงหาคม 2557.จาก http://www.ibank.co.th

Hayat, U. (2009). *A Primer on Islamic Finance.* Research Foundation of CFA Institute. BalaShanmuqam :Monash University

การยอมรับเครือข่ายสังคมออนไลน์ (SNS) ของกลุ่มเจเนอเรชั่นวาย (Gen Y)

The Acceptance of Social Network Service of Generation Y

ศรัณย์ธร ศศิธนากรแก้ว*
Saranthorn Sasithanakornkaew*

* อาจารย์ประจำ ภาควิชานิเทศศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
* Lecturer, the Department of Communication Arts and Information Sciences, Faculty of Humanities, Kasetsart University
* Email: saranthorn41@gmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่อง “การยอมรับเครือข่ายสังคมออนไลน์ (SNS) ของกลุ่มเจเนอเรชั่นวาย (Gen Y)” มีวัตถุประสงค์ในการวิจัยเพื่อ 1.เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ประโยชน์ ในการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์กับพฤติกรรมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ของกลุ่มเจเนอเรชั่นวาย 2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ถึงความง่ายในการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์กับพฤติกรรมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ของกลุ่มเจเนอเรชั่นวาย 3.เพื่อศึกษา ความสัมพันธ์ระหว่างการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงกับพฤติกรรมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ของกลุ่มเจเนอเรชั่นวาย กลุ่มตัวอย่างในงานวิจัยคือกลุ่มเจเนอเรชั่นวายที่มีอายุระหว่าง 20-35 ปีที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร และมีพฤติกรรมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ จำนวน 400 คน ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน ผลการวิจัยพบว่า

1. กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 20-25 ปี ระดับการศึกษาปริญญาตรีรองลงมาเป็นระดับสูงกว่าปริญญาตรี กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอาชีพพนักงานบริษัท/ลูกจ้าง ส่วนใหญ่มีรายได้ต่อเดือน 10,001-20,000 บาท

2. กลุ่มตัวอย่างมีการรับรู้ ในการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์โดยรวมในระดับ “มาก” การรับรู้ความง่ายในการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์โดยรวมในระดับ “มาก” การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงในระดับ “มาก” และมีพฤติกรรมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ในระดับ “ปานกลาง”

3. การทดสอบสมมติฐานพบว่าการรับรู้ประโยชน์ การรับรู้ความง่ายในการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ และการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงมีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

คำสำคัญ: การยอมรับ เครือข่ายสังคมออนไลน์ เจเนอเรชั่นวาย การรับรู้ประโยชน์ การรับรู้ความง่าย กลุ่มอ้างอิง

Abstract

This research "The Acceptance of Social Network Service of Generation Y" is aimed to 1) to study the relationship between Perceived Usefulness in social network service usage and behavior in social network service usage of Generation Y, 2) to study the relationship between Perceived Ease of Use in social network service usage and behavior in social network service usage of Generation Y, and 3) to study the relationship between Subjective Norms and behavior in social network service usage of Generation Y. The samples of this study are Generation Y of age between 20 - 35 years old who use social network service and live in Bangkok. Data are collected by survey questionnaires from 400 respondents. Research results are analyzed with percentage and means. Pearson Product Moment Correlation Coefficient is used to test relationship between variables.

The results of the study showed that most questionnaire respondents were female, 20-35 years old, with Bachelor's degree and Master's degree as the highest level of education. They were enterprise employees, with monthly salary of 10,001-20,000 baht. The respondents had Perceived Usefulness, Perceived Ease of Use and Subjective Norms at high level and behavior in social network service usage was at moderate level. From hypothesis test, it is found that Perceived Usefulness, Perceived Ease of Use and Subjective Norms had positively correlated with behavior in social network service usage in Significant level at 0.01

Keywords: Acceptance, Social Network Service, Generation Y, Perceived Usefulness, Perceived Ease of Use, Subjective Norms

บทนำ

ปัจจุบันโลกได้เข้าสู่ยุคของสังคมเทคโนโลยีสารสนเทศ ด้วยความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีส่งผลให้รูปแบบและวิธีการสื่อสารในยุคนี้เปลี่ยนแปลงไปจากอดีตมาก โดยเฉพาะระบบการติดต่อสื่อสารระหว่างพื้นที่ โดยผ่านช่องทางการสื่อสารรูปแบบต่างๆ เพื่อที่ผู้ส่งสารสามารถส่งสารไปยังผู้รับสารได้ ทำให้มีการพัฒนาเทคโนโลยีใหม่ๆ ในการตอบสนองความต้องการในด้านนี้ โดยที่ผู้ส่งสารไม่จำเป็นต้องส่งสารด้วยตนเองเหมือนเช่นเคย แต่จะเป็นการใช้ช่องทางการติดต่อสื่อสารในรูปแบบอื่นๆ ไม่ว่าจะเป็นโทรศัพท์ การติดต่อผ่านอินเทอร์เน็ตโดยใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ อย่างเช่น เฟซบุ๊ก (Facebook) ทวีตเตอร์ (Twitter) ไลน์ (Line) หรือแอปพลิเคชันอื่นๆ

จากผลการสำรวจพฤติกรรมผู้ใช้อินเทอร์เน็ตในประเทศไทย ปี 2556 โดยสำนักนโยบายและส่งเสริมธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (องค์การมหาชน) กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร พบว่าภายในระยะเวลา 12 ปี นับตั้งแต่ปี 2544 ผู้ใช้อินเทอร์เน็ตมีจำนวนชั่วโมงการใช้งานอินเทอร์เน็ตต่อสัปดาห์เพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 76.3 และในการสำรวจครั้งนี้มีถึงร้อยละ 9.0 ของผู้ใช้อินเทอร์เน็ตที่มีชั่วโมงการใช้งานต่อสัปดาห์สูงถึง 105 ชั่วโมง โดยกิจกรรมการใช้อินเทอร์เน็ตที่กำลังเป็นที่นิยมเพิ่มขึ้น ได้แก่ การใช้งานเครือข่ายสังคมออนไลน์ (Social Network Services: SNS)

จากจำนวนผู้ใช้อินเทอร์เน็ต 23,907 คน มีผู้ที่เคยใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์จำนวน 22,421 คน หรือคิดเป็น ร้อยละ 93.8 มีเพียงร้อยละ 6.2 ที่ระบุว่า ไม่เคยใช้ โดยสื่อสังคมออนไลน์ที่เป็นที่นิยมอันดับหนึ่ง คือเฟซบุ๊ก (Facebook) ร้อยละ 92.2 อันดับที่สอง คือ กูเกิลพลัส (Google+) ร้อยละ 63.7 และ อันดับที่สาม คือไลน์ (Line) ร้อยละ61.1 ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลจำานวนผู้ใช้บริการ Facebook ในประเทศไทย ที่มียอดสูงถึง 19.2 ล้านคน (ข้อมูล ณ วันที่ 15 มิถุนายน 2556) ในยุคปัจจุบันกลุ่มเจเนอเรชั่นวายคือกลุ่มคนที่มีอายุระหว่าง 20-35 ปี (เกิดระหว่าง พ.ศ.2523 - 2538) เป็นกลุ่มคนที่ยืดหยุ่นสูง มองโลกในแง่ดี มีไฟแรงพร้อมจะพิสูจน์ตัวเอง ใฝ่รู้และพัฒนาตนเอง สามารถทำงานที่หลากหลายไปพร้อมกัน คล่องแคล่วเรื่องเทคโนโลยี มีจินตนาการและนิยมทำงานเป็นทีม (เสาวคนธ์ ศิรกิดากร, 2554) กลุ่มเจเนอเรชั่นวายมีลักษณะที่สำคัญประการหนึ่งคือมีความคุ้นเคยกับเทคโนโลยี ใช้คอมพิวเตอร์ได้อย่างแคล่วคล่องและใช้ชีวิตในไซเบอร์สเปซ (Cyber Space) ด้วย (เสาวคนธ์ วิทวัสโอฬาร, 2550) คนกลุ่มเจเนอเรชั่นวายเป็นกลุ่มที่มีการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ในสัดส่วนที่สูง ทั้งนี้จากผลสำรวจการมีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในครัวเรือน พ.ศ.2556 โดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ พบว่าของกลุ่มที่มีสัดส่วนการใช้อินเทอร์เน็ตสูงสุดคือกลุ่มช่วงอายุ 15-24 ปี มีสัดส่วนการใช้อินเทอร์เน็ตสูงที่สุด ร้อยละ 58

กลุ่มเจเนอเรชั่นวายในประเทศไทย ในปัจจุบันมีประมาณ 10 ล้านคน คิดเป็น 16% ของประชากรทั้งหมด (ชานนท์ ศิริธร, 2555) และยังเป็นกลุ่มผู้บริโภคที่มีกำลังซื้อที่สำคัญเนื่องจากเป็นกลุ่มวัยทำงานตอนต้น สามารถหารายได้ด้วยตนเอง การทำความรู้จักและเข้าใจพฤติกรรมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ของคนกลุ่มเจเนอเรชั่นวายเป็นเรื่องที่น่าสนใจและจะเป็นประโยชน์ทั้งกับนักการตลาดและผู้เกี่ยวข้องด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ จึงเป็นที่น่าสนใจศึกษาว่าปัจจัยใดบ้างที่ทำให้เกิดการยอมรับและใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ในกลุ่มเจเนอเรชั่นวาย โดยมีวัตถุประสงค์ในการวิจัยดังนี้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ประโยชน์ในการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์กับพฤติกรรมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ของกลุ่มเจเนอเรชั่นวาย
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ความง่ายในการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์กับพฤติกรรมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ของกลุ่มเจเนอเรชั่นวาย
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงกับพฤติกรรมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ของกลุ่มเจเนอเรชั่นวาย

แนวคิดและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

โดยการศึกษานี้จะเป็นการประยุกต์แบบจำลองตามแนวคิดการยอมรับเทคโนโลยี (Technology Acceptance Model) หรือ TAM ถูกพัฒนามาจากทฤษฎีด้านจิตวิทยาสังคม ทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผล ของ Ajzen and Fishbein (1970) โดย Davis (1989) เป็นผู้พัฒนาแบบจำลองที่อธิบายว่าผู้ใช้มีการยอมรับและใช้เทคโนโลยีอย่างไร เมื่อผู้ใช้ได้รับการแนะนำซอฟท์แวร์ใหม่ๆ ปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้ประกอบด้วย

1. การรับรู้ประโยชน์ (Perceived Usefulness) หมายถึงระดับความเชื่อของบุคคลต่อการใช้เทคโนโลยีนั้นว่าจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานของเขา
2. การรับรู้ความง่ายในการใช้ (Perceived Ease of Use) หมายถึงระดับความเชื่อของบุคคลที่มีต่อการใช้เทคโนโลยีโดยไม่ต้องใช้ความพยายาม

ซึ่งมีงานวิจัยนำไปใช้เป็นแนวทางในการศึกษาอย่างแพร่หลาย และมีการประยุกต์ตัวแปรหรือปัจจัยอื่นๆเพิ่มเพื่อความเหมาะสม งานวิจัยเรื่องการยอมรับเครือข่ายสังคมออนไลน์ (SNS) ของกลุ่มเจเนอเรชั่นวาย (Gen Y) นี้ได้นำแบบจำลองการยอมรับเทคโนโลยีมาใช้เป็นแนวทางในการศึกษาโดยได้ประยุกต์เพิ่มแนวคิดการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงมาใช้ในการศึกษาวิจัยเรื่องนี้ โดยมีกรอบความคิดในการวิจัยดังนี้

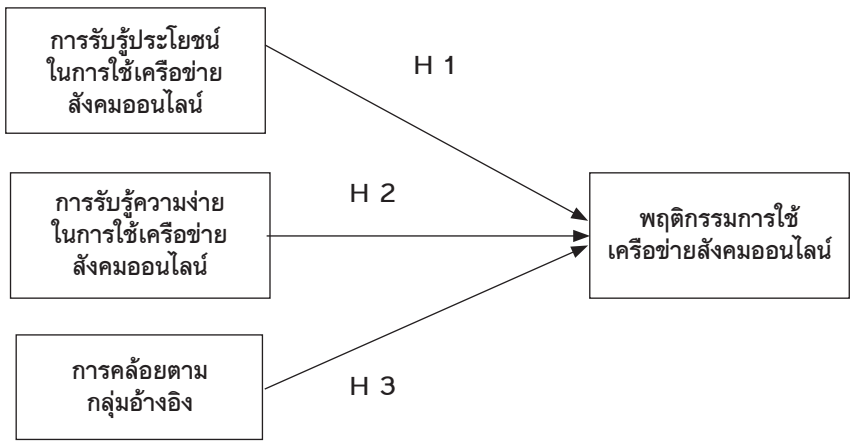

ภาพที่ 1 กรอบความคิดในการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย

1. การรับรู้ประโยชน์ในการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ของกลุ่มเจเนอเรชั่นวาย

2. การรับรู้ถึงความง่ายในการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ของกลุ่มเจเนอเรชั่นวาย

3. การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ของกลุ่มเจเนอเรชั่นวาย

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาเรื่อง การยอมรับเครือข่ายสังคมออนไลน์ (SNS) ของกลุ่มเจเนอเรชั่นวาย (Gen Y) ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้วิธีการวิจัยแบบสำรวจ (Survey Research Method) เพื่อรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัย โดยมีรายละเอียดดังนี้

ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และวิธีการสุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาคือกลุ่มเจเนอเรชั่นวายที่มีอายุระหว่าง 20-35 ปีที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร และมีพฤติกรรมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของ Taro Yamane ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ระดับความคลาดเคลื่อน 5% ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน โดยเลือกสุ่มตัวอย่างโดยวิธีสุ่มแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) โดยแบ่งเป็นเก็บข้อมูลจากเครือข่ายสังคมออนไลน์จำนวน 200 ตัวอย่าง และการแจกแบบสอบถามให้กลุ่มตัวอย่างตอบจำนวน 200 ตัวอย่าง ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในช่วงเดือนพฤษภาคม 2558

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งสร้างขึ้นตามวัตถุประสงค์การศึกษา โดยแบบสอบถามมีโครงสร้างดังนี้

ส่วนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับปัจจัยทางประชากร ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ รายได้

ส่วนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับการรับรู้ประโยชน์ในการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์

ส่วนที่ 3 เป็นคำถามเกี่ยวกับการรับรู้ความง่ายในการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์

ส่วนที่ 4 เป็นคำถามเกี่ยวกับการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง

ส่วนที่ 5 เป็นคำถามเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์

ก่อนนำแบบสอบถามไปเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างที่มีคุณสมบัติคล้ายคลึงกลุ่มตัวอย่างจริง จำนวน 30 ชุด และนำผลมาคำนวณค่าความเชื่อมั่น (Reliability)ของแบบสอบถาม โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่น 0.76 เมื่อทำการเก็บรวบรวมข้อมูลและตรวจสอบความถูกต้องแล้วจึงนำมาลงรหัส และประมวลผลโดยใช้โปรแกรมสถิติสำเร็จรูปในคอมพิวเตอร์ โดยสถิติที่ใช้ในการวิจัยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics Analysis) ผู้วิจัยใช้การแจกแจงความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เพื่ออธิบายในส่วน ลักษณะทางประชากรของกลุ่มตัวอย่าง ระดับของการรับรู้ประโยชน์ ระดับของการรับรู้ความง่ายจากการใช้งาน กลุ่มอ้างอิง และพฤติกรรมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์

2. สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics Analysis) ใช้สำหรับทดสอบสมมติฐาน โดยหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม โดยการทดสอบค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์โดยวิธีของเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation Coefficient)

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 284 คน (71%) มีอายุระหว่าง 20-25 ปี ระดับการศึกษาปริญญาตรี รองลงมาเป็นระดับสูงกว่าปริญญาตรี กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอาชีพพนักงานบริษัท/ลูกจ้าง ส่วนใหญ่มีรายได้ต่อเดือน 10,001-20,000 บาท

2. การรับรู้ประโยชน์

กลุ่มตัวอย่างมีการรับรู้ประโยชน์ในการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์โดยรวมในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยที่ 4.09 โดยกลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นว่าเครือข่ายสังคมออนไลน์ช่วยให้เรียน/ทำงานได้สะดวกรวดเร็วมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.25 รองลงมาคือเครือข่ายสังคมออนไลน์ทำให้เกิดชุมชนออนไลน์ที่สามารถหาข้อมูลและแลกเปลี่ยนข้อมูลกับบุคคลอื่นในชุมชนออนไลน์ มีค่าเฉลี่ย 4.20

3. การรับรู้ความง่าย

กลุ่มตัวอย่างมีระดับการรับรู้ความง่ายการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์โดยรวมในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยที่ 4.01 โดยกลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นว่าเครือข่ายสังคมออนไลน์ช่วยให้ติดต่อสื่อสารกับผู้อื่นได้ทุกเวลาที่ต้องการในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.33 รองลงมาคือเครือข่ายสังคมออนไลน์ช่วยให้ติดต่อสื่อสารกับผู้อื่นได้ทุกสถานที่ที่ต้องการ มีค่าเฉลี่ยที่ 4.26

4. การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง

กลุ่มตัวอย่างมีการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงในการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์โดยรวมในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยของการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงในใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ อยู่ที่ 3.46 โดยกลุ่มตัวอย่างมีความจำเป็นต้องใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์เพราะต้องติดต่อสื่อสารเรื่องงานกับเพื่อนร่วมงาน/เรื่องเรียนกับอาจารย์ อยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.10 รองลงมาคือมีเพื่อนแนะนำ/ชวนให้ใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.66 โดยที่พ่อแม่/ผู้ปกครองแนะนำ/ชวนให้ใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ อยู่ในระดับน้อยที่สุด มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 2.74

5. พฤติกรรมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์

กลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมการใช้เครือข่ายออนไลน์โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 3.02 โดยใช้ไลน์ (Line) มากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.60 รองลงมาได้แก่ เฟซบุ๊ก (Facebook) และ ยูทูป (youtube) ตามลำดับ โดยใช้บล็อก (Blog) น้อยที่สุด มีค่าเฉลี่ย 1.97 กลุ่มตัวอย่างใช้เวลาเฉลี่ยในการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ในแต่ละครั้ง 16 - 30 นาที มากที่สุด เป็นจำนวน 129 คน (ร้อยละ 32.3) โดยมีความถี่ในการเข้าใช้ในแต่ละวันมากกว่า 15 ครั้งต่อวัน คิดเป็นร้อยละ 36.7 คิดเป็นระยะเวลาเฉลี่ย

ใน 1 วัน มีการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์มากกว่า 4 ชั่วโมง ร้อยละ36.3 และช่วงเวลาที่นิยมเข้าใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์มากที่สุด คือในช่วง 20.01 - 24.00 น. ร้อยละ 59.3 ของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยมีวัตถุประสงค์ในการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์มากที่สุดคือ ความบันเทิงเป็นจำนวน 351 คน (ร้อยละ 87.8) รองลงมาคือ ติดต่อสื่อสารจำนวน 333 คน (ร้อยละ 83.3) ค้นคว้าข้อมูล/แลกเปลี่ยน และ ติดตามข่าวสารจำนวน 283 คน (ร้อยละ 70.8) ตามลำดับ

6. การทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐานข้อที่ 1 การรับรู้ประโยชน์ในการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ของกลุ่มเจเนอเรชั่นวาย

ผลการวิจัยพบว่าการรับรู้ประโยชน์ในการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับพฤติกรรมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ อยู่ในระดับต่ำคือ 0.299

ตารางที่ 1 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สัมพันธ์ของการรับรู้ประโยชน์ในการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์กับพฤติกรรการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์

ตัวแปร	พฤติกรรมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์	P-Value	แปลผล
การรับรู้ประโยชน์ในการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์	.299**	0.000	ต่ำ
ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01**			

สมมติฐานข้อที่ 2 การรับรู้ความง่ายในการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ของกลุ่มเจเนอเรชั่นวาย

ผลการวิจัยพบว่าการรับรู้ความง่ายในการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับพฤติกรรมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ อยู่ในระดับต่ำคือ 0.106

ตารางที่ 2 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สัมพันธ์ของการรับรู้ความง่ายในการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์กับพฤติกรรมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์

ตัวแปร	พฤติกรรมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์	P-Value	แปลผล
การรับรู้ความง่ายในการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์	.106*	0.034	ต่ำ
ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05*			

สมมติฐานข้อที่ 3 การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงในการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ของกลุ่มเจเนอเรชั่นวาย

ผลการวิจัยพบว่าการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงในการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับพฤติกรรมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ อยู่ในระดับต่ำคือ 0.263

ตารางที่ 3 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สัมพันธ์ของการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงกับพฤติกรรมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์

ตัวแปร	พฤติกรรมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์	P-Value	แปลผล
การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง	.299**	0.000	ต่ำ
ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01**			

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยพบว่ากลุ่มเจเนอเรชั่นวายมีระดับการรับรู้ประโยชน์ รับรู้ความง่ายในการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ในระดับ “มาก”ซึ่งสะท้อนให้เห็นคุณลักษณะที่สำคัญของคนกลุ่มนี้ซึ่งเติบโตมากับเทคโนโลยี ดังนั้นจึงมีความเข้าใจ รู้จักใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีตลอดจนมีความคุ้นเคยกับการใช้เทคโนโลยีโดยเฉพาะเครือข่ายสังคมออนไลน์คนกลุ่มเจเนอเรชั่นวายเห็นประโยชน์จากการใช้เครือข่ายสังคมอนไลน์และเห็นว่าการใช้งานเป็นเรื่องง่าย ไม่มีความซับซ้อน ซึ่งต่างจากกลุ่มเจเนอเรชั่นเอ็กซ์ (Gen X) หรือเบบี้บูม (Baby Boom) ซึ่งเป็นคุณลักษณะที่โดดเด่นของคนกลุ่มนี้ ดังที่มีบทความหรืองานวิจัยต่างๆ ที่อธิบายคุณลักษณะของคนกลุ่มนี้ไปในเดียวกัน เช่นผลการวิจัยของไพร้ซวอเตอร์เฮาส์คูเปอร์ส (PwC) (สถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส, 2556) รายงานผลสำรวจ NextGen: A global generational study 2013 ว่า คนเจเนอเรชั่นวาย คือผู้ที่เกิดระหว่างปี พ.ศ. 2523 – พ.ศ. 2538 โดย คนกลุ่มนี้เติบโตมาในยุคดิจิทัล ที่เต็มไปด้วยการสื่อสารผ่านอีเมล เทคโนโลยีบนมือถือ อินเทอร์เน็ต และ สื่อออนไลน์เช่น เฟซบุ๊ก(Facebook), สไกป์(Skype), เฟซไทม์ (Facetime), ทวิตเตอร์(Twitter) และอื่นๆอีกมาก มีความเชื่อมั่นในความคิดเห็นของตนเองสูง มีสไตล์การ ใช้ชีวิตอย่างสมดุล (Work/life balance) ซึ่งสอดคล้องกับที่เสาวคนธ์ วิทวัสโอฬาร (2550) ได้เขียนถึงคุณลักษณะร่วมที่สำคัญ 11ประการของคนกลุ่มเจเนอเรชั่นวาย คุณลักษณะสำคัญ 1 ในนั้นคือ คุ้นเคยกับเทคโนโลยี คนกลุ่มนี้จะยึดติดกับเทคโนโลยีเสมือนเป็นส่วนประกอบหนึ่งของชีวิต เช่น เฟซบุ๊ก โปรแกรมสนทนา MSN โทรศัพท์ไอโฟน

ในส่วนของปัจจัยด้านการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงผลการวิจัยพบว่ากลุ่มเจเนอเรชั่นวายมีระดับการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงในระดับ “มาก” นั่นอาจเป็นเพราะคนกลุ่มนี้ต้องการเป็นที่ยอมรับของสังคม ดังนั้นกลุ่มอ้างอิงจึงมีผลต่อการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ค่อนข้างมาก โดยเฉพาะการที่จำเป็นต้องใช้เพราะต้องติดต่อสื่อสารเรื่องงานกับเพื่อนร่วมงานหรือเรื่องเรียนกับอาจารย์และเพื่อนซึ่งมีค่าเฉลี่ย

สูงที่สุดคือ 4.10 เพื่อนร่วมงาน อาจารย์ เพื่อนร่วมชั้นเรียน นับเป็นกลุ่มอ้างอิงที่มีความสำคัญและส่งผลต่อการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ ซึ่งเป็นไปตามทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผล Theory of Reasoned Action โดย Ajzen and Fishbein (1970) ซึ่งอธิบายพฤติกรรมมนุษย์ในการที่จะกระทำหรือไม่กระทำสิ่งใดมีปัจจัยสำคัญประการหนึ่งนั่นคือกลุ่มอ้างอิง ได้แก่กลุ่มบุคคลใกล้ชิดเช่น พ่อ แม่ เพื่อน พี่น้อง นายจ้างฯลฯการที่เราจะพัฒนาหรือเปลี่ยนแปลงทัศนคติของเราซึ่งเป็นผลมาจากความเชื่อของตัวเองนั้น เราก็ตกอยู่ใต้อิทธิพลของสังคม ซึ่งเป็นที่ๆเราอาศัยอยู่ และตกอยู่ใต้อิทธิพลของกลุ่มเพื่อนอีกด้วย และความเชื่อเหล่านี้จะถูกเก็บรวมเอาไว้ในทัศนคติของแต่ละคน ซึ่งเรียกว่า การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง และยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของศูนย์วิจัยเศรษฐกิจและธุรกิจ ธนาคารไทยพาณิชย์ (คมชัดลึกออนไลน์, 2557) ที่พบว่าคนกลุ่มเจเนอเรชั่นวายเป็นกลุ่มคนที่ชอบมีสังคม ผ่านการแชร์ประสบการณ์หรือเรื่องราวที่น่าสนใจผ่านช่องทางออนไลน์ ดังนั้นเพื่อให้เกิดการยอมรับในกลุ่มเพื่อนหรือบุคคลใกล้บุคคลกลุ่มนี้จึงมีการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ตามที่เพื่อชวนหรือแนะนำ

ผลการวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมการใช้ในระดับปานกลาง โดยเครือข่ายสังคมออนไลน์ที่นิยมใช้มากสุด 3 อันดับแรกได้แก่ ไลน์ เฟซบุ๊ก และอินสตาแกรม ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของบริษัท นีลเส็น ประเทศไทย (2556) ได้จัดอันดับ 10 แอปพลิเคชันยอดนิยมของสมาร์ทโฟน โดยได้สำรวจผู้ใช้สมาร์ทโฟน พบว่าในประเทศไทย ไลน์เป็นแอปพลิเคชันยอดนิยมอันดับ 1 รองลงมาคือ เฟซบุ๊ก โดยมีวัตถุประสงค์ในการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์พบว่าส่วนใหญ่ใช้เพื่อความบันเทิงและการติดต่อสื่อสาร นอกจากนี้ยังมีผลการวิจัยที่น่าสนใจคือพบว่ากลุ่มเจเนอเรชั่นวายมีพฤติกรรมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์มากกว่า 15 ครั้งต่อวัน โดยมีระยะเวลาเฉลี่ยรวมต่อวันอยู่ที่ มากกว่า 4ชั่วโมง ซึ่งถือเป็นตัวเลขที่สูงมาก ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Zocial inc. (ไอที 24 ชั่วโมง, 2557) บริษัทด้านการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับเครือข่ายสังคมออนไลน์ ได้ทำการสำรวจคนไทยเกี่ยวกับการใช้สื่อสังคมออนไลน์ ในชีวิตประจำวันตั้งแต่ตื่นนอนจนจบวัน พบว่าพฤติกรรมคนไทยในการใช้งานอินเทอร์เน็ตแทบจะทุกวันก็คือการใช้งานบนเครือข่ายสังคมออนไลน์ จนกลายเป็นส่วนหนึ่งของกิจวัตรประจำวันโดยคนไทยที่ชอบออนไลน์ ส่วนใหญ่จะใช้งาน เครือข่ายสังคมออนไลน์ ตั้งแต่ตื่นนอน เข้าห้องน้ำ ระหว่างเดินทาง เข้าไปทำงาน ขณะทำงาน หรือแม้กระทั่งก่อนนอน

สมมติฐานข้อที่ 1 ผลการวิจัยพบว่าการรับรู้ประโยชน์ในการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับพฤติกรรมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ อยู่ในระดับต่ำคือ 0.29 ซึ่งอธิบายได้ว่าหากบุคคลนั้นมีระดับการรับรู้ประโยชน์ในการใช้งานเครือข่ายสังคมออนไลน์มากก็มีแนวโน้มที่จะยอมรับเครือข่ายสังคมออนไลน์คือมีพฤติกรรมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์มากขึ้นไปด้วย ในยุคสังคมสารสนเทศ ปัจจุบันนี้เครือข่ายสังคมออนไลน์ได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในชีวิตประจำวันมากขึ้นและมีประโยชน์เอื้อต่อการทำงานและการศึกษา ไม่ใช่เพียงเพื่อความบันเทิงเพียงอย่างเดียว กลุ่มเจเนอเรชั่นวายมีการรับรู้ประโยชน์ค่อนข้างสูงจึงนำไปสู่การยอมรับคือพฤติกรรมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเรื่องการยอมรับเทคโนโลยี (Technology Acceptance Model หรือ TAM) (Davis,1989) ที่อธิบายว่าผู้ใช้มีการยอมรับและใช้เทคโนโลยีอย่างไร เมื่อผู้ใช้ได้รับการแนะนำซอฟท์แวร์ใหม่ๆ ปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้ประกอบด้วย การรับรู้ประโยชน์ (Perceived Usefulness) หมายถึง

ระดับความเชื่อของบุคคลต่อการใช้เทคโนโลยีนั้นๆว่าจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานของเขา และมีงานวิจัยจำนวนมากที่สนับสนุนแนวคิดนี้ งานวิจัยหลายเรื่องที่ศึกษาเฉพาะความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ประโยชน์กับการใช้เทคโนโลยีโดยตรงซึ่งพบว่าการรับรู้ประโยชน์ส่งผลต่อการใช้เทคโนโลยีเช่นเดียวกัน (Agarwa and Prasad,1997; Chau,1996; Igbaria et al,1995) ผลการวิจัยนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Szajna (1996) ที่พบว่าการรับรู้ประโยชน์ไม่เพียงส่งผลโดยตรงต่อเจตนาเชิงพฤติกรรมเท่านั้น แต่ยังส่งผลต่อการใช้โดยตรงอีกด้วย นอกจากนี้ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับงานวิจัยของศรัณย์ธร ศศิธนากรแก้ว (2547) ที่พบว่าการรับรู้ประโยชน์ จะส่งผลไปยังเจตนาเชิงพฤติกรรม และพฤติกรรมของการใช้ศูนย์บริการสารสนเทศชุมชน

การรับรู้ประโยชน์ เป็นปัจจัยสำคัญในแนวคิดเรื่องการยอมรับเทคโนโลยี (TAM) ที่ส่งผลต่อเจตนาเชิงพฤติกรรมซึ่งนำไปสู่พฤติกรรมการใช้เทคโนโลยี ปัจเจกบุคคลจะมีการยอมรับและใช้เทคโนโลยีเมื่อเขาเห็นว่ามีประโยชน์ต่อการทำงานช่วยให้การทำงานรวดเร็วขึ้นสะดวกขึ้นและมีประสิทธิภาพมากขึ้น การรับรู้ประโยชน์นี้คือตัวแปรในความหมายเดียวกับประโยชน์เชิงเปรียบเทียบซึ่งเป็นคุณลักษณะของนวัตกรรมที่มีผลต่อการยอมรับนวัตกรรมในทฤษฎีการแพร่กระจายนวัตกรรม (Rogers,1995)

สมมติฐานข้อที่ 2 ผลการวิจัยพบว่าการรับรู้ความง่ายในการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับพฤติกรรมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ อยู่ในระดับต่ำคือ 0.106 ซึ่งอธิบายได้ว่าหากบุคคลนั้นมีระดับการรับรู้ความง่ายในการใช้งานเครือข่ายสังคมออนไลน์มากก็มีแนวโน้มที่จะยอมรับเครือข่ายสังคมออนไลน์คือมีพฤติกรรมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์มากขึ้นไปด้วย ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดเรื่องการยอมรับเทคโนโลยี (Technology Acceptance Model หรือ TAM) โดย Davis (1989) ที่กล่าวว่าการรับรู้ถึงความง่ายในการใช้งาน (Perceived Ease of Use) เป็นตัวแปรที่เกิดจากการใช้ระบบจะเป็นอิสระจากความพยายาม ก็คือไม่ต้องมีความพยายามมากนักในการใช้เทคโนโลยี ง่ายต่อการเรียนรู้และการใช้งาน อันจะส่งผลต่อตัวแปรการรับรู้ประโยชน์ในการใช้งาน และส่งผลความตั้งใจที่ผู้ใช้งานเทคโนโลยีนั้นๆ โดยจะพยายามที่จะใช้งาน และความเป็นไปได้ที่ผู้ใช้ จะยอมรับ และมีท่าทีที่จะใช้งานต่อไปในอนาคต ซึ่งหมายถึงการยอมรับนั่นเอง ดังนั้นหากเครือข่ายสังคมออนไลน์ถูกสร้างหรือพัฒนาออกแบบให้มีการใช้งานที่ง่าย สะดวก มากเท่าไหร่ ก็จะทำให้การยอมรับและใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์มีมากขึ้นตามไปด้วย นอกจากนี้ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับงานวิจัยก่อนๆ ที่พบว่าตัวแปรการรับรู้ความง่ายส่งผลต่อเจตนาเชิงพฤติกรรมโดยมีค่าอิทธิพลน้อยกว่าการรับรู้ประโยชน์ (Davis,1989; Davis et al,1989; Mathieson, 1991; Szajna,1996; Taylor and Todd,1995; Venkatesh and Davis,1996)

สมมติฐานข้อที่ 3 ผลการวิจัยพบว่าการการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงในการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ มีความ สัมพันธ์เชิงบวกกับพฤติกรรมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ อยู่ในระดับต่ำคือ 0.263 สามารถอธิบายได้ว่ากลุ่มบุคคลอ้างอิงอันได้แก่บุคคลที่ใกล้ชิดหรือมีอิทธิพลกับกลุ่มเจเนอเรชั่นวาย สามารถแนะนำให้คนกลุ่มเจเนอเรชั่นวาย คล้อยตามหรือมีพฤติกรรมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ด้วยได้ เนื่องจากกลุ่มเจเนอเรชั่นวายเป็นกลุ่มคนที่ชอบสังคม ชอบแชร์ข้อมูลข่าวสารต่างๆกับเพื่อนและเครือข่าย ดังนั้นกลุ่มอ้างอิงจึงค่อนข้างมีผลกับการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ หากเพื่อน หรือบุคคลรอบตัวแนะนำ

หรือใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ กลุ่มคนเจเนอเรชั่นวายก็จะคล้อยตาม แม้ว่าคนกลุ่มนี้จะมีลักษณะที่ค่อนข้างมั่นใจในตนเอง แต่เนื่องจากการติดต่อแลกเปลี่ยนหรือแชร์ข้อมูลข่าวสารจำเป็นต้องมีเครือข่ายดังนั้นคนกลุ่มนี้จึงจำเป็นต้องใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ที่บุคคลอื่นๆใช้ด้วย ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผล (Theory of Reasoned Action) โดย Ajzen and Fishbein (1970) ที่อธิบายว่าการที่เราจะพัฒนาหรือเปลี่ยนแปลงทัศนคติของเราซึ่งเป็นผลมาจากความเชื่อของตัวเองนั้น เราก็ตกอยู่ใต้อิทธิพลของสังคม ซึ่งเป็นที่ๆเราอาศัยอยู่ และตกอยู่ใต้อิทธิพลของกลุ่มเพื่อนอีกด้วย และความเชื่อเหล่านี้จะถูกเก็บรวมเอาไว้ในทัศนคติของแต่ละคน ซึ่งอาจเรียกว่าการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพชร แก้วเขียว (2555) ที่ศึกษาเรื่อง การยอมรับการใช้อินเทอร์เน็ตบนโทรศัพท์มือถือของวัยรุ่นในกรุงเทพมหานครพบว่าการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับเจตนาเชิงพฤติกรรม ในการใช้อินเทอร์เน็ตบนโทรศัพท์มือถือ เมื่อคนใดคนหนึ่งในสมาชิกกลุ่มมีการใช้อินเทอร์เน็ตบนโทรศัพท์มือถือแล้ว เพื่อนสมาชิกคนอื่นๆก็มีแนวโน้มที่จะใช้ตามไปด้วย จน ในที่สุดทุกคนในกลุ่มก็จะใช้ครบทุกคน จึงเป็นสิ่งสะท้อนให้เห็นว่ากลุ่มวัยรุ่นมักจะเลียนแบบพฤติกรรมต่างๆ ที่สังคมยอมรับ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากงานวิจัย

จากการวิจัยเรื่องการยอมรับเครือข่ายสังคมออนไลน์ (SNS) ของกลุ่มเจเนอเรชั่นวาย (Gen Y) มีข้อเสนอแนะจากการวิจัยดังนี้

1. จากผลการวิจัยพบว่าการรับรู้ประโยชน์มีความสัมพันธ์กับการยอมรับเครือข่ายสังคมออนไลน์ของกลุ่มเจเนอเรชั่นวาย ดังนั้นผู้เกี่ยวข้องด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ รวมทั้งนักพัฒนาซอฟท์แวร์หรือแอปพลิเคชันด้านเครือข่ายสังคมออนไลน์ จึงควรพัฒนาให้เครือข่ายสังคมออนไลน์มีประโยชน์เอื้อต่อการทำงาน การศึกษา ตลอดจนด้านบันเทิงมากยิ่งขึ้นก็จะได้รับความสนใจและยอมรับและใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์นั้นๆ

2. ควรมีการพัฒนาซอฟท์แวร์หรือแอปพลิเคชันด้านเครือข่ายสังคมออนไลนให้มีการใช้งานง่ายขึ้น สะดวกขึ้นแม้ว่าผลการวิจัยตัวแปรการรับรู้ความง่ายของกลุ่มเจเนอเรชั่นวายจะอยู่ในระดับมาก แต่มีผลการวิจัยข้อหนึ่งที่น่าสนใจคือกลุ่มตัวอย่างเห็นว่าแอปพลิเคชั่นหรือสื่อสังคมออนไลน์ประเภทใหม่ๆ ที่มีผู้พัฒนาขึ้นมาทดแทนสื่อสังคมออนไลน์เก่าๆมักจะมีความซับซ้อน ยากต่อการใช้งาน แม้กลุ่มเจเนอเรชั่นวายจะเป็นกลุ่มคนที่เติบโตมากับเทคโนโลยีแต่หากผู้ผลิตหรือผู้พัฒนาเครือข่ายสังคมออนไลน์พัฒนาให้มีการใช้งานง่ายยิ่งขึ้น ก็จะส่งผลต่อการใช้งานเครือข่ายสังคมออนไลน์นั้นๆ มากขึ้น ดังจะเห็นได้ว่ามีผู้พัฒนาหลายๆรายที่ไม่ประสบความสำเร็จมีผู้นิยมใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์นั้นๆ น้อยเช่น กูเกิลพลัส (Google+) พินเทอเรส (Pinterest) และอื่นๆ

3. ช่องทางการสื่อสารที่สำคัญในการสื่อสารการตลาดกับกลุ่มเจเนอเรชั่นวาย นักการตลาดควรพิจารณาใช้ช่องทางการสื่อสารผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ เนื่องจากผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าว่ากลุ่มเจเนอเรชั่นวายมีการใช้งานเครือข่ายสังคมออนไลน์ในแต่ละวันบ่อยมาก และรวมระยะเวลาในการใช้งานแต่ละวันยาวนานหลายชั่วโมง อาจกล่าวได้ว่าเครือข่ายสังคมออนไลน์เป็นส่วนหนึ่งในชีวิตประจำวันของคนกลุ่มนี้

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคต

1. การวิจัยนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ดังนั้นในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำการศึกษาวิจัยด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อศึกษาเพิ่มเติมในเชิงลึกในการรับรู้ประโยชน์ รับรู้ความง่าย การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง ตลอดจนพฤติกรรมและการใช้งานเครือข่ายสังคมออนไลน์ โดยอาจใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) หรือการสนทนากลุ่ม (Focus Group)

2. ในอนาคตอาจศึกษาตัวแปรอื่นๆเพิ่มเติมที่เกี่ยวข้องกับการยอมรับเทคโนโลยี เช่น ความกังวลใจของผู้ใช้งาน (Anxiety) ทัศนคติที่มีต่อเทคโนโลยี (Attitude toward the Technology) ความสนุกสนาน (Enjoyment)

เอกสารอ้างอิง

คมชัดลึกออนไลน์. (2557). *กลยุทธ์มัดใจ ผู้บริโภค Gen Y : โดยศูนย์วิจัยเศรษฐกิจและธุรกิจธนาคารไทยพาณิชย์.* สืบค้น 12 พฤษภาคม 2558, จาก http://www.komchadluek.net/detail/20141121/196253.html

ชานนท์ ศิริธร. (2555). *การเปิดรับสื่อและการยอมรับนวัตกรรมของผู้บริโภคเจเนอเรชั่นเอ็กซ์และเจเนอเรชั่นวาย*(วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

นีลเส็น ประเทศไทย . (2556). *ผลสำรวจ 10 แอปพลิเคชั่นยอดนิยมในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้.* สืบค้น 10 พฤษภาคม 2558, จาก http://www.nielsen.com/th/th/top10s.html

พชร แก้วเขียว. (2555). *การยอมรับการใช้อินเทอร์เน็ตบนโทรศัพท์มือถือของวัยรุ่นในกรุงเทพมหานคร* (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ศรัณย์ธร ศศิธนากรแก้ว. (2547). *การรับรู้และการยอมรับศูนย์บริการสารสนเทศชุมชนในชนบทไทย* (วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรดุษฎีบัณฑิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส. (2556). *วิจัยคน"เจนวาย" ในองค์กรพุ่งปี 2559 แนะธุรกิจปรับกลยุทธ์คนรุ่นใหม่เก่าต้านปัญหาสมองไหล.* สืบค้น 10 พฤษภาคม 2558, จาก http.//news.thaipbs.or.th

ส่วนงานดัชนีและสำรวจ สำนักนโยบายและส่งเสริมธุรกรรมทางอิเลคทรอนิคส์ สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเลคทรอนิคส์ (องค์การมหาชน) กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร. (2556). *รายงานผลการสำรวจพฤติกรรมผู้ใช้อินเทอร์เน็ตในประเทศไทยปี 2556,* กรุงเทพฯ: สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทาง อิเล็กทรอนิกส์ (องค์การมหาชน).

เสาวคนธ์ วิทวัสโอฬาร. (2550). *Gen Y: จับให้มั่นคั้นให้เวิร์ค.* กรุงเทพฯ : กรุงเทพธุรกิจบิซบุ๊ค.

เสาวคนธ์ ศิรกิดากร. (2554). *45 กระบวนท่าพัฒนา Gen Y.* กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

ไอที 24 ชั่วโมง. (2557). *เผยพฤติกรรมคนไทย ติด Social Network ตลอดเวลา จนขาดไม่ได้.* สืบค้น 16 พฤษภาคม 2558, จาก http://www.it24hrs.com/2014/thai-social-network-day-in-a-life

Ajzen, I. & Fishbein, M. (1970). The prediction of behavior from attitudinal and normative variables. *Journal of Experimental Social Psychology,* 6, 466-487.

Agarwal, P. (1997). The Role of Innovation Characteristics and Perceived Voluntariness in the Acceptance of Information Technologies. *Decision Sciences. 28*(3), 557-582.

Chau, P.Y.K. (1996). An empirical assessment of a modified technology acceptance model. *Journal of Management Information Systems, 13*(2), 185-204.

Davis, F.D. (1989). Perceived Usefulness, Perceived Ease of Use and User acceptance of Information Technology. *MIS Quarterly, 13*(3), 319-339.

Davis, F.D., Bagozzi, R.P. & Warshaw. (1989). User acceptance of Computer Technology: A Comparison of Two Theoretical Models. *Management Science, 35*(8), 982-1003.

Igbaria, M. & Iivari, J. (1995). The effects of self-efficacy on computer usage. *International Journal of Management Science, 23*(6), 587-605. Decision Sciences Institute. 28,(3), 557–582.

Mathieson, K. (1991). Predicting User Intentions: Comparing The Technology acceptance Model with the Theory of Planned Behavior. *Information Systems Research. 3*(3), 173-179.

Rogers, E. M. (1995). *Diffusion of Innovations.* New York: Free Press.

Szajna, B. (1996). Software evaluation and choice :Predictive validation of the technology acceptance instrument . *MIS Quarterly, 18*(3), 319-324.

Taylor, S. & Todd, P.A. (1995). Understanding information technology usage : A test of competing models. *Information Systems Research, 6*(2), 144-176.

Venkatesh, V. & Davis, F. D. (1996). A Model of the antecedents of perceived ease of use: Development and test. *Decision Science, 27*(3), 451-481.

Venkatesh, V. & Davis, F. D. (2000). A Theoretical extension of the technology acceptance model: Four longitudinal field studies. *Management Science, 46*(2), 186-204.

การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยวิธีการสอนคิดอย่างมีวิจารณญาณนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เรื่อง การเป็นพลเมืองดีในสังคม วัฒนธรรมไทย

The Development of Teaching with Critical Thinking Learning Activity Package for Matayomsuksa 3 Students on the Good Citizenship in Social and Thai Culture

อธิคุณ สินธนาปัญญา*
Atikhun Sintanapanya*

* ครูชำนาญการพิเศษ โรงเรียนบางเขน(ไว้สาลีอนุสรณ์) สำนักงานเขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร
* Teacher of Senior Professional, Bangkhen (Wai Sali Anuson) School, Lak Si District Office, Bangkok
* Email: max_2811@hotmail.com , gmax2811@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 2 ประการ 1) เพื่อพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยวิธีการสอนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เรื่อง การเป็นพลเมืองดีในสังคม วัฒนธรรมไทย 2) เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เรื่อง การเป็นพลเมืองดีในสังคม วัฒนธรรมไทย โดยกลุ่มเป้าหมายเป็นประชากรทั้งหมดที่เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบางเขน (ไว้สาลีอนุสรณ์) กรุงเทพมหานคร จำนวน 37 คน ด้วยวิธีการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง ในภาคเรียนที่ 2/2556 โดยใช้เวลาเรียนทั้งหมด 17 คาบเรียน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แผนการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการสอนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ 2) ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยวิธีการสอนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และ 3) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 3 เรื่อง การเป็นพลเมืองดีในสังคม วัฒนธรรมไทย สถิติที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบ t-test dependent samples

ผลจากการวิจัย พบว่า

1. ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยวิธีการสอนการคิดอย่างมีวิจารณญาณสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เรื่อง การเป็นพลเมืองดีในสังคม และวัฒนธรรมไทย มีประสิทธิภาพเท่ากับ 83.11/ 82.97

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 การทดสอบก่อนเรียนมีค่าเฉลี่ย 16.84 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2.13 ในส่วนการทดสอบหลังเรียนมีค่าเฉลี่ย 24.00 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2.17 โดยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ: ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ วิธีการสอนคิดอย่างมีวิจารณญาณ การเป็นพลเมืองดีในสังคม วัฒนธรรมไทย

Abstract

The purposes of this research were: 1) to develop teaching methods with critical thinking learning activity package for Matayomsuksa 3 students on the good citizenship in social and Thai culture and, 2) to study academic achievement for Matayomsuksa 3 students on the good citizenship in social and Thai culture. The population of Matayomsuksa 3 students from Bangkhen (Waisalianuson) School under the Bangkok Metropolitan Administration were 37. They were selected by purposive random sampling method in the second semester of 2013 academic year. The program took all 17 periods. The research instruments collected by; 1) The lesson plan of teaching methods with critical thinking learning, 2) The teaching methods with critical thinking learning activity package. 3) The examination of academic achievement for Matayomsuksa 3 students on the good citizenship in social and Thai culture. The statistics used for analyzing data were frequency, percentage, mean, Standard Deviation, and t-test dependent samples.

The results of study were as follows:

1) The teaching methods with critical thinking learning activity package for Matayomsuksa 3 students on the good citizenship in social and Thai culture attained the efficiency at 83.11/ 82.97.

2) The academic achievement for Matayomsuksa 3 students on the good citizenship in social and Thai culture founded after used learning activity Package Mean = 24.00, S.D. = 2.17 was higher than before using learning activity package Mean = 16.84, S.D. = 2.13 The results revealed that were significantly different in academic achievement ability at the .01 level.

Keywords: The Learning Activity Package, Teaching Methods of the Critical Thinking, The Good Citizenship in Social and Thai Culture

บทนำ

ในศตวรรษที่ 21 โลกอยู่ในยุคของความก้าวทางเทคโนโลยี ข้อมูลข่าวสารที่สื่อถึงกันอย่างรวดเร็ว ไร้พรหมแดน มีการเปลี่ยนแปลงรวดเร็วด้วยเช่นกัน เป็นสังคมที่มีความซับซ้อน มีข้อมูลข่าวสาร ความรู้หรือวิทยาการต่างๆเกิดขึ้นใหม่อยู่เสมอ การเรียนรู้จึงสามารถเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา และเป็นการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นทั้งทางบวกและทางลบ การเรียนรู้ทางบวกจะทำให้เกิดประโยชน์ แต่การเรียนรู้ทางลบอาจทำให้เกิดโทษและเป็นภัยต่อตนเองและสังคม ดังนั้นจึงต้องใช้กระบวนการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ รวมทั้งการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ในการพิจารณาตัดสินใจรับข้อมูลข่าวสารความรู้ หรือใช้ในการตัดสินใจและแก้ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้น ดังนั้นการจัดการศึกษาจึงเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการพัฒนาคนให้มีความสมบูรณ์พร้อม คือ เป็นคนเก่ง คนดี และมีความสุขมีการพัฒนากระบวนการคิดอย่างมีเหตุผล มุ่งให้ผู้เรียนรักการเรียนรู้ รู้คิด วิเคราะห์ สังเคราะห์ อย่างมีเหตุผล และแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง (สุมน อมรวิวัฒน์, 2542, น. 6-7) สอดคล้องกับการประกาศใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษา 2551 โดยกำหนดตัวบ่งชี้มาตรฐานการศึกษาในสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนตัวที่ 2 ที่กำหนดให้ผู้เรียนจะต้องเกิดทักษะทางความสามารถในการคิด เป็นความสามารถในการคิดวิเคราะห์ การคิดสังเคราะห์ การคิดอย่างสร้างสรรค์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการคิดอย่างเป็นระบบ เพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้หรือสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจเกี่ยวกับตนเอง และสังคมได้อย่างเหมาะสม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551, น. 6)

การคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Critical Thinking) เป็นกระบวนการคิดประเภทหนึ่งซึ่งเป็นคุณลักษณะของผู้เรียนตามจุดมุ่งหมายการจัดการศึกษาในปัจจุบัน เป็นกระบวนการคิดพิจารณาไตร่ตรองอย่างรอบคอบเกี่ยวกับข้อมูล เหตุการณ์ ปรากฏการณ์ต่างๆที่ปรากฏ เพื่อนำไปสู่การหาข้อสรุปอย่างสมเหตุสมผลและ การตัดสินใจที่ถูกต้องเหมาะสมว่าสิ่งใดถูกต้องหรือไม่ถูกต้อง สิ่งใดควรเชื่อหรือไม่ควรเชื่อ สิ่งใดควรทำหรือไม่ควรทำ โดยอาศัยทักษะ การคิดต่างๆที่เกี่ยวข้อง การคิดอย่างมีวิจารณญาณจึงเป็นสิ่งที่มีค่าในตนเองและเป็นสิทธิอันชอบธรรมของผู้เรียนที่จะได้รับการพัฒนา โดยถือว่าเป็นเงื่อนไขที่จำเป็นสำหรับ การจัดการศึกษาและเป็นเครื่องมือของบุคคลที่ได้รับการจัดการศึกษา (Norris, 1985, pp. 40-45)

การพัฒนาการคิดของผู้เรียน เป็นเป้าหมายที่สำคัญที่สุดยิ่งของการจัดการศึกษาและสามารถพัฒนาได้โดยการสอน แต่ในสภาพความเป็นจริงในปัจจุบันการสอนทักษะการคิดประสบปัญหาด้านต่าง ๆ ครูในโรงเรียนส่วนมากยังใช้วิธีการท่องจำ ซึ่งเป็นวิธีแบบเก่าที่ครูคุ้นเคยจนเกิดความเคยชิน และคิดว่าเป็นวิธีที่มีประสิทธิภาพการสอนแบบเก่าทำให้นักเรียนไม่สามารถแก้ปัญหาได้ (ไพโรจน์ กลิ่นกุหลาบ, 2542, น. 144) สอดคล้องกับ ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ (2556, น. 2) ที่อธิบายว่า การสอนเพื่อเสริมสร้างความคิดให้กับนักเรียนยังไม่ได้มีการสอนอย่างจริงจังในสถานศึกษา อาจเกิดจากครูไม่มีความเข้าใจในวิธีการสอนเพื่อส่งเสริมกระบวนการคิดให้กับผู้เรียน และขาดความตระหนักถึงความสำคัญของการปลูกฝัง ทักษะการคิดที่เป็นพื้นฐานสำคัญต่อการพัฒนาสติปัญญาของผู้เรียน นอกจากนั้น บรรจง อมรชีวิน (2556) ได้อธิบายเพิ่มเติมเกี่ยวกับสภาพของปัญหาในตำราการเรียนการสอนเชิงสังคมศึกษาเพื่อให้เกิดความคิดอย่างมีวิจารณญาณ สามารถสรุปได้ดังนี้ 1) ตำราเรียนไม่ได้เน้นย้ำประเด็นหรือหลักการที่สำคัญ 2) ตำราเรียนไม่ค่อยที่จะให้นักเรียนได้เรียนรู้อย่างหยั่งลึกโดยจะให้แต่เพียงเนื้อหาที่ใช้ความจำเท่านั้น 3) ตำราเรียนไม่ได้แยกประเด็นหลักและประเด็นรองทำให้เกิดความสับสน 4) เนื้อหาบางประเด็นเป็นเนื้อหาที่เกี่ยวกับความแตกต่างทางด้านความเชื่อ ความคิด

ค่านิยม ผู้เขียนมักเขียนตามความคิดของตนเองโดยขาดการอธิบายเพิ่มเติมถึงสถานการณ์หรือเหตุผลดังกล่าว 5) ตำราเรียนมีการอธิบายที่ไม่ครอบคลุม และคลุมเครือ หรือไม่อธิบายเหตุผลของปรากฏการณ์ เหตุการณ์ให้เกิดความชัดเจน 6) ตำราไม่ส่งเสริมกระบวนการเรียนแสวงหาความรู้ ทำให้นักเรียนเกิดความไม่กระตือรือร้นในการหาข้อมูลเพราะตำราได้ให้ข้อมูลทั้งหมดไว้แล้ว 7) ตำรานำเสนอข้อมูลเชิงอุดมคติมากเกินไปไม่สะท้อนความเป็นจริงในปัจจุบัน 8) ตำราอธิบายในเชิงนามธรรมมากเกินไปไม่สะท้อนกระบวนการที่เกิดขึ้นจริงหรือแนวทางการปฏิบัติได้

จากสภาพปัญหาของการสอนด้วยวิธีคิดอย่างมีวิจารณญาณและปัญหาด้านตำราเรียนดังกล่าวข้างต้นจึงมีนักวิชาการและนักการศึกษาได้เล็งเห็นความสำคัญจึงมีความพยายามพัฒนารูปแบบแบบฝึกทักษะชุดกิจกรรมการเรียนรู้ กระบวนการจัดการเรียนการสอน เพื่อสร้างทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณที่นำไปสู่การพัฒนาผู้เรียนอย่างเต็มศักยภาพ โดยมีนักวิชาการและนักการศึกษาที่ให้ความสนใจและตระหนักถึงความสำคัญ ดังนี้ มลิวัลย์ สมศักดิ์ (2540) ศึกษารูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารญาณของนักเรียนในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน สุเมตตา คงสง (2553) การพัฒนาโปรแกรม สร้างเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณสำหรับนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ชลธร เวชศาสตร์ (2554) ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสังคมศึกษาและความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนด้วยการสอนแบบซินดิเคทกับการสอนแบบธรรมสากัจฉา และ เฟอร์เรลล์ (Ferrell, 1992) ที่ศึกษาเกี่ยวกับการสอนคิดอย่างมีวิจารณญาณโดยใช้คำถาม เป็นต้น

ครูผู้สอนจึงมีบทบาทที่สำคัญต่อการจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนได้เกิดทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ดังนั้น ครูจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องพัฒนาแนวทางการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นให้เด็กได้ฝึกการคิดอย่างมีวิจารณญาณ จากความสำคัญของกระบวนการจัดการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ความสำคัญของรายวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม รวมถึงสภาพปัญหาและความสำคัญของกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงตระหนักถึงความสำคัญดังกล่าวข้างต้นจึงได้ทำการศึกษาวิจัย ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยวิธีการสอนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เรื่อง การเป็นพลเมืองดีในสังคม วัฒนธรรมไทย เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมให้สูงขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยวิธีการสอนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ มีวัตถุประสงค์ในการวิจัย ดังนี้

1. เพื่อพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยวิธีการสอนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3เรื่อง การเป็นพลเมืองดีในสังคม วัฒนธรรมไทย

2. เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยวิธีการสอนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เรื่อง การเป็นพลเมืองดีในสังคม วัฒนธรรมไทย

วิธีการดำเนินการวิจัย

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบางเขน (ไว้สาลีอนุสรณ์) ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2556 จำนวน 2 ห้องเรียน มีจำนวนนักเรียนทั้งหมด 37 คน ที่ศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แผนจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการสอนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เรื่อง การเป็นพลเมืองดีในสังคม วัฒนธรรมไทย

2. ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยวิธีการสอนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เรื่อง การเป็นพลเมืองดีในสังคม วัฒนธรรมไทย ประกอบด้วย 5 ชุดกิจกรรม ได้แก่ ชุดที่ 1 กฎหมายในชีวิตประจำวัน ชุดที่ 2 สิทธิมนุษยชน ชุดที่ 3 วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย ชุดที่ 4 ปัญหาสังคม และชุดที่ 5 การอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข

3. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เรื่อง การเป็นพลเมืองดีในสังคม วัฒนธรรมไทย

การสร้างเครื่องมือ

1. การสร้างแผนจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการสอนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เรื่อง การเป็นพลเมืองดีในสังคม วัฒนธรรมไทย โดยมีขั้นตอนดังนี้

1.1 กำหนดจุดมุ่งหมายแผนการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการสอนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

1.2 ศึกษาค้นคว้า รวบรวมเอกสาร ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการจัดทำหลักสูตร ให้เป็นไปตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 สาระการเรียนรู้ของรายวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม มาตรฐานการเรียนรู้ ส 2.1 เข้าใจและปฏิบัติตนตามหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดี มีค่านิยมที่ดีงามและธำรงรักษาประเพณีและวัฒนธรรมไทย ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมไทย และสังคมโลกอย่างสันติสุข

1.3 กำหนดรูปแบบของแผนการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการสอนการคิดอย่างมีวิจารณญาณกำหนดรูปแบบของแผนจัดการเรียนรู้ โดยการวิเคราะห์ สังเคราะห์ กระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณเพื่อให้ได้กระบวนขั้นตอนในการจัดรูปแบบการเรียนการสอนสอดคล้องและเหมาะสมกับบริบทของการจัดการเรียนการสอนการเรียนรู้ในคาบเรียนวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยทำการวิเคราะห์และสังเคราะห์ จากแนวคิดของนักวิชาการ ดังนี้ มลิวัลย์ สมศักดิ์ (2540, น. 34-36), ทิศนา แขมมณี และคณะ (2544, น. 153), อุษณีย์ โพธิสุข และคณะ (2544, น. 15-17), สุวิทย์ มูลคำ (2547, น.11-12), นวลลออ ทินานนท์ (2545, น. 38) มนัส บุญประกอบ (2547, น. 62), สุคนธ์ สินธพานนท์ วรรัตน์ วรรณเลิศลักษณ์ และพรรณี สินธพานนท์ (2552, น. 75), ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์ (2553, น. 139), เอนนิส (Ennis, 1985, pp. 45-48), ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ (2556, น.110), Quellmalz (1985, pp. 29–48) Woolfolk (1987, p. 312), Kneedler (1985, p. 227), อุษณีย์ อนุรุทธ์วงศ์ (2553, น. 89) โดยสามารถสรุปกระบวนการการคิดอย่างมีวิจารณญาณที่ใช้ในแผนการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย 4 ขั้นดังนี้

ขั้นที่ 1 ระบุปัญหา หมายถึง การกำหนดปัญหา หรือ สถานการณ์ได้ สรุปแนวคิดหลัก เข้าใจความหมายของคำ ข้อความ หรือ สถานการณ์ พิจารณาและตัดสินและกำหนดปัญหาหรือไม่

ขั้นที่ 2 รวบรวมข้อมูล และจัดระบบข้อมูล หมายถึง การสังเกตปรากฏการณ์ต่างๆ อย่างถี่ถ้วน เป็นปรนัย เลือกข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับประเด็น แสวงหาข้อมูลที่ถูกต้องชัดเจนจากการถาม หรือ พิจารณาจากทัศนะของผู้อื่น แสวงหาความรู้ที่หลากหลาย และทันสมัย วินิจฉัยความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูล ประเมินความถูกต้อง พิจารณาความเพียงพอของข้อมูล และระบุข้อตกลงเบื้องต้นได้ แยกแยะความแตกต่างของข้อมูลได้ ลำดับความสำคัญ และสามารถอธิบายด้วยคำพูด การแสดงความคิดเห็น การเขียน

ขั้นที่ 3 การตั้งสมมติฐาน หมายถึง การให้ความสำคัญกับการตั้งสมมติฐาน การเชื่อมโยงเหตุผลจากข้อมูลเชิงประจักษ์ และพยายามหาทางเลือกหลายๆทางในการจัดการ

ขั้นที่ 4 การสรุปอย่างสมเหตุผลสู่การประเมินที่ถูกต้อง หมายถึง การตัดสินใจจากข้อมูลที่เพียงพอ สรุปประเด็นต่างๆด้วยเหตุผล อธิบายถึงความความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ ประเมินการสรุปจากเหตุผลและหลักฐานที่เพียงพอ หรือพิจารณาการสรุปใหม่หาข้อมูลหรือเหตุผลเพิ่มเติม และนำเอาผลการสรุปไปประยุกต์ใช้

1.4 การสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการสอนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ประกอบด้วย 5 หน่วยการเรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 17 แผน แผนละ 1 ชั่วโมง

1.5 ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาโดยนำแผนการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการสอนการคิดอย่างมีวิจารณญาณไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบจำนวน 5 ท่าน ดังนี้ 1) ผู้เชี่ยวชาญด้านสังคมศาสตร์ 2) ผู้เชี่ยวชาญด้านวิจัยและพัฒนาหลักสูตร 3) ผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดผลและประเมินผลทางการศึกษา 5) ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนรายวิชาสังคมศึกษา 4) ผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาไทย โดยให้ผู้เชี่ยวชาญทำการประเมินประสิทธิภาพด้วยวิธีการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence: IOC) พบว่า มีค่าดัชนีความสอดคล้องความเที่ยงตรงเชิงพินิจ (IOC) อยู่ระหว่าง 0.60 - 1.00

1.6 ปรับปรุงแผนการจัดการเรียนรู้ และทำการจัดพิมพ์แผนการจัดการเรียนรู้

2. การสร้างชุดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยวิธีการสอนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เรื่อง การเป็นพลเมืองดีในสังคม วัฒนธรรมไทย โดยมีขั้นตอนดังนี้

2.1 กำหนดจุดมุ่งหมายการสร้างชุดกิจกรรมการเรียนรู้แผนการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการสอนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

2.2 ศึกษาค้นคว้า รวบรวมเอกสาร ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการสร้างชุดกิจกรรมการเรียนรู้ แนวคิด ทฤษฎีเรื่องกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ การเสริมสร้างกระบวนการคิดอย่างวิจารณญาณ

2.3 กำหนดรูปแบบ เนื้อหาของชุดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยวิธีการสอนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ โดยวิเคราะห์ สังเคราะห์ จากหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 สาระการเรียนรู้ของรายวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม มาตรฐานการเรียนรู้ ส 2.1 เข้าใจและปฏิบัติตนตามหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดี มีค่านิยมที่ดีงามและธำรงรักษาประเพณีและวัฒนธรรมไทย ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมไทย และสังคมโลกอย่างสันติสุข

2.4 การสร้างชุดกิจกรรการเรียนรู้ด้วยวิธีการสอนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

ประกอบด้วย 5 ชุดกิจกรรม ได้แก่ ชุดที่ 1 กฎหมายในชีวิตประจำวัน ชุดที่ 2 สิทธิมนุษยชน ชุดที่ 3 วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย ชุดที่ 4 ปัญหาสังคม และชุดที่ 5 การอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข

2.5. ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาโดยนำชุดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยวิธีการสอนการคิดอย่างมีวิจารณญาณไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบจำนวน 5 ท่าน ดังนี้ 1) ผู้เชี่ยวชาญด้านสังคมศาสตร์ 2) ผู้เชี่ยวชาญด้านวิจัยและพัฒนาหลักสูตร 3) ผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดผลและประเมินผลทางการศึกษา 5) ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนรายวิชาสังคมศึกษา 4) ผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาไทย โดยให้ผู้เชี่ยวชาญทำการประเมินประสิทธิภาพด้วยวิธีการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence: IOC) พบว่า มีค่าดัชนีความสอดคล้องความเที่ยงตรงเชิงพินิจ (IOC) อยู่ระหว่าง 0.60 - 1.00

2.6 ปรับปรุงแผนการจัดการเรียนรู้ และทำการจัดพิมพ์แผนการจัดการเรียนรู้

3. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เรื่อง การเป็นพลเมืองดีในสังคม วัฒนธรรมไทย

3.1 กำหนดจุดมุ่งหมายการสร้างแบบทดสอบ เพื่อสร้างและหาคุณภาพแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

3.2 ศึกษาค้นคว้า รวบรวมเอกสาร ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการสร้างแบบทดสอบ วัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามเนื้อหาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 สาระการเรียนรู้ของรายวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม

3.3 กำหนดรูปแบบและสร้างแบบทดสอบชุดกิจกรรมการเรียนรู้ มีโครงสร้างแบบทดสอบเป็นแบบเลือกตอบ (Multiple Choice) จำนวน 4 ตัวเลือก ดังนี้ ก ข ค และ ง โดยกำหนดเนื้อหาของแบบทดสอบเป็นตอนเดียวโดยมีการแบ่งเนื้อหาซึ่งจะแบ่งตามหน่วยการเรียนรู้ จำนวน 5 หน่วย ดังนี้

1) กฎหมายในชีวิตประจำวัน	จำนวน 6 ข้อ
2) สิทธิมนุษยชน	จำนวน 6 ข้อ
3) วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย	จำนวน 6 ข้อ
4) ปัญหาสังคม	จำนวน 6 ข้อ
5) การอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข	จำนวน 6 ข้อ

โดยรวมทั้งข้อสอบทั้งหมด จำนวน 30 ข้อ คะแนนเต็ม 30 คะแนน และใช้เวลาทั้งหมด 60 นาที

3.4 ทำการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยนำแบบทดสอบไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบโดยหาค่าดัชนีความสอดคล้องซึ่งผลจากการประเมินของผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน ปรากฏว่าแบบทดสอบของชุดกิจกรรมการเรียนรู้ทั้งหมด 30 ข้อ มีค่าดัชนีความสอดคล้องความเที่ยงตรงเชิงพินิจ (IOC) อยู่ระหว่าง 0.80 - 1.00

3.5 นำไปทดลองกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2556 การเลือกกลุ่มตัวอย่างในการสร้างแบบทดสอบโดยใช้โรงเรียนที่เปิดสอนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร จำนวน 4 โรงเรียน ได้แก่ 1) โรงเรียนการเคหะท่าทราย 2) โรงเรียนทุ่งสองห้อง(คุปตัษเฐียรอุทิศ) 3) โรงเรียนเคหะทุ่งสองห้อง

วิทยา 1 4) โรงเรียนเคหะทุ่งสองห้องวิทยา 2 การเลือกโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครเพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่มีบริบทใกล้เคียงกับกลุ่มทดลองมากที่สุดโดยใช้กลุ่มตัวอย่างโรงเรียนละ 30 คน จำนวน 120 คน โดยการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) จากผลการวิเคราะห์ พบว่า ค่าความยากง่าย (p) และค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (r) โดยใช้เทคนิค 25 เปอร์เซ็นต์ ของกลุ่มสูงและกลุ่มต่ำ (ล้วน สายยศ, และ อังคณา สายยศ, 2538, น. 305) โดยค่าความยากง่าย (p) มีค่าอยู่ระหว่าง 0.22 - 0.80 และค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (r) 0.20 – 0.53 ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบทั้งฉบับ ไปใช้กับนักเรียนที่เคยเรียนเรื่องนี้แล้ว และไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 120 คนโดยใช้วิธี KR-20 ของ คูเดอร์-ริชาร์ดสัน (Kuder-Richardson) (พิสณุ ฟองศรี, 2554, น. 165-169) ได้ค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.74

3.6 ปรับปรุงและนำไปจัดพิมพ์แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสังคมศึกษาศาสนาและวัฒนธรรม ฉบับสมบูรณ์

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. นำไปทดลองใช้กับกลุ่มเดี่ยวโดยนำใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนการเคหะท่าทราย สำนักงานเขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร จำนวน 3 คน โดยแบ่งผู้เรียนตามความสามารถทางการเรียน ประกอบด้วย นักเรียนที่มีความสามารถทางการเรียนระดับดี จำนวน 1 คน นักเรียนที่มีความสามารถทางการเรียนระดับปานกลาง จำนวน 1 คน และ นักเรียนที่มีความสามารถทางการเรียนระดับอ่อน จำนวน 1 คน

2. ขั้นทดลองกลุ่มเล็กผู้วิจัยได้นำชุดกิจกรรมการเรียนรู้ไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนการเคหะทราย สำนักงานเขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร จำนวน 15 คน โดยแบ่งผู้เรียนตามความสามารถทางการเรียน ประกอบด้วย นักเรียนที่มีความสามารถทางการเรียนระดับดี จำนวน 5 คน นักเรียนที่มีความสามารถทางการเรียนระดับปานกลาง จำนวน 5 คน และนักเรียนที่มีความสามารถทางการเรียนระดับอ่อน จำนวน 5 คน

3. ดำเนินการทดลองกับกลุ่มประชากรโรงเรียนบางเขน (ไว้สาลีอนุสรณ์) โดยผู้วิจัยได้ใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยวิธีการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการสอนการคิดอย่างมีวิจารณญาณที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 37 คน

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยวิธีการสอนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3เรื่อง การเป็นพลเมืองดีในสังคมวัฒนธรรมไทย การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และการหาประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมการเรียนรู้ตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 ใช้สูตร E1/E2

2. การวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยวิธีการสอนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เรื่อง การเป็นพลเมืองดีในสังคม วัฒนธรรมไทย วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหา ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบ t - test

สรุปผลการวิจัย

1. การวิเคราะห์ประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยวิธีการสอนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ โดยพิจารณาจากคะแนนของแบบฝึกประสบการณ์ และคะแนนรวมจากการทำแบบทดสอบท้ายกิจกรรม โดยมาวิเคราะห์ประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยวิธีการสอนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ เรื่อง การเป็นพลเมืองดีในสังคม วัฒนธรรมไทย นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยสามารถแสดงค่าคะแนนในการใช้ชุดกิจกรรมระหว่างเรียนและหลังเรียนได้ดังตารางที่ 1 และตารางที่ 2

ตารางที่ 1 แสดงคะแนนการทดสอบระหว่างเรียน-หลังเรียนและประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมการเรียนรู้ (N=37)

การทดสอบ	การทดสอบระหว่างเรียน โดยใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้						การทดสอบหลังเรียน โดยใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้					
	ชุดที่1	ชุดที่2	ชุดที่3	ชุดที่4	ชุดที่5	**รวม**	ชุดที่1	ชุดที่2	ชุดที่3	ชุดที่4	ชุดที่5	**รวม**
คะแนนที่ได้	2,950	1,837	2,178	2,126	3,087	12,178	371	363	369	357	382	1,842
คะแนนเต็ม	3,552	2,220	2,664	2,664	3,552	14,652	444	444	444	444	444	2,220
ร้อยละ	83.05	82.75	81.76	79.80	86.91	83.11	83.56	81.76	83.11	80.41	86.04	82.97

จากตารางที่ 1 พบว่าชุดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยวิธีการสอนคิดอย่างมีวิจารณญาณ ชุดที่ 1 มีประสิทธิภาพ 83.05/83.56 ชุดที่ 2 มีประสิทธิภาพ 82.75/81.76 ชุดที่ 3 มีประสิทธิภาพ 81.76/83.11 ชุดที่ 4 มีประสิทธิภาพ 79.80/80.41 และชุดที่ 5 มีประสิทธิภาพ 86.91/86.04

ตารางที่ 2 แสดงประสิทธิภาพชุดกิจกรรมการเรียนรู้รวมทุกชุด

การทดสอบ	ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ (ร้อยละ)					ค่าประสิทธิภาพ(ร้อยละ)	
	1	2	3	4	5	E_1	E_2
ระหว่างเรียน (E_1)	83.05	82.75	81.75	79.80	86.91	83.11	
หลังเรียน (E_2)							82.97

จากตารางที่ 2 พบว่าประสิทธิภาพชุดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยวิธีการสอนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 83.11/82.97

2. การศึกษาผลการทดลองของของชุดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยวิธีการสอนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ผู้วิจัยได้นำคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ทั้งก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยการเปรียบเทียบค่าคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ตารางที่ 3 แสดงการเปรียบเทียบ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และความแตกต่างค่าเฉลี่ย (N=37)

การทดสอบ	คะแนนเต็ม	คะแนนสอบ	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	$\sum D$	$\sum D^2$	t	P
ก่อนเรียน	30	623	16.84	2.13	265	1949	36.59**	.000
หลังเรียน	30	888	24.00	2.17				

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 3 พบว่า การทดสอบก่อนเรียนมีค่าคะแนน 623 คะแนน ค่าเฉลี่ย มีค่า16.84 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานมีค่า 2.13 ในส่วนการทดสอบหลังเรียนมีค่าคะแนน 888 คะแนน ค่าเฉลี่ย มีค่า 24.00 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานมีค่า 2.17 และเมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทาง การเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อภิปรายผล

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ปรากฏผลที่จะนำมาอภิปรายได้ดังนี้

1. ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยวิธีการสอนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ มีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาที่ตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญมีค่าอยู่ระหว่าง 0.60 ถึง 1.00 โดยเป็นค่าที่เหมาะสมสามารถยอมรับได้ สอดคล้องกับแนวคิดที่ว่าค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาโดยหาค่าดัชนีความสอดคล้องจากผู้เชี่ยวชาญควรมีค่าตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป (พิสณุ ฟองศรี, 2554, น. 155-157) เมื่อนำมาวิเคราะห์เพื่อหาประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมกาเรียนรู้ ตามเกณฑ์ความสัมพันธ์ระหว่างกระบวนการจัดกิจกรรมกับหลังการจัดกิจกรรม (E1/E2) โดยกำหนดเกณฑ์ไว้ไม่ต่ำกว่า 80/80 มีค่าเท่ากับ 83.11/ 82.97 สอดคล้องกับงานวิจัยของรัตนาภรณ์ คำมูล (2546) ศึกษาการพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ โดยใช้วิธีการวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนที่เรียนด้วยแผนการสอนการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ โดยใช้วิธีการวิทยาศาสตร์มีผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านอย่างมีวิจารณญาณเฉลี่ยร้อยละ 89.43 และจำนวนนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์ความรอบรู้ที่กำหนดเฉลี่ยร้อยละ 93.33 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ 80/80

2. การศึกษาผลการทดลองของชุดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยวิธีการสอนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ เรื่อง การเป็นพลเมืองดีในสังคม วัฒนธรรมไทย นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ได้ผ่านการพัฒนาและตรวจสอบคุณภาพ และประเมินคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญในด้านกิจกรรม รวมถึงแบบฝึกประสบการณ์ต่างๆทำให้ผู้เรียนเกิดความคิดรวบยอด ประกอบกับวิธีการสอนที่มีความแปลกใหม่ทำให้เกิดความสนในเนื้อที่เรียนจึงทำให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สอดคล้องกับ พรนิภา สมาเอ็ม (2545) ได้ศึกษาการศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา และความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยการสอนแบบบูรณาการตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช 2542 กับการสอนตามแนวคู่มือครู พบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาและความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. สามารถนำชุดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยวิธีการสอนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ เรื่อง การเป็นพลเมืองดีในสังคม วัฒนธรรมไทย เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในรายวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

2. สามารถนำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การเป็นพลเมืองดีในสังคมวัฒนธรรมไทย ไปใช้เป็นแนวทางในการพิจารณาร่วมกับการวัดผลประเมินผล ในรายวิชาสังคมศึกษาศาสนาและวัฒนธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เพื่อให้เกิดความสอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ของผู้เรียน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. วิธีการสอนการคิดอย่างมีวิจารณญาณควรนำไปบูรณาการกับทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้

2. ควรมีการศึกษาผลของการจัดการเรียนรู้ด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้การคิดอย่างมีวิจารณญาณกับทักษะการคิดชั้นสูงอื่นๆ เช่น คิดแก้ปัญหา คิดสร้างสรรค์

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551.* กรุงเทพฯ: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย

ชลธร เวชศาสตร์ (2554). *การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสังคมศึกษาและความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนด้วยการสอนแบบซินดิเคทกับการสอนแบบธรรมสากัจฉา* (ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. (การมัธยมศึกษา)). กรุงเทพฯ:บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์. (2553). *เทคนิคการใช้คำถามพัฒนาการคิด : คิดวิเคราะห์ คิดแก้ปัญหา คิดสร้างสรรค์ คิดอย่างมีวิจารณญาณ.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ทิศนา แขมมณี และคณะ. (2544). *วิทยาการด้านการคิด.* กรุงเทพฯ : เดอะมาสเตอร์กรุ๊ปแมเนจเม้น.

นวลลออ ทินานนท์. (2545). การคิดเพื่อพัฒนาการเรียนรู้. *วารสารศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 10*(2), 36 - 42.

บรรจง อมรชีวิน. (2556). *การคิดอย่างมีวิจารณญาณ : Critical Thinking : หลักการพัฒนาการคิดอย่างมีตรรกะ เหตุผล และดุลยพินิจ.* นนทบุรี: อมรินทร์ บุ๊ค เซ็นเตอร์ .

ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ. (2556). *การพัฒนาการคิด.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พรนิภา สมาเอ็ม. (2545). *การศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาและความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยการสอนแบบบูรณาการ ตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 กับตามแนวคู่มือครู* (ปริญญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต (การมัธยมศึกษา)). กรุงเทพฯ :บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

พิสณุ ฟองศรี. (2554). *การสร้างและพัฒนาเครื่องมือวิจัย* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: ด่านสุธาการพิมพ์

ไพโรจน์ กลิ่นกุหลาบ. (2542). *การนิเทศการศึกษา: ทฤษฎีและการปฏิบัติ.* กรุงเทพฯ: ภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

มนัส บุญประกอบ. (2547). *พลิกปัญหาให้เป็นปัญญา* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

มลิวัลย์ สมศักดิ์. (2540). *รูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารญาณของนักเรียนในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน* (ปริญญานิพนธ์ กศ.ด. (การวิจัยและพัฒนาหลักสูตร)). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

รัตนาภรณ์ คำมูล. (2546) การพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนการอ่านอย่างมีวิจารณญาณโดยใช้วิธีการวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 (วิทยานิพนธ์ ค.ม. (หลักสูตรและการสอน)) อุดรธานี: บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันราชภัฏอุดรธานี.

สุคนธ์ สินธพานนท์ วรรัตน์ วรรณเลิศ และ พรรณี สินธพานนท์. (2552). *พัฒนาทักษะการคิด-พิชิตการสอน* (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุมน อมรวิวัฒน์. (2542). *การพัฒนาการเรียนรู้ตามแนวพุทธศาสตร์ : ทักษะกระบวนการเผชิญสถานการณ์.* นนทบุรี: โครงการกิติเมธีสาขาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

สุเมตตา คงสง. (2553). *การพัฒนาโปรแกรมสร้างเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณสำหรับนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6* (ปริญญานิพนธ์ กศ.ด. (การศึกษาพิเศษ)). กรุงเทพฯ:บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

สุวิทย์ มูลคำ. (2547). *กลยุทธ์--การสอนคิดอย่างมีวิจารณญาณ.* กรุงเทพฯ: ดวงกมลสมัย.

อุษณีย์ โพธิสุข และคณะ. (2544). *สร้างสรรค์นักคิด: คู่มือการจัดการศึกษาสำหรับผู้มีความสามารถพิเศษด้านทักษะความคิดระดับสูง.* กรุงเทพฯ: ศูนย์แห่งชาติเพื่อพัฒนาผู้มีความสามารถพิเศษ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.

อุษณีย์ อนุรุทธ์วงศ์. (2553). *การพัฒนาทักษะความคิดระดับสูง (Developing Higher Level of Thinking Skills).* นครปฐม: ไอ.คิว บุ๊คเซ็นเตอร์.

Ennis, R. H. (1985). A Logical Basic for Measuring Critical Thinging Skill. *Educational Leadership. 43*(2), 45-48.

Ferrell, S. D. (1992). Critical Thinking as a Function of Teacher Reaction. *Dissertation Abstracts International. 52*(9) : 3223A.

Norris, S.P. (1985). Synthesis of Research on Critical Thinking. Educational Leadership. *42*(8), 40-45

Quellmalz, E. S. (1985). Needed : Better Method for Testing Higher Order Thinking Skill. *Education Leadership. 43*(2), 29-35.

Woolfolk, A.E. (1987). *Educational Psychology* (3rd ed). New Jersey: Prentice Hall ,Inc.

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาจีนและความพึงพอใจต่อการส่งเสริมประสบการณ์การเรียนรู้ในโครงการการเรียนรู้ภาษาและวัฒนธรรมจีน ณ มหานครกวางโจว สาธารณรัฐประชาชนจีน

Learning Achievement on Chinese Language and Leaners' Satisfaction towards Chinese Summer Camp Program in Guangzhou, People's Republic of China

สิทธิโชค เศรษฐีแสง*
Sitthichok Sresteesang*
สมนวัน เหมนาค**
Samonwan Hemnak**

* อาจารย์ประจำภาควิชาภาษาตะวันออกและเอเชียศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และการจัดการการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยกรุงเทพ
* Fulltime Lecturer, Asian Languages and Studies Department, School of Humanities and Tourism Management, Bangkok University
* Email:sitthichok.s@bu.ac.th
** หัวหน้าภาควิชาภาษาตะวันออกและเอเชียศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และการจัดการการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยกรุงเทพ
** Chairperson, Asian Languages and Studies Department, School of Humanities and Tourism Management, Bangkok University
** Email: samonwan.h@bu.ac.th

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางภาษาจีนของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาจีนมหาวิทยาลัยกรุงเทพในฐานะผู้เรียนภาษาจีนในต่างประเทศก่อนและหลังที่เข้าร่วมโครงการการเรียนรู้ภาษาและวัฒนธรรมจีน ณ มหานครกวางโจว สาธารณรัฐประชาชนจีน 2) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางภาษาจีนของนักศึกษาที่มีภูมิหลังแตกต่างกัน 3) เพื่อศึกษาความพึงพอใจต่อโครงการ หลังจากที่ได้เข้าร่วมโครงการโดยใช้แบบแผนการวิจัยแบบกลุ่มเดียวทดสอบก่อนและหลังเข้าร่วมโครงการ (One-group pretest-posttest design) กับตัวอย่างในการวิจัย คือ นักศึกษาสาขาวิชาภาษาจีนที่เข้าร่วมโครงการ จำนวน 54 คน เครื่องมือวิจัยที่ใช้ ประกอบด้วย 1) แผนการจัดการเรียนรู้ 2) แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางภาษาจีน และ 3) แบบสำรวจความคิดเห็นต่อโครงการจากการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติบรรยายและสถิติทดสอบที ผลการวิจัยพบว่า 1) นักศึกษาที่เข้าร่วมโครงการมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาจีนหลังการเข้าร่วมสูงกว่าก่อนการเข้าร่วมโครงการ 2) นักศึกษาที่อยู่ชั้นปี 1 และ 2 มีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาจีนเฉลี่ยน้อยกว่าชั้นปี 3 ทั้งโดยรวมและรายด้านทุกด้านและทั้งก่อนและหลังเข้าร่วมโครงการและ3) นักศึกษามีความพึงพอใจต่อโครงการการเรียนรู้ภาษาและวัฒนธรรมจีนในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยโดยรวมที่ 3.57

คำสำคัญ: โครงการการเรียนรู้ภาษาและวัฒนธรรมจีนผลสัมฤทธิ์ทางเรียน ภาษาจีน ความพึงพอใจของผู้เรียน

Abstract

The purposes of this study were 1) to compare learning achievement on Chinese language of Bangkok University students as Chinese learners in foreign country participating the Chinese Summer Camp Program at Guangdong University of Foreign Studies in Guangzhou, People's Republic of China, 2) to compare learning achievement on Chinese language of those students having different backgrounds, and3) to study learners' satisfaction on Chinese Summer Camp Program after participating by using One-group pretest-posttest design with research samplings which are 54 students from Bangkok University. The adopted research tools in this study were 1) the learning schedule of the program, 2) the test of Chinese language measuring the learning achievement, and 3) post-participation survey. Descriptive analysis and T-Test were used to measure the data.

The results of this study found that 1) The students participated the program had the learning achievement on Chinese language in higher level comparing with those of pre-participation period. 2) First and second year students had the level of learning achievement on Chinese language less than those of third year in both aspect and overall results. 3) The students had overall results in high level on satisfactionafter participating the program ($\overline{X}$ = 3.57).

Keywords: Chinese Sumer Camp, Learning Achievement, ChineseLanguage, Learner's Satisfaction

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันความจำเป็นของการใช้ภาษาจีนในประเทศไทยมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นทั้งภาคการท่องเที่ยวและภาคธุรกิจ ในภาคการท่องเที่ยวเนื่องจากนักท่องเที่ยวชาวจีนที่เดินทางเข้ามายังประเทศไทยในแต่ละปีมีจำนวนสูงขึ้นเรื่อยๆ ซึ่งส่งผลต่อเศรษฐกิจในภาคการท่องเที่ยวของประเทศไทยโดยตรง จากข้อมูลสถิตินักท่องเที่ยวชาวจีนแผ่นดินใหญ่ที่เดินทางเข้ามายังประเทศไทยในช่วงไตรมาสแรกของปี พ.ศ. 2558 ในช่วงระหว่างเดือนมกราคม-มีนาคมอยู่ที่ประมาน 2,033,495 คน (กรมการท่องเที่ยว, 2558) นับว่าเป็นประเทศที่มีนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาในประเทศไทยมากที่สุดเป็นอันดับหนึ่ง ในส่วนของภาคธุรกิจ ประเทศจีนก็เป็นประเทศคู่ค้าที่สำคัญของประเทศไทยเช่นเดียวกัน ประเทศไทยมีการนำเข้าและส่งออกสินค้าไปยังประเทศจีนเป็นจำนวนมหาศาลในทุกๆ ปี จากสถิติการนำเข้า-ส่งออกสินค้าระหว่างประเทศไทยและประเทศจีนในไตรมาสแรกของปี พ.ศ. 2558 มีมูลค่ารวมสูงถึง 1.53 หมื่นล้านดอลลาร์สหรัฐฯ และประเทศจีนยังถือเป็นประเทศคู่ค้าสำคัญอันดับหนึ่งของประเทศไทยอีกด้วย (หนังสือพิมพ์ฐานเศรษฐกิจ, 7-9 พฤษภาคม 2558) ภาษาจีนนอกจากจะเป็นภาษาราชการของประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนแล้ว ก็ยังเป็นภาษาที่สำคัญที่ใช้ในภูมิภาคอาเซียน อีกทั้งยังเป็นภาษาที่ใช้สื่อสารกันระหว่างกลุ่มคนเชื้อสายจีนในอีกหลายประเทศทั่วโลก ด้วยจำนวนมหาศาลของประชากรโลกที่ใช้ภาษาจีนเป็นภาษาแม่ ภาษาจีนจึงกลายเป็นภาษาที่มีผู้ใช้มากเป็นอันดับหนึ่งของโลกที่มีผู้ใช้มากถึง 955 ล้านคน (Parkvall, 2008) นอกจากนี้ภาษาจีนยังได้รับการยอมรับจากองค์การสหประชาชาติให้เป็นหนึ่งในหกภาษาสากลของโลกอีกด้วย จากข้อมูลข้างต้น สถาบันการศึกษาในประเทศไทยจึงได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการเรียนการสอนวิชาภาษาจีนเพื่อผลิตบัณฑิตในการป้อนเข้าสู่ตลาดโดยมีการเปิดหลักสูตรการเรียนการสอนในสาขาวิชาภาษาจีนในหลากหลายแขนง

อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่าประเทศไทยจะมีหลักสูตรวิชาภาษาจีนบรรจุและเปิดสอนอยู่ในสถาบันการศึกษาหลายแห่ง แต่ปัญหาด้านการเรียนการสอนภาษาจีนในประเทศไทยในปัจจุบันยังคงต้องการการแก้ไข เนื่องด้วยสภาพแวดล้อมในการเรียนการสอนในประเทศนอกจากการเรียนจากตำราในห้องเรียนแล้ว อาจจะยังไม่เพียงพอต่อการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศของผู้เรียนอย่างแท้จริงผู้เรียนส่วนใหญ่มีโอกาสฝึกฝนเรียนรู้เฉพาะแต่ในห้องเรียนกับอาจารย์ผู้สอนเท่านั้น เมื่อสิ้นสุดการเรียนการสอนและออกไปพบกับสภาพแวดล้อมทางภาษาที่ไม่เอื้ออำนวยนอกห้องเรียน จึงทำให้ผู้เรียนไม่สามารถประยุกต์ใช้ภาษาที่ตนเรียนได้จริงในชีวิตประจำวัน

มหาวิทยาลัยกรุงเทพได้เล็งเห็นถึงความสำคัญในการเรียนภาษา ณ ต่างประเทศ จึงได้จัดโครงการการเรียนรู้ภาษาและวัฒนธรรมจีน ณ Guangdong University of Foreign Studies มหานครกวางโจว ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนในช่วงปิดเทอมฤดูร้อนขึ้นอย่างต่อเนื่อง เพื่อการส่งเสริมประสบการณ์การเรียนรู้จากเจ้าของภาษา และพัฒนาความสามารถด้านทักษะความรู้ทางภาษาจีนของนักศึกษาเอกวิชาภาษาจีนโดยครั้งล่าสุดจัดขึ้นในภาคฤดูร้อนปีการศึกษา 2556 ดังนั้น เพื่อทราบถึงผลของการจัดโครงการการเรียนรู้ภาษาและวัฒนธรรมในครั้งนี้ทั้งด้านผลสัมฤทธิ์ทางภาษาจีน และความพึงพอใจต่อโครงการส่งเสริมประสบการณ์การเรียนรู้จากเจ้าของภาษา ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาสัมฤทธิ์ทางภาษาจีนและความพึงพอใจของนักศึกษาที่เข้าร่วมโครงการเพื่อนำผลการศึกษาที่ได้มาเป็นแนวทางในการพัฒนาและปรับปรุงโครงการต่อไป

วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

มีงานวิจัยจำนวนหลายชิ้นที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับข้อดีของการจัดการเรียนการสอนในรูปแบบโครงการศึกษาภาษายังต่างประเทศหรือโครงการการเรียนรู้ภาษาและวัฒนธรรม ทั้งด้านผลสัมฤทธิ์ทางด้านภาษาและความพึงพอใจของผู้เรียนในระหว่างร่วมกิจกรรม ยกตัวอย่างเช่น งานวิจัยของทางฝั่งอเมริกาโดย Pellegrino (1996) จากการสำรวจนักศึกษาชาวอเมริกันจำนวน 76 คน ในฐานะผู้เรียนภาษารัสเซียที่กรุงมอสโควและนครเซนต์ปีเตอร์เบิร์ก พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่ (ร้อยละ 87) รู้สึกว่าตนเองทุ่มเทอย่างมากในการเรียนภาษารัสเซีย และนักศึกษาในจำนวนนั้น ร้อยละ 79 เผยว่ามีความพึงพอใจกับโครงการดังกล่าวในระดับมาก นอกจากนี้ ทางฝั่งอังกฤษก็ได้มีงานวิจัยในลักษณะเดียวกัน Meara (1994) ได้จัดทำการสำรวจโครงการศึกษาต่อยังต่างประเทศของนักศึกษาชาวอังกฤษจำนวน 586 คนเป็นระยะเวลา 1 ปี ก็พบว่า นักศึกษามีการพัฒนาของทั้ง 4 ทักษะ (การฟัง พูด อ่าน เขียน) ที่ดีขึ้น งานวิจัยของ Diaz-Campos (2004) ได้ให้ข้อสนับสนุนในเรื่องการพัฒนาทักษะการออกเสียง พบว่า ผู้เรียนที่อาศัยอยู่ในต่างประเทศจะมีพัฒนาการในด้านทักษะการออกเสียงที่ดีกว่าผู้เรียนที่เรียนอยู่กับบ้าน งานวิจัยทางฝั่งเอเชียของ Gao (2008) จากการเก็บผลการสัมภาษณ์นักศึกษาชาวจีนแผ่นดินใหญ่ที่ไปเรียนภาษาที่ประเทศอังกฤษ ก็ได้ค้นพบผลลัพธ์จากการศึกษาภาษายังต่างประเทศของผู้เรียนในลักษณะที่คล้ายกัน จากข้อมูลผลการวิจัยทั้งหมดที่กล่าวมาข้าวต้นจะเห็นได้ว่า เมื่อเปรียบเทียบกับการเรียนในประเทศภูมิลำเนาของผู้เรียนแล้ว การเรียนภาษาในต่างประเทศจะให้ผลสัมฤทธิ์ที่ดีกว่า

ทั้งนี้ ยังมีบทความวิจัยที่เกี่ยวข้องในเรื่องการเรียนภาษายังต่างประเทศในระยะสั้น ยกตัวอย่างเช่น Evans and Fisher (2005) ได้ทำการวิเคราะห์ถึงผลสัมฤทธิ์ด้านการฟัง, การพูด และการเขียนของนักเรียนจำนวน 68 คนที่อยู่ในช่วงอายุระหว่าง 13-14 ปีจากการที่ได้เข้าร่วมโปรแกรมศึกษาต่อยังต่างประเทศในช่วงระยะเวลาสั้นๆ (6-11 วัน) พบว่า ผู้เรียนมีพัฒนาการด้านการฟังและการเขียนอย่างเห็นได้ชัด และทักษะการฟังของพวกเขายังสามารถต่อยอดจากเดิมไปได้อีก 2 ปีหลังจากที่โครงการได้สิ้นสุดลง Llanes and Muzoz (2009) ได้ตั้งข้อสงสัยในงานวิจัยถึงเรื่องการศึกษาต่อต่างประเทศในระยะสั้น (ระหว่าง 3-4 สัปดาห์) ว่าจะมีความแตกต่างระหว่างผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนก่อนและหลังจากการร่วมโครงการ หรือไม่ โดยวัดจากแบบทดสอบที่ให้ผู้เรียนทำในทักษะด้านการฟัง และการพูด ผลปรากฏว่า ถึงแม้ว่าโครงการจะจัดเพียงช่วงระยะเวลาสั้นๆ แต่ผลสัมฤทธิ์ในทุกด้านของผู้เรียนมีการพัฒนาที่สูงกว่าการที่ผู้เรียนเรียนอยู่ในภูมิลำเนาของตน

นอกจากข้อดีของการศึกษาภาษายังต่างประเทศข้างต้นจะมีส่วนช่วยในการพัฒนาศักยภาพทางภาษาของตัวผู้เรียนแล้ว ผลการศึกษาของ Jackson (2008) ได้ให้ข้อสนับสนุนเพิ่มเติมในเรื่องการศึกษาในต่างประเทศว่า การศึกษาในต่างประเทศไม่เพียงแต่จะมีผลกระทบต่อการตระหนักรับรู้ในตนเองเท่านั้น แต่หากยังช่วยให้ผู้เรียนสัมผัสรับรู้ได้ถึงภาษา วัฒนธรรม และความเป็นสากลโลกอีกด้วย Cubiillos et al. (2008) ก็ได้สำรวจผลการจัดโครงการระยะสั้น 5 สัปดาห์ของผู้เรียนชาวอเมริกันในต่างประเทศโดยเน้นในเรื่องการพัฒนาทางทักษะการฟังของภาษาสเปน พบว่า นอกจากทักษะการฟังในภาษาสเปนที่เพิ่มขึ้นของผู้เรียนแล้ว ผู้เรียนยังมีพัฒนาการในเรื่องความเชื่อมั่นในตนเองและการตระหนักรับรู้ต่อตนเองที่เพิ่มสูงขึ้นด้วย จะเห็นได้ว่า การเรียนภาษาในประเทศถิ่นกำเนิดหรือประเทศที่ใช้ภาษานั้นๆ เป็นภาษาราชการจึงเป็นหนทางหนึ่งที่จะสามารถช่วยเสริมสร้างผลลัพธ์ทางภาษาโอกาสในการปฏิสัมพันธ์และการรับรู้ถึงวัฒนธรรมของภาษานั้นๆ แก่ผู้เรียนได้ (Amuzie & Winke, 2009) อีกทางหนึ่ง

การทบทวนวรรณกรรมแสดงให้เห็นถึงผลดีของโครงการการเรียนรู้ภาษาและวัฒนธรรมต่อทั้งผลสัมฤทธิ์ทางด้านภาษาและความพึงพอใจของผู้เรียน ผู้วิจัยกำหนดนิยามศัพท์และสมมติฐานการวิจัยสำหรับการวิจัยในครั้งนี้ได้ดังนี้

นิยามศัพท์

1. โครงการการเรียนรู้ภาษาและวัฒนธรรมในต่างประเทศ (Study Abroad) หมายถึง การเดินทางไปยังพื้นที่ เขตแดน หรือประเทศที่มิใช่ภูมิลำเนาของตนเพื่อแสวงความรู้ ประสบการณ์และคุณภาพด้านการศึกษาที่ประเทศภูมิลำเนาของผู้เรียนไม่สามารถตอบสนองความต้องการได้ นอกจากผู้เรียนจะได้ศึกษาเรียนรู้ศาสตร์ใหม่ๆ แล้ว ผู้เรียนยังสามารถเรียนรู้ถึงสังคม ประเพณี วัฒนธรรมและภาษาที่แตกต่างของประเทศนั้นๆ ได้ด้วย

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ (Learning Achievement) หมายถึงความสามารถทางภาษาจีนของผู้เรียนที่ได้เข้าร่วมโครงการฯ เป็นเวลา 21 วัน ณ มหาครกวางโจว ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน โดยการเปรียบเทียบคะแนนของผู้เรียนจากการทดสอบก่อนเรียน (Pre-test) และหลังเรียน (Post-test) เพื่อนำมาวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ทางภาษาจีนทั้ง 4 ด้าน (ฟัง พูด อ่าน เขียน) ของผู้เรียนในแต่ละคน

3. ความพึงพอใจของผู้เรียน (Learner's Satisfaction) หมายถึงการที่ผู้เรียนคาดหวังสิ่งต่างๆ ที่จะได้รับระหว่างเข้าร่วมโครงการความพึงพอใจจะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับความคาดหวังของผู้เรียนแต่ละคน ตัวชี้วัดความพึงพอใจได้แก่ การที่ความคาดหวังของผู้เรียนบรรลุถึงเป้าหมายที่ตนตั้งไว้ ในวิจัยฉบับนี้มีการวัดความพึงพอใจของผู้เรียนจากแบบประเมินหลังการเข้าร่วมโครงการเพื่อนำมาใช้ปรับปรุงโครงการในโอกาสต่อไป

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางภาษาจีนของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาจีนมหาวิทยาลัยกรุงเทพในฐานะผู้เรียนภาษาจีนในต่างประเทศก่อนและหลังการเข้าร่วมโครงการการเรียนรู้ภาษาและวัฒนธรรมจีนณ มหานครกวางโจว สาธารณรัฐประชาชนจีน
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางภาษาจีนของนักศึกษาที่มีภูมิหลังแตกต่างกัน
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจนักศึกษาหลังจากที่ได้เข้าร่วมโครงการ

สมมติฐานการวิจัย

1. นักศึกษาที่เข้าร่วมโครงการการเรียนรู้ภาษาและวัฒนธรรมจีน ณ มหานครกวางโจว สาธารณรัฐประชาชนจีน เมื่อเสร็จสิ้นโครงการแล้วมีพัฒนาการทางภาษาจีนทั้ง 3 ทักษะ (ฟัง อ่าน เขียน) ที่ดีขึ้น

2. นักศึกษาที่มีลักษณะภูมิหลังได้แก่ เพศ สาขาวิชา ชั้นปี ที่ต่างกันจะมีผลสัมฤทธิ์ทางภาษาจีนต่างกัน

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง(Quasi-experimental design)ที่ไม่มีการเลือกตัวอย่างอย่างสุ่มเข้ากลุ่มทดลอง (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2553) โดยมีแบบแผนการทดลอง ตัวอย่าง และเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล รายละเอียดดังนี้

1. แบบแผนการทดลอง

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้แบบแผนการวิจัยแบบกลุ่มเดียวทดสอบก่อนและหลังเข้าร่วมโครงการ (One-group pretest-posttest design) เนื่องจากเหมาะสมกับลักษณะการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องเฉพาะนักศึกษาที่เข้าร่วมโครงการการเรียนรู้ภาษาและวัฒนธรรมจีน ณ มหานครกวางโจว สาธารณรัฐประชาชนจีนดังนี้

T1 X T2

เมื่อ T1 แทน การทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเข้าร่วมโครงการ

X แทน การเรียนภาษาจีนจากการเข้าร่วมกิจกรรมของโครงการ

T2 แทน การทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเข้าร่วมโครงการ

2. ประชากรและตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ นักศึกษาไทยระดับปริญญาตรีที่ลงทะเบียนเรียนภาษาจีนในปีการศึกษา 2556 จำนวน 274 คนและตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักศึกษาไทยระดับปริญญาตรีภาควิชาภาษาตะวันออกและเอเชียศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และการจัดการการท่องเที่ยวที่เข้าร่วมโครงการการเรียนรู้ภาษาและวัฒนธรรมจีน ณ มหานครกวางโจว สาธารณรัฐประชาชนจีน ประจำปีการศึกษา 2556 ระหว่างวันที่ 1 มิถุนายน – 21 มิถุนายน 2557 จำนวน 54 คน ซึ่งได้จากการเลือกแบบเจาะจง (purposive sample) เฉพาะนักศึกษาที่สมัครเข้าร่วมโครงการ

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มี 3 อย่าง ได้แก่ 1) แผนการจัดการเรียนรู้ในโครงการการเรียนรู้ภาษาและวัฒนธรรมจีน ณ มหานครกวางโจว สาธารณรัฐประชาชนจีน 2) แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางภาษาจีน และ 3) แบบสำรวจความคิดเห็นต่อโครงการการเรียนรู้ภาษาและวัฒนธรรมจีน ณ มหานครกวางโจว สาธารณรัฐประชาชนจีนโดยมีรายละเอียดดังนี้

3.1 แผนการจัดการเรียนรู้ในโครงการการเรียนรู้ภาษาและวัฒนธรรมจีน ณ มหานครกวางโจว สาธารณรัฐประชาชนจีน

กิจกรรม	วันเวลา
1. สอบคัดห้อง (ทำแบบทดสอบทางภาษาจีนก่อนเรียน)	ช่วงเช้าของวันที่ 1
2. เรียนภาษาจีน	ช่วงเช้าของวันที่ 2, 3,4,5, 8,9,10,11 15,16,17,18
3. เรียนรู้วัฒนธรรมจีน : ตัดกระดาษจีน เขียนพู่กันจีน ร้องเพลงจีน ศิลปะการป้องกันตัว วัฒนธรรมจีน ทำอาหารจีน	 ช่วงบ่ายของวันที่ 1, 8 ช่วงบ่ายของวันที่ 2, 11, 15 ช่วงบ่ายของวันที่ 3, 10,17 ช่วงบ่ายของวันที่ 4, 9 ช่วงบ่ายของวันที่ 5 ช่วงบ่ายของวันที่ 16
4. ทัศนศึกษา: มหานครกวางโจว เขตปกครองพิเศษฮ่องกง	 วันที่ 6 และ ช่วงบ่ายถึงค่ำของวันที่ 18 วันที่ 12, 13
4. ทดสอบทักษะทางภาษาจีน	วันที่ 19 ช่วงเช้า

3.2 แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางภาษาจีน ผู้วิจัยนำแบบทดสอบทางภาษาจีนของ HSK ระดับ 4 ของสถาบัน Hanban, Chinese Testing International (2013-2016) Beijing (http://www.chinesetest.cn/godownload.do) มาปรับใช้เนื่องจากเป็นที่ยอมรับและนิยมใช้วัดความสามารถของผู้เรียนภาษาจีนเป็นภาษาที่สอง ซึ่งแบ่งเป็น 3 ด้าน ดังนี้ 1) การฟัง มี 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1แบบเลือกคำตอบถูกหรือผิดจากบทสนทนา จำนวน 10 ข้อ และส่วนที่ 2 แบบเลือกคำตอบที่ถูกต้องจาก 4 ตัวเลือก จำนวน 15 ข้อ 2) การอ่าน มี 3 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 การเรียงประโยคให้สมบูรณ์ จำนวน 5 ข้อส่วนที่ 2 การเติมคำในช่องว่างจากบทสนทนาที่กำหนด จำนวน 5 ข้อ และ ส่วนที่ 3 เป็นอ่านข้อความสั้นและเลือกคำตอบที่ถูกต้องจาก 4 ตัวเลือก จำนวน 5 ข้อ 3) การเขียน มี 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 เป็นการสร้างประโยคจากคำที่กำหนดให้ จำนวน 5 ข้อและส่วนที่ 2 เป็นการแต่งประโยคจากรูปภาพและคำที่กำหนดให้จำนวน 5 ข้อ

3.3 แบบสำรวจความพึงพอใจต่อโครงการ ซึ่งเป็นแบบวัดประเมินค่า 5 ระดับได้แก่ ดีมาก ดี ปานกลาง พอใช้ และปรับปรุง จำนวน 5 ข้อเพื่อสำรวจความพึงพอใจต่อโครงการใน 5 ประเด็นหลัก คือ 1) การสอนของอาจารย์ Guangdong University of Foreign Studies 2) กิจกรรมการจัดการเรียนการสอนวิชาภาษาจีน และ 3) สภาพแวดล้อมในการเรียนการสอน 4) การจัดกิจกรรมที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมจีน และ 5) กิจกรรมการทัศนศึกษานักศึกษาในภาพรวม

4. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางภาษาจีนและแบบสำรวจความคิดเห็นต่อโครงการผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

4.1 ขั้นก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมของโครงการ มีการให้นักศึกษาที่เข้าร่วมโครงการทำแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางภาษาจีนในชั่วโมงแรก (Pre-test) เพื่อวัดความสามารถทางภาษาจีนก่อนเรียนและแบ่งกลุ่มของนักศึกษาตามความสามารถของแต่ละคน

4.2 ขั้นเข้าร่วมกิจกรรมของโครงการ นักศึกษาเข้าร่วมกิจกรรมที่วางไว้เป็นเวลา 21 วัน ณ มหานครกวางโจว ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน โดยแบ่งเป็นกิจกรรมในห้องเรียนคือการเรียนภาษาและวัฒนธรรมจีนกับอาจารย์เจ้าของภาษา และกิจกรรมนอกห้องเรียน คือ การทัศนศึกษาในสถานที่สำคัญของมหานครกวางโจว และเขตปกครองพิเศษฮ่องกง

4.2 ขั้นหลังเข้าร่วมกิจกรรมของโครงการ นักศึกษาทำแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางภาษาจีนอีกครั้งในวันสุดท้ายของโครงการและทำแบบสำรวจความคิดเห็นต่อโครงการผ่านระบบออนไลน์ มีนักศึกษาที่ตอบแบบสำรวจจำนวนทั้งสิ้น 51คน จากจำนวน 54 คน

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ได้แก่ 1) วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของนักศึกษาด้วยความถี่และร้อยละ 2) วิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาจีนทั้งก่อนและหลังเข้าร่วมโครงการและการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นต่อโครงการ ด้วยค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าต่ำสุด และค่าสูงสุด 3) การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาจีนระหว่างก่อนเข้าร่วมโครงการกับหลังเข้าร่วมโครงการด้วยสถิติทดสอบทีแบบกลุ่มตัวอย่างไม่อิสระกัน (T-test dependent sample)และ 4) การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาจีนก่อนและหลังเข้าร่วมโครงการ และระดับความคิดเห็นต่อโครงการระหว่างข้อมูลทั่วไปของนักศึกษาด้วยสถิติทดสอบทีแบบกลุ่มตัวอย่างอิสระกัน (T-test independent sample)

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยแบ่งออกเป็น 4 ส่วน คือ ลักษณะเบื้องต้นของตัวแปรในการวิจัย การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาจีนก่อนและหลังเข้าร่วมโครงการ การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาจีนก่อนและหลังเข้าร่วมโครงการและระดับความคิดเห็นต่อโครงการ

1. ระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาจีน

ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษามีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาจีนเฉลี่ยก่อนเข้าร่วมโครงการอยู่ที่ 28.57 คะแนน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 8.799 คะแนน ค่าสูงสุดเท่ากับ 47 คะแนน และต่ำสูด 5 จากคะแนนเต็ม 50 คะแนนเมื่อพิจารณาแยกรายด้านพบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาจีนด้านการฟังเฉลี่ยก่อนเข้าร่วมโครงการอยู่ที่ 14.96 คะแนน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 4.370 คะแนน ค่าสูงสุดเท่ากับ 25 คะแนน และต่ำสูด 4 คะแนนจากคะแนนเต็ม 25 คะแนน ด้านการอ่านคะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ 8.19 คะแนน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 3.410 คะแนน ค่าสูงสุดเท่ากับ 14 คะแนน และต่ำสูด 0 คะแนนจากคะแนนเต็ม 15 คะแนน ส่วนด้านการเขียนคะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ 5.43 คะแนน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 2.211 คะแนน ค่าสูงสุดเท่ากับ 10 คะแนน และต่ำสูด 1 คะแนนจากคะแนนเต็ม 15 คะแนน

ในขณะที่ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาจีนเฉลี่ยหลังเข้าร่วมโครงการอยู่ที่ 33.06 คะแนน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 7.762 คะแนน ค่าสูงสุดเท่ากับ 49 คะแนน และต่ำสูด 16 จากคะแนนเต็ม 50 คะแนนเมื่อพิจารณาแยกรายด้านพบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาจีนด้านการฟังเฉลี่ยก่อนเข้าร่วมโครงการอยู่ที่ 17.56 คะแนน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 4.087 คะแนน ค่าสูงสุดเท่ากับ 25 คะแนน และต่ำสุด 10 คะแนนจากคะแนนเต็ม 25 คะแนน ด้านการอ่านคะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ 9.52 คะแนน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 3.002 คะแนน ค่าสูงสุดเท่ากับ 15 คะแนน และ

ต่ำสุด 2 คะแนนจากคะแนนเต็ม 15 คะแนน ส่วนด้านการเขียน คะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ 5.93 คะแนน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 2.294 คะแนน ค่าสูงสุดเท่ากับ 10 คะแนน และต่ำสุด 2 คะแนน จากคะแนนเต็ม 15 คะแนน รายละเอียดดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าต่ำสุด สูงสุด ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาจีนก่อนและหลังเข้าร่วมโครงการ

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาจีน	ก่อนเข้าร่วมโครงการฯ				หลังเข้าร่วมโครงการฯ			
	ค่าต่ำสุด	ค่าสูงสุด	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ค่าต่ำสุด	ค่าสูงสุด	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
ด้านการฟัง (25 คะแนน)	4	25	14.96	4.370	10	25	17.56	4.087
ด้านการอ่าน(15 คะแนน)	0	14	8.19	3.410	2	15	9.52	3.002
ด้านการเขียน(10 คะแนน)	1	10	5.43	2.211	2	10	5.98	2.294
รวม (50 คะแนน)	5	47	28.57	8.799	16	49	33.06	7.762

2. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาจีนก่อนเข้าและหลังเข้าร่วมโครงการ

ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาจีนก่อนและหลังเข้าร่วมโครงการพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาจีนหลังเข้าร่วมโครงการฯ สูงกว่าก่อนเข้าร่วมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ($t = 5.225$, $p<0.001$)โดยผลต่างเฉลี่ยของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาจีนก่อนเข้าร่วมโครงการกับหลังเข้าร่วมอยู่ที่ 4.481 คะแนน เมื่อพิจารณาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาจีนรายด้านพบว่าด้านการฟังและการอ่านมีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเข้าร่วมโครงการสูงกว่าก่อนเข้าร่วมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ($t = 4.631$ และ $t = 3.659$ และ $p< 0.001$ ตามลำดับ) ส่วนด้านการเขียนพบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเข้าร่วมโครงการไม่แตกต่างกัน รายละเอียดดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาจีนระหว่างก่อนและหลังการเข้าร่วมโครงการ

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาจีน	ก่อนเข้าร่วมโครงการฯ		หลังเข้าร่วมโครงการฯ		ผลต่างเฉลี่ย		t-value	p-value
	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน		
ด้านการฟัง (25 คะแนน)	14.96	4.370	17.56	4.087	2.593	4.114	4.631	<0.001**
ด้านการอ่าน (15 คะแนน)	8.19	3.410	9.52	3.002	1.333	2.678	3.659	<0.001**
ด้านการเขียน (10 คะแนน)	5.43	2.211	5.98	2.294	0.556	2.116	1.929	0.059
รวม (50 คะแนน)	28.57	8.799	33.06	7.762	4.481	6.303	5.225	<0.001**

หมายเหตุ ** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

3. การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาจีนก่อนและหลังเข้าร่วมโครงการ

ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาจีนก่อนและหลังเข้าร่วมโครงการระหว่างข้อมูลภูมิหลังของนักศึกษา พบว่า นักศึกษาเพศชายกับหญิงมีค่าเฉลี่ยคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาจีนทั้งโดยรวมและรายด้านก่อนเข้าร่วมและหลังเข้าร่วมโครงการไม่แตกต่างกัน เช่นเดียวกับสาขาวิชาที่สังกัดที่นักศึกษาสาขาวิชาภาษาจีนเพื่อธุรกิจระหว่างประเทศกับภาษาจีนเพื่อการท่องเที่ยวและโรงแรมที่ค่าเฉลี่ยคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาจีนทั้งโดยรวมและรายด้านก่อนและหลังเข้าร่วมโครงการไม่แตกต่างกัน ในขณะที่ค่าเฉลี่ยคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาจีนทั้งโดยรวมและรายด้านได้แก่การฟัง การอ่าน และการเขียนก่อนและหลังเข้าร่วมโครงการแตกต่างกันตามชั้นปีที่นักศึกษาศึกษาอยู่ คือ นักศึกษาที่อยู่ชั้นปี 1 และ 2 มีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาจีนเฉลี่ยน้อยกว่าชั้นปี 3 ทั้งโดยรวมและรายด้านทุกด้านและทั้งก่อนและหลังเข้าร่วมโครงการรายละเอียดดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาจีนก่อนและหลังเข้าร่วมโครงการระหว่างเพศ สาขาวิชา และชั้นปีของนักศึกษา

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาจีน	ข้อมูลทั่วไป	ก่อนเข้าร่วมโครงการ		t-value	p-value	หลังเข้าร่วมโครงการ		t-value	p-value
		ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน			ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน		
	เพศของนักศึกษา								
ด้านการฟัง	ชาย(9 คน)	17.22	4.116	1.731	0.089	18.89	4.106	1.074	0.288
	หญิง(45 คน)	14.51	4.320			17.29	4.077		
ด้านการอ่าน	ชาย(9 คน)	9.89	2.804	1.670	0.101	10.00	2.500	0.524	0.603
	หญิง(45 คน)	7.84	3.444			9.42	3.108		
ด้านการเขียน	ชาย(9 คน)	5.89	1.616	0.685	0.497	5.89	2.571	0.131	0.896
	หญิง(45 คน)	5.33	2.316			6.00	2.266		
รวม	ชาย(9 คน)	33.00	7.036	1.687	0.099	34.78	6.870	0.726	0.471
	หญิง(45 คน)	27.69	8.913			32.71	7.953		
	สาขาวิชาของนักศึกษา								
ด้านการฟัง	CIB(31 คน)	14.94	4.946	0.053	0.958	17.45	4.304	0.215	0.831
	CHT(23 คน)	15.00	3.555			17.70	3.866		
ด้านการอ่าน	CIB(31 คน)	8.32	3.310	0.341	0.735	9.74	3.386	0.631	0.521
	CHT(23 คน)	8.00	3.606			9.22	2.430		
ด้านการเขียน	CIB(31 คน)	5.45	2.514	0.130	0.897	6.06	2.555	0.306	0.761
	CHT(23 คน)	5.39	1.777			5.87	1.938		
รวม	CIB(31 คน)	28.71	9.406	0.215	0.831	33.26	8.691	0.221	0.826
	CHT(23 คน)	28.39	8.111			32.78	6.480		
	ชั้นปีของนักศึกษา								
ด้านการฟัง	ชั้นปี 1 และ 2(12 คน)	10.17	2.855	5.300	<0.001**	14.67	3.172	2.975	0.004**
	ชั้นปี 3(42 คน)	16.33	3.720			18.38	3.969		
ด้านการอ่าน	ชั้นปี 1 และ 2(12 คน)	4.08	1.929	6.153	<0.001**	6.75	3.545	4.137	<0.001**
	ชั้นปี 3(42 คน)	9.36	2.775			10.31	2.322		
ด้านการเขียน	ชั้นปี 1 และ 2(12 คน)	3.92	1.881	2.856	0.006**	4.75	2.340	2.182	0.034*
	ชั้นปี 3(42 คน)	5.86	2.125			6.33	2.183		
รวม	ชั้นปี 1 และ 2(12 คน)	18.17	5.573	5.977	<0.001**	26.17	7.284	3.934	<0.001**
	ชั้นปี 3(42 คน)	31.55	7.140			35.02	6.766		

4. ความพึงพอใจต่อโครงการการเรียนรู้ภาษาและวัฒนธรรมจีน ณ มหานครกวางโจว สาธารณรัฐประชาชนจีน

ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจต่อโครงการของนักศึกษา จำนวน 51คน พบว่า นักศึกษามีความพึงพอใจต่อโครงการในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.57 คะแนน และนักศึกษามีความพึงพอใจต่อโครงการเกือบทุกด้าน (กระบวนการและขั้นตอนวิทยากร และวิชาการและศิลปวัฒนธรรม) ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.64 3.86 และ 3.50 คะแนน ตามลำดับ) ยกเว้นด้านความคิดเห็นทั่วไป ที่นักศึกษามีความพึงพอในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.27 คะแนน) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่านักศึกษามีความพึงพอใจเกือบทุกข้ออยู่ในระดับมาก ยกเว้นบางเรื่องที่มีความพึงพอใจในระดับปานกลาง คือ ระยะเวลาในการจัดโครงการและโปรแกรมทัศนศึกษาในมหานครกวางโจว ซึ่งสอดคล้องกับการให้ข้อเสนอแนะจากคำถามปลายเปิดที่ว่า ระยะเวลาเรียนน้อยไปอยากให้ขยายเวลาให้มากขึ้น และ การทัศนศึกษาอย่างให้ไปที่อื่นที่สนุกและน่าสนใจ ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความพึงพอใจต่อโครงการ

ความพึงพอใจเรื่อง	ระดับความพึงพอใจต่อโครงการฯ						
	ดีมาก	ดี	ปานกลาง	พอใช้	ปรับปรุง	ค่าเฉลี่ย	แปลผล
ด้านกระบวนการและขั้นตอน						**3.64**	**มาก**
- การให้ข้อมูลและคำแนะนำก่อนการเดินทาง	9 (17.6)	26 (51.0)	12 (23.5)	4 (7.9)	0 (0.0)	3.78	มาก
- การให้ข้อมูลและคำแนะนำเมื่ออยู่ในมหานครกวางโจว	6 (11.8)	23 (45.1)	19 (37.2)	3 (5.9)	0 (0.0)	3.63	มาก
- ความรวดเร็วในการแก้ไขปัญหาเมื่ออยู่ในมหานครกวางโจว	5 (9.8)	20 (39.2)	22 (43.1)	4 (7.8)	0 (0.0)	3.51	มาก
ด้านวิทยากร						**3.86**	**มาก**
- อาจารย์สอนภาษาจีน	14 (27.4)	28 (54.9)	8 (15.7)	0 (0.0)	1 (2.0)	4.06	มาก
- อาจารย์สอนศิลปะจีน	8 (15.7)	28 (54.9)	12 (23.5)	3 (5.9)	0 (0.0)	3.80	มาก
- มัคคุเทศก์นำเที่ยวในมหานครกวางโจว	7 (13.7)	28 (54.9)	12 (23.5)	3 (5.9)	1 (2.0)	3.73	มาก
ด้านวิชาการและศิลปวัฒนธรรม						**3.50**	**มาก**
- การสอนภาษาจีน	5 (9.8)	24 (47.1)	18 (35.2)	4 (7.9)	0 (0.0)	3.59	มาก
- การสอนศิลปะจีน	6 (11.8)	30 (58.8)	12 (23.5)	3 (5.9)	0 (0.0)	3.76	มาก
โปรแกรมทัศนศึกษาในมหานครกวางโจว	2 (3.9)	18 (25.3)	22 (43.1)	4 (7.9)	5 (9.9)	3.16	ปานกลาง
ด้านความคิดเห็นทั่วไป						**3.27**	**ปานกลาง**
- ระยะเวลาในการจัดโครงการฯ	3 (5.9)	13 (25.55)	17 (33.2)	13 (25.55)	5 (9.8)	2.92	ปานกลาง
- ประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดโครงการฯ	7 (13.7)	20 (39.2)	19 (37.2)	3 (5.9)	2 (3.9)	3.53	มาก
- ความพึงพอใจในภาพรวมของโครงการฯ	6 (11.8)	17 (33.2)	21 (41.2)	4 (7.9)	3 (5.9)	3.37	ปานกลาง
รวม						**3.57**	**มาก**

อภิปรายผล

1. การเข้าร่วมโครงการทำให้นักศึกษามีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาจีนหลังการเข้าร่วมโครงการสูงกว่าก่อนการเข้าร่วมสามารถอภิปรายผลเป็นรายด้านได้ดังนี้

ด้านการฟัง นักศึกษามีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาจีนด้านการฟังสูงกว่าก่อนการเข้าร่วมโครงการตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เพราะนักศึกษาได้เรียนรู้จากเจ้าของภาษาผ่านทางการพูด การฟัง กิจกรรมทัศนศึกษา รวมทั้งเรียนรู้ผ่านกิจกรรมเสริมต่างๆ จึงทำให้นักศึกษามีพัฒนาการด้านการฟังที่ดีขึ้นจากการเรียนที่เข้มข้นในช่วงที่เข้าร่วมโครงการฯซึ่งตรงกับพรศิริ กองนวล และคณะ (2550) ที่ได้ศึกษาพฤติกรรมของนักศึกษาโครงการค่ายภาษาจีนและโครงการแลกเปลี่ยนนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพที่ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน กล่าวว่านักศึกษาที่เข้าร่วมโครงการได้เรียนรู้กิจกรรมทั้งการพูด การฟังจากสื่อการสอนภาษาจีนและใช้บทสนทนากับเจ้าของภาษาจากการอยู่ร่วมกันและการท่องเที่ยวยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของปิยะพงษ์ วงศ์ขุมเงิน (2556) ที่กล่าวถึงการพัฒนาทักษะการฟังและการพูดภาษาจีนของนักเรียนหลังจากผ่านการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบวัฏจักรแห่งการเรียนรู้ 4MAT พบว่า นักเรียนมีคะแนนทักษะการฟังและการพูดภาษาจีนที่ดีขึ้น เฉลี่ยร้อยละ 70 ขึ้นไป ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ระดับมากนักเรียนเกิดการพัฒนาทักษะการฟังที่ดีขึ้น

ด้านการอ่าน นักศึกษามีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาจีนด้านการอ่านสูงกว่าก่อนเข้าร่วมโครงการตามสมมติฐานที่ตั้งไว้เพราะนักศึกษาได้เรียนรู้พร้อมฝึกทักษะการอ่านภาษาจีนกับเจ้าของภาษา โครงการใช้สื่อการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับนักศึกษาด้วยเนื้อหาที่ใช้ในการพัฒนาทักษะการอ่านของนักศึกษาจะเน้นการสื่อสารที่ใช้ในชีวิตประจำวันนอกจากนี้โครงการได้สร้างแรงจูงใจในการพัฒนาทักษะการอ่านด้านภาษาจีน โดยการใช้สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศที่มีประโยชน์เช่น การอ่านผ่านบทเพลง การอ่านผ่านเกมส์ง่ายๆ การอ่านบทความที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน เป็นต้น เพื่อเป็นการกระตุ้นให้นักศึกษาสนใจในการเรียนการสอนกับเจ้าของภาษาด้วย ซึ่งได้นำแนวคิดมาจาก ณภัทร วุฒิวงศา (2557) ที่ได้ศึกษาเรื่องกลยุทธ์สร้างแรงจูงใจในการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษที่ใช้ด้านเนื้อหาประกอบการสอนที่น่าสนใจ ไม่ง่ายหรือยากเกินไป และเหมาะสมกับพื้นฐานความรู้ที่นักศึกษามีอยู่ทำให้ผู้เรียนเกิดความสนใจและไม่รู้สึกเบื่อทั้งนี้ ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ สิทธิพร นิยมศรีสมศักดิ์ (2556) และ PengLiting (2557) ได้กล่าวถึง การจัดเนื้อหาการเรียนการสอนภาษาจีนที่เหมาะสมกับความรู้พื้นฐานที่มีอยู่จะเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์และแรงจูงใจ รวมทั้งสามารถสร้างเจตคติที่ดีในการเรียนการเรียนวิชาภาษาจีนของนักเรียนนักศึกษาได้

ด้านการเขียน นักศึกษามีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาจีนหลังเข้าร่วมโครงการในด้านนี้ไม่แตกต่างจากก่อนเข้าร่วมโครงการ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากนักศึกษาประสบปัญหาการเขียนตัวอักษรภาษาจีน เพราะการเขียนตัวอักษรภาษาจีนนั้นมีขั้นตอนที่ยุ่งยากซับซ้อน ส่วนประกอบของตัวอักษรจีนแต่ละคำมีจำนวนมาก นักศึกษาจำวิธีการเขียนตัวอักษรจีนไม่ครบถ้วนสมบูรณ์จึงทำให้นักศึกษาเขียนตัวอักษรภาษาจีนไม่ถูกต้อง หรือบางครั้งเขียนตัวอักษรจีนผิดไป สอดคล้องกับงานวิจัยของวิภา ธนวัฒน์โกวิท (2553) ที่ศึกษาว่าการเขียนตัวอักษรจีนมีเส้นขีดหลายรูปแบบ นักศึกษาไม่สามารถแยกแยะวิธีการเขียนตัวอักษรถูกวิธีได้ จึงเขียนตัวอักษรจีนผิดเพี้ยนไป นักศึกษาขาดความสามารถรู้ซึ้งถึงความละเอียดลออในการขีดเขียนตัวอักษรจีน ตรงกับแนวคิดของสุพิชญา ชัยโชติรานันท์ (2558) ที่พบว่า นักศึกษามีข้อผิดพลาดในการเขียนตัวอักษร คำ และประโยคภาษาจีน นักศึกษาเขียนตัวอักษรจีนตกหล่นหรือเกินจำนวน

เส้นของตัวอักษรภาษาจีนนั้นๆ การเขียนเรียงลำดับและส่วนประกอบสำคัญของตัวอักษรจีนไม่ถูกต้อง ทั้งยังขาดทักษะในการใช้คำศัพท์และไวยากรณ์ภาษาจีนอยู่ ตรงกับความคิดของสุธาสินี อินต๊ะตุ่น (2556) และ เสาวภาคย์ วรลัคนากุล (2551) ที่กล่าวถึงว่า นักศึกษาไทยกับปัญหาการเรียนภาษาจีน นักศึกษามีทักษะการเขียนตัวอักษรจีนที่ผิดวิธี เนื่องจากทักษะการเขียนภาษาจีนถือเป็นทักษะที่ยากพอสมควร จึงทำให้นักศึกษาเขียนตัวอักษรจีนแบบผิดวิธี ปัญหาอยู่ที่การเขียนลำดับขีดของตัวอักษรจีนจึงอาจกล่าวได้ว่านักศึกษามีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาจีนหลังเข้าร่วมโครงการสูงกว่าก่อนเข้าร่วมในภาพรวม รวมถึงในด้านการฟังและการอ่านแต่ด้านการเขียนมีผลสัมฤทธิ์หลังเข้าร่วมโครงการไม่แตกต่างจากก่อนการเข้าร่วมมากนัก

2. นักศึกษาชั้นปี 3 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาจีนทั้งในภาพรวมและรายด้านและทั้งก่อนและหลังเข้าร่วมโครงการสูงกว่านักศึกษาชั้นปีที่ 1 และ 2 เนื่องจาก นักศึกษาชั้นปีที่สูงกว่านั้นย่อมมีความสามารถการในการใช้ภาษาจีน มีทักษะความรู้การใช้ภาษาจีน ด้านการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียนได้มีประสิทธิภาพมากกว่านักศึกษาชั้นปีที่น้อยกว่า เพราะได้ผ่านกระบวนการการเรียนรู้ และการทดสอบภาษาจีน จึงมีประสบการณ์ความรู้พื้นฐานภาษาจีนทั้ง 4 ทักษะที่สะสมมานานกว่ามากกว่านักศึกษาชั้นปี 1 และ 2 สอดคล้องกับงานวิจัยของกนกพร ศรีญาณลักษณ์ (2551) ได้ศึกษารูปแบบรูปแบบการเรียนภาษาจีนของนิสิต คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ชั้นปีที่ 1 ถึง 4 ที่เรียนวิชาภาษาจีนพบว่า นักศึกษาที่มีชั้นปีที่ต่างกันจะมีรูปแบบการเรียนการสอนภาษาจีนแตกต่างกันไปเพราะจะต้องจัดให้นักศึกษาได้รับความรู้ตามระดับชั้นปีที่นักศึกษาอยู่ ทั้งยังตรงกับแนวคิดของ ศุภชัย แจ้งใจ (2552) ที่กล่าวว่านักศึกษาแต่ละชั้นปีจะมีระดับความรู้พื้นฐานภาษาจีนที่แตกต่างกันมากซึ่งจะลดหลั่นกันไปตามระดับชั้นปีที่ได้ศึกษาอยู่ นักศึกษาชั้นปีที่ 1 และ 2 ยังมีทักษะความรู้พื้นฐานภาษาจีนยังน้อย ไม่เท่ากับนักศึกษาชั้นปีที่ 3 ผู้ซึ่งผ่านการเรียนรู้ทักษะภาษาจีนมาแล้วในระยะเวลาที่นานกว่าและสอดคล้องกับการศึกษาของสายฝน วรรณสินธพ (2554) ที่พบว่า นักศึกษาชั้นปีที่สูงกว่าเป็นนักศึกษาที่มีพื้นฐานความรู้ภาษาจีนมาก่อนแล้ว จะมีผลการทดสอบทักษะทางภาษาจีนทั้ง 4 ด้านที่ดีกว่าผู้ยังไม่มีพื้นฐาน ซึ่งก็ได้แก่นักศึกษาชั้นปีที่ 1 และ 2 ที่อาจยังไม่เข้าใจภาษาจีนจึงกล่าวได้ว่า ค่าเฉลี่ยคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาจีนทั้งโดยรวมและรายด้านได้แก่การฟัง การอ่าน และการเขียนก่อนและหลังเข้าร่วมโครงการแตกต่างกันตามชั้นปีที่นักศึกษาศึกษาอยู่ คือ นักศึกษาที่อยู่ในชั้นปี 1 และ 2 มีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาจีนเฉลี่ยน้อยกว่าชั้นปี 3 ทั้งโดยรวมและรายด้านทุกด้านทั้งก่อนและหลังเข้าร่วมโครงการ

3. ความพึงพอใจต่อโครงการของนักศึกษา แม้ว่าจะมีข้อเสนอแนะของนักศึกษา เช่น ระยะเวลาในการจัดโครงการสั้นเกินไป และโปรแกรมท่องเที่ยวเพื่อทัศนศึกษาในมหานครกวางโจวควรมีกิจกรรมที่น่าสนใจมากกว่านี้ แต่นักศึกษาที่เข้าร่วมโครงการโดยรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก นอกจากนี้ ผลสัมฤทธิ์ทางภาษาจีนของนักศึกษาหลังจากเข้าร่วมโครงการมีการพัฒนาขึ้นอย่างเห็นได้ชัด จึงอาจกล่าวได้ว่า นักศึกษามีความพึงพอใจต่อโครงการทั้งในด้านวิชาการและกิจกรรมตลอดระยะเวลาที่เข้าร่วม ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ พรศิริ กองนวล และคณะ (2550) ที่ได้ศึกษาวิจัยพฤติกรรมของนักศึกษาโครงการค่ายภาษาจีนและโครงการแลกเปลี่ยนนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนของนักศึกษาจำนวน 71 คน ที่มีระดับความพึงพอใจต่อโครงการในเรื่องการเรียนการสอนในระดับมากและระดับความพึงพอใจต่อกิจกรรมการทัศนศึกษาในระดับปานกลาง

ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยเกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาจีนและความพึงพอใจต่อโครงการในครั้งนี้ ทำให้ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการนำผู้วิจัยไปใช้และข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไปดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1.1 เนื่องจากแบบทดสอบที่ใช้วัดระดับภาษาจีนของนักศึกษาทั้ง 4 ชั้นปีประยุกต์ใช้ข้อสอบมาตรฐาน HSK ของสถาบันฮั่นปั้น ระดับ 4 เพียงระดับเดียวเท่านั้น ดังนั้น เพื่อให้เกิดประสิทธิผลสูงสุด แบบทดสอบที่ใช้ในการวัดผลสัมฤทธิ์ก่อนและหลังของนักศึกษาควรแยกระดับความยากง่ายตามชั้นปี เช่น นักศึกษาชั้นปีที่1 ที่ยังไม่มีพื้นความรู้ควรใช้แบบทดสอบ HSK ระดับ 1-3 เป็นต้น และแบบทดสอบควรจะสามารถวัดระดับทักษะภาษาของผู้เรียนได้ทั้ง 4 ทักษะ คือ ฟัง พูด อ่าน และเขียน

1.2 เนื่องจากพัฒนาการด้านการเขียนของนักศึกษาไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้เมื่อวัดจากแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ก่อนและหลังเข้าร่วมโครงการ ดังนั้น การจัดการเรียนการสอนในครั้งถัดๆ ไปควรเน้นในเรื่องของการพัฒนาการเขียนของนักศึกษาให้มากขึ้น

1.3 ระยะเวลาในการจัดโครงการจำนวน 21 วันนั้นค่อนข้างสั้น ในโอกาสต่อๆ ไปควรมีการขยายระยะเวลาการเข้าร่วมโครงการให้มากขึ้น เพื่อที่นักศึกษาจะได้เก็บเกี่ยวประสบการณ์ความรู้ได้อย่างเต็มที่

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรต่อยอดการวิจัยในลักษณะเดียวกันโดยการวิเคราะห์ถึงปัจจัยและผลกระทบในการเรียนภาษาจีนจากการเข้าร่วมโครงการดังกล่าว

2.2 ทำวิจัยเชิงคุณภาพในลักษณะการเปรียบเทียบโครงการในแต่ละปีเพื่อศึกษาถึงแนวโน้มผลสัมฤทธิ์ทางภาษาจากการเข้าร่วมโครงการของนักศึกษา

2.2 นำแนวทางจากการวิจัยในครั้งนี้ไปประยุกต์ใช้กับโครงการศึกษาภาษาและวัฒนธรรมในต่างประเทศอื่นๆ ที่คล้ายกันในโอกาสต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กนกพร ศรีญาณลักษณ์. (2551). *รูปแบบการเรียนภาษาจีนของนิสิต คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.* สืบค้นเมื่อ 22 พฤษภาคม 2558, จาก http://www.edu.buu.ac.th/journal/Journal%20Edu/19-3/03.pdf

กรมการท่องเที่ยว. (2558). *สถิตินักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่เดินทางเข้าประเทศไทย.* สืบค้นเมื่อ 22 พฤษภาคม 2558, จาก http://newdot2.samartmultimedia.com/home/details/11/221/24246

จินตนา ภู่ธนานุสรณ์. (2553). *ปัญหาการจัดการเรียนการสอนภาษาจีน.* สืบค้นเมื่อ 22 พฤษภาคม 2558, จาก http://tdc.thailis.or.th/tdc

ณภัทร วุฒิวงศา. (2557). กลยุทธ์สร้างแรงจูงใจ: การพัฒนาภาษาอังกฤษ. *วารสารนักบริหาร.* สืบค้นเมื่อวันที่ 29 พฤษภาคม 2558, จาก http://www.bu.ac.th/knowledgecenter/executive_journal/jan_june_14/pdf/aw09.pdf

ฐานเศรษฐกิจ. (2558). *ส่งออกไทยไปจีนทรุดต่อเนื่องไตรมาสแรกติดลบ14% สภาหอฯชี้สาเหตุทำวูบ.* สืบค้นเมื่อ 22 พฤษภาคม 2558, จาก http://www.thanonline.com

ปิยะพงษ์ วงศ์ขุมเงิน. (2556).การพัฒนาทักษะการฟังและการพูดภาษาจีนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้รูปแบบ 4 MAT. สืบค้นเมื่อ 30 พฤษภาคม 2558, จาก http://gsmis.gs.kku.ac.th/publish/details/13143

นิภา กู้พงษ์ศักดิ์. (2557). ผลของการสอนกลุ่มเล็กแบบดั้งเดิมและแบบสอนงานที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและเจตคติต่อการเรียนวิชาการใช้ภาษาไทย. *วารสารสุทธิปริทัศน์ 28*(87), 369-386.

พรศิริ กองนวล, อารีย์วชิรวราการ, วิไล ตั้งจิตสมคิด, สุภาพร มากแจ้ง, จิราภรณ์ มาตังคะ, และ ชูชาติ พ่วงสมจิตร์. (2550).*รายงานการวิจัยการศึกษาพฤติกรรมของนักศึกษาโครงการค่ายภาษาจีนและโครงการแลกเปลี่ยนนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน.* สืบค้นเมื่อวันที่ 30 พฤษภาคม 2558, จาก http://tdc.thailis.or.th/tdc

พวงพร แซ่คู. (2555). *กระบวนการจัดการเรียนรู้และครูผู้สอนภาษาจีนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงราย.* สืบค้นเมื่อ 19 พฤษภาคม 2558, จาก http://tdc.thailis.or.th/tdc

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. (2553). *ประมวลสาระชุดวิชาการวิจัยหลักสูตรและการเรียนการสอน.* นนทบุรี: ศูนย์หนังสือมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมธิราช.

วิภา ธนวัฒน์โกวิท. (2553). *การพัฒนาการเรียนรู้ตัวอักษรจีนโดยการเรียนรู้ส่วนประกอบของอักษรของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนปรินส์รอยแยลส์วิทยาลัย.* สืบค้นเมื่อวันที่ 29 พฤษภาคม 2558, จากhttp://www.prc.ac.th/Academic/TeacherResearchReport/ResearchDetail.php?ID=513

ศุภชัย แจ้งใจ. (2552). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเรียนภาษาจีนของผู้เรียนสาขาวิเทศธุรกิจจีนและจีนศึกษา คณะวิเทศศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ภูเก็ต.* สืบค้นเมื่อ 20 พฤษภาคม 2558, จาก http://www.fis.psu.ac.th/jis_file/res_project/2010_supachai.pdf

สิทธิพร นิยมศรีสมศักดิ์. (2556). การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาจีนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนชุมชนวัดหนองค้อ สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี. *วารสารการศึกษาและการพัฒนาสังคมมหาวิทยาลัยบูรพา, 9*(1), 66-79.

สุธาสินี อินต๊ะตุ่น. (2556). *การเขียนอักษรจีนของนักศึกษาโดยใช้ชุดฝึกการเขียนระดับชั้นประกาศณียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 2 สาขาบัญชี.* สืบค้นเมื่อวันที่ 29 พฤษภาคม 2558, จาก www.payaptechno.ac.th/app/images/payap/qa/innovation/teacher/ท่องเที่ยว/55/วิจัยการเขียนอักษรจีนโดยชุดการฝึก.pdf

สุพิชญา ชัยโชติรานันท์. (2558). การศึกษาข้อผิดพลาดการแปลภาษาไทยเป็นภาษาจีนของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาจีนธุรกิจในมิติด้านไวยากรณ์. *วารสารปัญญาภิวัฒน์, 7*(1), 116-126.

เสาวภาคย์ วรลัคนากุล. (2551). *ปัญหาในการเรียนภาษาจีนของคนไทย.* สืบค้นเมื่อ 25 พฤษภาคม 2558, จาก http://tdc.thailis.or.th/tdc/

สายฝน วรรณสินธพ. (2554). *ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการออกเสียง พยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ในภาษาจีนกลางของนักศึกษาเอกวิชาภาษาจีนและนักศึกษาคณะแพทย์แผนจีน มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ.* สืบค้นเมื่อวันที่ 30 พฤษภาคม 2558, จากhttp://journal.hcu.ac.th

อัญชนา ศรีเรืองฤทธิ์, ปรีชา ศรีเรื่องฤทธิ์, และณัชยา หุมนา. (2552). ร*ายงานการวิจัยการพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอนภาษาอังกฤษสำหรับนักเรียนไทยมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์.* สืบค้นเมื่อวันที่ 18 พฤษภาคม 2558, จาก http://research.pcru.ac.th/rdb/pro_data/files/5203011.pdf

Amuzie, G. L., & Winke, P. (2009).Changes in language learning beliefs as a result of study abroad. *System, 37*(3), 366-379.

Cubillos, J. H., Chieffo, L., & Fan, C. (2008). The impact of short-term study abroad programs on L2 listening comprehension skills. *Foreign Language Annals, 41*(1), 157.

Diaz-Campos, M. (2004).Context of learning in the acquisition of Spanish second language phonology. *Studies in Second Language Acquisition, 26*(02), 249-273.

Evans, M., & Fisher, L. (2005). Measuring gains in pupils' foreign language competence as a result of participation in a school exchange visit: The case of Y9 pupils at three comprehensive schools in the UK. *Language Teaching Research, 9*(2), 173-192.

Gao, X. (2008). Shifting motivational discourses among mainland Chinese students in an English medium tertiary institution in Hong Kong: A longitudinal inquiry. *Studies in Higher Education, 33*(5), 599-614.

Hanban. (2013-2015). ***考试大纲类*** *Chinese Testing International.* สืบค้นเมื่อ 28 พฤษภาคม 2558, จาก http://www.chinesetest.cn/godownload.do

Jackson, J. (2008). *Language, identity, and study abroad: sociocultural perspectives Studies in applied linguistics.* C. Candlin,& S. Sarangi (Eds.). London.

Llanes, A., & Muzoz, C. (2009). A short stay abroad: Does it make a difference?. *System, 37*(3), 353-365.

Ma Tao. (2550). *การวิจัยปรับใช้ยุทธศาสตร์การสอนพูดภาษาจีนโดยใช้สถานการณ์จำลองกับนักศึกษาไทย โปรแกรมวิชาภาษาจีน มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง.* สืบค้นเมื่อ 22 พฤษภาคม 2558, จาก http://tdc.thailis.or.th/tdc

Meara, P. (1994). The year abroad and its effects. *Language Learning Journal, 10*(1), 32-38.

Parkvall, M. (2008). Which parts of language are the most stable?. *STUF-Language Typology and Universals Sprachtypologie und Universalienforschung, 61*(3), 234-250.

Pellegrino, V. (1996). *Factors affecting risk-management behavior among students during study-abroad.Washington,* DC: AATSEEL Convention.

Pellegrino, V. A. (1998). Student Perspectives on Language Learning in a Study Abroad Context. *Frontiers: The Interdisciplinary Journal of Study Abroad, 4*(2), 91-120.

Peng Liting. (2557). ปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการเรียนวิชาภาษาจีนของนักศึกษามหาวิทยาลัยสยาม. *กระแสวัฒนธรรม วารสารวิชาการคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสยาม, 15*(28), 27-38.

ประสิทธิผลของการบริหารงานของรัฐบาลรักษาการต่อการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ: กรณีศึกษารัฐบาลรักษาการของ พ.ต.ท. ดร. ทักษิณ ชินวัตร (24 ก.พ. – 19 ก.ย. 2549)

Effectiveness of Caretaker Government Administration in Solving Economic Problems: A Case Study of Thaksin Shinawatra's Caretaker Government (February 24 – September 19, 2006)

เอนกชัย เรืองรัตนากร*
Anekchai Rueangrattanakorn*

* ร.ม. (ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, นักวิชาการอิสระ
* M.A. (International Relations), Chulalongkorn University, Independent Scholar
* Email : sono_filmacy@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ถึงประสิทธิผลของการบริหารงานของรัฐบาลรักษาการของ พ.ต.ท. ดร.ทักษิณ ชินวัตร ในการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ ได้แก่ ปัญหาราคาน้ำมัน ปัญหาภาวะเงินเฟ้อ และปัญหาการขาดความเชื่อมั่นในการลงทุน ด้วยกรอบความคิดเรื่องการประเมินนโยบายสาธารณะแบบเป็นทางการ (Formal Evaluation) ของศาสตราจารย์ William N. Dunn แห่งมหาวิทยาลัยพิตต์สเบิร์ก

ผลการศึกษาพบว่า การบริหารงานของรัฐบาลรักษาการของ พ.ต.ท. ดร.ทักษิณ ชินวัตร ไม่สามารถแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจได้อย่างมีประสิทธิผล กล่าวคือ ไม่สามารถดำเนินนโยบายให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของนโยบายในการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ และไม่สามารถบรรลุเป้าหมายตามนโยบายทางเศรษฐกิจของคณะรัฐมนตรีที่แถลงต่อรัฐสภาได้ ทั้งนี้ อุปสรรคที่ส่งผลต่อประสิทธิผลในการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจของรัฐบาลรักษาการ ได้แก่ ข้อกังวลของรัฐบาลต่อความคลุมเครือของขอบเขตอำนาจหน้าที่ของรัฐบาลรักษาการตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 และการประสานงานที่ไม่เป็นเอกภาพระหว่างรัฐบาลรักษาการกับข้าราชการประจำที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ

คำสำคัญ : รัฐบาลรักษาการ ปัญหาราคาน้ำมัน ปัญหาภาวะเงินเฟ้อ ปัญหาการขาดความเชื่อมั่นในการลงทุน

Abstract

The purpose of this research was to study and analyze the effectiveness in the administration under Pol. Lt. Col. Dr. Thaksin Shinawatra's caretaker government. Three main economic problems; an oil price problem, an inflation problem and an investment confidence problem were emphasized in this study. The research was conducted by applying the Formal Public Policy Evaluation (Formal Evaluation) framework by Professor William N. Dunn, Pittsburgh University.

The study showed that the administration under Pol. Lt. Col. Dr. Thaksin Shinawatra's caretaker government was ineffective in solving economic problems. The caretaker government failed to accomplish the objectives of the economic solving problem policy. Also they were incompetent to follow economic policy statement which the cabinet announced to the parliament. In addition, two causes were founded to be obstacles that result in an ineffectiveness in solving economic problems of the caretaker government. First, under Constitution of Kingdom of Thailand B.E. 2540 (1997), the government concerned about the ambiguous scope of the caretaker government's authority. Second, there was an absence of unity in the coordination between the caretaker government and the senior officials who involved in the solving of economic problems.

Keywords : Caretaker Government, Oil Price Problem, Inflation Problem, Investment Confidence Problem

บทนำ

บทความนี้มุ่งศึกษาและวิเคราะห์ถึงการบริหารงานของรัฐบาลรักษาการ พ.ต.ท. ดร.ทักษิณ ชินวัตร ในการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ ได้แก่ ปัญหาราคาน้ำมัน ปัญหาภาวะเงินเฟ้อ และปัญหาการขาดความเชื่อมั่นในการลงทุน ด้วยกรอบแนวคิดเรื่องการประเมินนโยบายสาธารณะแบบเป็นทางการ (Formal Evaluation) ของศาสตราจารย์ William N. Dunn ซึ่งผู้วิจัยเลือกใช้เกณฑ์ประสิทธิผล (Effectiveness) ในการประเมิน และกำหนดขอบเขตการศึกษา คือ นับตั้งแต่การยุบสภาฯเมื่อวันที่ 24 ก.พ. 2549 ถึงวันที่ 19 ก.ย. 2549 บทความนี้มุ่งประเมินถึงผลลัพธ์ของนโยบายของรัฐบาลรักษาการต่อการบรรลุเป้าหมายตามนโยบายทางเศรษฐกิจของคณะรัฐมนตรีที่แถลงไว้ต่อรัฐสภาหรือไม่เป็นสำคัญ

บทความนี้เป็นการศึกษาในเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารต่างๆ (Documentary Research) ได้แก่ ข้อมูลขั้นปฐมภูมิ ได้แก่ มติคณะรัฐมนตรี หนังสือราชการ เอกสารอื่นๆ ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และข้อมูลขั้นทุติยภูมิ ได้แก่ ข่าวและบทวิเคราะห์จากหนังสือพิมพ์ หนังสือ วิทยานิพนธ์ ตลอดจนการสืบค้นจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ โดยผู้วิจัยแบ่งเนื้อหาของบทความนี้ออกเป็น 6 ส่วน โดย*ส่วนบทนำ* กล่าวถึงวัตถุประสงค์ กรอบแนวคิด และขอบเขตการศึกษา *ส่วนที่สอง* จะนำเสนอถึงสถานะและอำนาจหน้าที่ของรัฐบาลรักษาการตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 *ส่วนที่สาม* กล่าวถึงนโยบายเศรษฐกิจในภาพรวมของรัฐบาลรักษาการของ พ.ต.ท. ดร.ทักษิณ ชินวัตร *ส่วนที่สี่* กล่าวถึงสภาพปัญหาและมาตรการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ ได้แก่ ปัญหาราคาน้ำมัน ปัญหาภาวะเงินเฟ้อ และปัญหาการขาดความเชื่อมั่นในการลงทุน รวมถึงประเมินประสิทธิผลของนโยบายทางเศรษฐกิจของรัฐบาลรักษาการต่อการบรรลุเป้าหมายตามนโยบายทางเศรษฐกิจของคณะรัฐมนตรีที่แถลงต่อรัฐสภา *ส่วนที่ห้า* ข้อสรุป และ*ส่วนสุดท้าย* ข้อเสนอแนะ

สถานะและอำนาจหน้าที่ของ “รัฐบาลรักษาการ”

เมื่อกล่าวถึงคำว่า “รัฐบาล” (Government) โดยความหมายที่เข้าใจเป็นการทั่วไปมักจะเข้าใจว่าหมายถึง “คณะรัฐมนตรี” (Cabinet) ซึ่งเป็นองค์กรฝ่ายบริหารที่ทำหน้าที่ในการบริหารราชการแผ่นดิน แต่อีกในสถานะหนึ่งที่กว้างขึ้นกว่านั้น หมายถึง “ฝ่ายปกครอง” เนื่องจากคณะรัฐมนตรี (ครม.) มีอำนาจหน้าที่ทางการปกครองเป็นการเฉพาะเจาะจงในการบังคับบัญชาเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองที่สังกัดกระทรวงที่รับผิดชอบและหน้าที่อื่นๆ ตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายแต่ละฉบับ ซึ่งในรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 บัญญัติให้ “รัฐบาล” หรือ “คณะรัฐมนตรี” เป็นองค์กรหลักที่มีหน้าที่ในการบริหารราชการแผ่นดิน (วิษณุ เครืองาม, 2553, น. 3) อย่างไรก็ดี เมื่อพิจารณาถึงการรักษาการตามมาตรา 215 บัญญัติให้ *“รัฐมนตรีทั้งคณะพ้นจากตำแหน่งเมื่อ ... (2)* อายุสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลงหรือมีการยุบสภาผู้แทนราษฎร” เนื่องจากฝ่ายบริหารในระบบรัฐสภาบริหารราชการแผ่นดินด้วยความไว้วางใจของรัฐสภาตามหลักการแบ่งแยกอำนาจและควบคุมและตรวจสอบการทำงานซึ่งกันและกัน ดังนั้น เมื่อไม่มีรัฐสภาปฏิบัติหน้าที่แล้ว ครม.ก็ย่อมต้องพ้นจากตำแหน่งเช่นกัน แต่เพื่อไม่ให้เกิดสุญญากาศในการบริหารราชการแผ่นดิน รัฐธรรมนูญจึงต้องการให้มีกลไกในการเปลี่ยนผ่านประเทศ เพื่อให้เป็นไปตามหลักความต่อเนื่องไม่ขาดสายของการบริหารประเทศ (พรสันต์ เลี้ยงบุญเลิศชัย, 2557) เหตุนี้จึงกำหนดให้ครม.ที่พ้นตำแหน่งต้องทำหน้าที่ต่อไปจนกว่า

ครม.ชุดใหม่จะเข้ารับหน้าที่ แม้จะไม่มีคำเรียกครม.ประเภทนี้ปรากฏในรัฐธรรมนูญ แต่นักวิชาการเรียกอย่างไม่เป็นทางการว่า "รัฐบาลรักษาการ" (Caretaker Government)

รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 ประสงค์ให้รัฐบาลรักษาการทำหน้าที่ได้เช่นเดียวกับรัฐบาลปกติ เว้นแต่เฉพาะเรื่องที่กำหนดไว้เป็นข้อห้ามของการใช้อำนาจตามมาตรา 215 ที่ว่า "จะใช้อำนาจแต่งตั้งหรือย้ายข้าราชการซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำ หรือพนักงานของหน่วยงานของรัฐหรือรัฐวิสาหกิจ หรือให้บุคคลดังกล่าวพ้นจากตำแหน่ง มิได้" เว้นแต่จะได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการการเลือกตั้ง แต่ไม่ได้มีการกำหนดขอบเขตหน้าที่ของรัฐบาลรักษาการไว้แต่อย่างใด (ตวงรัตน์ เลาหัตถพงษ์ภูริ, 2550) ซึ่งเมื่อพิจารณาถึงมารยาททางการเมืองหรือวิธีปฏิบัติของไทยและต่างประเทศ รัฐบาลรักษาการสามารถทำหน้าที่ได้เฉพาะเรื่องที่เป็นประโยชน์สูงสุดของประเทศเท่านั้น ไม่ควรทำนโยบายและดำเนินการขึ้นใหม่ เรื่องที่จะมีผลผูกพันคณะรัฐมนตรีชุดใหม่ เว้นแต่เป็นเรื่องจำเป็นเร่งด่วนหรือต่อเนื่อง (นันทวัฒน์ บรมานันท์, 2549)

ในทางปฏิบัติ เมื่อรัฐบาลของ พ.ต.ท. ดร.ทักษิณประกาศยุบสภาฯ รัฐบาลรักษาการจึงมีมติเมื่อวันที่ 28 ก.พ. 2549 เห็นชอบตามข้อเสนอเรื่องแนวทางปฏิบัติอันเนื่องมาจากการยุบสภาฯของสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี [สลค.] (2549ก) เพื่อให้เกิดความชัดเจนในขอบเขตอำนาจหน้าที่ ดังนี้ (1) ครม.ที่พ้นจากตำแหน่งยังคงมีฐานะเดิมเพื่อบริหารราชการแผ่นดินต่อไป และให้มีการประชุมครม.ตามปกติจนกว่าจะมีการโปรดเกล้าฯแต่งตั้งครม.ใหม่ (2) สำหรับนโยบายที่มีผลผูกพันครม.ชุดใหม่หรือมีธรรมเนียมปฏิบัติว่าพึงละเว้น ควรมีมติให้เสนอครม.ชุดใหม่ (3) หากต้องออกกฎหมายที่มีสถานะเป็น พ.ร.บ. อาจดำเนินการในรูปพระราชกฤษฎีกา (พ.ร.ก.) แทนได้ แต่ต้องเป็นเรื่องที่มีความจำเป็นเร่งด่วนไม่อาจหลีกเลี่ยงได้และเข้าหลักเกณฑ์ตามรัฐธรรมนูญ ส่วนการตรา พ.ร.ก. และกฎกระทรวงสามารถทำได้ตามปกติ (4) สมควรงดการประชุมคณะกรรมการกลั่นกรองเรื่องเสนอครม. เว้นแต่เป็นการประชุมเพื่อกลั่นกรองนโยบายเดิมให้รอบคอบยิ่งขึ้น (5) ในระหว่างที่มี พ.ร.ก. เลือกตั้ง การอนุมัติงบประมาณลงพื้นที่พึงละเว้น เว้นแต่กรณีฉุกเฉินหรือต้องช่วยเหลือประชาชน

ต่อมา แม้ว่าพรรคไทยรักไทยจะได้รับคะแนนเสียงข้างมากในการเลือกตั้งทั่วไปเมื่อวันที่ 2 เม.ย. 2549 แต่ พ.ต.ท. ดร.ทักษิณปฏิเสธขอไม่รับตำแหน่งนายกรัฐมนตรี และได้ลาพักการปฏิบัติหน้าที่นายกรัฐมนตรีรักษาการ ถึงกระนั้น รัฐมนตรีส่วนที่เหลือยังคงต้องปฏิบัติหน้าที่ต่อไปตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 ต่อมาภายหลังศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยให้การเลือกตั้งในช่วงต้นปีเป็นโมฆะ พ.ต.ท. ดร.ทักษิณจึงขอให้คณะรัฐมนตรียกเลิกมติคณะรัฐมนตรีเรื่องลาพักฯ และกลับเข้าปฏิบัติหน้าที่ในวันที่ 23 พ.ค. 2549 เพื่อให้การบริหารราชการแผ่นดินสามารถขับเคลื่อน โดยไม่เกิดการชะงักงัน เนื่องจากมีการขยายเวลาการบริหารประเทศของรัฐบาลรักษาการออกไป จนกว่าจะมีการเลือกตั้งทั่วไปที่จะจัดให้มีขึ้นอีกครั้งในวันที่ 15 ต.ค. 2549 ซึ่งทอดระยะเวลานานกว่าที่คาดการณ์จากเดิมกว่า 6 เดือน ("แม้วฟิตเรียกทีม'ศก.'ถกด่วน," 2549, น. 13)

นโยบายเศรษฐกิจของรัฐบาลรักษาการของ พ.ต.ท. ดร.ทักษิณ ชินวัตร

"รัฐบาลมีหลายโครงการที่จะทำให้ประชาชนโดยตรง ซึ่งปี 2549 จะเป็นปีที่จับต้องได้ ไม่ว่าจะเป็นปัญหาความยากจน เอกสารที่ดินทำกิน ที่อยู่อาศัย รถเมล์ รถไฟฟ้า" คำปราศรัยเนื่องในวันปีใหม่ปี 2549 ของ พ.ต.ท. ดร.ทักษิณ ("ฟุ้งปี49รุกแก้จน," 2548) ดูจะสวนทางกับสถานการณ์ความขัดแย้งทางการเมืองที่นำไปสู่การยุบสภาฯหลังวันปีใหม่เพียง 2 เดือน ภาพซ้อนที่เกิดขึ้น คือ

ปัญหาเศรษฐกิจที่ชัดเจนขึ้นนับตั้งแต่ปลาย 2548 ต่อเนื่องถึงช่วงรัฐบาลรักษาการ อย่างไรก็ดี เนื่องด้วยข้อจำกัดในการบริหารของรัฐบาลรักษาการ ทำให้รัฐบาลต้องแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจแก่ประชาชนโดยยึดแนวนโยบายของรัฐบาลเดิมที่แถลงไว้ต่อรัฐสภา (ชลวิทย์ นิโครธานนท์, 2550, น. 27) นั่นคือแนวนโยบายเศรษฐกิจของ พ.ต.ท. ดร.ทักษิณ สมัยที่ 2 ที่แถลงต่อรัฐสภา เมื่อวันที่ 23 มี.ค. 2548 ซึ่งมีสาระสำคัญดังนี้ (“คำแถลงนโยบาย,” 2548)

(1) นโยบายขจัดความยากจน ได้แก่ 1.1 ระดับบุคคล เน้นการขยายโอกาส สร้างรายได้ ลดรายจ่าย เพิ่มช่องทางการเข้าถึงทุน แก้ไขปัญหาความยากจนเชิงรุก 1.2 ระดับชุมชน ดำเนินการเสริมสร้างขบวนการชุมชนเข้มแข็งและพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐานด้านการเกษตร พัฒนากองทุนหมู่บ้านที่มีความพร้อมสู่ธนาคารหมู่บ้าน และจัดสรรงบประมาณตามขนาดประชากรให้ครบทุกหมู่บ้าน 1.3 ระดับประเทศ ส่งเสริมให้เกษตรกรมีที่ดินทำกินอย่างทั่วถึง และเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการและจัดสรรทรัพยากรน้ำให้สอดคล้องกับความเหมาะสมของพื้นที่และความต้องการของเกษตรกร

(2) นโยบายปรับโครงสร้างเศรษฐกิจให้สมดุลและแข่งขันได้ ได้แก่ 2.1 ภาคการเกษตร สนับสนุนการเพิ่มมูลค่าแก่สินค้าเกษตร โดยส่งเสริมการพัฒนาเทคโนโลยีชีวภาพ 2.2 ภาคอุตสาหกรรม พัฒนาให้ผู้ประกอบการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม ยกระดับภาคการผลิตและบริการในส่วนภูมิภาค 2.3 ภาคบริการและการท่องเที่ยว เน้นการเพิ่มมูลค่ามากกว่าเพิ่มปริมาณ 2.4 ภาคธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม สร้างโอกาสให้ผู้ประกอบการเข้าถึงแหล่งทุนและพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ่านกลไกที่ริเริ่มแล้ว 2.5 ภาคการขนส่งสินค้า ปรับระบบบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพ 2.6 ภาคพลังงาน ส่งเสริมการใช้พลังงานอย่างมีประสิทธิภาพ ลดการนำเข้า และพัฒนาพลังงานทางเลือก 2.7 ภาครัฐวิสาหกิจ ปรับปรุงการบริหารและแปรสภาพเป็นบริษัท 2.8 ด้านการเงินการคลัง พิจารณาแหล่งเงินทุนที่เหมาะสมต่อนโยบายขจัดความยากจน สร้างความเข้มแข็งแก่ระบบเศรษฐกิจ 2.9 ภาคตลาดเงินและตลาดทุน สนับสนุนให้องค์กรธุรกิจและประชาชนเข้าถึงแหล่งทุนได้อย่างพอเพียง 2.10 ด้านการเงินระหว่างประเทศ ดำเนินการต่อเนื่องในการผลักดันความร่วมมือทางการเงินในภูมิภาค

(3) นโยบายการต่างประเทศและเศรษฐกิจระหว่างประเทศ ได้แก่ 3.1 ดำเนินนโยบายเศรษฐกิจระหว่างประเทศในเชิงรุกอย่างต่อเนื่อง และเชื่อมโยงเข้ากับนโยบายเศรษฐกิจภายในประเทศ 3.2 ส่งเสริมบทบาทนำของผู้แทนไทยในการเจรจาการค้าและเศรษฐกิจระหว่างประเทศเพื่อเสริมอำนาจต่อรองและรักษาผลประโยชน์โดยรวมของประเทศ 3.3 มุ่งขยายความร่วมมือทางเศรษฐกิจกับนานาประเทศ เพื่อสนับสนุนการเข้าถึงแหล่งทรัพยากร วัตถุดิบ และเทคโนโลยีใหม่ๆ

อนึ่ง แม้ก่อนหน้านี้ไม่มีดัชนีใดที่บ่งชี้ให้เห็นถึงเค้าลางวิกฤตเศรษฐกิจ ไม่ว่าจะเป็นภาระหนี้ต่างประเทศที่ลดลงมาเหลือน้อยกว่าเงินทุนสำรองระหว่างประเทศ, อัตราการส่งออกสินค้าที่ใช้เทคโนโลยีสูงที่ขยายตัว (สศช., 2549, น. 28, 83), อัตราการนำเข้าสินค้าฟุ่มเฟือยที่เพิ่มขึ้น (กระทรวงการคลัง [กค.], 2549ก) ตลอดจนการประมาณการเศรษฐกิจปี 2549 ของสำนักงานเศรษฐกิจการคลังและ สศช. ว่ามีแนวโน้มขยายตัวร้อยละ 5 ซึ่งสูงกว่าปีก่อน (สศค., 2549; สลค., 2549ก) แต่ทั้งสองหน่วยงานได้ย้ำถึงปัจจัยที่น่าห่วงใย โดยปัจจัยภายใน คือ สถานการณ์ขัดแย้งทางการเมือง, การชะลอการลงทุนโครงการขนาดใหญ่ภาครัฐ, ภาวะเงินเฟ้อจากราคาน้ำมัน และการเจรจา FTA กับญี่ปุ่นและสหรัฐอเมริกาที่ยืดเยื้อ ปัจจัยภายนอก คือ วิกฤตราคาน้ำมัน, เศรษฐกิจ

ชะลอตัวของสหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น และสหภาพยุโรป, อัตราดอกเบี้ยต่างประเทศสูงขึ้น และขีดความสามารถในการส่งออกของจีน อินเดีย และเวียดนามที่เพิ่มขึ้น (กระทรวงพาณิชย์ [พณ.], 2549ก) เหล่านี้ส่งผลกระทบต่อการบริโภคและการลงทุนชะลอตัวอย่างชัดเจน (สศอ., 2549ก, น. 2) ดังนั้น จึงเป็นหน้าที่ที่พึงปฏิบัติของรัฐบาลในการกำหนดนโยบายเพื่อบรรเทาและแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ ซึ่งก็คือหน้าที่ของรัฐบาลรักษาการในฐานะฝ่ายบริหาร

ภายใต้ประเด็นห่วงใยดังกล่าว จึงมีมติครม.เมื่อวันที่ 28 ก.พ. 2549 เห็นชอบต่อข้อเสนอของ สศช. ในการบริหารนโยบายเศรษฐกิจปี 2549 ซึ่งแบ่งกรอบนโยบายเป็น 8 กลุ่ม (สลค., 2549ข) ดังนี้ กลุ่มที่ 1 มาตรการส่งเสริมการใช้พลังงานทางเลือกและการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้พลังงาน, กลุ่มที่ 2 มาตรการเพิ่มประสิทธิภาพระบบโลจิสติกส์, กลุ่มที่ 3 การปรับโครงสร้างเศรษฐกิจ, กลุ่มที่ 4 มาตรการส่งเสริมการท่องเที่ยวและการค้าปลีก, กลุ่มที่ 5 มาตรการส่งเสริมการลงทุนและการลงทุนในโครงการขนาดใหญ่, กลุ่มที่ 6 มาตรการสนับสนุนสินเชื่อผู้ประกอบการรายย่อย, กลุ่มที่ 7 มาตรการปรับค่าจ้างขั้นต่ำ และกลุ่มที่ 8 มาตรการอื่นๆ เช่น การเร่งรัดการเบิกจ่ายงบประมาณ อย่างไรก็ดี กรอบนโยบายดังกล่าวไม่ได้เป็นการกำหนดนโยบายขึ้นใหม่ แต่เป็นการเพิ่มเติมรายละเอียดลงไปโดยระบุหน่วยงานรัฐที่ต้องรับผิดชอบเป็นเฉพาะให้ชัดเจนขึ้นภายใต้แนวนโยบายระดับสูง ซึ่งก็คือ คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรีที่แถลงต่อรัฐสภาที่กล่าวข้างต้น

สภาพปัญหาเศรษฐกิจและมาตรการแก้ไขปัญหาของรัฐบาลรักษาการของ พ.ต.ท. ดร.ทักษิณ ชินวัตร

ในส่วนนี้ผู้วิจัยมุ่งอธิบายถึงสภาพปัญหาเศรษฐกิจ และมาตรการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจซึ่งได้แก่ ปัญหาราคาน้ำมัน ปัญหาภาวะเงินเฟ้อ และปัญหาการขาดความเชื่อมั่นในการลงทุน ซึ่งเป็นปัญหาที่ประชาชนต้องการให้รัฐบาลแก้ไขเป็นอันดับต้นๆ ตามผลการสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติ (“โพลชี้ให้แก้ยากจน,” 2548) รวมถึงประเมินประสิทธิผลของมาตรการดังกล่าวผ่านกรอบความคิดเรื่องการประเมินผลนโยบายสาธารณะแบบเป็นทางการของ William N. Dunn (2008, p. 358) ซึ่งประเมินผลลัพธ์ของนโยบายว่า บรรลุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของนโยบายที่กำหนดไว้อย่างเป็นทางการหรือไม่ เพียงใด สมมติฐานสำคัญ คือ วัตถุประสงค์ที่ประกาศไว้จะเป็นเครื่องมือที่วัดเกี่ยวกับคุณค่าที่เหมาะสมของนโยบาย โดยผู้ประเมินจะไม่ตั้งคำถามเกี่ยวกับความเหมาะสมของวัตถุประสงค์ (Dunn, 2008, pp. 256-260) ซึ่ง “ในทางสังคมศาสตร์ โครงการที่จัดทำขึ้นเป็นการบริการที่รัฐพึงมีให้แก่ประชาชนไม่สามารถพิจารณาเฉพาะการลงทุนและผลที่ได้รับเท่านั้น แต่จะต้องพิจารณาถึงการบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการด้วย” (Dunn,2008,pp. 232-239) ทั้งนี้ผู้วิจัยใช้เกณฑ์ประสิทธิผล (Effectiveness) เป็นตัวชี้วัด ตามคำอธิบายว่า นโยบายที่มีประสิทธิผลคือนโยบายที่สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ (Dun: 222-223)

1. ปัญหาราคาน้ำมัน

1.1 *สภาพปัญหาราคาน้ำมัน*

จากข้อมูลของกระทรวงพลังงานพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างปริมาณการใช้น้ำมันและการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของไทยในช่วงปี 2540-2549 มีทิศทางที่มีความสัมพันธ์กันอย่างมาก (ธนาคารแห่งประเทศไทย [ธปท.], 2550ก, น. 96) ไทยต้องนำเข้าพลังงานสูงถึงร้อยละ 90-95 โดยเฉพาะน้ำมันดิบของภาคอุตสาหกรรมและการขนส่ง ดังนั้น เมื่อราคาน้ำมันดิบในตลาดโลกสูงขึ้นย่อมส่งผล

กระทบโดยตรงต่อราคาน้ำมันขายปลีกของประเทศที่นำเข้าและเศรษฐกิจในด้านอื่นๆ ดังจะเห็นได้จากแผนภูมิภาพที่ 1 รัฐบาลรักษาการประกาศลอยตัวราคาน้ำมันดีเซลตั้งแต่เดือน มี.ค. 2549 ภายหลังจากลอยตัวราคาน้ำมันเบนซินออกเทน 91 และ 95 ไปแล้วตั้งแต่วันที่ 21 ต.ค. 2547 โดยให้เหตุผลว่าต้องปรับราคาน้ำมันให้สอดคล้องกับกลไกตลาดโลกที่ผันผวน ซึ่งกล่าวโดยสรุปได้ว่า ในช่วงการบริหารงานของรัฐบาลรักษาการมีการปรับขึ้นของราคาพลังงานแบบยกแผง อันส่งผลพวงถึงภาระค่าครองชีพของประชาชนที่สูงขึ้น กลายเป็นปัญหาแก่ภาคธุรกิจและครัวเรือน ส่งผลกระทบต่อการเติบโตของอุตสาหกรรม และการขยายตัวทางเศรษฐกิจไทยโดยรวมในปี 2549

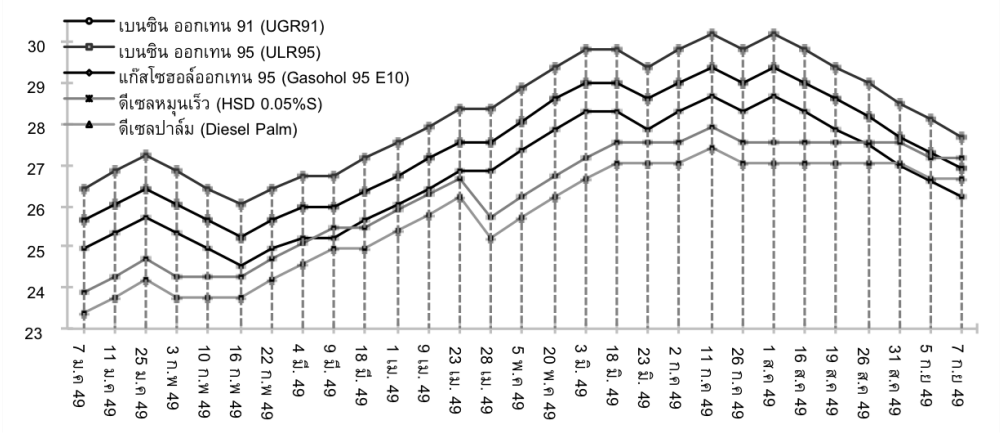

ภาพที่ 1 แผนภูมิ ราคาน้ำมันขายปลีก ณ สถานีบริการน้ำมัน ปตท. ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล พ.ศ. 2549
ที่มา: (สำนักงานนโยบายและแผนพลังงาน, 2557)

1.2 *มาตรการแก้ไขปัญหาราคาน้ำมันของรัฐบาลรักษาการ*

ปัญหาราคาน้ำมันเป็นปัญหาเศรษฐกิจสำคัญที่ประชาชนเรียกร้องให้แก้ไขอย่างเร่งด่วน เพราะส่งผลกระทบต่อต้นทุนของผู้ประกอบการ ในขณะเดียวกัน แม้รัฐบาลจะชี้แจงถึงสาเหตุของปัญหาราคาน้ำมันที่เพิ่มสูงขึ้นว่าเกิดจากปัจจัยภายนอกที่ไม่สามารถควบคุมได้ แต่ก็ไม่ประสบความสำเร็จดังเห็นจากผลสำรวจว่า ประชาชนจำนวนหนึ่งเชื่อว่า การที่ฝ่ายบริหารมีสถานะเป็นรัฐบาลรักษาการเป็นปัจจัยหลักที่ส่งผลให้เกิดปัญหาราคาน้ำมันแพง (สวนดุสิตโพล, 2549) จากปัญหาดังกล่าว นพ.พรหมินทร์ เลิศสุริย์เดช เลขาธิการนายกรัฐมนตรีกล่าวว่า “รัฐบาลได้อุดหนุนราคาน้ำมันเป็นเวลา 1 ปีเพื่อผ่อนภาระหนักให้เบาและให้ประชาชนมีเวลาปรับตัว” และยืนยันว่าจะดูแลผลประโยชน์ให้กับประชาชนให้มากที่สุด (“แนะลดภาษี,” 2549, น. 13) ในขณะที่นายบุญชัย โชควัฒนา กรรมการบริหารหอการค้าไทยเสนอให้ชะลอการจัดเก็บเงินเข้ากองทุนน้ำมันเพื่อไม่ให้เกิดภาวะเศรษฐกิจชะงักงัน (“ธปท.ไม่หวั่นเงินทุนไหล,” 2549, น. 8) ซึ่งในช่วงแรก ดร.ทนง พิทยะ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังปฏิเสธแนวทางดังกล่าวเพราะเป็นการบิดเบือนกลไกตลาดอันจะส่งผลเสียในระยะยาว (“พลังงานเล็งลดภาษี,” 2549, น. 6) แต่ในที่สุด ครม.มีมติให้กระทรวงพลังงานดำเนินมาตรการลดผลกระทบจากราคาน้ำมันในเดือน เม.ย. 2549 ได้แก่ ปรับลดเงินนำส่งกองทุนน้ำมัน

สำหรับน้ำมันดีเซลเหลือ 0.95 บาท/ลิตร จำหน่ายน้ำมันในเขตทะเลอาณาเขตให้ราคาต่ำกว่าบนบกไม่น้อยกว่า 2 บาท/ลิตร (สลค., 2549ค) รวมถึงมาตรการอื่นๆ เช่น ส่งเสริมการใช้ NGV ลดต้นทุนระบบขนส่งมวลชนสาธารณะ ("งัดแผนเก่ารับมือ," 2549, น. 7) และเห็นชอบตามข้อเสนอของกระทรวงคมนาคมให้ทบทวนมติครม.เรื่องการพัฒนาระบบขนส่งมวลชนตามโครงการลงทุนขนาดใหญ่ภาครัฐ

โดยสรุป แม้รัฐบาลรักษาการพยายามดำเนินมาตรการแก้ไขปัญหาราคาน้ำมันในหลายแนวทาง แต่ขณะเดียวกัน วิกฤติราคาน้ำมันในตลาดโลกยังพุ่งสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นปัญหาเศรษฐกิจที่ท้าทายความสามารถในการบริหารจัดการของรัฐบาลรักษาการในขณะนั้น

1.3 *การประเมินประสิทธิผลของมาตรการแก้ไขปัญหาราคาน้ำมัน*

แนวทางนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาราคาน้ำมันตามนโยบายของคณะรัฐมนตรีที่แถลงต่อรัฐสภา คือ "นโยบายปรับโครงสร้างเศรษฐกิจให้สมดุลและแข่งขันได้" โดยจะดำเนินนโยบาย "เพื่อให้เกิดการใช้พลังงานอย่างมีประสิทธิภาพ ลดการนำเข้าพลังงาน และพัฒนาพลังงานทางเลือก" นำมาสู่กรอบนโยบายเศรษฐกิจในปี 2549 คือ "มาตรการส่งเสริมการใช้พลังงานทางเลือกและการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้พลังงาน" เมื่อพิจารณาเฉพาะมาตรการในข้อ *"1.1 มาตรการส่งเสริมการใช้พลังงานทดแทน"* ผู้วิจัยประเมินว่ารัฐบาลรักษาการไม่สามารถดำเนินได้อย่างเต็มที่ เพราะกำลังผลิตยังไม่เพียงพอที่จะรองรับปริมาณการใช้น้ำมันภายในประเทศ ถึงแม้จะพยายามเพิ่มปริมาณสถานีจำหน่าย NGV ให้มากขึ้นตามมาตรการย่อย *"1.1.2 เพิ่มสถานีจำหน่าย NGV ให้กระจายอย่างทั่วถึง..."* (กระทรวงพลังงาน [พน.], 2549ก) แต่ก็ยังไม่เพียงพอต่อความต้องการของประชาชน ในขณะที่มาตรการส่งเสริมการใช้ก๊าซเอทานอลยังไม่ประสบผลสำเร็จ และเมื่อพิจารณาเฉพาะการรณรงค์ประหยัดพลังงานตามกรอบนโยบายเศรษฐกิจในข้อ *"1.2 มาตรการประหยัดพลังงาน"* ผู้วิจัยประเมินว่าเป็นนโยบายที่มีประสิทธิผล ดังจะเห็นได้จากอัตราการใช้พลังงานที่ลดลงร้อยละ 5 เมื่อเทียบกับปี 2548 ซึ่งจะส่งผลดีต่อการแก้ไขปัญหาราคาน้ำมันในระยะยาว เพราะเป็นการลดอุปสงค์ของพลังงานโดยตรง (Sachs, 1981, p. 7)

แม้มาตรการลดภาษีสรรพสามิตน้ำมันดีเซลในช่วงต้นของรัฐบาลรักษาการจะไม่ได้ถูกกำหนดไว้ในนโยบายที่แถลงต่อรัฐสภา แต่ก็มิอาจปฏิเสธข้อเท็จจริงที่ได้ว่ามาตรการดังกล่าวช่วยบรรเทาความเดือดร้อนแก่ประชาชนได้แม้จะในระยะสั้นๆ แต่เมื่อประเมินถึงประสิทธิผลตามเป้าหมายของนโยบายหลักพบว่า มาตรการดังกล่าวไม่มีประสิทธิผลในการแก้ไขปัญหาราคาน้ำมันได้อย่างแท้จริง เนื่องจากการแทรกแซงราคาทำได้เพียงกรณีราคาน้ำมันในตลาดโลกปรับสูงขึ้นในระยะสั้นเท่านั้น เพราะรัฐบาลไม่มีหลักประกันว่าจะคาดการณ์ราคาน้ำมันในตลาดโลกได้ถูกต้อง อันอาจกระทบต่อความมั่นคงทางพลังงานในระยะยาวและการแข่งขันที่เป็นธรรมในกรอบการค้าเสรี ซึ่งผู้วิจัยเห็นด้วยกับมติครม.ที่ไม่ต่ออายุการลดการจัดเก็บภาษีสรรพสามิตน้ำมัน ด้วยเหตุผลว่าเพื่อรักษาวินัยทางการคลังและ "เพราะต้องการให้สะท้อนกลไกตลาดที่แท้จริง" ("วิเศษเรียกถกแก้น้ำมัน," 2549, น. 8) เพราะแม้ว่าการปรับราคาขึ้นตามตลาดโลกจะส่งผลกระทบต่อการเพิ่มของราคาสินค้า แต่ก็น้อยกว่าเมื่อเทียบกับผลกระทบจากการคงมาตรการแทรกแซงราคาน้ำมัน อีกทั้งวิธีนี้ยังเป็นการส่งสัญญาณเตือนประชาชนให้รู้ถึงปัญหาราคาน้ำมันที่กำลังรุนแรงขึ้น และเป็นการปรับลบมายาคติที่ผิดที่เข้าใจว่าเป็นภาระของรัฐบาลที่จะต้องชดเชยเมื่อราคาพลังงานสูงขึ้น อนึ่ง ผู้วิจัยยังเห็นด้วยกับการจัดเก็บเงินส่งเข้ากองทุนน้ำมันเพลิง เพื่อเป็นกลไกรักษาเสถียรภาพของราคาขายปลีกน้ำมัน แต่ต้องไม่ใช่

เป็นไปเพื่อการอุดหนุนราคาให้กับผู้บริโภคพลังงาน

โดยสรุป แม้หลายมาตรการแก้ไขปัญหาราคาน้ำมันจะดำเนินการได้มีประสิทธิผลตามเป้าหมายของมาตรการนั้นๆ แต่เมื่อพิจารณาภาพรวมพบว่า รัฐบาลรักษาการไม่สามารถบรรลุเป้าหมายตามนโยบายของคณะรัฐมนตรีที่ได้แถลงต่อรัฐสภา และกรอบนโยบายเศรษฐกิจปี 2549 ได้สมบูรณ์

2. ปัญหาภาวะเงินเฟ้อ

2.1 *สภาพปัญหาภาวะเงินเฟ้อ*

สถานการณ์ราคาน้ำมันดิบในตลาดโลกที่สูงขึ้นตลอดปี 2549 ทำให้ราคาน้ำมันขายปลีกภายในประเทศสูงขึ้นตลอดช่วงการบริหารงานของรัฐบาลรักษาการของ พ.ต.ท. ดร.ทักษิณ ส่งผลให้ผู้ประกอบการต้องแบกรับต้นทุนการผลิตที่สูงขึ้น ทำให้มีการปรับราคาสินค้าและบริการขึ้นตามการส่งผ่านของราคาพลังงาน ได้แก่ ค่าโดยสาร อัตราค่าไฟฟ้า และสินค้าตามฤดูกาล ยังผลให้อัตราเงินเฟ้อเร่งตัวสูงขึ้น ซึ่งสูงกว่าการประมาณการของคณะกรรมการนโยบายการเงิน (ธปท., 2549ก, น. 6) ดังจะเห็นได้จากอัตราเงินเฟ้อทั่วไปในไตรมาสที่ 2 ของปี 2549 โดยเฉลี่ยสูงถึงร้อยละ 6 ซึ่งสูงขึ้นเมื่อเทียบกับในไตรมาสแรกของปีเดียวกัน โดยเป็นผลจากราคาอาหารสดและพลังงานเป็นสำคัญ ซึ่งส่งผ่านยังราคาสินค้าและบริการปรับตัวสูงขึ้น ส่งผลให้อัตราเงินเฟ้อพื้นฐานเร่งตัวขึ้นเป็นลำดับ ทำให้เฉลี่ยในไตรมาสที่ 2 ของปี 2549 อยู่ที่ร้อยละ 2.8 เพิ่มสูงขึ้นจากร้อยละ 2.6 ในไตรมาสแรก และจากร้อยละ 1.6 ของค่าเฉลี่ยทั้งปี 2548 (ธปท., 2549ก, น. 8) ภาวะเงินเฟ้อนับเป็นปัจจัยลบต่อการลงทุนภาคเอกชนและกำลังซื้อของภาคครัวเรือน โดยเฉพาะกลุ่มแรงงานที่แม้จะมีการปรับค่าแรงขั้นต่ำขึ้นตลอดช่วงปี 2545-2549 แต่ก็ยังถือว่าปรับขึ้นในอัตราที่ต่ำมาก (สมศักดิ์ โกศัยสุข, สัมภาษณ์, 2549) ดังจะเห็นจากผลการวิจัยเชิงสำรวจของกระทรวงการคลังและสวนดุสิตโพลเมื่อเดือน พ.ค. 2549 (สลค., 2549ง) พบว่า ประชาชนร้อยละ 54.45 มีรายจ่ายสูงขึ้นจากราคาสินค้าที่สูงขึ้น *“จนเกือบจะเข้าไปสู่จุดที่สาหัส”* (“เลื่อนปีงบฯ,” 2549, น. 23)

โดยสรุป สถานการณ์ราคาน้ำมันในตลาดโลกที่สูงขึ้นตลอดการบริหารงานของรัฐบาลรักษาการ ส่งผลให้เกิดการส่งผ่านต้นทุนการผลิตที่สูงขึ้นไปยังราคาสินค้าและบริการ

2.2 *มาตรการแก้ไขปัญหาภาวะเงินเฟ้อของรัฐบาลรักษาการ*

ด้วยนโยบายขจัดความยากจนของรัฐบาลที่แถลงไว้ต่อรัฐสภา และคำยืนยันของรัฐบาลรักษาการต่อการแก้ไขปัญหาความยากจน (พน., 2549ข) รัฐบาลรักษาการจึงพยายามแก้ไขปัญหาตามแนวทางนโยบายเศรษฐกิจจุลภาคเพื่อมุ่งเน้นลดรายจ่ายแก่ประชาชนเป็นการเบื้องต้น เช่น เห็นชอบให้กำหนดสินค้าและบริการตามที่กระทรวงพาณิชย์เสนอ (สลค., 2549จ) และให้กรมการค้าภายในรับหน้าที่ติดตามดูแลเรื่องสินค้าอุปโภคบริโภคอย่างใกล้ชิด, จัดโครงการตลาดนัดธงฟ้ามหาชนเพื่อสร้างทางเลือกในการจับจ่ายสินค้าราคาพิเศษ (พณ., 2549ข) และหยิบมาตรการปรับค่าจ้างขั้นต่ำเข้าสู่การพิจารณาเพื่อมุ่งแก้ปัญหาค่าครองชีพ โดยคณะกรรมการค่าจ้างกลางมีมติให้ปรับขึ้นค่าจ้างขั้นต่ำใน 35 จังหวัด แต่นายสมศักดิ์ เทพสุทิน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงแรงงานมีคำสั่งให้ทบทวนมติอีกครั้ง เพราะ “คงทำอะไรไม่ได้จนกว่าจะผ่านเดือนต.ค. ไม่เช่นนั้นจะถูกโจมตีว่าเป็นการหาเสียง” (“สมศักดิ์ชี้เหตุไม่ปรับ,” 2549, น. 13) ซึ่งกล่าวอย่างเคร่งครัดได้ว่า แรงต้านนี้ทำให้มาตรการแก้ไขปัญหาภาวะเงินเฟ้อ โดยเฉพาะมาตรการปรับค่าแรงไม่เป็นผลในทางปฏิบัติจนกระทั่งถูกรัฐประหาร

2.3 *การประเมินประสิทธิผลของมาตรการแก้ไขปัญหาภาวะเงินเฟ้อ*

แม้ว่าจะไม่มีการกำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหาภาวะเงินเฟ้อโดยเฉพาะเจาะจงระบุในนโยบายของครม. พ.ต.ท. ดร.ทักษิณ และในกรอบนโยบายเศรษฐกิจในปี 2549 แต่กระนั้น รัฐบาลรักษาการได้หยิบยกหลายมาตราในกรอบนโยบายดังกล่าวมาบรรเทาปัญหาแก่ประชาชน เช่น ความพยายามปรับขึ้นค่าแรงตามกรอบนโยบายเศรษฐกิจใน *"มาตรการปรับค่าจ้างขั้นต่ำ"* อนึ่ง ผู้วิจัยพบข้อสังเกตว่า การประสานงานระหว่างรัฐบาลรักษาการกับข้าราชการประจำที่เกี่ยวข้องยังคงไม่มีเอกภาพ เกิดความเห็นต่างและไม่สามารถหาแนวทางร่วมในการแก้ไขนโยบายให้เหมาะสมกับความต้องการของทุกฝ่าย จึงทำให้นโยบายดังกล่าวไม่มีประสิทธิภาพในการแก้ไขปัญหา เพราะไม่สามารถนำไปปฏิบัติตามแผนที่วางเอาไว้ ต่อมาเมื่อปัญหาภาวะเงินเฟ้อมีแนวโน้มชัดเจนมากขึ้น รัฐบาลจึงมีมติเห็นชอบตามข้อเสนอของ สศช. เรื่องมาตรการบรรเทาผลกระทบจากการเพิ่มขึ้นของราคาน้ำมัน อัตราเงินเฟ้อ และอัตราดอกเบี้ย เพื่อเป็นกรอบนโยบายในแก้ไขปัญหาดังกล่าว เช่น เมื่อพิจารณา "มาตรการเสถียรภาพราคา" ผู้วิจัยพบว่าเป็นเพียงการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าเท่านั้น อาทิ มาตรการย่อยที่ *"3.2 มอบหมายให้กระทรวงพลังงานดูแลอัตราค่าไฟฟ้า"* และโครงการตลาดนัดธงฟ้ามหาชน ตามมาตรการย่อยที่ *"3.1 มอบหมายกระทรวงพาณิชย์ดูแลราคาสินค้า"* แม้ว่านายสมคิด จาตุศรีพิทักษ์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์จะยืนยันถึงความสำเร็จของโครงการ ("สมคิดคุยโครงการธงฟ้า," 2549, น. 12) แต่ข้อเท็จจริงแล้ว รัฐบาลรักษาการยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาราคาสินค้าในภาพรวมไม่ให้ปรับสูงขึ้นได้ เพราะยังมีสินค้าที่ยังไม่ได้รับอนุญาตให้ปรับขึ้นราคาอีกหลายราย ("โวธงฟ้า," 2549, น. 6) และเมื่อพิจารณาเฉพาะมาตรการลดอัตราภาษีสรรพสามิตน้ำมัน ผู้วิจัยเห็นว่ามาตรการดังกล่าวเป็นการบรรเทาปัญหาเงินเฟ้อได้ตรงกับสาเหตุ นั่นคือการลดต้นทุนของผู้ประกอบการ เนื่องด้วยปัญหาเงินเฟ้อที่เกิดขึ้นเป็นปัญหาที่เกิดจากต้นทุนการผลิตที่เพิ่มขึ้น (Supply Inflation) จากราคาน้ำมันในตลาดโลกที่สูงขึ้น

โดยสรุป แม้ถือว่ารัฐบาลรักษาการดำเนินมาตรการต่างๆ มาได้ถูกทาง สามารถบรรเทาปัญหาภาวะเงินเฟ้อในระยะสั้นได้ แต่ไม่ได้มีสัญญาณยืนยันถึงผลในระยะยาว และยังไม่สามารถทำให้เศรษฐกิจกลับมาขยายตัวตามเป้าได้

3 ปัญหาการขาดความเชื่อมั่นในการลงทุน

3.1 *สภาพปัญหาการขาดความเชื่อมั่นในการลงทุน*

แม้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องพยายามประคับประคองปัญหาเศรษฐกิจนับตั้งแต่ช่วงต้นปี 2549 เพื่อให้เกิดเสถียรภาพทางเศรษฐกิจที่เอื้อต่อการขยายตัวทางเศรษฐกิจในระยะต่อไป แต่เมื่อเกิดปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองจนนำไปสู่การยุบสภาฯ ทำให้กระทรวงการคลังต้องออกมายอมรับว่าปัญหาทางการเมืองส่งผลให้เกิดปัจจัยลบแก่ระบบเศรษฐกิจให้ยิ่งชะลอตัวมากยิ่งขึ้น ดังคำสัมภาษณ์ของ พ.ต.ท. ดร.ทักษิณ ที่ว่า "จากการที่ได้เดินทางไปพบผู้นำประเทศต่างๆ พบว่า ความไม่แน่นอนทางการเมืองส่งผลกระทบต่อภาวะเศรษฐกิจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องความเชื่อมั่น ซึ่งเป็นผลให้เกิดการชะลอการลงทุนจากต่างประเทศ เช่น นักลงทุนจากประเทศญี่ปุ่น" ("แม้วประเดิมคัมแบ็ค," 2549, น. 2) และเป็นรูปธรรมยิ่งขึ้นเมื่อนักลงทุนชาวจีนกว่าพันรายได้ปรับลดเม็ดเงินการลงทุนในไทยลงกว่าร้อยละ 50 และการตัดสินใจเปลี่ยนแผนการลงทุนของบริษัทผลิตคอมพิวเตอร์

อย่างอินเทล (Intel) กว่า 2 หมื่นล้านบาทไปยังเวียดนาม (สศอ., 2549ข, น. 2)

อนึ่ง แม้จะมีการกำหนดวันเลือกตั้งครั้งใหม่ในวันที่ 22 ต.ค. 2549 ทำให้รัฐบาลรักษาการต้องอยู่ในตำแหน่งนานกว่าปกติ ซึ่งแม้จะไม่ผลกระทบต่อการเบิกจ่ายงบประจำ แต่ทำให้การจัดทำร่างพ.ร.บ.งบประมาณรายจ่ายประจำปี 2550 และการเบิกจ่ายเงินงบประมาณและโครงการลงทุนภาครัฐนอกงบประมาณปี 2549 ต้องล่าช้ากว่าแผนเดิม ส่งผลให้มีการเบิกจ่ายจริงในไตรมาสที่ 1-3 เพียงร้อยละ 37 ของเงินลงทุนตามแผนงานเดิม (กค., 2549ข) ทั้งๆ ที่ *"โดยแรกเริ่ม การลงทุนของภาครัฐถูกคาดหวังให้เป็นตัวเร่งการเติบโตของเศรษฐกิจในปี 2549"* ("ธปท.ลุ้นเศรษฐกิจ," 2549, น. 20) ส่งผลต่อความเชื่อมั่นทางธุรกิจของประชาชน ดังจะเห็นได้จากดัชนีความเชื่อมั่นทางธุรกิจในเดือน ม.ค. 2549 ที่อยู่ในระดับ 45.2 และมีทิศทางลดลงอย่างต่อเนื่องเป็น 45.0, 44.8, 43.5, 43.8, 43.7, 43.1 และ 43.0 ในเดือน ก.พ.-ส.ค. ตามลำดับ (ธปท., 2549ข; ธปท., 2550ข, น. 2.5.1) ซึ่งสามารถกล่าวอย่างรวบรัดได้ว่า ความเชื่อมั่นทางธุรกิจลดลงอย่างต่อเนื่องตลอดการบริหารงานของรัฐบาลรักษาการ อันเป็นผลมาจากปัญหาทางการเมืองที่ส่งผลลบแก่ระบบเศรษฐกิจ

3.2 *มาตรการแก้ไขปัญหาการขาดความเชื่อมั่นในการลงทุนของรัฐบาลรักษาการ*

รัฐบาลรักษาการตระหนักถึงปัญหาการขาดความเชื่อมั่นในการลงทุน ดังจะเห็นได้จากบทสัมภาษณ์ของนายสมคิด จาตุศรีพิทักษ์ ที่ว่า *"การลงทุนยังพอมี แม้ว่าจำนวนเงินทุนลงทุนจะลดลงไปบ้าง รัฐบาลพยายามกระตุ้นผ่านบีโอไอ [คณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน – ผู้วิจัย]" " ซึ่งบีโอไอก็พยายามจะทำความเข้าใจกับนักลงทุนต่างชาติในเรื่องพื้นฐานทางเศรษฐกิจ สถานการณ์การเมือง และข้อจำกัดในอำนาจการบริหารงานของรัฐบาลรักษาการ เพราะหากนักลงทุนต่างชาติเกิดความเข้าใจผิดก็จะยิ่งทำให้เกิดปัญหาด้านการลงทุนที่ร้ายแรงขึ้น"* (ณภัทร ศิริเรือง, 2549, น. 22) และพ.ต.ท. ดร.ทักษิณก็ได้เน้นว่า *"การจะเร่งสร้างความเชื่อมั่นให้กลับคืนมาถือเป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่ง"* ("แม้วประเดิมคัมแบ็ค," 2549, น. 2) ทว่า ด้วยข้อกำจัดในอำนาจหน้าที่ของรัฐบาลรักษาการที่ไม่สามารถลงนามผูกพันสัญญาใดๆ และไม่มีอำนาจในการดำเนินกลไกทางด้านนโยบายการคลังได้เช่นปกติ จึงใช้การกระตุ้นเศรษฐกิจผ่านการใช้จ่ายงบประมาณภาครัฐในการแก้ไขปัญหาความเชื่อมั่นแทน กล่าวคือ เร่งรัดให้หน่วยงานราชการเบิกจ่ายงบลงทุนจากงบประมาณปี 2549 ให้เกิดประสิทธิภาพปรับปรุงหลักเกณฑ์การประมูลงานภาครัฐด้วยระบบ e-Auction ("คลังพบช่องลดขั้นตอน," 2549, น. 11) และอัดฉีดงบจำนวน 4 แสนล้านบาทเป็นตัวกระตุ้นการใช้จ่ายภาครัฐในไตรมาสแรกของปีงบประมาณ 2550 ("คลังอัดเงิน," 2549, น. 6)

นอกจากนั้น รัฐบาลรักษาการจึงมีมติให้ทบทวนแผนการดำเนินงานโครงการลงทุนขนาดใหญ่ภาครัฐให้เหมาะสมกับอำนาจหน้าที่ โดยใช้วิธีพิจารณาแยกโครงการลงทุนย่อยต่างๆ ออกจากกรอบการลงทุนเดิม และปรับลดวงเงินลงทุนเบิกจ่ายเหลือ 1.7 แสนล้านบาท เพื่อให้สามารถดำเนินโครงการตามขั้นตอนปกติได้ทันทีและหวังสร้างความเชื่อมั่นในแก่นักลงทุนได้โดยทันที ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของอุปนายกสมาคมธุรกิจบ้านจัดสรร และนายกสมาคมอสังหาริมทรัพย์ไทยในขณะนั้น ("หวั่นเมกะโปรเจกต์," 2548, น. 32) ทั้งนี้ รัฐบาลรักษาการให้ความสำคัญกับโครงการที่จะช่วย

ให้ประหยัดพลังงานและเพิ่มขีดความสามารถด้านโลจิสติกส์เป็นลำดับแรก ดังจะเห็นได้จากข้อเสนอของกระทรวงคมนาคมในการพิจารณาแยกโครงการก่อสร้างรถไฟฟ้าในเส้นทางที่มีความสำคัญออกจากกรอบการลงทุนเดิม (สลค., 2549ฉ) ซึ่งมติครม.เมื่อวันที่ 15 ส.ค. 2549 เห็นชอบให้ปรับลดวงเงินค่าจ้างให้สอดคล้องกับขอบเขตงานโครงการรถไฟฟ้า (“คมนาคมช่วยรัฐประหยัด,” 2549, น. 9) ในขณะเดียวกัน มีมติให้กระทรวงการคลังและกระทรวงพาณิชย์จัดพบปะนักลงทุนในต่างประเทศ (Roadshow) เพื่อสร้างความมั่นใจแก่นักลงทุนต่างชาติ โดยเริ่มต้นที่สิงคโปร์ เพื่อชี้แจงนโยบายเศรษฐกิจสำคัญช่วงระหว่างรอการเลือกตั้งและจัดตั้งรัฐบาลใหม่ และเปิดโอกาสให้นักธุรกิจแลกเปลี่ยนความคิดเห็น (“รัฐบาลเล็งโรดโชว์,” 2549, น. 1)

3.3 การประเมินประสิทธิผลของมาตรการแก้ไขปัญหาการขาดความเชื่อมั่นในการลงทุน

แม้ว่าจะไม่มีการกำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหาการขาดความเชื่อมั่นในการลงทุนไว้เป็นการเฉพาะในนโยบายของคณะรัฐมนตรี และในกรอบนโยบายเศรษฐกิจในปี 2549 ของรัฐบาลรักษาการ อย่างไรก็ดี รัฐบาลรักษาการนำหลายมาตรการในกรอบนโยบายทั้งสองข้างตนมาใช้เพื่อแก้ไขปัญหาแก่ประชาชน เช่น การจัดงานพบปะนักลงทุนในต่างประเทศตามแนวทาง *“นโยบายเศรษฐกิจระหว่างประเทศในเชิงรุกอย่างต่อเนื่อง”* ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าเป็นมาตรการที่เหมาะสมในการสร้างความมั่นใจแก่นักลงทุนต่างชาติในช่วงยังไม่มีรัฐบาลอำนาจเต็ม แต่ทว่าประสิทธิผลของนโยบายดังกล่าวยังไม่ทันได้ปรากฏชัดเจน รัฐบาลรักษาการก็ถูกยึดอำนาจเสียก่อน และในอีกด้านหนึ่ง แม้รัฐบาลรักษาการจะดำเนินมาตรการปรับปรุงหลักเกณฑ์ในการประมูลงานภาครัฐและเร่งรัดการเบิกจ่ายงบประมาณประจำปี 2549 ให้เกิดประสิทธิภาพเต็มที่ตามกรอบนโยบายเศรษฐกิจใน *“กลุ่มที่ 8 มาตรการอื่นๆ ... 8.6 เร่งรัดการเบิกจ่ายงบประมาณ”* แต่ก็ยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาการเบิกจ่ายงบลงทุนโครงการลงทุนขนาดใหญ่ภาครัฐที่เป็นโครงการใหม่จากงบประมาณประจำปีได้ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่สำทับลงในปัญหาการขาดความเชื่อมั่นในการลงทุน ดังจะพบว่าก่อนรัฐบาลรักษาการจะถูกรัฐประหาร 18 วัน ก็ยังไม่สามารถหาข้อสรุปว่าจะกำหนดวงเงินงบประมาณรายจ่ายได้ (“ธปท.ระบุศก.ชะลอ,” 2549, น. 4) อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยเห็นว่าไม่สามารถปฏิเสธได้ว่า สถานการณ์ทางการเมืองภายในประเทศที่ยืดเยื้อเป็นปัจจัยที่ส่งเสริมต่อปัญหาการขาดความเชื่อมั่นในการลงทุน ซึ่งหากไม่สามารถยุติความขัดแย้งทางการเมืองได้ก็ย่อมไม่สามารถคลี่คลายปัญหาดังกล่าวได้ ดังนั้น ผู้วิจัยประเมินว่าภาพรวมของมาตรการแก้ไขปัญหาการขาดความมั่นใจในการลงทุนไม่มีประสิทธิผล

สรุป: การประเมินประสิทธิผลของมาตรการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจของรัฐบาลรักษาการ

จากศึกษาและวิเคราะห์ถึงประสิทธิผลของการบริหารงานของรัฐบาลรักษาการของ พ.ต.ท. ดร.ทักษิณ ชินวัตร ในการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ ด้วยกรอบความคิดเรื่องการประเมินนโยบายสาธารณะแบบเป็นทางการ (Formal Evaluation) ของศาสตราจารย์ William N. Dunn สามารถอธิบายได้ดังนี้

ตารางที่ 1 การประเมินประสิทธิผลของมาตรการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจของรัฐบาลรักษาการ

	ปัญหาเศรษฐกิจ	ตัวอย่างมาตราแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ	มีประสิทธิผล	ไม่มีประสิทธิผล	เหตุผล
1	ปัญหาราคาน้ำมัน	1. มาตรการส่งเสริมพลังงานทดแทน		✓	ไม่สามารถเพิ่มสถานีจำหน่าย NGV อย่างทั่วถึง
		2. มาตรการประหยัดพลังงาน	✓		ลดการใช้ลง 5% เมื่อเทียบกับปี 2548
		3. มาตรการลดอัตราภาษีสรรพสามิตน้ำมัน		✓	เป็นเพียงการบรรเทาความเดือดร้อนในระยะสั้น แต่ไม่สามารถแก้ไขปัญหาราคาน้ำมันอย่างแท้จริง
2	ปัญหาภาวะเงินเฟ้อ	1. มาตรการปรับอัตราค่าจ้างขั้นต่ำ		✓	นโยบายไม่เป็นผลในทางปฏิบัติ
		2. มาตรการเสถียรภาพราคา อาทิ มาตรการคงอัตราค่าไฟฟ้า โครงการตลาดนัดธงฟ้ามหาชน		✓	แม้จะเป็นการดำเนินนโยบายตาม “มาตรการบรรเทาผลกระทบจากการเพิ่มขึ้นของราคาน้ำมันฯ” แต่กระนั้นก็เป็นเพียงการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า
		3. มาตรการลดภาษีสรรพาสามิตน้ำมัน	✓		แก้ไขปัญหาเงินเฟ้อที่เกิดจากต้นทุนการผลิตที่เพิ่มขึ้นได้ แม้จะในระยะสั้น
3	ปัญหาการขาดความเชื่อมั่นในการลงทุน	1. มาตรการเร่งรัดการเบิกจ่ายงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ		✓	ไม่สามารถแก้ไขปัญหาการเบิกจ่ายงบลงทุนโครงการขนาดใหญ่ภาครัฐที่เป็นโครงการใหม่ได้
		2. การพบปะนักลงทุนในต่างประเทศ (Roadshow)		✓	รัฐบาลรักษาการถูกรัฐประหารก่อนที่นโยบายนี้จะปรากฏประสิทธิผลชัดเจน

ดังนั้น จึงกล่าวโดยสรุปได้ว่า รัฐบาลรักษาการของ พ.ต.ท. ดร.ทักษิณ ไม่สามารถแก้ไขปัญหาราคาน้ำมัน ปัญหาภาวะเงินเฟ้อ และปัญหาการขาดความเชื่อมั่นในการลงทุนได้อย่างมีประสิทธิผล ตามแนวนโยบายของคณะรัฐมนตรี พ.ต.ท. ดร.ทักษิณ สมัยที่ 2 ที่ได้แถลงต่อรัฐสภาและกรอบนโยบายเศรษฐกิจในปี 2549 ของรัฐบาลรักษาการ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในเชิงปฏิบัติ

การประเมินประสิทธิผลของนโยบายในการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจของรัฐบาลรักษาการของ พ.ต.ท. ดร.ทักษิณ ชินวัตร ต่อการบรรลุเป้าหมายตามแนวนโยบายของคณะรัฐมนตรี พ.ต.ท. ดร.ทักษิณ สมัยที่ 2 ที่ได้แถลงต่อรัฐสภา และกรอบนโยบายเศรษฐกิจในปี 2549 ของรัฐบาลรักษาการ ทำให้ทราบว่า แม้มาตรการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจหลายมาตรการของฝ่ายบริหารจะสามารถบรรเทาความเดือดร้อนของประชาชนได้ในระยะสั้น แต่ไม่ได้เป็นเครื่องยืนยันว่ามาตรการเหล่านั้นมีประสิทธิผล เพราะหลายมาตรการไม่สามารถบรรลุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่กำหนดไว้ได้ตามกรอบความคิดเรื่องการประเมินนโยบายสาธารณะแบบเป็นทางการของ Dunn (2008) ดังนั้น ฝ่ายบริหารและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้ความสำคัญต่อประเด็นนี้มากขึ้น เพราะงบประมาณแผ่นดินที่รัฐบาลใช้ควรนำไปสู่การสร้างกลไกแก้ไขปัญหาในระยะยาว มิใช่เพียงแต่แก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าโดยไม่สามารถยืนยันได้ว่าหากเกิดปัญหาในรูปแบบเดียวกันขึ้นมาอีกจะสามารถรับมือได้หรือไม่

จากผลการศึกษาข้างต้น ผู้วิจัยพบว่าความไม่เป็นเอกภาพในการประสานงานระหว่างรัฐบาลรักษาการกับข้าราชการประจำที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจเป็นอีกปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของมาตรการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจแก่ประชาชน กล่าวคือ จากขอบเขตการศึกษาของบทความนี้ สถานการณ์ความวุ่นวายทางการเมืองที่เกิดขึ้นในขณะนั้นย่อมนำมาสู่ความไม่ไว้วางใจในการบริหารประเทศจากประชาชนบางกลุ่ม ดังนั้น หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องควรเปิดรับฟังข้อเสนอแนะจากนักวิชาการทางกฎหมายเพื่อเสนอให้สร้างระบบการตรวจสอบการใช้อำนาจของรัฐบาลรักษาการเป็นในกรณีพิเศษ เพื่อคุมเข้มการดำเนินการทั้งต่อเนื่องจากนโยบายเดิมและนโยบายใหม่ที่จะมีผลผูกพันรัฐบาลต่อไป ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อประเทศและประชาชน ทั้งนี้เป็นไปเพื่อให้รัฐบาลรักษาการสามารถดำเนินงานแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนแก่ประชาชนได้อย่างทันท่วงที

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

งานวิจัยนี้ไม่ได้ศึกษาถึงปัจจัยแทรกซ้อนจากภายนอกต่างๆ ของแต่ละปัญหา เช่น ปัญหาน้ำมันในตลาดโลก ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเห็นว่าปัญหาเศรษฐกิจต่างๆ ควรศึกษาในกรอบเวลาระยะยาว ซึ่งจะทำให้ผลการศึกษานำไปสู่แนวทางการดำเนินนโยบายที่สามารถแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจอย่างแท้จริงได้ และข้อเสนอแนะอีกประการหนึ่งคือ ผู้วิจัยพบว่า อุปสรรคที่ส่งผลต่อประสิทธิผลในการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจของรัฐบาลรักษาการ ได้แก่ ข้อกังวลต่อความคลุมเครือของอำนาจหน้าที่ในทางนโยบายของ “รัฐบาลรักษาการ” ตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 ว่ามีขอบเขตมากน้อยเพียงใด หรือทำได้เพียงดำเนินนโยบายตามที่แถลงไว้ต่อรัฐสภา และการบริหารการเบิกจ่ายงบประมาณปี 2549 เท่านั้นใช่หรือไม่ เพราะการกล่าวอ้างถึงข้อจำกัดของการเป็นรัฐบาลรักษาการในการแก้ไขปัญหาให้แก่ประชาชนย่อมไม่ใช่บทบาทของฝ่ายบริหารที่ประชาชนพึงปรารถนา และมิอาจปฏิเสธได้ว่าท่าทีเหล่านั้นย่อมหมายถึง การที่ฝ่ายบริหารผลักภาระให้ประชาชนต้องแบกรับความเดือดร้อนทางเศรษฐกิจต่อไปจนกว่าจะมีรัฐบาลที่มีอำนาจเต็มเข้ามาแก้ไขปัญหา ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเห็นว่าเป็นการสมควรอย่างยิ่งที่นักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญด้านรัฐธรรมนูญจะทำการศึกษาเพื่อทบทวนขอบเขตอำนาจของรัฐบาลรักษาการตามรัฐธรรมนูญให้ชัดเจน เพื่อประโยชน์ต่อการบริหารประเทศอย่างเต็มประสิทธิภาพของรัฐบาลรักษาการในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงการคลัง [กค.]. (2549ก). *หนังสือที่ กค 0515/4077 เรื่องรายงานการนำเข้าสินค้าฟุ่มเฟือย ไตรมาสแรก ปีงบประมาณ 2549.* ลงวันที่ 2 มีนาคม 2549.

กระทรวงการคลัง. (2549ข). *หนังสือด่วนที่สุดที่ กค 0907/17892 เรื่องรายงานผลความคืบหน้าการเบิกจ่ายของโครงการลงทุนขนาดใหญ่ของภาครัฐ ไตรมาสที่ 3 ปีงบประมาณ 2549.* ลงวันที่ 15 กันยายน 2549.

กระทรวงพลังงาน [พน.]. (2549ก). *สรุปผลการประชุมคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 18 เมษายน 2549.* สืบค้น 28 ธันวาคม 2557, จาก http://www.eppo.go.th/admin/cab/cab-2549-04-18.html

กระทรวงพลังงาน. (2549ข). *สรุปผลการประชุมคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 16 พฤษภาคม 2549.* สืบค้น 29 ธันวาคม 2557, จาก http://www.eppo.go.th/admin/cab/cab-2549-05-16.html

กระทรวงพาณิชย์ [พณ.]. (2549ก). *หนังสือด่วนที่สุดที่ พณ 0208.2 /1141 เรื่องการค้าระหว่างประเทศของไทยในระยะ 2 เดือนแรกของปี 2549 (มกราคม-กุมภาพันธ์).* ลงวันที่ 28 มีนาคม 2549.

กระทรวงพาณิชย์. (2549ข). *หนังสือที่ พณ 0207/2458 เรื่องดัชนีราคาผู้บริโภคทั่วไปและดัชนีราคาผู้บริโภคพื้นฐานของประเทศเดือนมิถุนายน และระยะ 6 เดือนแรกของปี 2549.* ลงวันที่ 13 กรกฎาคม 2549.

กระทรวงอุตสาหกรรม, สำนักงานเศรษฐกิจอุตสาหกรรม [สศอ.]. (2549ก). *โค้งสุดท้ายเศรษฐกิจไทย ปี 2549.* สืบค้น 1 ตุลาคม 2557, จาก iiu.oie.go.th/Hot%20Issue/2549/14.doc

กระทรวงอุตสาหกรรม, สำนักงานเศรษฐกิจอุตสาหกรรม. (2549ข). *ความขัดแย้งทางการเมืองมีผลกระทบต่อเศรษฐกิจไทยอย่างไร.* สืบค้น 1 ตุลาคม 2557, จาก iiu.oie.go.th/Hot%20Issue/2549/1.doc

คมนาคมช่วยรัฐประหยัดงบลงทุนรถไฟฟ้า3สาย ชงครม.ลดค่าจ้างที่ปรึกษา. (2549, 15 สิงหาคม). *ไทยรัฐ,* น. 9.

คลังพบช่องลดขั้นตอนถลุงงบรสก. (2549, 22 มิถุนายน). *แนวหน้า*, น. 11.

คลังอัดเงิน 4 แสนล.ให้ทันQ1งบปี50 – ธปท.ชี้โจทย์หนักรัฐประคองศก. (2549, 17 มิถุนายน). *ไทยโพสต์,* น. 6.

คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรี พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรีแถลงต่อรัฐสภา วันพุธที่ 23 มีนาคม 2548. (2548). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี.

งัดแผนเก่ารับมือน้ำมันแพง รัฐบาลขันนอตมาตรการประหยัดฝ่ามรสุม. (2549, 19 กรกฎาคม). *บ้านเมือง,* น. 7.

ชลวิทย์ นิโครธานนท์. (2550). *ปัญหาทางกฎหมายบางประการของคณะรัฐมนตรีรักษาการ* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ณภัทร ศิริเรือง. (2549). เอกชนถอนหายใจ...พันธมิตรฯเลื่อนชุมนุม. *สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์, 53*(8), 21-22.

ตวงรัตน์ เลาหัตถพงษ์ภูริ. (2550). *บทวิทยุสาระสำคัญของร่างรัฐธรรมนูญกับ สสร. เรื่องการขอบเขตหน้าที่ของรัฐบาลรักษาการ.* สืบค้น 1 มกราคม 2557, จาก http://library2.parliament.go.th/giventake/content_dc/dc_doc49.html

ธนาคารแห่งประเทศไทย [ธปท.]. (2549ก). *รายงานแนวโน้มเงินเฟ้อ กรกฎาคม 2549.* กรุงเทพฯ: ม.ป.ท.

ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2549ข). *ดัชนีความเชื่อมั่นทางธุรกิจแยกตามองค์ประกอบ พ.ศ. 2549.* สืบค้น 18 มีนาคม 2557, จาก http://www2.bot.or.th/statistics/ReportPage.aspx?reportID=405&language=th

ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2550ก). *รายงานแนวโน้มเงินเฟ้อ มกราคม 2550.* กรุงเทพฯ: ม.ป.ท.

ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2550ข). *รายงานเศรษฐกิจและการเงิน ปี 2549.* กรุงเทพฯ: ม.ป.ท.

ธปท. ไม่หวั่นเงินทุนไหลออก สอท.ชักธงเชียร์รัฐบาลรักษาการลุยงานช้าง. (17 มิถุนายน 2549). *ไทยรัฐ,* น. 8.

ธปท. ระบุศก.ชะลอบริโภค-ลงทุนทรุดคาดตั้งรัฐบาลใหม่ฟื้น. (2549, 1 กันยายน). *กรุงเทพธุรกิจ,* น .1, 4.

ธปท. ลุ้นเศรษฐกิจไทยครึ่งปีหลัง กำลังใจ-ความเชื่อมั่นเอกชนกลับคืน. (2549, 1 สิงหาคม). *มติชนรายวัน,* น. 20.

นันทวัฒน์ บรมานันท์. (2549, 25 มิถุนายน). รัฐบาลรักษาการควรดำเนินนโยบายด้านเศรษฐกิจอย่างไร. *เครือข่ายกฎหมายมหาชนไทย.* สืบค้น 8 ธันวาคม 2557, จาก http://www.pub-law.net/publaw/view.aspx?id=936

แนะลดภาษีสรรพสามิต-ค่ากลั่น แก้วิกฤตน้ำมัน. (2549, 21 เมษายน). *มติชนรายวัน,* น. 1, 13.

พลังงานเล็งลดภาษีน้ำมัน 'ทนง'ตั้งป้อมค้านหัวชนฝาอ้างบิดเบือนตลาด. (2549, 21 เมษายน). *แนวหน้า,* น. 1, 6.

โพลชี้ให้แก้ยากจนเป็นของขวัญปีใหม่. (2548, 28 ธันวาคม). *มติชนรายวัน,* น. 14.

พรสันต์ เลี้ยงบุญเลิศชัย. (2557, 5 มีนาคม). *สถานะของ "รัฐบาลรักษาการณ์" (Caretaker Government).* สืบค้น 8 ตุลาคม 2557, จาก https://www.facebook.com/Assemblyforthedefenseofdemocracy

ฟุ้งปี 49 รุกแก้จน-จับต้องได้. (2548, 28 ธันวาคม). *ASTV ผู้จัดการออนไลน์.* สืบค้น 8 พฤศจิกายน 2557, จาก http://www.manager.co.th/Politics/ViewNews.aspx?NewsID=9480000178256

แม้วประเดิมคัมแบ็ค สั่งงานครม.'14เรื่องรวด'. (2549, 24 พฤษภาคม). *มติชนรายวัน,* น. 2.

แม้วฟิตเรียกทีม'ศก.'ถกด่วน ผวาสหรัฐขึ้นดบ.หุ้นดิ่ง21จุด. (2549, 23 พฤษภาคม). *มติชนรายวัน,* น. 1, 13.

รัฐบาลเล็งโรดโชว์ดึงทุนนอกอุ้มจีดีพี. (2549, 18 พฤษภาคม). *กรุงเทพธุรกิจ,* น. 4.

เลื่อนปีงบประมาณ'50 สัญญาณการเมืองฉุดเศรษฐกิจ. (2549, 7-13 กรกฎาคม). *มติชนสุดสัปดาห์, 28*(1338), 22-23.

วิเศษเรียกถกแก้น้ำมันแพง เอกชนขยับขอปรับราคาสินค้า หวั่นเบนซินพุ่งลบสถิติ. (2549, 5 เมษายน). *ไทยรัฐ,* น. 8.

วิษณุ เครืองาม. (2553). การบริหารราชการแผ่นดินตามกฎหมายและนโยบายของรัฐบาล. *วารสารสถาบันพระปกเกล้า, 8*(2), 1-18.

โวธงฟ้าเงินเฟ้อมิ.ย.5.9% เร่งช่วยกลุ่มโรงงาน-ขรก. ต่างชาติขู่ฟ้องถ่วงขึ้นสินค้า. (2549, 4 กรกฎาคม). *ไทยโพสต์,* น. 6.

สุรสิทธิ์ วชิรขจร. (2549). *นโยบายสาธารณะเบื้องต้น.* กรุงเทพฯ: ธเนศวรพริ้นติ้ง.

สมคิดคุยโครงการธงฟ้าฯ ช่วยลดอัตราเงินเฟ้อเฉลี่ยต่อเดือนไม่สูงมาก. (2549, 4 กรกฎาคม). *แนวหน้า,* น. 12.

สมศักดิ์ โกศัยสุข. (2549, 23 สิงหาคม). อดีตเลขาธิการสมาพันธ์แรงงานรัฐวิสาหกิจสัมพันธ์. *สัมภาษณ์.*

สมศักดิ์ชี้เหตุไม่ปรับค่าแรง35จว. กลัวถูกโจมตีหาเสียง-รอหลังต.ค. (2549, 1 สิงหาคม). *มติชนรายวัน,* น. 13.

สวนดุสิตโพล มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต. (2549). *ผลการสำรวจความคิดเห็น: รัฐบาลรักษาการกับ "การแก้ปัญหาประเทศ".* สืบค้น 12 พฤศจิกายน 2557, จาก http://dusitpoll.dusit.ac.th/polldata/2549/2549_037.html

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ [สศช.]. (2549, 5 มิถุนายน). *ภาวะเศรษฐกิจไทยไตรมาสแรกและแนวโน้มปี 2549.* สืบค้น 1 ตุลาคม 2557, จาก http://www.nesdb.go.th/Portals/0/eco_datas/economic/ eco_state/1_49/Q12549_Press_Thai.pdf

สำนักงานนโยบายและแผนพลังงาน. (2557). *การเปลี่ยนแปลงราคาน้ำมันขายปลีกของแต่ละผู้ค้าในเขตกทม.และปริมณฑล.* สืบค้น 1 พฤศจิกายน 2557, จาก http://www.eppo.go.th/petro/changes/index.html

สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง [สศค.]. (2549, 27 กุมภาพันธ์). *ประมาณการเศรษฐกิจไทยปี 2549 (ณ เดือนกุมภาพันธ์ 2549).* สืบค้น 17 พฤศจิกายน 2557, จาก http://www.fpo.go.th/FPO/admin/scripts/getpdf.php?id=2383

สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี [สลค.]. (2549ก). *หนังสือด่วนที่สุดที่ นร 0504/3348 เรื่องสรุปภาวะเศรษฐกิจไตรมาสที่ 4/2548 และแนวโน้มเศรษฐกิจปี 2549.* ลงวันที่ 8 มีนาคม 2549.

สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี. (2549ข). *หนังสือด่วนที่สุดที่ นร 0504/ว 36 เรื่องแนวทางปฏิบัติอันเนื่องมาจากการยุบสภาผู้แทนราษฎร.* ลงวันที่ 2 มีนาคม 2549.

สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี. (2549ค). *หนังสือด่วนที่สุดที่ นร 0504/3906 เรื่องโครงการจำหน่ายน้ำมันในเขตทะเลอาณาเขตให้ชาวประมงชายฝั่ง.* ลงวันที่ 20 มีนาคม 2549.

สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี. (2549ง). *หนังสือด่วนที่สุดที่ นร 0504/ว 80 เรื่องมาตรการบรรเทาผลกระทบจากการเพิ่มขึ้นของราคาน้ำมัน อัตราเงินเฟ้อ และอัตราดอกเบี้ย.* ลงวันที่ 1 มิถุนายน 2549.

สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี. (2549จ). *หนังสือด่วนที่สุดที่ นร 0503/3630 เรื่องการกำหนดสินค้าและบริการควบคุมตามพระราชบัญญัติว่าด้วยราคาสินค้าและบริการ พ.ศ. 2542.* ลงวันที่ 15 มีนาคม 2549.

สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี. (2549ฉ). *หนังสือด่วนที่สุดที่ นร 0504/9700 เรื่องขอทบทวนมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 4 มกราคม 2549 โครงการรถไฟฟ้าส่วนต่อขยายและสายใหม่ส่วนที่เหลือ 3 โครงการของการรถไฟฟ้าขนส่งมวลชนแห่งประเทศไทย.* ลงวันที่ 23 สิงหาคม 2549.

หวั่นเมกะโปรเจกต์ไม่แผงฤทธิ์ดันศก.ปี49. (2548, 15 พฤศจิกายน). *ASTV ผู้จัดการรายวัน,* น. 32.

Dunn, W. N. (2008). *Public policy analysis: An introduction* (4th ed.). Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.

Sachs, I. (1981). Energy, environment and development strategies. *Development, 23*(2), 3-10.

ความพึงพอใจในลักษณะท่าทางของคู่สื่อสาร ระหว่างหัวหน้างานและผู้ปฏิบัติ ในงานประชาสัมพันธ์

The Satisfaction with Types of Gesture of Communicating Partners between Superior and Subordinate in Public Relations Profession

พรพรหม ชมงาม*
Pornprom Chomngam*

* อาจารย์ประจำภาควิชาการประชาสัมพันธ์ คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยากรุงเทพ
* Lecturer, Public Relations Department, School of Communication Arts, Bangkok University
* Email: pornprom.c@bu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องความพึงพอใจในลักษณะท่าทางของคู่สื่อสารระหว่างหัวหน้างานและผู้ปฏิบัติในงานประชาสัมพันธ์ มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบระดับความพึงพอใจของหัวหน้างานและผู้ปฏิบัติงานโดยจำแนกตามคุณสมบัติ อันได้แก่ เพศ และอายุต่อลักษณะภาษาท่าทางของคู่สื่อสาร และเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะของหัวหน้างานและผู้ปฏิบัติงานกับระดับความพึงพอใจที่มีต่อลักษณะภาษาท่าทางของคู่สื่อสาร กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาคือ หัวหน้างานและผู้ปฏิบัติที่จบสาขาการประชาสัมพันธ์แล้วทำงานด้านการประชาสัมพันธ์ในองค์กรเอกชน จำนวนทั้งสิ้น 300 คน โดยจำแนกเป็น หัวหน้างาน จำนวน 109 คน และผู้ปฏิบัติงาน จำนวน 191 คน

ผลการศึกษาระดับความพึงพอใจของหัวหน้างานและผู้ปฏิบัติงาน โดยจำแนกตามลักษณะทางเพศต่อลักษณะภาษาท่าทางของคู่สื่อสารพบว่า หัวหน้างานและผู้ปฏิบัติงานที่มีเพศต่างกัน มีระดับความพึงพอใจในลักษณะภาษาท่าทางของคู่สื่อสารแตกต่างกัน

คำสำคัญ: ลักษณะท่าทาง หัวหน้า ผู้ปฏิบัติงาน งานประชาสัมพันธ์

Abstract

The satisfaction with types of gesture of communicating partners between superior and subordinate in public relations profession were applied to compare the levels of the satisfaction by the variables of gender and age vis-ไ-vis communicating partners' gesture types, and to study relations between superiors' and subordinates' attributes and levels of satisfaction with communicating partners' gesture types. The sample of the study consisted of 300 (superior = 109, subordinate = 191 person) permanent public relations personals in private organization.

By gender, the superiors and the subordinates with different gender differed in their satisfaction with communicating partners' gesture.

Keywords: Types of Gesture, Superior, Subordinate, Public Relations Profession

บทนำ

งานประชาสัมพันธ์เป็นงานที่ต้องอาศัยความรู้ ความสามารถหลายสาขาเพราะเป็นหน่วยงานที่ประกอบด้วยบุคลากรที่หลากหลายทั้งด้านเพศ อายุ นักประชาสัมพันธ์จึงต้องมีคุณสมบัติมนุษยสัมพันธ์ที่ดีและความสามารถในการแสดงความคิดเห็นและโน้มน้าวให้ผู้อื่นคล้อยตามด้วย ก็จะประสบความสำเร็จในหน้าที่การงานและเป็นที่ยอมรับของผู้ร่วมงานทุกคนได้อย่างไม่ยากนัก (Cutlip & Center, 2012) นอกจากนั้น ทักษะในการสื่อสารระหว่างบุคคลที่ประกอบด้วยการใช้ภาษาพูดและภาษาท่าทาง โดยเฉพาะภาษาท่าทางเป็นการสื่อสารออกมาจากส่วนลึกของความรู้สึกนึกคิด ผู้พูดมักปล่อยภาษาท่าทางออกมาตามความรู้สึกนึกคิดที่แท้จริง ภาษาท่าทางจึงเป็นภาษาที่สื่อความจริงออกมามากกว่าภาษาพูด ด้วยเหตุนี้ ภาษาท่าทางจึงมีอิทธิพลโดยอัตโนมัติต่อผู้ฟังพอๆ กับภาษาพูดหรือบางครั้งอาจมากกว่า (สุมิตร คุณานุกร, 2524)

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงศึกษาความพึงพอใจในลักษณะภาษาท่าทางของคู่สื่อสารระหว่างหัวหน้างานและผู้ปฏิบัติงานด้านการประชาสัมพันธ์ โดยเฉพาะบุคลากรที่มีหน้าที่ประจำ ผู้อำนวยการฝ่ายประชาสัมพันธ์หรือ ซึ่งถือว่าเป็นผู้มีอำนาจสูงในการบริหารงานประชาสัมพันธ์และเป็นผู้กำหนดเป้าหมายในการทำงานซึ่งบุคลากรทุกคนในฝ่ายประชาสัมพันธ์ต้องรับฟังและปฏิบัติตาม และบุคลากรประจำระดับปฏิบัติการ

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อเปรียบเทียบระดับความพึงพอใจของหัวหน้างานและผู้ปฏิบัติงาน โดยจำแนกตามคุณสมบัติ อันได้แก่ เพศต่อลักษณะภาษาท่าทางของคู่สื่อสาร

แนวคิดและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับภาษาท่าทาง

การใช้ภาษาท่าทางอาจจะมีได้หลายลักษณะ แต่ที่สำคัญสำหรับการศึกษาในครั้งนี้มีดังนี้

1. สัมผัสภาษา (Haptics) หมายถึง อวัจนภาษาที่เกิดจาการใช้อาการสัมผัสของผู้สื่อสารเพื่อแสดงความรู้สึกและอารมณ์ ตลอดจนความปรารถนาที่ฝังลึกอยู่ในใจไปยังผู้รับสาร (สวนิต ยมาภัย, 2536) การส่งผ่านความรู้สึกจากผู้หนึ่งไปยังอีกผู้หนึ่ง ทำได้โดยการสัมผัส (ยงยุทธ วงศ์ภิรมย์ศานติ์, 2540)

2. อาการภาษา (Kinesics) หมายถึง อวัจนภาษาที่อยู่ในรูปของการเคลื่อนไหวของร่างกายเพื่อการสื่อสาร (สวนิต ยมาภัย, 2536) เราก็มักจะแสดงกิริยาอาการประกอบการพูดไปด้วย (ปรมะ สตะเวทิน, 2542) โดยใช้ภาษากายแสดงออกซึ่งอารมณ์ในขณะนั้น (ยงยุทธ วงศ์ภิรมย์ศานติ์, 2540) ภาษาจากร่างกายช่วยย้ำความสำคัญของอวัจนภาษาของใบหน้าได้มาก (จาระไน แกลโกศล, 2543) เช่น การใช้ท่าทาง (Gesture) ประกอบเพื่อสะท้อนทัศนคติได้

3. เนตรภาษา (Oculesics) หมายถึง อวัจนภาษาที่เกิดจากการใช้ดวงตาหรือสายตาของผู้ส่งสาร เพื่อสื่อความหมายถึงอารมณ์ ความรู้สึกนึกคิด (จาระไน แกลโกศล, 2543) ความประสงค์และทัศนคติบางประการไปยังผู้รับสาร (สวนิต ยมาภัย, 2536) ยงยุทธ วงศ์ภิรมย์ศานติ์ (2540) กล่าวว่า “ดวงตาเป็นหน้าต่างของดวงใจ” พบว่าเป็นจริงโดยเฉพาะอย่างยิ่งในแง่ของการสบตา

โดยที่ (3.1) เรามักจะถือการสบตาของผู้อื่นเป็นการมองถึงความรู้สึกของอีกฝ่าย นั่นคือ เขานิ่งสบตาเรามากเท่าไร เราก็จะรู้สึกถึงอีกฝ่ายในแง่บวกและเวลาที่เขาหลบตา เราก็มักจะอดรู้สึกไม่ได้ว่าคนๆ นั้นกำลังทำอะไรผิด กำลังไม่สบายใจ หรือจิตใจท้อแท้ ซึมเศร้า เป็นต้น (3.2) เราถือปริมาณและลักษะการมองเป็นการบ่งชี้ถึงความรู้สึกของอีกฝ่ายต่อเรา การสบตามักแสดงว่าอีกฝ่ายหนึ่งมีความสัมพันธ์ที่ดีกับเรา สนใจในตัวเรา เป็นต้น ในทางตรงข้าม การไม่สบตา ทำให้เรารู้สึกเหมือนเป็นสัญญาณในแง่ลบกับเรา ทำให้เรารู้สึกไม่เป็นมิตร ไม่ให้เกียรติ เป็นต้น ทั้งนี้มีข้อยกเว้นอยู่กรณีหนึ่งคือ การมองอย่างเอาเป็นเอาตาย ไม่ว่าเราจะมีปฏิกิริยาอย่างไร ที่เรียกกันว่า “การจ้อง” ซึ่งทำให้เกิดความรู้สึกไม่สบายใจ ทำให้รู้สึกเครียดและวางตัวลำบาก และเรามักตีความการจ้องมองว่าเป็นสัญญาณของความมุ่งร้ายหรือความโกรธ

จากที่กล่าวมา ในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยเลือกศึกษาภาษาท่าทาง 3 ลักษณะ ได้แก่

1. ลักษณะของการสัมผัส แบ่งเป็น 4 ลักษณะ คือ (1.1) การแตะหรือการจับ ได้แก่ การแตะหรือจับไหล่ การแตะหรือจับแขน การแตะหรือจับมือ และการแตะหรือจับหลัง (1.2) การลูบ ได้แก่ การลูบหัว การลูบแขน การลูบมือ และการลูบหลัง (1.3) การโอบ ได้แก่ การโอบไหล่ และการโอบเอว และ (1.4) การคล้องแขน

2. ลักษณะของการใช้กิริยาอาการ แบ่งเป็น 4 ลักษณะ คือ (2.1) การชี้นิ้ว (2.2) การสะบัดหน้า (2.3) การเบะปาก และ (2.4) การเม้มริมฝีปาก หรือกัดริมฝีปาก

3. ลักษณะของการใช้สายตาและคิ้ว แบ่งเป็น 4 ลักษณะ คือ (3.1) การมองจ้อง (3.2) การมองด้วยหางตา (3.3) การขมวดคิ้วและ (3.4) การสอดส่ายสายตาไปมา

พฤติกรรมการแสดงออกของภาษาท่าทางของเพศหญิงและเพศชาย

Bakan (1966) ได้ให้ความหมายของความเป็นชายด้วยคำว่า Agency และ ความเป็นหญิงด้วยคำว่า Communion ซึ่ง Agency หมายถึง การแสดงคุณลักษณะของการป้องกันตนเอง (Self-protection) การกล้าแสดงออก (Self-Assertion) การทำตัวให้กว้างขวาง (Self-expansion) มีลักษณะแบ่งแยกและมีแรงจูงใจใฝ่รู้ ส่วนคำว่า Communion หมายถึง การแสดงคุณลักษณะในการเกี่ยวพันระหว่างสิ่งต่างๆ ซึ่งได้แก่ การติดต่อ (Contact) ความเปิดเผย (Openness) การร่วมมือ (Union) การขาดการแบ่งแยก (The lack of separations) การร่วมมือที่ไม่ต้องอาศัยคำมั่นสัญญา (Noncontractual cooperation)

สำหรับบทบาททางเพศ (Gender) ความเป็นชาย (Masculinity) และความเป็นหญิง (Femininity) นั้น โรเบิร์ต กอดดาร์ต (Goddard, 1984 อ้างถึงในวิชชา สันทนาประสิทธิ์, 2543) ได้กล่าวไว้ ซึ่งสรุปได้ว่า บทบาททางเพศ (Gender) เป็นสิ่งที่สร้างขึ้นด้วยกระบวนการเรียนรู้ทางสังคม (Socialization) กล่าวคือ กระบวนการเรียนรู้ทางสังคมจะสามารถอธิบายถึงกลไกในพัฒนาการของบทบาททางเพศด้วยวิธีเดียวกันกับการอธิบายกลไกในการเรียนรู้พฤติกรรมต่างๆ ของมนุษย์นั่นเอง ถึงจะบ่งบอกได้ตั้งแต่เริ่มแรกว่าเด็กแรกเกิดนั้นเป็นเด็กผู้ชายหรือเด็กผู้หญิง แต่เด็กแรกเกิดเหล่านั้นก็ยังคงไม่มีสิ่งที่เรียกว่า บทบาททางเพศทันที จนกระทั่งพวกเขาได้เจริญเติบโตขึ้นสังคมก็จะค่อยๆ หล่อหลอมแบบอย่างพฤติกรรม (Models of behavior) ให้เหมาะสมกับเพศของพวกเขา ผ่านสถาบัน

ต่างๆ ของสังคม ไม่ว่าจะเป็นสถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา รวมไปถึงสถาบันสื่อมวลชนด้วย โดยที่แบบอย่างพฤติกรรมนี้จะเป็นเสมือนกลไกในการกำหนดบทบาทที่แตกต่างกันระหว่างผู้ชายและผู้หญิง เช่น ผู้ชายจะต้องเป็นผู้นำ ทั้งเป็นผู้นำครอบครัว ผู้นำสังคม ในขณะที่ผู้หญิงมักจะเป็นผู้ตาม ซึ่งกระบวนการในการเรียนรู้บทบาททางเพศนี้ จัดว่าเป็นกระบวนการอันดำเนินไปตามกระบวนการการเรียนรู้ทางสังคมอย่างหนึ่ง

บทบาททางเพศที่ได้เรียนรู้จากกระบวนการเรียนรู้ทางสังคมนั้นจะก่อให้เกิด “ความสำนึกทางเพศ” (Gender awareness) ซึ่งช่วยตอกย้ำอุดมการณ์ทางเพศ (Gender ideology) ที่เป็นเสมือนสามัญสำนึกให้คนในสังคมปฏิบัติตนตามแบบอย่างหรือบทบาทที่ถูกต้องตามเพศของตน (Gender role) ซึ่งมีค่านิยมเป็นตัวกำหนดไว้โดยเฉพาะว่าผู้ชายต้องเป็นอย่างไรและผู้หญิงต้องเป็นอย่างไร เช่น ผู้ชายต้องมีลักษณะเข้มแข็ง เป็นผู้นำ มีพฤติกรรมก้าวร้าว ชอบความรุนแรงและการแสดงพละกำลัง ในขณะที่ผู้หญิงจะต้องเรียบร้อย นุ่มนวล สุภาพและมีคุณลักษณะของการเป็นผู้ตามที่ดี ทั้งการทำหน้าที่เป็นผู้ตามทางความคิดและเป็นผู้ตามในฐานะแม่บ้านที่ดูแลบ้านและครอบครัวในระหว่างที่ผู้ชายออกไปทำงานนอกบ้าน เป็นต้น

พฤติกรรมการแสดงออกของภาษาท่าทางของเพศชายที่ใช้ภาษาท่าทางเป็นหญิงและเพศหญิงที่ใช้ภาษาท่าทางเป็นชาย

การมีพฤติกรรมไม่เหมาะสมกับเพศหรือพฤติกรรมการแสดงออกของภาษาท่าทางของเพศชายที่ใช้ภาษาท่าทางเป็นหญิง และเพศหญิงที่ใช้ภาษาท่าทางเป็นชาย เป็นความเบี่ยงเบนทางเพศ (Sexual deviation) ชนิดหนึ่ง (ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์, 2530) ซึ่งจัดอยู่ในกลุ่มบุคลิกภาพที่ผิดปกติ (ดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจนปัจจนึก, 2524) บุคคลที่อยู่ในกลุ่มนี้มิได้เป็นโรคจิต โรคประสาท (ลิขิต กาญจนาภรณ์, 2525) การมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมกับเพศที่เป็นลักษณะของบุคคลที่มีความสุขและความพอใจทางเพศจากการได้แต่งตัว แต่งหน้า สวมเสื้อผ้าตลอดทั้งการแสดงท่าทางของเพศตรงข้าม (Tranvestism) (ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์, 2530) บุคคลที่มีพฤติกรรมดังกล่าว เรียกว่า พวกลักเพศ (กิตติกร มีทรัพย์, 2529) ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของ วัลลภ ปิยะมโนธรรม (2531) ที่ว่า “พวกลักเพศหรือศัพท์ที่นิยมเรียกกันในหมู่วัยรุ่นว่า “ตุ๊ด” หมายถึง เพศชายที่ชอบแต่งกายเป็นหญิง คำว่า “ตุ๊ด” มาจากคำว่า “ตุ๊ดซี่” ซึ่งเป็นชื่อของดาราเอกเจ้าบทบาทในภาพยนตร์ต่างประเทศเรื่องหนึ่งที่เป็นผู้ชาย แต่แต่งหน้า แต่งตัวและทำท่าทางเป็นหญิง “ตุ๊ด” จึงเป็นพฤติกรรมของเพศหญิงที่เพศชายแสดงและต้องการให้คนอื่นในสังคมรับรู้ จึงเปิดเผยตนเองทั้งน้ำเสียง การพูดและท่าทางที่กระตุ้งกระติ้ง กระชดกระช้อย ซึ่งมักจงใจทำขึ้นเพื่อให้เป็นจุดสนใจอย่างเด่นชัดมากกว่ากิริยาของผู้หญิงทั่วไป ส่วนเพศหญิงที่ชอบแต่งกายเป็นชายจุกเรียกกันในหมู่วัยรุ่นว่า “ทอม” มาจากคำว่า “ทอมบอย” (Tom boy) พฤติกรรมของบุคคลที่ถูกเรียกว่า “ทอม” นั้น จะชอบแต่งกาย แสดงกิริยา ท่าทางและนิสัยเหมือนผู้ชาย เช่น นุ่งกางเกงไม่ยอมสวมกระโปรง ชอบสวมเสื้อเชิ้ต ใส่รองเท้าแตะหรือรองเท้าผ้าใบ ตัดผมสั้นด้วยปัตตาเลี่ยนเหมือนผู้ชาย ท่านั่ง ท่ายืน ตลอดจนการเดิน ทำตัวแข้งที่อ ไม่สำรวม ไม่ยอมอ่อนหวาน อ่อนโยนหรือทำจริตเอียงอายเหมือนผู้หญิง”

การศึกษาถึงพฤติกรรมการแสดงออกของภาษาท่าทางทำให้ทราบว่า เพศเป็นส่วนหนึ่งที่กำหนดภาษาท่าทาง ผู้ส่งสารที่มีเพศต่างกันย่อมใช้ภาษาท่าทางที่ต่างกันซึ่งนับว่าเป็นลักษณะภาษาท่าทางอันเป็นปกติตามความเห็นของสังคม ส่วนบุคคลที่มีภาษาท่าทางไม่ตรงกับเพศที่จะใช้ภาษาท่าทางที่ต่างไปจากการใช้ภาษาท่าทางโดยปกติของบุคคลที่เป็นเพศหญิงหรือเพศชาย ความรู้เรื่องนี้ผู้วิจัยสามารถนำไปกำหนดเป็นตัวแปรในขอบเขตของงานวิจัยนี้

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการสื่อสารและความพึงพอใจในการทำงาน

กรรณิกา ธรรมวุฒิ (2541) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาเปรียบเทียบทัศนคติและความพึงพอใจของผู้ใต้บังคับบัญชาต่อพฤติกรรมการสื่อสารในองค์การของผู้บังคับบัญชาชายและหญิง ผลวิจัยสรุปว่า บุคลากรระดับผู้บังคับบัญชาในองค์การเอกชนทั้งชายและหญิงมีรูปแบบการสื่อสารและการบังคับบัญชาสั่งงานไม่แตกต่างกัน ผู้ใต้บังคับบัญชามีทัศนคติโดยรวมต่อพฤติกรรมการสื่อสารของผู้บังคับบัญชาเพศชายในชิงบวกมากกว่าพฤติกรรมการสื่อสารของผู้บังคับบัญชาหญิง ปัญหาและอุปสรรคที่ผู้ใต้บังคับบัญชาพบมากที่สุดเมื่อสื่อสารกับผู้บังคับบัญชาเพสชายคือ การไม่เปิดใจรับฟังความคิดเห็นของผู้ใต้บังคับบัญชา และปัญหาอุปสรรคที่ผู้ใต้บังคับบัญชาพบมากที่สุดเมื่อสื่อสารกับผู้บังคับบัญชาเพศหญิงคือ การใช้อารมณ์ในการสื่อสาร

ฟาซิโอ (Fazio, 1993) ได้วิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ของลักษณะการสื่อสารของผู้บังคับบัญชาโดยตรงของพนักงานต่อความพึงพอใจในงาน การทำงาน และความภักดีต่องาน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาระดับความพึงพอใจในการสื่อสารของพนักงานเปรียบเทียบกับความพึงพอใจในงานของพนักงาน เนื่องจากเชื่อว่าในการทำงานร่วมกัน บุคคลจะต้องมีกสื่อสารเพื่อการทำงานร่วมกันและสร้างผลงานให้เกิดขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น กระบวนการสื่อสารในองค์การจึงเป็นตัวแปรที่สำคัญของความสำเร็จ องค์การที่มีการฝึกอบรมการให้บริการและมีการเข้าถึงข้อมูลในยุคข้อมูลข่าวสารได้มากที่สุด และใช้งบประมาณให้เกิดงานที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะเกิดขึ้นได้เมื่อพนักงานมีความพึงพอใจในงานและความภักดีต่องาน

จากแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องแสดงให้เห็นว่าการสื่อสารเป็นสิ่งสำคัญสำหรับมนุษย์ เป็นสิ่งที่มนุษย์ปฏิบัติอยู่ทั้งที่ตั้งใจและไม่ตั้งใจ การสื่อสารจะประสบความสำเร็จได้ก็ต่อเมื่อผู้ทำการสื่อสารตั้งใจ ระมัดระวัง ลดอุปสรรคในการสื่อสารทั้งจากตัวผู้ส่งสาร สาร สื่อ หรือช่องทางในการส่งสารและผู้รับสาร โดยผู้ส่งสารต้องส่งสารด้วยความระมัดระวังและเหมาะสม สารที่ส่งต้องชัดเจน เรียบเรียงอย่างเป็นระเบียบ เหมาะสมกับผู้รับสาร ทั้งนี้รวมทั้งการใช้ถ้อยคำ ภาษาและกิริยาท่าทาง และผู้รับสารต้องขจัดอคติต่างๆ ในการรับสาร รวมทั้งถอดรหัสสารที่ผู้ส่งสารส่งมาให้ถูกต้องตรงกันด้วย

วิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจเพื่อบุกเบิกค้นหา (Exploratory research) เพื่อศึกษาระดับความพึงพอใจของคู่สื่อสารระหว่างหัวหน้างานกับผู้ปฏิบัติงานที่มีต่อลักษณะภาษาท่าทาง จำแนกตามตัวแปรด้านเพศ และอายุ และศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างคุณสมบัติของหัวหน้างานและผู้ปฏิบัติงาน กับระดับความพึงพอใจที่มีต่อลักษณะภาษาท่าทางของคู่สื่อสาร การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive sampling) โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ใน

การศึกษาครั้งนี้คือ พนักงานระดับหัวหน้างานที่จบสาขาการประชาสัมพันธ์แล้วทำงานเกี่ยวกับด้านการประชาสัมพันธ์ในองค์กรเอกชน จำนวน 300 คน โดยจำแนกเป็นระดับหัวหน้างาน จำนวน 109 เป็นเพศชายที่แสดงท่าทางเป็นชาย จำนวน 25 คน เพศชายที่แสดงท่าทางเป็นหญิง 22 คน เพศหญิงที่แสดงท่าทางเป็นหญิง จำนวน 42 คน และเพศหญิงที่แสดงเป็นชาย จำนวน 20 คน และระดับผู้ปฏิบัติงาน จำนวน 191 คน เป็นเพศชายที่แสดงท่าทางเป็นชาย จำนวน 41 คน เพศชายที่แสดงท่าทางเป็นหญิง 23 คน เพศหญิงที่แสดงท่าทางเป็นหญิง จำนวน 111 คน และเพศหญิงที่แสดงเป็นชาย จำนวน 16 คน โดยกำหนดคุณสมบัติหัวหน้างานต้องจบสาขาการประชาสัมพันธ์แล้วทำงานด้านการประชาสัมพันธ์ในองค์กรเอกชน

เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยและการตรวจสอบคุณภาพ

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาคือ แบบสอบถาม วัดระดับความพึงพอใจที่มีต่อลักษณะท่าทางของคู่สื่อสารจำแนกตามลักษณะทางเพศและกลุ่มอายุ ตามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ และมีค่าความน่าเชื่อถือ α = 0.87 จากการทดสอบก่อนการเก็บข้อมูลจริง

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปคอมพิวเตอร์ และทดสอบสมมติฐานการวิจัยด้วย การวิเคราะห์ความแปรปรวน (Analysis of Variance)

ผลการวิจัยและการอภิปรายผล

ความพึงพอใจของหัวหน้างานที่มีต่อลักษณะภาษาท่าทางของคู่สื่อสารที่เป็นหัวหน้างานจำแนกตามเพศในภาพรวมพบว่า หัวหน้างานทุกเพศมีระดับความพึงพอใจในภาษาท่าทางของคู่สื่อสารที่เป็นผู้ปฏิบัติงานในลักษณะการสัมผัสมากที่สุด อันดับสองคือ การใช้สายตาและคิ้ว และอันดับสุดท้ายคือ การใช้กิริยาอาการ ดังมีรายละเอียด ดังนี้

1. ความพึงพอใจของหัวหน้างานที่มีต่อลักษณะภาษาท่าทางของคู่สื่อสารที่เป็นหัวหน้างานจำแนกตามเพศในภาพรวมพบว่า หัวหน้างานทุกเพศมีระดับความพึงพอใจในภาษาท่าทางของคู่สื่อสารมี่เป็นหัวหน้างานในลักษณะการสัมผัสมากที่สุด อันดับสองคือ การใช้สายตาและคิ้ว และอันดับสุดท้ายคือ การใช้กิริยาอาการ

หัวหน้างานเพศชายที่ใช้ภาษาท่าทางเป็นชายพึงพอใจในภาษาท่าทางลักษณะการสัมผัส ($\overline{X}$= 3.1825) และการใช้สายตาและคิ้ว ($\overline{X}$= 2.7381) ของคู่สื่อสารที่เป็นหัวหน้างานในระดับปานกลาง ส่วนการใช้กิริยาอาการ ($\overline{X}$= 2.2619) มีความพึงพอใจระดับน้อย

หัวหน้างานเพศชายที่ใช้ภาษาท่าทางเป็นหญิงพึงพอใจในภาษาท่าทางลักษณะการสัมผัส ($\overline{X}$= 3.0409) ของคู่สื่อสารที่เป็นหัวหน้างานในระดับปานกลาง ส่วนการใช้สายตาและคิ้ว ($\overline{X}$= 2.0714) และ การใช้กิริยาอาการ ($\overline{X}$= 1.3929) มีความพึงพอใจระดับน้อย

หัวหน้างานเพศหญิงที่ใช้ภาษาท่าทางเป็นหญิงพึงพอใจในภาษาท่าทางลักษณะการสัมผัส ($\overline{X}$= 2.9844) และการใช้สายตาและคิ้ว ($\overline{X}$= 2.3906) ของคู่สื่อสารที่เป็นหัวหน้างานในระดับปานกลาง

ส่วนการใช้กิริยาอาการ ($\overline{X}$= 1.6563) มีความพึงพอใจระดับน้อย

หัวหน้างานเพศหญิงที่ใช้ภาษาท่าทางเป็นชายพึงพอใจในภาษาท่าทางลักษณะการสัมผัส ($\overline{X}$= 3.0104) และการใช้สายตาและคิ้ว ($\overline{X}$= 2.6250) ของคู่สื่อสารที่เป็นหัวหน้างานในระดับปานกลาง ส่วนการใช้กิริยาอาการ ($\overline{X}$= 2.1250) มีความพึงพอใจระดับน้อย

2. ความพึงพอใจของหัวหน้างานที่มีต่อลักษณะภาษาท่าทางของคู่สื่อสารที่เป็นหัวหน้างาน จำแนกตามอายุ พบว่า หัวหน้างานทุกระดับอายุ มีความพึงพอใจในลักษณะภาษาท่าทางของคู่สื่อสารที่เป็นหัวหน้างานในลักษณะการสัมผัสมากที่สุด อันดับสองคือ การใช้สายตาและคิ้ว และอันดับสุดท้ายคือ การใช้กิริยาอาการ

หัวหน้างานที่มีอายุระหว่าง 15-25 ปี มีความพึงพอใจในภาษาท่าทางลักษณะการสัมผัส ($\overline{X}$= 3.0877) และการใช้สายตาและคิ้ว ($\overline{X}$= 2.6316) ของคู่สื่อสารที่เป็นหัวหน้างานในระดับปานกลาง ส่วนการใช้กิริยาอาการ ($\overline{X}$= 2.2763) มีความพึงพอใจระดับน้อย

หัวหน้างานที่มีอายุระหว่าง 26-30 ปี มีความพึงพอใจในภาษาท่าทางลักษณะการสัมผัส ($\overline{X}$= 2.9403) และการใช้สายตาและคิ้ว ($\overline{X}$= 2.4167) ของคู่สื่อสารที่เป็นหัวหน้างานในระดับปานกลาง ส่วนการใช้กิริยาอาการ ($\overline{X}$= 1.6343) มีความพึงพอใจระดับน้อย

หัวหน้างานที่มีอายุระหว่าง 36 ปีขึ้นไป มีความพึงพอใจในภาษาท่าทางลักษณะการสัมผัส ($\overline{X}$= 3.3480) ของคู่สื่อสารที่เป็นหัวหน้างานในระดับปานกลาง ส่วนการใช้สายตาและคิ้ว ($\overline{X}$= 2.2941) และการใช้กิริยาอาการ ($\overline{X}$= 1.8971) มีความพึงพอใจระดับน้อย

3. ความพึงพอใจของหัวหน้างานที่มีต่อลักษณะภาษาท่าทางของคู่สื่อสารที่เป็นผู้ปฏิบัติงาน จำแนกตามเพศในภาพรวม พบว่า หัวหน้างานทุกเพศมีระดับความพึงพอใจในภาษาท่าทางของคู่สื่อสารที่เป็นผู้ปฏิบัติงาน ในลักษณะการสัมผัสมากที่สุด อันดับสอง คือ การใช้สายตาและคิ้ว และอันดับสุดท้ายคือ การใช้กิริยาอาการ

หัวหน้างานเพศชายที่ใช้ภาษาท่าทางเป็นชายพึงพอใจในภาษาท่าทางลักษณะการสัมผัส ($\overline{X}$= 3.0794) และการใช้สายตาและคิ้ว ($\overline{X}$= 2.7500) ของคู่สื่อสารที่เป็นผู้ปฏิบัติงานในระดับปานกลาง ส่วนการใช้กิริยาอาการ ($\overline{X}$= 1.5238) มีความพึงพอใจระดับน้อย

หัวหน้างานเพศชายที่ใช้ภาษาท่าทางเป็นหญิงพึงพอใจในภาษาท่าทางลักษณะการสัมผัส ($\overline{X}$= 2.4683) ของคู่สื่อสารที่เป็นผู้ปฏิบัติงานในระดับปานกลาง ส่วนการใช้สายตาและคิ้ว ($\overline{X}$= 1.8929) และการใช้กิริยาอาการ ($\overline{X}$= 1.1429) มีความพึงพอใจระดับน้อย

หัวหน้างานเพศหญิงที่ใช้ภาษาท่าทางเป็นหญิงพึงพอใจในภาษาท่าทางของคู่สื่อสารที่เป็นผู้ปฏิบัติงานทุกลักษณะในระดับน้อย ตามลำดับ ดังนี้ การสัมผัส ($\overline{X}$= 2.2135) การใช้สายตาและคิ้ว ($\overline{X}$= 1.9844) และการใช้กิริยาอาการ ($\overline{X}$= 1.3672)

หัวหน้างานเพศหญิงที่ใช้ภาษาท่าทางเป็นชายพึงพอใจในภาษาท่าทางลักษณะการสัมผัส ($\overline{X}$= 2.7813) และการใช้สายตาและคิ้ว ($\overline{X}$= 2.6563) ของคู่สื่อสารที่เป็นผู้ปฏิบัติงานในระดับปานกลาง ส่วนการใช้กิริยาอาการ ($\overline{X}$= 2.0781) มีความพึงพอใจระดับน้อย

4. ความพึงพอใจของหัวหน้างานที่มีต่อลักษณะภาษาท่าทางของคู่สื่อสารที่เป็นผู้ปฏิบัติงาน จำแนกตามอายุ พบว่า หัวหน้างานที่มีอายุระหว่าง 15-25 ปี มีความพึงพอใจในภาษาท่าทางของคู่สื่อสารที่เป็นผู้ปฏิบัติงาน ในลักษณะการใช้สายตาและคิ้วมากที่สุด อันดับสองคือ การสัมผัส และอันดับสุดท้ายคือ การใช้กิริยาอาการ ส่วนหัวหน้างานที่มีอายุระหว่าง 26-35 ปีและอายุ 36 ปีขึ้นไป

มีความพึงพอใจในภาษาท่าทางของคู่สื่อสารที่เป็นผู้ปฏิบัติงาน ในลักษณะการสัมผัสมากที่สุด อันดับสองคือ การใช้สายตาและคิ้ว และอันดับสุดท้ายคือ การใช้กิริยาอาการ

หัวหน้างานที่มีอายุระหว่าง 15-25 ปี มีความพึงพอใจภาษาท่าทาง ในการใช้สายตาและคิ้ว ($\overline{X}$= 2.5921) และการสัมผัส ($\overline{X}$= 2.5395) ของคู่สื่อสารที่เป็นผู้ปฏิบัติงานในระดับปานกลาง ส่วนการใช้กิริยาอาการ ($\overline{X}$= 1.9079) มีความพึงพอใจระดับน้อย

หัวหน้างานที่มีอายุระหว่าง 26-30 ปี มีความพึงพอใจในภาษาท่าทางลักษณะการสัมผัส ($\overline{X}$= 2.5401) ของคู่สื่อสารที่เป็นผู้ปฏิบัติงานในระดับปานกลาง ส่วนการใช้สายตาและคิ้ว ($\overline{X}$= 2.1620) และการใช้กิริยาอาการ ($\overline{X}$= 1.3194) ของคู่สื่อสารที่เป็นผู้ปฏิบัติงาน มีความพึงพอใจระดับน้อย

หัวหน้างานที่มีอายุระหว่าง 36 ปีขึ้นไป มีความพึงพอใจในภาษาท่าทางลักษณะการสัมผัส ($\overline{X}$= 2.7304) ของคู่สื่อสารที่เป็นผู้ปฏิบัติงานในระดับปานกลาง ส่วนการใช้สายตาและคิ้ว ($\overline{X}$= 2.2059) และการใช้กิริยาอาการ ($\overline{X}$= 1.5000) ของคู่สื่อสารที่เป็นผู้ปฏิบัติงาน มีความพึงพอใจระดับน้อย มีความพึงพอใจระดับน้อย

5. ความพึงพอใจของผู้ปฏิบัติงานที่มีต่อลักษณะภาษาท่าทางของคู่สื่อสารที่เป็นหัวหน้างาน จำแนกตามเพศในภาพรวม พบว่า ผู้ปฏิบัติงานเพศชายที่ใช้ภาษาท่าทางเป็นชาย เพศชายที่ใช้ภาษาท่าทางเป็นหญิง และเพศหญิงที่ใช้ภาษาท่าทางเป็นหญิงมีระดับความพึงพอใจภาษาท่าทางของคู่สื่อสารที่เป็นหัวหน้างานในลักษณะการสัมผัสมากที่สุด อันดับสองคือ การใช้สายตาและคิ้ว และอันดับสุดท้ายคือ การใช้กิริยาอาการ ส่วนผู้ปฏิบัติงานเพศหญิงที่ใช้ภาษาท่าทางเป็นชายมีระดับความพึงพอใจในภาษาท่าทางของคู่สื่อสารที่เป็นหัวหน้างานในลักษณะการสัมผัสมากที่สุด อันดับสองคือ การใช้กิริยาอาการ และอันดับสุดท้ายคือ การใช้สายตาและคิ้ว

ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย

สมมติฐาน: หัวหน้างานที่มีลักษณะทางเพศต่างกันมีระดับความพึงพอใจในลักษณะภาษาท่าทางของผู้ปฏิบัติงานต่างกัน

ตารางที่ 1 ตารางแสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของระดับความพึงพอใจในภาษาท่าทางลักษณะการสัมผัสของคู่สื่อสารระหว่างหัวหน้างานกับผู้ปฏิบัติงาน จำแนกตามลักษณะทางเพศ

เพศของหัวหน้างาน	N	$\overline{X}$	SD	df	F	Sig
ชายแสดงออกชาย	25	3.0794	0.8298			
ชายแสดงออกหญิง	22	2.4683	0.7117			
หญิงแสดงออกหญิง	42	2.2135	0.6307			
หญิงแสดงออกชาย	20	2.7813	0.1921	3,86	8.137	0.000*

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 1 พบว่า ผลการวิจัยยอมรับสมมติฐานคือ ระดับความพึงพอใจในภาษาท่าทางลักษณะการสัมผัสของคู่สื่อสารระหว่างหัวหน้างานกับผู้ปฏิบัติงาน จำแนกตามลักษณะทางเพศ มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($F_{3,86}$=8.137, P<0.05)

หลังจากการทดสอบย้อนหลังเพื่อดูความแตกต่างระหว่างกลุ่มแบบ Scheffe พบว่า มีคู่ที่แตกต่างกันคือ หัวหน้างานเพศชายที่ใช้ภาษาท่าทางเป็นชาย กับหัวหน้างานเพศชายที่ใช้ภาษาท่าทางเป็นหญิง หัวหน้างานเพศชายที่ใช้ภาษาท่าทางเป็นชาย กับหัวหน้างานเพศหญิงที่ใช้ภาษาท่าทางเป็นหญิง โดยหัวหน้างานเพศชายที่ใช้ภาษาท่าทางเป็นเพศชายมีความพึงพอใจในภาษาท่าทางลักษณะการสัมผัสของคู่สื่อสารที่เป็นผู้ปฏิบัติงานมากกว่าหัวหน้างานเพศชายที่ใช้ภาษาท่าทางเป็นหญิง ($\overline{X}$ (เพศชายที่ใช้ภาษาท่าทางเป็นชาย) = 3.0794, $\overline{X}$ (เพศชายที่ใช้ภาษาท่าทางเป็นหญิง) = 2.4683) และหัวหน้างานเพศชายที่ใช้ภาษาท่าทางเป็นชายมีความพึงพอใจในภาษาท่าทางลักษณะการสัมผัสของคู่สื่อสารที่เป็นผู้ปฏิบัติงานมากกว่าหัวหน้างานเพศหญิงที่ใช้ภาษาท่าทางเป็นหญิง ($\overline{X}$ (เพศชายที่ใช้ภาษาท่าทางเป็นชาย) = 3.0794, $\overline{X}$ (เพศหญิงที่ใช้ภาษาท่าทางเป็นหญิง) = 2.2135)

ตารางที่ 2 ตารางแสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของระดับความพึงพอใจในภาษาท่าทางลักษณะการใช้กิริยาอาการของคู่สื่อสารระหว่างหัวหน้างานกับผู้ปฏิบัติงาน จำแนกตามลักษณะทางเพศ

เพศของหัวหน้างาน	N	$\overline{X}$	SD	df	F	Sig
ชายแสดงออกชาย	25	1.5238	0.5911			
ชายแสดงออกหญิง	22	1.1429	0.2175			
หญิงแสดงออกหญิง	42	1.3672	0.4444			
หญิงแสดงออกชาย	20	2.0781	0.7785	3,86	10.599	0.000*

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลการวิจัยยอมรับสมมติฐานคือ ระดับความพึงพอใจในภาษาท่าทางลักษณะการใช้กิริยาอาการของคู่สื่อสารระหว่างหัวหน้างานกับผู้ปฏิบัติงาน จำแนกตามลักษณะทางเพศมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($F_{3,86}$=10.599, P<0.05)

หลังจากการทดสอบย้อนหลังเพื่อดูความแตกต่างระหว่างกลุ่มแบบ Scheffe พบว่า มีคู่ที่แตกต่างกันคือ หัวหน้างานเพศหญิงที่ใช้ภาษาท่าทางเป็นชาย กับหัวหน้างานเพศชายที่ใช้ภาษาท่าทางเป็นชาย หัวหน้างานเพศหญิงที่ใช้ภาษาท่าทางเป็นชาย กับหัวหน้างานเพศชายที่ใช้ภาษาท่าทางเป็นหญิง และหัวหน้างานเพศหญิงที่ใช้ภาษาท่าทางเป็นชาย กับหัวหน้างานเพศหญิงที่ใช้ภาษาท่าทางเป็นหญิง โดยหัวหน้างานเพศหญิงที่ใช้ภาษาท่าทางเป็นชายมีความพึงพอใจในภาษาท่าทางลักษณะการใช้กิริยาอาการของคู่สื่อสารที่เป็นผู้ปฏิบัติงานมากกว่าหัวหน้างานเพศชายที่ใช้ภาษาท่าทางเป็นชาย ($\overline{X}$ (เพศหญิงที่ใช้ภาษาท่าทางเป็นชาย) = 20.781, $\overline{X}$ (เพศชายที่ใช้ภาษาท่าทางเป็นชาย) = 1.5238) หัวหน้างานเพศหญิงที่ใช้ภาษาท่าทางเป็นเพศชายมีความพึงพอใจในภาษาท่าทางลักษณะการใช้กิริยาอาการของคู่สื่อสารที่เป็นผู้ปฏิบัติงานมากกว่าหัวหน้างานเพศชายที่ใช้ภาษาท่าทางเป็นหญิง ($\overline{X}$ (เพศหญิงที่ใช้ภาษาท่าทางเป็นชาย) = 2.0781, $\overline{X}$ (เพศชายที่ใช้ภาษาท่าทางเป็นหญิง)= 1.1429) หัวหน้างานเพศหญิงที่ใช้ภาษาท่าทางเป็นชายมีความพึงพอใจในภาษาท่าทางลักษณะการใช้กิริยาอาการของคู่สื่อสารที่เป็นผู้ปฏิบัติงานมากกว่าหัวหน้างานเพศหญิงที่ใช้ภาษาท่าทางเป็นหญิง ($\overline{X}$ (เพศหญิงที่ใช้ภาษาท่าทางเป็นชาย)= 2.0781, $\overline{X}$ (เพศหญิงที่ใช้ภาษาท่าทางเป็นหญิง) = 1.3672)

ตารางที่ 3 ตารางแสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของระดับความพึงพอใจในภาษาท่าทางลักษณะการใช้สายตาและคิ้วของคู่สื่อสารระหว่างหัวหน้างานกับผู้ปฏิบัติงานจำแนกตามลักษณะทางเพศ

เพศของหัวหน้างาน	N	$\overline{X}$	SD	Df	F	Sig
ชายแสดงออกชาย	25	2.7500	0.3162			
ชายแสดงออกหญิง	22	1.8929	0.6547			
หญิงแสดงออกหญิง	42	1.9844	0.7695			
หญิงแสดงออกชาย	20	2.6563	0.6638	3,86	10.408	0.000*

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 3 พบว่า ผลการวิจัยยอมรับสมมติฐานคือ ระดับความพึงพอใจในภาษาท่าทางลักษณะการใช้สายตาและคิ้วของคู่สื่อสารระหว่างหัวหน้างานกับผู้ปฏิบัติงาน จำแนกตามลักษณะทางเพศ มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($F_{3,86}$=10.408, P<0.05)

หลังจากการทดสอบย้อนหลังเพื่อดูความแตกต่างระหว่างกลุ่มแบบ Scheffe พบว่า มีคู่ที่แตกต่างกันคือ หัวหน้างานเพศชายที่ใช้ภาษาท่าทางเป็นชาย กับหัวหน้างานเพศชายที่ใช้ภาษาท่าทางเป็นหญิง หัวหน้างานเพศชายที่ใช้ภาษาท่าทางเป็นชาย กับหัวหน้างานเพศหญิงที่ใช้ภาษาท่าทางเป็นหญิง หัวหน้างานเพศหญิงที่ใช้ภาษาท่าทางเป็นชาย กับหัวหน้างานเพศชายที่ใช้ภาษาท่าทางเป็นหญิง และหัวหน้างานเพศหญิงที่ใช้ภาษาท่าทางเป็นชาย กับหัวหน้างานเพศหญิงที่ใช้ภาษาท่าทางเป็นหญิง โดยหัวหน้างานเพศชายที่ใช้ภาษาท่าทางเป็นชายมีความพึงพอใจในภาษาท่าทางลักษณะการใช้สายตาและคิ้วของคู่สื่อสารที่เป็นผู้ปฏิบัติงานมากกว่าหัวหน้างานเพศชายที่ใช้ภาษาท่าทางเป็นหญิง ($\overline{X}$ (เพศชายที่ใช้ภาษาท่าทางเป็นชาย) = 2.7500, $\overline{X}$ (เพศชายที่ใช้ภาษาท่าทางเป็นหญิง) = 1.8929) หัวหน้างานเพศชายที่ใช้ภาษาท่าทางเป็นชายมีความพึงพอใจในภาษาท่าทางลักษณะการใช้สายตาและคิ้วของคู่สื่อสารที่เป็นผู้ปฏิบัติงานมากกว่าหัวหน้างานเพศหญิงที่ใช้ภาษาท่าทางเป็นหญิง ($\overline{X}$ (เพศชายที่ใช้ภาษาท่าทางเป็นชาย) = 2.7500, $\overline{X}$ (เพศหญิงที่ใช้ภาษาท่าทางเป็นหญิง) = 1.9844) หัวหน้างานเพศหญิงที่ใช้ภาษาท่าทางเป็นชายมีความพึงพอใจในภาษาท่าทางลักษณะการใช้สายตาและคิ้วของคู่สื่อสารที่เป็นผู้ปฏิบัติงานมากกว่าหัวหน้างานเพศชายที่ใช้ภาษาท่าทางเป็นหญิง ($\overline{X}$ (เพศหญิงที่ใช้ภาษาท่าทางเป็นชาย) = 2.6563, $\overline{X}$ (เพศชายที่ใช้ภาษาท่าทางเป็นหญิง) = 1.8929) และหัวหน้างานเพศหญิงที่ใช้ภาษาท่าทางเป็นชายมีความพึงพอใจในภาษาท่าทางลักษณะการใช้สายตาและคิ้วของคู่สื่อสารที่เป็นผู้ปฏิบัติงานมากกว่าหัวหน้างานเพศหญิงที่ใช้ภาษาท่าทางเป็นหญิง ($\overline{X}$ (เพศหญิงที่ใช้ภาษาท่าทางเป็นชาย) = 2.6563, $\overline{X}$ (เพศหญิงที่ใช้ภาษาท่าทางเป็นหญิง)= 1.9844)

ตารางที่ 4 ตารางแสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของระดับความพึงพอใจ ในภาษาท่าทางลักษณะการสัมผัสของคู่สื่อสารระหว่างผู้ปฏิบัติงานกับหัวหน้างาน จำแนกตามลักษณะทางเพศ

เพศของผู้ปฏิบัติงาน	N	$\overline{X}$	SD	df	F	Sig
ชายแสดงออกชาย	41	2.9802	0.5323			
ชายแสดงออกหญิง	23	3.8935	0.7832			
หญิงแสดงออกหญิง	111	3.1806	0.5395			
หญิงแสดงออกชาย	16	3.1478	0.7353	3,168	14.892	0.000*

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 4 พบว่า ผลการวิจัยยอมรับสมมติฐานคือ ระดับความพึงพอใจในภาษาท่าทางลักษณะการสัมผัสของคู่สื่อสารระหว่างผู้ปฏิบัติงานหัวหน้างาน จำแนกตามเพศ มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($F_{3,168}$=8.137, P<0.05)

หลังจากการทดสอบย้อนหลังเพื่อดูความแตกต่างระหว่างกลุ่มแบบ Scheffe พบว่า มีคู่ที่แตกต่างกันคือ ผู้ปฏิบัติงานเพศชายที่ใช้ภาษาท่าทางเป็นหญิง กับผู้ปฏิบัติงานเพศชายที่ใช้ภาษาท่าทางเป็นชาย และผู้ปฏิบัติงานเพศชายที่ใช้ภาษาท่าทางเป็นหญิง กับผู้ปฏิบัติงานเป็นเพศหญิงที่ใช้ภาษาท่าทางเป็นหญิง โดยผู้ปฏิบัติงานเพศชายที่ใช้ภาษาท่าทางเป็นหญิงมีความพึงพอใจในภาษาท่าทางลักษณะการสัมผัสของคู่สื่อสารที่เป็นหัวหน้างานมากกว่าผู้ปฏิบัติงานเพศชายที่ใช้ภาษาท่าทางเป็นชาย ($\overline{X}$ (เพศชายที่ใช้ภาษาท่าทางเป็นหญิง)= 3.8395, $\overline{X}$ (เพศชายที่ใช้ภาษาท่าทางเป็นชาย)= 2.9802) และผู้ปฏิบัติงานเพศชายที่ใช้ภาษาท่าทางเป็นหญิงมีความพึงพอใจในภาษาท่าทางลักษณะการสัมผัสของคู่สื่อสารที่เป็นหัวหน้างานมากกว่าผู้ปฏิบัติงานเพศหญิงที่ใช้ภาษาท่าทางเป็นหญิง ($\overline{X}$ (เพศชายที่ใช้ภาษาท่าทางเป็นหญิง)= 3.8935, $\overline{X}$ (เพศหญิงที่ใช้ภาษาท่าทางเป็นหญิง) = 3.1806)

ตารางที่ 5 ตารางแสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของระดับความพึงพอใจในภาษาท่าทางลักษณะการใช้กิริยาอาการของคู่สื่อสารระหว่างผู้ปฏิบัติงานกับหัวหน้างาน จำแนกตามลักษณะทางเพศ

เพศของผู้ปฏิบัติงาน	N	$\overline{X}$	SD	df	F	Sig
ชายแสดงออกชาย	41	2.3690	0.8521			
ชายแสดงออกหญิง	23	2.6250	0.6316			
หญิงแสดงออกหญิง	111	2.3194	0.8755			
หญิงแสดงออกชาย	16	2.8462	0.2982	3,168	1.908	0.130

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 5 พบว่า ผลการวิจัยปฏิเสธสมมติฐานคือ ระดับความพึงพอใจในภาษาท่าทางลักษณะการใช้กิริยาอาการของคู่สื่อสารระหว่างผู้ปฏิบัติงานกับหัวหน้างาน จำแนกตามเพศ ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($F_{3,168}$=1.908, P>0.05)

ตารางที่ 6 ตารางแสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของระดับความพึงพอใจในภาษาท่าทางลักษณะการใช้สายตาและคิ้วของคู่สื่อสารระหว่างผู้ปฏิบัติงานกับหัวหน้างาน จำแนกตามลักษณะทางเพศ

เพศของผู้ปฏิบัติงาน	N	$\overline{X}$	SD	df	F	Sig
ชายแสดงออกชาย	41	2.4357	0.7508			
ชายแสดงออกหญิง	23	2.9444	0.3489			
หญิงแสดงออกหญิง	111	2.6528	0.6716			
หญิงแสดงออกชาย	16	2.7115	0.6911	3,168	3.329	0.021*

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 6 พบว่า ผลการวิจัยยอมรับสมมติฐานคือ ระดับความพึงพอใจในภาษาท่าทางลักษณะการใช้สายตาและคิ้วของคู่สื่อสารระหว่างผู้ปฏิบัติงานกับหัวหน้างาน จำแนกตามเพศ มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($F_{3,168}$=3329, P<0.05)

หลังจากการทดสอบย้อนหลังเพื่อดูความแตกต่างระหว่างกลุ่มแบบ Scheffe พบว่า มีคู่ที่แตกต่างกันคือ ผู้ปฏิบัติงานเพศชายที่ใช้ภาษาท่าทางเป็นหญิง กับผู้ปฏิบัติงานเพศชายที่ใช้ภาษาท่าทางเป็นชาย โดยผู้ปฏิบัติงานเพศชายที่ใช้ภาษาท่าทางเป็นหญิงมีความพึงพอใจในภาษาท่าทางลักษณะการใช้สายตาและคิ้วของคู่สื่อสารที่เป็นหัวหน้างามากกว่าผู้ปฏิบัติงานเพศชายที่ใช้ภาษาท่าทางเป็นชาย ($\overline{X}$ (เพศชายที่ใช้ภาษาท่าทางเป็นหญิง)= 2.9444, $\overline{X}$ (เพศชายที่ใช้ภาษาท่าทางเป็นชาย)= 2.4357)

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการเปรียบเทียบระดับความพึงพอใจของหัวหน้างานและผู้ปฏิบัติงาน โดยจำแนกตามคุณลักษณะ อันได้แก่ ลักษณะทางเพศ และกลุ่มอายุ ต่อลักษณะภาษาท่าทางของคู่สื่อสาร

1. จากผลการวิจัย พบว่า ทั้งหัวหน้างานและผู้ปฏิบัติงานมีความพึงพอใจในภาษาท่าทางลักษณะการสัมผัสสูงสุดและพึงพอใจภาษาท่าทางลักษณะการใช้กิริยาอาการต่ำสุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะลักษณะการสื่อสารด้วยการสัมผัสสามารถสื่อความหมายได้ทั้งด้านบวกและด้านลบ เราสามารถใช้การสัมผัสแทนการพูดปลอบโยน แสดงความเมตตา เช่น ลูบหัว แตะบ่า เป็นต้น การสัมผัสมีบทบาทมากเพราะเป็นวิธีการหนึ่งที่จะช่วยให้เกิดความสนิทสนมเป็นกันเอง ไว้วางใจได้อย่างรวดเร็ว (สุมิต คุณานุกร, 2524) ซึ่งสอดคล้องกับการให้ความหมาของยงยุทธ วงศ์ภิรมย์ศานติ์ (2540) ที่ว่า ในเวลาที่เราเห็นอกเห็นใจใครเรามักสัมผัสหลังมือ หรือจับต้นแขนของอีกฝ่ายหนึ่งเพื่อแสดงความปลอบใจ เพื่อนสนิทที่ไม่ได้เจอกันมานานจะแสดงถึงมิตรภาพที่มีมาลึกซึ้งโดยการจับมือหรือกอดกันอย่างมั่นคง หรือพ่อ แม่ ลูบหัวลูกด้วยความเอ็นดู นอกจากนั้น พนักงานประชาสัมพันธ์จะต้องทำงานร่วมกันอย่างใกล้ชิด จึงมีความสนิทสนมกันเป็นอย่างมาก ทำให้มีความกล้าที่จะแสดงภาษาท่าทางลักษณะการสัมผัสต่อกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การปลอบโยน การเตือนให้รู้ตัว และการให้กำลังใจส่วนระดับความพึงพอใจในภาษาท่าทางลักษณะการใช้กิริยาอาการของผู้ตอบแบบสอบถามอยู่ในระดับต่ำสุด เนื่องจากภาษาท่าทางลักษณะการใช้กิริยาอาการนั้น เป็นการแสดงกิริยาที่ไม่ให้เกียรติ ถือเป็นการดูหมิ่น และขัดแย้งต่อมารยาททางสังคม ซึ่งสอดคล้องกับ

การให้ความหมายของ สวนิต ยมาภัย (2536) ที่ว่า การชี้นิ้วเพื่อต้องการสื่อความหมายว่า แสดงทิศทาง การสะบัดหน้าเพื่อต้องการสื่อความหมายว่า ไม่พอใจ ไม่สนใจ ไม่เห็นด้วย การเบะปากเพื่อต้องการสื่อความหมายว่า ไม่พอใจ ไม่เห็นด้วย และการเม้มริมฝีปากหรือกัดริมฝีปากเพื่อต้องการสื่อความหมายว่า น้อยใจ เสียใจ ไม่พอใจ สะเทือนใจ

2. หัวหน้างานและผู้ปฏิบัติงานที่มีลักษณะทางเพศต่างกันมีระดับความพึงพอใจในภาษาท่าทางของคู่สื่อสารต่างกัน หัวหน้างานเพศชายที่ใช้ภาษาท่าทางเป็นชาย มีความพึงพอใจในภาษาท่าทางลักษณะการสัมผัสของคู่สื่อสารที่เป็นผู้ปฏิบัติงานมากกว่าหัวหน้างานเพศชายที่ใช้ภาษาท่าทางเป็นหญิง และหัวหน้างานเพศชายที่ใช้ภาษาท่าทางเป็นชาย มีความพึงพอใจในภาษาท่าทางลักษณะการสัมผัสของคู่สื่อสารที่เป็นผู้ปฏิบัติงานมากกว่าหัวหน้างานเพศหญิงที่ใช้ภาษาท่าทางเป็นหญิง สอดคล้องกับ Payne (2001) ที่กล่าวว่า หัวหน้างานเพศชายที่ใช้ภาษาท่าทางเป็นชายรู้สึกว่าการสัมผัสกันบ้างในระหว่างทำงานไม่ใช่เรื่องแปลก เพราะในการทำงานประชาสัมพันธ์นั้น ทีมงานทุกคนมุ่งหวังให้ทำงานเสร็จทันเวลา การจะแตะเนื้อต้องตัว หรือว่าโดนตัว อย่างเช่น ไหล่ แขน มือ หรือว่าหลัง ไม่ทำให้เกิดปัญหาเพราะไม่ได้มีเจตนาอื่นแอบแฝงอยู่ ส่วนการที่หัวหน้างานเพศชายที่ใช้ภาษาท่าทางเป็นหญิง และหัวหน้างานเพศหญิงที่ใช้ภาษาท่าทางเป็นหญิง มีความพึงพอใจในภาษาท่าทางลักษณะการสัมผัสของคู่สื่อสารที่เป็นผู้ปฏิบัติงานน้อยกว่าหัวหน้างานเพศชายที่ใช้ภาษาท่าทางเป็นชายนั้น สอดคล้องกับ Payne (2001) ที่กล่าวว่า หัวหน้างานเพศชายที่ใช้ภาษาท่าทางเป็นหญิงและหัวหน้างานเพศหญิงที่ใช้ภาษาท่าทางเป็นหญิง มีความรู้สึกคล้ายคลึงกันคือ ไม่ค่อยชอบให้ผู้ปฏิบัติงานโดยเฉพาะผู้ปฏิบัติงานเพศชายที่ใช้ภาษาท่าทางเป็นชายสัมผัสแบบโอบเอว โอบไหล่ ลูบมือ และลูบแขน เพราะรู้สึกว่าเป็นการก้ำเกิน (แต๊ะอั๋ง)

หัวหน้างานเพศหญิงที่ใช้ภาษาท่าทางเป็นชาย มีความพึงพอใจในภาษาท่าทางลักษณะการใช้กิริยาอาการของคู่สื่อสารที่เป็นผู้ปฏิบัติงานมากกว่าหัวหน้างานเพศชายที่ใช้ภาษาท่าทางเป็นชาย หัวหน้างานเพศหญิงที่ใช้ภาษาท่าทางเป็นชาย มีความพึงพอใจในภาษาท่าทางลักษณะการใช้กิริยาอาการของคู่สื่อสารที่เป็นผู้ปฏิบัติงานมากกว่าหัวหน้างานเพศชายที่ใช้ภาษาท่าทางเป็นหญิง และหัวหน้างานเพศหญิงที่ใช้ภาษาท่าทางเป็นชาย มีความพึงพอใจในภาษาท่าทางลักษณะกิริยาอาการของคู่สื่อสารที่เป็นผู้ปฏิบัติงานมากกว่าหัวหน้าเพศหญิงที่ใช้ภาษาท่าทางเป็นหญิง สอดคล้องกับจาระไน แกลโกศล (2543) ที่กล่าวไว้ว่า หัวหน้างานเพศหญิงที่ใช้ภาษาท่าทางเป็นชายมีความรู้สึกชินกับการแสดงกิริยาอาการของคู่สื่อสารที่เป็นผู้ปฏิบัติงาน อีกทั้งผู้ปฏิบัติงานส่วนใหญ่จะมีความเกรงใจ จะไม่ค่อยกล้าแสดงกิริยาอาการที่ไม่น่าดู ส่วนการที่หัวหน้างานเพศชายที่ใช้ภาษาท่าทางเป็นชายมีความพึงพอใจในภาษาท่าทางลักษณะการใช้กิริยาอาการของคู่สื่อสารที่เป็นผู้ปฏิบัติงานน้อยกว่าหัวหน้างานเพศหญิงที่ใช้ภาษาท่าทางเป็นชาย หัวหน้างานเพศชายที่ใช้ภาษาท่าทางเป็นหญิงมีความพึงพอใจในภาษาท่าทางลักษณะการใช้กิริยาอาการของคู่สื่อสารที่เป็นผู้ปฏิบัติงานน้อยกว่าหัวหน้างานเพศหญิงที่ใช้ภาษาท่าทางเป็นชาย และหัวหน้างานเพศหญิงที่ใช้ภาษาท่าทางเป็นหญิงมีความพึงพอใจในภาษาท่าทางลักษณะการใช้กิริยาอาการของคู่สื่อสารที่เป็นผู้ปฏิบัติงานน้อยกว่าหัวหน้างานเพศหญิงที่ใช้ภาษาท่าทางเป็นชายนั้น หัวหน้างานเพศชายที่ใช้ภาษาท่าทางเป็นหญิง และหัวหน้างานเพศหญิงที่ใช้ภาษาท่าทางเป็นหญิงมีความรู้สึกคล้ายคลึงกันคือ ไม่ชอบให้คู่สื่อสารที่เป็นผู้ปฏิบัติงานแสดงกิริยาอาการสะบัดหน้าและเบะปาก ซึ่งจะรู้สึกโกรธมากกว่าหัวหน้างานด้วยกันที่แสดงกิริยาอาการเหล่านี้ เพราะผู้ปฏิบัติงานน่าจะให้ความเคารพในระดับหนึ่ง ซึ่งถ้าเห็นคู่สื่อสารที่

เป็นผู้ปฏิบัติงานแสดงกิริยาอาการเหล่านี้ ก็จะถามเหตุผลของคู่สื่อสารทันทีว่าเพราะเหตุใดจึงต้องแสดงกิริยาอาการเช่นนี้ เพราะถ้าผู้ปฏิบัติงานแสดงออกว่าไม่ให้ความเคารพ และไม่ให้เกียรติเช่นนี้ จะต้องมีปัญหา (ความไว้วางใจ) ในการทำงานร่วมกัน และหัวหน้างานจะคอยตรวจสอบงานที่มอบหมายให้ผู้ปฏิบัติงานคนนั้นรับผิดชอบด้วย เพราะผู้ปฏิบัติงานอาจไม่ทำตามคำสั่งก็เป็นได้

หัวหน้างานเพศชายที่ใช้ภาษาท่าทางเป็นชาย มีความพึงพอใจในภาษาท่าทางลักษณะการใช้สายตาและคิ้วของคู่สื่อสารที่เป็นผู้ปฏิบัติงานมากกว่าหัวหน้าเพศชายที่ใช้ภาษาท่าทางเป็นหญิง หัวหน้างานเพศชายที่ใช้ภาษาท่าทางเป็นชาย มีความพึงพอใจในภาษาท่าทางลักษณะการใช้สายตาและคิ้วของคู่สื่อสารที่เป็นผู้ปฏิบัติงานมากกว่าหัวหน้างานเพศหญิงที่ใช้ภาษาท่าทางเป็นหญิง หัวหน้างานเพศหญิงที่ใช้ภาษาท่าทางเป็นชาย มีความพึงพอใจในภาษาท่าทางลักษณะการใช้สายตาและคิ้วของคู่สื่อสารที่เป็นผู้ปฏิบัติงานมากกว่าหัวหน้างานเพศชายที่ใช้ภาษาท่าทางเป็นหญิง และหัวหน้างานเพศหญิงที่ใช้ภาษาท่าทางเป็นชาย มีความพึงพอใจในภาษาท่าทางลักษณะการใช้สายตาและคิ้วของคู่สื่อสารที่เป็นผู้ปฏิบัติงานมากกว่าหัวหน้างานเพศหญิงที่ใช้ภาษาท่าทางเป็นหญิง ซึ่งสอดคล้องกับ Hargie and Dickkson (2004) พบว่า หัวหน้างานเพศชายที่ใช้ภาษาท่าทางเป็นเพศชายและหัวหน้างานเพศหญิงที่ใช้ภาษาท่าทางเป็นชายมีความคิดคล้ายคลึงกันคือ มีความรู้สึกพอใจเมื่อคู่สื่อสารที่เป็นผู้ปฏิบัติงานมองจ้องเขาตรงๆ ในขณะที่ทำการสื่อสารกัน เพราะการที่เขาสั่งงานไปแล้วผู้รับคำสั่งตั้งใจฟัง ผลที่จะตามมาก็คือ งานก็จะสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี แต่ถ้าผู้ปฏิบัติงานขมวดคิ้วขณะสื่อสารกับเขา เขาก็ไม่โกรธ เพราะผู้ปฏิบัติงานอาจไม่เข้าใจในสิ่งที่เขาพูดหรือคิดตามสิ่งที่เขาพูดไม่ทัน ดังนั้น เขาจะอธิบายให้ผู้ปฏิบัติงานฟังใหม่อย่างช้าๆ และ ชัดเจนยิ่งขึ้น ส่วนการที่หัวหน้างานเพศชายที่ใช้ภาษาท่าทางเป็นหญิง และหัวหน้างานเพศหญิงที่ใช้ภาษาท่าทางเป็นหญิงมีความพึงพอใจในภาษาท่าทางลักษณะการใช้สายตาและคิ้วของคู่สื่อสารที่ปฏิบัติงานน้อยกว่าหัวหน้างานเพศชายที่ใช้ภาษาท่าทางเป็นชายนั้น หัวหน้างานเพศชายที่ใช้ภาษาท่าทางเป็นหญิง และหัวหน้างานเพศหญิงที่ใช้ภาษาท่าทางเป็นหญิงมีความรู้สึกคล้ายคลึงกัน

ข้อจำกัดในการวิจัย

1. กลุ่มตัวอย่างที่มีคุณสมบัติที่สอดคล้องในการศึกษาครั้งนี้ต้องเป็นผู้ที่อยู่ในสายงานการประชาสัมพันธ์และจบการศึกษาสาขาการประชาสัมพันธ์เท่านั้น จึงทำให้จำนวนของกลุ่มตัวอย่างมีน้อย

2. ในการกำหนดลักษณะภาษาท่าทางของการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยคัดเลือกศึกษาเฉพาะลักษณะภาษาท่าทางที่ไม่แน่ใจว่าผู้รับสารมีความพึงพอใจหรือไม่พึงพอใจในลักษณะภาษาท่าทางนั้นๆ ซึ่งอาจไม่ครอบคลุมทุกลักษณะภาษาท่าทาง อันได้แก่ เทศภาษา (Proxemics) กาลภาษา (Chronemis) วัตถุภาษา (Objectics) ปริภาษา (Vocalics หรือ Paralanguage)

ข้อเสนอแนะเพื่อการนำไปใช้

1. เพศเป็นปัจจัยที่สำคัญที่มีผลต่อระดับความพึงพอใจของผู้รับสาร ดังนั้น ในการใช้ภาษาท่าทางต้องคำนึงถึงความแตกต่างทางเพศของผู้รับสารประกอบด้วย เช่น ถ้าผู้รับสารเป็นเพศชายที่ใช้ภาษาท่าทางเป็นชาย ผู้ส่งสารต้องระวังลักษณะการสัมผัส ที่เป็นการแตะหรือการจับหัว เพราะ

เพศชายที่ใช้ภาษาท่าทางเป็นชาย จะไม่ชอบให้ใครมาเล่นหัว ผู้รับสารเป็นเพศชายที่ใช้ภาษาท่าทางเป็นหญิง ผู้ส่งสารต้องระวังอย่างแสดงกิริยาอาการสะบัดหน้า หรือเบะปาก เพราะผู้รับสารเพศนี้จะไม่พึงพอใจในลักษณะกิริยาอาการที่เป็นการชักสีหน้า ถ้าผู้รับสารเป็นเพศหญิงที่ใช้ภาษาท่าทางเป็นหญิง ผู้ส่งสารต้องระวังลักษณะการสัมผัสแบบลูบแขน หรือลูบมือ เพราะผู้รับสารเพศนี้จะระมัดระวังตัว ซึ่งหากผู้ส่งสารที่เป็นเพศชายที่ใช้ภาษาท่าทางเป็นชายมาลูบแขนหรือลูบมือ ผู้รับสารจะไม่พึงพอใจ เพราะรู้สึกว่าเป็นการละลาบละล้วง และล่อไปในทางเกี้ยวพาราสี ถ้าผู้รับสารเป็นเพศหญิงที่ใช้ภาษาท่าทางเป็นชาย ผู้ส่งสารที่เป็นเพศชายที่ใช้ภาษาท่าทางเป็นชาย และมีอายุน้อยกว่าผู้รับสาร ก็ไม่ควรลูบแขน ลูบมือ หรือลูบหลังผู้รับสารเพศนี้ เนื่องจากผู้รับสารจะรู้สึกว่าเป็นการเทียบรุ่น หรือข้ามรุ่น

2. การสัมผัสเป็นลักษณะการสื่อสารที่ทุกเพศ มีความพึงพอใจมากที่สุด เราสามารถใช้การสัมผัสแทนคำพูดปลอบโยน แสดงความเมตตา แสดงความเห็นอกเห็นใจ แสดงความเป็นพวกเดียวกัน ให้กำลังใจต่อกัน ซึ่งการสัมผัสมีบทบาทมากในการทำงานเป็นทีม เพราะเป็นวิธีการหนึ่งที่จะช่วยให้เกิดความสนิทสนมเป็นกันเอง และไว้วางใจกันอย่างรวดเร็ว

3. การใช้กิริยาอาการเป็นลักษณะการสื่อสารที่ไวต่อความรู้สึกของผู้รับสาร จึงควรใช้กิริยาอาการเพื่อการสื่อสารอย่างระมัดระวังและให้เป็นไปในทางบวก เช่น หากจะใช้กิริยาอาการชี้นิ้ว ก็ต้องระมัดระวังคำพูดที่จะประกอบกับการใช้กิริยานี้ ไม่ควรใช้คำพูดที่เป็นคำสั่ง ควรใช้คำพูดในทางขอความช่วยเหลือ ซึ่งก็จะทำให้การใช้กิริยาอาการชี้นิ้ว เป็นไปในทางบวก และระมัดระวังอย่าใช้กิริยาอาการที่เป็นไปในทางลบ เช่น การสะบัดหน้า หรือการเบะปาก เพราะผู้รับสารส่วนใหญ่ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผู้รับสารที่เป็นเพศชายที่ใช้ภาษาท่าทางเป็นหญิง เพศหญิงที่ใช้ภาษาท่าทางเป็นหญิงไม่มีความพึงพอใจในกิริยาอาการนี้เลย เพราะรู้สึกว่าเป็นการไม่ใช้เกียรติ เป็นการดูถูก

4. การใช้สายตาและคิ้วเป็นการสื่อสารที่ผู้รับสารมีความพึงพอใจระดับปานกลาง เนื่องจากการสื่อสารที่มักเกิดขึ้นร่วมกับการพูดเพื่อการประสานงาน ผู้รับสารจึงให้ความสนใจน้อยกว่าภาษาท่าทางลักษณะอื่น อย่างไรก็ตาม ผู้ส่งสารควรใช้สายตาและคิ้วให้เกิดประโยชน์ต่อการสื่อสาร

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

งานวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาเปรียบเทียบความพึงพอใจในการใช้สื่อสารแบบอวัจนภาษาของพนักงานในฝ่ายประชาสัมพันธ์กับลูกค้า เพื่อจะได้ทราบถึงระดับของความพึงพอใจในการสื่อสารระหว่างคู่สื่อสารนี้

เอกสารอ้างอิง

กรรณิกา ธรรมวุฒิ. (2541). *การศึกษาเปรียบเทียบทัศนคติและความพึงพอใจของผู้ใต้บังคับบัญชาต่อพฤติกรรมการสื่อสารภายในขององค์การของผู้บังคับบัญชาชายและหญิง.* (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

กิติกร มีทรัพย์. (2529). *ครบรอบสถาปนาสามทศวรรษ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางแสน 2498-2528.* กรุงเทพฯ: เนติกุลการพิมพ์.

จาระไน แกลโกศล. (2543). *เอกสารการสอนชุดวิชาหลักและทฤษฎีการสื่อสาร หน่วยที่ 10* (พิมพ์ครั้งที่ 18). นนทบุรี: สาขาวิชานิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

ดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจนปัจจนึก. (2524). *อิทธิพลของสังคมต่อทัศนคติของวัยรุ่น รายงานการวิจัยฉบับที่ 18.* กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

ปรมะ สตะเวทิน. (2542). *เอกสารการสอนชุดวิชาหลักและทฤษฎีการสื่อสาร หน่วยที่ 1* (พิมพ์ครั้งที่ 17). นนทบุรี: สาขาวิชานิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์. (2530). *สุขภาพจิตเบื้องต้น.* กรุงเทพฯ: บัณฑิตการพิมพ์.

ยงยุทธ วงศ์ภิรมย์ศานติ์. (2540). เอ*กสารการสอนชุดวิชาพฤติกรรมการสื่อสาร หน่วยที่ 4* (ฉบับปรับปรุง). นนทบุรี: สาขาวิชานิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ลิขิต กาญจนภรณ์. (2525). *จิตวิทยาพื้นฐานพฤติกรรมมนุษย์* เล่ม 1. นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

วัลลภ ปิยะมโนธรรม (2531). ความเบี่ยงเบนทางเพศ. *การประชุมสัมมนาระดับชาติ ครั้งที่ 1 เรื่องการพัฒนาสังคมและชีวิตด้วยจิตวิทยา.* กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ.

สวนิต ยมาภัย. (2536). *การสื่อสารของมนุษย์.* กรุงเทพฯ: 68 การพิมพ์.

สุมิตร คุณากร. (2524). *ภาษาท่าทาง* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: บริษัทศึกษิตสยาม จำกัด.

วิชชา สันทนาประสิทธิ์. (2543). *การนำเสนอภาพความเป็นชายในภาพยนตร์ไทยระหว่างปีพ.ศ. 2541-2542.* (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการสื่อสารมวลชน ภาควิชาการสื่อสารมวลชน บัณฑิตวิทยาลัย). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Bakan, D. (1966). *The reality of human existence.* Boston: Beacon Press.

Cutlip, S. M., & Center, A. H. (2012). *Effective Public Relations.* (11th Edition). New Jersey: Prentice Hall, Inc.

Cutlip, S. M. & Center, A. H., & Broom, G. M. (2005). *Effective Public Relations.* (9th Edition). New Jersey: Prentice Hall, Inc.

Fazio, T. C. (1993). *The relationship of supervisory communication characteristic of job satisfaction, job performance, and loyalty to an immediate supervisor of public sector employees.* Unpublished doctoral dissertation, Nova University, Forth Lauderdale.

Hargie, O., & Dickson, D. (2004). *Skilled Interpersonal Communication: Research, Theory, and Practice.* (4th Edition). London: Routledge Taylor & Fracis Group.

Payne, K. E. (2001). *Different but Equal: Communication between the Sexes.* Westport: Praegger.

ปัจจัยส่วนบุคคลที่มีอิทธิพลปฏิสัมพันธ์ต่อคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการ : กรณีศึกษานักศึกษาที่เข้าร่วมโครงการเรียนรู้แดนมังกรสะท้อนวิถีไทยครั้งที่ 7

Personal Factors Influencing the 8 Core Moral Values: A Case Study of Students Participating in the 7th Learning and Traveling in China Programme

นิภา กู้พงษ์ศักดิ์*
Nipa Kupongsak*
พีร์ ภานุวัฒน์วนิชย์**
Pea Panuvatvanich**

* ผู้ช่วยคณบดีคณะมนุษยศาสตร์และการจัดการการท่องเที่ยว คณะมนุษยศาสตร์และการจัดการการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยกรุงเทพ
* Assistant Dean, School of Humanities and Tourism Management, School of Humanities and Tourism Management, Bangkok University
* Email : nipa.k@bu.ac.th
** อาจารย์ประจำภาควิชาภาพยนตร์คณะดิจิทัลมีเดียและศิลปะภาพยนตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ
** Fulltime Lecturer, Film Department, School of Digital Media and Cinematic Arts, Bangkok University
** Email: pea.p@bu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาปัจจัยส่วนบุคคล3 ประเภทได้แก่ เพศ เกรดเฉลี่ย (GPA) และภูมิลำเนา ที่มีอิทธิพลปฏิสัมพันธ์ต่อคุณธรรมพื้นฐาน8ประการได้แก่ ความขยัน (ความอุตสาหะ) ความประหยัด ความซื่อสัตย์ ความมีวินัย ความสุภาพ ความมีน้ำใจ ความสามัคคี ความสะอาด และเปรียบเทียบคุณธรรมของนักศึกษาก่อนและหลังเข้าร่วมโครงการเรียนรู้แดนมังกรสะท้อนวิถีไทย ครั้งที่ 7 ปีการศึกษา 2557 ประชากรจำนวน 21 คนเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามคุณธรรมพื้นฐาน แบบสอบถามความคิดเห็น สถิติที่ใช้ในการวิจัยคือ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบวัดซ้ำผลการวิเคราะห์พบว่า1)นักศึกษาหญิงมีระดับการกระทำหรือความคิดเห็นต่อคุณธรรมพื้นฐาน8 ประการโดยรวมสูงกว่านักศึกษาชายยกเว้นด้านความประหยัด นักศึกษาที่มีเกรดเฉลี่ยน้อยกว่าหรือเท่ากับ 2.50 จะมีระดับการกระทำหรือความคิดเห็นต่อคุณธรรมพื้นฐานด้านความมีวินัยหลังเข้าร่วมโครงการเพิ่มขึ้นในขณะที่นักศึกษาที่มีเกรดเฉลี่ยมากกว่า 2.50 มีระดับการกระทำหรือความคิดเห็นต่อคุณธรรมพื้นฐานด้านความมีวินัยหลังเข้าร่วมโครงการลดลง นอกจากนี้นักศึกษาที่มีภูมิลำเนาอยู่กรุงเทพฯมีระดับการกระทำหรือความคิดเห็นต่อคุณธรรมพื้นฐานด้านความมีวินัยสูงกว่านักศึกษาที่มีภูมิลำเนาอยู่จังหวัดอื่น 2) นักศึกษามีระดับการกระทำหรือความคิดเห็นต่อคุณธรรมพื้นฐานด้านความซื่อสัตย์ก่อนและหลังเข้าร่วมโครงการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

คำสำคัญ: คุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการโครงการเรียนรู้แดนมังกรสะท้อนวิถีไทยครั้งที่ 7

Abstract

This research aims at studying 3 kinds of personal factors, namely gender, GPA, and residence, influencing the actions or opinions towards the 8 core moral values which are perseverance, thriftiness, honesty, discipline, politeness, generosity, unity,and cleanliness, and compares the moral values in students before and after taking part in the 7th Learning and Traveling in China Programme in the academic year 2014. The populations were twenty-one students were selected with the purposive sampling. The research tools were 8 core moral values questionnaire,opinion survey questionnaire.Statistical methods used in this research were means, standard deviation and repeated measures ANOVA. The results showed that personal factors were considered, female students' overall actions or opinions towards the 8 core moral values were higher than those of male students except thriftiness. Students with a 2.50 GPA or less had a higher level of actions or opinions towards discipline after they had taken part in the programme whereas students with more than a 2.50 GPA had a lower level of actions or opinions towards discipline after having taken part in the programme. Students residing in Bangkok had a higher level of actions or opinions towards discipline than those of students residing in other provinces. In addition, students' actions or opinions towards honesty both before and after taking part in the programme were different and statistically significant at the 0.05 level.

Keywords: 8 Core Moral Values, the 7th Learning and Traveling in China Programme

บทนำ

ในทุกปีการศึกษาภาควิชาภาษาไทยได้จัดโครงการ “เรียนรู้แดนมังกร : สะท้อนวิถีไทย” ขึ้นโดยในครั้งนี้จัดขึ้นเป็นครั้งที่ 7 เป็นระยะเวลา 21 วันณDonghua University มหานครเซี่ยงไฮ้ สาธารณรัฐประชาชนจีนมีวัตถุประสงค์เพื่อเปิดโอกาสให้นักศึกษาและผู้ที่สนใจได้เรียนรู้และพัฒนาทักษะการใช้ภาษาจีนในสถานการณ์จริงกับเจ้าของภาษา ได้มีประสบการณ์การเรียนในต่างประเทศ รวมทั้งได้ทัศนศึกษาในสถานที่ทางวัฒนธรรมและเรียนรู้วิถีชีวิตของชาวจีนอย่างใกล้ชิดทำให้เข้าใจถึงที่มาของภาษาและวัฒนธรรมจีน ซึ่งมีอิทธิพลต่อสังคมไทยและสังคมโลก อีกทั้งยังสามารถปรับตัวให้เข้ากับสังคมอื่นได้อย่างเหมาะสมทั้งนี้เป็นการเตรียมความพร้อมแก่นักศึกษาเพื่อก้าวไปเป็นส่วนหนึ่งของประชาคมอาเซียนและประชาคมโลกนอกจากนี้ยังส่งเสริมให้นักศึกษาเป็นบัณฑิตที่พึงประสงค์ตามปรัชญาของมหาวิทยาลัยกรุงเทพ(มหาวิทยาลัยกรุงเทพ,2552) ว่า“บัณฑิตต้องมีความรู้คู่ความดีก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของโลกเพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข”สำหรับนักศึกษาที่เข้าร่วมโครงการในแต่ละปีมาจากต่างคณะและต่างชั้นปี เป็นผู้ที่ไม่รู้จักคุ้นเคยกัน และส่วนใหญ่มาจากครอบครัวที่มีฐานะ เติบโตมากับสังคมวัตถุนิยม เป็นสังคมที่อยู่แบบตัวใครตัวมัน ทำให้ขาดการปลูกฝังในด้านคุณธรรมจริยธรรมอย่างยั่งยืน ส่งผลให้ขณะเข้าร่วมโครงการนักศึกษาจำเป็นต้องปรับตัวเรื่องการอยู่ร่วมกันทั้งการดูแลรักษาความสะอาดที่พักความมีน้ำใจการแบ่งปันสิ่งของเครื่องใช้ความมีวินัยเรื่องการตื่นนอน การรับประทานอาหารร่วมกันอย่างพร้อมเพรียงความสามัคคีปรองดองระหว่างเพื่อนและรุ่นพี่ ความขยันหมั่นเพียรในการศึกษาภาษาจีนโดยเข้าชั้นเรียนและทำแบบฝึกหัดอย่างสม่ำเสมอ มีความสุภาพต่อเพื่อน ครู และผู้อาวุโสกว่าแม้จะต่างชนชาติกันก็ตาม และที่สำคัญนักศึกษาควรตระหนักถึงรายจ่ายที่ค่าของเงินแตกต่างกันอีกด้วยด้วยเหตุนี้นักศึกษามีความจำเป็นต้องปรับตัวเรื่องการใช้ชีวิตและปรับตัวให้เข้ากับสังคม

ดังนั้นเพื่อให้การดำเนินโครงการนี้เป็นส่วนหนึ่งของการกล่อมเกลาและส่งเสริมให้นักศึกษาสามารถใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ปรับตัวให้เข้ากับสังคมได้อย่างเหมาะสมเป็นบัณฑิตที่พึงประสงค์ตามปรัชญาของมหาวิทยาลัยกรุงเทพผู้วิจัยในฐานะเป็นผู้ดูแลโครงการนี้จึงได้สอดแทรกคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการให้แก่นักศึกษาในระหว่างการใช้ชีวิตในประเทศจีน อย่างไรก็ตาม นักศึกษาแต่ละคนมีพื้นฐานต่างกัน จึงอาจมีความคิดเรื่องค่านิยมและการปรับตัวต่างกัน ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลที่มีอิทธิพลปฏิสัมพันธ์ต่อระดับการกระทำหรือความคิดเห็นต่อคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการได้แก่ความขยันความประหยัด ความซื่อสัตย์ความมีวินัยความสุภาพความมีน้ำใจความสามัคคีและความสะอาด เพื่อนำผลการศึกษาที่ได้มาใช้เป็นแนวทางพัฒนาคุณธรรมให้นักศึกษาที่เข้าร่วมโครงการเป็นผู้มีความรู้ มีคุณธรรมและมีชีวิตที่เป็นสุข ตามคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ของมหาวิทยาลัยกรุงเทพต่อไป

วัตถุประสงค์ของงานวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลได้แก่ เพศเกรดเฉลี่ย และภูมิลำเนาที่มีอิทธิพลปฏิสัมพันธ์ต่อคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการ

2. เพื่อเปรียบเทียบการพัฒนาคุณธรรมของนักศึกษาที่เข้าร่วมโครงการเรียนรู้แดนมังกรสะท้อนวิถีไทยครั้งที่ 7 ระหว่างก่อนและหลังการเข้าร่วมโครงการ

สมมติฐานของงานวิจัย

1. นักศึกษาที่มีปัจจัยส่วนบุคคลได้แก่เพศเกรดเฉลี่ย และภูมิลำเนาแตกต่างกันจะมีคุณธรรมพื้นฐาน8ประการแตกต่างกัน

2. นักศึกษาที่เข้าร่วมโครงการเรียนรู้แดนมังกรสะท้อนวิถีไทยมีการพัฒนาคุณธรรมพื้นฐาน8ประการ ที่ดีขึ้นหลังการเข้าร่วมโครงการ

แนวคิดและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

รายงานการวิจัยประเมินผลคุณธรรม 8 ประการของผู้เรียน: เจตคติและพฤติกรรม โดยสำนักประเมินผลการจัดการศึกษา สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ เมื่อเดือนธันวาคม 2551 (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2551) พบว่า “คุณธรรม 8 ประการ” คือขยันประหยัดซื่อสัตย์มีวินัยสุภาพสะอาดสามัคคีมีน้ำใจซึ่งสอดคล้องกับกระทรวงศึกษาธิการที่ได้ประกาศให้คุณธรรมดังกล่าวเป็นนโยบายเร่งรัดการปฏิรูปการศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552)

ในการทบทวนวรรณกรรมและศึกษางานวิจัยพบตัวแปรซึ่งมีอิทธิพลต่อคุณธรรมของบุคคลได้แก่บุคคลใกล้ชิดผลการเรียน เพศ และภูมิลำเนาดังนี้ ศรัณพร ชวนเกริกกุล (2555) ได้กล่าวถึงการปลูกฝังให้บุคคลมีคุณธรรมมีหลายรูปแบบทั้งทางตรงและทางอ้อม และเป็นกระบวนการระยะยาวทำได้ยากและใช้เวลานาน โดยครอบครัวจะเป็นผู้เลี้ยงดูและอบรมสั่งสอนในวัยเด็กและครูจะเป็นผู้อบรมสั่งสอนในวัยเรียนครูจึงมีอิทธิพลต่อการถ่ายทอดและปลูกฝังคุณธรรมแก่เยาวชน (สุธา เจียรนัย กุลวานิช, 2553) สอดคล้องกับองุ่นพูลทวี (2538) พบว่าผู้ใกล้ชิดเป็นผู้แก้ไขและปรับพฤติกรรมของเด็กในการส่งเสริมคุณธรรมจากการสัมมนาทางวิชาการของกระทรวงศึกษาธิการ ในปี 2550 สรุปได้ว่านักเรียนนักศึกษาที่มีผลการเรียนดีมีแนวโน้มที่จะมีพฤติกรรมและเจตคติต่อคุณธรรมสูงกว่าผู้ที่มีผลการเรียนต่ำ และนักเรียนนักศึกษาเพศหญิงมีคะแนนพฤติกรรมคุณธรรมและเจตคติต่อคุณธรรมสูงกว่าเพศชายซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของบุญสม โพธิ์เงิน (2536) ที่พบว่านักเรียนหญิงมีคุณธรรมในการอยู่ร่วมกันมากกว่านักเรียนชาย และงานวิจัยของชนิสรา ศิลานุกิจ (2550) ที่พบว่านักเรียนชายและนักเรียนหญิงมีพฤติกรรมเชิงจริยธรรมโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติโดยนักเรียนหญิงมีความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบ ความเสียสละ ความสามัคคี และความขยันหมั่นเพียรสูงกว่านักเรียนชาย สำหรับปัจจัยด้านภูมิลำเนาบุญสม โพธิ์เงิน (2536) พบว่านักเรียนที่เรียนโรงเรียนในเขตเมืองและนักเรียนที่เรียนโรงเรียนในเขตชนบทมีคุณธรรมในการอยู่ร่วมกันแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ0.05โดยนักเรียนที่เรียนโรงเรียนในเขตเมืองมีคุณธรรมในการอยู่ร่วมกันมากกว่านักเรียนที่เรียนโรงเรียนในเขตชนบทส่วนงานวิจัยของศิริวรรณ เกษมศานต์กิดากร และอภิญญา หิรัญวงษ์ (2550, น.112-113) ได้ให้ข้อสนับสนุนเรื่องภูมิลำเนาว่าสังคมไทยเป็นสังคมเกษตรกรรม การดำเนินชีวิตเป็นไปอย่างสบายไม่ต้องเร่งรีบไม่จำเป็นต้องมีวินัย ทำให้คนไทยส่วนใหญ่ขาดวินัย แม้มาอยู่ในสังคมเมืองแล้วก็ยังขาดวินัย แต่นิสิตที่มีภูมิลำเนาอยู่ต่างจังหวัดมีคุณธรรมที่เด่น คือ ความมีสัมมาคารวะ ความอดทน และความมีน้ำใจ สอดคล้องกับภาวิณี โสธายะเพ็ชร (2549) ได้พบว่าปัจจัยด้านบริบทสิ่งแวดล้อมมีการจัดสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมความมีระเบียบวินัยและความรับผิดชอบซึ่งตรงกับแนวคิดของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2546, น.96) ได้กล่าวถึง ความมีระเบียบวินัยเกิดขึ้นในยุคแห่งการไหลบ่าของข้อมูลข่าวสารจำนวนมากเพื่อจัดระเบียบข้อมูลข่าวสารที่มีอยู่ให้สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้และช่วยให้เกิดความคล่องตัวในยุคแห่งการแข่งขัน

นอกจากนี้ชนิสรา ศิลานุกิจ (2550) ได้ศึกษาเกี่ยวกับระดับของคุณธรรม พบว่า นักเรียนมีพฤติกรรมเชิงจริยธรรมโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับสูง เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ ความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบ ความสามัคคี ความมีระเบียบวินัย ความเสียสละ การพึ่งพาตนเอง และความขยันหมั่นเพียร ส่วนงานวิจัยของเพ็ญศรี สำราญรัตน์ (2553) พบว่าด้านความประหยัดอยู่ในระดับน้อยที่สุด สำหรับงานวิจัยด้านการพัฒนาคุณธรรมของศิริพรพูนชัยนัยนาวงศ์สายตาและกุสุมา กังหลี (2553) พบว่านักเรียนมีค่าเฉลี่ยของพฤติกรรมคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการ ก่อนและหลังการเรียนการสอนเพิ่มมากขึ้น แต่ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติและพฤติกรรมคุณธรรมด้านความซื่อสัตย์มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดทั้งก่อนและหลังการเรียนการสอน

จากการทบทวนผลการวิจัยข้างต้น ผู้วิจัยยังไม่พบการศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาคุณธรรมที่เกิดขึ้นในโครงการเรียนรู้และเสริมสร้างประสบการณ์ต่างประเทศซึ่งจะเป็นบริบททางสภาพแวดล้อมที่น่าจะช่วยให้มีคุณธรรมเพิ่มขึ้น จึงเชื่อว่าผลการศึกษาครั้งนี้จะเป็นองค์ความรู้ที่นำไปประยุกต์ใช้ประโยชน์ได้ต่อไป

วิธีการดำเนินงานวิจัย

1. ประชากรเป็นนักศึกษาที่เข้าร่วมโครงการเรียนรู้แดนมังกรสะท้อนวิถีไทยครั้งที่ 7 ปีการศึกษา 2557 จำนวน 21 คน เป็นนักศึกษาชาย 8 คน และนักศึกษาหญิง 13 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล เป็นเครื่องมือที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น คือ

2.1 แบบสอบถามคุณธรรมพื้นฐาน สำหรับศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษาต่อคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการ ประกอบด้วยข้อคำถามด้านความขยัน (อุตสาหะ) ความประหยัดความซื่อสัตย์ ความมีวินัย ความสุภาพ ความมีน้ำใจ ความสามัคคี ความสะอาด ด้านละ10 ข้อ รวมทั้งสิ้น 80 ข้อ ใช้มาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามวิธีการของลิเคิร์ท4 ระดับ คือ น้อยที่สุด น้อย มาก มากที่สุด โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) เพื่อพิจารณาดูความเหมาะสมและทดสอบความเที่ยงของแบบสอบถามแต่ละตัวแปรด้วยค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) โดยค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงของแบบสอบถามคุณธรรมพื้นฐานด้านความขยัน(อุตสาหะ)มีค่า 0.760ความประหยัดมีค่า 0.861 ความซื่อสัตย์มีค่า0.820ความมีวินัยมีค่า 0.897ความสุภาพมีค่า 0.799 ความมีน้ำใจมีค่า 0.902 ความสามัคคีมีค่า 0.948 ความสะอาดมีค่า 0.919 และค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงรวมทั้งสิ้น30 ข้อ มีค่า 0.958 ถือว่ามีค่าความเที่ยงอยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้ เนื่องจากเกณฑ์การพิจารณาความเที่ยงที่ใช้ได้ควรมีค่าไม่ต่ำกว่า 0.5 (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2556, น.97)

2.2 แบบสอบถามความคิดเห็น (Questionnaire) มีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิดเพื่อแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณธรรมของนักศึกษาที่เข้าร่วมโครงการเรียนรู้แดนมังกรสะท้อนวิถีไทยครั้งที่ 7 โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.3 กิจกรรมสอดแทรกคุณธรรมระหว่างเข้าร่วมโครงการเรียนรู้แดนมังกรสะท้อนวิถีไทยครั้งที่ 7

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ดำเนินการดังนี้

3.1 ผู้วิจัยให้นักศึกษาทำแบบสอบถามคุณธรรมพื้นฐานเพื่อวัดลักษณะคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการ ก่อนเข้าร่วมโครงการ (Pre-test) ด้วยตนเองในวันปฐมนิเทศ

3.2 ขณะพักอยู่ในสาธารณรัฐประชาชนจีนผู้วิจัยสอดแทรกคุณธรรมผ่าน Line Application Group เพื่อปลูกฝังให้นักศึกษาเรียนรู้และเข้าใจคุณธรรมที่สอดคล้องกับการกระทำโดยทันทีสังเกตพฤติกรรมของนักศึกษา การปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักศึกษา การกระทำที่สะท้อนคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการ และจดบันทึก

3.3 ผู้วิจัยสัมภาษณ์นักศึกษาอย่างไม่เป็นทางการถึงความคิดเห็นความรู้สึกที่ได้ที่เข้าร่วมโครงการ

3.4 ผู้วิจัยให้นักศึกษาทำแบบสอบถามคุณธรรมพื้นฐานเพื่อวัดลักษณะคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการหลังเข้าร่วมโครงการ (Post-test)

3.5 ผู้วิจัยให้นักศึกษาเขียนแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณธรรมของนักศึกษาที่เข้าร่วมโครงการเรียนรู้แดนมังกรสะท้อนวิถีไทย ครั้งที่ 7

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ได้แก่ 1) วิเคราะห์ลักษณะคุณธรรมพื้นฐาน8 ประการของนักศึกษาได้แก่ความขยัน (ความอุตสาหะ) ความประหยัดความซื่อสัตย์ความมีวินัยความสุภาพความมีน้ำใจความสามัคคีและความสะอาดก่อนและหลังเข้าร่วมโครงการเรียนรู้แดนมังกรสะท้อนวิถีไทยครั้งที่7ด้วยค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน2) การเปรียบเทียบระดับการกระทำหรือ ความคิดเห็นต่อคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการของนักศึกษาก่อนและหลังเข้าร่วมโครงการจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล3 แบบได้แก่เพศเกรดเฉลี่ยและภูมิลำเนาด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบวัดซ้ำ (Repeated Measures ANOVA)

ผลการวิจัย

ลักษณะข้อมูลคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการ

การวิเคราะห์ลักษณะคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการของนักศึกษา ได้แก่ ความขยัน (ความอุตสาหะ) ความประหยัด ความซื่อสัตย์ ความมีวินัย ความสุภาพ ความมีน้ำใจ ความสามัคคี และความสะอาด ประกอบด้วย ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ก่อนและหลังเข้าร่วมโครงการเรียนรู้แดนมังกรสะท้อนวิถีไทย ครั้งที่ 7 พบว่า ก่อนเข้าร่วมโครงการ นักศึกษามีการกระทำหรือความคิดเห็นต่อคุณธรรมพื้นฐานด้านความสุภาพสูงที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.49 รองลงมาคือ ด้านความสามัคคีและความสะอาด ความซื่อสัตย์ ความมีน้ำใจ ความมีวินัย ความขยัน (ความอุตสาหะ) ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.28, 3.23, 3.21, 3.07, 2.97, 2.86 ส่วนด้านที่มีระดับต่ำสุดคือด้านความประหยัด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.49 คะแนน

หลังเข้าร่วมโครงการ นักศึกษามีระดับความสุภาพสูงที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.72 คะแนน รองลงมาคือ ด้านความสามัคคี ความซื่อสัตย์ ความสะอาด ความมีน้ำใจ ความมีวินัย ความขยัน (ความอุตสาหะ) ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.40, 3.38, 3.11, 3.12, 3.01, 2.97 ส่วนด้านที่มีระดับต่ำสุดคือด้านความประหยัด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.62 รายละเอียดดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการกระทำหรือความคิดเห็นต่อคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการ ก่อนและหลังเข้าร่วมโครงการ

การกระทำหรือความคิดเห็นต่อคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการ					
ก่อนเข้าร่วมโครงการ			หลังเข้าร่วมโครงการ		
ลำดับคุณธรรม	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ลำดับคุณธรรม	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
1. ความสุภาพ	3.49	0.496	1. ความสุภาพ	3.72	0.391
2. ความสามัคคี	3.28	0.581	2. ความสามัคคี	3.40	0.580
3. ความสะอาด	3.23	0.553	3. ความซื่อสัตย์	3.38	0.308
4. ความซื่อสัตย์	3.21	0.512	4. ความสะอาด	3.11	0.490
5. ความมีน้ำใจ	3.07	0.517	5. ความมีน้ำใจ	3.12	0.357
6. ความมีวินัย	2.97	0.666	6. ความมีวินัย	3.01	0.430
7. ความขยัน	2.86	0.377	7. ความขยัน	2.97	0.428
8. ความประหยัด	2.49	0.584	8. ความประหยัด	2.62	0.496
รวม	3.07	0.379	รวม	3.16	0.279

ลักษณะข้อมูลคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการก่อนและหลังจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

การเปรียบเทียบระดับการกระทำหรือความคิดเห็นต่อคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการ ของนักศึกษาก่อนและหลังเข้าร่วมโครงการจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลได้แก่ เพศ เกรดเฉลี่ยและภูมิลำเนาด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบวัดซ้ำ (Repeated Measures ANOVA) รายละเอียดดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์คุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการโดยรวม

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่านักศึกษามีระดับการกระทำหรือความคิดเห็นต่อคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการโดยรวมก่อนและหลังแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($F = 2.079$; $p=0.168$) และเมื่อพิจารณาอิทธิพลปฏิสัมพันธ์ระหว่างช่วงเวลากับปัจจัยส่วนบุคคล พบว่าอิทธิพลของช่วงเวลากับปัจจัยส่วนบุคคลมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ0.05 จึงสามารถพิจารณาอิทธิพลของปัจจัยส่วนบุคคลได้และพบว่า เพศมีอิทธิพลต่อระดับการกระทำหรือความคิดเห็นต่อคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการโดยรวมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ($F = 10.030^{**}$; $p=0.006$) กล่าวคือ นักศึกษาหญิงมีระดับการกระทำหรือความคิดเห็นต่อคุณธรรมพื้นฐาน8 ประการโดยรวมสูงกว่านักศึกษาชาย รายละเอียดดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการกระทำหรือความคิดเห็นต่อคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการ โดยรวมก่อนและหลังเข้าร่วมโครงการ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

ปัจจัยส่วนบุคคล	จำนวน	E: รวม การเข้าร่วมโครงการ				ค่าสถิติ
		ก่อน		หลัง		
		ค่าเฉลี่ย	SD	ค่าเฉลี่ย	SD	
E: รวม	21	3.08	0.379	3.17	0.279	F^a = 2.079 (p=0.168)
1. เพศ						
- ชาย	8	2.78	0.263	2.93	0.100	F^{a*b} = 0.274 (p=0.607)
- หญิง	13	3.25	0.329	3.31	0.254	F^b = 10.030**(p=0.006)
2. GPA						
- มี GPA ≤2.50	11	2.94	0.392	3.10	0.263	F^{a*b} = 0.781 (p=0.389)
- มี GPA >2.50	10	3.23	0.318	3.25	0.288	F^b = 0.651 (p=0.431)
3. ภูมิลำเนา						
- ภูมิลำเนาอยู่กรุงเทพฯ	12	3.15	0.437	3.26	0.279	F^{a*b} = 0.409 (p=0.531)
- ภูมิลำเนาอยู่จังหวัดอื่น	9	2.98	0.279	3.04	0.233	F^b = 0.613 (p=0.445)

หมายเหตุ F^a อิทธิพลของช่วงเวลา; Fa*b หมายถึง อิทธิพลปฏิสัมพันธ์ระหว่างช่วงเวลากับปัจจัยส่วนบุคคล; F^b อิทธิพลของปัจจัยส่วนบุคคล

2. ผลการวิเคราะห์คุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการรายด้าน

ความขยัน(ความอุตสาหะ) นักศึกษามีระดับการกระทำหรือความคิดเห็นต่อคุณธรรมพื้นฐานด้านความขยัน (ความอุตสาหะ) ก่อนและหลังแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 (F = 0.583; p = 0.456)และเมื่อพิจารณาอิทธิพลปฏิสัมพันธ์ระหว่างช่วงเวลากับปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า อิทธิพลของช่วงเวลากับปัจจัยส่วนบุคคลมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงสามารถพิจารณาอิทธิพลของปัจจัยส่วนบุคคลได้และพบว่า เพศมีอิทธิพลต่อระดับการกระทำหรือความคิดเห็นต่อคุณธรรมพื้นฐานด้านความขยัน (ความอุตสาหะ) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (F = 7.381**; p = 0.015) กล่าวคือ นักศึกษาหญิงมีระดับการกระทำหรือความคิดเห็นต่อคุณธรรมพื้นฐานด้านความขยัน (ความอุตสาหะ) สูงกว่านักศึกษาชาย

ความประหยัด นักศึกษามีระดับการกระทำหรือความคิดเห็นต่อคุณธรรมพื้นฐานด้านความประหยัด ก่อนและหลังแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 (F = 0.400; p = 0.536)และเมื่อพิจารณาอิทธิพลปฏิสัมพันธ์ระหว่างช่วงเวลากับปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า อิทธิพลของช่วงเวลากับปัจจัยส่วนบุคคลมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงสามารถพิจารณาอิทธิพลของปัจจัยส่วนบุคคลได้และพบว่าปัจจัยส่วนบุคคลมีอิทธิพลต่อระดับการกระทำหรือความคิดเห็นต่อคุณธรรมพื้นฐานด้านความประหยัดอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ความซื่อสัตย์ นักศึกษามีระดับการกระทำหรือความคิดเห็นต่อคุณธรรมพื้นฐานด้านความซื่อสัตย์ก่อนและหลังแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05(F = 4.993**; p =0.039) กล่าวคือ นักศึกษามีระดับการกระทำหรือความคิดเห็นต่อคุณธรรมพื้นฐานด้านความซื่อสัตย์หลังเข้าร่วมโครงการสูงกว่าก่อนเข้าร่วมโครงการ เมื่อพิจารณาอิทธิพลปฏิสัมพันธ์ระหว่างช่วงเวลา

กับปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า อิทธิพลของช่วงเวลากับปัจจัยส่วนบุคคลมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงสามารถพิจารณาอิทธิพลของปัจจัยส่วนบุคคลได้และพบว่าเพศมีอิทธิพลต่อระดับการกระทำหรือความคิดเห็นต่อคุณธรรมพื้นฐานด้านความซื่อสัตย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($F = 6.354^{**}$; $p = 0.022$) กล่าวคือ นักศึกษาหญิงมีระดับการกระทำหรือความคิดเห็นต่อคุณธรรมพื้นฐานด้านความซื่อสัตย์สูงกว่านักศึกษาชาย

ความมีวินัย นักศึกษามีระดับการกระทำหรือความคิดเห็นต่อคุณธรรมพื้นฐานด้านความมีวินัยก่อนและหลังแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 ($F = 0.267$;$p = 0.612$) เมื่อพิจารณาอิทธิพลปฏิสัมพันธ์ระหว่างช่วงเวลากับปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า อิทธิพลของช่วงเวลากับปัจจัยส่วนบุคคลด้านเพศ และภูมิลำเนาอยู่กรุงเทพมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 จึงสามารถพิจารณาอิทธิพลของปัจจัยส่วนบุคคลได้และพบว่าเพศและภูมิลำเนาอยู่กรุงเทพมีอิทธิพลต่อระดับการกระทำหรือความคิดเห็นต่อคุณธรรมพื้นฐานด้านความมีวินัยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ($F = 10.231^{**}$; $p = 0.005$ และ $F = 8.205^{*}$; $p = 0.011$) กล่าวคือ นักศึกษาหญิงมีระดับการกระทำหรือความคิดเห็นต่อคุณธรรมพื้นฐานด้านความมีวินัยสูงกว่านักศึกษาชาย และนักศึกษาที่มีภูมิลำเนาอยู่กรุงเทพมีระดับการกระทำหรือความคิดเห็นต่อคุณธรรมพื้นฐานด้านความมีวินัยสูงกว่านักศึกษาที่มีภูมิลำเนาอยู่จังหวัดอื่น ส่วนปัจจัยส่วนบุคคลด้าน GPA พบว่ามีปฏิสัมพันธ์ระหว่างช่วงเวลาอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 กล่าวคือ นักศึกษาที่มี GPA น้อยกว่า หรือเท่ากับ 2.50 จะมีระดับการกระทำหรือความคิดเห็นต่อคุณธรรมพื้นฐานด้านความมีวินัยหลังเข้าร่วมโครงการเพิ่มขึ้นในขณะที่นักศึกษาที่มี GPA มากกว่า 2.50 มีระดับการกระทำหรือความคิดเห็นต่อคุณธรรมพื้นฐานด้านความมีวินัยหลังเข้าร่วมโครงการลดลง

ความสุภาพ นักศึกษามีระดับการกระทำหรือความคิดเห็นต่อคุณธรรมพื้นฐานด้านความสุภาพก่อนและหลังแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 ($F = 3.881$;$p = 0.065$) และเมื่อพิจารณาอิทธิพลปฏิสัมพันธ์ระหว่างช่วงเวลากับปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า อิทธิพลของช่วงเวลากับปัจจัยส่วนบุคคลมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงสามารถพิจารณาอิทธิพลของปัจจัยส่วนบุคคลได้และพบว่า เพศมีอิทธิพลต่อระดับการกระทำหรือความคิดเห็นต่อคุณธรรมพื้นฐานด้านความสุภาพอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($F = 7.754^{**}$; $p = 0.013$) กล่าวคือ นักศึกษาหญิงมีระดับการกระทำหรือความคิดเห็นต่อคุณธรรมพื้นฐานด้านความสุภาพสูงกว่านักศึกษาชาย

ความมีน้ำใจ นักศึกษามีระดับการกระทำหรือความคิดเห็นต่อคุณธรรมพื้นฐานด้านความมีน้ำใจก่อนและหลังแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 ($F = 0.440$; $p = 0.516$) และเมื่อพิจารณาอิทธิพลปฏิสัมพันธ์ระหว่างช่วงเวลากับปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า อิทธิพลของช่วงเวลากับปัจจัยส่วนบุคคลมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงสามารถพิจารณาอิทธิพลของปัจจัยส่วนบุคคลได้และพบว่า เพศมีอิทธิพลต่อระดับการกระทำหรือความคิดเห็นต่อคุณธรรมพื้นฐานด้านความมีน้ำใจอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ($F = 13.403^{**}$; $p = 0.002$) กล่าวคือ นักศึกษาหญิงมีระดับการกระทำหรือความคิดเห็นต่อคุณธรรมพื้นฐานด้านความมีน้ำใจสูงกว่านักศึกษาชาย

ความสามัคคี นักศึกษามีระดับการกระทำหรือความคิดเห็นต่อคุณธรรมพื้นฐานด้านความสามัคคีก่อนและหลังแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 ($F = 1.262$; $p = 0.277$) และเมื่อพิจารณาอิทธิพลปฏิสัมพันธ์ระหว่างช่วงเวลากับปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า อิทธิพลของช่วงเวลา

กับปัจจัยส่วนบุคคลมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงสามารถพิจารณาอิทธิพลของปัจจัยส่วนบุคคลได้และพบว่าเพศGPAและภูมิลำเนามีอิทธิพลต่อระดับการกระทำหรือความคิดเห็นต่อคุณธรรมพื้นฐานด้านความสามัคคีอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (F = 3.869**; p = 0.066)

ความสะอาด นักศึกษามีระดับการกระทำหรือความคิดเห็นต่อคุณธรรมพื้นฐานด้านความสะอาดก่อนและหลังแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 (F = 1.777;p = 0.200)และเมื่อพิจารณาอิทธิพลปฏิสัมพันธ์ระหว่างช่วงเวลากับปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า อิทธิพลของช่วงเวลากับปัจจัยส่วนบุคคลมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงสามารถพิจารณาอิทธิพลของปัจจัยส่วนบุคคลได้และพบว่า เพศมีอิทธิพลต่อระดับการกระทำหรือความคิดเห็นต่อคุณธรรมพื้นฐานด้านความสะอาดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (F = 11.836**; p = 0.003) กล่าวคือ นักศึกษาหญิงมีระดับการกระทำหรือความคิดเห็นต่อคุณธรรมพื้นฐานด้านความสะอาดสูงกว่านักศึกษาชาย

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการกระทำหรือความคิดเห็นต่อคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการ ก่อนและหลังเข้าร่วมโครงการ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

ปัจจัยส่วนบุคคล	E1:ความขยัน (ความอุตสาหะ)					E2:ความประหยัด				
	ช่วงของการเข้าโครงการ				ค่าสถิติ	ช่วงของการเข้าโครงการ				ค่าสถิติ
	ก่อน		หลัง			ก่อน		หลัง		
	M	SD	M	SD		M	SD	M	SD	
รวม	2.86	0.377	2.97	0.428	F^a = 0.583 (p=0.456)	2.49	0.584	2.62	0.496	F^a= 0.400 (p=0.536)
เพศ										
- ชาย	2.65	0.207	2.69	0.290	F^{a*b} = 0.051 (p=0.824)	2.76	0.731	2.73	0.377	F^{a*b} = 0.266 (p=0.536)
- หญิง	2.98	0.408	3.15	0.412	F^b = 7.381** (p=0.015)	2.32	0.421	2.56	0.562	F^b = 2.259 (p=0.151)
GPA										
- ≤2.50	2.74	0.367	2.84	0.369	F^{a*b} = <0.001 (p=0.994)	2.56	0.595	2.65	0.592	F^{a*b} = 0.002 (p=0.962)
- >2.50	2.99	0.360	3.12	0.457	F^b = 1.576 (p=0.226)	2.41	0.591	2.59	0.393	F^b = <0.001 (p=0.991)
ภูมิลำเนา										
- กรุงเทพฯ	2.85	0.450	3.06	0.511	F^{a*b} = 0.656 (p=0.429)	2.42	0.467	2.72	0.524	F^{a*b} = 1.346 (p=0.262)
- จังหวัดอื่น	2.87	0.278	2.86	0.270	F^b = 0.034 (p=0.855)	2.59	0.730	2.50	0.456	F^b = 0.367 (p=0.553)

ปัจจัยส่วนบุคคล	E3:ความซื่อสัตย์					E4:ความมีวินัย				
	ช่วงของการเข้าโครงการ				ค่าสถิติ	ช่วงของการเข้าโครงการ				ค่าสถิติ
	ก่อน		หลัง			ก่อน		หลัง		
	M	SD	M	SD		M	SD	M	SD	
รวม	3.21	0.512	3.38	0.308	F^a = 4.993**(p=0.039)	2.97	0.666	3.01	0.430	F^a = 0.267 (p=0.612)
เพศ										
- ชาย	2.88	0.468	3.18	0.287	F^{a*b} = 1.032 (p=0.324)	2.43	0.403	2.69	0.360	F^{a*b} = 0.731 (p=0.404)
- หญิง	3.42	0.434	3.51	0.253	F^b = 6.354**(p=0.022)	3.31	0.569	3.21	0.348	F^b = 10.231** (p=0.005)
GPA										
- ≤2.50	3.16	0.486	3.34	0.364	F^{a*b} = 0.152 (p=0.701)	2.55	0.534	2.83	0.393	F^{a*b} = 4.547* (p=0.048)
- >2.50	3.26	0.560	3.43	0.241	F^b = 0.131 (p=0.722)	3.44	0.453	3.21	0.393	F^b = 15.406** (p=0.001)
ภูมิลำเนา										
- กรุงเทพฯ	3.36	0.537	3.47	0.352	F^{a*b} = 0.223 (p=0.643)	3.21	0.672	3.20	0.341	F^{a*b} = 0.014 (p=0.906)
- จังหวัดอื่น	3.01	0.426	3.27	0.200	F^b = 1.043 (p=0.321)	2.66	0.541	2.76	0.419	F^b = 8.205* (p=0.011)

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ปัจจัยส่วนบุคคล	E5:ความสุภาพ					E6:ความมีน้ำใจ				
	ช่วงของการเข้าโครงการ				ค่าสถิติ	ช่วงของการเข้าโครงการ				ค่าสถิติ
	ก่อน		หลัง			ก่อน		หลัง		
	M	SD	M	SD		M	SD	M	SD	
รวม	3.49	0.496	3.72	0.391	F^{a} = 3.881 (p=0.065)	3.07	0.517	3.12	0.357	F^{a} = 0.440 (p=0.516)
เพศ										
- ชาย	3.18	0.381	3.53	0.440	F^{a*b} = 0.562 (p=0.464)	2.68	0.324	2.86	0.177	F^{a*b} = 0.338 (p=0.569)
- หญิง	3.69	0.465	3.84	0.318	Fb = 7.754** (p=0.013)	3.31	0.468	3.28	0.352	F^{b}= 13.403** (p=0.002)
GPA										
- ≤2.50	3.40	0.510	3.67	0.329	F^{a*b} = 0.018 (p=0.896)	2.92	0.567	3.13	0.452	F^{a*b} = 2.534 (p=0.130)
- >2.50	3.60	0.485	3.77	0.462	F^{b} = <0.001 (p=0.993)	3.23	0.424	3.11	0.238	F^{b} = 0.102 (p=0.753)
ภูมิลำเนา										
- กรุงเทพฯ	3.51	0.587	3.73	0.349	F^{a*b} = 0.036 (p=0.851)	3.09	0.590	3.13	0.352	F^{a*b} = 0.001 (p=0.971)
- จังหวัดอื่น	3.48	0.377	3.71	0.462	F^{b} = 0.603 (p=0.448)	3.03	0.433	3.11	0.386	F^{b} = 0.910 (p=0.353)
ปัจจัยส่วนบุคคล	E7:ความสามัคคี					E8: ความสะอาด				
	ช่วงของการเข้าโครงการ				ค่าสถิติ	ช่วงของการเข้าโครงการ				ค่าสถิติ
	ก่อน		หลัง			ก่อน		หลัง		
	M	SD	M	SD		M	SD	M	SD	
รวม	3.28	0.581	3.40	0.580	F^{a} = 1.262(p=0.277)	3.23	0.553	3.11	0.490	F^{a} = 1.777 (p=0.200)
เพศ										
- ชาย	2.89	0.591	3.09	0.622	F^{a*b}= 0.741(p=0.401)	2.82	0.377	2.71	0.259	F^{a*b} = 0.340 (p=0.568)
- หญิง	3.52	0.443	3.60	0.476	Fb=3.869**(p=0.066)	3.48	0.498	3.35	0.437	F^{b} =11.836** (p=0.003)
GPA										
-≤2.50	3.16	0.617	3.26	0.642	F^{a*b}= 0.248(p=0.625)	3.02	0.591	3.05	0.452	F^{a*b} = 2.893 (p=0.107)
->2.50	3.40	0.544	3.56	0.488	F^{b} = 0.241(p=0.629)	3.47	0.416	3.17	0.546	F^{b} = 0.159 (p=0.695)
ภูมิลำเนา										
- กรุงเทพฯ	3.43	0.573	3.64	0.560	F^{a*b} = 0.951(p=0.343)	3.33	0.608	3.18	0.457	F^{a*b} = 0.082 (p=0.779)
- จังหวัดอื่น	3.07	0.555	3.09	0.462	F^{b} = 2.559(p=0.128)	3.11	0.478	3.01	0.542	F^{b} = <0.001 (p=0.990)

หมายเหตุ F^{a} อิทธิพลของช่วงเวลา; F^{a*b} หมายถึง อิทธิพลปฏิสัมพันธ์ระหว่างช่วงเวลากับปัจจัยส่วนบุคคล; F^{b} อิทธิพลของปัจจัยส่วนบุคคล

อภิปรายผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 ศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลได้แก่เพศเกรดเฉลี่ย และภูมิลำเนาที่มีอิทธิพลปฏิสัมพันธ์ต่อระดับการกระทำหรือความคิดเห็นต่อคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการผลการศึกษาในการวิจัยครั้งนี้สามารถนำมาสนับสนุนสมมติฐานการวิจัยข้อ 1 ได้บางส่วนคือ นักศึกษาที่มีเพศต่างกันมีระดับการกระทำหรือความคิดเห็นต่อคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติแต่นักศึกษาที่มีเกรดเฉลี่ย และภูมิลำเนาต่างกันมีระดับการกระทำหรือความคิดเห็นต่อคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งผู้วิจัยจะดำเนินการอภิปรายผลดังนี้

ผลการวิจัยพบว่าเพศมีอิทธิพลต่อระดับการกระทำหรือความคิดเห็นต่อคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการ โดยรวมและรายด้านได้แก่ ความขยัน (ความอุตสาหะ) ความซื่อสัตย์ ความมีวินัย ความสุภาพ ความมีน้ำใจ สามัคคี และความสะอาด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

กล่าวคือ นักศึกษาหญิงมีระดับการกระทำหรือความคิดเห็นต่อคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการโดยรวมสูงกว่านักศึกษาชาย และรายด้านเกือบทุกด้านยกเว้นด้านความประหยัด ตรงกับข้อสรุปจากการสัมมนาทางวิชาการของกระทรวงศึกษาธิการในปี 2550 (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2551) พบว่านักศึกษาเพศหญิงมีคะแนนพฤติกรรมคุณธรรมและเจตคติต่อคุณธรรมสูงกว่าเพศชายสอดคล้องกับงานวิจัยของชนิสรา ศิลานุกิจ (2550) ที่พบว่า ทั้งนักเรียนชายและนักเรียนหญิงมีพฤติกรรมเชิงจริยธรรมโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติและบุญสม โพธิ์เงิน(2536) ที่พบว่านักเรียนหญิงมีคุณธรรมในการอยู่ร่วมกันมากกว่านักเรียนชายทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้เข้าร่วมโครงการส่วนใหญ่เป็นนักศึกษาหญิงเป็นผู้ที่มีความใกล้ชิดกับอาจารย์ที่ดูแลโครงการ ทำให้การสอดแทรกคุณธรรมด้านต่างๆเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา ดังตัวอย่างเช่น ผู้วิจัยจะนัดพบนักศึกษาหญิงที่หน้าหอพัก เพื่อเดินเท้าไปยังตึกเรียนพร้อมกันระหว่างเดินไปด้วยกันผู้วิจัยจะสอนนักศึกษาเรื่องการตรงต่อเวลาการไปคอยเหล่าซือที่ชั้นเรียนก่อนเวลาเรียนผู้วิจัยจะปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างเช่นนี้ทุกวันจนนักศึกษาหญิงค่อยๆเรียนรู้และปรับพฤติกรรมของตนเอง ซึ่งจากการสังเกตพฤติกรรมพบว่านักศึกษาหญิงมีคุณธรรมด้านความขยันและความมีวินัยเพิ่มขึ้นสนับสนุนผลการวิจัยดังกล่าว เป็นต้น การสอดแทรกคุณธรรมวิธีนี้ตรงกับแนวคิดของศรัณพร ชวนเกริกกุล (2555) และสุธาเจียรนัยกุลวานิช (2553) ที่กล่าวถึง การปลูกฝังให้บุคคลมีคุณธรรมมีหลายรูปแบบทั้งทางตรงและทางอ้อม ครูมีอิทธิพลต่อการถ่ายทอดและปลูกฝังคุณธรรมแก่เยาวชนและผู้ใกล้ชิดเป็นผู้แก้ไขและปรับพฤติกรรมของเด็กในการส่งเสริมคุณธรรม (องุ่นพูลทวี, 2538) สำหรับคุณธรรมด้านความประหยัดที่พบว่านักศึกษาหญิงมีระดับการกระทำหรือความคิดเห็นน้อยกว่านักศึกษาชายอาจเป็นเพราะนักศึกษาหญิงส่วนใหญ่เป็นผู้ที่รักสวยรักงาม ชอบแต่งตัว ชอบจับจ่ายซื้อของ กอปรกับมหานครเซี่ยงไฮ้สาธารณรัฐประชาชนจีนเป็นเมืองแห่งแฟชั่น จึงอาจทำให้นักศึกษาหญิงไม่สามารถอดทนต่อสิ่งเย้ายวนเหล่านี้ได้สอดคล้องกับงานวิจัยของเพ็ญศรี สำราญรัตน์ (2553) ที่พบว่านักศึกษามีคุณธรรมด้านความประหยัดอยู่ในระดับน้อยที่สุด แต่อย่างไรก็ตาม จากการสังเกตพฤติกรรมด้านอื่นๆ นักศึกษาหญิงจะปิดน้ำและปิดเครื่องใช้ไฟฟ้าก่อนออกจากห้องพักทุกครั้ง และนักศึกษาหญิงบางคนบันทึกค่าใช้จ่ายและคำนวณค่าเงินหยวนและค่าเงินบาทก่อนใช้จ่ายอีกด้วย

ปัจจัยเกรดเฉลี่ยมีอิทธิพลต่อระดับการกระทำหรือความคิดเห็นต่อคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการ อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติโดยรวม แต่เมื่อวิเคราะห์คุณธรรมด้านวินัยพบว่า นักศึกษาที่มีเกรดเฉลี่ยน้อยกว่าหรือเท่ากับ 2.50 จะมีระดับการกระทำหรือความคิดเห็นต่อคุณธรรมพื้นฐานด้านความมีวินัยหลังเข้าร่วมโครงการเพิ่มขึ้นในขณะที่นักศึกษาที่มีเกรดเฉลี่ยมากกว่า 2.50 มีระดับการกระทำหรือความคิดเห็นต่อคุณธรรมพื้นฐานด้านความมีวินัยหลังเข้าร่วมโครงการลดลงผลการศึกษานี้แตกต่างจากข้อสรุปจากการสัมมนาทางวิชาการของกระทรวงศึกษาธิการในปี 2550 (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2551) ที่พบว่านักศึกษาที่มีผลการเรียนดีมีแนวโน้มที่จะมีพฤติกรรมและเจตคติต่อคุณธรรมสูงกว่าผู้ที่มีผลการเรียนต่ำ อาจเป็นเพราะนักศึกษาส่วนใหญ่ที่เข้าร่วมโครงการมี GPA น้อยกว่าหรือเท่ากับ 2.50 จำเป็นต้องนำผลการประเมินการเข้าร่วมโครงการเพื่อประกอบการประเมินผลในวิชา จทร.111 การออกเสียงภาษาจีน วิชา ทย. 221 ภาษาและวัฒนธรรม และวิชา ศป. 355 ศึกษาวัฒนธรรมต่างชาติ เพื่อให้ได้รับเกรดที่ดีต่อไป จึงทำให้การกระทำหรือความคิดเห็นต่อคุณธรรมพื้นฐานด้านความมีวินัยเป็นไปตามข้อตกลงที่ผู้วิจัยกำหนดให้นักศึกษาที่เข้าร่วมโครงการปฏิบัติตามเช่นการปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับของ

หอพัก Donghua University การใช้คีย์การ์ดของตนเองในการเข้าและออกหอพักทุกครั้งพับผ้าห่มและที่นอนหลังตื่นนอนทุกเช้าเข้าเรียนให้ตรงเวลาแม้ว่าจะมีกิจกรรมอื่นทำให้นอนดึกเช่นดูการแข่งขันฟุตบอลโลกมารับประทานอาหารเที่ยงให้ตรงเวลาเพื่อรับประทานร่วมกันอย่างพร้อมเพรียงรู้จักเข้าคิวเพื่อซื้อตั๋วรถไฟฟ้าบัตรเข้าชมสถานที่ต่างๆหรือห้องน้ำตามที่สาธารณะรักษาเวลาในการเยี่ยมชมสถานที่ต่างๆมาให้ตรงเวลานัดหมายโดยมีนักศึกษาหญิงคนหนึ่งได้กล่าวถึงการเข้าร่วมโครงการในครั้งนี้ว่าทำให้ตนเองเป็นคนมีวินัยในการเข้าเรียนและตรงต่อเวลามากขึ้นด้วยขณะที่นักศึกษาที่มี GPA มากกว่า 2.50 มีคะแนนประเมินผลจากการทดสอบภาษาจีนอยู่ในระดับดีและดีมาก และบางคนเข้าร่วมโครงการเพื่อเสริมสร้างประสบการณ์ให้ตนเอง โดยไม่ได้ใช้ประกอบการประเมินผลในวิชาจทร.111ทย. 221และวิชาศป.355 จึงอาจทำให้ความมีวินัยหลังเข้าร่วมโครงการลดลง

ปัจจัยภูมิลำเนามีอิทธิพลต่อระดับการกระทำหรือความคิดเห็นต่อคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติโดยรวม แต่เมื่อพิจารณาด้านความมีวินัย พบว่าปัจจัยภูมิลำเนาอยู่กรุงเทพมีอิทธิพลต่อการกระทำหรือความคิดเห็นต่อคุณธรรมพื้นฐานด้านความมีวินัยของนักศึกษาโดยที่นักศึกษาที่มีภูมิลำเนาอยู่กรุงเทพมีระดับการกระทำหรือความคิดเห็นต่อคุณธรรมพื้นฐานด้านความมีวินัยสูงกว่านักศึกษาที่มีภูมิลำเนาอยู่จังหวัดอื่น ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับแนวคิดของศิริวรรณ เกษมศานต์ กิดากร และอภิญญา หิรัญวงษ์ (2550) ได้กล่าวถึงเรื่องภูมิลำเนาว่าสังคมไทยเป็นสังคมเกษตรกรรมการดำเนินชีวิตเป็นไปอย่างสบายไม่ต้องเร่งรีบไม่จำเป็นต้องมีวินัยทำให้นิสิตที่มีภูมิลำเนาอยู่ต่างจังหวัดขาดวินัยสอดคล้องกับงานวิจัยของภาวิณี โสธายะเพ็ชร (2549) ที่พบว่าปัจจัยด้านบริบทสิ่งแวดล้อมมีการจัดสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมให้เกิดความมีระเบียบวินัยและความรับผิดชอบ ซึ่งตรงกับการศึกษาแนวคิดของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (ม.ป.ท.) ที่กล่าวถึงความมีระเบียบวินัยที่เกิดขึ้นในยุคแห่งการไหลบ่าของข้อมูลข่าวสารจำนวนมากเพื่อจัดระเบียบข้อมูลข่าวสารที่มีอยู่ให้สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้และในยุคแห่งการแข่งขันที่ช่วยให้เกิดความคล่องตัวไม่วุ่นวาย ดังเช่นสภาพแวดล้อมของสังคมเมืองกรุงที่เป็นศูนย์รวมของทุกสิ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของบุญสม โพธิ์เงิน (2536) ก็พบว่านักเรียนที่เรียนโรงเรียนในเขตเมืองมีคุณธรรมในการอยู่ร่วมกันมากกว่านักเรียนที่เรียนโรงเรียนในเขตชนบททั้งนี้อาจเป็นเพราะนักศึกษาที่มีภูมิลำเนาอยู่กรุงเทพฯจะดำเนินชีวิตที่อยู่ในสังคมการแข่งขัน ได้รับการปลูกฝังและเรียนรู้เรื่องคุณธรรมพื้นฐานด้านความมีวินัยมาก่อน เช่น การเข้าคิวขึ้นรถตู้ ซื้อตั๋วรถไฟฟ้า บัตรชมภาพยนตร์ ทำให้เมื่อเดินทางเข้าร่วมโครงการสภาพแวดล้อมของมหานครเซี่ยงไฮ้จะมีปัจจัยด้านบริบทสิ่งแวดล้อมมีการจัดสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมให้เกิดความมีระเบียบวินัยและความรับผิดชอบคล้ายกับกรุงเทพฯ จึงทำให้นักศึกษาที่มีภูมิลำเนาอยู่กรุงเทพฯมีระดับการกระทำความมีวินัยสูงกว่านักศึกษาที่มีภูมิลำเนาอยู่จังหวัดอื่น

สำหรับวัตถุประสงค์ที่ 2 เป็นการเปรียบเทียบการพัฒนาคุณธรรมของนักศึกษาที่เข้าร่วมโครงการเรียนรู้แดนมังกรสะท้อนวิถีไทยครั้งที่ 7 ระหว่างก่อนและหลังการเข้าร่วมโครงการผลการศึกษาไม่สามารถนำมาสนับสนุนสมมติฐานการวิจัยข้อ 2 ได้ กล่าวคือนักศึกษามีการกระทำหรือความความคิดเห็นต่อคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการโดยรวมเพิ่มขึ้นหลังการเข้าร่วมโครงการ แต่เมื่อเปรียบเทียบก่อนและหลังพบว่าแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนงานวิจัยของศิริพร พูนชัย นัยนาวงศ์ สายตา และกุสุมา กังหลี (2553) ที่พบว่านักเรียนมีค่าเฉลี่ยของพฤติกรรมคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการก่อนและหลังการเรียนการสอนเพิ่มมากขึ้นแต่ไม่แตกต่างกัน

อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่ประเด็นที่น่าสนใจคือเมื่อพิจารณาด้านความซื่อสัตย์ พบว่านักศึกษามีระดับการกระทำหรือความคิดเห็นก่อนและหลังเข้าร่วมโครงการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 การที่คุณธรรมด้านความซื่อสัตย์เพิ่มขึ้นหลังเข้าร่วมโครงการ อาจเป็นเพราะขณะพำนักอยู่ที่สาธารณรัฐประชาชนจีนนักศึกษาทุกคนจะมีความจริงใจต่อกันซึ่งเป็นความซื่อสัตย์ต่อเพื่อนไม่นำเรื่องราวของเพื่อนร่วมห้องไปเล่าหรือพูดให้ผู้ร่วมเดินทางคนอื่นทราบทั้งต่อหน้าและลับหลังนอกจากนี้ยังเซ็นชื่อเข้าเรียนด้วยตนเองหากวันใดไม่เข้าเรียนก็ไม่ให้เพื่อนลงชื่อแทนไม่ลอกแบบฝึกหัดภาษาจีนของเพื่อนทำข้อสอบภาษาจีนด้วยตนเองรวมทั้งปฏิบัติตามข้อตกลงและคำมั่นสัญญาที่ให้ไว้กับอาจารย์ผู้ดูแลโครงการตลอดเวลาจนสิ้นสุดโครงการ การกระทำเหล่านี้สนับสนุนผลการวิจัยที่แสดงให้เห็นถึงความซื่อสัตย์ได้เป็นอย่างดี

ขณะที่ระดับการกระทำและความคิดเห็นต่อคุณธรรมโดยรวมและรายด้าน7 ด้านได้แก่ ความขยัน(ความอุตสาหะ) ความประหยัดความมีวินัยความสุภาพความมีน้ำใจความสามัคคีและความสะอาดก่อนและหลังเข้าร่วมโครงการแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติแต่ค่าเฉลี่ยของระดับการกระทำของนักศึกษาก่อนและภายหลังเข้าร่วมโครงการเพิ่มมากขึ้น ดังจะเห็นได้จากการกระทำของนักศึกษา เช่น เพียรพยายามที่จะเรียนรู้และเข้าใจภาษาจีนเพื่อให้เข้าใจและใช้สื่อสารในชีวิตประจำวันได้เช่นการสั่งอาหารหรือซื้ออาหารด้วยบัตรเติมเงินเพราะโรงอาหารที่ Donghua University ไม่สามารถซื้ออาหารได้ด้วยเงินสดนักศึกษาหญิงพยายามใช้ Talking Dictionary ภาษาไทย-จีน เพื่อแก้ปัญหาในการสื่อสารและเรียนรู้การเดินทางโดยขึ้นและลงรถไฟฟ้าหัดสังเกตป้ายหรือสถานีที่ต้องต่อรถไฟฟ้าเพื่อเดินทางไปยังสถานที่ต่างๆด้วยตนเอง ไม่ตะโกนโหวกเหวกหรือพูดคุยเสียงดังในสถานที่ต่างๆเช่นหอพักภายในลิฟต์ห้องเรียนช่วยกันรักษาความสะอาดห้องพักอย่างสม่ำเสมอนอกจากนี้นักศึกษาทุกคนรักใคร่ปรองดองกันดีมากแม้บางครั้งจะมีความเห็นที่แตกต่างกันเรื่องไปเที่ยวตามสถานที่ต่างๆแต่นักศึกษาใช้วิธีการโหวตเสียงและปฏิบัติตามเสียงส่วนใหญ่ การอยู่ร่วมกันตลอด 24 ชั่วโมงยังเอื้ออำนวยให้นักศึกษามีน้ำใจช่วยเหลือกันในเรื่องต่างๆเช่นมีนักศึกษาบางคนที่มีพื้นความรู้ภาษาจีนก่อนที่จะเดินทางเข้าร่วมโครงการในครั้งนี้ได้สละเวลาอธิบายบทเรียนภาษาจีนให้แก่เพื่อนที่ไม่เข้าใจเนื้อหาที่อาจารย์ชาวจีนสอนซึ่งนักศึกษาบอกว่ายากเกินไปและอาจารย์สอนเร็วทำให้นักศึกษาตามบทเรียนไม่ทันรวมทั้งให้ยืมสิ่งของเครื่องใช้ต่างๆที่จำเป็นซึ่งผู้ร่วมเดินทางไม่ได้จัดเตรียมมาจากประเทศไทยเช่นร่มกันฝนเข็มเย็บผ้ายาแก้ปวดศีรษะพลาสเตอร์ปิดแผลเป็นต้น

นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้ใช้วิธีการสอดแทรกคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการโดยเชื่อมโยงเหตุการณ์และการกระทำที่เกิดโดยทันที เช่น ใช้ Line Application Group เพื่อเป็นช่องทางการสอดแทรกคุณธรรมได้ตลอดเวลา เล่นเกมบัดดี้เพื่อสานสัมพันธ์ระหว่างนักศึกษาที่รู้จักและไม่เคยรู้จักกันมาก่อนรวมทั้งสร้างความคุ้นเคยระหว่างนักศึกษาและอาจารย์กับนักศึกษาเพื่อให้เกิดสัมพันธภาพที่ดี ซึ่งจะทำให้กระบวนการสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมเกิดขึ้นได้ง่าย ผู้วิจัยปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักศึกษาใช้กระบวนการกลุ่มเป็นแนวทางในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และปรับพฤติกรรมให้นักศึกษามีคุณธรรมด้านต่างๆเพิ่มขึ้นรวมทั้งสอดแทรกคุณธรรมพื้นฐาน8 ประการผ่านกิจกรรมต่างๆและการดำเนินชีวิตประจำวันที่เกิดขึ้นระหว่างเข้าร่วมโครงการฯแม้ว่าการปลูกฝังคุณธรรมเป็นกระบวนการระยะยาวทำได้ยากและใช้เวลานาน (ศรัณพร ชวนเกริกกุล, 2555) แต่ถ้าผู้ใกล้ชิดพยายามปลูกฝังและสอดแทรกอย่าสม่ำเสมอย่อมทำให้ระดับคุณธรรมสามารถพัฒนาเพิ่มขึ้นได้ (องุ่นพูลทวี, 2538)

ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยในครั้งนี้ ทำให้ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการนำไปใช้และข้อเสนอแนะในการทำวิจัยต่อไปดังนี้

ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1. เนื่องจากการพัฒนาคุณธรรมของนักศึกษาที่มีเกรดเฉลี่ยมากกว่า 2.50 มีระดับการกระทำหรือความคิดเห็นต่อคุณธรรมพื้นฐานด้านความมีวินัยหลังเข้าร่วมโครงการลดลงอาจารย์ผู้ดูแลโครงการควรเน้นการพัฒนาคุณธรรมด้านความมีวินัยให้กับนักศึกษากลุ่มนี้มากขึ้น

2. การปลูกฝังคุณธรรมเป็นกระบวนการระยะยาว จึงควรเพิ่มระยะเวลาการจัดโครงการให้มากขึ้นด้วย

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัย

1. อาจารย์ผู้รับผิดชอบโครงการหรือผู้เกี่ยวข้องอาจนำผลจากการวิจัยครั้งนี้ไปประยุกต์ใช้กับโครงการเรียนรู้ภาษาและวัฒนธรรมในต่างประเทศที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน เพื่อพัฒนาคุณธรรมของนักศึกษาในโอกาสต่อไป

2. ควรมีการศึกษาวิจัยในลักษณะรูปแบบอื่น ได้แก่ การวิจัยเชิงทดลองหรือการวิจัยเชิงพัฒนา เพื่อให้สอดคล้องกับจำนวนประชากรที่มีจำนวนน้อย

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2552). *ปฏิรูปการศึกษากับ8คุณธรรมพื้นฐานที่ควรปลูกฝัง.* สืบค้น 8 กรกฎาคม2558, จาก http://www.moe.go.th/moe/th/news/detail

ชนิสรา ศิลานุกิจ. (2550). *การศึกษาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัย รามคำแหง,* สืบค้น 1 กรกฎาคม 2558, จาก http://dric.nrct.go.th/bookdetail.php?book_id=184011

บุญสม โพธิ์เงิน. (2536). *คุณธรรมในการอยู่ร่วมกันของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดพิษณุโลก.* สืบค้น 20 มิถุนายน 2558, จาก http://www.thaithesis.org/detail.php?id=47558

เพ็ญศรี สำราญรัตน์. (2553). *การพัฒนาประสิทธิผลคุณธรรมจริยธรรม ค่านิยม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ 13 คุณลักษณะของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ วิทยาลัยสารพัดช่างเชียงใหม่ (สาขาสารภี).* สืบค้น25 มิถุนายน 2557, จากhttp://spcmpoly.ac.th/New1/research%20teacher50/pensri.pdf

มหาวิทยาลัยกรุงเทพ. (2552). *รู้จักม.กรุงเทพ.* สืบค้น 25 มีนาคม 2558, จาก http://www.bu.ac.th/tha/about-bu.html

ภาวิณี โสธายะเพ็ชร. (2549). *การศึกษาปัจจัยที่ส่งเสริมคุณธรรมเกี่ยวกับความมีระเบียบวินัยและความรับผิดชอบ ให้กับนักเรียนประถมศึกษา โรงเรียนในเครือเซนต์ปอลเดอชาร์ตร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1.* สืบค้น 20 มิถุนายน 2558, จาก http://dric.nrct.go.th/bookdetail.php?book_id=191639

ศรัณพร ชวนเกริกกุล. (2555). *ผลการสอนสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรม ด้านความขยันความเมตตา และความเสียสละในวิชาการสื่อสารการตลาด.* สืบค้น 20 มิถุนายน 2558, จาก http://ca.krirk.ac.th/workings/teacher/.pdf.

ศิริชัย กาญจนวาสี. (2556). *ทฤษฎีการทดสอบแบบดั้งเดิม.* (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ศิริพร พูนชัย, นัยนา วงศ์สายตา, และกุสุมา กังหลี. (2553). *การพัฒนารูปแบบการบูรณาการเรียนการสอนสอดแทรกคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง รายวิชาแนวคิด ทฤษฎี และกระบวนการ พยาบาล นักเรียนพยาบาลชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยพยาบาลกองทัพบก.* เอกสารประกอบการประชุมวิชาการระดับชาติ “ผลการสอนสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมระดับอุดมศึกษา” 28 เมษายน 2553 ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

ศิริวรรณ เกษมศานต์ กิดากร และอภิญญา หิรัญวงษ์. (2550). พฤติกรรมทางจริยธรรมของนิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. *วารสารมนุษยศาสตร์, 14*(1), 104-115.

สุธา เจียรนัย กุลวานิช. (2553). *การสอนสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมแบบชาวพุทธ.* เอกสารประกอบการประชุมวิชาการระดับชาติ“ผลการสอนสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมระดับอุดมศึกษา” 28 เมษายน 2553 มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2546). *ภาพอนาคตและคุณลักษณะของคนไทยที่พึงประสงค์.* กรุงเทพฯ: โครงการวิถีการเรียนรู้ของคนไทย.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *รายงานการวิจัยประเมินผลคุณธรรม 8 ประการของผู้เรียน: เจตคติและพฤติกรรม.* กรุงเทพฯ: บริษัท เพลิน สตูดิโอ จำกัด.

องุ่น พูลทวี. (2538). *การศึกษาบทบาทของครอบครัวในการส่งเสริมคุณธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนประถมศึกษาเขตการศึกษา1.* สืบค้น 20 มิถุนายน 2558, จาก http://www.thaithesis.org/detail.php?id=1082538000044

ความคิดเห็นเกี่ยวกับกลยุทธ์ส่วนประสมทางการตลาดของผู้ประกอบการข้าวอินทรีย์ในประเทศไทย

Thai Entrepreneur's Opinion on Marketing Mix Strategy for Organic Rice

พีรภาว์ ทวีสุข*
PreraphaTaweesuk*

* อาจารย์ประจำหลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต คณะบริหารธุรกิจ สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์
* Lecturer, Master of Business Administration Program, Panyapiwat
* Email: preraphataw@pim.ac.th, prerapha23@gmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพโดยมีแบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการวิจัย ทั้งนี้ผู้วิจัยได้เก็บหน่วยตัวอย่างผู้ประกอบการข้าวอินทรีย์จำนวน 13 ราย จากทั้ง 6 ภาคทั่วประเทศไทย ผลจากการสัมภาษณ์ความคิดเห็นในส่วนของการกำหนดกลยุทธ์ด้านสินค้าของผู้ประกอบการข้าวอินทรีย์ในภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคตะวันออกให้ความสำคัญกับการที่สินค้าจะต้องมีใบรับรองมาตรฐานคุณภาพสินค้า ผู้ประกอบการในภาคกลางและตะวันตกให้ความสำคัญกับการสร้างตราสินค้าและผู้ประกอบการในภาคใต้ให้ความสำคัญกับการเปิดเผยข้อมูลที่โปร่งใส

ต่อมาผลจากการสัมภาษณ์ความคิดเห็นในส่วนของการกำหนดกลยุทธ์ด้านราคาของผู้ประกอบการข้าวอินทรีย์ในภาคเหนือและภาคตะวันออกมีความคิดเห็นในเรื่องของราคาขาย 2 ความคิดเห็นคือ 1) มีความคิดเห็นว่าราคาขายข้าวอินทรีย์น่าจะสูงกว่าข้าวทั่วไป โดยราคาขายข้าวอินทรีย์ควรสูงกว่าสินค้าทั่วไปและ 2) ราคาขายข้าวอินทรีย์ควรมีความใกล้เคียงกับข้าวทั่วไป เพราะจะทำให้สินค้าเป็นที่รู้จักและง่ายแก่การขาย สำหรับภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคตะวันตกและใต้ ผู้ประกอบการมีความคิดเห็นในการกำหนดราคาขายเหมือนกันคือราคาขายข้าวอินทรีย์ควรมีราคาใกล้เคียงกับข้าวทั่วไป

สำหรับความคิดเห็นในส่วนของการกำหนดกลยุทธ์ด้านช่องทางการกระจายสินค้าของผู้ประกอบการข้าวอินทรีย์ในภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันออกและภาคตะวันตกให้ความสนใจช่องทางการขายสินค้าผ่านซุปเปอร์มาร์เก็ต เช่น ท็อปซุปเปอร์มาร์เก็ต วิลล่ามาร์เก็ตและฟู้ดแลนด์ เป็นต้นและสำหรับผู้ประกอบการในภาคใต้ให้ความสนใจกับการกระจายสินค้าผ่านระบบสมาชิก เช่น สหกรณ์

และสุดท้ายความคิดเห็นในส่วนของการกำหนดกลยุทธ์การส่งเสริมการตลาดผู้ประกอบการข้าวอินทรีย์ในภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันออกและภาคตะวันตกให้ความสนใจกับการใช้เวบไซด์หรือเวบเพจในการสื่อสารหรือติดต่อกับลูกค้า และผู้ประกอบการข้าวอินทรีย์ในภาคใต้ให้ความสนใจกับการจัดทำบัตรสมาชิก

คำสำคัญ : กลยุทธ์ส่วนประสมทางการตลาด ผู้ประกอบการ ข้าวอินทรีย์

Abstract

The purpose of this paper is to investigate how the Thai entrepreneurs formulate marketing mix strategies for organic rice products. In total, 13 entrepreneurs from 6 regions in Thailand were interviewed. The findings were that product strategies created by the entrepreneurs in the northern, northeast, and eastern regions focused on getting certification for product quality. Whist, the entrepreneurs in the central and western regions emphasized brand creation of their products. The entrepreneurs in the southern region focused on information disclosure of their production process.

With regards to pricing strategies, the entrepreneurs in the northern and eastern regions have 2 different opinions: 1) They set the price for organic rice products should be higher than ordinary rice products, and 2) The price for organic rice products should be the same asordinary rice products because it would be easier to sell the products. However, the entrepreneurs in the central, northeast, western and southern are asset up the samep rice for both organic and ordinary rice products.

In response to placement strategies, the entrepreneurs in northern, northeast, central, eastern and western regions commonly distributed their organic rice products to supermarkets, such as Tops Supermarket, Villa Market, Food Land. Nevertheless, the entrepreneurs in the southern region distributed their products to the cooperative system.

Finally, with regards to promotion strategies, the entrepreneurs in the northern, northeast, central, eastern and western regions used their website or webpage to communicate to customers. Whilst, the entrepreneurs in the southern areapaid more attention on the membership card program.

Keywords: Marketing mix strategy, Entrepreneur, organic rice

บทนำ

ตลาดสินค้าเกษตรอินทรีย์ในประเทศไทยเกิดในช่วงปี พ.ศ. 2533ทั้งนี้เกิดจากกระแสความตื่นตัวด้านสุขภาพ ความต้องการบริโภคอาหารที่ปลอดภัยมีประโยชน์และความใส่ใจในสิ่งแวดล้อมของผู้บริโภคจนทำให้ธุรกิจอาหารเพื่อสุขภาพเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ซึ่งทำให้ตลาดผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์ได้เริ่มเปิดตัวขึ้นโดยร้านค้าแรกๆ ที่เปิดดำเนินการ คือ ร้านกรีนการ์เดน ทั้งนี้ตลาดเกษตรอินทรีย์ในประเทศไทยได้รับการตอบรับอย่างเต็มที่ช่วงปี พ.ศ. 2546เมื่อมีการจัดประชุมนานาชาติเกษตรอินทรีย์ในประเทศไทย โดยสมาพันธ์เกษตรอินทรีย์นานาชาติ (IFOAM) และองค์การอาหารและการเกษตรแห่งสหประชาชาติ (Food and Agriculture Organization - FAO) โดยการประชุมดังกล่าวกระตุ้นให้เกิดความสนใจ ทั้งการผลิต การบริโภค และการผลักดันนโยบายด้านเกษตรอินทรีย์อย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้น นอกจากนั้นยังมีปัจจัยสำคัญอื่นๆ ที่ทำให้ตลาดเกษตรอินทรีย์เกิดการขยายตัวเพิ่มขึ้น เช่น การใช้ตรารับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของสำนักงานมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ (มกท.) และของกรมวิชาการเกษตร ซึ่งทำให้ผู้บริโภคสามารถแยกแยะความแตกต่างระหว่างผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์กับผลิตภัณฑ์อาหารปลอดภัยได้สะดวกมากขึ้น การมีผู้ประกอบการค้าปลีกเฉพาะทางที่มีนโยบายการตลาดเกษตรอินทรีย์โดยเฉพาะ เช่น ร้านเลมอนฟาร์ม มีผู้ประกอบการค้าปลีกขนาดใหญ่โดยเฉพาะโมเดิร์นเทรด ได้เริ่มเห็นแนวโน้มทิศทางของตลาดเกษตรอินทรีย์ จึงได้เริ่มจำหน่ายสินค้าเกษตรอินทรีย์เพิ่มขึ้น เช่น ห้าง Tops Supermarket, Carrefour, Foodland, Emporium และ Siam Paragon เป็นต้น (กรีนเน็ท, 2557)

ในปัจจุบันมีผู้ประกอบการเข้ามาขยายตลาดสินค้าอินทรีย์มากขึ้นทั้งนี้เพราะปัจจัยทางด้านราคาเพราะสินค้าเกษตรอินทรีย์นั้นสูงกว่าราคาสินค้าทั่วไป 20-50 เปอร์เซนต์ โดยมีรูปแบบและช่องทางในการขายสินค้า 4 ช่องทางด้วยกัน คือ (1) การตลาดระบบสมาชิกซึ่งเป็นระบบเชื่อมต่อโดยตรงระหว่างเกษตรกรผู้ผลิตและผู้บริโภค เช่น ชมรมผู้ผลิตเกษตรอินทรีย์ สุพรรณบุรี กลุ่มเยาวชนเกษตรอินทรีย์แม่ทาเชียงใหม่ (2)ตลาดนัดตลาดนัดส่วนใหญ่จะอยู่ในท้องถิ่นหรือหัวเมืองใหญ่ในต่างจังหวัดซึ่งตลาดนัดเกษตรอินทรีย์ในประเทศไทยที่น่าสนใจคือ ที่ตลาดนัดเกษตรอินทรีย์ ที่ตลาดเจเจ เชียงใหม่ตลาดเขียวสุรินทร์ตลาดเขียวยโสธร เป็นต้น (3) ตลาดช่องทางเฉพาะเป็นตลาดที่ดำเนินการโดยผู้ประกอบการมีนโยบายในด้านเกษตรอินทรีย์อาหารสุขภาพและผลิตภัณฑ์เพื่อสิ่งแวดล้อมที่ชัดเจนตัวอย่างเช่น ร้านนาวิลิตร้านเลมอนฟาร์มร้านไทสบาย เป็นต้น และ (4) การตลาดทั่วไปจะขายสินค้าเกษตรอินทรีย์ทั้งในประเทศและต่างประเทศตัวอย่างเช่น Tops Supermarket, Emporium, Villa Market, และ Siam Paragon เป็นต้น (สมาคมการค้าเกษตรอินทรีย์,2557)

ทั้งนี้จากการที่ตลาดสินค้าเกษตรอินทรีย์ในประเทศไทยมีการขยายตัวอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ช่วงปี 2533 การกำหนดทิศทางกลยุทธ์ทางการตลาดที่ถูกต้องจึงมีความสำคัญต่อความอยู่รอดของธุรกิจซึ่งการจัดการสิ่งแวดล้อมทางการตลาดที่ดีจะนำไปสู่ความได้เปรียบในการแข่งขัน โดยเฉพาะการตลาดสำหรับผลิตภัณฑ์สีเขียวหรือสินค้าเกษตรอินทรีย์นั้นควรมีความเฉพาะเจาะจงในแต่ละชนิดสินค้า (Kotler & Keller, 2006; Tarkiainen & Sundqvist, 2005) แต่ทั้งนี้จากการศึกษางานวิจัยภายในประเทศเกี่ยวกับการกำหนดกลยุทธ์ทางการตลาดของผู้ประกอบการสินค้าเกษตรอินทรีในประเทศไทยยังมีอยู่อย่างจำกัดดังนั้นผู้วิจัยจึงมองเห็นช่องว่างของการกำหนดกลยุทธ์ทางการตลาดของสินค้าเกษตรอินทรีย์ในประเทศไทยทั้งนี้แนวความคิดทางการตลาดสำหรับงานวิจัยเล่มนี้ผู้วิจัย

จะทำการศึกษาถึงกลยุทธ์ส่วนประสมทางการตลาดโดยทำการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth interview) ผู้ประกอบการข้าวอินทรีย์ทั้ง 6 ภาคในประเทศไทยซึ่งจะทำการศึกษากลยุทธ์ส่วนประสมทางการตลาดที่ผู้ประกอบการข้าวอินทรีย์ใช้ในการดำเนินกิจกรรมทางการตลาดอันประกอบไปด้วย 4 กลยุทธ์ คือ (1) กลยุทธ์การสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์ (Dimitri & Greene, 2002; Rajagopal, 2007) (2)กลยุทธ์ด้านราคา (Grannis & Thilmang, 2002; Hill & Lynchehaun, 2002; McEachern&McClean, 2002) (3) กลยุทธ์ช่องทางการกระจายสินค้า (Dimitri & Greene, 2002; Rajagopal, 2007) และ (4) กลยุทธ์การส่งเสริมการตลาด (Claro & Borin, 2004; Hamzaoui & Mehdi, 2008) จากการทบทวนวรรณกรรมงานวิจัยในต่างประเทศพบว่าทั้ง 4 กลยุทธ์นี้มีอิทธิพลต่อแนวโน้มความสำเร็จทางธุรกิจของผู้ประกอบการและการขยายตัวของตลาดสินค้าเกษตรอินทรีย์ในต่างประเทศอย่างมาก (Granis & Thiimanry, 2002; Moore, 2006; Rajagopal, 2007)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาถึงความคิดเห็นของผู้ประกอบการที่มีต่อกลยุทธ์ส่วนประสมทางการตลาดสำหรับข้าวอินทรีย์อินทรีย์ในประเทศไทย

แนวคิดและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การศึกษากลยุทธ์ส่วนประสมทางการการตลาดของผู้ประกอบการสินค้าเกษตรอินทรีย์ในประเทศไทยตั้งอยู่บนพื้นฐานของแนวคิดทฤษฎีความคาดหวังของ Kahneman and Tversky (1979) ซึ่งเป็นแนวคิดการเงินเชิงพฤติกรรมโดยเป็นการนำเอาหลักการทางเศรษฐศาสตร์การเงินและจิตวิทยาเข้ามาประสมประสานกันเพื่อทำความเข้าใจพฤติกรรมของนักลงทุนและนักค้าการเงินในตลาดเงิน เป็นการนำเอาปัจจัยทางจิตวิทยาเข้ามาใช้ในการอธิบายพฤติกรรมการตัดสินใจทางการเงินภายใต้ความเสี่ยงหรือความไม่แน่นอน ทั้งนี้นักวิชาการในปัจจุบันได้นำแนวคิดของ Kahneman and Tverskyมาปรับปรุงใช้อย่างหลากหลายสาขาวิชาไม่ว่าจะเป็น การแพทย์ การประเมินโครงการ การเงินและการตลาด Kahneman and Tversky ได้กล่าวไว้ว่าอะไรก็ตามที่ผู้ซื้อจดจำได้เกี่ยวกับคุณภาพของประสบการณ์โดยเฉพาะเวลาที่มีความสุขจะเกิดจากการตัดสินจากปัจจัย 2 สิ่ง คือ (1) ความรู้สึกในขณะที่ประสบกับเหตุการณ์ (2) ความรู้สึกเมื่อตอนสิ้นสุดเหตุการณ์นั้นๆ ข้อสรุปจากการเปรียบเทียบนี้ผู้ซื้อจะทำการตัดสินใจว่าพวกเขาต้องการที่จะมีประสบการณ์นั้นๆ อีกหรือไม่ เช่น ตั้งใจจะซื้อสินค้านั้นๆ อีกหรือเปล่า กล่าวคือภายใต้ทฤษฎีความคาดหวังผู้ซื้อจะทำการเปรียบเทียบความไม่สมมาตรระหว่างผลได้ผลเสีย (Asymmetrical Effects) และกำไร ทั้งนี้จากทฤษฎีความคาดหวังสามารถใช้อธิบายในส่วนของการกำหนดกลยุทธ์ทางการตลาด การสร้างภาพลักษณ์และความเชื่อถือของฟาร์มหรือสวนที่ทำเกษตรอินทรีย์เพราะผู้ซื้อสินค้าเกษตรอินทรีย์ในปัจจุบันยังมีความไม่แน่ใจในการตัดสินใจซื้อสินค้าแต่ผู้ซื้อสินค้าจะอยู่ภายใต้ความคาดหวังโดยมีประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากสินค้าไม่ว่าจะเป็นความคาดหวังเรื่องสุขภาพที่แข็งแรงและต้องการอาหารที่ปลอดภัย (McEachern & McClean, 2002) เป็นต้นดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่าทฤษฎีความคาดหวังเป็นจุดเริ่มต้นของการกำหนดกลยุทธ์การตลาดตั้งแต่ต้นน้ำในธุรกิจสินค้าเกษตรอินทรีย์โดยผู้ประกอบการจะต้องทราบถึงความคาดหวังของผู้ซื้อสินค้าหรือต้องกำหนดกลยุทธ์ทางการตลาดให้มีความเหมาะสมกับพฤติกรรมและทัศนคติที่ผู้ซื้อคาดหวังได้ (Hughner, Pierre, Prothero, Shultz & Stanton, 2007) ทั้งนี้การกำหนดกลยุทธ์ที่เหมาะสม

จะต้องสามารถตอบสนองความต้องการแก่ผู้ซื้อและผู้ซื้อสามารถสัมผัสได้ว่าคุณค่าที่ได้รับจากสินค้ามีความสอดคล้องกับผลประโยชน์ของตนเองซึ่งจะเป็นผลให้ผู้ซื้อเกิดความตั้งใจในการจ่ายเงินเพื่อซื้อสินค้าและส่งผลต่อความเติบโตอย่างยั่งยืนของธุรกิจ

ทั้งนี้ Kotler (2000, p.4) ได้ให้ความหมายของส่วนประสมทางการตลาดว่าเป็นกลุ่มของเครื่องมือทางการตลาดที่องค์กรใช้ในการปฏิบัติตามวัตถุประสงค์ทางการตลาดกับกลุ่มลูกค้าเป้าหมาย ซึ่งประกอบไปด้วย (1) ผลิตภัณฑ์ (Product) หมายถึง สิ่งที่เสนอขายโดยธุรกิจเพื่อตอบสนองความจำเป็นหรือความต้องการของลูกค้าให้เกิดความพึงพอใจ (2) ราคา (Price) หมายถึง จำนวนเงินที่จ่ายเพื่อให้ได้มาซึ่งผลิตภัณฑ์ (3) ช่องทางการกระจายสินค้า หมายถึง การเคลื่อนย้ายวัตถุดิบ ปัจจัยการผลิตและสินค้าสำเร็จรูปจากจุดเริ่มต้นไปยังจุดสุดท้ายในการบริโภคเพื่อตอบสนองความต้องการของของผู้ซื้อ และ (4) การส่งเสริมการตลาด (Promotion) เป็นเครื่องมือการสื่อสารเพื่อสร้างความพึงพอใจต่อตราสินค้าหรือบริการเพื่อใช้ในการจูงใจผู้ซื้อ

สำหรับการพัฒนากลยุทธ์ทางการตลาดของสินค้าเกษตรอินทรีย์ได้มีการปรับเปลี่ยนมาจากกลยุทธ์แบบดั้งเดิมแต่มีสิ่งที่แตกต่างจากเดิมหรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นการปรับรูปแบบการกำหนดกลยุทธ์ทางการตลาดแบบใหม่โดยมีประโยชน์ทางด้านสิ่งแวดล้อมเข้ามาเพื่อพัฒนาให้มีความเฉพาะเจาะจงไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของกลยุทธ์ด้านสินค้า ราคา การจัดจำหน่ายสินค้าหรือแม้แต่การส่งเสริมการขายก็มักจะดำเนินกลยุทธ์โดยให้ความสำคัญกับความแตกต่างด้านคุณลักษณะของผลิตภัณฑ์ที่แตกต่างและมีคุณค่าที่เหนือกว่าสินค้าทั่วไปซึ่งเป็นสิ่งที่ช่วยให้ผู้ประกอบการส่วนใหญ่บรรลุเป้าหมายในการแข่งขัน (Miles & Covin, 2000; Ottman, 1998; Reinhardt, 1998) การกำหนดกลยุทธ์ทางการตลาดที่เหมาะสมเกี่ยวข้องถึงความอยู่รอดขององค์กร โดยต้องพิจารณาถึงความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่างๆ อย่างรอบคอบ ถ้าปัจจัยใดปัจจัยหนึ่งเปลี่ยนแปลงย่อมต้องมีผลกระทบต่อปัจจัยอื่นการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติให้เป็นผลสำเร็จจะต้องเป็นความเข้าใจและความร่วมมือกันทั้งองค์กร รวมถึงต้องมีการปรับเปลี่ยนกลยุทธ์ให้สอดคล้องกับความเป็นจริงในสภาพแวดล้อมและสถานการณ์ในปัจจุบัน

ทั้งนี้ทฤษฎีที่อยู่เบื้องหลังความแตกต่างของผลิตภัณฑ์มีความเกี่ยวข้องกับความแตกต่างด้านสิ่งแวดล้อมซึ่งจะช่วยให้ธุรกิจสามารถกำหนดราคาขายสินค้าเกษตรอินทรีย์ที่สูงกว่าสินค้าทั่วไปโดยปัจจัยดังกล่าวเป็นสิ่งที่สามารถกำหนดส่วนแบ่งทางการตลาดได้ชัดเจนยิ่งขึ้น ทั้งนี้การเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมในการเพาะปลูกหรือการเปลี่ยนจากการใช้สารเคมีมาเป็นการเพาะปลูกแบบเกษตรอินทรีย์จึงทำให้เป็นการเพิ่มต้นทุนในการเพาะปลูกสินค้าเพราะต้องมีระยะของการปรับเปลี่ยนระบบนิเวศโดยในระยะนี้ผลผลิตที่ผู้ประกอบการจะได้รับจึงไม่เป็นไปตามที่คาดหวังหรือมีรายได้ที่น้อยลงในช่วงระยะการปรับเปลี่ยน ดังนั้นการปรับเปลี่ยนของระบบนิเวศจึงเป็นต้นทุนการผลิตที่ทำให้สินค้าเกษตรอินทร์มีราคาสูงกว่าสินค้าทั่วไป (Premium Price) โดยสาเหตุที่ต้องปรับราคาเช่นนี้จึงจะทำให้ธุรกิจสามารถดำรงอยู่ได้และบรรลุเป้าหมายทางธุรกิจ แต่เมื่อลักษณะทางด้านสิ่งแวดล้อมได้รับการปรับเปลี่ยนที่คงที่จะส่งผลต่อต้นทุนการผลิตที่ลดลง โดยจะส่งผลประโยชน์กับธุรกิจสองทิศทาง คือ การลดลงของค่าใช้จ่ายและทำให้บริษัทเป็นที่น่าสนใจเพิ่มขึ้นในตลาดสินค้าเกษตรอินทรีย์ (Reinhardt, 1998)

จากการศึกษาของ DeBoer (2003), Dimitri and Greene (2002), Hamzaoui and Mehdi (2008), McEachern and McClean (2002) และ Rajagopal (2007) พบว่าผู้ประกอบการสินค้าเกษตรอินทรีย์ใช้กลยุทธ์การสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์ เช่น การออกใบรับรองมาตรฐาน

คุณภาพสินค้า (Certificate) ตราสินค้า (Brand) บรรจุภัณฑ์ (Package) และการนำเสนอความแตกต่างของผลิตภัณฑ์ (Product Differentiation) โดยกลยุทธ์ดังกล่าวมีความสำคัญและมีอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้อสินค้าของผู้บริโภคส่งผลต่อยอดขายที่เพิ่มสูงขึ้นและการกลับมาซื้อซ้ำนอกจากนั้น Howard and Patricia (2006) ได้ทำการศึกษาการกำหนดกลยุทธ์ทางการตลาดของผู้ประกอบการเกษตรอินทรีย์ระหว่างเมือง 2 เมืองในประเทศอังกฤษพบว่าผู้ประกอบการใช้กลยุทธ์การสร้างตราสินค้าที่มีความหน้าเชื่อถือซึ่งตราสินค้าก่อให้เกิดความตั้งใจในการซื้อสินค้าของผู้ซื้อและเป็นพื้นฐานในการสร้างความเติบโตระยะยาวแก่สินค้าเกษตรอินทรีย์

Roper (2002) ศึกษาการกำหนดกลยุทธ์การตลาดของผู้ประกอบการเกษตรอินทรีย์พบว่ากลยุทธ์ที่ผู้ประกอบการส่วนใหญ่ใช้คือกลยุทธ์ด้านราคาทั้งนี้เพราะผู้ซื้อสินค้ายินดีจ่ายเงินที่มากขึ้นเพราะมีความเชื่อว่าผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์นั้นมีผลกระทบทางบวกกับสิ่งแวดล้อมโดยผู้ซื้อมีทัศนคติว่าผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์มีคุณค่ามากกว่าผลิตภัณฑ์ทั่วไป ต่อมา Ginsberg and Bloom (2004) ได้ทำการศึกษากลยุทธ์ทางการตลาดของผู้ประกอบการเกษตรอินทรีย์พบว่ากลยุทธ์ที่ผู้ประกอบการส่วนใหญ่ใช้คือกลยุทธ์ด้านราคาเช่นเดียวกับข้อค้นพบของ Roper

Rowley and Marco (2006) ศึกษาการกำหนดกลยุทธ์การตลาดของผู้ประกอบการเกษตรอินทรีย์เกี่ยวกับช่องทางการจัดจำหน่ายสินค้าที่ผู้ซื้อให้ความสนใจ เช่น ขายผ่านสื่อออนไลน์ เช่น อินเทอร์เน็ต เว็บไซต์ ตลาดออนไลน์ ขายผ่านซุปเปอร์มาร์เก็ต เช่น ในห้างสรรพสินค้า ขายผ่านร้านที่จำหน่ายผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์จากการศึกษาพบว่า ผู้ประกอบการส่วนใหญ่ขายสินค้าผ่านช่องทางอินเทอร์เน็ตเพราะส่งผลต่อการพัฒนาความสัมพันธ์กับผู้ซื้อและเป็นการเพิ่มโอกาสในการแข่งขันซึ่งเป็นช่องทางที่ Rajagopal (2007) ก็มีความคิดเห็นเช่นเดียวกันกับ Rowley and Marco โดยเพิ่มเติมในส่วนของผู้ประกอบการซึ่งจะให้ความสำคัญกับการจัดส่งที่รวดเร็วเพื่อสร้างความพึงพอใจให้แก่ผู้ซื้อแต่จากการศึกษาของ Benjamin, William and Anne (2007) ผู้ประกอบการส่วนใหญ่จะขายสินค้าผ่านร้านที่จำหน่ายผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์โดยทั้งที่เป็นเจ้าของและฝากขายทั้งนี้เพราะผู้ซื้อสินค้าเกษตรอินทรีย์ในปัจจุบันชอบที่จะเดินทางมาซื้อสินค้าด้วยตนเองซึ่งการศึกษาของ Benjamin, William and Anne ตรงกับข้อค้นพบของ Hamzaoui and Mehdi (2008)

สำหรับกลยุทธ์การส่งเสริมการตลาดเข้ามามีบทบาทสำคัญเนื่องจากพฤติกรรมของผู้ซื้อที่เปลี่ยนไปจากเดิมโดยเกิดจาก 2 ปัจจัยหลัก คือ ปัจจัยส่วนบุคคลวิถีการดำเนินชีวิตและปัจจัยด้านจิตวิทยา (ธีรพันธ์, 2544; Pamela, Benton, Warmerdam & Sheehan, 2000) การส่งเสริมการตลาดมีหลากหลากรูปแบบอาทิเช่น การโฆษณา การประชาสัมพันธ์ การตลาดทางตรง การส่งเสริมการขาย และการขายโดยบุคคล เป็นต้น จากการศึกษาของ Choo, Chung and Pysarchik (2004) พบว่าผู้ประกอบการใช้กลยุทธ์การส่งเสริมการตลาดโดยการโฆษณาให้ผู้ซื้อทราบถึงข่าวสารหรือข้อมูลเกี่ยวกับสินค้าโดยมีความคิดเห็นว่าข่าวสารที่ผู้ซื้อได้รับเป็นเสมือนตัวผลักดันที่จะทำให้เกิดความต้องการสินค้าเพิ่มมากขึ้นและส่งผลต่อการกลับมาซื้อสินค้าใหม่ในอนาคตเมื่อพบว่าสินค้านั้นๆ ตรงกับความต้องการของตนเองต่อมา Rawley and Marco (2006) พบว่าผู้ประกอบการจะไม่ทำการโฆษณาสินค้าผ่านโทรทัศน์แต่ทำการโฆษณาผ่านนิตยสารเพื่อสุขภาพเพราะต้องการเจาะกลุ่มผู้ซื้อโดยตรงหลังจากนั้นพบการศึกษากลยุทธ์การส่งเสริมการตลาดสำหรับสินค้าเกษตรอินทรีย์ของ Gemma (2009) พบว่าผู้ประกอบการเจาะจงไปที่การสร้างทัศนคติที่ดีในตัวสินค้าทำให้ผู้ซื้อเกิดความเชื่อมั่นในตัวสินค้า นอกจากนั้นยังทำการสื่อสารโดยตรงกับผู้ซื้อไม่ว่าจะเป็นการให้ข้อมูลสินค้าโดยตรง (ทางโทรศัพท์) หรือทางอ้อม (การติดต่อผ่านทางเว็บไซต์ที่ขายสินค้า) ซึ่งการจัดการ

ทางการตลาดเช่นนี้ส่งผลต่อระดับความตั้งใจในการจ่ายเงินที่สูงขึ้นและส่งผลต่อการแนะนำสินค้าต่อไปสู่ผู้ซื้อรายอื่นๆโดยจากข้อค้นพบของ Gemma (2009) ได้รับการสนับสนุนจาก Chen (2007) Hamzaoui and Mehdi (2008) Hee and Chung (2011) Mahapatra, Kumer and Chauhan (2010) Moore (2006) เกี่ยวกับความสัมพันธ์ที่เป็นเครือข่ายซึ่งส่งผลมาจากความเชื่อมั่น (Trust) ของผู้ซื้อรายเก่าส่งต่อไปยังผู้ซื้อรายใหม่เกิดเป็นพฤติกรรมการโน้มน้าวในกลุ่มของผู้ซื้อสินค้าเกษตรอินทรีย์ไปสู่กลุ่มผู้ที่ยังไม่ซื้อให้เกิดความสนใจในตัวสินค้า

ดังนั้นจากการทบทวนวรรณกรรมข้างต้นสามารถใช้สนับสนุนได้ว่าการศึกษากลยุทธ์ส่วนประสมทางการตลาดเป็นสิ่งที่มีความสำคัญซึ่งจะช่วยให้สามารถกำหนดเป้าหมายทางการตลาดและให้วิสัยทัศน์ที่ชัดเจน โดยจะส่งผลต่อผลตอบแทนทางการเงินขององค์การได้ดีกว่าการดำเนินงานที่ปราศจากการวางแผนระยะยาว (Delmas & Burbano, 2011; Ginsberg & Bloom, 2004)

วิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจเพื่อศึกษากลยุทธ์ส่วนประสมทางการตลาดของผู้ประกอบการสินค้าเกษตรอินทรีย์ในประเทศไทยโดยมีขั้นตอนการดำเนินงานดังนี้

ประชากรและวิธีการสุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ ผู้ประกอบการข้าวอินทรีย์ในประเทศไทย ทั้งนี้ผู้วิจัยคัดเลือกตัวอย่างของผู้ประกอบการข้าวอินทรีย์ในประเทศไทยโดยใช้วิธีการสุ่ม ตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ซึ่งผู้ตอบแบบสัมภาษณ์จะต้องมีคุณสมบัติ 2 ประการคือ 1) เป็นผู้รู้ (Key Informants) สามารถให้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับความคิดเห็นในการกำหนดกลยุทธ์ทางการตลาดสำหรับสินค้าเกษตรอินทรีย์ และ 2) เป็นผู้ปฏิบัติ (Casual Informants) สามารถให้ข้อมูลในเชิงลึกในการปฏิบัติเกี่ยวกับกระบวนการเพาะปลูก การป้องกันโรคและแมลงศัตรูพืช รวมถึงข้อมูลในการเก็บรักษาสินค้าและกระบวนการแปรรูปสินค้าได้ทั้งนี้ตัวอย่างของผู้ประกอบการสินค้าเกษตรอินทรีย์ในประเทศไทยที่ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์ต้องดำเนินธุรกิจมาแล้วไม่ต่ำกว่า 5 ปีจึงถือได้ว่าเป็นทั้งผู้รู้และผู้ปฏิบัติที่นำมาศึกษาเชิงสำรวจได้

โดยการศึกษาครั้งนี้ประกอบด้วยตัวอย่างของผู้ประกอบการสินค้า 6 ภูมิภาค คือ ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันออก ภาคตะวันตก และภาคใต้ ทั้งนี้หน่วยตัวอย่างที่ทำการเก็บข้อมูลในครั้งนี้มีทั้งหมด 13รายทั่วประเทศไทยซึ่งมีความเพียงพอต่อการนำมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Creswell, 1998 : p.64) โดยผู้วิจัยจะทำการเก็บตัวอย่างจากเมืองขนาดใหญ่หรือจังหวัดที่เป็นศูนย์กลาง (Capital City) หรือจังหวัดที่มีการเพาะปลูกข้าวอินทรีย์จำนวนมาก

แหล่งข้อมูล

ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) เป็นข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ประกอบการข้าวอินทรีย์ในประเทศไทยทั้ง 6 ภาค ทั้งหมดจำนวน 13ราย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ทำการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการข้าวอินทรีย์ทั้งหมด 6 ภาคในประเทศไทย ซึ่งประกอบไปด้วยภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันออก ภาคตะวันตกและภาคใต้ โดยเข้าสัมภาษณ์ทั้งแบบตัวต่อตัว (Face to Face) และโทรศัพท์

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) ตามหลักการของ Creswell (1998) ซึ่งจะเป็นการแจกแจงเนื้อหาที่ปรากฏในเอกสารหรือคำพูดเป็นการค้นหาความรู้ที่เป็นความจริงจากผู้รู้จริง (Key Informants) โดยเป็นการตีความตามความจริงที่คาดว่ามีนัยนิยม (Interpretive) หรือส่อเค้าว่าจะเป็นอย่างที่ให้เนื้อความไว้ตามหลักทฤษฎีและการทบทวนวรรณกรรมในประเด็นที่ต้องการค้นหาคำตอบโดยจะทำให้ทราบโครงสร้าง
และขอบเขตเนื้อหาได้อย่างละเอียด

เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือการวิจัยใช้แบบสัมภาษณ์แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 เป็นข้อมูลทั่วไปของผู้ประกอบการเกษตรอินทรีย์ในประเทศไทยซึ่งมีลักษณะเป็นแบบตรวจรายการ (Check List)โดยมีข้อถาม 8 ข้อ อันประกอบไปด้วย ลักษณะทางด้านประชากร (เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา รายได้ต่อเดือนของสถานประกอบการภูมิภาคที่สถานประกอบการตั้งอยู่) ระยะเวลาที่ประกอบธุรกิจประเภทของสินค้าที่ผลิตและจัดจำหน่าย

ตอนที่ 2 เป็นการกำหนดกลยุทธ์ทางการตลาดของผู้ประกอบการข้าวอินทรีย์ในประเทศไทยมีลักษณะเป็นแบบตรวจรายการและแบบคำถามปลายเปิด (Open-ended หรือ Unstructured interviews)โดยมีข้อถาม 6ข้อซึ่งเป็นข้อถามเกี่ยวกับกลยุทธ์ส่วนประสมทางการตลาดที่ผู้ประกอบการข้าวอินทรีย์ใช้ในการวางแผนทางการตลาด

สรุปผลการวิจัย

ภาพรวมข้อมูลทั่วไปของผู้ประกอบการข้าวอินทรีย์ในประเทศไทยโดยภาคเหนือมีผู้ประกอบการที่ได้ทำการสัมภาษณ์ทั้งหมด 2 รายภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 2 ราย ภาคกลาง 3 ราย ภาคตะวันออก 2 ราย ภาคตะวันตก 3 ราย และภาคใต้ 1 ราย รวมจำนวนทั้งหมด 13 ราย ผู้ประกอบการสินค้าส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงโดยมีจำนวน8 รายและเพศชาย 5 รายมีอายุเฉลี่ยโดยประมาณ 34 ปี มีสถานภาพสมรส ธุรกิจมีรายได้เฉลี่ยไม่เกิน 100,000 บาทต่อเดือน มีระยะเวลาในการประกอบธุรกิจเฉลี่ยไม่ต่ำกว่า 8 ปี

การกำหนดกลยุทธ์ทางการตลาดของผู้ประกอบการข้าวอินทรีย์ในประเทศไทย พบว่าผู้ประกอบการข้าวอินทรีย์ให้ความสำคัญกับกลยุทธ์การสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์โดยภาคเหนือภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคตะวันออกให้ความสำคัญกับการที่สินค้าจะต้องมีใบรับรองมาตรฐานคุณภาพสินค้าเพราะผู้ประกอบการมีความคิดเห็นว่าเป็นหลักประกันความมั่นใจให้แก่ผู้ซื้อและเป็นสิ่งที่สามารถสร้างมาตรฐานให้กับสินค้าผู้ประกอบการในภาคกลางและตะวันตกให้ความสำคัญกับการสร้างตราสินค้าเพราะต้องการสร้างการจดจำในสินค้ากับผู้ซื้อและผู้ประกอบการสำหรับภาคใต้ให้ความสำคัญกับการเปิดเผยข้อมูลที่โปร่งใสเช่น ให้ผู้ซื้อสามารถเข้าเยี่ยมชมกระบวนการเพาะปลูกและแปรรูปข้าวอินทรีย์โดยผู้ประกอบการมีความคิดเห็นว่าจะทำให้ผู้ซื้อมั่นใจว่าสินค้ามีความปลอดภัยและสามารถตรวจสอบได้จริง

สำหรับกลยุทธ์ด้านราคาผู้ประกอบการข้าวอินทรีย์ในประเทศไทยในภาคเหนือและภาคตะวันออกมีความคิดเห็นในเรื่องของราคาขาย 2 ความคิดเห็น (ผู้ประกอบการภาคเหนือ 2 ราย

(ให้ความคิดเห็นในเรื่องราคาทั้ง 2 มุมมองและภาคตะวันออก 2 รายได้ให้ความคิดเห็นในเรื่องราคาทั้ง 2 มุมมองเช่นกัน) คือ 1) มีความคิดเห็นว่าราคาขายข้าวอินทรีย์น่าจะสูงกว่าข้าวทั่วไป ซึ่งปัจจัยที่ทำให้ราคาขายนั้นแตกต่างกันเกิดจากคุณภาพของสินค้า ความยากในการเพาะปลูก ฤดูกาลของสินค้า คุณภาพของสินค้าและชื่อเสียงของตราสินค้า 2) ราคาขายข้าวอินทรีย์ควรมีความใกล้เคียงกับข้าวทั่วไปเพราะจะทำให้สินค้าเป็นที่รู้จักและง่ายแก่การขาย สำหรับภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคตะวันตกและใต้ ผู้ประกอบการมีความคิดเห็นในการกำหนดราคาขายเหมือนกันคือราคาขายข้าวอินทรีย์ควรมีราคาใกล้เคียงกับข้าวทั่วไปแต่ปัจจัยที่ทำให้ราคาขายนั้นแตกต่างกันเพราะคุณภาพของสินค้า ต้นทุนค่าขนส่ง และชื่อเสียงของตราสินค้า ทั้งนี้กล่าวโดยสรุปได้ว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อการที่ทำให้ราคาข้าวอินทรีย์สูงกว่าข้าวทั่วไปเพราะกระบวนการเพาะปลูกข้าวในช่วงระยะปรับเปลี่ยนทำให้มีต้นทุนการผลิตสูง ปัจจัยในเรื่องคุณภาพสินค้า ฤดูกาลและชื่อเสียงของตราสินค้า นอกจากนั้นผู้ประกอบการยังมีความคิดเห็นว่าราคาขายสินค้าเกษตรอินทรีย์น่าจะมีราคาสูงกว่าสินค้าประเภทเดียวกันแต่มิได้ผลิตด้วยกระบวนการเกษตรอินทรีย์

ต่อมากลยุทธ์ช่องทางการกระจายสินค้าผู้ประกอบการข้าวอินทรีย์ในภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันออกและภาคตะวันตกให้ความสนใจช่องทางการขายสินค้าผ่านซุปเปอร์มาร์เก็ตเพราะสามารถกระจายสินค้า ขยายฐานผู้ซื้อได้ง่าย ได้ใกล้ชิดกับลูกค้า ผู้ซื้อสามารถหาซื้อสินค้าได้ง่ายและได้รับความสะดวกสบายในการเดินทางมาเพื่อซื้อสินค้าสำหรับผู้ประกอบการในภาคใต้ให้ความสนใจช่องทางขายสินค้าผ่านระบบสมาชิก เช่น สหกรณ์เพราะสามารถกระจายสินค้าได้ง่ายและมีความมั่นคงในเรื่องของราคาขายที่ชัดเจน

และสุดท้ายกลยุทธ์การส่งเสริมการตลาดผู้ประกอบการข้าวอินทรีย์ในภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันออกและภาคตะวันตกให้ความสนใจการใช้เว็บไซต์หรือเว็บเพจของตนเองในการสื่อสารหรือติดต่อกับลูกค้าเพราะง่ายต่อการจัดทำโฆษณา เป็นสื่อที่มีความทันสมัยได้รับความนิยมในปัจจุบัน เข้าถึงผู้ซื้อได้ง่าย ได้รับฟังความคิดเห็นของผู้ซื้อโดยตรงซึ่งก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในเรื่องของความต้องการที่แท้จริงที่มีต่อตัวสินค้า และภาคใต้ให้ความสนใจการจัดทำบัตรสมาชิกเพราะสามารถกระตุ้นยอดขายและการกลับมาซื้อสินค้าซ้ำที่รวดเร็วขึ้น

อภิปรายผล

จากผลการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) พบว่าผู้ประกอบการข้าวอินทรีย์ในประเทศไทยมีความคิดเห็นในเรื่องกลยุทธ์ส่วนประสมทางการตลาดที่หลากหลายซึ่งผู้ประกอบการมีความคาดหมายในกลยุทธ์ทางการตลาดให้ตรงกับกลุ่มผู้บริโภคเป้าหมายให้มากที่สุดเหตุผลเพื่อความสำเร็จทางธุรกิจและการขยายตัวของตลาดข้าวอินทรีย์จากการวิเคราะห์กลยุทธ์ส่วนประสมทางการตลาดของผู้ประกอบการพบว่าผู้ประกอบการข้าวอินทรีย์ให้ความสำคัญกับกลยุทธ์การสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์โดยภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคตะวันออกให้ความสำคัญกับการที่สินค้าต้องมีใบรับรองมาตรฐานคุณภาพสินค้าซึ่งตรงกับข้อค้นพบของ DeBoer (2003) Dimitri and Greene (2002) Hamzaoui and Mehdi (2008) McEachern and McClean (2002) และ Rajagopa (2007) ที่ค้นพบว่าการกำหนดกลยุทธ์ทางด้านปัจจัยทางการตลาดในส่วนของการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์มีความสำคัญและมีอิทธิพลต่อการซื้อซ้ำหรือความตั้งใจที่จะซื้อสินค้าและการเติบโตของยอดขาย โดยปัจจัยที่ส่งผลต่อความคิดเห็นทางบวกของผู้ซื้อคือการที่สินค้ามีใบรับรองมาตรฐานคุณภาพสินค้า (Certificate)

ผู้ประกอบการในภาคกลางและตะวันตกให้ความสำคัญกับการสร้างตราสินค้าซึ่งตรงกับข้อค้นพบของ Hamzaoui and Mehdi (2008) Moore (2006) Rawley and Marco (2006) เพราะต้องการสร้างการจดจำในสินค้าส่งผลต่อการตอบรับของผู้ซื้อที่ดีขึ้น โดยผู้ซื้อมีการกลับมาซื้อสินค้าซ้ำซึ่งตราสินค้ามีความสำคัญอย่างมากและเป็นพื้นฐานในการสร้างความเติบโตระยะยาวแก่สินค้าเกษตรอินทรีย์ โดยตราสินค้าจะส่งผลต่อความภักดีที่ลูกค้าจะมีต่อสินค้า (Brand Loyalty) และสำหรับผู้ประกอบการข้าวอินทรีย์ในภาคใต้ให้ความสำคัญกับการเปิดเผยข้อมูลที่โปร่งใสซึ่งตรงกับข้อค้นพบของMcEachern and McClean (2002) และ Somnath and Baisya (2009) ซึ่งการเปิดเผยข้อมูลที่โปร่งใสจะทำให้ผู้ซื้อเกิดความมั่นใจว่าสินค้ามีความปลอดภัย สามารถตรวจสอบได้จริง โดยกลยุทธ์นี้จะส่งผลต่อความต้องการเริ่มทดลองใช้สินค้าได้ (Dimitri & Greene, 2002; Hamzaoui& Mehdi, 2008)

สำหรับข้อค้นพบของกลยุทธ์ด้านราคาของผู้ประกอบการข้าวอินทรีย์ในประเทศไทยในภาคเหนือและภาคตะวันออกมีความคิดเห็นในเรื่องของราคาขาย 2 ความคิดเห็นคือ 1) มีความคิดเห็นว่าราคาขายข้าวอินทรีย์น่าจะสูงกว่าข้าวทั่วไป ซึ่งปัจจัยที่ทำให้ราคาขายนั้นแตกต่างกันเกิดจากคุณภาพของสินค้า ความยากในการเพาะปลูก ฤดูกาลของสินค้า คุณภาพของสินค้าและชื่อเสียงของตราสินค้า ผู้ประกอบการมีความคิดเห็นว่าข้าวอินทรีย์ควรมีราคาขายที่สูงกว่าข้าวทั่วไปทั้งนี้เพราะข้าวอินทรีย์จะมีช่วงระยะปรับเปลี่ยนทำให้มีต้นทุนการผลิตสูง ปัจจัยในเรื่องคุณภาพสินค้า ฤดูกาลและชื่อเสียงของตราสินค้าซึ่งตรงกับข้อค้นพบของ Dreezens, Martijn, Tenbult, Kok, Vries and Nanne (2008) Krystallis and Chryssohoidis (2005) Lohr and Park (1999) ที่ผู้ประกอบการส่วนใหญ่จะตั้งราคาขายข้าวอินทรีย์สูงกว่าข้าวทั่วไปโดยนักวิจัยดังกล่าวข้างต้นได้ทำการศึกษาความคิดเห็นของผู้ซื้อในเรื่องของการกำหนดราคาขายผลจากการสำรวจพบว่าผู้ซื้อส่วนมากยินดีที่จะจ่ายเงินที่สูงขึ้นร้อยละ 10-40 เมื่อเทียบกับราคาสินค้าทั่วไปเพื่อแลกกับความปลอดภัยและคุณภาพของสินค้าที่ดี นอกจากนั้นจากการศึกษาของ Hill and Lynchehaun (2002) ยังพบว่าการกำหนดราคาขายของผู้ประกอบการไม่มีผลกระทบต่อการซื้อสินค้าเพราะผู้ซื้อส่วนมากไม่สนใจปัจจัยทางด้านราคาเพราะมีความคิดเห็นว่าสินค้าเกษตรอินทรีย์มีประโยชน์ต่อสุขภาพมากกว่าสินค้าทั่วไป ต่อมา Krystallis and Chryssohoidis (2005) ได้ทำการศึกษาปัจจัยทางด้านราคาพบว่าผู้ซื้อสินค้าเกษตรอินทรีย์มีความคิดเห็นเดียวกันคือพวกเขามีความเต็มใจที่จะจ่ายเงินเพื่อซื้อสินค้าเกษตรอินทรีย์ที่มีราคาสูงกว่าสินค้าทั่วไป (Premium Price) ด้วยเหตุผลในเรื่องของความกังวลเกี่ยวกับความปลอดภัยของอาหาร (Concerns about food safety) ต้องการมีสุขภาพที่ดี (Good health Need) และมีความกังวลต่อสิ่งแวดล้อม (Environmental Concern) และ 2) ราคาขายข้าวอินทรีย์ควรมีความใกล้เคียงกับข้าวทั่วไปเพราะจะทำให้สินค้าเป็นที่รู้จักและง่ายแก่การขาย สำหรับภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคตะวันตกและใต้ ผู้ประกอบการมีความคิดเห็นในการกำหนดราคาขายเหมือนกันคือราคาขายข้าวอินทรีย์ควรมีราคาใกล้เคียงกับข้าวทั่วไปแต่ปัจจัยที่ทำให้ราคาขายนั้นแตกต่างกันเพราะคุณภาพของสินค้า ต้นทุนค่าขนส่ง และชื่อเสียงของตราสินค้าซึ่งตรงกับการศึกษาของ Grannis and Thilmang (2002) และ Krystallis and Chryssohoidis (2005) ที่ผู้ประกอบการให้ความสำคัญกับกลยุทธ์การกำหนดราคาของสินค้าเกษตรอินทรีย์โดยใช้ราคาของสินค้าทั่วไปเป็นพื้นฐาน ซึ่งจะสามารถใช้เป็นกลยุทธ์ในการดึงดูดความสนใจให้ลูกค้าซื้อสินค้าได้มากขึ้นและให้ความสำคัญกับกลยุทธ์การตั้งราคาต่ำในการดึงดูดความสนใจของลูกค้าเพื่อให้มีส่วนแบ่ง

ทางการตลาดที่สูงขึ้น แม้ว่าในช่วงแรกอาจจะมีกำไรที่น้อยแต่ผู้ประกอบการจะคำนึงถึงสินค้าเป็นที่รู้จักมากขึ้น มีจำนวนที่ขายสินค้าได้เพิ่มขึ้นและจากการกำหนดกลยุทธ์ดังกล่าวจะส่งผลตอบแทนที่ได้รับกลับมาในระยะยาว (Grannis & Thilmang, 2002; Krystallis & Chryssohoidis, 2005)

ต่อมากลยุทธ์ช่องทางการกระจายสินค้าผู้ประกอบการข้าวอินทรีย์ในภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันออกและภาคตะวันตกให้ความสนใจช่องทางการขายสินค้าผ่านซุปเปอร์มาร์เก็ตซึ่งตรงกับข้อค้นพบของ Benjamin et al (2007) Hamzaoui and Mehdi (2008) และ Rowley and Marco (2006) ซึ่งปัจจุบันผู้ประกอบการสินค้าเกษตรอินทรีย์โดยส่วนมากจะใช้ช่องทางการจัดจำหน่ายสินค้าผ่านซุปเปอร์มาร์เก็ตเพราะส่งผลต่อการพัฒนาความสัมพันธ์กับผู้ซื้อและเป็นการเพิ่มโอกาสในการแข่งขันสาเหตุเพราะทำให้การจัดการทางการตลาดเป็นไปได้ง่ายสามารถเข้าถึงผู้ซื้อได้มากกว่าทั้งนี้จากการขายสินค้าผ่านซุปเปอร์มาร์เก็ตการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง (Collaborate DistributionNetwork) หรือสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้ประกอบการสินค้าด้วยกัน ซึ่งเป็นสิ่งที่สำคัญที่จะทำให้ธุรกิจดำเนินไปอย่างราบรื่น จากการศึกษาวรรณกรรมที่ผ่านมาพบว่าการส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือระหว่างผู้ประกอบการสินค้าด้วยกัน (Business to Business : B2B) ก่อให้เกิดการดำเนินธุรกิจในระยะยาวไม่ว่าจะเป็นภายในประเทศหรือการค้าระหว่างประเทศ จากการศึกษาของ Claro and Borin (2004) การให้ความร่วมมือกันทั้งผู้ที่ผลิตสินค้า ผู้ประกอบการและบุคคลที่กำหนดกลยุทธ์ทางการตลาดส่งผลต่อการเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารงานมากยิ่งขึ้น

สำหรับผู้ประกอบการในภาคใต้ให้ความสนใจช่องทางขายสินค้าผ่านระบบสมาชิก เช่น สหกรณ์เพราะสามารถกระจายสินค้าได้ง่ายและมีความมั่นคงในเรื่องของราคาขายที่ชัดเจนซึ่งตรงกับการศึกษาของ Claro and Borin (2004) Hughner et al. (2007) และ Squires, Juric and Cornwell (2001) โดยมีข้อค้นพบว่าผู้ประกอบการที่ขายสินค้าผ่านระบบสมาชิกเป็นสิ่งที่สามารถสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับตัวแทนจำหน่ายสินค้า (คนกลาง) ซึ่งส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารธุรกิจมากขึ้นและทำให้ตลาดสินค้าเกษตรอินทรีย์ในประเทศอังกฤษเติบโตอย่างรวดเร็วซึ่งส่งผลต่อความสำเร็จของธุรกิจเพราะการขายสินค้าผ่านระบบสมาชิกจะมีความใกล้ชิดกับผู้ซื้อมากที่สุดและเขาจะนำข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการของผู้ซื้อกลับมายังฟาร์มเพื่อทำการพัฒนาสินค้าและทำการผลิตสินค้าได้ตรงตามความต้องการของผู้ซื้อได้มากยิ่งขึ้น

สุดท้ายกลยุทธ์การส่งเสริมการตลาดของผู้ประกอบการข้าวอินทรีย์ในภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันออกและภาคตะวันตกให้ความสนใจการใช้อินเทอร์เน็ตในการสื่อสารหรือติดต่อกับลูกค้า ซึ่งตรงกับข้อค้นพบของ Chen (2007) Hamzaoui and Mehdi (2008) Hee and Chung (2011) Gemma (2009) Mahapatra et al (2010) และ Moore (2006) พบว่าผู้ประกอบการใช้ช่องทางในการจัดจำหน่ายสินค้าโดยให้ความสนใจกับการใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อติดต่อผู้ซื้อผ่านทางเว็บไซต์เพื่อให้ข้อมูลข่าวสารต่างๆ และทำให้ผู้ซื้อทราบถึงประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากสินค้าเกษตรอินทรีย์ผู้ซื้อสามารถสั่งซื้อสินค้าผ่านเวบเพจและผู้ประกอบการจะใช้กลยุทธ์การจัดส่งสินค้าที่รวดเร็วเพื่อสร้างความประทับใจ ซึ่งผลลัพธ์ที่ได้คือผู้ซื้อสามารถจดจำตราสินค้าได้อยู่ในระดับที่ดีมาก นอกจากนั้นผู้ประกอบการยังสามารถสัมผัสความคิดเห็นของผู้ซื้อได้โดยตรงจากหน้าเวบเพจ เช่น เมื่อผู้ซื้อสงสัยในตัวสินค้าผู้ประกอบการก็สามารถตอบคำถามและให้ข้อมูลแก่ผู้ซื้อได้โดยตรงซึ่งถือว่าเป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้ซื้อส่งผลต่อความเชื่อมั่นที่ผู้ซื้อมีให้ต่อ

ตราสินค้านั้น เกิดการกลับมาซื้อซ้ำ เกิดความพึงพอใจในตราสินค้า เกิดความภักดีในตราสินค้าและส่งผลต่อยอดขายที่เพิ่มสูงขึ้นสำหรับภาคใต้ให้ความสนใจกับการจัดทำบัตรสมาชิกเพราะสามารถกระตุ้นยอดขายและการซื้อซ้ำรวดเร็วขึ้นซึ่งตรงกับข้อค้นพบของ Blackwell, Blackwell, Miniard, and Engel (2002) Rawleyand Marco (2006) Semenik (2002) Tarkiainen and Sundqvist (2005) Zepeda and Jinghan (2006) พบว่าผู้ประกอบการที่ให้ความสนใจการจัดทำบัตรสมาชิกเพราะต้องการสร้างความสัมพันธ์กับผู้ซื้อเพื่อที่จะได้ทราบถึงความต้องการที่แท้จริงและต้องการที่จะพัฒนาระบบการจัดข้อมูลทั้งหมดในห่วงโซ่สินค้าเกษตรอินทรีย์ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของสินค้า ผู้ซื้อและการกระจายสินค้าให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะ

สำหรับข้อเสนอแนะของการศึกษาในครั้งนี้มี 3 ส่วน คือ 1) ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ประกอบการข้าวอินทรีย์ในประเทศไทย 2) ข้อเสนอแนะสำหรับภาครัฐบาลและเอกชน และ 3) ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยในอนาคต

1) ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ประกอบการข้าวอินทรีย์ในประเทศไทย

1.1) ควรมีผู้เชี่ยวชาญทางด้านการเพาะปลูกข้าวอินทรีย์ที่มีประสบการณ์และประสบความสำเร็จเป็นตัวแทนที่จะให้ความรู้อบรมเกี่ยวกับกระบวนการหรือขั้นตอนในการเพาะปลูกแก่ผู้ประกอบการเกษตรอินทรีย์รายใหม่ที่ยังขาดประสบการณ์ทั้งนี้เพื่อให้ผู้ประกอบการทุกรายได้รับใบรับรองมาตรฐานสินค้าเพื่อเป็นหลักประกันในการสร้างความมั่นใจให้กับผู้ซื้อ

1.2) ผู้ประกอบการข้าวอินทรีย์ควรให้ความสำคัญกับกลยุทธ์ด้านราคาโดยจะต้องทำให้ข้าวอินทรีย์มีราคาขายใกล้เคียงกับข้าวทั่วไป

1.3) ผู้ประกอบการข้าวอินทรีย์ควรให้ความสำคัญกับการขายสินค้าผ่านซุปเปอร์มาร์เก็ตเพราะสามารถกระจายสินค้าได้ดีและขยายฐานลูกค้าได้ง่าย

1.4) ผู้ประกอบการข้าวอินทรีย์ควรให้ความสำคัญกับการสร้างเวบไซต์หรือเวบเพจของตนเองในการสื่อสารติดต่อกับลูกค้าเพราะง่ายแก่การทำโฆษณา

2) ข้อเสนอแนะสำหรับภาครัฐบาลและเอกชน

หน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องสามารถนำข้อมูลที่ได้รับจากการศึกษาในครั้งนี้เผยแพร่หรือประชาสัมพันธ์แก่ผู้ประกอบการข้าวอินทรีย์ในภูมิภาคต่างๆเกี่ยวกับทิศทางในการกำหนดกลยุทธ์ทางการตลาดโดยอาจทำการประชาสัมพันธ์ผ่านทางเว็บไซต์ขององค์กร

3.) ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยในอนาคต

3.1) ทำการศึกษากลยุทธ์ส่วนประสมทางการตลาดของผู้ประกอบการสินค้าเกษตรอินทรีย์ชนิดต่างๆ ในประเทศไทยโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยจากการศึกษานี้ในการวิจัย ทั้งนี้ผลการศึกษาที่ได้จะช่วยให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับกลยุทธ์ทางการตลาดของสินค้าเกษตรอินทรีย์ชนิดต่างๆ ที่มากขึ้น

3.2) ทำการศึกษากลยุทธ์ส่วนประสมทางการตลาดของผู้ประกอบการข้าวอินทรีย์ ในประเทศไทยโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยในเชิงปริมาณเพื่อเพิ่มน้ำหนักผลลัพธ์ของการศึกษากลยุทธ์ทางการตลาดที่เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพในครั้งนี้

3.3) ศึกษาเกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้ประกอบการข้าวอินทรีย์ในประเทศไทยทำการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก ซึ่งข้อมูลที่ได้จะเป็นประโยชน์ในการจัดทำฐานข้อมูลของผู้ประกอบการข้าวอินทรีย์ที่มีความน่าเชื่อถือมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กรีนเน็ท (2557) 10 ตุลาคม 2557 http://www.greennet.or.th/article/1009

ธีรพันธ์ โล่ห์ทองคำ.(2544).Strategic IMC กลยุทธ์สื่อสารการตลาดแบบครบวงจร. Tipping Point Press.

สมาคมการค้าเกษตรอินทรีย์ (2557) 14 ตุลาคม 2557 http://www.thaiorganictrade.com/

Benjamin, M. O., William, K. H., & Anne, C. B. (2007). Purchasing organic food in US food systems; A study of attitudes and practice. *British Food Journal Bradford, 109,* 399.

Blackwell, R. D., Miniard, P. W., & Engel, F. J. (2002). Consumer Behavior. Singapore: Thomson Learning Inc.

Chen, M. (2007). Consumer attitudes and purchase intentions in relation to organic foods in Taiwan moderating effects of food-related personality traits. *Food Quality and Preference, 18,* 10-21.

Choo, H., Chung, J. E., & Pysarchi, D. T. (2004). Antecedents to new food product purchasing behavior among innovator groups in India. *European Journal of Marketing, 38,* 608-662.

Claro, P. D., & Borin, P. (2004). Coordinating B2B cross-border supply chains: the case of the organic coffee industry. *The Journal of Business and Industrial Marketing Santa Barbara, 19,* 405.

Creswell, J. (1998). *Qualitative inquiry and research design* (5 Ed.). Thousand Oaks: CA : Sage.

DeBoer, J. (2003). Sustainability labelling schemes: the logic of their claims and their functions for stakeholders. *Business Strategy and the Environment,, 12,* 254-264.

Delmas, M. A., & Burbano, V. C. (2011). The drivers of green washing. *California Management Review, 54*(1), 64-87.

Dimitri, C., & Greene, C. (2002). *Recent Growth Patterns in the U.S. Organic Foods Market.Economic Research Service Agriculture Information.* (Master of Business Administration), Washington DC, United States.

Dreezens, E., Martijn, C., Tenbult, P., Kok, G., Vries, D., & Nanne, K. (2008). The Missing Link: On Strengthening the Relationship Between Values and Attitudes. *Basic & Applied Social Psychology, 30,* 142-152.

Gemma, C. H., & Aikaterini, M. (2002). Consumer perception of organic food production and farm animal welfare. *British Food Journal Bradford, 104,* 287.

Gemma, E. (2009). *Social Movements.Habermas and Social Movement Theory*. Manchester University.

Ginsberg, M., & Bloom, P. N. (2004). Choosing the right green marketing strategy. *Management Review, 46*(1), 79-84.

Grannis, J., & Thilmang, D. D. (2002). Marketing Natural pock An empirical analysis of consumer in the Mountain Region. *Agribusiness, 18,* 475-489.

Hamzaoui, E. L., & Mehdi, Z. (2008). Decision making process of community organic food consumers an exploratory study. *Journal of Consumer Marketing, 25,* 95-104.

Hee, Y. K., & Chung, E. J. (2011). Consumer purchase intention for organic personal care products. *Journal of Consumer Marketing, 28,* 40-47.

Hill, H., & Lynchehaun, F. (2002). Organic milk: attitudes and consumption patterns. *British Food Journal,, 104,* 526-542.

Howard, H. P., & Patricia, A. (2006). Beyond organic : consumer interest in new l abeling schemes in the central coast of California. *International Journal of Consumer Studies,, 30,* 439-451.

Hughner, S. R., Pierre, M., Prothero, A., Shultz, J. C., & Stanton, J. (2007). Who are organic food consumers? A compilation and review of why people purchase organic food. *Journal of Consumer Behaviour, 6,* 94.

Kahneman, D., & Tversky, A. (1979). Prospect Theory: An Analysis of Decision under Risk. *The Econometric Society, 47,* 263-292.

Kotler, P. (2000). Marketing Management Millenium Edition. New Jersey: Prentice-Hall.

Kotler, P., & Keller, K. L. (2006). *Marketing Management.* (12 ed.). NJ: Publication Upper Saddle River Pearson Prentice Hall.

Krystallis, A., & Chryssohoidis, G. (2005). Consumers willingness to pay for organic food: Factors that affect it and variation per organic product type. *British Food Journal, 107,* 320-343.

Lohr, L., & Park, T. (1999). Integrated markup rules for optimal pricing decisions in expanding markets for organic produce. *London Applied Economics, 31,* 885.

Mahapatra, S. N., Kumer, J., & Chauhan, A. (2010). Consumer Satisfaction, Dissatisfaction and Post-Purchase Evaluation : An Empirical study on small size passenger cars in India. *International Journal of Business and Society, 11,* 97-108.

McEachern, M. G., & McClean. (2002). Organic Purchasing motivation and attitudes : are they ethical? *International Journal of Consumer Studies Oxford, 26,* 85-92.

Miles, M. P., & Covin, J. G. (2000). Environmental marketing : a source of reputational, competitive, and financial advantage. *Journal of Business Ethics, 23,* 299-311.

Moore, O. (2006). Understanding postorganic fresh fruit and vegetable consumers at participatory farmers' markets in Ireland: reflexivity, trust and social movements. *International Journal of Consumer Studies Oxford, 30,* 416.

Pamela, W., Benton, L., Warmerdam, J., & Sheehan, P. (2002). Comparative of organic and conventional fresh product Consumers in the Boston Area. *Society for Risk Analysis, 20,* 735-746.

Rajagopal, A. (2007). Buying decision towards organic product : an analysis of customer value and brand drivers. *International Journal of Emerging Markets, 2*(3), 236-251.

Reinhardt, F. L. (1998). Environmental product differentiation: implications for corporate strategy. *California Management Review, 40*(4), 43-73.

Rowley, J., & Marco. (2006). SpieziaOrganic : an SME Marketing Case Study. *The Marketing Review, 6,* 253-236.

Semenik, R. J. (2002). *Promotion and Integrated Marketing Communication.* Ohio South-Western.

Somnath, C., & Baisya, K. R. (2009). The influences of consumer innovativeness and consumer evaluation attributes in the purchase of fashionable ethnic wear in India I*nternational Journal of Consumer Studies Oxford, 33*, 706.

Squires, L., Juric, B., & Cornwell, B. T. (2001). Level of market development and intensity of organic food consumption: Cross-cultural study of Danish and New Zealand consumers. *The Journal of Consumer Marketing Santa Barbara, 18,* 392.

Tarkiainen, A., & Sundqvist, S. (2005). Subjective norms, attitudes and intentions of Finnish consumers in buying Organic Food. *British Food Journal, 107,* 808-822.

Zepeda, L., & Jinghan, L. (2007,). Characteristics of Organic Food Shoppers. *Journal of Agricultural and Applied Economics Athens, 39,* 17.

การประยุกต์ใช้ซิกซ์ซิกม่าร่วมกับระบบ Toyota Production System ในการปรับปรุงกระบวนการทำงานของแผนกตัวถังและสีบริษัทโตโยต้า สงขลา จำกัด

Application of Six Sigma in Conjunction with Toyota Production System to Improve the Process of the Body and Paint Departments Toyota Songkhla Co., Ltd.

จุฑามาศ พรหมมนตรี*
Jutamas Prommontree*
วราภรณ์ สุขแสนชนานันท์**
Waraporn Suksanchananun**

* อาจารย์ประจำสาขาวิชาการจัดการอุตสาหกรรม คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่
* Lecturer, Department of Industrial Management, Hatyai Business School, Hatyai University
* Email: jutamas@hu.ac.th
** อาจารย์ประจำสาขาวิชาการจัดการ คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่
** Lecturer, Department of Management, Hatyai Business School, Hatyai University
** Email: goi_hu@hotmail.com, waraporn@hu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาและปรับปรุงกระบวนการทำงานของแผนกตัวถังและสี บริษัทโตโยต้า สงขลา จำกัด โดยประยุกต์ใช้ ซิกซ์ซิกม่าร่วมกับ ระบบ TPS กลุ่มตัวอย่างที่ใช้งานวิจัยได้แก่ รถที่เข้ามารับบริการในบริษัท โตโยต้า สงขลา จำกัด ช่วงเดือน พฤศจิกายน – กุมภาพันธ์ 2557 โดยจำนวนรถในการจับเวลาก่อนและหลังการปรับปรุงด้วยระบบ TPS นั้น ใช้อย่างละ 30 คัน คำนวณจากการแจกแจงแบบ Z ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ± 5% การดำเนินการวิจัย เริ่มต้นจากการศึกษากระบวนการทำงานของแผนกตัวถังและสี ของบริษัทโตโยต้า เพื่อนำมาวิเคราะห์ตามแนวคิด ซิกซ์ซิกม่า ร่วมกับระบบ TPS ซึ่งแนวคิด ซิกซ์ซิกม่า ประกอบด้วยขั้นตอนการแก้ปัญหา 5 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นตอนการนิยามปัญหา 2) ขั้นตอนการวัดสภาพของปัญหา 3) ขั้นตอนการวิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหา 4) ขั้นตอนการปรับปรุงแก้ไข และ 5) ขั้นตอนการควบคุม สำหรับแนวคิดของระบบ TPS จะนำมาใช้ในการวิเคราะห์เพื่อปรับปรุงแก้ไขปัญหานั่นเอง ผลการวิจัยพบว่า 1) สามารถลดเวลาการทำงานได้โดยรวม 15 ชั่วโมง 25 นาที คิดเป็น 9.12% 2) ผลการเปรียบเทียบเวลาการทำงานระหว่างก่อนและหลังการปรับปรุงด้วยระบบ TPS รวมทุกขั้นตอนมีผลคือไม่แตกต่างกัน แต่อย่างไรก็ตามเมื่อทำการทดสอบแต่ละขั้นตอนพบว่า เวลาการทำงานระหว่างก่อนกับหลังการปรับปรุงด้วยระบบ TPS ของขั้นตอนการประเมินราคาแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.001 และเวลาการทำงานระหว่างก่อนกับหลังการปรับปรุงด้วยระบบ TPS ของขั้นตอนซ่อมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

การประยุกต์ใช้ซิกซ์ซิกม่าร่วมกับ ระบบ Toyota Production System ในการปรับปรุงกระบวนการทำงานของแผนกตัวถังและสี บริษัทโตโยต้า สงขลา จำกัด สามารถลดเวลาโดยรวมได้และเป็นการเพิ่มอัตราการส่งมอบตามเวลาที่สัญญาในการรับรถ จาก 0.67 เป็น 0.83 คิดเป็น 16.67%

คำสำคัญ : การปรับปรุง ซิกซ์ซิกม่า Toyota Production System แผนกตัวถังและสี

Abstract

The objectives of this research were to examine and improve working process of body and paint department at Toyota Songkhla Co.,Ltd. by applying six sigma in conjunction with Toyota Production System (TPS). A sample was selected from 30 of actual customer cars between Nov. 2013-Feb. 2014 calculated on the timer before and after adapt and improvement by the TPS system. The data was analyzed by type Z at confidence level of 95% ± 5%. Started with working investigated and analyze by the six sigma concept consist of 5 steps. 1) Defining the problem, 2) Check and measurement problem, 3) Analysis of the problem, 4) Improving process, and 5) Quality Control. The TPS concept will be used in the analysis to improve working process and the result showed that 1) Totally reduce the overall working time is 15 hours 25 minutes equivalent to 9.12%, 2) Working time between before and after improvement with TPS overall process is no different however, when we classified in each section be found that Working time between before and after improvement with TPS of the price estimate process is different at Significant at 0.001 and the Working time between before and after improvement with TPS of the repair section process is different at Significant at 0.05

Application of six sigma conjunction with Toyota Production System to improve work processes to reduce working time and increase the delivery time commitment ratio up 0.67 to 0.83 which equivalent to 16.67%

Keywords: Improvement, Six Sigma, Toyota Production System, Body and Paint Department

บทนำ

รถยนต์กลายเป็นสิ่งจำเป็นในการดำรงชีวิตในยุคปัจจุบัน แม้ว่าราคาน้ำมันจะสูงขึ้น แต่ส่งผลกระทบน้อยมากต่อยอดขายรถยนต์ ประกอบกับมีนโยบายรัฐบาลที่คืนภาษีให้กับผู้ซื้อรถคันแรกปัจจัยนี้ไปกระตุ้นคนหนุ่มสาวที่เพิ่งจบใหม่ ทำงานได้ไม่นาน นิยมออกรถคันแรก เห็นได้จากการจดทะเบียนรถสะสมที่เพิ่มขึ้นโดยเฉพาะในกรุงเทพมหานครและจังหวัดใหญ่ๆ ในแต่ละภูมิภาค จากสถิติของกรมการขนส่งทางบกในปี 2556 พบว่า ทั่วประเทศไทยมีการจดทะเบียนรถยนต์นั่งส่วนบุคคลไม่เกิน 7 คน จำนวน 6,736,562 คัน แบ่งเป็นกรุงเทพมหานคร 3,356,099 คัน และส่วนภูมิภาค 3,380,463 คัน สำหรับปี 2555 พบว่า ทั่วประเทศไทยมีการจดทะเบียนรถยนต์นั่งส่วนบุคคลไม่เกิน 7 คน จำนวน 5,437,988 คัน แบ่งเป็นกรุงเทพมหานคร 2,972,305 คัน และส่วนภูมิภาค 2,884,149 คัน จากสถิติพบว่า มีอัตราการจดทะเบียนสะสมเพิ่มขึ้นถึง 19.28% (กรมการขนส่งทางบก, 2556)

เมื่อตลาดรถยนต์มีอัตราการเติบโตจากปัจจัยภายนอกดังกล่าว ส่งผลให้ธุรกิจซ่อมบำรุงรถยนต์เติบโตตามไปด้วย เนื่องจากรถยนต์เหล่านี้จำเป็นจะต้องได้รับการบำรุงรักษา เพื่อให้สามารถใช้งานได้อย่างคุ้มค่าต่อราคารถยนต์ที่สูง และที่สำคัญรถยนต์มีโอกาสที่จะประสบอุบัติเหตุได้อยู่ตลอดเวลา โดยจากสถิติสำนักงานตำรวจแห่งชาติ พบว่า ในปี 2556 ได้รับแจ้งคดีอุบัติเหตุจราจรทางบก จำนวน 61,170 ราย (สำนักงานตำรวจแห่งชาติ, 2556)

จากการวิเคราะห์อุปสงค์ของกรมพัฒนาธุรกิจการค้าพบว่า แนวโน้มความต้องการตลาดบริการซ่อมบำรุงรถยนต์ มีอยู่ 2 ส่วน คือส่วนของจำนวนรถยนต์ที่ทำการจดทะเบียนที่เพิ่มขึ้น และต่อไปในอนาคตก็จะต้องทำการซ่อมบำรุงรถยนต์ และส่วนที่ต้องเข้าทำการซ่อมบำรุงอย่างชัดเจนคือรถที่มีการเสียหายจากการเกิดอุบัติเหตุ จากปัจจัยทั้งจำนวนการซื้อรถยนต์และจำนวนอุบัติเหตุที่เพิ่มสูงขึ้นดังกล่าว ส่งผลให้ธุรกิจซ่อมบำรุงรถยนต์เป็นอีกธุรกิจหนึ่งที่น่าจับตามอง

ผู้รับบริการในธุรกิจซ่อมบำรุง สามารถเลือกที่จะนำรถยนต์ไปเข้ารับการซ่อมบำรุงได้จากสถานีบริการ 2 แหล่งใหญ่ๆ คือ อู่ซ่อมรถยนต์ และศูนย์บริการ ซึ่งจากในภาวะปัจจุบันโลกเทคโนโลยีได้มีการพัฒนาจากเทคโนโลยีเครื่องยนต์แบบเก่ามาเป็นเทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์ ที่ใช้ในการควบคุมการทำงานของเครื่องยนต์มากขึ้น จึงจำเป็นต้องใช้เครื่องมือและเทคนิคเฉพาะในการซ่อมบำรุงเครื่องยนต์ ซึ่งเครื่องมือดังกล่าวมีราคาสูง อีกทั้งประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคที่ให้บริษัทผู้ผลิตหรือจำหน่ายรถยนต์เปิดเผย วิธีการซ่อมบำรุง ส่งให้อู่ซ่อมรถยนต์ ประเภทซ่อมเครื่องยนต์ช่วงล่างไม่สามารถทำการซ่อมบำรุงได้แม้จะทราบถึงจุดที่เสียของเครื่องยนต์ก็ตาม ทำให้ตลาดของอู่ซ่อมรถยนต์ประเภทนี้จึงตกเป็นของศูนย์บริการของบริษัทผู้ผลิตหรือผู้แทนจำหน่ายรถยนต์ (กรมพัฒนาธุรกิจการค้า, 2552 อ้างถึงใน ชุลีรัตน์ ก้อนทอง,2553) แต่สำหรับส่วนของการซ่อมบำรุงในลักษณะการซ่อมพ่นสี เคาะพ่นสี ดึงตัวถัง หรือการซ่อมบำรุงทั่วไปที่ไม่จำเป็นต้องใช้ช่างเทคนิคนั้น อู่ซ่อมรถยนต์ทั่วไปก็ถือเป็นคู่แข่งที่สำคัญของศูนย์บริการ เพราะอู่ซ่อมรถยนต์ในปัจจุบันได้มีพัฒนาการด้านคุณภาพการบริการเทียบเท่าศูนย์บริการหรือใกล้เคียง ซึ่งผู้ใช้บริการมักจะเลือกใช้ศูนย์บริการเพื่อการตรวจเช็คสภาพรถยนต์แต่เลือกใช้อู่ซ่อมรถยนต์ในการซ่อมแซม (รัตธนาพร กิจพ่อค้า, 2550 อ้างถึงใน ชุลีรัตน์ ก้อนทอง,2553)

เจ.ดี.พาวเวอร์ เอเชียแปซิฟิก ได้รายงานถึงผลการศึกษาวิจัยดัชนีด้านการบริการลูกค้าในประเทศไทย ประจำปี 2555 ว่า โตโยต้าได้รับคะแนนสูงสุดด้านความพึงพอใจการบริการหลังการขายในประเทศไทยต่อเนื่องเป็นปีที่ 5 ซึ่งการศึกษาวิจัยนี้ เป็นการวัดระดับความพึงพอใจต่อ

ขั้นตอนการบริการหลังการขายที่เจ้าของรถยนต์ใหม่ได้รับจากศูนย์บริการมาตรฐานจาก 5 ปัจจัยหลัก ได้แก่ การเริ่มต้นการให้บริการ ผู้ให้คำปรึกษาด้านบริการ สิ่งอำนวยความสะดวกของศูนย์บริการ การรับรถคืน และคุณภาพการให้บริการ

อย่างไรก็ตาม การดำเนินกิจกรรมต่างๆ ย่อมมีอุปสรรคหรือข้อจำกัดของการทำงาน ซึ่งอาจทำให้ไม่สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้ของบริษัทได้ โดยเฉพาะการให้บริการในการซ่อมรถลูกค้าที่เข้ามารับบริการแผนกตัวถังและสีในศูนย์บริการของโตโยต้า สงขลา ซึ่งมีขั้นตอนการทำงานหลัก 6 ขั้นตอน ประกอบไปด้วย ประเมินราคาและอธิบายงานซ่อมส่งเรื่องขออนุมัติจากบริษัทประกันภัยเตรียมความพร้อมเรื่องอะไหล่กระบวนการซ่อม ตรวจสอบงานซ่อมและสุดท้ายคือการติดตามหลังการซ่อม ซึ่งพบว่าการให้บริการของพนักงานในศูนย์บริการช้าจนผิดสัญญาในการรับรถกับลูกค้า แสดงถึงการทำงานอย่างไม่เต็มประสิทธิภาพของศูนย์บริการ และส่งผลถึงความพึงพอใจของลูกค้าที่ต่ำกว่าเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้

เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาดังกล่าวจึงได้ประยุกต์ใช้ซิกซ์ซิกม่าร่วมกับ ระบบ Toyota Production System: TPS มาปรับปรุงขั้นตอนการทำงานของศูนย์บริการโตโยต้า เพื่อยกระดับการทำงาน ลดความซ้ำซ้อนในการให้บริการ และยังช่วยให้ลูกค้าเกิดความพึงพอใจสูงสุด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาและปรับปรุงกระบวนการทำงานของแผนกตัวถังและสี บริษัทโตโยต้า สงขลา จำกัด โดยประยุกต์ใช้ซิกซ์ซิกม่าร่วมกับ ระบบ TPS

ประโยชน์ของการวิจัย

1) ลดระยะเวลาการทำงานในการให้บริการซ่อมตัวถังและสีของลูกค้าโตโยต้า สงขลา
2) เพื่อพัฒนาขีดความสามารถในการให้บริการของผู้แทนจำหน่ายและช่วยยกระดับความพึงพอใจลูกค้า ซึ่งนำไปสู่การรักษาลูกค้าได้ในระยะยาว

สมมติฐานการวิจัย

วิธีการทำงานแบบเดิมกับวิธีการทำงานโดยการนำระบบ TPS มาใช้แตกต่างกัน

การทบทวนวรรณกรรม

อาวุธ เกื้อกิม (2554) ได้ศึกษาเรื่อง การประยุกต์ใช้ระบบ Toyota Production System เพื่อปรับปรุงกระบวนการทำงานและลดเวลาการให้บริการลูกค้าซ่อมรถเช็คระยะ กรณีศึกษา : บริษัท โตโยต้า พิษณุโลก ผู้จำหน่ายโตโยต้า จำกัด เพื่อลดระยะเวลาในการให้บริการลูกค้าที่นำรถเข้ามาซ่อมเช็คระยะ โดยใช้หลักการผลิตแบบ Toyota Production System มาเป็นแนวทางปรับปรุงประสิทธิภาพ โดยเครื่องมือที่หลักที่นำมาใช้ได้แก่ กิจกรรมไคเซน การมีมาตรฐานการทำงาน การตรวจเช็คการทำงานโดยมีการใช้แบบฟอร์มการตรวจสอบการปฏิบัติงานของพนักงาน การใช้สัญลักษณ์เช็คระยะ (EM) 60 นาที เพื่อกระตุ้นการทำงานรวมทั้งเป็นสื่อที่เห็นได้ชัดเจนในการสื่อสารให้พนักงานทราบถึงรถลูกค้าเช็คระยะ ช่วยให้พนักงานสามารถจัดลำดับความสำคัญและความเร่งด่วนของงาน จากการดำเนินงานดังกล่าวสามารถลดเวลาในการให้บริการลูกค้าที่เข้ามาเช็คระยะของศูนย์บริการโตโยต้า พิษณุโลก จาก 154 นาที เหลือเพียง 58 นาที ซึ่งสามารถลดได้ถึง 96 นาที หรือคิดเป็น 62.3%

ประวิทย์ ถาวร และ สรรพสิทธิ์ ลิ่มนรรัตน์ (2556) ทำการศึกษาเรื่องการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตโดยใช้แนวคิดการผลิตแบบโตโยต้า ร่วมกับแนวคิดซิกซ์ ซิกม่า กรณีศึกษา : การผลิตเพลารถยนต์ งานวิจัยชิ้นนี้มีจุดประสงค์เพื่อนำเสนอวิธีการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตของสายการประกอบเพลารถยนต์ โดยนำจุดเด่นของแนวคิดการผลิตแบบโตโยต้า ที่มุ่งเน้นในการกำจัดความสูญเปล่าและกิจกรรมที่ไม่เพิ่มมูลค่า ตลอดจนทำให้กระบวนการผลิตดำเนินได้อย่างต่อเนื่อง โดยอาศัยหลักการผลิตแบบไหลทีละชิ้น และการควบคุมการผลิตด้วยระบบคัมบังซึ่งช่วยในการควบคุมปริมาณชิ้นงานระหว่างทำ มาประยุกต์ใช้ร่วมกับจุดเด่นของซิกซ์ซิกม่า ที่มุ่งเน้นในการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยหลักทางสถิติ ลดความผันแปรและปรับปรุงผลลัพธ์ของกระบวนการ ซึ่งหลังการปรับปรุง ทำให้โรงงานกรณีศึกษา มีเวลานำในการผลิตลดลง 34% เหลือเพียง 7.35 ชั่วโมง ชิ้นงานระหว่างทำลดลง 55% และค่าเฉลี่ยประสิทธิภาพการผลิตเพิ่มขึ้นเป็น 91.3% บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

แสงระวี เทพรอด และคณะ (2556) ทำการศึกษาเรื่องการพัฒนาประสิทธิภาพการให้บริการผู้ป่วยนอก โรงพยาบาลคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี งานวิจัยชิ้นนี้มีจุดประสงค์เพื่อศึกษาผลของการพัฒนาประสิทธิภาพการให้บริการผู้ป่วยนอกโรงพยาบาลคลองหลวง โดยเก็บรวบรวมข้อมูลระยะเวลาการให้บริการและระยะเวลารอคอยในแต่ละขั้นตอน ซึ่งมีกระบวนการตามปกติ 6 ขั้นตอน คือ การยื่นบัตร การเช็คสิทธิ์ คัดกรอง บันทึกข้อมูล รับการตรวจ และลงนัดผู้ป่วย แล้วนำกระบวนการลีนมาใช้ลดขั้นตอนเหลือ 5 ขั้นตอน โดยรวบขั้นตอนการคัดกรองและบันทึกข้อมูลไว้ด้วยกัน จากการทดสอบสมมติฐานพบว่า มีค่า t เท่ากับ -4.373 ค่า df เท่ากับ 536 ค่า sig เท่ากับ 0.000 สรุปได้ว่า ระยะเวลาที่ผู้ป่วยรับบริการในภาพรวมในระบบทำงานปกติและระบบทำงานปรับปรุงแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ หรืออาจกล่าวได้ว่า ระยะเวลาที่ผู้ป่วยรับบริการในภาพรวมในระบบทำงานปกติน้อยกว่าระบบทำงานปรับปรุง

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยกึ่งทดลองโดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบฟอร์มบันทึกเวลาการทำงานในแต่ละส่วนของแผนกตัวถังและสี ของผู้ที่เข้ามารับบริการในบริษัท โตโยต้า สงขลา จำกัด การเก็บข้อมูลจะทำการจัดเก็บทั้งวิธีการทำงานแบบเดิมกับวิธีการทำงานด้วยระบบ TPS เพื่อเปรียบเทียบว่า เมื่อนำซิกซ์ซิกม่าร่วมกับระบบ TPS มาใช้แล้ว สามารถลดระยะเวลาได้หรือไม่

กลุ่มตัวอย่าง คือรถที่เข้ามารับบริการในบริษัท โตโยต้า สงขลา จำกัด ในช่วงเดือน พฤศจิกายน – กุมภาพันธ์ 2557 โดยจำนวนรถในการจับเวลาก่อนและหลังการปรับปรุงด้วยระบบ TPS นั้น อย่างละ 30 คัน คำนวณโดยใช้การแจกแจงแบบ Z ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% $\pm$ 5%

การดำเนินการวิจัย เริ่มต้นด้วยศึกษากระบวนการทำงานของแผนกตัวถังและสี ของบริษัทโตโยต้า เพื่อนำมาวิเคราะห์ตามแนวคิดซิกซ์ซิกม่าร่วมกับระบบ TPS ซึ่งแนวคิด ซิกซ์ซิกม่าประกอบด้วยขั้นตอนการแก้ปัญหา 5 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นตอนการนิยามปัญหา 2) ขั้นตอนการวัดสภาพของปัญหา 3) ขั้นตอนการวิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหา 4) ขั้นตอนการปรับปรุงแก้ไข 5) ขั้นตอนการควบคุม สำหรับแนวคิดของระบบ TPS จะนำมาใช้ในการวิเคราะห์เพื่อปรับปรุงแก้ไขปัญหา ซึ่งจะมีการนำเครื่องมือที่สนับสนุนแนวคิดระบบ TPS มาใช้ เครื่องมือแรกคือ กิจกรรม 5ส เป็นกิจกรรมมุ่งขจัดความสูญเปล่าด้วยการปรับปรุงสถานที่ทำงานให้เป็นระเบียบซึ่งจะช่วยค้นหาปัญหาที่ซ่อนเร้นและทำให้ผู้ปฏิบัติงานสามารถตรวจพบปัญหาก่อนที่จะเกิดความสูญเสียขึ้น

เครื่องมือที่สอง คือ Visual Factory เป็นแนวทางที่มุ่งแสดงรูปแบบสัญญาณแถบสีและสัญลักษณ์ต่างๆในสถานที่ทำงานเพื่อให้พนักงานหรือผู้เกี่ยวข้องได้รับทราบสารสนเทศต่างๆที่เกิดขึ้นในเวลาอันรวดเร็ว

เครื่องมือที่สาม คือ มาตรฐานการทำงานเป็นแนวทางสำหรับการปฏิบัติงานที่ครอบคลุมถึงรายละเอียดต่างๆ ลำดับขั้นตอนการแปรรูปชิ้นงานวิธีการปฏิบัติงานอย่างปลอดภัยและการจัดการปัจจัยการผลิตได้เกิดประสิทธิผลสูงสุดนั่นคือ แรงงานวัสดุวิธีการเครื่องจักรโดยมีการจัดทำเป็นเอกสารอธิบายรายละเอียดในแต่ละลำดับขั้นตอนการทำงานและมีรูปภาพประกอบคำบรรยายเพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานได้ใช้เป็นแนวทางสำหรับการทำงานอย่างถูกต้องซึ่งจะช่วยลดความผิดพลาดในการทำงานและลดความสูญเปล่าทางเวลา

เครื่องมือที่สี่ คือ ความมีส่วนร่วมของพนักงาน สำหรับองค์กรแห่ง TPS จะมุ่งเน้นให้พนักงานทุกคนในองค์กรมีส่วนร่วม (Employee Involvement) ต่อกิจกรรมการปรับปรุงอย่างต่อเนื่องโดยมีผู้บริหารระดับสูงให้การสนับสนุนและกระจายอำนาจตัดสินใจให้กับพนักงานระดับปฏิบัติการ นอกจากนี้ยังมีการสนับสนุนด้วยการฝึกอบรมให้กับพนักงานเพื่อพัฒนาทักษะและสร้างวัฒนธรรมการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง

และเครื่องมือที่ห้า คือ กลไกป้องกันความผิดพลาด (Mistake Proofing) หรืออาจเรียกว่า Poka-Yoka เป็นแนวทางประกันคุณภาพอย่างมีประสิทธิผล (An Effective Quality Assurance Approach) เพื่อป้องกันความบกพร่อง (Prevents Defects) ด้วยการตรวจจับความผิดพลาดหรือสภาพวะที่ผิดปกติ (Nonstandard Conditions) ก่อนที่จะเกิดความเสียหายขึ้นดังนั้นระบบป้องกันความผิดพลาดจึงสอดคล้องกับแนวคิดการควบคุมคุณภาพเป็นศูนย์ (Zero Quality Control) เพื่อประกันไม่ให้เกิดของเสียเกิดขึ้นด้วยการใช้กลไก/อุปกรณ์ตรวจจับสภาพและหากพบสิ่งผิดปกติขึ้น (Abnormalities) ระบบก็จะหยุดการทำงานทันที (Shuts Down) และส่งสัญญาณแจ้งเตือนอัตโนมัติด้วยไฟสัญญาณหรือเสียงเพื่อให้หัวหน้างานหรือผู้ที่เกี่ยวข้องได้รับทราบและดำเนินการแก้ไข (Kiyoshi, 1987 อ้างถึงใน อาวุธ เกื้อกิม, 2554)

ดัชนีชี้วัดความสำเร็จของการปรับปรุงการทำงานด้วยระบบ TPS ได้ใช้อัตราการส่งมอบตามเวลาที่สัญญาในการรับรถ เป็นตัวชี้วัดความสำเร็จ

วิธีการวิจัย

1. ขั้นตอนการนิยามปัญหา

ได้ทำศึกษาโดยการเก็บข้อมูลเบื้องต้นเป็นระยะเวลา 3 เดือน พบว่า ปัญหาสำคัญที่เกิดขึ้นคือ การผิดสัญญาในการรับรถ เฉลี่ยเดือนละ 3 ครั้ง ซึ่งมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นตามกราฟ

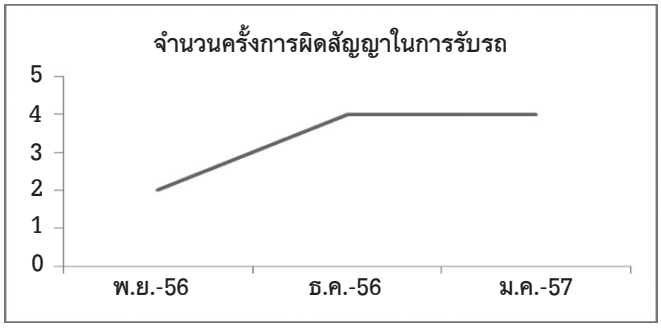

ภาพที่1 แสดงจำนวนครั้งการผิดสัญญาในการรับรถ ตั้งแต่เดือน พ.ย.56 – ม.ค.57

2. ขั้นตอนการวัดสภาพของปัญหา

ศึกษาขั้นตอนการทำงานของแผนกตัวถังและสี 6 ขั้นตอน ขั้นตอนแรกประเมินราคาและอธิบายงานซ่อม ขั้นตอนที่2 ส่งเรื่องขออนุมัติจากบริษัทประกันภัย ขั้นตอนที่3 เปิดใบสั่งซ่อม (Body and Paint Job) และนัดหมายลูกค้า ขั้นตอนที่ 4 ซ่อมรถตามขั้นตอนคือ ถอดชิ้นส่วน เคาะตัวถัง เตรียมพื้น ผสมสี ติดกระดาษ พ่นสี อบสี ขัดเงา และประกอบ ขั้นตอนที่ 5 ตรวจสอบงานซ่อม เริ่มจากการทำความสะอาดรถ ตรวจความเรียบร้อยของตัวรถตามกระบวนการตรวจสอบคุณภาพ และนัดลูกค้ามารับรถ ขั้นตอนสุดท้าย ตรวจสอบความพึงพอใจของลูกค้า หลังจากที่ลูกค้านำรถไปใช้ไม่เกิน 3 วัน ต่อจากนั้นทำการบันทึกเวลาการทำงานในแต่ละส่วนของแผนกตัวถังและสี จำนวน 30 คัน วิเคราะห์หาค่าเฉลี่ยเวลาการทำงานในแต่ละขั้นตอน เพื่อวัดสภาพของปัญหาเบื้องต้น

ตารางที่ 1 แสดงเวลาการทำงานเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ในแต่ละขั้นตอน

ขั้นตอน	เวลาจากวิธีเดิม (ชั่วโมง)	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน
ประเมินราคา	0.39	0.11
อนุมัติ	24.05	0.00
เตรียมอะไหล่	82.13	26.90
ซ่อม	8.98	6.27
- ถอดชิ้นส่วน	0.55	0.48
- เคาะตัวถัง	2.10	2.99
- เตรียมพื้น	1.26	1.24
- ผสมสี	0.83	0.38
- ติดกระดาษ	0.24	0.40
- พ่นสี	1.05	0.74
- อบสี	2.47	1.33
- ขัดเงา	0.48	0.39
- ประกอบ	0.79	0.70
ตรวจสอบ	29.57	16.90
ติดตาม	24.00	0.00
เวลาทั้งหมด	169.12	36.03

จากข้อมูลในตารางที่ 1 พบว่า รวมเวลาการทำงานเฉลี่ยทั้งหมดจากวิธีเดิม คิดเป็น 169.12 ชั่วโมง หรือ 20.14 วัน ในขั้นตอนการขออนุมัติและกระบวนการติดตาม จะมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเป็นศูนย์แสดงว่า ใน 2 ขั้นตอนนี้ ใช้เวลาในการทำงานเท่ากันทุกคัน ในขณะที่ ขั้นตอนการเตรียมอะไหล่มีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานมากที่สุด แสดงว่า มีรถยนต์บางคันใช้เวลาในการเตรียมอะไหล่นานกว่าค่าเฉลี่ยมาก รองลงมาคือขั้นตอนการตรวจสอบ และ อันดับที่สาม คือ ขั้นตอนการซ่อม

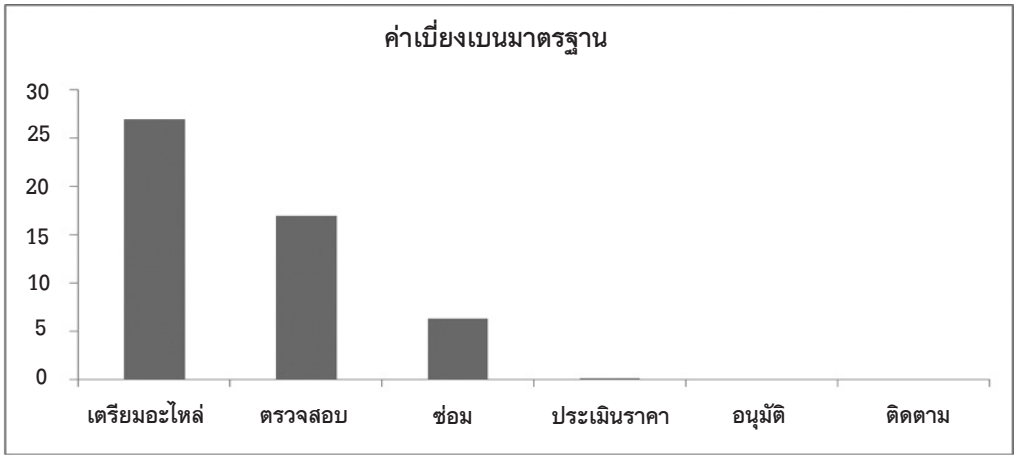

ภาพที่ 2 แสดงแผนภูมิแท่งเปรียบเทียบค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของแต่ละขั้นตอน

3. ขั้นตอนการวิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหา

จากการศึกษากระบวนการทำงานและนำมาวิเคราะห์ โดยใช้หลักการแผนผังสาเหตุและผล (Cause and Effect Diagram) สามารถสรุปสาเหตุได้ดังนี้

- วิธีการทำงาน ที่ยังไม่ชัดเจน ต้องรอการตัดสินใจจากหัวหน้างาน
- ขั้นตอนการทำงานบางขั้นตอนก่อให้เกิดระยะเวลาการรอคอย
- พนักงานขาดการอบรมที่เพียงพอและขาดเอกสารที่ระบุถึงมาตรฐานการทำงาน ส่งผลต่อการตัดสินใจ
- ขาดการดูแลบำรุงรักษาอุปกรณ์

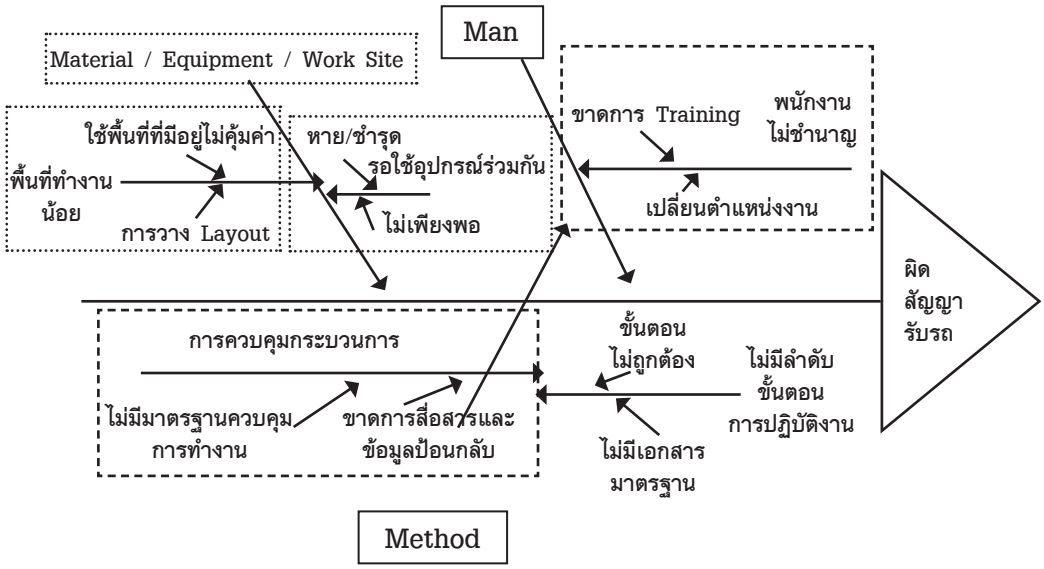

ภาพที่ 3 แสดงการวิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหา โดยใช้หลักการแผนผังสาเหตุและผล

4. ขั้นตอนการปรับปรุง

จากการรวบรวมสาเหตุต่างๆ ของปัญหาที่กล่าวมาในหัวข้อข้างต้น จึงได้ทำการปรับปรุงการทำงานของแผนกตัวถังและสีตามแนวทางของระบบ TPS ดังนี้

1) ประเมินราคาและอธิบายงานซ่อม

ประเมินความเสียหายที่ตัวรถ

เดิมพนักงานรับรถจะเรียนรู้การรับรถจากประสบการณ์หน้างานจากรุ่นพี่ ไม่ได้ผ่านการฝึกอบรมในการประเมินความเสียหาย ทำให้ไม่มีความรู้ในการประเมินรถเท่าที่ควรจึงทำให้ใช้เวลาในการประเมินนาน ทางโตโยต้า สงขลา จึงให้พนักงานรับรถได้เข้าฝึกอบรมการประเมินความเสียหาย เพื่อเพิ่มทักษะในการตรวจสอบความเสียหายของตัวรถได้แม่นยำ อีกทั้งยังเพิ่มทักษะการพูดและการเจรจากับลูกค้าทำให้พนักงานรับรถสามารถอธิบายรายละเอียดความเสียหายของตัวรถให้ลูกค้าเข้าใจได้เร็ว

ประเมินราคาผ่านระบบ TOPSERV และอธิบายรายการซ่อม

เดิมพนักงานรับรถจะเรียนรู้การใช้ระบบ TOPSERV ด้วยตนเอง ทำให้พนักงานรับรถประเมินได้ช้าเพราะไม่กล้าตัดสินใจเกรงว่าจะประเมินราคาผิดพลาด ทางโตโยต้า มอเตอร์ จึงให้พนักงานรับรถได้เข้าฝึกอบรมการใช้ระบบ TOPSERV จากโตโยต้า สงขลา และทำคู่มือสำหรับประเมินราคาผ่านระบบ TOPSERV ให้ ทำให้พนักงานรับรถมีความรู้และเทคนิคในการประเมินราคาและกล้าตัดสินใจได้รวดเร็วขึ้น

2) ส่งเรื่องขออนุมัติจากบริษัทประกันภัย

พนักงานมีการติดตามเอกสารการขออนุมัติจากประกันภัย เพื่อความรวดเร็วในการอนุมัติของประกัน

3) เตรียมความพร้อมเรื่องอะไหล่จากศูนย์โตโยต้า

- จัดทำคู่มืออะไหล่ โดยภายในคู่มืออะไหล่จะมีรหัส, รูปภาพ, คุณสมบัติในการใช้งาน และราคา อย่างชัดเจน
- พนักงานรับรถหรือพนักงานอะไหล่มีการตรวจสอบอะไหล่จากโตโยต้า มอเตอร์ เพื่อความรวดเร็วในการสั่งอะไหล่, ป้องกันความผิดพลาดในการรับ-ส่งอะไหล่ผิดประเภท และป้องกันความผิดพลาดอะไหล่มีข้อบกพร่อง
- มีการติดตามอะไหล่โดยใช้บอร์ดติดตามการอนุมัติ โดยแบ่งแยกตามสีเพื่อให้เด่นชัด

4) กระบวนการซ่อม

การถอดชิ้นส่วน, เคาะตัวถัง, เตรียมพื้น, ติดกระดาษและขัดเงา

- เดิมมีช่างทำอยู่1 คน ให้เพิ่มช่างอีก 2-3 คนต่อรถ 1 คัน โดยให้ช่างที่ว่างอยู่เข้ามาช่วยทำเพื่อจะได้ใช้งานอย่างเต็มประสิทธิภาพและยังช่วยลดระยะเวลาในการทำงาน ทั้งนี้ต้องมีการอบรมช่างให้สามารถทำงานได้ในทุกตำแหน่ง
- ตรวจเช็คอุปกรณ์ให้พร้อมใช้งานอยู่เสมอ เช่น ประแจ ไขควง เครื่องเชื่อม เครื่องดึง และถ้าอุปกรณ์ชำรุดหรือสูญหายควรจัดหามาทดแทนอย่างเร่งด่วนเพราะเป็นอุปกรณ์จำเป็นในงานซ่อมรถและเมื่อใช้เสร็จแล้วก็นำกลับมาไว้ที่เดิมเพื่อให้สะดวกในการหยิบใช้งานในครั้งต่อไป

- เพิ่มช่องรถในไลน์ซ่อมหรือเพิ่มพื้นที่ในการซ่อม ทำให้ใช้พื้นที่ในการซ่อมได้เต็มประสิทธิภาพมากขึ้น เพื่อที่จะรองรับจำนวนรถที่เข้าซ่อมเพิ่มในแต่ละเดือน

การพ่นสี

เดิมพ่นสีชิ้นส่วนรถ 1 ชิ้น ใช้ห้องพ่นสี 1 ห้อง ปรับมาเป็นการพ่นชิ้นส่วนครั้งละหลายชิ้นต่อ 1 ห้อง โดยการตรวจสอบอะไหล่ของรถแต่ละคันก่อน ถ้าอะไหล่ที่จะพ่นเป็นสีเดียวกันก็จะสามารถเข้าห้องพ่นพร้อมกันได้ ทำให้ไม่เสียเวลาในการพ่นและช่วยเพิ่มความรวดเร็วในการทำงาน

การอบสี

เดิมใช้ห้องอบสีอบชิ้นส่วนรถ 1 ชิ้นต่อ 1 ห้อง ทำให้เสียเวลาในการรอชิ้นส่วนที่จะนำไปประกอบกับตัวรถ ทางหัวหน้าช่างจึงได้นำชิ้นส่วนรถที่พ่นเสร็จแล้วประมาณ 4-5 ชิ้นตามความจุของห้องอบสี เข้าไปอบสีพร้อมๆกัน เพื่อลดระยะเวลาในการอบสีและสามารถใช้งานห้องอบสีได้เต็มประสิทธิภาพมากขึ้น

5) การตรวจสอบงานซ่อม

ทำความสะอาดรถ

- จากการที่มีพนักงานล้างรถ 1 คนต่อรถ 1 คัน ทำการเพิ่มพนักงานล้างรถ 2-3 คนต่อรถ 1 คัน โดยให้พนักงานล้างรถที่ว่างจากการทำงานหรือล้างรถคันอื่นเสร็จแล้วมาช่วย เพื่อลดระยะเวลาในการล้างรถให้เร็วขึ้นด้วย และเป็นการบริหารคนให้มีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ควรมีการฝึกอบรมช่างทุกคนให้สามารถทำงานแทนกันได้ทุกตำแหน่งและไม่มีผลต่อการทำงานในจุดอื่นๆ
- จากที่ใช้ช่องล้างรถ 1 ช่องให้ขยายเป็น 2 ช่อง โดยใช้พื้นที่ใกล้เคียงที่ว่างอยู่ให้เกิดประโยชน์ และช่วยลดระยะเวลาในการล้างรถด้วย

ตารางที่ 2 สรุปการปรับปรุงกระบวนการทำงานของแผนกตัวถังและสี ตามแนวทางของระบบ TPS

ขั้นตอนการทำงาน	การปรับปรุง	เครื่องมือที่สนับสนุนแนวคิด TPS
1. ประเมินราคาและอธิบายงานซ่อม - ประเมินความเสียหายที่ตัวรถ - ประเมินราคาผ่านระบบ TOPSERV และอธิบายรายการซ่อม	- อบรมพนักงานให้มีความชำนาญเชี่ยวชาญ - จัดทำคู่มือเพื่อช่วยในการตัดสินใจ	**ความมีส่วนร่วมของพนักงาน** - การฝึกอบรมให้กับพนักงานเพื่อพัฒนาทักษะ และลดลำดับขั้นของการตัดสินใจ **มาตรฐานการทำงาน** - เป็นแนวทางสำหรับการปฏิบัติงานที่ครอบคลุมถึงรายละเอียดต่างๆ
2. ส่งเรื่องขออนุมัติจากบริษัทประกันภัย	- มีการติดตามงานโดยใช้บอร์ดติดตามการอนุมัติงานซ่อม โดยแบ่งแยกตามสีเพื่อให้เด่นชัด	**Visual Factory** - นำเสนอในรูปแบบตารางและสติ๊กเกอร์กระดานสัญลักษณ์เพื่อใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ขั้นตอนการทำงาน	การปรับปรุง	เครื่องมือที่สนับสนุน แนวคิด TPS
3. เตรียมความพร้อมเรื่องอะไหล่จากศูนย์โตโยต้า	- จัดทำคู่มืออะไหล่ - มีการตรวจสอบอะไหล่จากโตโยต้า มอเตอร์ - มีการติดตามอะไหล่โดยใช้บอร์ดติดตามการอนุมัติ โดยแบ่งแยกตามสีเพื่อให้เด่นชัด	**มาตรฐานการทำงาน** - เป็นแนวทางการปฏิบัติงานที่ครอบคลุมถึงรายละเอียดต่างๆ **กลไกป้องกันความผิดพลาด** - ป้องกันสิ่งบกพร่องด้วยการตรวจจับ ความผิดพลาดหรือสภาวะที่ผิดปกติ ก่อนที่จะเกิดความเสียหายขึ้น **Visual Factory** - นำเสนอในรูปแบบตารางและสติ๊กเกอร์กระดานสัญลักษณ์เพื่อใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน
4. กระบวนการซ่อม	- ตรวจเช็คอุปกรณ์ให้พร้อมใช้งานอยู่เสมอ และเมื่อใช้เสร็จแล้วก็นำกลับมาไว้ที่เดิมเพื่อให้สะดวกในการหยิบใช้งานในครั้งต่อไป - การพ่นสี ให้เพิ่มจำนวนชิ้นโดยจัดให้สีเดียวกันนำเข้าห้องเดียวกัน เพื่อประหยัดเวลาและป้องกันสีปนกัน ซึ่งส่งผลทำให้สีเพี้ยนได้ - อบรมพนักงานให้มีความชำนาญเชี่ยวชาญ	**กิจกรรม 5ส** - มุ่งขจัดความสูญเปล่าด้วยการปรับปรุงสถานที่ทำงานให้เป็นระเบียบ **กลไกป้องกันความผิดพลาด** - ป้องกันสิ่งบกพร่องด้วยการตรวจจับความผิดพลาดหรือสภาวะที่ผิดปกติก่อนที่จะเกิดความเสียหายขึ้น
5. การตรวจสอบงานซ่อม	- ใช้พื้นที่และแรงงานที่มีอยู่ให้เกิดประสิทธิผลสูงสุด	**มาตรฐานการทำงาน** - การจัดการปัจจัยการผลิตให้เกิดประสิทธิผลสูงสุด

5. ผลจากการปรับปรุงและขั้นตอนการควบคุม

เมื่อทำการปรับปรุงกระบวนการทำงานด้วยระบบ TPS แล้ว ต่อจากนั้นทำการจับเวลารถอีก 30 คัน เพื่อนำมาเปรียบเทียบระยะเวลาในรูปของค่าเฉลี่ย ได้ผลปรากฏดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 สรุปเวลาการทำงานก่อนและหลังปรับปรุงการทำงานตามแนวทางของระบบ TPS

ขั้นตอน	เวลาก่อนปรับปรุง (ชั่วโมง)	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	เวลาหลังปรับปรุง (ชั่วโมง)	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ส่วนต่าง (ชั่วโมง)	% ส่วนต่าง
ประเมินราคา	0.39	0.11	0.24	0.04	**-0.15**	**38.92**
อนุมัติ	24.05	0.00	24.05	0.00	**0.00**	**0.00**
เตรียมอะไหล่	82.13	26.90	75.47	25.18	**-6.66**	**8.12**
ซ่อม	8.98	6.27	4.98	3.20	**-4.00**	**44.59**
- ถอดชิ้นส่วน	0.55	0.48	0.29	0.28	**-0.26**	**46.24**
- เคาะตัวถัง	2.10	2.99	1.31	1.55	**-0.79**	**37.76**
- เตรียมพื้น	1.26	1.24	1.21	0.995	**0.05**	**4.43**
- ผสมสี	0.83	0.38	0.21	0.14	**-0.62**	**74.79**
- ติดกระดาษ	0.24	0.40	0.17	0.15	**-0.07**	**29.17**
- พ่นสี	1.05	0.74	0.71	0.62	**-0.34**	**32.29**
- อบสี	2.47	1.33	0.54	0.45	**-1.93**	**78.11**
- ขัดเงา	0.48	0.39	0.21	0.14	**-0.27**	**56.25**
- ประกอบ	0.79	0.70	0.33	0.27	**-0.46**	**58.61**
ตรวจสอบ	29.57	16.90	24.97	12.69	**-4.60**	**15.56**
ติดตาม	24.00	0.00	24.00	0.00	**0.00**	**0.00**
เวลาทั้งหมด	169.12	36.03	153.70	25.00	**-15.42**	**9.12**

จากตารางที่ 3 พบว่า สามารถลดเวลาการทำงานได้โดยรวม 15 ชั่วโมง 25 นาที คิดเป็น 9.12% แบ่งเป็นขั้นตอนการประเมินราคาสามารถลดเวลาการทำงานได้ถึง 38.92% ขั้นตอนการเตรียมอะไหล่ลดเวลาการทำงานได้ 8.12% ขั้นตอนการซ่อมสามารถลดเวลาการทำงานได้ถึง 44.59% และขั้นตอนการตรวจสอบลดเวลาได้ 15.56% สำหรับขั้นตอนการอนุมัติและการติดตามผลไม่สามารถลดเวลาการทำงานได้

ภายในกระบวนการซ่อมเองนั้นยังมีขั้นตอนย่อยที่สามารถลดเวลาการทำงานได้หลังจากปรับปรุงด้วยระบบ TPS คือ ขั้นตอนการถอดชิ้นส่วนสามารถลดเวลาการทำงานได้ 46.24% ขั้นตอนการเคาะตัวถึง ลดเวลาการทำงานได้ 37.76% ขั้นตอนการผสมสีลดเวลาการทำงานได้ 74.79% ขั้นตอนการติดกระดาษลดเวลาการทำงานได้ 29.17% ขั้นตอนการพ่นสีลดเวลาการทำงานได้ 33.29% ขั้นตอนการอบสีลดเวลาการทำงานได้ 78.11% ขั้นตอนการขัดเงาลดเวลาการทำงานได้ 56.25% และขั้นตอนการประกอบลดเวลาการทำงานได้ 58.61%

ต่อจากนั้นทำการเปรียบเทียบวิธีการทำงานแบบเดิมกับวิธีการทำงานด้วยระบบ TPS โดยใช้สถิติแบบ t-test แบบเป็นอิสระต่อกันได้ผลดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ผลการทดสอบความแตกต่างเวลาการทำงานระหว่างวิธีการทำงานแบบเดิมกับวิธีการทำงานด้วยระบบ TPS โดยใช้สถิติแบบ t-test แบบเป็นอิสระต่อกัน (Independent t-test)

ขั้นตอนการทำงาน	ก่อน		หลัง		t	ผลลัพธ์
	$\bar{X}$	S.D	$\bar{X}$	S.D		
1. ประเมินราคา	0.39	0.11	0.24	0.04	6.85***	แตกต่าง
2. อนุมัติการซ่อม	24.05	0.00	24.05	0.00	0.00	ไม่แตกต่าง
3. เตรียมอะไหล่	82.13	26.90	75.47	25.18	0.99	ไม่แตกต่าง
4. ซ่อม	8.98	6.27	4.98	3.20	3.12**	แตกต่าง
- ถอดชิ้นส่วน	0.55	0.48	0.29	0.28	2.46*	แตกต่าง
- เคาะตัวถัง	2.10	2.99	1.31	1.55	1.29	ไม่แตกต่าง
- เตรียมพื้น	1.26	1.24	1.21	0.995	0.20	ไม่แตกต่าง
- ผสมสี	0.83	0.38	0.21	0.14	8.45***	แตกต่าง
- ติดกระดาษ	0.24	0.40	0.17	0.15	0.90	ไม่แตกต่าง
- พ่นสี	1.05	0.74	0.71	0.62	1.93	ไม่แตกต่าง
- อบสี	2.47	1.33	0.54	0.45	7.5***	แตกต่าง
- ขัดเงา	0.48	0.39	0.21	0.14	3.58**	แตกต่าง
- ประกอบ	0.79	0.70	0.33	0.27	3.37**	แตกต่าง
5. ตรวจสอบงานซ่อม	29.57	16.90	24.97	12.69	1.19	ไม่แตกต่าง
6. ติดตามผล	24.00	0.00	24.00	0.00	0.00	ไม่แตกต่าง
เวลาทั้งหมด	169.12	36.03	153.70	25.00	1.93	ไม่แตกต่าง

จากตารางที่ 4 พบว่า เวลาการทำงานระหว่างวิธีการทำงานแบบเดิมกับวิธีการทำงานด้วยระบบ TPS รวมทุกขั้นตอนไม่แตกต่างกัน อย่างไรก็ตามเมื่อทำการทดสอบแต่ละขั้นตอนพบว่าเวลาการทำงานระหว่างวิธีการทำงานแบบเดิมกับวิธีการทำงานด้วยระบบ TPS ของขั้นตอนการประเมินราคาแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.001 และเวลาการทำงานระหว่างวิธีการทำงานแบบเดิมกับวิธีการทำงานด้วยระบบ TPS ของขั้นตอนซ่อมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

สำหรับภายในขั้นตอนย่อยของกระบวนการซ่อมพบว่า เวลาการทำงานระหว่างวิธีการทำงานแบบเดิมกับวิธีการทำงานด้วยระบบ TPS ของขั้นตอนการผสมสีและการอบสีแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.001, เวลาการทำงานระหว่างวิธีการทำงานแบบเดิมกับวิธีการทำงานด้วยระบบ TPS ของขั้นตอนการขัดเงาและขั้นตอนการประกอบแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01และเวลาการทำงานระหว่างวิธีการทำงานแบบเดิมกับวิธีการทำงานด้วยระบบ TPS ของขั้นตอนการถอดชิ้นส่วนแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

จากผลการทดสอบสมมติฐาน สามารถนำไปกำหนดมาตรฐานเพื่อช่วยควบคุมการทำงาน ดังนี้

- ในขั้นตอนการอบสี และ พ่นสี ให้ทำการคัดเลือก ชิ้นส่วนรถที่สีเดียวกัน เข้าห้องเดียวกันได้
- ใช้ Check List ช่วยในการทำงาน เพื่อทำการตรวจสอบความพร้อมของอุปกรณ์ที่ใช้ในการทำงาน
- ทำการอบรมพนักงานใหม่ทุกครั้ง และต้องมีการปรับปรุงคู่มือพนักงานเมื่อมีการเปลี่ยนแปลง
- ลดเวลาเตรียมอะไหล่สำหรับการซ่อมให้รวดเร็วยิ่งขึ้น โดยกำหนดให้มี Safety Stock หรือสต๊อกสำรองที่เหมาะสม เพื่อที่มีสต๊อกชิ้นส่วนอะไหล่สำรองที่เหมาะสมในชิ้นส่วนที่สำคัญและมักมีการใช้บ่อย โดยต้องพิจารณาถึงต้นทุนการจัดเก็บที่เพิ่มขึ้น แต่ทำให้ระดับการให้บริการเพิ่มขึ้น ซึ่งจะช่วยให้การหมุนเวียนของรถยนต์ที่เข้ามาซ่อมหมุนเวียนไวมากขึ้น

ผลการวิจัย

ดัชนีชี้วัดความสำเร็จของการปรับปรุงการทำงานด้วยระบบ TPS ได้ใช้อัตราการส่งมอบตามเวลาที่สัญญาในการรับรถ เป็นตัวชี้วัดความสำเร็จ ปรากฏผลดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 แสดงดัชนีชี้วัดความสำเร็จของการปรับปรุงการทำงานด้วยระบบ TPS

ดัชนีชี้วัดความสำเร็จ	ก่อนปรับปรุง	หลังปรับปรุง	ส่วนต่าง	% ส่วนต่าง
อัตราการส่งมอบตามเวลาที่สัญญา (n = 30)	20/30 = 0.6667	25/30 = 0.8333	-0.1667	16.67

ผลปรากฏว่า เมื่อทำการปรับปรุงการทำงานด้วยระบบ TPS อัตราการส่งมอบตามเวลาที่สัญญาในการรับรถเพิ่มขึ้น จาก 0.6667 เป็น 0.8333 คิดเป็น 16.67%

การอภิปรายผล

ในการนำซิกซ์ ซิกม่า มาประยุกต์ใช้ร่วมกับแนวความคิด TPS เพื่อทำการปรับปรุงการทำงานครั้งนี้ สอดคล้องกับหลักการทั้ง 5 (The Fifth Principles) ดังนี้

1) การระบุคุณค่าผลิตภัณฑ์ (Value) เป็นการเพิ่มคุณค่าให้กับลูกค้าในด้านของการมอบส่งรถให้กับลูกค้าตามเวลานัดหมายซึ่งสามารถเพิ่มอัตราการส่งมอบตามเวลาที่สัญญาได้เพิ่มขึ้น 16.67%

2) การสร้างสายธารแห่งคุณค่า (Value Stream) ได้มีการใช้พื้นที่และแรงงานคนให้เกิดคุณค่าสูงสุดในขั้นตอนการตรวจสอบงานซ่อม ซึ่งสามารถทำให้เวลาลดลง 4 ชั่วโมง 36 นาที คิดเป็น 15.56%

3) สร้างให้เกิดการไหลอย่างต่อเนื่อง (Flow) ได้ปรับปรุงกระบวนการตรวจเช็คอุปกรณ์ให้พร้อมใช้งานอยู่เสมอ และเมื่อใช้เสร็จแล้วก็นำกลับมาไว้ที่เดิมเพื่อให้สะดวกในการหยิบใช้งานในครั้งต่อไป ในกระบวนการซ่อม เพื่อลดปัจจัยที่ส่งผลต่อการขัดจังหวะการไหลของการทำงาน ซึ่งสามารถลดเวลาการทำงานได้ 4 ชั่วโมง 48 นาที สอดคล้องกับงานวิจัยของ Barry and Asahi (2000) ที่ได้เอาแนวความคิด Kaizen ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการผลิตแบบ TPS มาใช้

4) แนวคิดการผลิตแบบดึง (Pull Stream) มีการเพิ่มขั้นตอนการตรวจสอบอะไหล่จากโตโยต้า มอเตอร์ เพื่อให้แน่ใจว่า เป็นอะไหล่ที่นำมาตรงกับสิ่งที่ลูกค้าต้องการ เพื่อสนับสนุนการไหลของทรัพยากรที่สอดคล้องกับความต้องการของลูกค้า นอกจากนี้ยังสามารถลดเวลาการทำงานได้ 6 ชั่วโมง 40 นาที สอดคล้องกับงานวิจัยของ อาวุธ เกื้อกิม (2554) ที่ได้นำการตรวจเช็คการทำงานโดยมีการใช้แบบฟอร์มการตรวจสอบการปฏิบัติงานของพนักงานมาใช้ และสามารถลดเวลาในการให้บริการลูกค้าได้ถึง 62.3% ดังนั้นเพื่อป้องกันความผิดพลาด ดังนั้นกระบวนการและเครื่องมือที่ช่วยในการตรวจสอบจึงเป็นสิ่งที่สำคัญ

5) สร้างให้เกิดความสมบูรณ์แบบ (Perfection) เพื่อให้พนักงานมีส่วนร่วมในการปรับปรุงอย่างต่อเนื่องได้มีการอบรมพนักงานและสร้างคู่มือปฏิบัติงานเพื่อให้พนักงานมีความเชี่ยวชาญและสามารถตัดสินใจในการประเมินราคาได้เร็วขึ้น ซึ่งทำให้สามารถลดเวลาการทำงานได้ 0.151 ชั่วโมง หรือประมาณ 9.06 นาที คิดเป็น 38.92% สอดคล้องกับงานวิจัยของ อาวุธ เกื้อกิม (2554) ที่ได้นำการใช้สัญลักษณ์เช็คระยะ (EM) 60 นาที มาเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้พนักงานสามารถจัดลำดับความสำคัญและความเร่งด่วนของงานได้ เพราะการตัดสินใจของพนักงานขณะกำลังปฏิบัติงานนั่นต้องอาศัยการตัดสินใจที่ถูกต้อง แม่นยำ และรวดเร็ว นั่นเอง

จากการที่การปรับปรุงการทำงานตามแนวคิดการผลิตแบบ TPS นั้น สามารถลดเวลาการทำงานได้โดยรวมเพียง 15ชั่วโมง 25 นาที คิดเป็น 9.12% เท่านั้น และเมื่อทำการทดสอบความแตกต่างของเวลามาตรฐานการทำงานระหว่างก่อนกับหลังปรับปรุงกระบวนการด้วยระบบ TPS โดยใช้สถิติแบบ t-test แบบเป็นอิสระต่อกัน พบว่าเวลามาตรฐานการทำงานระหว่างก่อนกับหลังการปรับปรุงด้วยระบบ TPS รวมทุกขั้นตอนไม่แตกต่างกัน เนื่องจากแต่ละขั้นตอนมีเวลาในการทำงานที่แตกต่างกันมาก ดังเช่นขั้นตอนการประเมินราคาและการเตรียมอะไหล่ พบว่า ก่อนปรับปรุงขั้นตอนการประเมินราคาใช้เวลาประมาณ 23 นาที ในขณะที่ขั้นตอนการเตรียมอะไหล่ ใช้เวลาถึง 3 วัน 10 ชั่วโมง นอกจากนี้การปรับปรุงการทำงานในบางขั้นตอนจะเกี่ยวข้องกับการทำงานกับบริษัทอื่นๆ ซึ่งเป็นปัจจัยที่ไม่สามารถควบคุมได้ ทำให้ไม่สามารถลดเวลาการทำงานได้ตามที่ต้องการ ดังเช่นในขั้นตอนอนุมัติการซ่อมและขั้นตอนการเตรียมอะไหล่ โดยขั้นตอนอนุมัติการซ่อมจะต้องผ่านการอนุมัติจากบริษัทประกันภัยรถยนต์ ในขณะที่ขั้นตอนการเตรียมอะไหล่จะต้องประสานงานกับบริษัทโตโยต้า มอเตอร์ ประเทศไทย

ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาการประยุกต์ใช้ซิกซ์ซิกม่าร่วมกับ ระบบ Toyota Production System ในการปรับปรุงกระบวนการทำงานของแผนกตัวถังและสี บริษัทโตโยต้า สงขลา จำกัด ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะที่อาจจะเป็นประโยชน์แก่ผู้ที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้คือ

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำไปใช้งาน

1. จากผลการศึกษาพบว่า การนำแนวคิดการผลิตแบบ TPS ไปใช้นั้น ควรมีการอบรมให้พนักงานเข้าใจและตระหนักถึงแนวความคิดการขจัดความสูญเปล่า เนื่องจากพนักงานเป็นผู้ปฏิบัติหน้างานเป็นประจำทุกวัน ซึ่งจะนำไปสู่ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน และสามารทำการขจัดความสูญเปล่าได้ดีที่สุด นอกจากนี้แนวคิดการผลิตแบบ TPS เป็นแนวคิดการพัฒนาอย่างไม่มีที่สิ้นสุด ดังนั้นพนักงานจึงควรมีจิตสำนึกและตระหนักถึงความสูญเปล่าที่เกิดขึ้น การที่พนักงานจะมีจิตสำนึกได้นั้นต้องเริ่มจากการอบรม ปลูกฝัง ที่สำคัญควรมีการสร้างแรงจูงใจเพื่อให้เกิดการขจัด

ความสูญเปล่าตามแนวคิดการผลิตแบบ TPS นอกจากนี้การร่วมมือร่วมใจของพนักงานในแต่ละส่วนงานจะส่งผลดีในภาพรวมอีกด้วย อย่างเช่นในแผนกตัวถังและสี ซึ่งประกอบด้วย 6 ขั้นตอน หากมีขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่งมีความล่าช้าเนื่องจากความสูญเปล่าจากการรอคอย จะส่งผลกระทบต่อขั้นตอนถัดไปทันที และส่งผลต่อภาพรวม สุดท้ายจะส่งผลกระทบต่ออัตราการส่งมอบตามเวลาที่สัญญาในการรับรถ ดังนั้นพนักงานในแต่ละขั้นตอนจึงควรเอาใจใส่ในการขจัดความสูญเปล่าในงานที่ตนรับผิดชอบ เพื่อให้ในแต่ละขั้นตอนเกิดประสิทธิภาพสูงสุด

2. จากผลการศึกษาพบว่า การประยุกต์นำ ซิกซ์ซิกม่า มาใช้ในการทำงาน เป็นสิ่งสำคัญ โดยเฉพาะหลักการที่ประกอบด้วยขั้นตอนการแก้ปัญหา 5 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นตอนการนิยามปัญหา 2) ขั้นตอนการวัดสภาพของปัญหา 3) ขั้นตอนการวิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหา 4) ขั้นตอนการปรับปรุงแก้ไข 5) ขั้นตอนการควบคุม ขั้นตอนทั้ง 5 ขั้นตอนนี้จะทำให้ทราบถึงปัญหาที่แท้จริงว่าปัญหาใดควรได้รับการแก้ไข ควรแก้ไขอย่างไร และเมื่อแก้ไขได้แล้วทำอย่างไรจึงจะไม่เกิดปัญหานั้นขึ้นมาอีก ทำให้การแก้ไขปัญหาเป็นไปได้อย่างรวดเร็ว ไม่หลงทาง

3. แผนกอื่นๆ สามารถนำแนวคิดการผลิตแบบ TPS ไปใช้ได้ เพราะเมื่อทุกแผนกสามารถขจัดความสูญเปล่าได้ จะส่งผลต่อผลประกอบการ ภาพลักษณ์ของบริษัท และลูกค้าได้รับความพึงพอใจสูงสุด

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัย

1. ในการทำวิจัยครั้งต่อไปผู้วิจัยสามารถกำหนดกรอบการวิจัยเพื่อการศึกษาวิจัยในเชิงลึก เช่น หาเวลามาตรฐานการทำงานในแต่ละขั้นตอนเพิ่มเติมเพื่อใช้เป็น Benchmarking

2. ในขณะที่ทำการจับเวลาผลการวิจัยครั้งนี้อาจมีความคลาดเคลื่อนในเรื่องการจับเวลาของแต่ละขั้นตอนเนื่องจากในขณะที่ทำการศึกษาเวลา พนักงานมีสภาพการทำงานไม่เป็นปกติ เนื่องจากพนักงานรู้สึกว่ามีการเข้าไปจับผิดจึงทำให้เกิดสภาพการทำงานที่เร็วเกินไปหรือช้าเกินไป อีกทั้งองค์ประกอบสภาพแวดล้อมภายในศูนย์บริการตัวอย่างที่ทางผู้วิจัยไม่สามารถควบคุมได้เช่น การทำงานผิดพลาดเนื่องจากพนักงานขาดความชำนาญความรู้สึกต่างๆของพนักงานที่ส่งผลกระทบต่อการทำงานหรือในวันที่มีพนักงานส่วนใดส่วนหนึ่งขาดหรือลางานก็จะทำให้ขั้นตอนการทำงานไม่เป็นไปตามมาตรฐานและส่งผลให้เวลาในกระบวนการย่อยสูงขึ้นอย่างผิดปกติซึ่งยากต่อการควบคุม ดังนั้นข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไปนั้นคือ ไม่ให้พนักงานรู้ตัวว่า มีการจับเวลาการทำงานและหลีกเลี่ยงการจับเวลาในวันที่พนักงานประจำตำแหน่งหยุดงาน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องแม่นยำในการนำมาวิเคราะห์

3. ตัวชี้วัดจำนวนการผิดสัญญาอาจเป็นตัวชี้วัดไม่ค่อยดีนัก เนื่องจากค่าของตัวชี้วัดดังกล่าวจะขึ้นอยู่กับการตกลงของพนักงานกับลูกค้า ซึ่งไม่ได้แสดงความสามารถของกิจกรรมได้โดยตรง ตัวชี้วัดที่เหมาะสมมากกว่าอาจจะใช้ระยะเวลาในการส่งมอบ เช่น สามารถส่งมอบได้ภายในระยะเวลา 7 วัน

เอกสารอ้างอิง

กมลรัตน์ ศรีสังข์สุข. (2553). *การลดความสูญเปล่าในกระบวนการผลิตสายเคเบิลขนาดเล็กโดยแนวทางลีนซิกซิกซ์มา.* สืบค้น 1 กรกฎาคม 2557, จาก http://www.ej.eng.chula.ac.th/thai/index.php/ej/article/download/68/48

กรมการขนส่งทางบก. (2556). *สถิติการขนส่งประจำไตรมาสที่ 1 ปีงบประมาณ 2557 (ตุลาคม – ธันวาคม 2556).* สืบค้น 3 กรกฎาคม 2558, จาก http://www.m-society.go.th/article_attach/11458/15774.pdf

ชุลีรัตน์ ก้อนทอง. (2553). *ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความจงรักภักดีของอู่ซ่อมรถยนต์และศูนย์บริการของผู้ใช้บริการในเขตกรุงเทพมหานคร.* สืบค้น 1 กรกฎาคม 2557, จาก http://www.ex-mba.buu.ac.th/research/BKK/Ex-23-Bkk/51721730/index.html

ประวิทย์ ถาวร และสรรพสิทธิ์ ลิ่มนรรัตน์. (2556). *การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตโดยใช้แนวคิดการผลิตแบบโตโยต้าร่วมกับแนวคิดซิกซ์ ซิกมา กรณีศึกษา : การผลิตเพลารถยนต์.* สืบค้น 1 กรกฎาคม 2557, จาก http://kucon.lib.ku.ac.th/ Fulltext/ KC4811048.pdf

ระบบฐานข้อมูลด้านสังคมและคุณภาพชีวิต. (2556). *คดีอุบัติเหตุจราจรทางบกและมูลค่าความเสียหายทั่วราชอณาจักร ปีพ.ศ. 2541 – 2556 รายปี.* สืบค้น 1 กรกฎาคม 2557, จาก http:// social.go.th/ SocialStat/ StatReport_Final.aspx?reportid=161&template=1R2C&yeartype=M&subcatid=45

ศรินทิพย์ ธีรธนิตนันท์. (2555). *ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อรถยนต์โตโยต้าของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร.* สืบค้น 1 กรกฎาคม 2557, จาก http://www.thaiejournal. com/?p=88

สถิติกรมการขนส่งทางบก. (2557). *จำนวนรถจดทะเบียน (สะสม) ณ วันที่ 31 พฤษภาคม 2557.* สืบค้น 1 กรกฎาคม 2557, จาก http://www.insure.co.th/index.php/2010-07-19-04-16-36/start-land-transport/4823--31-2557

แสงระวี เทพรอด และคณะ. (2556). *การพัฒนาประสิทธิภาพการให้บริการผู้ป่วยนอก โรงพยาบาลคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี.* ในการประชุมวิชาการประจำปีสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์และศึกษาศาสตร์ ประจำปี พ.ศ. 2556, เอเชียรุ่งโรจน์: วิกฤติหรือโอกาสสำหรับไทย, คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล, กรุงเทพฯ.

สำนักงานตำรวจแห่งชาติ. (2556). *ตารางคดีอุบัติเหตุจราจรทางบกและมูลค่าความเสียหายทั่วประเทศ รายเดือน.* สืบค้น 3 กรกฎาคม 2558, จาก http://www.m-society.go.th/article_attach/13516/17567.pdf

อาวุธ เกื้อกิม. (2554). *การประยุกต์ใช้ระบบ Toyota Production System เพื่อปรับปรุงการทำงานและลดเวลาการ ให้บริการลูกค้าซ่อมรถเช็คระยะ กรณีศึกษา: บริษัทโตโยต้าพิษณุโลก ผู้จำหน่ายโตโยต้า จำกัด.* สืบค้น 1 กรกฎาคม 2557, จากhttp://202.28.199.3/tdc/browse.php?option= show&browse_ type=title&titleid=285774&display=list_subject&q=%A1%D2%C3%B5%C3%C7%A8

Barry, E. & Asahi, F. (2000). Kaizen and technology transfer instructors as work-based learning facilitators in overseas transplants: a case study. *Journal of Workplace Learning, 12.*(8), 333-342.

การแบ่งปันความรู้และบรรยากาศองค์การที่สนับสนุนความคิดสร้างสรรค์ที่ส่งผลต่อความสามารถด้านนวัตกรรม: กรณีศึกษาบริษัทในอุตสาหกรรมอาหารที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

Knowledge Sharing and Creative Organizational Climate Affecting Innovation Capability : A Case Study of Companies in Food Industry Listed on the Stock Exchange of Thailand

ประศาสน์ นิยม*
Prasat Niyom*

* อาจารย์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต
* Lecturer, Faculty of Management Science, Suan Dusit Rajabhat University
* Email: nprasat99@yahoo.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาการแบ่งปันความรู้ของพนักงาน 2) เพื่อศึกษาบรรยากาศองค์การที่สนับสนุนความคิดสร้างสรรค์ 3) เพื่อศึกษาความสามารถด้านนวัตกรรมและ 4) เพื่อศึกษาการแบ่งปันความรู้ และบรรยากาศองค์การที่สนับสนุนความคิดสร้างสรรค์ที่ส่งผลต่อความสามารถด้านนวัตกรรมขององค์การ วิธีดำเนินวิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ประชากรของการวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ พนักงานขององค์การในอุตสาหกรรมอาหารที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ผู้ให้ข้อมูลสำคัญของการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ ผู้บริหารองค์การที่รับผิดชอบงานเกี่ยวกับนวัตกรรม การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ และการวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงพหุ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการศึกษามีดังนี้ การแบ่งปันความรู้ของพนักงานอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก บรรยากาศองค์การที่สนับสนุนความคิดสร้างสรรค์อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ความสามารถด้านนวัตกรรมอยู่ในระดับปฏิบัติเกือบทุกครั้ง โดยการแบ่งปันความรู้และบรรยากาศองค์การที่สนับสนุนความคิดสร้างสรรค์ส่งผลในทางบวกต่อความสามารถด้านนวัตกรรม ทั้งนี้ผลการวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงพหุ พบว่า พฤติกรรมการแบ่งปันความรู้ การสนับสนุนขององค์การ และความอิสระส่งผลในทางบวกต่อความสามารถด้านนวัตกรรม

คำสำคัญ : การแบ่งปันความรู้ บรรยากาศองค์การที่สนับสนุนความคิดสร้างสรรค์ ความสามารถด้านนวัตกรรม

Abstract

The objectives of this research were 1) to study the knowledge sharing of employees, 2) to study the creative organizational climate, 3) to study the innovation capability, and 4) to study knowledge sharing and creative organizational climate affecting innovation capability. The research procedure involved the integration of qualitative and quantitative approaches. The population of quantitative research was the employees of organizations in Food Industry listed on the Stock Exchange of Thailand (SET). The key informants of qualitative research were the managers who involve with innovation of organization. The quantitative research data were analyzed, using correlation and multiple regressions analysis. The qualitative research data were analyzed, using content analysis.

The results of this study showed that; the knowledge sharing of employee was at high level, the creative organizational climate was at high level, and the innovation capability was at almost always in performing level. The knowledge sharing and creative organizational climate had positive affecting innovation capability. The results of multiple regressions analysis revealed the knowledge sharing behavior, the organizational encouragement, and the freedom had positive affecting innovation capability.

Keywords: Knowledge Sharing, Creative Organizational Climate, Innovation Capability

บทนำ

ความต้องการของผู้บริโภคที่มีความหลากหลายทำให้สินค้าและบริการต้องสามารถตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคให้ครอบคลุมมากยิ่งขึ้น ส่งผลให้ธุรกิจเกิดการแข่งขันกันอย่างรุนแรง การพัฒนานวัตกรรม (Innovation) จึงเป็นสิ่งจำเป็นที่องค์การต้องพัฒนาและรักษาไว้ซึ่งความสามารถในการแข่งขันในตลาดโลก ในขณะเดียวกันความสามารถใช้ความรู้ที่มีอยู่ภายในองค์การได้อย่างเหมาะสมก็เป็นสิ่งจำเป็นที่ก่อให้เกิดความสำเร็จขององค์การ แนวความคิดด้านมุมมองบนพื้นฐานความรู้ (Knowledge-Based View) แนะนำว่าองค์การที่เป็นเจ้าของความรู้ที่ดีกว่าคู่แข่งย่อมมีโอกาสมากกว่าที่จะประสบความสำเร็จในการสร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน (Chilton & Bloodgood, 2010)

งานวิจัยจำนวนมากพบว่าการแบ่งปันความรู้ (Knowledge Sharing) ช่วยพัฒนานวัตกรรมในองค์การได้ (Kumar & Rose, 2012) ซึ่งการแบ่งปันความรู้เป็นการแพร่กระจายหรือการแลกเปลี่ยนทั้งความรู้ที่ฝังลึกในตัวคน (Tacit Knowledge) และความรู้ที่เปิดเผยชัดแจ้ง (Explicit Knowledge) ในระหว่างพนักงาน (Behnke, 2010) ซึ่งการแบ่งปันความรู้ทำให้ความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ของผู้ให้ความรู้เกิดการถ่ายทอดให้แก่ผู้สนใจ อันจะทำให้ความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ของผู้รับความรู้ได้รับการพัฒนาขึ้น ความสามารถในการแก้ไขปัญหาดีขึ้น การทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มดีขึ้น ลดความสูญเสียของทรัพยากร ลดการลองผิดลองถูกลง ทำให้ความสามารถของพนักงานและความสามารถขององค์การดีขึ้นตามไปด้วย (Rahab, Sulistyandari, & Sudjono, 2011)

ในขณะที่บรรยากาศองค์การเป็นกลุ่มของคุณลักษณะของสภาพแวดล้อมในการทำงานที่พนักงานในที่ทำงานสามารถรับรู้ได้ และมีอิทธิพลต่อแรงจูงใจในการทำงาน องค์การควรช่วยส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดบรรยากาศองค์การเพื่อสร้างสภาพแวดล้อมในที่ทำงานที่เหมาะสมเพื่อสนับสนุนความคิดสร้างสรรค์ของพนักงานอันจะนำไปสู่การสร้างนวัตกรรมเพิ่มขึ้น บรรยากาศองค์การจึงมีบทบาทสำคัญในการผสานให้ความคิดสร้างสรรค์ของพนักงานและนวัตกรรมให้เกิดขึ้นได้เป็นอย่างดี (Moghimi & Subramaniam, 2013) ซึ่งลักษณะของบรรยากาศองค์การที่สนับสนุนความคิดสร้างสรรค์ เช่น ความมีอิสระ งานที่ท้าทาย การสนับสนุนของหัวหน้างาน การสนับสนุนการทำงานเป็นกลุ่ม องค์การให้การสนับสนุน การมีทรัพยากรที่เพียงพอ เป็นต้น (Clila Jr., 2011)

อุตสาหกรรมอาหารของประเทศไทยมีบทบาทสำคัญมากในตลาดโลกจากรายงานสถิติการค้าระหว่างประเทศขององค์การการค้าโลก (World Trade Organization : WTO) ค.ศ. 2012 รายงานว่าในปีพ.ศ. 2554 ประเทศไทยเป็นผู้ส่งออกอาหารลำดับที่ 9 ของโลก มีส่วนแบ่งการตลาดโลกในด้านการส่งออกคิดเป็นร้อยละ 2.3 มูลค่าประมาณ 31.5 พันล้านดอลล่าร์สหรัฐอเมริกา ในขณะที่ รายงานผลการศึกษาขีดความสามารถด้านนวัตกรรมของประเทศไทย ปี พ.ศ. 2550 ซึ่งจัดทำโดยสำนักงานวัตกรรมแห่งชาติร่วมกับบัณฑิตวิทยาลัยการจัดการและนวัตกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี พบว่าประเทศไทยมีขีดความสามารถด้านนวัตกรรมอยู่ในระดับปานกลาง ได้คะแนน 2.3 จาก 4 คะแนน ส่วนอุตสาหกรรมอาหารมีคะแนน 2.0 อยู่ในระดับปานกลาง แสดงให้เห็นว่าบริษัทในอุตสาหกรรมอาหารมีการพัฒนานวัตกรรมยังไม่สูงมาก การพัฒนานวัตกรรมในองค์การเป็นสิ่งจำเป็นมาก แต่ยังพบว่าบริษัทในอุตสาหกรรมอาหารของประเทศไทยส่วนใหญ่ยังไม่สามารถพัฒนานวัตกรรมได้อย่างที่ตั้งเป้าหมายไว้ การแบ่งปันความรู้

และบรรยากาศองค์การที่สนับสนุนความคิดสร้างสรรค์เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยส่งเสริมให้เกิดนวัตกรรมในองค์การได้ จากเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาว่าการแบ่งปันความรู้ และบรรยากาศองค์การที่สนับสนุนความคิดสร้างสรรค์ส่งผลต่อความสามารถด้านนวัตกรรมในองค์การ เพื่อที่จะทำให้องค์การในอุตสาหกรรมอาหารของประเทศไทยสามารถจัดการการแบ่งปันความรู้ และส่งเสริมบรรยากาศองค์การที่สนับสนุนความคิดสร้างสรรค์ให้แก่พนักงานในองค์การได้อย่างเหมาะสม อันจะส่งผลให้ความสามารถในการสร้างนวัตกรรมขององค์การดียิ่งขึ้น ในการศึกษาครั้งนี้ทำการศึกษาเฉพาะบริษัทในหมวดอาหารและเครื่องดื่มที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย เพื่อเป็นตัวแทนของบริษัทในอุตสาหกรรมอาหาร เนื่องจากเป็นบริษัทขนาดใหญ่จึงมีทรัพยากร เช่น ความรู้ เงิน บุคลากร และเครื่องมือเพียงพอในการพัฒนานวัตกรรมได้อย่างต่อเนื่อง การศึกษาเชิงประจักษ์ครั้งนี้เป็นสิ่งจำเป็นเนื่องจากเป็นการศึกษาในอุตสาหกรรมอาหารของประเทศไทย ซึ่งเป็นอุตสาหกรรมที่มีความสำคัญต่อประเทศไทยเป็นอย่างสูงมาก รวมทั้งยังมีงานวิจัยเกี่ยวกับนวัตกรรมในอุตสาหกรรมอาหารค่อนข้างน้อยมาก

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการแบ่งปันความรู้ของพนักงานขององค์การในอุตสาหกรรมอาหารที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย
2. เพื่อศึกษาบรรยากาศองค์การที่สนับสนุนความคิดสร้างสรรค์ขององค์การในอุตสาหกรรมอาหารที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย
3. เพื่อศึกษาความสามารถด้านนวัตกรรมขององค์การในอุตสาหกรรมอาหารที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย
4. เพื่อศึกษาการแบ่งปันความรู้ และบรรยากาศองค์การที่สนับสนุนความคิดสร้างสรรค์ที่ส่งผลต่อความสามารถด้านนวัตกรรมขององค์การในอุตสาหกรรมอาหารที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

การทบทวนวรรณกรรม

1. แนวคิดความสามารถด้านนวัตกรรม

นักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของนวัตกรรมไว้อย่างหลากหลาย Gressgard (2011) ให้ความหมายนวัตกรรมว่า “กระบวนการของการสร้างสรรค์ การปรับปรุงความคิด การพัฒนา และการนำไปปฏิบัติในองค์การ” ในขณะเดียวกัน Inauen and Schenker-Wicki (2011) กล่าวว่า “นวัตกรรมเป็นการสร้าง การเปลี่ยนแปลง ผลผลิต บริการ กระบวนการผลิตใหม่เพื่อผลประโยชน์ทางธุรกิจ” ทั้งนี้ผู้วิจัยสรุปได้ว่า “นวัตกรรมเป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการสร้างสรรค์ ปรับปรุง เปลี่ยนแปลงความคิดเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ บริการ หรือกระบวนการผลิตใหม่ เพื่อให้เกิดประโยชน์ทางธุรกิจ”

ในขณะที่ความสามารถด้านนวัตกรรม Maria, Celina, and José (2013) ได้ให้ความหมายว่า “ศักยภาพขององค์การที่จะยอมรับหรือนำไปปฏิบัติด้านการบริหารและด้านเทคนิคด้านนวัตกรรมเมื่อเปรียบเทียบกับคู่แข่ง” ในขณะที่ Kumar and Rose (2012) อธิบายว่า

ความสามารถด้านนวัตกรรมเกี่ยวข้องกับการที่องค์การส่งเสริมและกระตุ้นให้พนักงานสร้างสรรค์ความคิดใหม่และใช้ประโยชน์ได้จำนวนมาก โดยให้พนักงานใช้เวลาส่วนใหญ่เพื่อค้นหาความคิดใหม่ๆ ที่เป็นประโยชน์และถือว่าเป็นกิจกรรมที่สำคัญขององค์การ

2.แนวคิดการแบ่งปันความรู้

Nonaka and Konno (1998) กล่าวว่า การแบ่งปันความรู้ขององค์การ หมายถึง การที่พนักงานสามารถประยุกต์และพัฒนาความรู้ทั้งความรู้ที่อยู่ในตัวคนและความรู้ที่ชัดแจ้ง ในขณะที่ Cruz (2011) อธิบายว่า “การแบ่งปันความรู้เป็นกระบวนการของความตั้งใจในการแสวงหาประโยชน์จากความรู้ที่มีอยู่ และเป็นกระบวนการสำคัญของการจัดการความรู้” ส่วน Wu, Lee, and Tsai (2012) กล่าวว่า “การแบ่งปันความรู้เป็นกระบวนการของการมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกันระหว่างความรู้ที่ฝังลึกในตัวคนและความรู้ที่เปิดเผยชัดแจ้ง” สรุปได้ว่าการแบ่งปันความรู้ เกี่ยวข้องกับกระบวนการของความตั้งใจในการมีปฏิสัมพันธ์กันเพื่อแลกเปลี่ยน หรือแพร่กระจายของความรู้ที่ชัดแจ้ง และความรู้ที่อยู่ในตัวคนทักษะ หรือประสบการณ์ระหว่างบุคคล

โดยที่ Reychav and Weisberg (2010) ได้แบ่งการแบ่งปันความรู้ออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ 1) เจตคติต่อการแบ่งปันความรู้ 2) ความตั้งใจต่อการแบ่งปันความรู้ และ 3) พฤติกรรมการแบ่งปันความรู้ ทั้งนี้ผลการศึกษาของนักวิจัยหลายท่านเกี่ยวกับการแบ่งปันความรู้และนวัตกรรมแสดงให้เห็นว่าการแบ่งปันความรู้ภายในองค์การส่งผลให้ความสามารถด้านนวัตกรรมในองค์การเพิ่มขึ้น เช่น งานวิจัยของ Sáenz, Aramburu and Rivera (2009) และ Sáenz, Aramburu and Blanco (2012) ที่พบว่าการแบ่งปันความรู้ซึ่งประกอบด้วย การสื่อสารแบบเผชิญหน้าระหว่างบุคคลและการแบ่งปันความรู้ที่แฝงอยู่ในกระบวนการทำงานส่งผลในทางบวกต่อความสามารถด้านนวัตกรรม

3.แนวคิดบรรยากาศองค์การที่สนับสนุนความคิดสร้างสรรค์

Amabile (1997) ได้ให้ความหมายของความคิดสร้างสรรค์ว่าเป็นการสร้างความคิดใหม่ซึ่งนำไปสู่การสร้างนวัตกรรม หรือการเปลี่ยนความคิดเพื่อใช้ในการสร้างผลิตภัณฑ์ใหม่ ในขณะที่ Clila Jr. (2011) ได้อธิบายว่า ความคิดสร้างสรรค์ หมายถึง “การสร้างความคิดใหม่ ซึ่งนำไปสู่นวัตกรรม หรือการเปลี่ยนสภาพของความคิดใหม่เพื่อใช้ในการสร้างผลิตภัณฑ์ใหม่” ในขณะที่ Moghimi and Subramaniam (2013) ให้ความหมายบรรยากาศองค์การว่า “กลุ่มของคุณลักษณะของสภาพแวดล้อมในการทำงานที่สามารถวัดได้ ซึ่งพนักงานในที่ทำงานสามารถรับรู้ได้ทั้งทางตรงหรือทางอ้อม และมีอิทธิพลต่อแรงจูงใจหรือพฤติกรรมการทำงาน” ทั้งนี้ผู้วิจัยสรุปความหมายของบรรยากาศองค์การที่สนับสนุนความคิดสร้างสรรค์ หมายถึง “กลุ่มของคุณลักษณะของสภาพแวดล้อมในการทำงานที่สามารถวัดได้ ซึ่งพนักงานในที่ทำงานสามารถรับรู้ได้ทั้งทางตรงหรือทางอ้อม และมีอิทธิพลต่อแรงจูงใจหรือพฤติกรรมการทำงานเพื่อสร้างหรือเปลี่ยนสภาพความคิดใหม่เพื่อใช้ในการสร้างนวัตกรรม”

คุณลักษณะของบรรยากาศองค์การที่สนับสนุนความคิดสร้างสรรค์ประกอบด้วย 6 ลักษณะ ได้แก่ 1) ความอิสระ (Freedom) เกี่ยวข้องกับการที่พนักงานสามารถตัดสินใจในการกระทำหรือเลือกวิธีปฏิบัติงานได้ และสามารถควบคุมการทำงานได้อย่างมีเหมาะสม 2) หัวหน้างานให้การสนับสนุน (Supervisory Encouragement) เกี่ยวข้องกับหัวหน้างานสนับสนุนรูปแบบการทำงานที่ดี กำหนดเป้าหมายการทำงานที่เหมาะสม การสร้างคุณค่าและสร้างความมั่นใจให้พนักงานในที่ทำงาน 3) การสนับสนุนทรัพยากรที่เพียงพอ (Sufficient Resources) เกี่ยวกับการที่พนักงาน

สามารถเข้าถึงทรัพยากรขององค์การได้อย่างเหมาะสม เช่น งบประมาณ อุปกรณ์ สารสนเทศ 4) การสนับสนุนการทำงานเป็นกลุ่ม (Work-Group supports) เกี่ยวข้องกับการเป็นส่วนหนึ่งของทีมงานที่มีทักษะในการทำงานที่มีความหลากหลาย มีการสื่อสารภายในกลุ่มเป็นอย่างดีมีความเชื่อใจกัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน 5) การสนับสนุนขององค์การ (Organizational Encouragement) เป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมองค์การในการสนับสนุนความคิดสร้างสรรค์ผ่านกิจกรรม หรือการสร้างการตัดสินการประกวดการใช้ความคิด เช่น การจัดให้มีรางวัลหรือการให้ยอมรับสำหรับการทำงานที่สร้างสรรค์ มีกลไกในการพัฒนาความคิดใหม่ มีการสนับสนุนการเผยแพร่ความคิดใหม่ มีการสื่อสารวิสัยทัศน์องค์การให้เป็นที่รับทราบอย่างแพร่หลาย และ 6) งานที่ท้าทาย (Challenging Work) เกี่ยวกับการใช้สติปัญญาในการทำงานที่สำคัญ และเป็นโครงการที่เร่งด่วนขององค์การ (Clila Jr., 2011; Moghimi & Subramaniam, 2013)

การศึกษาของ Clila Jr. (2011) แสดงให้เห็นว่าบรรยากาศองค์การที่สนับสนุนความคิดสร้างสรรค์ช่วยสนับสนุนให้ความคิดสร้างสรรค์มีความสัมพันธ์กับการสร้างนวัตกกรรม (Moghimi & Subramaniam, 2013) ผ่านการแลกเปลี่ยนทางสังคมของพนักงานในองค์การและสร้างแรงจูงใจในการทำงานให้มากขึ้น สิ่งเหล่านี้ย่อมทำให้ทักษะ สมรรถนะและความคิดสร้างสรรค์ของพนักงานสูงขึ้น ผลการดำเนินงานด้านนวัตกรรมก็ดีขึ้น และผลการดำเนินงานขององค์การโดยรวมย่อมดีขึ้นตามไปด้วย (Samad, 2013)

ผลจากการทบทวนวรรณกรรมสามารถพัฒนาเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยโดยการแบ่งปันความรู้ และบรรยากาศองค์การที่สนับสนุนความคิดสร้างสรรค์ส่งผลในทางบวกต่อความสามารถด้านนวัตกรรม แสดงได้ดังภาพที่ 1

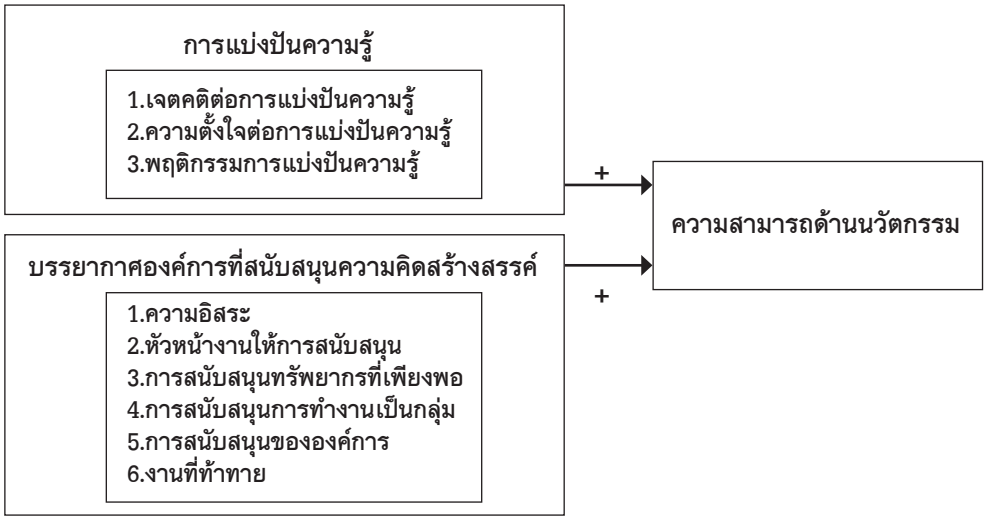

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยใช้เทคนิคการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods) ทั้งระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณและระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ มีรายละเอียดดังนี้

1.การวิจัยเชิงปริมาณ

1.1 ประชากรและตัวอย่าง ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ พนักงานของบริษัทในอุตสาหกรรมอาหารที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย จำนวน 26 องค์การ มีจำนวนพนักงานทั้งหมด 89,826 คน (ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, 2556) คำนวณหาขนาดตัวอย่างในกรณีทราบขนาดประชากรใช้สูตรคำนวณของ Krejcie and Morgan (1970) กำหนดระดับความเชื่อมั่นเท่ากับร้อยละ 95 (ค่าคลาดเคลื่อนไม่เกินร้อยละ 6) ประชากรเท่ากับ 89,826 คน ขนาดตัวอย่างจะได้เท่ากับ 267 คนผู้วิจัยได้ทำการจัดเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามในช่วงเดือนสิงหาคม– ธันวาคม พ.ศ. 2557 โดยส่งจดหมายไปถึงผู้บริหารระดับสูงของบริษัทในอุตสาหกรรมอาหารที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย มีบริษัทที่อนุญาตให้เก็บข้อมูล โดยผู้บริหารให้พนักงานของบริษัทเป็นผู้จัดเก็บให้ จำนวน 5 บริษัท ได้แก่ 1) บริษัท เจริญโภคภัณฑ์อาหาร จำกัด (มหาชน) 2) บริษัท ไมเนอร์ อินเตอร์เนชั่นแนล จำกัด (มหาชน) 3) บริษัท มาลีสามพราน จำกัด (มหาชน) 4) บริษัท ไทยเพรซิเดนท์ฟูดส์ จำกัด (มหาชน) และ 5) บริษัท ไทยยูเนี่ยน โฟรเซ่นโปรดักส์ จำกัด (มหาชน) ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย ผลการจัดเก็บแบบสอบถามได้รับแบบสอบถามกลับคืนจำนวน 272 ฉบับ

1.2 เครื่องมือวิจัยและตรวจสอบคุณภาพมาตรวัด ผู้วิจัยได้ให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน เป็นผู้ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์ (Index of Item - Objective Congruence : IOC.) ตามวิธีการของ Rovinelli and Hambleton (1976) พบว่าข้อคำถามทั้งหมดมีค่าอยู่ระหว่าง 0.6-1.0 ซึ่งมากกว่า 0.5 แสดงว่าแบบสอบถามมีความตรงเชิงเนื้อหา จากนั้นนำแบบสอบถามที่แก้ไขแล้วตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญไปทดลองใช้กับองค์การที่ไม่ใช่ตัวอย่าง เพื่อวิเคราะห์หาความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบัค พบว่าค่าสัมประสิทธิ์แอลฟามีค่าดังนี้ 1) ความสามารถด้านนวัตกรรมเท่ากับ 0.839 2) การแบ่งปันความรู้ เท่ากับ 0.981 และ 3) บรรยากาศองค์การที่สนับสนุนความคิดสร้างสรรค์ เท่ากับ 0.943 ซึ่งมากกว่าเกณฑ์ 0.7 ที่กำหนดไว้ แสดงว่าแบบสอบถามมีความเชื่อมั่นสูงสามารถนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลได้ ทั้งนี้ข้อมูลเชิงปริมาณทำการวิเคราะห์โดยการคำนวณความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย การวิเคราะห์สหสัมพันธ์และการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุ

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ

ผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยกำหนดให้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ต้องเป็นผู้บริหารขององค์การที่รับผิดชอบงานเกี่ยวกับงานด้านนวัตกรรมหรืองานด้านบุคลากรในองค์การที่เข้าร่วมโครงการวิจัย ซึ่งผู้วิจัยได้รับอนุญาตให้สัมภาษณ์ผู้บริหารจำนวน 3 ท่าน ดำรงตำแหน่งดังนี้ ผู้ช่วยกรรมการผู้จัดการสำนักนวัตกรรม ผู้อำนวยการสำนักวิจัยและพัฒนา และผู้จัดการฝ่ายทรัพยากรมนุษย์ รูปแบบการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้วิจัยกำหนดโครงสร้างของข้อคำถามที่มีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิดเป็นเครื่องมือการสัมภาษณ์ ทั้งนี้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา เพื่อตรวจสอบ ยืนยัน และขยายความผลที่ได้จากการวิจัยเชิงปริมาณ

ผลการวิจัยและการอภิปรายผล

ลักษณะทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 272 คน พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 172 คน คิดเป็นร้อยละ 63.2 มีอายุระหว่าง 25-30 ปี จำนวน 86 คน คิดเป็นร้อยละ 31.6 มีอายุงานน้อยกว่า 5 ปี จำนวน 87 คน คิดเป็นร้อยละ 31.9 สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 167 คน คิดเป็นร้อยละ 61.4 มีตำแหน่งเป็นผู้บริหาร จำนวน 163 คน คิดเป็นร้อยละ 59.9 ทำงานหน่วยงานบุคคลและธุรการ หรือบัญชี จำนวน 52 คน คิดเป็นร้อยละ 19.1 และทำงานหน่วยผลิต จำนวน 49 คน คิดเป็นร้อยละ 18.0

1. การแบ่งปันความรู้

ผลการวิจัยพบว่า การแบ่งปันความรู้มีคะแนนเฉลี่ย 4.04 คะแนน จากคะแนนเต็ม 5 คะแนน มีความคิดเห็นด้วยในระดับมาก โดยการแบ่งปันความรู้ประกอบด้วย 3 ด้าน ซึ่งเจตคติในการแบ่งปันความรู้ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ลำดับถัดไปคือ ความตั้งใจในการแบ่งปันความรู้ ส่วนพฤติกรรมการแบ่งปันความรู้เป็นลำดับสุดท้าย แสดงได้ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าสถิติการแบ่งปันความรู้

ตัวแปร	ค่าต่ำสุด	ค่าสูงสุด	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ความหมาย
การแบ่งปันความรู้ของพนักงาน	**2.0**	**5.0**	**4.04**	**0.59**	**มาก**
1.เจตคติในการแบ่งปันความรู้	2.0	5.0	4.31	0.67	มากที่สุด
2.ความตั้งใจในการแบ่งปันความรู้	1.8	5.0	4.15	0.74	มาก
3.พฤติกรรมการแบ่งปันความรู้	2.0	5.0	3.87	0.63	มาก

1.1 พฤติกรรมการแบ่งปันความรู้ ผลการศึกษาเชิงปริมาณแสดงให้เห็นว่า โดยทั่วไปพนักงานจะทำงานร่วมกันเป็นทีม การได้ช่วยเหลือเพื่อนร่วมงานหรือต่างทีม ย่อมทำให้ประสิทธิผลของงานทั้งระดับบุคคลและหน่วยงานดีขึ้น ในขณะเดียวกันองค์การก็ส่งเสริมให้พนักงานได้มีโอกาสในการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการทำงานกัน ผ่านการจัดกิจกรรมต่างๆ เช่น การดูงาน การประกวดผลงาน การนำเสนอผลงาน ทำให้พนักงานในองค์การได้รู้จักกัน อันจะทำให้สามารถติดต่อสอบถามการแก้ไขปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคตได้สะดวกขึ้น สอดคล้องกับผลการวิจัยเชิงคุณภาพที่พบว่าองค์การสนับสนุนให้พนักงานที่มีความรู้ ทักษะ มานำเสนอ เผยแพร่ และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ที่ดีทั้งภายในหน่วยงานและข้ามหน่วยงาน จัดทำรายชื่อผู้เชี่ยวชาญ ฐานข้อมูลความรู้ขององค์การ ฐานข้อมูลนวัตกรรมเพื่อเป็นช่องทางในการเผยแพร่ความรู้ขององค์การ อันจะทำให้พนักงานสามารถค้นคว้า พัฒนา ต่อยอดความคิดได้อย่างกว้างขวางมากขึ้น ผลการวิจัยสอดคล้องกับงานวิจัยของ Kamasak and Bulutlar (2010) ที่พบว่า พฤติกรรมการแบ่งปันความรู้ส่งผลการต่อการสร้างนวัตกรรม เนื่องจาก การแบ่งปันความรู้ด้วยการให้คำปรึกษาและช่วยเหลือแก้ไขปัญหาในการทำงานช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ทั้งของตนเองและเพื่อนร่วมงานได้เป็นอย่างดี

1.2 เจตคติในการแบ่งปันความรู้ และความตั้งใจในการแบ่งปันความรู้ ผลการวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงพหุพบว่า เจตคติในการแบ่งปันความรู้ และความตั้งใจในการแบ่งปันความรู้ไม่ส่งผลต่อความสามารถด้านนวัตกรรมอย่างมีนัยสำคัญ (ตารางที่ 5) จากการที่พนักงานส่วนใหญ่มีความเชื่อว่าการแบ่งปันความรู้เป็นสิ่งที่มีประโยชน์ แต่เนื่องจากเจตคติเป็นเรื่องเกี่ยวกับความเชื่อ

ที่เป็นนามธรรม รวมทั้งการที่พนักงานส่วนใหญ่มีความตั้งใจในการแบ่งปันประสบการณ์ วิธีการทำงานที่ดี วิธีการทำงานที่ผิดพลาดเพื่อเป็นบทเรียนการเรียนรู้ แต่เนื่องจากความตั้งใจเป็นความคิดที่จะกระทำในอนาคต จึงทำให้ทั้งเจตคติในการแบ่งปันความรู้ และความตั้งใจในการแบ่งปันความรู้ส่งผลต่อความสามารถด้านนวัตกรรมค่อนข้างจำกัดมาก อย่างไรก็ตามหากพนักงานมีความเชื่อและมีความตั้งใจในการแบ่งปันความรู้มากก็มีแนวโน้มจะปฏิบัติตามมากด้วย พิจารณาได้จากค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างเจตคติในการแบ่งปันความรู้และพฤติกรรมการแบ่งปันความรู้ (r=0.567) และความตั้งใจในการแบ่งปันความรู้และพฤติกรรมการแบ่งปันความรู้ (r=0.651) ซึ่งมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญในทางบวกสูง แสดงว่าเมื่อพนักงานมีเจตคติและความตั้งใจในการแบ่งปันความรู้สูง พฤติกรรมการแบ่งปันความรู้ก็จะสูงด้วย และเมื่อพนักงานมีพฤติกรรมการแบ่งปันความรู้มาก ความสามารถด้านนวัตกรรมก็จะเพิ่มขึ้นตามไปด้วย ผลการวิจัยสอดคล้องกับการศึกษาของ Reychav and Weisberg (2010) ที่พบว่าความตั้งใจในการแบ่งปันความรู้เป็นเหตุนำทำให้พนักงานมีพฤติกรรมการแบ่งปันความรู้มากขึ้น

2. บรรยากาศองค์การที่สนับสนุนความคิดสร้างสรรค์

ผลการวิจัยพบว่า บรรยากาศองค์การที่สนับสนุนความคิดสร้างสรรค์ มีคะแนนเฉลี่ย 3.79 คะแนน จากคะแนนเต็ม 5 คะแนน มีความคิดเห็นด้วยในระดับมาก โดยบรรยากาศองค์การที่สนับสนุนความคิดสร้างสรรค์ ประกอบด้วย 6 ด้าน ซึ่งการสนับสนุนการทำงานเป็นกลุ่มมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ลำดับถัดไปคือ งานที่ท้าทาย ส่วนการสนับสนุนทรัพยากรที่เพียงพอเป็นลำดับสุดท้าย แสดงได้ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าสถิติบรรยากาศองค์การที่สนับสนุนความคิดสร้างสรรค์

ตัวแปร	ค่าต่ำสุด	ค่าสูงสุด	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ความหมาย
บรรยากาศองค์การที่สนับสนุนความคิดสร้างสรรค์	**1.3**	**5.0**	**3.79**	**0.66**	**มาก**
1.การสนับสนุนการทำงานเป็นกลุ่ม	1.2	5.0	4.03	0.75	มาก
2.งานที่ท้าทาย	1.5	5.0	3.97	0.77	มาก
3.หัวหน้างานให้การสนับสนุน	1.4	5.0	3.84	0.80	มาก
4.การสนับสนุนขององค์การ	1.0	5.0	3.71	0.79	มาก
5.ความอิสระ	1.0	5.0	3.62	0.72	มาก
6.การสนับสนุนทรัพยากรที่เพียงพอ	1.0	5.0	3.57	0.89	มาก

2.1 การสนับสนุนขององค์การ ผลการศึกษาเชิงปริมาณแสดงให้เห็นว่า ผู้บริหารระดับสูงขององค์การให้การสนับสนุนพนักงานในการสร้างและใช้ความคิดสร้างสรรค์เพื่อแก้ไขปัญหาการทำงาน มีความคาดหวังว่าพนักงานจะทำงานได้อย่างสร้างสรรค์ องค์การมีกลไกที่ดีในการสนับสนุนการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ จัดให้มีกิจกรรมการประกวดและมอบรางวัลสำหรับการทำงานที่สร้างสรรค์ ทั้งนี้เนื่องจากการเป็นองค์การขนาดใหญ่ที่มีการผลิตเพื่อจำหน่ายทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ องค์การจึงอยู่ในตลาดที่มีการแข่งขันสูง องค์การมีความจำเป็นต้องพัฒนาการดำเนินงานให้สูงขึ้นตลอดเวลา การสนับสนุนให้พนักงานใช้ความคิดสร้างสรรค์ใน

การทำงานจึงเป็นวิธีการหนึ่งในการช่วยพัฒนาผลการดำเนินงานด้านนวัตกรรมขององค์การได้ สอดคล้องกับผลการวิจัยเชิงคุณภาพที่พบว่า ผู้บริหารองค์การระดับสูงสนับสนุน สื่อสาร และเปิดโอกาสให้บุคลากรทุกระดับเข้าใจ มีส่วนร่วมในการใช้ความคิดสร้างสรรค์เพื่อแก้ปัญหาหรือพัฒนาการทำงานให้ดีขึ้น มีการกำหนดนโยบายเกี่ยวกับนวัตกรรมอย่างเป็นลายลักษณ์อักษรบรรจุอยู่ในวิสัยทัศน์ พันธกิจ หรือค่านิยมองค์การ รวมทั้งยอมรับผลลัพธ์ของงานที่พนักงานมีความตั้งใจในการพัฒนางานการทำงานอย่างเต็มที่ แม้ผลงานไม่ตรงตามเป้าหมาย ผลการวิจัยนี้ความสอดคล้องกับแนวคิดความคิดสร้างสรรค์ขององค์การและนวัตกรรมของ Amabile (1997) รวมทั้งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Clila Jr. (2011) ที่พบว่า องค์การที่ให้การสนับสนุนพนักงานในการใช้ความคิดอย่างสร้างสรรค์อย่างเต็มที่จะทำให้ความคิดสร้างสรรค์ของพนักงานและนวัตกรรมขององค์การสูงกว่าองค์การที่ไม่สนับสนุนให้พนักงานใช้ความคิดสร้างสรรค์

2.2 ความอิสระ ผลการศึกษาเชิงปริมาณแสดงให้เห็นได้ว่า พนักงานมีอิสระในการตัดสินใจว่าจะเลือกทำโครงการใดๆ มีอิสระในการตัดสินใจในวิธีการทำงานของโครงงาน สามารถควบคุมการทำงานและความคิดได้ในทุกวันทำงาน ทั้งนี้เนื่องจาก องค์การเปิดโอกาสให้พนักงานได้ตัดสินใจเลือกทำกิจกรรมหรือโครงการเพื่อแก้ไขปัญหาในการทำงานของตนเอง ซึ่งพนักงานเป็นผู้เผชิญปัญหาจากการทำงานดังกล่าวโดยตรง พนักงานจึงเป็นผู้รู้เรื่องดังกล่าวดีที่สุดเพราะเป็นประสบการณ์จริง พนักงานจึงสามารถออกแบบกระบวนการแก้ไขปัญหาได้อย่างอิสระ สอดคล้องกับผลการวิจัยเชิงคุณภาพที่พบว่า องค์การเปิดโอกาสให้พนักงานทุกระดับได้มีส่วนร่วมและมีอิสระในการใช้ความคิดสร้างสรรค์ในการคิดโครงการเพื่อแก้ไขปัญหาในการทำงาน อันจะทำให้พนักงานมีความมั่นใจในการทำงานและกล้าเสนอความคิดสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาการทำงานให้มากขึ้น อย่างไรก็ตามบางกิจกรรมหรือโครงการอาจมีความเกี่ยวเนื่องกับหน่วยงานอื่น การตัดสินใจทำโครงการบางโครงการต้องมีการประชุมปรึกษาหารือกับหัวหน้างาน ผู้บริหาร และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องถึงผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นและที่ประชุมต้องตัดสินใจร่วมกันว่าโครงการนี้คุ้มค่าและเหมาะสมต่อการดำเนินการจริง ผลการวิจัยสอดคล้องกับแนวคิดของ Amabile (1997) รวมทั้งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Tubbs and Jablokow (2009) ที่พบว่า การที่พนักงานมีความยืดหยุ่นสามารถปรับปรุงการทำงานได้ด้วยตนเอง ผู้บริหารคงเพียงแต่กำหนดเป้าหมายในการทำงานเท่านั้น หลีกเลี่ยงการสั่งการในทุกกระบวนการทำงาน จะทำให้พนักงานได้รับการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์และสร้างนวัตกรรมมากขึ้น

2.3 หัวหน้างานให้การสนับสนุน แม้ว่าผลการวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงพหุพบว่าหัวหน้างานให้การสนับสนุนไม่ส่งผลต่อความสามารถด้านนวัตกรรมอย่างมีนัยสำคัญ (ตารางที่ 5) แต่ผลการวิเคราะห์สหสัมพันธ์พบความสัมพันธ์ระหว่างหัวหน้างานให้การสนับสนุนและความสามารถด้านนวัตกรรม ($r = 0.515$) ทั้งนี้จากนโยบายขององค์การที่มีการสื่อสารอย่างชัดเจนที่ต้องการพัฒนานวัตกรรม หัวหน้างานจึงต้องบริหารงานที่สอดคล้องกับนโยบายองค์การในการให้การสนับสนุนพนักงานให้สามารถใช้ความคิดสร้างสรรค์ในการทำงานมากขึ้น มีการสื่อสารและช่วยเหลือพนักงานที่อยู่ในความดูแลให้ทำงานสะดวกขึ้น สอดคล้องกับผลการวิจัยเชิงคุณภาพที่พบว่า หัวหน้างานมีบทบาทสำคัญในการช่วยเหลือพนักงานในการใช้ความคิดสร้างสรรค์ในการทำงาน การรับฟังความคิดของพนักงาน และให้ข้อเสนอแนะ การจัดลำดับความสำคัญในการแก้ไขปัญหาหรือพัฒนาการทำงานให้รวดเร็วและถูกต้องมากขึ้น ผลการวิจัยสอดคล้องกับ Moghimi and Subramaniam (2013) ที่พบว่า หัวหน้างานให้การสนับสนุนมีส่วนช่วยทำให้พนักงานมีพฤติกรรมการทำงานที่สร้างสรรค์และสร้างนวัตกรรมเพิ่มขึ้น

2.4 การสนับสนุนทรัพยากรที่เพียงพอ แม้ว่าผลการวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงพหุพบว่าการสนับสนุนทรัพยากรที่เพียงพอไม่ส่งผลต่อความสามารถด้านนวัตกรรมอย่างมีนัยสำคัญ แต่ผลการวิเคราะห์สหสัมพันธ์พบความสัมพันธ์ระหว่างการสนับสนุนทรัพยากรที่เพียงพอและความสามารถด้านนวัตกรรม (r = 0.473) เมื่อองค์การต้องการให้พนักงานจัดทำโครงการหรือกิจกรรมเพื่อพัฒนาการทำงานอย่างสร้างสรรค์ องค์การจึงจำเป็นต้องให้การสนับสนุนทรัพยากรทั้งที่เป็นตัวเงินและไม่เป็นตัวเงินให้เพียงพอและเหมาะสมกับความจำเป็นในการทำงาน สอดคล้องกับผลการวิจัยเชิงคุณภาพที่พบว่า องค์การจัดสรรทรัพยากรทั้งที่เป็นตัวเงินและไม่เป็นตัวเงิน เช่น ความรู้ ฐานความรู้ เครือข่ายผู้มีประสบการณ์ในแต่ละด้านขององค์การ การจัดการฝึกอบรมกระบวนการคิดในการแก้ปัญหาในการทำงาน ผลการวิจัยสอดคล้องกับงานวิจัยของ Tubbs and Jablokow (2009) ที่พบว่าการที่องค์การสนับสนุนทรัพยากรทั้งเงินและเวลาให้พนักงานในการทำงานอย่างเพียงพอทำให้พนักงานมีความสะดวกในการทำงานมากยิ่งขึ้น พฤติกรรมของพนักงานในการใช้ความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมก็จะสูงขึ้น

2.5 งานที่ท้าทาย แม้ว่าผลการวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงพหุพบว่า งานที่ท้าทายไม่ส่งผลต่อความสามารถด้านนวัตกรรมอย่างมีนัยสำคัญ แต่ผลการวิเคราะห์สหสัมพันธ์พบความสัมพันธ์ระหว่างงานที่ท้าทายและความสามารถด้านนวัตกรรม (r = 0.511) จากการที่ผู้บริหารระดับสูงมีนโยบายและสื่อสารกับพนักงานทั่วทั้งองค์การว่าการพัฒนาการทำงานอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอเป็นสิ่งจำเป็นที่องค์การต้องการจากพนักงาน ทำให้พนักงานต้องใช้ความรู้ ความคิด และความสามารถในการค้นหาสาเหตุของปัญหาในการทำงาน เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวอันจะทำให้กระบวนการทำงานดีขึ้น สอดคล้องกับผลการวิจัยเชิงคุณภาพที่พบว่า องค์การเปิดโอกาสให้พนักงานทุกระดับได้มีส่วนร่วมและมีอิสระในการใช้ความคิดสร้างสรรค์ในการคิดโครงการหรือกิจกรรมเพื่อแก้ไขปัญหาในการทำงาน อันจะทำให้พนักงานมีความมั่นใจในการทำงานและกล้าเสนอความคิดสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาการทำงานให้มากขึ้น ผลการวิจัยสอดคล้องกับงานวิจัยของ Tubbs and Jablokow (2009) ที่พบว่า วิธีการที่ดีวิธีการหนึ่งสำหรับการกระตุ้นให้พนักงานใช้ความคิดสร้างสรรค์ในการทำงานคือการให้งานเหมาะสมกับความสามารถของพนักงาน อันจะก่อให้เกิดแรงกระตุ้นภายในตัวเองในการให้ความสำคัญในงานเพิ่มขึ้น

2.6 การสนับสนุนการทำงานเป็นกลุ่ม แม้ว่าผลการวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงพหุพบว่าการสนับสนุนการทำงานเป็นกลุ่มไม่ส่งผลต่อความสามารถด้านนวัตกรรมอย่างมีนัยสำคัญ แต่ผลการวิเคราะห์สหสัมพันธ์พบความสัมพันธ์ระหว่างการสนับสนุนการทำงานเป็นกลุ่มและความสามารถด้านนวัตกรรม (r = 0.451) เนื่องจากลักษณะการรวมกลุ่มการทำงานของพนักงานที่มีความรู้และประสบการณ์คล้ายคลึงกัน จึงมีมุมมองในการแก้ไขปัญหาที่คล้ายกัน การสร้างสรรค์ความคิดใหม่และการสร้างนวัตกรรมจึงส่งผลที่ไม่ชัดเจน แต่หากองค์การสนับสนุนให้พนักงานที่มีความรู้ และประสบการณ์ที่มาจากต่างหน่วยงานกัน ความคิดเห็นที่มาจากมุมมองที่ต่างกันย่อมทำให้เกิดการสร้างสรรค์ผลงานได้ดีกว่า ในส่วนของผลการวิจัยเชิงคุณภาพ พบว่า องค์การส่งเสริมให้พนักงานทำงานเป็นกลุ่มในลักษณะทีมงานข้ามสายงาน เพราะการทำงานจริง พนักงานที่มาจากต่างหน่วยงานจะมีมุมมองในการแก้ไขปัญหาที่ต่างกัน ทำให้มีความคิดเห็นที่หลากหลายซึ่งช่วยพัฒนาการทำงานให้ดียิ่งขึ้น รวมทั้ง Amabile (1997) ที่อธิบายว่าการสนับสนุนให้พนักงานที่มีทักษะที่หลากหลายได้ทำงานร่วมกันเป็นปัจจัยสำคัญในการส่งเสริมให้เกิดความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมในการทำงานมากขึ้น

3. ความสามารถด้านนวัตกรรม

ผลการวิจัยพบว่า ความสามารถด้านนวัตกรรมมีคะแนนเฉลี่ย 3.56 คะแนน จากคะแนนเต็ม 5 คะแนน อยู่ในระดับปฏิบัติเกือบทุกครั้ง แสดงได้ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ค่าสถิติความสามารถด้านนวัตกรรม

ตัวแปร	ค่าต่ำสุด	ค่าสูงสุด	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ความหมาย
ความสามารถด้านนวัตกรรม	1.0	5.0	3.56	0.81	**ปฏิบัติเกือบทุกครั้ง**

จากการวิจัยเชิงสำรวจ พบว่า พนักงานในองค์การในอุตสาหกรรมอาหารที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยมีระดับการปฏิบัติเกือบทุกครั้ง อธิบายได้ว่า การที่พนักงานมีความตระหนักว่าความคิดสร้างสรรค์เป็นสิ่งจำเป็นและมีประโยชน์ต่อทั้งตนเองและองค์การ พนักงานย่อมให้การสนับสนุนและทุ่มเทเวลาในการใช้ความคิดสร้างสรรค์เพื่อแก้ไขปัญหาและพัฒนาการทำงานให้ดียิ่งขึ้น สิ่งเหล่านี้มีส่วนทำให้ความสามารถด้านนวัตกรรมของตนเองสูงขึ้น ในขณะเดียวกันการที่บุคลากรขององค์การมีความสามารถสูงขึ้น จึงมีผลทำให้ความสามารถขององค์การสูงขึ้นตามไปด้วย สอดคล้องกับผลการวิจัยเชิงคุณภาพที่พบว่า เมื่อพนักงานมีความเข้าใจและมีการพัฒนาการทำงานอย่างต่อเนื่อง พนักงานก็จะมีความมั่นใจมากขึ้น พนักงานก็จะปรับปรุงการทำงานให้ดียิ่งขึ้น อันจะส่งทำให้ความสามารถในการสร้างนวัตกรรมสูงขึ้น

ทั้งนี้ในส่วนของบริษัท นวัตกรรมเกี่ยวข้องกับแนวคิดใหม่เพื่อการพัฒนา ปรับปรุง หรือสร้างขึ้นใหม่เกี่ยวกับการผลิตสินค้า บริการ กระบวนการทำงาน การตลาด และรูปแบบธุรกิจ อันก่อให้เกิดประโยชน์ต่อองค์การ โดยนวัตกรรมของแต่ละบริษัทจะมีความโดดเด่นแตกต่างกันตามความถนัด ประสบการณ์ ความรู้ ความเชี่ยวชาญขององค์การและพนักงานที่มีอยู่เดิม รวมทั้งการรับรู้และมีส่วนร่วมของพนักงานในแต่ละฝ่าย หลายบริษัทที่มีทรัพยากรและเครือข่ายก็สามารถพัฒนาการวิจัยและพัฒนาร่วมกับผู้เชี่ยวชาญด้านโภชนาการอาหารจากสถาบันการศึกษา มีความร่วมมือกับคู่ค้าในการพัฒนาแนวทางการจัดหาวัตถุดิบอย่างยั่งยืน มีการสร้างศูนย์นวัตกรรมวิจัยด้านอาหาร มีการสำรวจและวิจัยทัศนคติและพฤติกรรมการบริโภคผลิตภัณฑ์ในตลาดหลักที่สำคัญของบริษัท เช่น สหรัฐอเมริกา อังกฤษ ฝรั่งเศส อิตาลี และไทย รวมทั้งผลิตสินค้าตามมาตรฐานความปลอดภัยทางด้านอาหารพัฒนากระบวนการผลิตให้ได้มาตรฐานทางอาหารทั้งในปัจจุบันและอนาคต ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ Amabile (1997) ที่อธิบายว่า การที่ผู้บริหารองค์การมีแรงจูงใจอย่างมุ่งมั่นในการเป็นองค์การนวัตกรรม จัดสรรทรัพยากรเพื่อส่งเสริมสนับสนุนการสร้างนวัตกรรมอย่างพอเพียงและมีการจัดการที่สนับสนุนความคิดสร้างสรรค์ของพนักงานทุกระดับ สิ่งเหล่านี้ช่วยสนับสนุนความคิดสร้างสรรค์ของพนักงานให้เพิ่มขึ้น และความคิดสร้างสรรค์ของพนักงานจะกระตุ้นให้เกิดนวัตกรรมอย่างกว้างขวางทั่วทั้งองค์การ

4.การแบ่งปันความรู้ และบรรยากาศองค์การที่สนับสนุนความคิดสร้างสรรค์ที่ส่งผลต่อความสามารถด้านนวัตกรรม

4.1 การวิเคราะห์สหสัมพันธ์เพียร์สันระหว่างความสามารถด้านนวัตกรรม การแบ่งปันความรู้ และบรรยากาศองค์การที่สนับสนุนความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งการแบ่งปันความรู้ประกอบด้วย 1) เจตคติในการแบ่งปันความรู้ 2) ความตั้งใจในการแบ่งปันความรู้ และ 3) พฤติกรรมการแบ่งปันความรู้ และบรรยากาศองค์การที่สนับสนุนความคิดสร้างสรรค์ ประกอบด้วย 1) ความอิสระ 2) งานที่ท้าทาย 3) หัวหน้างานให้การสนับสนุน 4) การสนับสนุนการทำงานเป็นกลุ่ม 5) การสนับสนุนขององค์การ และ 6) การสนับสนุนทรัพยากรที่เพียงพอ แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สันได้ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สันระหว่างความสามารถด้านนวัตกรรม การแบ่งปันความรู้ และบรรยากาศองค์การที่สนับสนุนความคิดสร้างสรรค์

ตัวแปร	ความสามารถด้านนวัตกรรม	P-value
1.เจตคติในการแบ่งปันความรู้	0.316*	0.000
2.ความตั้งใจในการแบ่งปันความรู้	0.326*	0.000
3.พฤติกรรมการแบ่งปันความรู้	0.483*	0.000
4.ความอิสระ	0.518*	0.000
5.งานที่ท้าทาย	0.511*	0.000
6.หัวหน้างานให้การสนับสนุน	0.515*	0.000
7.การสนับสนุนการทำงานเป็นกลุ่ม	0.451*	0.000
8.การสนับสนุนขององค์การ	0.582*	0.000
9.การสนับสนุนทรัพยากรที่เพียงพอ	0.473*	0.000

หมายเหตุ * หมายถึง นัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

ผลการวิเคราะห์ พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (r) มีค่าอยู่ระหว่าง 0.316 – 0.582 โดยทุกตัวแปรมีความสัมพันธ์กันในทางบวก ณ ระดับนัยสำคัญ 0.05 โดยคู่ความสัมพันธ์ที่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สันมากที่สุด คือ การสนับสนุนขององค์การและความสามารถด้านนวัตกรรม (r= 0.582) ส่วนคู่ความสัมพันธ์ที่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สันน้อยที่สุด คือ เจตคติในการแบ่งปันความรู้และความสามารถด้านนวัตกรรม (r= 0.316)

4.2 การวิเคราะห์สมการถดถอย กำหนดให้ ตัวแปรอิสระ ได้แก่ ตัวแปรย่อยของบรรยากาศองค์การที่สนับสนุนความคิดสร้างสรรค์ประกอบด้วย 6 ตัวแปร ได้แก่ 1) ความอิสระ 2) งานที่ท้าทาย 3) หัวหน้างานให้การสนับสนุน 4) การสนับสนุนการทำงานเป็นกลุ่ม 5) การสนับสนุนขององค์การ และ 6) การสนับสนุนทรัพยากรที่เพียงพอ ร่วมกับตัวแปรย่อยของการแบ่งปันความรู้ ประกอบด้วย 3 ตัวแปร ได้แก่ 1) เจตคติในการแบ่งปันความรู้ 2) ความตั้งใจในการแบ่งปันความรู้และ 3) พฤติกรรมการแบ่งปันความรู้

ตัวแปรตาม ได้แก่ ความสามารถด้านนวัตกรรม ทั้งนี้การวิเคราะห์สมการถดถอยใช้วิธีการเลือกตัวแปรอิสระเข้าสมการถดถอยด้วยวิธี Stepwise ได้ผลดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงพหุ

ตัวแปร	Standardized Coefficients (Beta)	t	P-value	Collinearity Statistics	
				Tolerance	VIF
การสนับสนุนขององค์การ	0.366*	5.847	0.000	0.569	1.757
ความอิสระ	0.200*	3.172	0.002	0.563	1.778
พฤติกรรมการแบ่งปันความรู้	0.175*	2.948	0.003	0.632	1.583
R^2 = 0.401, adj R^2 = 0.395, Durbin-Watson = 2.005, Std. Error of the estimate = 0.629					

หมายเหตุ * หมายถึง นัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

จากตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงพหุ เมื่อกำหนดให้ตัวแปรตาม คือ ความสามารถด้านนวัตกรรม พบว่า สัมประสิทธิ์การตัดสินใจที่ปรับปรุงแล้ว คิดเป็นร้อยละ 39.5 (adj R^2 = 0.395) ในขณะที่การตรวจสอบเงื่อนไขของการวิเคราะห์สมการถดถอย โดยพิจารณาจากค่าคลาดเคลื่อนต้องเป็นอิสระต่อกัน จากการวิเคราะห์พบว่า ค่า Durbin-Watson เท่ากับ 2.005 ซึ่งมีค่าอยู่ระหว่าง 1.5-2.5 แสดงว่าค่าคลาดเคลื่อนเป็นอิสระต่อกัน (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2544) และตัวแปรอิสระต้องไม่มีความสัมพันธ์กันเอง พิจารณาจากค่า VIF ต้องมีค่าไม่เกิน 10 ซึ่งผลวิเคราะห์พบว่า VIF มีค่าระหว่าง 1.583-1.778 แสดงว่าตัวแปรอิสระไม่มีความสัมพันธ์กันเอง (Oh, 2014)

ในส่วนของความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม พบว่า มีตัวแปรอิสระที่สามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงของตัวแปรตามที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 ได้ 3 ตัวแปร โดยเรียงลำดับตัวแปรที่ส่งผลต่อตัวแปรตามมากที่สุด ได้แก่ การสนับสนุนขององค์การ (Beta = 0.366) รองลงมา ได้แก่ ความอิสระ (Beta = 0.200) และพฤติกรรมการแบ่งปันความรู้ (Beta = 0.175) ตามลำดับ โดยตัวแปรอิสระทั้งหมดส่งผลในทางบวกต่อตัวแปรตาม

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษาครั้งนี้สามารถสรุปความสัมพันธ์ระหว่างการแบ่งปันความรู้ ซึ่งได้แก่ พฤติกรรมการแบ่งปันความรู้ ในขณะที่บรรยากาศองค์การที่สนับสนุนความคิดสร้างสรรค์ ประกอบด้วย 2 ปัจจัย ได้แก่ การสนับสนุนขององค์การ และความอิสระ ซึ่งการแบ่งปันความรู้ และบรรยากาศองค์การที่สนับสนุนความคิดสร้างสรรค์ ส่งผลในทางบวกต่อความสามารถด้านนวัตกรรม สามารถสรุปเป็นแบบจำลองได้ดังภาพที่ 2

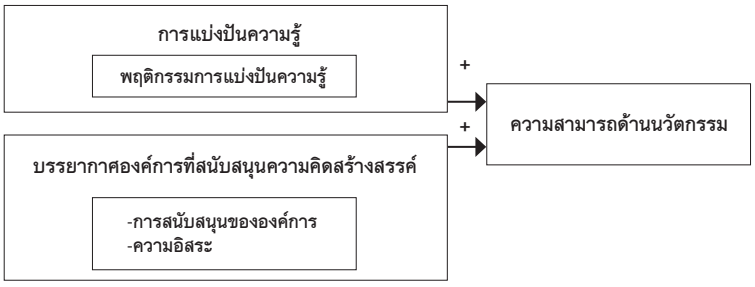

ภาพที่ 2 แบบจำลองการแบ่งปันความรู้ และบรรยากาศองค์การที่สนับสนุนความคิดสร้างสรรค์ที่ส่งผลต่อความสามารถด้านนวัตกรรม

1. ข้อเสนอแนะสำหรับผู้บริหารเพื่อนำไปปฏิบัติ ผู้วิจัยได้นำผลการศึกษาครั้งนี้มาเป็นพื้นฐาน และนำมาสังเคราะห์ตามหลักวิชาการ เพื่อเป็นแนวทางให้ผู้สนใจนำไปประยุกต์ใช้กับการบริหารงานในองค์การเพื่อการพัฒนานวัตกรรมและบุคลากร มีข้อเสนอแนะสำหรับผู้บริหารเพื่อนำไปปฏิบัติดังนี้

1.1 พฤติกรรมการแบ่งปันความรู้ ได้แก่ 1) สนับสนุนให้พนักงานที่มีความรู้และทักษะมานำเสนอ เผยแพร่ และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ที่ดีทั้งภายในหน่วยงานและข้ามหน่วยงาน 2) สนับสนุนให้พนักงานแบ่งปันประสบการณ์ วิธีการทำงานที่ดี วิธีการทำงานที่ผิดพลาดเพื่อเป็นบทเรียนการเรียนรู้ แบ่งปันความรู้ที่ได้รับจากการศึกษาและการอบรม รวมทั้งคู่มือหรือเอกสารการทำงานให้แก่เพื่อนร่วมงานและ 3) จัดทำรายชื่อผู้เชี่ยวชาญ ฐานข้อมูลความรู้ด้านอาหารขององค์การ ฐานข้อมูลนวัตกรรมเพื่อเป็นช่องทางในการเผยแพร่ความรู้ขององค์การ

1.2 การสนับสนุนขององค์การ ได้แก่ 1) ผู้บริหารองค์การระดับสูงสนับสนุน สื่อสารและเปิดโอกาสให้บุคลากรทุกระดับเข้าใจ มีส่วนร่วมในการใช้ความคิดสร้างสรรค์เพื่อแก้ปัญหาหรือพัฒนาการทำงานให้ดีขึ้น 2) กำหนดนโยบายเกี่ยวกับนวัตกรรมอย่างเป็นลายลักษณ์อักษรบรรจุอยู่ในวิสัยทัศน์ พันธกิจ หรือค่านิยมองค์การ 3) จัดให้มีการประกวดเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์หรือนวัตกรรม และ 4) ยอมรับผลลัพธ์ของงานที่พนักงานมีความตั้งใจในการพัฒนางานการทำงานอย่างเต็มที่แม้ผลงานไม่ตรงตามเป้าหมาย

1.3 ความอิสระ ได้แก่ 1) เปิดโอกาสให้พนักงานทุกระดับได้มีส่วนร่วมและมีอิสระในการใช้ความคิดสร้างสรรค์ในการคิดโครงการเพื่อแก้ไขปัญหาในการทำงาน และ 2) สร้างช่องทางในการนำเสนอความคิดได้หลากหลายช่องทาง ทั้งระดับหน่วยงาน ระดับบริษัท และระดับองค์การอันจะทำให้พนักงานมีความมั่นใจในการทำงานและกล้าเสนอความคิดสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาการทำงานให้มากขึ้น

1.4 ความสามารถด้านนวัตกรรม ได้แก่ 1) พัฒนาเครือข่ายการวิจัยและพัฒนาร่วมกับผู้เชี่ยวชาญด้านโภชนาการอาหาร2) พัฒนาความร่วมมือกับคู่ค้าในการพัฒนาแนวทางการจัดหาวัตถุดิบ 3) สำรวจและวิจัยทัศนคติและพฤติกรรมการบริโภคผลิตภัณฑ์ในตลาดหลักที่สำคัญของบริษัท 4) พัฒนากระบวนการผลิตสินค้าตามมาตรฐานความปลอดภัยทางด้านอาหารและมาตรฐานทางอาหาร และ 5) พัฒนาศูนย์นวัตกรรมวิจัยด้านอาหาร

2.ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ผลการศึกษาครั้งนี้ สามารถนำมาเป็นแนวทางในการทำวิจัยครั้งต่อไปดังนี้ควรทำการศึกษาในเชิงคุณภาพ โดยการศึกษาในองค์การที่มีผลการปฏิบัติงานในการสร้างสรรค์ด้านนวัตกรรมที่ดีและมีผลงานนวัตกรรมจำนวนมาก เพื่อเรียนรู้ว่าองค์การมีการสนับสนุนให้พนักงานมีความคิดสร้างสรรค์ได้อย่างไร องค์การมีผลงานด้านนวัตกรรมโดดเด่นในเรื่องใดบ้าง มีอุปสรรคและวิธีแก้ไขเพื่อส่งเสริมการสร้างนวัตกรรมอย่างไร พนักงานมีส่วนร่วมในการสร้างนวัตกรรมอย่างไร

เอกสารอ้างอิง

กัลยา วานิชย์บัญชา. (2544). *การวิเคราะห์ตัวแปรหลายตัวแปรด้วยSPSSfor Windows.* กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. (2556). *รายชื่อบริษัท / หลักทรัพย์จดทะเบียน.* สืบค้น 3 มกราคม 2556, จาก :http://www.set.or.th.

สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ. (2550). *รายงานผลการสำรวจชีดความสามารถด้านนวัตกรรมของประเทศไทย ปี 2550.* กรุงเทพฯ.สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

Amabile, T. M. (1997). Motivating creativity in organizations: on doing what you love and loving what you do. *California Management Review, 40*(1), 39-58.

Behnke, T. M. (2010). Knowledge sharing at work: *An examination of organizational antecedents*. (Doctor of Business Administration), St. Ambrose University.

Chilton, M. A. , & Bloodgood, J. M. (2010). Adaption-innovation theory and knowledge use in organizations. *Management Decision, 48*(8), 1159-1180.

Clila Jr., M. J. (2011). *Exploring the relationship between organizational citizenship behavior and organizational climates for creativity.* (Master of Science), San JosE State University.

Cruz, A. P. (2011). *Knowledge Sharing and Competitiveness of Professional Service Firms: A Case Study.* (Doctor of Philosophy, Applied Management and Decision Sciences), Walden University.

Gressgard, L. J. (2011). Virtual team collaboration and innovation in organizations. *Team Performance Management, 17*(1), 102-119.

Inauen, M., & Schenker-Wicki, A. (2011). The impact of outside-in open innovation on innovation performance. *European Journal of Innovation Management, 14*(4), 496-520.

Kamasak, R., & Bulutlar, F. (2010). The influence of knowledge sharing on innovation. *European Business Review, 22*(3), 306-317.

Krejcie, R. V. , & Morgan, D. W. . (1970). Determining sample size for research activities. *Educational And Psychological Measurement,* 30, 607-610.

Kumar, N., & Rose, R. C. (2012). The impact of knowledge sharing and Islamic work ethic on innovation capability. *Cross Cultural Management, 19*(2), 142-165.

Maria, L. S. V., Celina, G. M., & Jose, A. L. S. (2013). An Assessment of innovativeness in KIBS: Implications on KIBS' co-creation culture, innovation capability and performance. *Journal of Business & Industrial Marketing, 28*(2), 1-33.

Moghimi, S., & Subramaniam, I. D. (2013). Employees' creative behavior: The role of organizational climate in malaysian SMEs. *International Journal of Business and Management, 8*(5), 1-12.

Nonaka, I., & Konno, N. (1998). The concept of "ba": Building a foundation for knowledge creation. *California Management Review, 40*(3), 40-54.

Oh, K. (2014). *The Effects of Brand, Design, and Price on Intent to Purchase an Activity Tracker.* (Master of Science), College of Education, Florida State University

Rahab, S. & Sudjono. (2011). The Development of Innovation Capability of Small Medium Enterprises Through Knowledge Sharing Process: An Empirical Study Of Indonesian Creative Industry. *International Journal of Business and Social Science, 2*(21), 112-123.

Reychav, I. , & Weisberg, J. (2010). Bridging intention and behavior of knowledge sharing. *Journal of Knowledge Management, 14*(2), 285-300.

Rovinelli, R. J., & Hambleton, R. K. (1976). *On the Use of Content Specialists in the Assessment of Criterion-Referenced Test Item Validity.* Paper presented at the the Annual Meeting of the American Educational Research Association (60th), San Francisco, California, April 19-23, 1976.

Saenz, J., Aramburu, N., & Blanco, C. E. (2012). Knowledge sharing and innovation in Spanish and Colombian high-tech firms. *Journal of Knowledge Management, 16*(6), 919-933.

Saenz, J., Aramburu, N., & Rivera, O. (2009). Knowledge sharing and innovation performance: A comparison between high-tech and low-tech companies. *Journal of Intellectual Capital, 10*(1), 22-36.

Samad, S. (2013). Assessing the contribution of human capital on business performance. *International Journal of Trade, Economics and Finance, 4*(6), 393-397.

Tubbs, S. L., & Jablokow, K. (2009). Leadership development and adaption-innovation theory. *The Business Review, Cambridge, 13*(1), 53-59.

Wu, C. S., Lee, C. J., & Tsai, L.F. (2012). Influence of creativity and knowledge sharing on performance. *Journal of Technology Management in China, 7*(1), 64-77.

การลดความสูญเปล่าในกระบวนการบรรจุหอมหัวใหญ่ โดยเทคนิคการผลิตแบบโตโยต้า: ศึกษาโรงงานถาวรการเกษตร

Waste Reduction in Onion Packing Process by Using Toyota Production System (TPS): A Study at Thawornkarnkaset Packing Plant

ไพศาล ลาภสมบูรณ์ชัย*
Paisarn Larpsomboonchai*
ณัฏฐพันธ์ เขจรนันทน์**
Natthaphan Kecharananta**

* นักศึกษาปริญญาเอก สาขาวิชาการจัดการ (สาขาการจัดการธุรกิจ) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต
* Doctoral Candidate of Management (Business Management), Graduate School, Suan Dusit Rajabhat University
* Email: paisarn.lap@gmail.com
** ผู้อำนวยการหลักสูตรปริญญาเอก สาขาวิชาการจัดการธุรกิจ อาจารย์ที่ปรึกษาดุษฎีนิพนธ์, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต
** Director of Doctoral Program in Business Management, Dissertation Advisor, Assistant Professor, Graduate School, Suan Dusit Rajabhat University
** Email: natsdu@yahoo.com

บทคัดย่อ

หอมหัวใหญ่ นับเป็นสินค้าเกษตรชนิดหนึ่งที่ผลผลิตภายในประเทศได้รับผลกระทบจากผลผลิตจากประเทศอื่นทั้งในตลาดภายในและนอกประเทศ มีการชะลอการสั่งซื้อหอมหัวใหญ่ที่ผลิตภายในประเทศ และปริมาณการส่งออกลดลง การวิจัยนี้จึงมีวัตถุประสงค์มุ่งเน้นในการหาแนวทางการปรับปรุงกระบวนการบรรจุหอมหัวใหญ่ โดยการลดความสูญเปล่าในกระบวนการตามแนวคิดของระบบการผลิตแบบโตโยต้า จากการวิจัยเชิงปฏิบัติการที่โรงงานถาวรการเกษตร ซึ่งเป็นโรงงานหลักในธุรกิจการบรรจุหอมหัวใหญ่ โดยตั้งอยู่ในอำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่ อันเป็นแหล่งเพาะปลูกหอมหัวใหญ่ที่สำคัญของประเทศ เริ่มต้นจากการศึกษากระบวนการบรรจุโดยการสังเกตแบบมีส่วนร่วมตั้งแต่เริ่มรับซื้อหอมหัวใหญ่ การคัดแยกหอมหัวใหญ่ที่เน่าเสียและไม่ได้ขนาด การคัดแยกขนาดตามคำสั่งซื้อของลูกค้า การบรรจุภัณฑ์และการชั่งน้ำหนักมาตรฐาน จนพร้อมที่จะจัดส่งบรรจุภัณฑ์หอมหัวใหญ่ออกจากโรงงาน และการศึกษาปัญหาและความสูญเปล่าในกระบวนการร่วมกับผู้ที่เกี่ยวข้องในโรงงาน พบว่าเกิดขึ้นจากปัจจัย 4 ประการ คือ (1) ขั้นตอนการทำงาน (2) พนักงาน (3) อุปกรณ์ และ (4) หอมหัวใหญ่ที่เป็นวัตถุดิบ ซึ่งก่อให้เกิดความสูญเปล่า 4 ประการ คือ (1) การขนส่งที่มากเกินไป (2) การมีขั้นตอนการผลิตที่มากเกินไป (3) การรอคอยในการปฏิบัติงานและ (4) การมีชิ้นงานที่บกพร่องและของเสีย โดยสามารถกำหนดแนวทางการปรับปรุงกระบวนการบรรจุพร้อมแนวทางการควบคุม ที่ปรับปรุงแผนผังการผลิต ขั้นตอนและวิธีการทำงานตามเทคนิคการปรับปรุงการทำงานอย่างต่อเนื่องหรือ ไคเซ็น จากการสังเกตและปรับปรุงงานในระบบการผลิตแบบโตโยต้า โดยมุ่งเน้นให้การทำงานมีการไหลของกระบวนการและหอมหัวใหญ่อย่างต่อเนื่องมากขึ้นโดยมีรอบการผลิตที่ชัดเจนจากการกำหนดแผนการผลิตในแต่ละวัน การปรับผังโรงงานเพื่อลดระยะทางและระยะเวลาในการเคลื่อนย้ายและลดขั้นตอนการทำงานที่มากเกินไป การลดกระบวนการซ้ำซ้อนซึ่งมากเกินความจำเป็นโดยลดจำนวนรอบการผลิตและลดจำนวนครั้งในการเริ่มการผลิต (Set Up) ในแต่ละขนาด การปรับเรียบการผลิต จัดให้มีระบบการผลิตแบบดึงและสายการผลิตแบบคู่ขนาน ฯลฯ การปรับปรุงข้างต้นทำให้เกิดแผนผังตามกระบวนการผลิตที่ดีขึ้น สามารถควบคุมด้วยสายตาได้อย่างสะดวก นอกจากนี้ ได้มีการจัดอุปกรณ์ความปลอดภัยในการทำงานให้แก่พนักงาน รวมทั้งกำหนดมาตรการในการควบคุมกระบวนการ ได้แก่ การกำหนดแบบฟอร์มการวิเคราะห์ความสูญเปล่าของกระบวนการ และแบบฟอร์มประเมินผลการปฏิบัติงานตามกระบวนการ

คำสำคัญ : กระบวนการบรรจุหอมหัวใหญ่ ระบบการผลิตแบบโตโยต้าความสูญเปล่า การไหลอย่างต่อเนื่อง การผลิตแบบทันเวลาพอดี การปรับปรุงกระบวนการ สินค้าเกษตร

Abstract

The onion is one of the Thai domestic agricultural products affected by foreign products in terms of both domesticconsumption and exporting markets. Purchase of domestic orders is decreasing as well as the quantities being exported. So, this research aims to find out how to improve the process involved with onion product especially by reducing any waste in the packing process by using the Toyota Production System (TPS). This action research studiesthe Thawornkarnkaset Packing Plant,a major onion plant located in Mae Wang District in Chiang Mai - the main area forcultivationonions in Thailand- starts from the packing process in the factory through participant observation.This research identified the whole process as consisting ofpurchasing onions and delivery from vendors, quality screening, size selection according to each customer's order, packing and package weighting, until finally the package is sealedand ready to delivery. The research also studied the relevant problems and wastes in the entire processes by analyzing and brainstorming throughdiscussion with the relevant production persons and identified the four major causes of the problems; (1) working procedure, (2) workers, (3) equipment, and (4) onions. These cause fourareas of wastes; (1) unnecessary transportation, (2) over-processing, (3) waiting, and (4) defects. This research substantially determines the detailed process of improvement approaches in plant lay out, activities and working methods according to TPS's continuous improvement techniques, or Kaizen, from observing and improving the found wastes. These techniques focus on the production process and products that flow more smoothly from certain daily production plans, rearranging the plant lay out in order to reduce any excessive distance or time in conveyance and to reduce over-processing activities, reducing any repeated activity in the process by reducing the number of production cycles and their set up times for each onion size, levelling out the workload, or Heijunka, providing a pull system and parallel production lines, etc. The above improvementsresult in better production lay-out and can be control through visual media conveniently. Moreover, there are additional measurements providing safety equipment for the health care of each worker during working operations. This research also determined the process controls such as the form of waste analysis and performance evaluation for process implementation.

Keywords : Onion Packing Process, Toyota Production System, Waste, Continuous Flow, Just in Time, Production Process Improvement, Agricultural Product

บทนำ

สินค้าเกษตรเป็นสินค้าหลักต่อเศรษฐกิจของประเทศไทย และถึงแม้ว่าในระยะหลังสัดส่วนของมูลค่าสินค้าอื่นและการท่องเที่ยวจะมีมากขึ้น แต่สินค้าเกษตรก็ยังคงมีผลกระทบในวงกว้างต่อประชากรที่เกี่ยวข้องซึ่งเป็นประชากรส่วนใหญ่ของประเทศ ทำให้มีผลกระทบโดยรวมต่อประเทศทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม รวมไปถึงการเมือง ถึงแม้ว่า ประเทศไทยจะเป็นผู้ส่งออกสินค้าเกษตรและอาหารเป็นหลัก แต่สินค้าเกษตรหลายประเภทกลับมีความสามารถในการแข่งขันลดลง (สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ, 2556)

หอมหัวใหญ่ ซึ่งเป็นสินค้าในกลุ่มเดียวกับหอมหัวเล็ก หอมแดง กระเทียมและมันฝรั่ง นับว่าเป็นสินค้าเกษตรที่ได้รับผลกระทบจากปัญหาผลผลิตจากต่างประเทศซึ่งมีการนำเข้ามาในประเทศไทยเป็นจำนวนมาก โดยจำหน่ายทั้งในภูมิภาค และตลาดหลัก เช่น ตลาดไทและตลาดสี่มุมเมือง ทั้งการนำเข้าตามกฎหมายและการลักลอบนำเข้า ส่งผลให้ผู้ประกอบการมีการชะลอการสั่งซื้อหอมหัวใหญ่จากผลผลิตภายในประเทศ นอกจากนี้ การส่งออกหอมหัวใหญ่มีแนวโน้มมูลค่าการส่งออกลดลง (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2558) เนื่องมาจากสินค้าจากประเทศคู่แข่งมีราคาที่ถูกกว่า (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2558) หอมหัวใหญ่จากประเทศจีนมีราคาต่ำกว่าหอมหัวใหญ่ที่ปลูกในประเทศมาก ทำให้ผู้ประกอบการหอมหัวใหญ่ภายในประเทศจำเป็นต้องพิจารณาความสามารถในการแข่งขัน โดยการลดต้นทุนจากการปรับปรุงกระบวนการการผลิตอย่างจริงจัง ทั้งนี้ กระบวนการบรรจุหอมหัวใหญ่ นับว่าเป็นขั้นตอนที่รับหอมหัวใหญ่จากเกษตรกรผู้ปลูกโดยผ่านกระบวนการเพื่อส่งมอบผลผลิตให้กับผู้จัดจำหน่าย ซึ่งการวิจัยนี้สนใจในการปรับปรุงกระบวนการดังกล่าว

โรงงานถาวรการเกษตร ประกอบกิจการรับซื้อและจำหน่ายพืชผลทางการเกษตรตั้งแต่ปี พ.ศ. 2555 จากการสอบถามเบื้องต้นจากโรงงาน พบว่า โรงงานยังไม่มีการปรับปรุงกระบวนการผลิตที่ชัดเจนมาก่อนและมีความต้องการในการปรับปรุงกระบวนการให้ดีขึ้นซึ่งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการวิจัย ประกอบกับเป็นโรงงานหลักในธุรกิจบรรจุหอมหัวใหญ่ โดยตั้งอยู่ในอำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่ อันเป็นแหล่งเพาะปลูกหอมหัวใหญ่ที่สำคัญของประเทศ หอมหัวใหญ่เป็นผลิตภัณฑ์หลักผลิตภัณฑ์หนึ่งที่โรงงานนี้ผลิตเพื่อจัดส่งทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ ในขณะที่โรงงานหลักอีกแห่งหนึ่งได้ปิดตัวลง และโรงงานอื่นยังไม่ได้ให้ความร่วมมือในการเข้าวิจัย ทำให้คัดเลือกโรงงานถาวรการเกษตรในการวิจัยนี้

วัตถุประสงค์

จากการมุ่งเน้นในการหาแนวทางการปรับปรุงกระบวนการบรรจุหอมหัวใหญ่ โดยการลดความสูญเปล่าในกระบวนการตามแนวคิดของระบบการผลิตแบบโตโยต้าซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในด้านการจัดการธุรกิจผู้วิจัยมีความจำเป็นต้องเข้าใจถึงกระบวนการทั้งหมดที่ดำเนินการพร้อมกับค้นหาสาเหตุและปัญหา และความสูญเปล่าจากปัจจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อสามารถนำมากำหนดแนวทางการปรับปรุงกระบวนการ จึงมีวัตถุประสงค์ในการวิจัยเป็นลำดับ ดังนี้

1. เพื่อศึกษากระบวนการบรรจุหอมหัวใหญ่ของโรงงานถาวรการเกษตร
2. เพื่อศึกษาปัญหาหรือความสูญเปล่าของกระบวนการบรรจุหอมหัวใหญ่ของโรงงานถาวรการเกษตร
3. เพื่อปรับปรุงกระบวนการบรรจุหอมหัวใหญ่ของโรงงานถาวรการเกษตร โดยลดปัญหาและความสูญเปล่าในกระบวนการที่ค้นพบ

แนวคิดและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ระบบการผลิตแบบโตโยต้า นับว่าเป็นแนวทางการผลิตที่เป็นเอกลักษณ์ของโตโยต้า ซึ่งมีพื้นฐานจากการผลิตแบบลีน (Lean Production) ที่โดดเด่นในแนวทางการผลิตซึ่งมีแนวคิดในการกำจัดความสูญเปล่า (Waste) ที่หมายถึง กิจกรรมของมนุษย์ที่ดูดซับทรัพยากรโดยที่ไม่เกิดคุณค่า (Value) ใดๆได้แก่ ความผิดพลาดที่ต้องการการแก้ไข การผลิตสิ่งของที่ไม่มีใครต้องการซึ่งมีปริมาณพอกพูนขึ้น ขั้นตอนการผลิตซึ่งแท้จริงไม่ได้มีความต้องการ การเคลื่อนไหวของลูกจ้างและการเคลื่อนตัวของสินค้าโดยไม่มีความจำเป็น กิจกรรมต่อท้าย (Downstream) ที่รอคอยเพราะกิจกรรมก่อนหน้า (Upstream) ไม่สามารถส่งผลผลิตให้ทันเวลา รวมทั้งสินค้าและบริการซึ่งไม่เป็นไปตามความต้องการของลูกค้า ทำให้เกิดแนวทางการทำงานที่เปลี่ยนความสูญเปล่าไปเป็นคุณค่าที่มาจากหัวข้อหลัก 5 ประการ ประกอบด้วย (1) คุณค่า (2) สายธารคุณค่า (Value Stream) (3) การไหล (Flow) (4) การดึง (Pull) และ (5) ความสมบูรณ์ (Perfection) (Womack & Jones, 2003, pp. 16-98) อย่างไรก็ตาม ได้มีแนวคิดต่อองค์กรส่วนใหญ่ที่นำแนวคิดของลีนมาประยุกต์ใช้โดยมุ่งเน้นที่เครื่องมือ เช่น หลักการ 5ส และการผลิตแบบทันเวลาพอดี (Just-in-Time) โดยปราศจากความเข้าใจระบบทั้งองค์รวม ซึ่งต้องซึมซับเป็นวัฒนธรรมองค์กร เช่น การเข้าถึงการผลิตแบบวันต่อวันและการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง ที่เป็นแนวทางของโตโยต้า โดย Liker (2004, pp. 6-7,12-13,36) ได้ประมวลแนวทางของโตโยต้าออกเป็นตัวแบบ “4P” ดังภาพที่ 1 ซึ่งองค์กรที่นำระบบการผลิตแบบโตโยต้ามาประยุกต์ใช้มักพิจารณาในการใช้เครื่องมือของระบบ โดยปราศจากความเข้าใจในการใช้เครื่องมือเหล่านั้นให้มาทำงานร่วมกันเป็นระบบหนึ่งเดียว ทำให้การดำเนินการอยู่ในระดับเฉพาะกระบวนการที่มุ่งในการกำจัดความสูญเปล่า และไม่มีพลังของอีก 3P ที่เหลือ

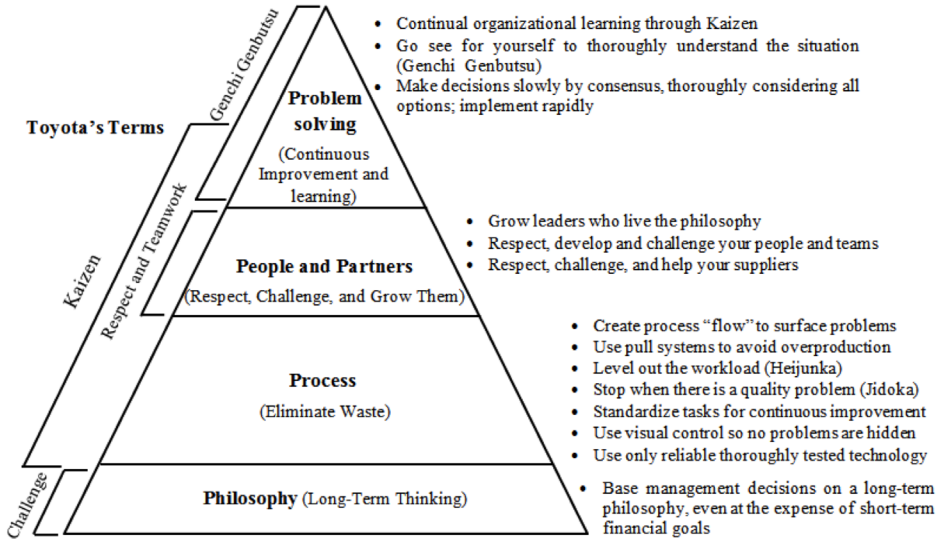

ภาพที่ 1 “4P” Model of the Toyota Way

ทั้งนี้ การนำแนวทางการผลิตแบบโตโยต้า มาประยุกต์ใช้งานมีหลักการสำคัญที่มุ่งเน้นไปที่สถานที่จริงและเนื้องานจริง หรือที่เรียกว่า การตรวจตราความสูญเปล่า (GenchiGenbutsu) โดยการลงไปคลุกคลีเพื่อเฝ้าดูการทำงานในสถานที่จริงและเข้าใจสถานการณ์การทำงานอย่างลึกซึ้งจากการสังเกตและวิเคราะห์การทำงานโดยตรง ด้วยการควบคุมด้วยสายตา (Visual Control) ซึ่งจะทำให้ปัญหาต่างๆไม่อาจซ่อนเร้นไปได้ จากการมองเห็นของมนุษย์และเข้าถึงการทำงานที่แท้จริง (Liker & Meier, 2006, pp. 6-14) โดยมีเสาหลัก คือ(1) การผลิตแบบทันเวลาพอดี (Just-in-Time) ซึ่งมีหลักคิดในการผลิตชิ้นงานที่ถูกต้อง ในปริมาณที่ถูกต้อง และส่งมอบให้ในเวลาที่ถูกต้องด้วย และ (2) คุณภาพของงานในขณะปฏิบัติงาน (Jidoka) โดยคำนึงถึงการไหลในสายการผลิต Liker (2004, pp. 32-34) ซึ่งมีระบบขนส่งในการผลิตเชื่อมโยงการเข้าและออกกับกระบวนการ โดยมีประเภทและทางเลือกของระบบลำเลียงที่หลากหลายการใช้ระบบขนส่งที่ดีจะเป็นกุญแจนำไปสู่การปรับปรุงต่างๆอีกมากมาย (Baudin, 2004, pp. 12-46, 39-55)

ในระบบการผลิต เมื่อพบปัญหา ผู้บริหารจะต้องเร่งคิด วิเคราะห์เพื่อหาแนวทางในการแก้ไขหรือเปลี่ยนแปลงวิธีการทำงานใหม่ ซึ่งกระบวนการตรวจสอบปัญหาและการเปลี่ยนแปลงวิธีการทำงานเพื่อเพิ่มผลผลิต นับว่า เป็นหลักการที่เรียกว่า “ไคเซ็น” ในระบบการผลิตแบบโตโยต้าที่มีความหมายในเชิงการเปลี่ยนแปลงให้ดีขึ้น โดยสมาคมส่งเสริมเทคโนโลยี (ไทย-ญี่ปุ่น) (2552, น. 4) ได้มีทัศนะในแง่มุมของการเปลี่ยนแปลงที่ไม่เน้นการลงทุน แต่จัดให้มีการลงแรงผนวกกับความคิดเป็นหลัก จากการกำจัดสิ่งที่ไม่ใช้ออกไป โดยการมีส่วนร่วมของพนักงานทุกคน ร่วมกันแสวงหาแนวทางใหม่เพื่อปรับปรุงกระบวนการทำงานให้ดีขึ้นเรื่อยๆ โดยมีเป้าหมายในการลดความสูญเปล่า ลดต้นทุน เพิ่มผลผลิต และนำไปสู่ความสามารถในการแข่งขันที่เพิ่มขึ้น ซึ่งประยูร เชี่ยววัฒนา (2555, น. 46-47) นายกสมาคมส่งเสริมเทคโนโลยี (ไทย-ญี่ปุ่น) ได้มีมุมมองในการเพิ่มประสิทธิภาพจากการนำเครื่องจักรอุปกรณ์ทันสมัยมาใช้หรือการจ้างงานภายนอก ว่าเป็นวิธีการที่ไม่เหมาะสมกับการต่อสู้เพื่อความอยู่รอดในยุคปัจจุบัน แต่พิจารณาใช้ไคเซ็นซึ่งมาจากการที่พนักงานแต่ละคนตื่นตัวรู้ถึงความสูญเปล่าในกระบวนการทำงาน และร่วมกันระดมปัญญาความรู้เพื่อแก้ไข โดยมุ่งเน้นที่จะค้นพบความสูญเปล่าโดยเร็วแล้วหาทางแก้ไข และใช้เป็นมาตรฐานการปฏิบัติงานอันใหม่ต่อไป การสังเกตความสูญเปล่ามีความสำคัญ โดยอาจเกิดจากความคุ้นเคยหรือการเข้าใจผิดในการทำงาน เช่น การทำงานระดับปฏิบัติการต้องใช้ร่างกายอย่างหนัก แต่แท้จริงเป็นการทำงานในท่าที่ฝืนจากการดำเนินชีวิตจริงตามธรรมชาติ ซึ่งเมื่อปฏิบัติไปสักระยะหนึ่ง ประสิทธิภาพการทำงานของพนักงานจะลดลงโดยไม่รู้ตัว (สุทธิ สินทอง, 2555, น. 48-50)

การปรับปรุงการทำงานโดยเทคนิคการผลิตแบบโตโยต้า มีความสอดคล้องและสามารถบูรณาการกับแนวคิดการจัดการการผลิต ในสาขาการจัดการธุรกิจ เช่น (1) การวางแผนและควบคุมการผลิต (2) แผนภาพการไหล ในการตรวจวิเคราะห์กระบวนการ ทำให้รู้ถึงสิ่งผิดปกติหรือสาเหตุที่แท้จริงของความบกพร่อง นำไปสู่การวิเคราะห์ปัญหาและปรับปรุงงาน (3) การวางผังโรงงานที่เหมาะสมกับสินค้าที่ผลิต (4) แผนภูมิความสัมพันธ์ ที่ระบุจากการประเมินถึงระดับความสัมพันธ์ระหว่างกิจกรรมต่างๆ หรือชี้ให้เห็นถึงความเข้มการไหลของวัสดุ เพื่อปรับปรุงผังโรงงานให้สอดคล้องกับความสัมพันธ์ที่พบ (5) แผนภาพสาเหตุและผล (Cause and Effect Diagram) เพื่อกำหนดสาเหตุและผลของปัญหาและความสูญเปล่าในกระบวนการผลิต จากกิจกรรมการแก้ปัญหาแบบกลุ่มที่ได้มาจากการระดมสมองของผู้ที่เกี่ยวข้อง (6) หลักการ 5W 1H ร่วมกับ ECRS ซึ่ง

เป็นแนวทางในการตรวจสอบหาความไม่เหมาะสมของการทำงานวิธีเดิม เพื่อหาวิธีการปรับปรุงไปสู่สิ่งที่ดีกว่าได้ จากการสอบถามด้วยกลุ่มคำถามแรก ในการพิจารณาตรวจสอบงานที่ทำอยู่เดิม และคำถามกลุ่มที่ 2 ในการพิจารณาตรวจสอบเพื่อหาทางเลือกในการทำงานที่ดีกว่า (วันชัย ริจิรวนิช, 2543, น. 218-219)

ดังนั้น งานวิจัยจึงมีสมมติฐานที่ใช้เทคนิคการผลิตแบบโตโยต้าที่ประสบความสำเร็จในหลากหลายประเภทสินค้า มาปรับปรุงกระบวนการบรรจุหอมหัวใหญ่ซึ่งเป็นสินค้าเกษตรได้ โดยมุ่งเน้นการกำจัดความสูญเปล่าที่ค้นพบจากการสังเกตโดยตรงร่วมกับผู้ให้ข้อมูลหลักซึ่งเป็นพนักงานที่เกี่ยวข้องในการผลิตในช่วงริเริ่มของการปรับปรุง

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยทางด้านการจัดการธุรกิจนี้ เพื่อค้นหาแนวทางการปรับปรุงกระบวนการบรรจุหอมหัวใหญ่ ผู้วิจัยจึงกำหนดรูปแบบเป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) โดยคลุกคลีในโรงงานถาวรการเกษตร เพื่อเข้าใจสถานการณ์การทำงานที่แท้จริงซึ่งสอดคล้องกับการควบคุมด้วยสายตาในระบบการผลิตแบบโตโยต้าผู้วิจัยได้ดำเนินการเป็นขั้นตอนจากข้อมูลปฐมภูมิ ซึ่งได้รับความร่วมมือจากผู้ให้ข้อมูลหลัก ประกอบด้วย เจ้าของโรงงาน ผู้จัดการโรงงาน ผู้จัดการฝ่ายผลิตด้านหอมหัวใหญ่ และพนักงานผู้ปฏิบัติงานโดยมีขั้นตอนการวิจัยดังนี้

1. การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลอิ่มตัวเป็นข้อสรุปของกระบวนการบรรจุหอมหัวใหญ่ของโรงงาน
2. การบันทึกปัจจัยซึ่งเป็นสาเหตุของปัญหาในกระบวนการลงในแผนภาพสาเหตุและผล จากการระดมสมองของผู้ให้ข้อมูลหลัก พร้อมเชื่อมโยงปัญหาที่ค้นพบกับความสูญเปล่า
3. สอบถามผู้ให้ข้อมูลหลักด้วยหลักการ 5W 1H ร่วมกับการกำหนดแผนภูมิความสัมพันธ์ระหว่างกิจกรรม และการปรับปรุงกระบวนการด้วยหลักการ ECRS โดยมีการกำหนดแนวทางการปรับปรุงผังโรงงานและกระบวนการร่วมกับแนวทางการควบคุมกระบวนการ ด้วยเป้าหมายลดความสูญเปล่าที่ค้นพบโดยเทคนิคการผลิตแบบโตโยต้า

ผลการวิจัย

จากการวิจัยพบว่า กระบวนการบรรจุหอมหัวใหญ่ในโรงงานมีกิจกรรมเป็นลำดับตั้งแต่ (1) รับซื้อหอมหัวใหญ่แบบคละขนาด (2) การนำหอมหัวใหญ่จากการรับซื้อไปจัดเก็บที่ชั้นวางที่ 1 โดยรถฟอร์คลิฟต์ เพื่อรอเข้าสู่กระบวนการบรรจุ (3) การนำหอมหัวใหญ่เข้าสู่สายการผลิตที่เคลื่อนย้ายด้วยระบบสายพาน (4) การคัดแยกหอมหัวใหญ่ที่เน่าเสียหรือไม่ได้ขนาดออก (5) การนำหอมหัวใหญ่ที่ไม่ได้ขนาดแยกออกไว้ที่ชั้นวาง (6) การคัดขนาดหอมหัวใหญ่ตามคำสั่งซื้อของลูกค้า (7) หอมหัวใหญ่ขนาดอื่น จะถูกนำไปเก็บที่ชั้นวางชั่วคราวที่ 2 เพื่อรอการคัดขนาดตามคำสั่งซื้อของลูกค้าในลำดับถัดไป (8) การบรรจุหอมหัวใหญ่ลงถุงตาข่ายซึ่งใช้เป็นบรรจุภัณฑ์ (9) การชั่งน้ำหนักมาตรฐาน (10) การมัดปากถุงบรรจุภัณฑ์และตรวจความเรียบร้อย (11) การนำหอมหัวใหญ่ไปไว้ที่ชั้นวางที่ 3 เพื่อรอการจัดส่งออกจากโรงงาน ดังแผนภาพการไหลตามภาพที่ 2

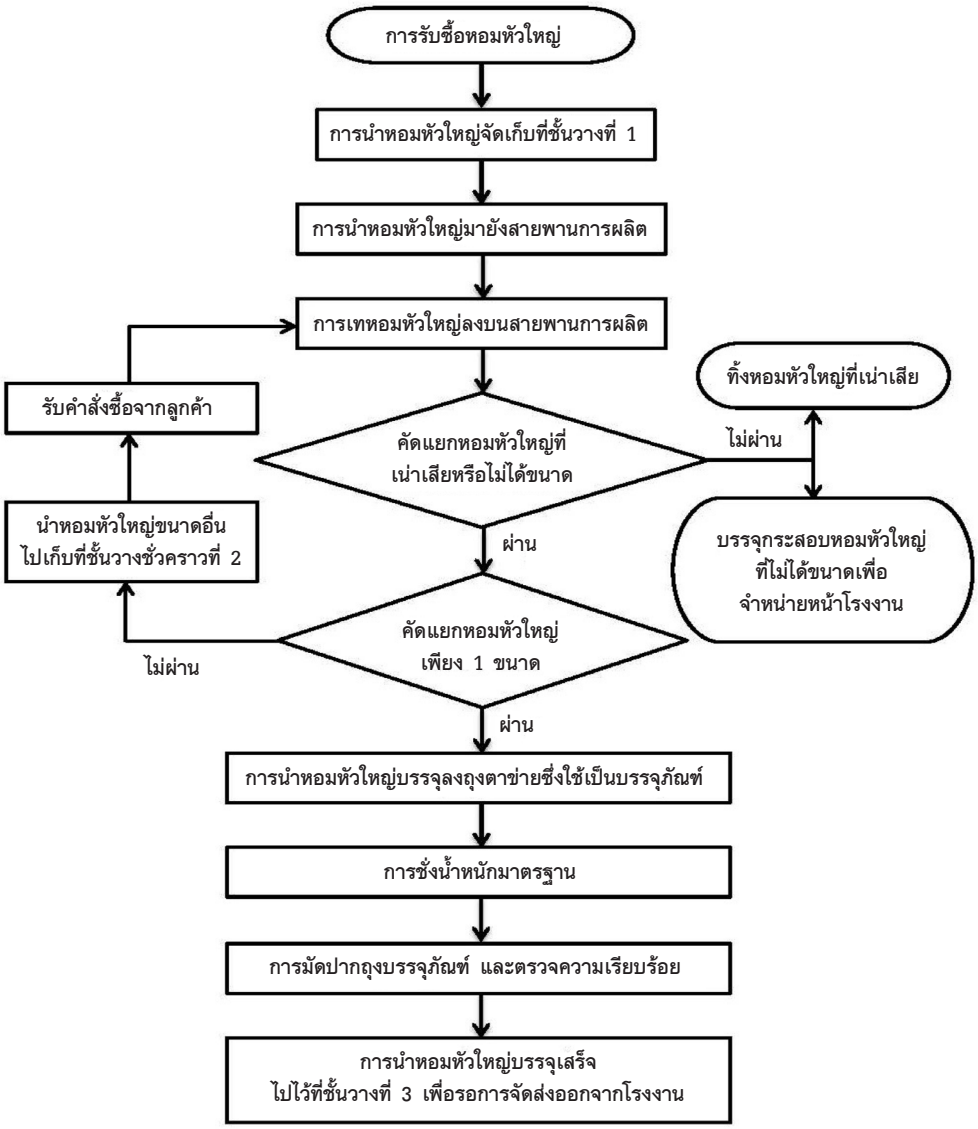

ภาพที่ 2 แผนภาพการไหลของกระบวนการบรรจุหอมหัวใหญ่

ทั้งนี้ เพื่อให้สามารถมองเห็นภาพที่สมบูรณ์และชัดเจนของกระบวนการบรรจุหอมหัวใหญ่ ได้จัดทำแผนผังตามกระบวนการบรรจุหอมหัวใหญ่ที่ระบุเส้นทางการเคลื่อนย้ายของหอมหัวใหญ่ ในแต่ละกิจกรรมของกระบวนการและตำแหน่งของที่ตั้งแต่ละกิจกรรม ดังภาพที่ 3 และภาพถ่ายกิจกรรมในกระบวนการ ดังภาพที่ 4 และ 5

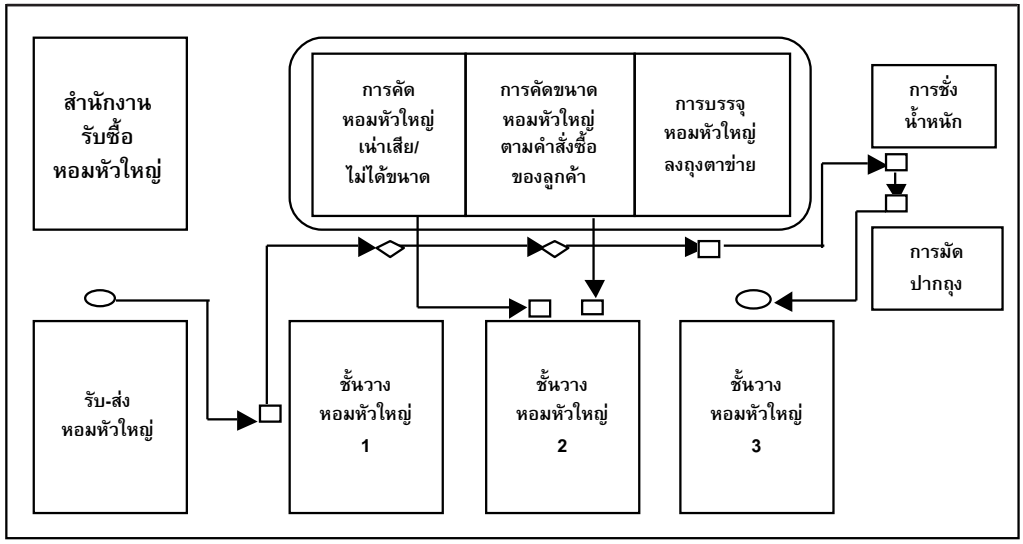

ภาพที่ 3 แผนผังตามกระบวนการบรรจุหอมหัวใหญ่

ภาพที่ 4 กิจกรรมคัดแยกขนาด

ภาพที่ 5 กิจกรรมชั่งน้ำหนักมาตรฐาน

โดยเริ่มจากกิจกรรมการรับซื้อหอมหัวใหญ่ระหว่างเวลา 06:00 ถึง 14:00 น. ซึ่งมีการจัดส่งที่จุดรับ-ส่งหอมหัวใหญ่และเคลื่อนย้ายมาไว้ที่ชั้นวางที่ 1 เมื่อได้รับคำสั่งซื้อของลูกค้าจึงนำหอมหัวใหญ่เคลื่อนย้ายด้วยระบบสายพานลำเลียงเข้าสู่กระบวนการคัดแยก ซึ่งกิจกรรมแรกคือการคัดแยกคุณภาพของหอมหัวใหญ่ เพื่อคัดแยกหอมหัวใหญ่ที่เน่าเสียซึ่งจะถูกนำไปทิ้งโดยการฝังกลบ และหอมหัวใหญ่ที่ไม่ได้ขนาดจะถูกแยกพักไว้ที่ชั้นวางเพื่อบรรจุกระสอบจำหน่ายที่หน้าโรงงาน จากนั้นหอมหัวใหญ่ในสายการผลิตจะเข้าสู่กิจกรรมคัดขนาด ซึ่งโรงงานมีขนาดมาตรฐานของผลิตภัณฑ์จำนวน 4 ขนาด คือ เบอร์ 0, 1, 2, และ 3 โดยจะคัดเพียงคราวละ 1 ขนาดตามคำสั่งซื้อที่ได้รับสำหรับแต่ละรอบการผลิตจนได้ปริมาณครบตามคำสั่งซื้อนั้น สำหรับหอมหัวใหญ่ขนาดอื่นภายหลัง

การคัดแยกจะถูกย้ายไปชั้นวางชั่วคราวที่ 2 เพื่อรอรอบการผลิตตามคำสั่งซื้อในลำดับถัดๆไป จากนั้นหอมหัวใหญ่ในสายการผลิตที่ผ่านการคัดขนาดที่ต้องการ จะเข้าสู่กิจกรรมบรรจุถุงตาข่ายซึ่งเป็นบรรจุภัณฑ์ และกิจกรรมชั่งน้ำหนักมาตรฐานถุงละ 20 กิโลกรัม ท้ายที่สุด จึงเข้าสู่กิจกรรมมัดปากถุงบรรจุภัณฑ์และตรวจสอบความเรียบร้อยพร้อมสำหรับการจัดส่งให้ลูกค้า โดยนำไปไว้ที่ชั้นวางที่ 3 เพื่อจัดส่งออกไปที่ตลาดไทภายหลังการผลิตของโรงงานตั้งแต่เวลา 18:00 น. ของวันที่ผลิต

การวิจัยได้วิเคราะห์ปัญหาและความสูญเปล่าในกระบวนการผลิต โดยการระดมสมองกับผู้ให้ข้อมูลหลัก ลงในแผนภาพสาเหตุและผล ซึ่งพบว่า ปัญหาเกิดขึ้นจากปัจจัย 4 ประการ คือ (1) ขั้นตอนการทำงาน (2) พนักงาน (3) อุปกรณ์ และ(4) หอมหัวใหญ่ที่เป็นวัตถุดิบ สอดคล้องกับ Russell and Taylor (2000, pp. 114-115) ที่กล่าวถึง ปัญหาทั่วไปที่มักมาจากปัจจัยต่างๆ ประกอบด้วย กระบวนการ บุคคลหรือผู้ปฏิบัติงาน วัตถุดิบ เครื่องจักรหรืออุปกรณ์ มาตรการ สิ่งแวดล้อม โดยอาจมาจากสาเหตุ เช่น กระบวนการผลิตที่บกพร่อง พนักงานขาดความเอาใจใส่ในการปฏิบัติงาน วัตถุหรือวัตถุดิบที่บกพร่องจากผู้ขาย มีวิธีการทำงานที่ไม่เหมาะสม เป็นต้น ขึ้นกับลักษณะของผลิตภัณฑ์นั้นๆ รายละเอียดที่ได้จากการวิเคราะห์ในการวิจัยนี้ ดังแสดงตามภาพที่ 6

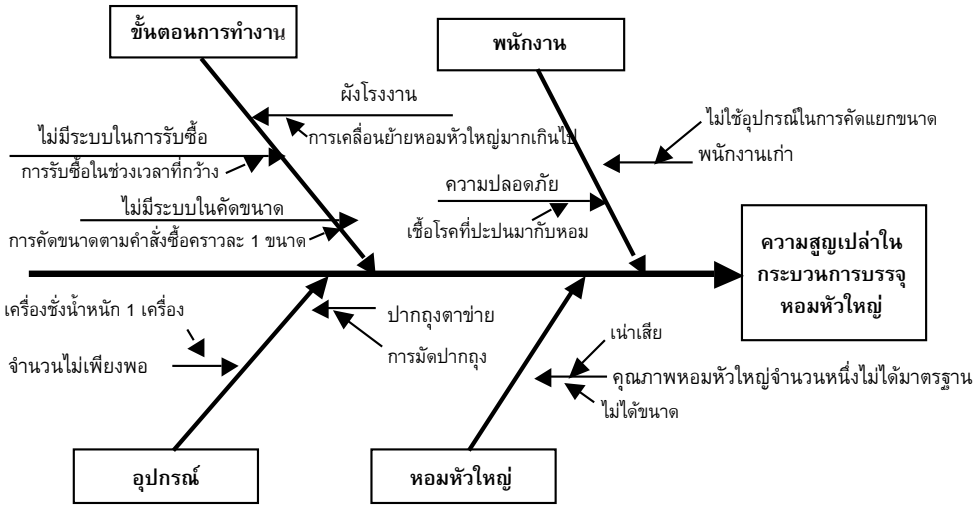

ภาพที่ 6 แผนภาพสาเหตุและผลในกระบวนการบรรจุหอมหัวใหญ่

ปัญหาของกระบวนการข้างต้น เชื่อมโยงได้กับความสูญเปล่า 4 ประการ ดังนี้

1. การขนส่งที่มากเกินไป เกิดขึ้นจากการวางผังโรงงานที่ไม่เหมาะสม ทำให้เกิดการเคลื่อนย้ายหอมหัวใหญ่หลายครั้ง จากชั้นวางที่ 1 ไปยังสายพานสำหรับสายการผลิต และเกิดการเคลื่อนย้ายหอมหัวใหญ่ที่มีขนาดไม่เป็นไปตามคำสั่งซื้อในรอบการผลิต ซึ่งจะถูกนำไปเก็บที่ชั้นวางชั่วคราวที่ 2 เพื่อรอการคัดขนาดตามคำสั่งซื้อของลูกค้าในลำดับถัดๆ ไป และจะต้องถูกนำมายังสายพานใหม่สำหรับสายการผลิตเมื่อมีคำสั่งซื้อในลำดับถัดๆไป นอกจากนี้ยังมีการเคลื่อนย้ายหอมหัวใหญ่ไปชั่งน้ำหนักและมัดปากถุงที่มากเกินไป

2. การมีขั้นตอนการผลิตมากเกินไป เกิดขึ้นจากการไม่มีระบบในการรับซื้อหอมหัวใหญ่ ทำให้เกิดการรับซื้อในช่วงเวลาของวันที่กว้างเกินไป และไม่มีระบบในการคัดขนาดโดยการคัดขนาดจะเกิดขึ้นตามคำสั่งซื้อของลูกค้าคราวละ 1 ขนาด ทำให้เกิดการคัดขนาดหลายครั้งและซ้ำซ้อน

3. การรอคอยในการปฏิบัติงาน เกิดขึ้นจากการรับซื้อหอมหัวใหญ่ที่ไม่สมดุลกับการรับคำสั่งซื้อของลูกค้า และกิจกรรมบรรจุถุงตาข่ายและชั่งน้ำหนักมีจำนวนพนักงาน 3 คน โดยมีเครื่องชั่งน้ำหนักเพียง 1 เครื่อง

4. การมีชิ้นงานที่บกพร่องและของเสีย เกิดขึ้นจากการรับซื้อหอมหัวใหญ่ที่ไม่มีระบบตรวจสอบ เกิดหอมหัวใหญ่ที่เน่าเสียและไม่ได้ขนาดปะปน และปากถุงตาข่ายอาจฉีกขาดขณะบรรจุหอมหัวใหญ่หากร้อยเชือกไม่ดี

ในการวิจัย ได้มีการวิเคราะห์ร่วมกับผู้ให้ข้อมูลหลัก โดยการสอบถามด้วยหลักการ 5W 1H พบว่า โรงงานสามารถดำเนินการในการลดระยะเวลาในการรับซื้อหอมหัวใหญ่ สามารถปรับผังโรงงานโดยการจัดบริเวณชั้นวางที่ 1 เพื่อให้หอมหัวใหญ่ที่รับซื้ออยู่ฝั่งเดียวของสายพานลำเลียงในสายการผลิตร่วมกับกิจกรรมคัดคุณภาพและคัดขนาดได้ เนื่องจากบริเวณดังกล่าวยังมีพื้นที่เพียงพอสนใจที่จะคัดแยกขนาดหอมหัวใหญ่ 2 ขนาดพร้อมกันหากไม่เพิ่มต้นทุน สามารถรวบรวมคำสั่งซื้อของลูกค้าในแต่ละวันก่อนที่จะทำการคัดขนาด พร้อมจะสั่งซื้อเครื่องชั่งน้ำหนักเพิ่มเป็น 2 เครื่อง สนใจในการเพิ่มพนักงานมัดปากถุงหากใช้พนักงานที่มีอยู่ และดำเนินการกำหนดระเบียบปฏิบัติงานเพื่อความปลอดภัยของพนักงานได้ ในขณะที่โรงงานไม่สามารถควบคุมคุณภาพหอมหัวใหญ่ที่รับซื้อซึ่งเน่าเสียหรือไม่ได้ขนาด ยังไม่สามารถปรับผังโรงงานในบริเวณชั้นวางชั่วคราวที่ 2 และไม่สามารถปรับสายพานลำเลียงได้ นอกจากนี้ โรงงานมีความเห็นว่าความเสียหายของปากถุงตาข่าย ซึ่งเกิดขึ้นในขณะมัดปากถุงเกิดขึ้นน้อยและคิดว่ายังไม่ต้องปรับปรุง ทั้งนี้ ในการวิเคราะห์แผนภูมิความสัมพันธ์ร่วมกับผู้ให้ข้อมูลหลักพบว่า ความสัมพันธ์ที่มีความสำคัญมากที่สุดระหว่างกิจกรรม ได้แก่ การรับส่งหอมหัวใหญ่-การนำหอมหัวใหญ่ไปที่ชั้นวางที่ 1 ภายหลังการรับส่ง-การนำหอมหัวใหญ่เข้าสู่สายพานการผลิต-การคัดคุณภาพ-การคัดขนาด-การบรรจุถุงตาข่าย-การชั่งน้ำหนักมาตรฐาน-การมัดปากถุงเป็นลำดับ

งานวิจัยได้ปรับปรุงแผนผังตามกระบวนการ เพื่อให้เกิดการไหลที่ดีขึ้นและลดความสูญเปล่า ดังภาพที่ 7

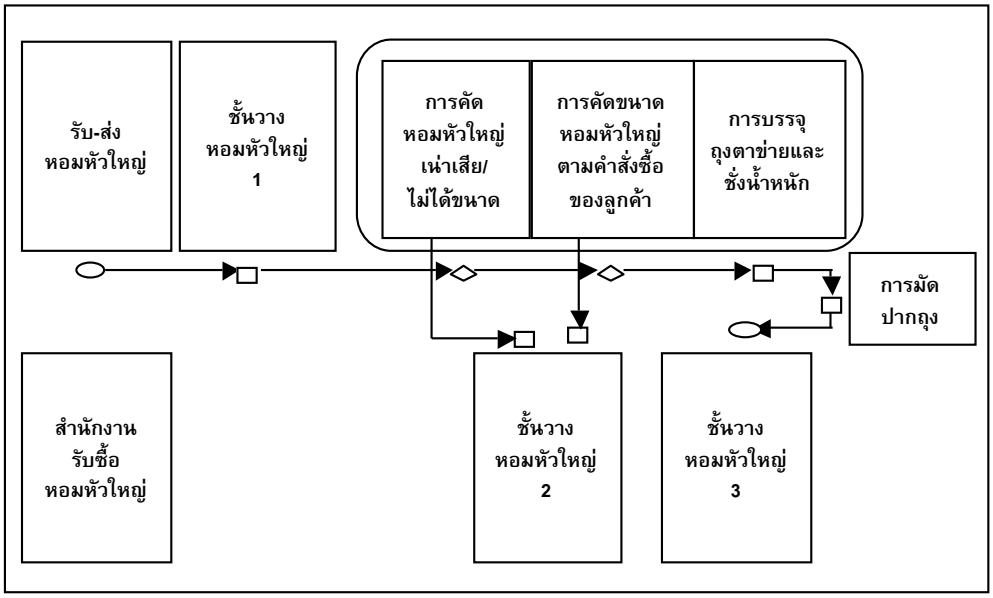

ภาพที่ 7 แผนผังตามกระบวนการบรรจุหอมหัวใหญ่ตามแนวทางการปรับปรุงกระบวนการ

ทั้งนี้ มีแนวทางในการปรับปรุงกระบวนการ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. มีการสำรวจความต้องการและคำสั่งซื้อของลูกค้าก่อนการผลิตประจำวัน

2. กำหนดช่วงเวลาการรับซื้อหอมหัวใหญ่ให้สอดคล้องกับคำสั่งซื้อของลูกค้า โดยรับซื้อระหว่างเวลา 06:00 ถึง 09:00 น. ทำให้กำหนดแผนการผลิตประจำวันได้

3. หอมหัวใหญ่ที่รับซื้อ จะมีการรับ-ส่งและเข้าสู่สายการผลิตได้สะดวกขึ้น ภายในเวลาที่น้อยลง จากการปรับผังโรงงานให้หอมหัวใหญ่จากการรับซื้อและกิจกรรมคัดคุณภาพอยู่ชิดกันและอยู่ฝั่งข้างเดียวกันของสายพานการผลิต

4. จัดการผลิตให้มีการคัดขนาดคราวละ 2 ขนาด และมีรอบการผลิตตามแผนการผลิตประจำวัน ทำให้มีการคัดขนาดเพียง 2 รอบการผลิตต่อวัน เป็นการลดจำนวนรอบการผลิตลง และลดจำนวนครั้งในการเริ่มการผลิต (Set Up) ในแต่ละขนาด

5. จัดกิจกรรมบรรจุหอมหัวใหญ่ลงถุงตาข่ายและกิจกรรมชั่งน้ำหนักให้อยู่ชิดกันจนเป็นสถานีเดียว เป็นการลดการเคลื่อนย้ายของหอมหัวใหญ่

6. เพิ่มจำนวนเครื่องชั่งน้ำหนักอีก 1 เครื่อง เป็นการลดการรอคอยของกิจกรรมหอมหัวใหญ่ที่ผ่านการบรรจุถุงตาข่ายก่อนเข้ากิจกรรมชั่งน้ำหนักลง

7. จัดการทำงานออกเป็น 2 สายการผลิตตามจำนวนเครื่องชั่งน้ำหนัก 2 เครื่อง

8. จัดกิจกรรมมัดปากถุงให้อยู่ใกล้กับกิจกรรมชั่งน้ำหนัก เพื่อลดการเคลื่อนย้ายลง

9. เพิ่มจำนวนพนักงานในกิจกรรมมัดปากถุงจากพนักงานในกิจกรรมบรรจุถุงและชั่งน้ำหนัก ทำให้สามารถเพิ่มอัตราการทำงาน

10. จัดแผนผังการผลิตให้กระบวนการบรรจุและกระบวนการกองเก็บที่ชั้นวางที่ 2 และ 3 แยกออกจากกันเป็น 2 แนวอย่างชัดเจน ด้วยผังรูป U-Shape ทำให้สะดวกในการทำงาน

จากแนวทางการปรับปรุงกระบวนการข้างต้น ทำให้เกิดการปรับพนักงานตามการปรับปรุงกระบวนการ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1ผู้ปฏิบัติงานจำแนกตามกิจกรรมในกระบวนการบรรจุหอมหัวใหญ่

ขั้นตอน	จำนวนพนักงาน (คน)	
	หลังปรับปรุง	ก่อนปรับปรุง
การรับซื้อ	1	2
การนำหอมหัวใหญ่วางบนชั้นวางที่ 1, 2 และ 3	2	2
พนักงานขับรถฟอร์คลิฟต์	1	1
การนำหอมหัวใหญ่เทลงบนสายพานลำเลียง	1	1
การคัดหอมหัวใหญ่ที่เน่าเสียหรือไม่ได้ขนาด	2	2
การคัดแยกขนาดหอมหัวใหญ่	4	3
การบรรจุหอมหัวใหญ่ลงถุงตาข่ายและการชั่งน้ำหนัก	2	3
การมัดปากถุงตาข่ายและตรวจความเรียบร้อย	2	1
รวม	15	15

เพื่อให้การปรับปรุงกระบวนการตามแนวทางที่ได้ศึกษาในงานวิจัยนี้ดำเนินไปด้วยดี โรงงานจะต้องมีการอบรมพนักงานทั้งก่อนและหลังการปรับปรุงเป็นระยะ เพื่อให้พนักงานที่เกี่ยวข้องใน

กระบวนการผลิตทั้งหมด รวมทั้งพนักงานในฝ่ายอื่นที่สนับสนุน เช่น ด้านจัดซื้อ บัญชีการเงิน พัฒนาทรัพยากรบุคคล ได้เกิดความเข้าใจ คุ้นเคย และให้ความร่วมมือกับกระบวนการใหม่อย่างจริงจัง ทั้งนี้ เพื่อให้โรงงานดำเนินการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง โรงงานควรทำเครื่องมือเพื่อใช้ในการดำเนินการติดตามและประเมินผล ซึ่งงานวิจัยนี้ได้แนะนำให้มีการบันทึกลงในแบบฟอร์มการวิเคราะห์ความสูญเปล่าในกระบวนการ แบบฟอร์มการประเมินผลการปฏิบัติงานตามกระบวนการ เป็นต้น

อภิปรายผล

จากการสอบถามเบื้องต้นจากผู้เข้าร่วมวิจัยในส่วนของโรงงานผู้ผลิต พบว่า โรงงานได้ดำเนินการผลิตตั้งแต่ปี พ.ศ. 2555 และมีความต้องการในการปรับปรุงการผลิต โดยแนวทางการปรับปรุงผังโรงงานและกระบวนการบรรจุหอมหัวใหญ่ จากการนำเทคนิคการผลิตแบบโตโยต้า มาใช้ในการลดความสูญเปล่าในกระบวนการผลิต ประกอบด้วย

1. ในกิจกรรมรับซื้อหอมหัวใหญ่ซึ่งมีขั้นตอนที่มากเกินความจำเป็น จึงมีปรับปรุงช่วงเวลาการรับซื้อจากผู้ขายในช่วงเช้า เพื่อให้รองรับแผนการผลิตของวันจากคำสั่งซื้อของลูกค้า ก่อให้เกิดการทำงานที่ง่ายขึ้น (Simplify) จากการไหลของวัตถุดิบหอมหัวใหญ่และกระบวนการได้อย่างต่อเนื่องจนครบปริมาณวัตถุดิบที่กำหนดรับซื้อในแต่ละวัน ทั้งนี้เมื่อบูรณาการเข้ากับการปรับผังโรงงาน (Rearrange) ในกิจกรรมรับส่งหอมหัวใหญ่ไปยังชั้นวางสินค้าที่ 1 เพื่อเข้าสู่กิจกรรมการคัดหอมหัวใหญ่ โดยจัดให้อยู่ในบริเวณฝั่งเดียวกันของสายพานผลิตและชิดติดกัน ทำให้ลดระยะทางและเวลาของกิจกรรมลง ทั้งยังทำให้ลดการทำงานของรถฟอร์คลิฟต์ที่ใช้เคลื่อนย้าย และลดจำนวนพนักงานลงได้จาก 2 คนเหลือ 1 คน เพื่อนำไปปฏิบัติงานในกิจกรรมอื่นที่มีความจำเป็นในบางช่วงเวลา อาจสามารถขนย้ายจากรถส่งหอมหัวใหญ่ของผู้ขายไปยังบริเวณเริ่มต้นของสายพานการผลิตได้โดยตรง ทำให้สามารถลดการทำงานของพนักงานในกิจกรรมขนย้ายหอมหัวใหญ่จากการรับซื้อลงได้ด้วย ซึ่งเป็นการผ่อนคลายความเครียด (Stress) ของพนักงาน(Muri)

2. ในกิจกรรมการคัดขนาดหอมหัวใหญ่ ได้มีการปรับปรุงให้มีการคัดขนาดเพิ่มขึ้นเป็น 2 ขนาดในคราวเดียว (Eliminate) จากการเพิ่มจำนวนพนักงานอีก 1 คน ทำให้มีการคัดขนาดเพียง 2 รอบการผลิตต่อวัน เป็นการลดรอบการผลิตและจำนวนครั้งในการเริ่มการผลิตในแต่ละคำสั่งซื้อ โดยคัดขนาดเบอร์ 0 ซึ่งเป็นหอมหัวใหญ่ขนาดใหญ่ที่สุด (Premium) คู่กับขนาดเบอร์ 2 เพื่อให้มีความแตกต่างของขนาด ทำให้สะดวกและลดความผิดพลาดในการคัดขนาด หลังจากคัดขนาดจนครบจำนวนที่รับซื้อไว้แล้ว จึงทำการคัดขนาดเบอร์ 1 และ 3 ต่อไป การคัดขนาดคราวละ 2 ขนาดยังทำให้สะดวกในการบรรจุลงถุงตาข่าย โดยการจัดพนักงานที่ปรับปรุงใหม่จำนวน 4 คน ออกเป็น 2 สายการผลิต เพื่อลดเวลาการผลิตในกิจกรรมคัดขนาดลง นอกจากนี้ ภายหลังจากรอบการผลิตแรก พนักงานในกิจกรรมการคัดคุณภาพหอมหัวใหญ่ที่เน่าเสียหรือไม่ได้ขนาด จำนวน 2 คน จะหมดภาระงานลง จึงสามารถมาช่วยเสริมในกิจกรรมบรรจุลงถุงตาข่ายและชั่งน้ำหนัก กิจกรรมขนย้ายหอมหัวใหญ่จากชั้นวางที่ 2 มายังระบบสายพานลำเลียง หรือไปช่วยในกิจกรรมอื่น เช่น กิจกรรม 5ส เพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยในบริเวณที่ทำงาน หรือช่วยในกิจกรรมอื่นที่ยังมีภาระงานในรอบการผลิตอื่นอยู่ ทั้งนี้ โรงงานไม่สามารถคัดขนาดได้ทั้ง 4 ขนาดในคราวเดียว เนื่องจากมีระยะสายพานที่มีระยะสั้นเกินไป และโรงงานก็ยังไม่พร้อมทั้งในการปรับเปลี่ยนระบบสายพายใหม่และติดตั้งอุปกรณ์ในการคัดแยกทุกขนาด

3. มีการควบรวม (Combine) กิจกรรมบรรจุถุงตาข่ายและการชั่งน้ำหนัก ให้อยู่ในบริเวณเดียวและต่อเนื่องกัน โดยมีการเพิ่มจำนวนเครื่องชั่งน้ำหนักอีก 1 เครื่อง เนื่องจากกิจกรรมชั่งน้ำหนักหอมหัวใหญ่ที่บรรจุถุงตาข่ายเดิมเป็นคอขวดของงาน ซึ่งจากการสังเกตพบว่า บางครั้งมีหอมหัวใหญ่ที่ได้บรรจุถุงตาข่ายรอการชั่งน้ำหนักอยู่จำนวนหนึ่ง เมื่อมีการเพิ่มจำนวนเครื่องชั่งน้ำหนักอีก 1 เครื่อง ทำให้เกิดสายการผลิตเพิ่มขึ้นอีก 1 สายการผลิต เป็นสายผลิตแบบคู่ขนาน ทำให้เพิ่มกำลังการผลิตในกิจกรรมดังกล่าวและลดปัญหาคอขวดของงาน รวมทั้งทำให้เกิดความยืดหยุ่นสามารถปรับสมดุลในการผลิตระหว่างกัน และสามารถดึงหอมหัวใหญ่บรรจุถุงตาข่ายในกิจกรรมก่อนหน้า ทำให้กิจกรรมมีการไหลได้อย่างราบเรียบขึ้น ลดความสูญเปล่าในการรอคอยที่เกิดขึ้นก่อนหน้า และสามารถลดจำนวนพนักงานจาก 3 คนเหลือ 2 คน โดยจัดวิธีการทำงานให้เป็น 2 สายการผลิตตามจำนวนเครื่องชั่งน้ำหนัก และสอดคล้องกับขนาดหอมหัวใหญ่ที่ผ่านกิจกรรมคัดขนาดคราวละ 2 ขนาด

นอกจากนี้ ในการควบรวมกิจกรรมบรรจุถุงตาข่ายและการชั่งน้ำหนักนี้ โดยจัดให้กิจกรรมอยู่ชิดกัน จนถือได้ว่าเป็นบริเวณสถานีเดียวกัน ทำให้เกิดการลดความสูญเปล่าในการขนส่งที่มากเกินไป โดยลดระยะทางระหว่างกิจกรรมโดยการเดินของพนักงาน และลดความเครียด (Stress) ของเครื่องชั่งน้ำหนักและพนักงาน ซึ่งมีจำนวนเพียง 1 คน

4. มีการจัดผังบริเวณระหว่างกิจกรรมชั่งน้ำหนัก ให้อยู่ชิดกับกิจกรรมการมัดปากถุง ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ตรวจสอบความเรียบร้อยขั้นสุดท้ายของหอมหัวใหญ่ที่บรรจุภัณฑ์แล้วก่อนการจัดส่งออกจากโรงงาน จากการสังเกต จึงปรับวิธีและผังการทำงาน เพื่อลดความสูญเปล่าในการขนย้าย โดยจัดกิจกรรมทั้งสองให้อยู่ชิดกันมากที่สุด และมีการเพิ่มจำนวนพนักงานจาก 1 คน เป็น 2 คน เพื่อให้สามารถมัดปากถุงพร้อมตรวจสอบความเรียบร้อยขั้นสุดท้ายของหอมหัวใหญ่ที่บรรจุภัณฑ์ให้ได้มาตรฐานด้านคุณภาพของหอมหัวใหญ่บรรจุภัณฑ์

ทั้งนี้ การปรับปรุงกิจกรรมนี้ ได้ปรับสายการผลิตเป็นรูปตัวยู (U-Shape) ทำให้เกิดความสะดวกในการไหลของกระบวนการผลิต และสะดวกในควบคุมด้วยสายตา โดยพนักงานในกิจกรรมรวมทั้งผู้จัดการฝ่ายการผลิตสามารถทำงานได้ดีขึ้น ในการควบคุมดูแล และสังเกตความสูญเปล่าหรือความบกพร่องในการทำงานได้ดีขึ้น

5. การปรับปรุงบุคลากรและพันธมิตร นับว่า เป็นองค์ประกอบสำคัญในระบบการผลิตแบบโตโยต้า ในช่วงแรกของการปรับปรุงของโรงงานนี้ ซึ่งเป็นความมุ่งหมายของโรงงาน เพื่อก้าวไปสู่การแก้ไขปัญหาและการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งจากการสังเกตปัญหาคุณภาพของหอมหัวใหญ่ที่รับซื้อ ที่โรงงานยังไม่สามารถควบคุมได้ เพราะหอมหัวใหญ่ที่ส่งมาถึงโรงงานอยู่ในกระสอบ และบางครั้งหอมหัวใหญ่ที่เห็นในขณะรับซื้อก็ยังไม่ได้เน่าเสียนั้น ทางโรงงานควรพิจารณาปรับปรุงการรับซื้อให้เป็นไปตามความต้องการของผู้ซื้อทั้งในด้านปริมาณ ชนิด ขนาด คุณภาพ คุณสมบัติรสชาติ และราคาของหอมหัวใหญ่ โดยกำหนดมาตรฐานด้านคุณภาพ ร่วมกับการจัดทำโครงการร่วมมือและส่งเสริมระหว่างโรงงานกับผู้นำหอมหัวใหญ่สดมาจำหน่ายในลักษณะเครือข่ายเพื่อพัฒนาคุณภาพหอมหัวใหญ่ก่อนนำมาจำหน่ายที่สอดคล้องกับความต้องการของลูกค้าและผู้บริโภค

สำหรับการปรับปรุงด้านบุคลากรขององค์กร ผ่านการส่งเสริม ให้ความเอาใจใส่ เปิดโอกาส และให้ความช่วยเหลือ โดยไม่ละเลยให้บุคลากรสร้างความท้าทายใหม่ๆในงาน ซึ่งโรงงานจะต้องจัดให้มีการอบรมพนักงานควบคู่ไปกับการหาความรู้และพัฒนาในขณะปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอ เพื่อส่งเสริมให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ๆสำหรับพนักงาน รวมทั้งมุ่งส่งเสริมให้พนักงานเกิดทัศนคติที่ดีการทำงาน มีอุปนิสัยรักงานที่ทำ ขวนขวายในการปรับปรุงงานให้ดีขึ้นเสมอ

6. การควบคุมกระบวนการ โดยจัดให้มีการวิเคราะห์ความสูญเปล่าในกระบวนการบรรจุหอมหัวใหญ่ เพื่อให้ผู้บริหารใช้ประเมินระดับของความสูญเปล่า ในการพิจารณาปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง และการประเมินผลการปฏิบัติการตามกระบวนการ ที่ผู้ควบคุมการผลิตใช้บันทึกข้อมูลเวลาที่ทำงานในแต่ละกิจกรรมและระยะทางของแต่ละสถานีผลิต รวมทั้ง จัดให้มีการการอบรมพนักงานทั้งหมดทั้งก่อนและหลังการปรับปรุงเป็นระยะ เพื่อให้พนักงานที่เกี่ยวข้องในกระบวนการผลิตและฝ่ายสนับสนุนทั้งหมด ได้เกิดความเข้าใจ คุ้นเคย และให้ความร่วมมือกับกระบวนการใหม่อย่างจริงจังและสม่ำเสมอ มีจัดทำมาตรฐานคู่มือการทำงาน และการควบคุมความปลอดภัยในการทำงานของพนักงาน

ข้อจำกัดในการปรับปรุงกระบวนการ

เนื่องจากการวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการณโรงงานผลิตของผู้ประกอบการ ซึ่งการดำเนินการปรับปรุงกระบวนการรวมทั้งการควบคุม ขึ้นกับการตัดสินใจและดำเนินการของผู้ประกอบการ จึงไม่รวมอยู่ในขอบเขตการวิจัยนี้

บทสรุป

งานวิจัยนี้ ได้บรรลุวัตถุประสงค์ในการกำหนดแนวทางปรับปรุงกระบวนการบรรจุหอมหัวใหญ่ ประกอบด้วย แผนผังการผลิตซึ่งมีระยะทางและระยะเวลาในกระบวนการ รวมทั้งจำนวนสัญลักษณ์ของกิจกรรมที่ลดลง และการปรับปรุงวิธีการทำงาน หรือ ไคเซ็น ทำให้ลดความสูญเปล่าจากการเคลื่อนย้ายและลดขั้นตอนการทำงานที่มากเกินไป นอกจากนี้ ยังลดการรอคอยซึ่งเป็นความสูญเปล่าจากการจัดให้มีระบบการผลิตแบบดึงและสายการผลิตแบบคู่ขนาน ตามเทคนิคการผลิตแบบโตโยต้า ซึ่งนับเป็นช่วงแรกของการปรับปรุง โดยโรงงานจะพิจารณานำแนวทางการปรับปรุงนี้ไปดำเนินการพร้อมกับการควบคุมเพื่อให้เกิดผลในการปฏิบัติ ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดการปรับปรุงและการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง โรงงานจำเป็นต้องดำเนินการปรับปรุงกระบวนการอย่างต่อเนื่องซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดในวงจร Plan-Do-Check-Act ของ Edwards W. Deming ร่วมกับการพัฒนาบุคลากรและพันธมิตรเพื่อให้เกิดการพัฒนาได้อย่างเต็มที่ โดยคาดการณ์ผลหลังการปรับปรุงกระบวนการดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 สรุปคาดการณ์ผลหลังการปรับปรุงกระบวนการ

กิจกรรม	ก่อนการปรับปรุง	คาดการณ์ผลหลังการปรับปรุง
รับซื้อหอมหัวใหญ่	ไม่มีแผนการผลิตของวัน โดยจะผลิตเมื่อได้รับคำสั่งซื้อจากลูกค้า ทำให้มีรอบการผลิตไม่แน่นอนและการผลิตเกิดการชะงักในแต่ละรอบการผลิตตามจำนวนคำสั่งซื้อ บริเวณรับส่งและวางหอมหัวใหญ่อยู่ห่างจากแนวสายพานการผลิต เกิดระยะทางในการเคลื่อนย้ายมากเกินไป	กำหนดเวลารับซื้อหอมหัวใหญ่และคำสั่งซื้อจากลูกค้าทำให้สามารถกำหนดแผนการผลิตของวัน และการผลิตไหลได้อย่างต่อเนื่องจนครบปริมาณที่กำหนดรับซื้อในแต่ละวัน ทำให้ไม่มีระยะเวลาหยุดผลิตในแต่ละขนาด และลดรอบการผลิตลง ซึ่งเมื่อดำเนินการร่วมกับคัดขนาดเพิ่มขึ้นเป็นคราวละ 2 ขนาด จะเหลือรอบการผลิตเพียง 2 รอบ การปรับผังโรงงานในการรับส่งหอมหัวใหญ่ต่อเนื่องและใกล้ชิดกับชั้นวางและจุดเริ่มสายพานการผลิต คาดว่าทำให้ลดเวลาการเคลื่อนย้ายลงได้ประมาณไม่น้อยกว่า 30 นาที
คัดขนาดหอมหัวใหญ่	คัดขนาดคราวละ 1 ขนาด	คัดขนาดเพิ่มขึ้นเป็นคราวละ 2 ขนาด โดยจัดพนักงานที่ปรับปรุงใหม่ออกเป็น 2 สายการผลิต คาดว่าทำให้ลดเวลาการผลิตในกิจกรรมคัดขนาดลงได้ 30-50%ลดการคัดคุณภาพลงเหลือเฉพาะรอบการผลิตแรก และสามารถย้ายพนักงานไปทำงานในกิจกรรมอื่น
บรรจุถุงตาข่ายและชั่งน้ำหนัก	มีเครื่องชั่งน้ำหนักเพียง 1 เครื่อง และมีระยะทางระหว่างกิจกรรมทั้งสองมากเกินไป	การเพิ่มจำนวนเครื่องชั่งน้ำหนักอีก 1 เครื่องทำให้เกิดสายการผลิตเพิ่มขึ้นอีก 1 สายการผลิตโดยจัดให้กิจกรรมทั้งสองอยู่ชิดกัน จนถือได้ว่าเป็นบริเวณสถานีเดียวกัน คาดว่าทำให้ลดเวลาการผลิตในกิจกรรมลงได้ 40-50%
ชั่งน้ำหนักและมัดปากถุง	มีระยะทางระหว่างกิจกรรมทั้งสองมากเกินไป	จัดให้กิจกรรมทั้งสองอยู่ชิดกัน คาดว่าทำให้ลดเวลาการผลิตในกิจกรรมลงได้ 30-50% สามารถตรวจสอบความเรียบร้อยของหอมหัวใหญ่ที่บรรจุภัณฑ์ให้ได้มาตรฐานด้านคุณภาพที่ดีขึ้น
การผลิตโดยรวม	เกิดความสูญเปล่าในกระบวนการผลิตที่สามารถปรับปรุงกระบวนการ	คาดว่าทำให้ลดเวลาการผลิตลงได้ 2-3 ชั่วโมงต่อวัน ทำให้สามารถเพิ่มอัตราการผลิตได้ 15-20% ในต้นทุนแรงงานเดิม สามารถดูแลการใช้แรงงานและเครื่องจักร เช่น ปรับเรียบการใช้แรงงานได้ดีขึ้น ลดความเครียดที่ไม่จำเป็นของพนักงาน การบำรุงรักษาเครื่องจักร ฯลฯ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการใช้ประโยชน์

1. จากการวางผังและปรับปรุงกระบวนการทำงานบางส่วนใหม่ ผู้จัดการโรงงานจึงควรจัดทำมาตรฐานคู่มือการทำงาน เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติให้กับพนักงาน ประกอบด้วย แผนผังตามกระบวนการบรรจุหอมหัวใหญ่ แผนภูมิกระบวนการบรรจุหอมหัวใหญ่ รายชื่อของพนักงานแต่ละคนและกิจกรรมที่รับผิดชอบ รวมทั้งรายละเอียดของงานในแต่ละกิจกรรม เป็นต้น

2. ผู้บริหารโรงงานควรใช้แบบฟอร์มบันทึกความสูญเปล่าของกระบวนการบรรจุหอมหัวใหญ่อย่างสม่ำเสมอเพื่อค้นพบและนำไปวิเคราะห์ความสูญเปล่าที่มีนัยสำคัญและต้องปรับปรุงแก้ไข รวมทั้งกำหนดให้ใช้แบบฟอร์มประเมินผลการปฏิบัติงาน ในการปรับปรุงและพัฒนางานอย่างต่อเนื่องทั้งจากงานแต่ละกิจกรรมและกระบวนการโดยรวมเพื่อเป็นข้อมูลอัตราการผลิตในการรองรับปริมาณตามความต้องการของลูกค้าได้อย่างถูกต้อง

3. ผู้จัดการโรงงานควรจัดให้มีโปรแกรมการอบรมพนักงานทุกระดับ ทั้งการประชุมและการอบรมในขณะปฏิบัติงานจริง รวมทั้งวัดผลจากการอบรม เพื่อให้พนักงานทุกท่านมีความคุ้นเคยและกระตุ้นให้เกิดความร่วมมือกับการดำเนินการตามกระบวนการใหม่หรือการปรับปรุงงานอย่างต่อเนื่องในอนาคต

4. ผู้บริหารโรงงานควรส่งเสริมให้มีการติดตาม สังเกต และปรับปรุงปัญหาที่นำมาซึ่งความสูญเปล่าด้วยจิตสำนึกของพนักงานผู้ปฏิบัติงานเอง ในทุกระดับอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดการพัฒนาผู้นำ และบุคลากรในกระบวนการ และเพื่อให้มั่นใจว่ามีการปรับปรุงอย่างต่อเนื่องต่อไปอย่างสม่ำเสมอเช่น การให้รางวัลแก่พนักงานที่สังเกตและระบุความสูญเปล่าที่เกิดขึ้นในกระบวนการจนนำมาซึ่งการปรับปรุงแก้ไข เป็นต้น

5. ผู้บริหารโรงงานควรกำหนดนโยบายด้านบุคลากร ในการเอาใจใส่ การพัฒนา และสร้างความท้าทายใหม่ๆให้แก่บุคลากรที่เป็นทีมงานทุกคน รวมทั้งปลูกฝังการทำงานเป็นทีม เช่น การให้รางวัลแก่กลุ่มกิจกรรมดีเด่นในการทำงานประจำเดือน การให้โบนัสแก่พนักงานเมื่อมีการปรับปรุงการทำงาน อันนำมาซึ่งการลดความสูญเปล่าและลดต้นทุนในการผลิต เป็นต้น

6. ผู้บริหารโรงงานควรพัฒนาความสัมพันธ์และความร่วมมืออันดีที่มีต่อผู้นำหอมหัวใหญ่มาจำหน่ายเช่น การจัดทำโครงการร่วมในการพัฒนาและสร้างมาตรฐานสินค้าตลอดห่วงโซ่อุปทานและลดความสูญเปล่าด้านคุณภาพของหอมหัวใหญ่

7. ผู้บริหารโรงงานควรศึกษาความต้องการของผู้ซื้อและผู้บริโภคอย่างสม่ำเสมอ เช่น การสำรวจความต้องการและความพึงพอใจในระหว่างการรับคำสั่งซื้อ เพื่อนำมาวางแผนในการสร้างคุณค่าให้แก่ผู้ซื้อและผู้บริโภค

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. วิจัยการนำเทคนิคการศึกษาการเคลื่อนไหวและเวลาที่ใช้ในการทำงานของพนักงานเครื่องจักร อุปกรณ์ ผังสถานที่ที่เกี่ยวข้อง มาวิเคราะห์การปฏิบัติงาน เพื่อออกแบบสถานที่ปฏิบัติงานและการทำงานที่เหมาะสมให้แก่พนักงานในการทำงานด้วยความสะดวก ลดความเครียดและความสูญเปล่าในการทำงานลง

2. วิจัยเพื่อกำหนดเกณฑ์คุณภาพในการรับซื้อหอมหัวใหญ่ให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้ซื้อและผู้บริโภคและลดความสูญเปล่าจากการมีของเสียเนื่องจากการรับซื้อในการวิจัยนี้ ยังขาดการตรวจสอบคุณภาพของหอมหัวใหญ่จากการรับซื้อที่สามารถลดความสูญเปล่าได้ เช่น การวิจัยตลาดเพื่อหาความพึงพอใจของผู้บริโภค การวิจัยร่วมกับเกษตรกรผู้จำหน่ายเพื่อพัฒนาหอมหัวใหญ่ เป็นต้น

3. วิจัยเพื่อปรับปรุงกระบวนการผลิตของโรงงานโดยใช้เทคโนโลยี เช่น การคัดแยกขนาดโดยการใช้อุปกรณ์คัดแยกทุกในคราวเดียวและสร้างมาตรฐานงาน จากการละเลยการใช้อุปกรณ์คัดแยกขนาดโดยพนักงาน ซึ่งไม่สามารถเป็นแนวทางในการปรับปรุงกระบวนการในการวิจัยนี้ เนื่องจากโรงงานยังต้องพิจารณาความเหมาะสม

4. วิจัยเพื่อการค้นหากิจกรรมที่เพิ่มคุณค่าของผลิตภัณฑ์ ที่ทำให้สามารถตอบสนองความต้องการของลูกค้า และเพิ่มความสามารถในการแข่งขัน

เอกสารอ้างอิง

ประยูร เชี่ยววัฒนา. (2555). *ไคเซ็นในธุรกิจบริการ.* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ สมาคมส่งเสริมเทคโนโลยี (ไทย-ญี่ปุ่น) ส.ส.ท.

วันชัย ริจิรวนิช. (2543). *การเพิ่มผลผลิตในอุตสาหกรรม: เทคนิคและกรณีศึกษา* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สมาคมส่งเสริมเทคโนโลยี (ไทย-ญี่ปุ่น). (2552). *Kaizen Best Practices.* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ สมาคมส่งเสริมเทคโนโลยี (ไทย-ญี่ปุ่น) ส.ส.ท.

สุทธิ สินทอง. (2555). *เคล็ดลับเพิ่มประสิทธิภาพและปรับปรุงงานให้ได้ผลใน 6 เดือน.* กรุงเทพฯ: สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ กระทรวงอุตสาหกรรม.

สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ. (2556). *คลัสเตอร์เกษตรและอาหาร.* สืบค้น 1 เมษายน 2558, จาก http://www.nstda.or.th/industrial-research/2914-food-agriculture-cluster

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (2558). *เกาะติดการผลิต-การตลาดหอมหัวใหญ่ ปี 58 สศก. มั่นใจ เตรียมแผนคุมการนำเข้าอย่างดีช่วยเกษตรกร.* สืบค้น 1 เมษายน2558, จาก http://www.oae.go.th/ewt_news.php?nid=19167&filename=index

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (2558). *สศก. คาดปี 58 ผลผลิตมันฝรั่งลด แจงราคาหอมแดง-หอมใหญ่-มันฝรั่ง ปรับตัวขึ้น.* สืบค้น 1 เมษายน2558, จาก http://www.oae.go.th/ewt_news.php?nid=19674&filename=index

Baudin, M. (2005). *Lean Logistics: The Nuts and Bolts of Delivering Materials and Goods.* New York: Productivity Press.

Liker, J.K. (2004). *The Toyota Way: 14 Management Principles from The World's Greatest Manufacturer.* New York: McGraw Hill, Inc.

Liker, J.K. & Meier, D. (2006). *The Toyota Way Fieldbook: A Practical Guide for Implementing Toyota's 4Ps.* New York: McGraw Hill, Inc.

Russell, R.S. & Taylor, B.W. (2000). *Operations Management.* New Jersey: Prentice-Hall, Inc.

Womack, J.P. & Jones, D.T. (2003). *Lean Thinking: Banish Waste and Create Wealth in Your Corporation.* New York: Simon & Schuster, Inc.

รูปแบบการจัดการศึกษาโดยครอบครัว สำหรับบุคคลที่มีความต้องการพิเศษ

A Management Model of Home School for Persons with Special Needs

พิมพ์มณี แก้วมหาวงศ์*
Pimmanee Kaewmahawong*

* นักศึกษาปริญญาเอก สาขาการบริหารการศึกษาพิเศษ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต
* Ph.D. Candidate (Special Educational Administration), Faculty of Education, Suan Dusit Rajabhat University
* Email: pimmanee@fashionisland.co.th

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องรูปแบบการจัดการศึกษาโดยครอบครัวสำหรับบุคคลที่มีความต้องการพิเศษ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพและปัญหาในการจัดการศึกษาโดยครอบครัวสำหรับบุคคลที่มีความต้องการพิเศษในปัจจุบัน 2) พัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาโดยครอบครัวสำหรับบุคคลที่มีความต้องการพิเศษโดยใช้การมีส่วนร่วมของเครือข่ายสนับสนุนการจัดการ และ 3) ตรวจสอบรูปแบบการจัดการศึกษาโดยครอบครัวสำหรับบุคคลที่มีความต้องการพิเศษ การดำเนินการวิจัยในครั้งนี้มี 3 ขั้นตอนคือ 1) ศึกษาสภาพและปัญหาในการจัดการศึกษาโดยครอบครัวสำหรับบุคคลที่มีความต้องการพิเศษ ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ กลุ่มผู้มีประสบการณ์ในการจัดการศึกษาโดยครอบครัว จำนวน 6 ครอบครัว 2) พัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาโดยครอบครัวสำหรับบุคคลที่มีความต้องการพิเศษโดยใช้การมีส่วนร่วมของเครือข่ายสนับสนุนการจัดการ คือ (1) สอบถามความคิดเห็นโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจงจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาจำนวน 7 คน (2) สอบถามผู้ที่เกี่ยวข้องด้วยแบบสอบถาม จำนวน 80 คน ได้แก่ ผู้จัดการศึกษาโดยครอบครัว จำนวน 46 คน ศึกษานิเทศก์ จำนวน 5 คน ครูการศึกษาพิเศษ จำนวน 24 คน ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 2 คน และนักจิตวิทยา/นักบำบัด จำนวน 3 คน เพื่อวิเคราะห์ความเป็นไปได้ของรูปแบบการจัดการศึกษาโดยครอบครัวสำหรับบุคคลที่มีความต้องการพิเศษ สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน รวบรวมข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา 3) ตรวจสอบรูปแบบการจัดการศึกษาโดยครอบครัวสำหรับบุคคลที่มีความต้องการพิเศษโดยการสนทนากลุ่ม

ผลการวิจัย พบว่า

1. สภาพและปัญหาในการจัดการศึกษาโดยครอบครัวสำหรับบุคคลที่มีความต้องการพิเศษปัจจุบัน มีสาเหตุจากผู้เรียนมีปัญหาทางร่างกายที่ไม่สามารถสนองต่อการเรียนการสอนได้ในโรงเรียนปกติ ความสามารถทางสติปัญญาที่ไม่เท่าทันกับผู้เรียนปกติ สภาพอารมณ์ที่ไม่สามารถควบคุมได้ และผู้เรียนมีปัญหาด้านการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม การเตรียมความพร้อมก่อนการจัดการศึกษาขึ้นอยู่กับสภาพความบกพร่องของผู้เรียนทั้ง 2 ด้าน ได้แก่ ด้านร่างกาย และด้านความผิดปกติทางสมองที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ การจัดการศึกษาโดยครอบครัวสำหรับบุคคลที่มีความต้องการพิเศษที่ส่งผลต่อการพัฒนาการศึกษาคือ 1) ผู้จัดการศึกษา ขาดความรู้ความสามารถในการออกแบบหลักสูตรและการประเมิน 2) หลักสูตรยังขาดตัวชี้วัดและระเบียบการวัดและการประเมินผลที่เหมาะสมกับการพัฒนาผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษแต่ละด้าน 3) บุคลากรภาครัฐขาดความรู้ความเชี่ยวชาญด้านการจัดการศึกษาโดยครอบครัวสำหรับบุคคลที่มีความต้องการพิเศษและความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษเฉพาะด้าน ความต้องการเนื้อหาสาระในการศึกษาสำหรับผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษ ครอบคลุมวิชาการ 8 กลุ่มสาระวิชาโดยเน้นกิจกรรมส่งเสริมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ และการส่งเสริมอาชีพ

2. รูปแบบการจัดการศึกษาโดยครอบครัวสำหรับบุคคลที่มีความต้องการพิเศษโดยใช้การมีส่วนร่วมของเครือข่ายสนับสนุนการจัดการประกอบด้วย 1) การดำเนินการ 2) เครือข่ายสนับสนุนการจัดการศึกษา 3) เงื่อนไขสู่ความสำเร็จได้แก่หน่วยงานภาครัฐ ที่ต้องมีระบบการดำเนินการชัดเจนและมีประสิทธิภาพ 4) ตัวชี้วัดความสำเร็จ ประกอบด้วย (1) แผนการจัดการศึกษาของครอบครัวควรมีลักษณะเป็นแผนการศึกษาเฉพาะตัวผู้เรียนเป็นรายบุคคลในแต่ละช่วงที่ครอบครัวกำหนด (2) แผนการให้บริการการเปลี่ยนผ่านเพื่อรับบริการใหม่การจัดหาที่เรียนใหม่การเข้าสู่การประกอบอาชีพ

3. ตรวจสอบรูปแบบการจัดการศึกษาโดยครอบครัวสำหรับบุคคลที่มีความต้องการพิเศษที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เป็นรูปแบบที่มีคุณภาพ ได้ผ่านการประเมินความเหมาะสมจากผู้ทรงคุณวุฒิจากการสนทนากลุ่ม

คำสำคัญ : การจัดการศึกษาโดยครอบครัว บุคคลที่มีความต้องการพิเศษ

Abstract

This study on home schooling model for persons with special needs possessed the main purposes as follows: 1) To investigate current conditions and obstacles about organizing home schooling, 2) To develop a home schooling model in cooperation with a network of education-supporting organizers, and 3) To verify home schooling model in cooperation with network of education-supporting organizers. The study was conducted in 3 major procedures. The first phase was to investigate existing conditions and requirements for educating persons with special needs. The key informants consisted of 6 homeschooling-experienced persons to provide information regarding the current situations on organizing home schooling. The second phase was to develop a draft management model of home schools by (1) opinion survey with the stakeholders, key informants consisted of 7 home schools chosen by purposive sampling from experienced persons in home school management. (2) questionnaire survey with 80 stakeholders, consisted of 46 home schooling organizers, 5 educational supervisors, 24 special education teachers, 2 administrators in education institution, and 3 psychologists/therapists to validate the suitability of A Management Model of Home School for Persons with Special Needs. The statistics used in this study were percentage, mean and standard deviation. Data collected were analyzed using content analysis. The third phase was to verify suitability and feasibility of home schooling model by group discussions.

The result of this research shows that: A need for home schooling emerged because of several reasons: physical problem of persons that could not be solved by general education in normal schools, difference in intellectual capability, inconsistent or uncontrollable emotion and concentration, and a problem in social interactions. A preparation before organizing home schooling depended upon a conditions and severity of disabilities of students. The results indicated that there were 2 types of conditions: physical conditions such as educational/developmental delays, and mental conditions, which were related to brain functionality. Types of home schooling could be organized by either self-organizing or associating with special-purpose school. This model covered 3 categories of content: 1) 8 areas of academic subjects, 2) behavior-improving activities, 3) vocation-improvement activities. Parents were able to observe students' talents to improve their knowledge and skills, according to their preferences. There were 3 main types of problems that encouraged

a demand in homeschooling needs: 1) education organizers lacked in knowledge and capability to design an effective curriculum and appropriate evaluation method, 2) a curriculum lacked key performance indicators and evaluation methods that were clear and appropriate for developing persons with special needs, 3) government and officers lacked knowledge and expertise in home schooling. It was found that the home schooling model for persons with special education needs proposed by the researcher was equipped with acceptable quality, verified by selected group of experts. The proposed model consisted of 1) a methodology, 2) a network of home schooling, 3) key success factors included the fact that government agencies showed clear and objective procedures. 4) key performance indicators consisted of: (1) Individualized Education Plan, an individual plan for each specific student, (2) Individualized Transition Services Plan for new service, process of searching for new school, an occupation preparation.

Keywords : Home School, Persons with Special Needs

บทนำ

กระบวนการจัดการศึกษาในระบบ ส่วนใหญ่เป็นรูปแบบของโรงเรียนที่มีความพร้อมในด้านต่าง ๆ ทั้งบุคลากร อุปกรณ์ สื่อ สถานที่ที่เอื้อต่อการส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนให้เป็นไปตามศักยภาพของผู้เรียน แต่ยังมีข้อจำกัดสำหรับผู้พิการหรือผู้ที่มีความต้องการพิเศษ บุคคลกลุ่มนี้เมื่อเรียนอยู่ในโรงเรียนที่ใช้หลักสูตรปกติ ที่เรียนกับผู้เรียนปกติด้วยกัน ทำให้มีปัญหาต่างๆ ตามมา โดยเฉพาะการเรียนเนื้อหาทางวิชาการ ที่โอกาสในการเรียนรู้และรับรู้ได้น้อยกว่าผู้เรียนปกติ นอกจากประเด็นดังกล่าวแล้ว ยังพบปัญหาที่เกิดจากผู้เรียนที่มีความบกพร่องการเรียนรู้ เช่น เด็กมีปัญหากับครูกับเพื่อนในห้องเรียน เด็กมีความสนใจไม่ต่อเนื่อง เด็กเรียนรู้เร็ว เด็กชน หรืออยู่นิ่งเฉยไม่ได้ เด็กคุยกับเพื่อนในเวลาเรียน ซึ่งล้วนเป็นพฤติกรรมผิดปกติ (ชัยณรงค์ ฉิมชูใจ, 2545, น. 6) นอกจากปัญหาที่เกิดจากผู้เรียนยังมีปัญหาที่เกิดจากผู้ปกครอง เช่น ผู้ปกครองมีภารกิจต้องไปต่างประเทศบ่อยครั้ง หากลูกเรียนในโรงเรียนปกติจะทำให้ต้องขาดเรียนมีผลเกี่ยวกับเวลาเรียนไม่ครบ (นารี คูหาเรืองรอง, 2545, น. 1) พ่อแม่ผู้ปกครองไม่เห็นด้วยกับระบบการศึกษาที่รัฐทำทั้งหมด โดยมีความเห็นว่าหลักสูตรเนื้อหาสาระ กิจกรรมการเรียน การสอนการประเมินผลในระบบโรงเรียนมีรูปแบบเดียว (ชัยณรงค์ ฉิมชูใจ, 2545, น. 7) หากพิจารณาจากปัจจัยภายในครอบครัว มูลเหตุสำคัญเป็นผลมาจากครอบครัวมีทัศนะที่แตกต่างไปจากการศึกษาในระบบโรงเรียน มีศรัทธาทางศาสนธรรมและทัศนะเชิงอุดมคติ เป็นรากฐานความคิด ให้ความสำคัญทั้งความรู้ และคุณธรรม ปฏิเสธการศึกษาแบบบริโภคนิยม มุ่งแข่งขันเอารัดเอาเปรียบกัน หรือบุตรประสบปัญหาในโรงเรียนจากความรุนแรง ความไม่เป็นธรรม หรือมีลักษณะพิเศษ ทั้งด้านความบกพร่องและด้านที่มีมากกว่าเด็กทั่วไป สภาพการณ์ของครอบครัวไม่เอื้ออำนวย อยู่ในชนบทห่างไกลขาดโรงเรียนที่ดี การย้ายภูมิลำเนา การเดินทางไปต่างประเทศบ่อยๆ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2549, น. 27-29)

การจัดการศึกษาให้ครอบคลุมกับบุคคลทุกกลุ่มโดยเฉพาะกลุ่มที่มีความพิการหรือมีความต้องการพิเศษ ทำให้ทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ความสำคัญและดำเนินการออกมาอย่างเป็นรูปธรรม เห็นได้จากการจัดการศึกษา ในโรงเรียนเฉพาะความพิการ นอกจากการจัดการศึกษาในโรงเรียนเฉพาะความพิการแล้ว ยังมีการเปิดการเรียนการสอนแบบเรียนร่วมเห็นได้จากโรงเรียนสมถวิล โรงเรียนพิบูลประชาสรรค์ โรงเรียนในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ มีนโยบายให้ทุกโรงเรียนเป็นโรงเรียนแบบเรียนร่วม การจัดการศึกษาดังกล่าว ถือได้ว่าเป็นการจัดการศึกษาในระบบที่มีประโยชน์ต่อผู้เรียน

การจัดการศึกษาโดยครอบครัว (Home School) เป็นการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ครอบครัวจัดให้ผู้เรียน โดยสิทธิคุ้มครองตามกฎหมาย มีการจัดการศึกษาแบบใดแบบหนึ่ง หรือทั้งสามรูปแบบของการศึกษาในระบบ การศึกษา นอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยบนพื้นฐานของวัฒนธรรมไทยที่สถาบันครอบครัวเป็นรากฐานสำคัญที่สุดของชีวิต (สำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา, 2555, น. 4) เนื่องจากครอบครัวเป็นสถาบันทางสังคมที่สมาชิกทุกคน ต่างมีความรัก ความผูกพันให้แก่กัน เป็นพลังในการให้ความช่วยเหลือและพิทักษ์ปกป้องกันและกัน ครอบครัวถือเป็นหน่วยทางสังคมที่สนิทสนมกับเด็กมากที่สุด มีอิทธิพลต่อการเจริญเติบโตและพัฒนาการของเด็กและสมาชิกในครอบครัวมีบทบาทสำคัญต่อการศึกษาของเด็ก (อภิญญา เวชยชัย, 2544, น. 7-8)

อย่างไรก็ตาม การจัดการศึกษาโดยครอบครัวยังมีปัญหาที่เกิดขึ้น เช่นวิธีการจัดการเรียนรู้

ในระยะเริ่มต้น ยังเป็นการลองผิดลองถูกและไม่เป็นที่ยอมรับของคนในครอบครัวซึ่งล้วนผ่านการศึกษาในระบบรวมทั้งผู้จัดการศึกษา จำเป็นต้องใช้เวลามากพอสมควรจนกระทั่งเกิดความมั่นใจในแนวทางที่ควรจะเป็น การขาดข้อมูลเกี่ยวกับผู้ที่ทำการจัดการเรียนรู้และยังเป็นแนวทางการศึกษารูปแบบใหม่ที่สังคมยังไม่เข้าใจและไม่เชื่อมั่นในคุณภาพของการเรียน การสอนที่จัดการศึกษาโดยครอบครัวในลักษณะนี้ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2547, น. 46)นอกจากนี้ ครอบครัวยังขาดทักษะในการวัดและประเมินผลไม่ทราบว่าจะประเมินอย่างไร และขาดความมั่นใจในการประเมิน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2551, น. 78)

จากประเด็นปัญหาดังกล่าวผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาสภาพและปัญหาในการจัดการศึกษาโดยครอบครัวสำหรับบุคคลที่มีความต้องการพิเศษในปัจจุบัน ศึกษารูปแบบการจัดการศึกษา การจัดหลักสูตรและการเรียนการสอน รวมทั้งการบริหารจัดการต่างๆ ให้เป็นไปตามปรัชญา จุดเน้นหรือศักยภาพและความต้องการของผู้เรียนที่แตกต่างกัน เพื่อให้ทราบปัญหาอุปสรรค รูปแบบและประสิทธิภาพของการจัดการศึกษาโดยครอบครัวสำหรับบุคคลที่มีความต้องการพิเศษ เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาโดยครอบครัวสำหรับบุคคลที่มีความต้องการพิเศษ โดยผู้วิจัยได้นำแนวคิดของ นักการศึกษา ซึ่งเชื่อว่าการศึกษามิได้หลายวิธีและไม่จำเป็นต้องได้รับจากสถานศึกษาหรือระบบโรงเรียนซึ่งมีจุดมุ่งหมายและการเรียนการสอนที่ไม่สอดคล้องกับความเป็นจริงและเป็นการเลือกปฏิบัติ แต่ควรเป็นการศึกษาตลอดชีวิต โดยเน้นถึงความสำคัญในบทบาทของผู้ปกครองที่จะทำให้การจัดการศึกษาดำเนินการได้อย่างต่อเนื่องโดยผ่านการอบรมเลี้ยงดูและกิจกรรมต่างๆของครอบครัวทั้งภายในบ้านและนอกบ้าน หลักสูตรควรเกี่ยวข้องกับชีวิตจริงมากที่สุดขั้นตอนวิธีการหลักสูตร และทรัพยากรที่นำมาใช้สำหรับผู้ที่เรียนที่บ้าน (School at Home) ใช้ลำดับแนวการเข้าถึงการเรียน การสอนโดยให้การเรียนรู้ทั้งหมดเป็นแนวทางที่ผู้เรียนสนใจ (Epstein, 1995, pp. 701-705, Vender, 2004, pp. 11-14) สำหรับแนวคิดกระบวนการในการจัดการศึกษาโดยครอบครัวสำหรับบุคคลที่มีความต้องการพิเศษ ใช้การมีส่วนร่วมของเครือข่ายสนับสนุนการจัดการศึกษาโดยนำแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการโดยการสร้างเครือข่ายการสื่อสารและความร่วมมือที่เป็นรูปแบบการประสานงานของบุคคล กลุ่ม หรือองค์กร ที่มีทรัพยากรของตัวเองซึ่งเข้ามาประสานงานกัน อย่างมีระยะเวลามีกิจกรรมร่วมกัน มีการวางรากฐานเอาไว้เพื่อให้ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดสามารถติดต่อกันขอความช่วยเหลือหรือขอความร่วมมือจากกลุ่มอื่นๆ ได้ (Hanson et al. 1996, pp. 227-229, Hanson, 2003, pp. 185, Wheatley, 1999, pp. 153)

วัตถุประสงค์

1. ศึกษาสภาพและปัญหาในการจัดการศึกษาโดยครอบครัวสำหรับบุคคลที่มีความต้องการพิเศษ
2. เสนอรูปแบบการจัดการศึกษาโดยครอบครัวสำหรับบุคคลที่มีความต้องการพิเศษ
3. ตรวจสอบรูปแบบการจัดการศึกษาโดยครอบครัวสำหรับบุคคลที่มีความต้องการพิเศษ

แนวคิดและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบ
2. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการโดยสร้างเครือข่ายและความร่วมมือ
3. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษาโดยครอบครัว
4. แนวคิดเกี่ยวกับบุคคลที่มีความต้องการพิเศษ
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

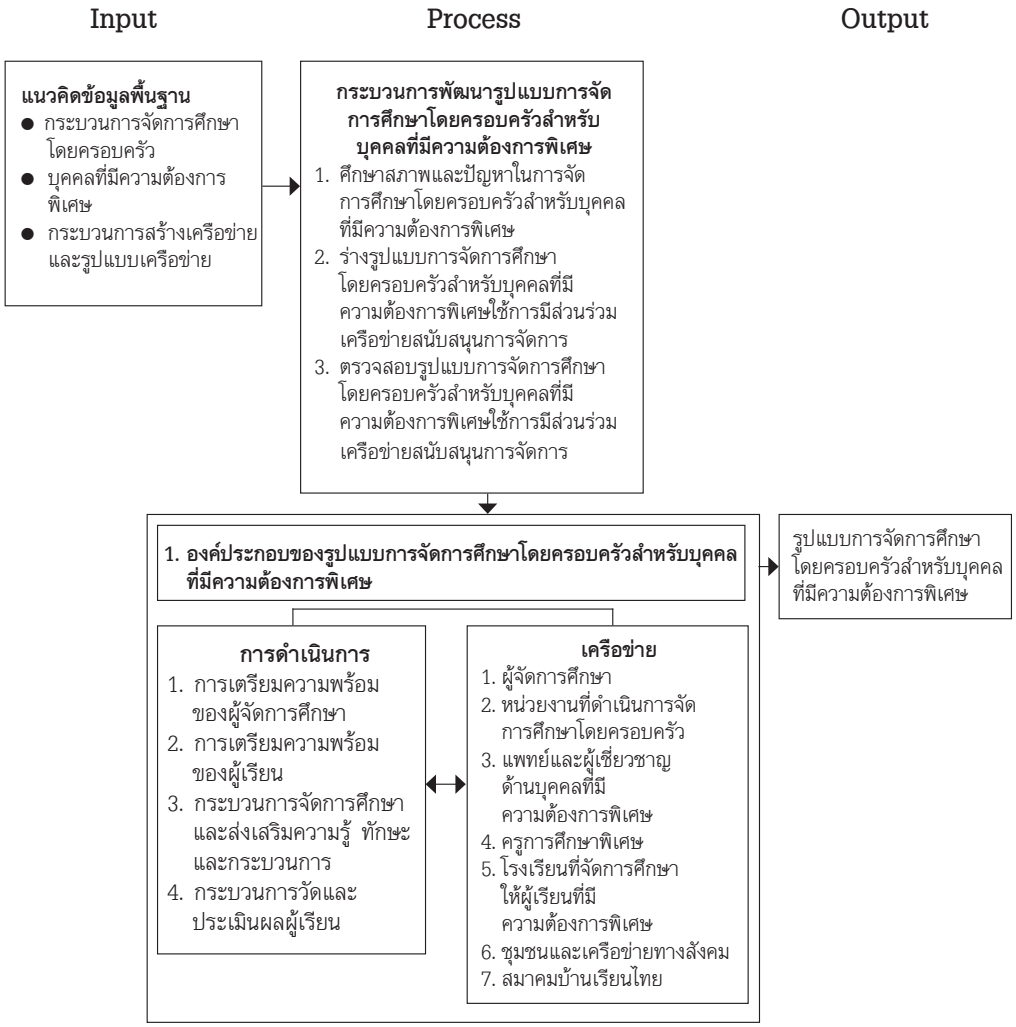

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาแนวคิดทฤษฎี งานวิจัย และศึกษาสภาพความต้องการในการพัฒนาบุคคลที่มีความต้องการพิเศษ ขั้นตอนที่ 2 ร่างรูปแบบการจัดการศึกษาโดยครอบครัวสำหรับบุคคลที่มีความต้องการพิเศษขั้นตอนที่ 3 ตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการจัดการศึกษาโดยครอบครัวสำหรับบุคคลที่มีความต้องการพิเศษ

ประชากร ได้แก่ ผู้จัดการศึกษาที่จัดการศึกษาโดยครอบครัวสำหรับบุคคลที่มีความต้องการพิเศษที่จดทะเบียนกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาทั่วประเทศ ผู้ที่มีประสบการณ์ด้านการจัดการศึกษาโดยครอบครัว และบุคลากรด้านการศึกษาสำหรับบุคคลที่มีความต้องการพิเศษ ประกอบด้วย ผู้ปกครอง ผู้บริหารสถานศึกษา ครูการศึกษาพิเศษ ศึกษานิเทศก์ นักจิตวิทยา/นักบำบัด ตัวอย่างสำหรับการวิจัยเชิงปริมาณใช้การสุ่มแบบเจาะจงจำนวน 80 คน ประกอบด้วย ผู้ปกครอง จำนวน 46 คน ครูการศึกษาพิเศษ จำนวน 24 คน ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 2 คน ศึกษานิเทศก์ของเขตพื้นที่ซึ่งมีการจัดการศึกษาโดยครอบครัว จำนวน 5 คน นักจิตวิทยา/นักบำบัด จำนวน 3 คน ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 6 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือ แบบสอบถาม เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการในการจัดการศึกษาโดยครอบครัวสำหรับบุคคลที่มีความต้องการพิเศษ และแบบสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อศึกษารูปแบบการจัดการศึกษาโดยครอบครัวสำหรับบุคคลที่มีความต้องการพิเศษ ประเด็นเกี่ยวกับสาเหตุในการจัดการศึกษา การเตรียมความพร้อมก่อนการจัดการศึกษา แบบกระบวนการจัดการศึกษาโดยครอบครัว และกระบวนการวัดผลประเมินผล ข้อมูลเอกสารและการสัมภาษณ์ใช้การวิเคราะห์และสังเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

1. สภาพและปัญหาในการจัดการศึกษาโดยครอบครัวสำหรับบุคคลที่มีความต้องการพิเศษในปัจจุบัน พบว่า สาเหตุที่ต้องจัดการศึกษาโดยครอบครัว เนื่องจากบุคคลที่มีความต้องการพิเศษมีปัญหาข้อจำกัดทางร่างกายและทางสติปัญญาที่ไม่สามารถเรียนในโรงเรียนปกติ สภาพปัญหาทางอารมณ์ของผู้เรียนทำให้ไม่อาจปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ปัญหาสำคัญในการจัดการศึกษาโดยครอบครัวสำหรับบุคคลที่มีความต้องการพิเศษในปัจจุบัน คือ ผู้จัดการศึกษาขาดความรู้ความสามารถในการออกแบบหลักสูตรที่เหมาะสมกับผู้เรียน ด้านการวัดและประเมินผลยังขาดตัวชี้วัด หลักเกณฑ์ และวิธีการในการวัดและประเมินผลที่ชัดเจน บุคลากรภาครัฐขาดความรู้ความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับการจัดการศึกษาโดยครอบครัว และขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบุคคลที่มีความต้องการพิเศษ

ในการจัดการศึกษาโดยครอบครัวสำหรับบุคคลที่มีความต้องการพิเศษ ต้องมีการเตรียมความพร้อมของผู้จัดการศึกษา การเตรียมความพร้อมสำหรับผู้เรียนตามสภาพปัญหา ที่ส่วนใหญ่มีปัญหาด้านร่างกาย เช่น ความผิดปกติของกล้ามเนื้อและการเคลื่อนไหว สุขภาพไม่แข็งแรง หรือพัฒนาการช้า และผู้เรียนที่มีปัญหาทางการเรียนรู้จาก ความผิดปกติทางสมอง แบบกระบวนการจัดการศึกษาโดยครอบครัว มีทั้งแบบที่ผู้ปกครองจัดเอง และเข้าร่วมจัดกับกลุ่มครอบครัว หรือร่วมกับโรงเรียน โดยจัดให้ผู้เรียนเรียนรู้ตามหลักสูตรที่จัดอย่างเหมาะสมกับผู้เรียนที่มีเนื้อหาครอบคลุม 3 ด้าน คือ ด้านวิชาการ 8 กลุ่มสาระ ด้านกิจกรรมส่งเสริมคุณลักษณะที่พึงประสงค์และด้านการส่งเสริมอาชีพ

2. องค์ประกอบของรูปแบบการจัดการศึกษาโดยครอบครัวสำหรับบุคคลที่มีความต้องการพิเศษ ประกอบด้วย 1) การดำเนินการ ได้แก่ การเตรียมความพร้อมของผู้จัดการศึกษาการเตรียมความพร้อมของผู้เรียน กระบวนการ จัดการศึกษาและส่งเสริมความรู้ ทักษะและกระบวนการ และการวัดและประเมินผลผู้เรียนและ 2) เครือข่ายในการจัดการศึกษา ได้แก่ ผู้จัดการศึกษา หน่วยงานที่ดำเนินการจัดการศึกษาโดยครอบครัว แพทย์และผู้เชี่ยวชาญด้านบุคคลที่มีความต้องการพิเศษ ครูการศึกษาพิเศษ โรงเรียนที่จัดการศึกษาให้ผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษ ชุมชนและเครือข่ายทางสังคม รวมทั้งสมาคมบ้านเรียนไทย 3) เงื่อนไขสู่ความสำเร็จ ได้แก่ การดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ ของหน่วยงานภาครัฐ ผู้จัดการศึกษา การสนับสนุนของเครือข่าย และ 4) ตัวชี้วัดความสำเร็จพิจารณาจากการที่ผู้เรียนผ่านการประเมินตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ในแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล และผู้เรียนศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นหรือประกอบอาชีพตามที่กำหนดไว้ในแผนการเปลี่ยนผ่านทางการศึกษาเฉพาะบุคคล ดังแสดงในภาพที่ 2

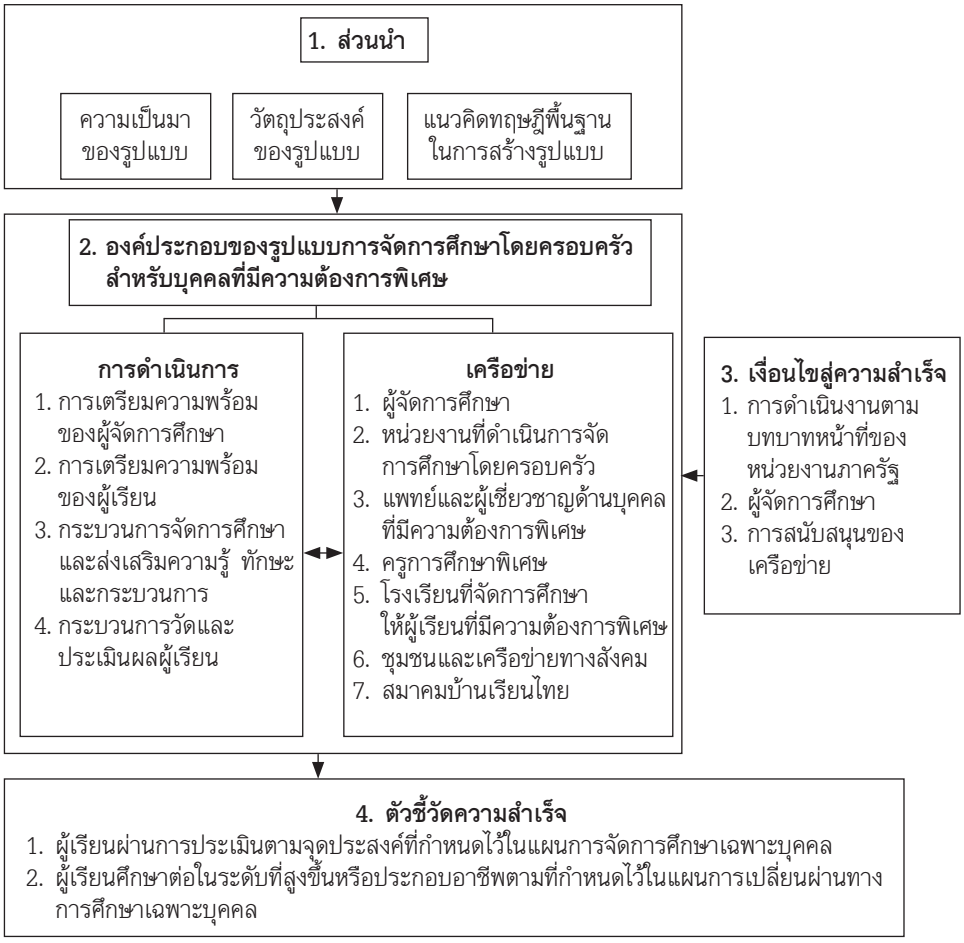

ภาพที่ 2 รูปแบบการจัดการศึกษาโดยครอบครัวสำหรับบุคคลที่มีความต้องการพิเศษ

3. ผลการตรวจสอบรูปแบบการจัดการศึกษาโดยครอบครัวสำหรับบุคคลที่มีความต้องการพิเศษ โดยการสนทนากลุ่ม การประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้จากผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้ทรงคุณวุฒิเห็นด้วยกับรูปแบบการจัดการศึกษาโดยครอบครัวสำหรับบุคคลที่มีความต้องการพิเศษดังกล่าว

สรุป อภิปรายและข้อเสนอแนะ

1. ผลการศึกษาสภาพการจัดการศึกษาโดยครอบครัวสำหรับบุคคลที่มีความต้องการพิเศษ

1.1 สาเหตุในการจัดการศึกษาโดยครอบครัวสำหรับบุคคลที่มีความต้องการพิเศษ พบว่า 1) เกิดจากปัญหาด้านร่างกายที่ไม่สามารถสนองต่อการเรียนการสอนในโรงเรียนปกติ 2) เกิดจากความสามารถทางด้านสติปัญญาที่ ไม่เท่าทันกับผู้เรียนปกติ 3) เกิดจากสภาพอารมณ์ของผู้เรียนที่ผู้สอนไม่สามารถควบคุม หรือมีเวลาให้ความสนใจได้อย่างเป็นพิเศษ 4) การสร้างสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมให้กับผู้เรียนตามความต้องการของผู้ปกครองเอง สอดคล้องกับแนวคิดของ สมจิตร์ ยิ่งยงดำรงฤทธิ์ (2551, น. 24) ที่ว่า การจัดการศึกษาโดยครอบครัวมีสาเหตุมาจากทัศนะที่แตกต่างไปจากการศึกษาในระบบโรงเรียน ความต้องการของบุตรที่เคยประสบปัญหาในโรงเรียนและสภาพการของครอบครัวไม่เอื้ออำนวยและอมรวิชช์ นาครทรรพ (2543, น. 4) ที่ว่าเกิดจากความไม่เหมาะสมของการศึกษาที่รัฐ จัดให้ ความเชื่อส่วนบุคคลของพ่อแม่ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2549, น. 27-29) ที่กล่าวว่า บุตรมีความต้องการ อาจมาจากเคยประสบปัญหาในโรงเรียน จากความรุนแรง ความไม่ยุติธรรมเป็นต้น ซึ่งเป็นไปได้ ทั้งด้านที่มีความพร่องและด้านที่มีมากกว่าเด็กทั่วไป การศึกษาอย่างในโรงเรียนไม่สามารถตอบสนองและช่วยพัฒนาศักยภาพตามความแตกต่างนี้ได้

1.2 การเตรียมความพร้อมก่อนการจัดการศึกษาโดยครอบครัวสำหรับบุคคลที่มีความต้องการพิเศษ ขึ้นอยู่กับสภาพความผิดปกติของผู้เรียน ซึ่งพบว่า มี 2 ด้านหลักๆ คือ 1) ทางด้านร่างกายเช่น กล้ามเนื้ออ่อนแรง สุขภาพไม่แข็งแรง หรือพัฒนาการช้ากว่าผู้เรียนปกติ 2) ผู้เรียนที่มีปัญหาทางด้านการเรียนรู้จากความผิดปกติทางสมอง เช่น ผู้เรียนออทิสติก ผู้เรียนพิการซ้อนหรือผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางพฤติกรรมและอารมณ์ ผู้ปกครองแต่ละคน จะเตรียมความพร้อมตามสภาพปัญหาของลูก โดยมีแหล่งให้ความรู้และคำแนะนำ คือ 1) บุคลากรทางการแพทย์ 2) บุคลากรในสถานศึกษาสำหรับบุคคลที่มีความต้องการพิเศษ 3) ศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง และเข้าฝึกอบรมตามสถานบำบัดที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาของลูก และนำความรู้มาประยุกต์ใช้กับลูกเองโดยตรง แพทย์และบุคลากรในสถานศึกษาสำหรับบุคคลที่มีความต้องการพิเศษเป็นบุคคลที่มีองค์ความรู้ที่สามารถแนะนำ ให้ข้อเสนอแนะในการดูแลพัฒนาศักยภาพของผู้เรียน สอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2544, น. 48) และ ผกาวรรณ นันทวิชิต (2549, น. 62) ที่ว่า การเตรียมสภาพแวดล้อมการเรียนรู้สำหรับเด็กต้องครบถ้วนทุกด้าน ทั้งจิตใจ สติปัญญา ร่างกาย และสังคม

1.3 แบบกระบวนการจัดการศึกษาโดยครอบครัวสำหรับบุคคลที่มีความต้องการพิเศษมีทั้งจัดการเอง และเข้าร่วมกับกลุ่มหรือโรงเรียนที่จัดการศึกษาเฉพาะทาง โดยที่ครอบคลุมเนื้อหาสาระทั้ง 3 ด้าน คือ 1) กลุ่มเนื้อหาทางด้านวิชาการทั้ง 8 กลุ่มสาระ มีแบบกระบวนการ จัดการศึกษาทั้งตามหลักสูตรที่โรงเรียนจัดให้ และภายนอกห้องเรียน เช่น ผู้ปกครองสอนพิเศษให้ โดยคิดเทคนิคที่ทำให้ผู้เรียนไม่รู้สึกเบื่อ และอยากเรียนรู้ หรือจ้างครูพิเศษ หรือส่งเรียนตามสถานกวดวิชา

ส่วนครอบครัวที่จัดการศึกษาโดยครอบครัวเอง ผู้ปกครองเป็นผู้สอนตามแบบที่ปรารถนา ไม่ยึดกฎเกณฑ์ตามโรงเรียนที่จัดการศึกษาเฉพาะทาง แต่ประเมินจากการพัฒนาของผู้เรียนโดยรวม เช่น ผู้เรียนสามารถคิดเงินทอนได้ วางแผนได้ว่าทำอะไร ทำอย่างไร ทำเมื่อไร ผู้ปกครองคิดว่ากลุ่มสาระทั้ง 8 ด้าน ถูกบูรณาการและแสดงผลการเรียนรู้จากความสามารถในการใช้ชีวิตประจำวัน 2) ด้านกิจกรรมส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ส่วนใหญ่ผู้ปกครองออกแบบให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการปฏิบัติจริง เช่น ถ้าผู้เรียนชอบกีฬา งานศิลปะ พาไปฝึกฝน ไปอ่านหนังสือตามห้างสรรพสินค้า ทำกิจกรรมทางศาสนา ไปเยี่ยมญาติ ไปตามสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ ฝึกฝนให้ผู้เรียนช่วยเหลือตัวเองได้ตามปกติ อยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข 3) ด้านการส่งเสริมอาชีพ ผู้ปกครองสังเกตความสามารถพิเศษของผู้เรียน ฝึกฝนทักษะให้ผู้เรียนมีความรู้และเทคนิคเพิ่มขึ้นหรือความชอบของผู้เรียน เช่น การขายของก็พาไปฝากกับญาติให้ทำงาน อย่างไรก็ตาม ผู้ปกครองยังไม่จริงจัง เพราะวัยของผู้เรียนยังอยู่ในวัยเรียน เป้าหมายผู้ปกครองของผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษ มิได้คาดหวังความเป็นเลิศทางวิชาการ ต้องการให้ผู้เรียน มีความสุขด้วยการให้ผู้เรียนเรียนรู้ตามความสามารถของผู้เรียนไม่เร่งรีบสิ่งสำคัญที่ผู้ปกครองมุ่งหวังคือให้ผู้เรียนสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นและอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ฝึกฝนให้ผู้เรียนมีความมั่นใจมีความพึงพอใจตนเอง (Self-Esteem) เพื่อให้เติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพ สอดคล้องกับความถนัดความชอบ สอดคล้องกับยุทธชัย เฉลิมชัย และ อุทัยวรรณ เฉลิมชัย (2543, น. 37-38) ชวนพิศ ชุมคง (2546, น. 25) และ สุภาวดี เจริญเศรษฐบท (2545, น. 33-34) ที่ว่า รูปแบบการจัดการศึกษาโดยครอบครัวมีดังนี้ จัดโดยครอบครัวเดี่ยว กลุ่มครอบครัวข่ายประสานงาน กลุ่มครอบครัวแบบรวมศูนย์การจัดการในที่เดียว และจัดโดยมีข้อตกลงร่วมกับทางโรงเรียน สอดคล้องกับเอปสไตน์และเวนเดอร์ที่เน้นถึงความสำคัญในบทบาทของผู้ปกครองที่จะทำให้การจัดการศึกษาดำเนินการได้อย่างต่อเนื่องโดยผ่านการอบรมเลี้ยงดูและกิจกรรมต่างๆของครอบครัวทั้งภายในบ้านและนอกบ้าน หลักสูตรควรเกี่ยวข้องกับชีวิตจริงมาก ที่สุดรวมทั้งขั้นตอนวิธีการ เนื้อหาหลักสูตร และทรัพยากรที่นำมาใช้สำหรับผู้เรียนที่บ้านต้องเป็นแนวทางที่ผู้เรียนสนใจ (Epstein, 1995, pp. 701-705; Vender, 2004, pp. 11-14)

1.4 กระบวนการวัดผลและประเมินผลผู้เรียน ไม่ว่าเป็นรูปแบบการศึกษาแบบจัดเองหรือจัดการศึกษาโดยใช้เครือข่าย ทั้ง 2 กลุ่ม ยังคงต้องยึดแบบฟอร์มการประเมินผลสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน อย่างไรก็ตาม กระบวนการวัดผลและประเมินผลขึ้นอยู่กับสภาพผู้เรียนแต่ละคน ผู้เรียนที่มีความบกพร่องด้านใดด้านหนึ่ง ผู้ปกครองจะปรับวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการประเมินผลตามที่ผู้ปกครองออกแบบหลักสูตรให้เหมาะสมกับผู้เรียนคนนั้น และเก็บหลักฐานการพัฒนาแล้ว นำส่งพื้นที่การศึกษาเพื่อให้ตรวจสอบประเมินผลและให้คำแนะนำแนวทางการพัฒนาในขั้นต่อไป สอดคล้องกับสถาบันบ้านเรียนไทย (2548, น. 14-15) สมศักดิ์ ภู่วิภาดาวรรธน์ (2545, น. 10-11) ที่ว่า ครอบครัวสามารถปรับจุดเน้นสาระการเรียนรู้และปรับใช้มาตรฐานการเรียนรู้ได้ตามความเหมาะสมของผู้เรียน ใช้วิธีการวัดและประเมินให้ถูกต้องตามหลักการประเมินตามสภาพจริง การเรียนรู้เป็นเรื่องของกระบวนการที่เป็นธรรมชาติ มีบูรณาการและเป็นส่วนหนึ่งของชีวิต เน้นการพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาตามสภาพที่เป็นจริงประจำวัน

1.5 สภาพปัญหาและความต้องการในการจัดการศึกษาโดยครอบครัวสำหรับบุคคลที่มีความต้องการพิเศษ สภาพปัญหาที่ส่งผลการพัฒนาการจัดการศึกษาโดยครอบครัว แบ่งเป็น 3 ส่วนที่สำคัญ คือ 1) ผู้จัดการศึกษาขาดความรู้ความสามารถอย่างถ่องแท้ในการออกแบบหลักสูตรและการประเมินผลที่สามารถกระตุ้นการเรียน การพัฒนาทางด้านสติปัญญาและอารมณ์ให้เกิดการพัฒนาไปตามระดับได้อย่างเหมาะสม 2) หลักสูตรที่ขาดตัวชี้วัดและประเมินผลที่ชัดเจนและเหมาะสมกับการพัฒนาผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษแต่ละด้าน 3) กระบวนการจัดการภาครัฐและบุคลากร ขาดความรู้ความเชี่ยวชาญด้านการจัดการศึกษาโดยครอบครัว และความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษเฉพาะด้าน กระบวนการต่างๆ จึงดำเนินไปด้วยความล่าช้า ขาดความใส่ใจอย่างเต็มที่ ทำให้ผู้เรียนที่มี ความต้องการพิเศษต้องศึกษาอย่างไร้ทิศทาง เสียเวลาเสียโอกาสในการเรียนรู้ตามวัย นอกจากนั้นยังเป็นปัญหาของระบบการศึกษา คือ เจ้าหน้าที่แต่ละคนต้องรับงานปกติซึ่งหนักอยู่แล้ว จึงไม่มีเวลาทุ่มเทให้กับการศึกษาโดยครอบครัวเต็มที่ บางคนทำงานดีแต่ก็ไม่ต่อเนื่องเพราะการโยกย้ายตามระบบ จึงทำให้เกิดช่องว่างของการทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับ ทิพา น้อยพราย (2546, บทคัดย่อ) ที่ได้ทำการศึกษาวิธีการใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้สำหรับการจัดการศึกษาโดยครอบครัว ที่พบว่า ผู้ปกครองส่วนมากมีข้อจำกัดด้านเวลาต้องปรับเปลี่ยนให้เหมาะสม ไม่มีความเชี่ยวชาญ บางเนื้อหาต้องหาแหล่งเรียนรู้ ต้องกลั่นกรองเนื้อหาจากสื่อและดูแลอย่างใกล้ชิด ส่วนมากไม่แน่ใจกับวิธีการประเมินผลของโรงเรียน ตลอดจนผู้ปกครองต้องเข้าใจจุดมุ่งหมายของการเรียนรู้อย่างชัดเจน เพื่อจัดกระบวนการเรียนรู้ได้เหมาะสม

2. องค์ประกอบของรูปแบบการจัดการศึกษาโดยครอบครัวสำหรับบุคคลที่มีความต้องการพิเศษ ประกอบด้วย

2.1 การดำเนินการ มีองค์ประกอบย่อย ได้แก่ การเตรียมความพร้อมของผู้จัดการศึกษา ประกอบด้วย ด้านคุณลักษณะ เจตคติ ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ ด้านการจัดการสภาพแวดล้อม ด้านการเตรียมความพร้อมของผู้เรียนประกอบด้วย ด้านการช่วยเหลือตนเองและสุขอนามัย ด้านพฤติกรรม ด้านกระบวนการจัดการศึกษาและส่งเสริมความรู้ ทักษะ และกระบวนการ เช่น ส่งเสริมให้รู้จักเศรษฐกิจพอเพียงจากการใช้จ่าย การออม การปฏิบัติจริงในชีวิตประจำวัน ส่งเสริมการจัดกิจกรรมนอกบ้าน เป็นต้น ด้านกระบวนการวัดและประเมินผลผู้เรียน ประกอบด้วย แนวทางวิธีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ การตัดสินผลการเรียน การให้ระดับผลการเรียนและเกณฑ์การจบการศึกษา สอดคล้องกับ ผกาวรรณ นันทวิชิต (2549, น. 55) ยุทธชัย เฉลิมชัยและอุทัยวรรณ เฉลิมชัย (2543, น. 277-307) และ กุลวิภา ชีพรับสุข (2546) ที่ว่า ผู้จัดการศึกษาจะต้องทุ่มเท ตั้งใจจริงและมั่นใจในตนเอง เป็นนักเปลี่ยนแปลง/นักพัฒนา มีอิสระทางความคิด มีเวลาให้กับผู้เรียน ใฝ่รู้และเต็มใจที่จะเรียนรู้และสอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2544, น. 48) และ ผกาวรรณ นันทวิชิต (2549, น. 62) ที่ว่า การเตรียมสภาพแวดล้อมการเรียนรู้สำหรับเด็กต้องครบถ้วนทุกด้าน ทั้งจิตใจ สติปัญญา ร่างกาย และสังคม

2.2 การสนับสนุนของเครือข่ายในการจัดการศึกษาโดยครอบครัวสำหรับบุคคลที่มีความต้องการพิเศษ ได้แก่ ผู้จัดการศึกษา ซึ่งประกอบด้วย ผู้จัดการศึกษาที่เป็นปัจเจกบุคคล และผู้จัดการศึกษาที่จัดตั้งเป็นกลุ่มหรือองค์กร หน่วยงานที่ดำเนินการจัดการศึกษาโดยครอบครัว แพทย์และผู้เชี่ยวชาญด้านบุคคลที่มีความต้องการพิเศษ ครูการศึกษาพิเศษ โรงเรียนที่จัดการศึกษาสำหรับผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษ ชุมชนและเครือข่ายทางสังคม และสมาคมบ้านเรียนไทย

สอดคล้องกับ แฮนสัน (Hanson et al. 1996, pp. 227-229, Hanson, 2003, pp. 185,) และ เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2545, น. 55) ที่ให้ความสำคัญของการสร้างเครือข่ายการสื่อสาร และความร่วมมือ ซึ่งเป็นรูปแบบการประสานงานของบุคคล กลุ่ม หรือองค์กร ที่มีทรัพยากรของตัวเอง ซึ่งเข้ามาประสานงานกันเชื่อมโยงเข้าหากันภายใต้วัตถุประสงค์หรือข้อตกลงอย่างใดอย่างหนึ่งร่วมกันอย่างเป็นระบบ มีกิจกรรมร่วมกัน มีการวางรากฐานเอาไว้เพื่อให้ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดสามารถติดต่อกันขอความช่วยเหลือหรือขอความร่วมมือจากกลุ่มอื่นๆ ได้ อย่างไรก็ดี กฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาสำหรับผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษ ของไทยยังไม่นำไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม

2.3 เงื่อนไขสู่ความสำเร็จ ในการจัดการศึกษาโดยครอบครัวสำหรับบุคคลที่มีความต้องการพิเศษ ได้แก่ ความจริงจังและความมุ่งมั่นของการดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ของหน่วยงานภาครัฐ ควรมีระบบการดำเนินการ กฎหมายต่างๆ ที่ครอบคลุม ชัดเจน เป็นรูปธรรมสามารถนำไปสนับสนุนการเรียนรู้ในผู้เรียนกลุ่มนี้ได้อย่างยืดหยุ่น และเจ้าหน้าที่ควรดำเนินการให้ครอบคลุมกับแนวทางการดำเนินการตามบทบาทหน้าที่ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มัธยมศึกษา และเครือข่ายที่เข้าช่วยเหลือให้ความร่วมมือนับตั้งแต่การอำนวยความสะดวกในการจัดการศึกษาโดยครอบครัว การออกแบบหลักสูตรและการประเมินผลที่เหมาะสม บุคลากรที่มีความรู้ความสามารถและความใส่ใจทุ่มเทอย่างจริงจังในการทำงานร่วมกันระหว่างผู้จัดการศึกษา ผู้ปกครองอย่างใกล้ชิด ความร่วมมือที่ดีของเครือข่ายสนับสนุนการพัฒนาของเด็กในแต่ละด้าน

2.4 ตัวชี้วัดความสำเร็จ ประกอบด้วย

2.4.1 แผนการจัดการศึกษาของครอบครัวควรมีลักษณะเป็นแผนการศึกษาเฉพาะตัวผู้เรียนเป็นรายบุคคลในแต่ละช่วงบุคคลที่ครอบครัวกำหนด หลักการ กรอบแนวทางในประเด็นที่มีความจำเป็นและสำคัญในแต่ละช่วงระยะของระดับการศึกษาที่จัดให้ผู้เรียน(สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2548, น. 10-19) แต่สำหรับผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษ ผ่านการประเมิน ตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ในแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (Individualized Education Plan: IEP) ของผู้เรียนซึ่งมาจากการประเมินที่บ่งชี้ว่า ผู้เรียนอยู่ในส่วนและขั้นตอนใดของหลักสูตร ทีมที่จัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล จำเป็นต้องรู้ว่าทักษะความคิดรวบยอดและความรู้ที่ผู้เรียนมีแล้ว ทีมต้องช่วยกันพิจารณาว่า ผู้เรียนจำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนและบริการอะไร เพื่อช่วยให้ เรียนรู้เนื้อหาต่าง ๆ ของหลักสูตรปกติได้

2.4.2 ผู้เรียนที่จบการศึกษาหรือศึกษาต่อในระดับการศึกษาที่สูงขึ้น หรือมีการประกอบอาชีพที่เหมาะสมตามที่กำหนดไว้ในแผนการให้บริการเปลี่ยนผ่านทางการศึกษาเฉพาะบุคคล (Individualized Transition Services Plans: ITP)

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน และสำนักการศึกษาในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรดำเนินการดังนี้

1.1 ศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบการจัดการศึกษาโดยครอบครัวสำหรับบุคคลที่มีความต้องการพิเศษ เพื่อที่จะสามารถให้การสนับสนุนได้อย่างถูกต้องครบถ้วน ทั้งในเรื่องกระบวนการดำเนินการตลอดจนการวัดและประเมินผล รวมทั้งการส่งเสริมการสร้างระบบเครือข่ายในการจัดการศึกษาโดยครอบครัวสำหรับบุคคลที่มีความต้องการพิเศษ

1.2 กำหนดให้มีระบบและระเบียบวิธีปฏิบัติที่ชัดเจน ในการนำรูปแบบการจัดการศึกษาโดยครอบครัวสำหรับบุคคลที่มีความต้องการพิเศษนี้ไปช่วยเหลือสนับสนุนการเรียนรู้ของบุคคลที่มีความต้องการพิเศษ ตามกรอบของกฎหมายที่บัญญัติไว้ เพื่อความชัดเจนและสะดวกแก่ผู้จัดการศึกษา เจ้าหน้าที่ ตลอดจนหน่วยงาน เครือข่ายและผู้เกี่ยวข้อง

1.3 ปรับปรุงกฎกระทรวงที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาโดยครอบครัวเพื่อให้เอื้อต่อการดำเนินการจัดการศึกษา และยืดหยุ่นสำหรับผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการวัดและประเมินผลผู้เรียน ควรกำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จในแต่ละช่วงระยะของระดับการศึกษาที่จัดให้ผู้เรียนที่ควรสอดคล้องกับแผนการจัดการศึกษาของครอบครัวและแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล

1.4 นิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผลการจัดการศึกษาโดยครอบครัวอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

2. ข้อเสนอแนะในทางปฏิบัติ

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้มีข้อเสนอแนะในทางปฏิบัติ ดังนี้

2.1 สำนักทดสอบทางการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และสำนักงานประกันคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา (สมศ.) กำหนดเกณฑ์มาตรฐานและตัวชี้วัดคุณภาพการศึกษา สำหรับบุคคลที่มีความต้องการพิเศษ ที่เรียนรู้จากการจัดการศึกษาโดยครอบครัว รวมทั้งจัดให้มีผู้ประเมินที่มีความรู้ความเข้าใจเรื่องการศึกษาพิเศษอย่างแท้จริง

2.2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาและมัธยมศึกษาทุกแห่งควรจัดให้มีบุคลากรหรือเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ความเข้าใจด้านการจัดการศึกษาพิเศษ เพื่อสามารถให้คำแนะนำช่วยเหลือสถานศึกษาหรือผู้ปกครองที่เป็นผู้จัดการศึกษาโดยครอบครัวได้อย่างถูกต้อง

2.3 สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สนับสนุนให้ ศูนย์การศึกษาพิเศษในสังกัด ให้ความช่วยเหลือในการจัดการศึกษาโดยครอบครัวร่วมกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาและมัธยมศึกษา

2.4 ผู้จัดการศึกษาต้องมีเจตคติที่ดีต่อบุคคลที่มีความต้องการพิเศษ ดำเนินการจัดการศึกษาอย่างมี วินัย/จรรยาบรรณโดยคำนึงถึงศักยภาพของบุคคลที่มีความต้องการพิเศษ เตรียมด้านการร่างแผนการจัดการศึกษา การสร้างเครือข่ายที่ดี การจัดสภาพแวดล้อมที่ดีและเอื้อต่อการเรียนรู้ การเตรียมความพร้อมของผู้เรียนด้านการช่วยเหลือตนเองและสุขอนามัย เน้นการเรียนรู้จากสิ่งที่ใกล้ตัวในบ้าน สังคมภายนอกที่เกี่ยวกับทักษะชีวิตประจำวัน

2.5 ผู้ปกครองควรเตรียมความพร้อมให้ตนเองตามสภาพปัญหาของผู้เรียน

2.6 ครอบครัวที่จัดการศึกษาและสถานศึกษาควรทำความเข้าใจร่วมกันในการจัดการศึกษาตามรูปแบบ ที่ได้จากการวิจัย

2.7 ผู้เกี่ยวข้องต้องตระหนักว่ากระบวนการและกิจกรรมที่ถูกกำหนดไว้ในแบบการให้บริการในระยะเปลี่ยนผ่าน จะมีลักษณะเจาะจงและสามารถยืดหยุ่นให้ตอบสนองสำหรับผู้เรียนแต่ละคนและแต่ละครอบครัว

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรศึกษาวิจัยรูปแบบการจัดการศึกษาโดยครอบครัวสำหรับบุคคลที่มีความต้องการพิเศษ แต่ละประเภท

3.2 ควรศึกษาวิจัยกระบวนการสร้างเครือข่ายที่เข้มแข็งเพื่อสนับสนุนการจัดการศึกษาโดยครอบครัวสำหรับบุคคลที่มีความต้องการพิเศษแต่ละประเภท

3.3 ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของหน่วยงานต่างๆ ของภาครัฐและกฎหมายที่จำเป็น ในการที่จะส่งเสริมความสำเร็จในการจัดการศึกษาโดยครอบครัวสำหรับบุคคลที่มีความต้องการพิเศษแต่ละประเภท

เอกสารอ้างอิง

กุลวิภา ชีพรับสุข. (2546). *รายงานการวิจัย เรื่อง อนาคตภาพการจัดการศึกษาโดยครอบครัวในทศวรรษหน้า.* นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2545). *การจัดการเครือข่าย: กลยุทธ์สำคัญสู่ความสำเร็จของการปฏิรูปการศึกษา.* กรุงเทพฯ: ส.เอเซียเพลส.

ชัยณรงค์ ฉิมชูใจ. (2545). *รายงานการประชุมวิชาการ การจัดการศึกษาโดยครอบครัวกับการรับจดทะเบียนของโรงเรียน.* กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.

ชวนพิศ ชุมคง. (2546). *ครูคณะแรกกับการจัดการศึกษา.* สงขลา: มหาวิทยาลัยทักษิณ.

ทิพา น้อยพราย. (2546). *การศึกษาวิธีการใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้สำหรับการจัดการศึกษาโดยครอบครัว* (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรอุตสาหกรรมมหาบัณฑิต สาขาเทคโนโลยีการศึกษา). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี.

นารี คูหาเรืองรอง. (2545). *รายงานการประชุมวิชาการ การจัดการศึกษาโดยครอบครัวกับการรับจดทะเบียนของโรงเรียน.* กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.

ผกาวรรณ นันทวิชิต. (2549). *การพัฒนาตัวบ่งชี้การจัดการศึกษาโดยครอบครัว* (วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษา ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ยุทธชัย เฉลิมชัย และอุทัยวรรณ เฉลิมชัย. (2543). *รูปแบบและพัฒนาการการจัดการศึกษาโดยครอบครัวในสังคมไทย.* กรุงเทพฯ: พิมพ์ดี.

สถาบันบ้านเรียนไทย. (2548). *ก้าวแรกสู่บ้านเรียน.* ม.ป.ท. : ม.ป.พ.

สมจิตร์ ยิ่งยงดำรงฤทธิ์. (2551). *การจัดกระบวนการเรียนรู้ของกลุ่มผู้จัดการศึกษาโดยครอบครัวตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542* (วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาผู้ใหญ่). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

สมศักดิ์ ภู่วิภาดาวรรธน์. (2545). *การประเมินตามสภาพจริง: อีกทางเลือกหนึ่งของการประเมินผล.* กรุงเทพฯ: ข่าวสารกองบริการการศึกษา.

สุภาวดี เจริญเศรษฐมห. (2545). *โฮมสคูล: ทางเลือกใหม่ของการศึกษาไทย.* กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2548). *แนวปฏิบัติในการจัดการศึกษาทางเลือกที่จัดโดยครอบครัวและ สถานประกอบการ.* กรุงเทพฯ: ครุสภาลาดพร้าว.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2544). *รายงานการศึกษาเบื้องต้นการพัฒนาเครือข่ายการจัดการศึกษาโดยครอบครัวในสังคมไทย.* กรุงเทพฯ: พิมพ์ดี.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2547). *สภาพการณ์และฐานข้อมูลการจัดการศึกษาโดยครอบครัวในสังคมไทย.* กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

_____. (2549). *คู่มือครอบครัวก้าวแรกสู่บ้านเรียน: หลักคิดและกระบวนการเข้าสู่การศึกษาโดยครอบครัว (Home School).* กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.

_____. (2551). *การติดตามประเมินผลเพื่อพัฒนาการจัดการศึกษาโดยครอบครัว.* กรุงเทพฯ: พิมพ์ดี.

สำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2555). *คู่มือการดำเนินงานการจัดการศึกษาโดยครอบครัว.* กรุงเทพฯ: สำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.

อภิญญา เวชยชัย. (2544). *การมีส่วนร่วมของพ่อแม่ผู้ปกครองในการพัฒนาการศึกษา.* กรุงเทพฯ: วัฒนาพานิช.

อมรวิชช์ นาครทรรพ. (2543). *การจัดการศึกษาโดยครอบครัว (Home School) ประสบการณ์ของนานาประเทศ.* กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.

Epstein, J. (1995). *School Family Community Partnerships: Caring for the Children we share.* Brown University Phi Delta Kappan 76, no9, Bloomington,Indiana

Hanson, E.M. (1996). *Educational Administration and Organizational Behavior.* Allyn & Bacon. London And Toronto.

Hanson, E.M. (2003). *Education Administration and Organizational Behavior* (5th ed.). Allyn & Bacon/Longman Publishing, a Pearson Education Company, Needham Heights

Vender, J.C. (2004). *Geography in Homeschool America: Status and Opportunities.* Denver, Colorado, Penn State University.

Wheatley, M. J. (1999). *Leadership and the New Science: Discovering Order in a Chaotic World* (2nd ed.). San Francisco: Berset Koehlu.

อิทธิพลของปัจจัยแห่งความสำเร็จที่มีต่อผลการดำเนินงานของสำนักงานบัญชีไทยเพื่อรองรับประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

The Influences of Key Success Factors on Thai Accounting Office Performance for Accommodating ASEAN Economic Community

ศจีรัตน์ เมธีสุวภาพ*
Sajeerat Metheesuwapab*
ชาคริต สกุลอิสริยาภรณ์**
Charkrit Sakulitsariyaporn**
สมถวิล วิจิตรวรรณา***
Somtawin Wijitwanna***

* นักศึกษาปริญญาเอก สาขาวิชาบริหารธุรกิจ คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
* Student, Doctor of Business Administration, Program Faculty of Business Administration, Ramkhamhaeng University
* Email: sajeerat837@hotmail.com
** อาจารย์ประจำสาขาวิชาบริหารธุรกิจ คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
** Lecturer, Department of Business Administration. Faculty of Business Administration, Ramkhamhaeng University
*** อาจารย์ประจำสำนักทะเบียนและวัดผล มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
*** Lecturer, The Office of Registration Records and Evaluation, Sukhothai Thammathirat Open University

บทคัดย่อ

การศึกษาอิทธิพลของปัจจัยแห่งความสำเร็จที่มีต่อผลการดำเนินงานของสำนักงานบัญชีไทยเพื่อรองรับประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ประกอบด้วยปัจจัย 5 ตัวแปร คือ (1) การจัดการทรัพยากรมนุษย์ (2) การจัดการความรู้ (3) ความรับผิดชอบต่อสังคม (4) นวัตกรรม และ (5) ความได้เปรียบในการแข่งขัน โดยมีวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้ 1) เพื่อศึกษาถึงปัจจัยด้านจัดการทรัพยากรมนุษย์ ปัจจัยการจัดการความรู้ ปัจจัยด้านความรับผิดชอบต่อสังคม นวัตกรรม ความได้เปรียบในการแข่งขันและผลการดำเนินงานของสำนักงานบัญชีไทย 2) เพื่อการศึกษาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยการจัดการทรัพยากรมนุษย์ การจัดการความรู้ ความรับผิดชอบต่อสังคม นวัตกรรม และ ความได้เปรียบในการแข่งขัน ที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานของสำนักงานบัญชีไทย 3) เพื่อเปรียบเทียบความได้เปรียบในการแข่งขันของสำนักงานบัญชีไทยในประเด็นเกี่ยวกับความตั้งใจเข้าร่วมทางธุรกิจกับประเทศในกลุ่ม AEC และวิเคราะห์ความได้เปรียบในการแข่งขันของสำนักบัญชีไทยตามขนาดของกิจการ ตัวแปรที่ศึกษาในครั้งนี้ ประกอบด้วยตัวแปรอิสระ คือ การจัดการทรัพยากรมนุษย์ การจัดการความรู้ นวัตกรรม และความรับผิดชอบต่อสังคม สำหรับตัวแปรตามคือ ความได้เปรียบในการแข่งขัน และผลการดำเนินงานของสถานประกอบการของสำนักงานบัญชีไทย ผู้วิจัยใช้การวิจัยเชิงปริมาณ โดยทำการวิจัยเชิงประจักษ์ ใช้แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเจ้าของกิจการและผู้บริหารระดับสูงของสำนักงานบัญชีไทย จำนวน 290 สำนักงาน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์อิทธิพล

คำสำคัญ: ปัจจัยแห่งความสำเร็จ สำนักงานบัญชีไทย ความได้เปรียบในการแข่งขัน ผลการดำเนินงาน

Abstract

In this study of the Influences of Key Success Factors on Thai Accounting Office Performance for Accommodating ASEAN Economic Community (AEC), the researcher examines five factors: (1) human resource management, (2) knowledge management, (3) corporate social responsibility, (4) innovation and (5) competitive advantage. As such, the researcher has the following objectives in this investigation: (1) to study the factors of human resource management; knowledge management, corporate social responsibility, innovation, competitive advantage, and the organizational performance of Thai accounting office; (2) to determine the causal relationships between the factors of human resource management, knowledge management, corporate social responsibility, innovation, and competitive advantage exerting influences over the organizational performance of Thai accounting office; and (3) to compare the competitive advantage of Thai accounting office in respect to the intention to conduct business in other AEC countries. In this undertaking, finally, the researcher also analyzes the competitive advantage of Thai accounting office by reference to business size. The independent variables consisted of human resource management, knowledge management, innovation, and corporate social responsibility. The dependent variables were competitive advantage and the organizational performance of Thai accounting office. Using a quantitative research method, the researcher conducted empirical research using a questionnaire and an interview form as instruments for collecting data from owners and high ranking administrators from 290 Thai accounting offices. Using techniques of descriptive statistics, the researcher analyzed the data collected in terms of percentage, mean, standard deviation and path analysis.

Keywords: Key Success Factor, Thai Accounting Office, Competitive Advantage, Organization Performance

ความสำคัญของปัญหาการวิจัย

วิชาชีพบัญชีซึ่งดำเนินอยู่ในรูปของสำนักงานบัญชีของประเทศไทย เป็น 1 ใน 7 อาชีพสายบริการ ที่ประเทศไทยต้องเปิดเสรีเมื่อเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน หรือ ASEAN Economic Community ซึ่งหมายถึง ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนที่มีเป้าหมายส่งเสริมอาเซียนให้เป็นตลาดและฐานการผลิตเดียว มีการเคลื่อนย้ายสินค้า บริการ การลงทุน แรงงานมีฝีมือ และเงินทุนอย่างเสรี ภายในปี พ.ศ. 2558 (กระทรวงพาณิชย์, กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ, สำนักประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน, 2556)

สำนักงานบัญชีเป็นสถานประกอบการมีหน้าที่บริการจัดทำงบการเงินจากเอกสารหลักฐานการบัญชี แล้วรวบรวมนำส่งกรมพัฒนาธุรกิจการค้าและกรมสรรพากรเพื่อเสียภาษีในแต่ละปี วิชาชีพบัญชีเป็นวิชาชีพที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศสาขาหนึ่ง กล่าวคือ จากการจัดทำงบแสดงฐานะการเงินและงบกำไรขาดทุนขององค์การต่างๆ นั้น เป็นการแสดงถึงความมีฐานะการเงินที่ถูกต้องตามที่ควร และแสดงถึงผลการดำเนินงานที่เชื่อถือได้ของกิจการ ดังนั้น สำนักงานบัญชีจึงเป็นภาคบริการที่มีความสำคัญ จึงควรให้ความสำคัญในเชิงการปฏิบัติในการนำกลยุทธ์สู่ภาคปฏิบัติเพื่อให้เกิดความได้เปรียบในการแข่งขัน สำหรับสำนักงานบัญชีของประเทศไทยมักดำเนินการอยู่ในรูปบริษัทจำกัด ห้างหุ้นส่วนจำกัด ห้างหุ้นส่วนสามัญ และเจ้าของคนเดียว ร้อยละ 90 ของสำนักงานบัญชีไทยเป็นธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SME) ปัจจุบัน ประเทศไทยมีสำนักงานบัญชี 6,366 แห่ง ในจำนวนนี้มีสำนักงานบัญชีที่จัดตั้งในรูปแบบบริษัทจำกัดและห้างหุ้นส่วนจำกัด จำนวน 3,057 แห่ง นอกจากนั้น จัดตั้งในรูปของบุคคลธรรมดาและคณะบุคคล (สถิติ ณ 31 มีนาคม พ.ศ. 2558) (กระทรวงพาณิชย์, กรมพัฒนาธุรกิจการค้า, 2558)

จากความสำคัญของปัญหาและแนวคิดดังกล่าวข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาเรื่อง อิทธิพลของปัจจัยแห่งความสำเร็จที่มีต่อผลการดำเนินงานของสำนักงานบัญชีไทยเพื่อรองรับประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน โดยเน้นตัวแปรขับเคลื่อนความสำเร็จ 5 ตัวแปร ได้แก่ คือ 1) ปัจจัยด้านการจัดการทรัพยากรมนุษย์ 2) ปัจจัยด้านการจัดการความรู้ 3) ปัจจัยด้านความรับผิดชอบต่อสังคม 4) ปัจจัยด้านนวัตกรรม และ 5) ปัจจัยด้านความได้เปรียบในการแข่งขัน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาถึงปัจจัยด้านจัดการทรัพยากรมนุษย์ การจัดการความรู้ ความรับผิดชอบต่อสังคม นวัตกรรมความได้เปรียบในการแข่งขัน และผลการดำเนินงานของสถานประกอบการของสำนักงานบัญชีไทย

2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของตัวแปรการจัดการทรัพยากรมนุษย์ การจัดการความรู้ ความรับผิดชอบต่อสังคม นวัตกรรม และความได้เปรียบในการแข่งขันที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานของสำนักงานบัญชีไทย

3. เพื่อเปรียบเทียบความได้เปรียบในการแข่งขันของสำนักงานบัญชีไทยในประเด็นเกี่ยวกับความตั้งใจเข้าร่วมทางธุรกิจกับประเทศในกลุ่ม AEC และวิเคราะห์ความได้เปรียบในการแข่งขันของสำนักบัญชีไทยตามขนาดของกิจการ

กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้นำตัวแปรต่างๆ มาสร้างเป็นโมเดลสมมติฐาน (Hypothesized model) ซึ่งเป็นโมเดลความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงสาเหตุของปัจจัยขับเคลื่อนความสำเร็จต่อผลการดำเนินงานของสำนักงานบัญชีไทยเพื่อรองรับประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ขอบเขตด้านตัวแปรครั้งนี้คือ ตัวแปรอิสระ 4 ตัวแปร คือ การจัดการทรัพยากรมนุษย์ การจัดการความรู้ ความรับผิดชอบต่อสังคม นวัตกรรม และตัวแปรตาม คือ ผลการดำเนินงานและความได้เปรียบในการแข่งขัน ดังภาพ

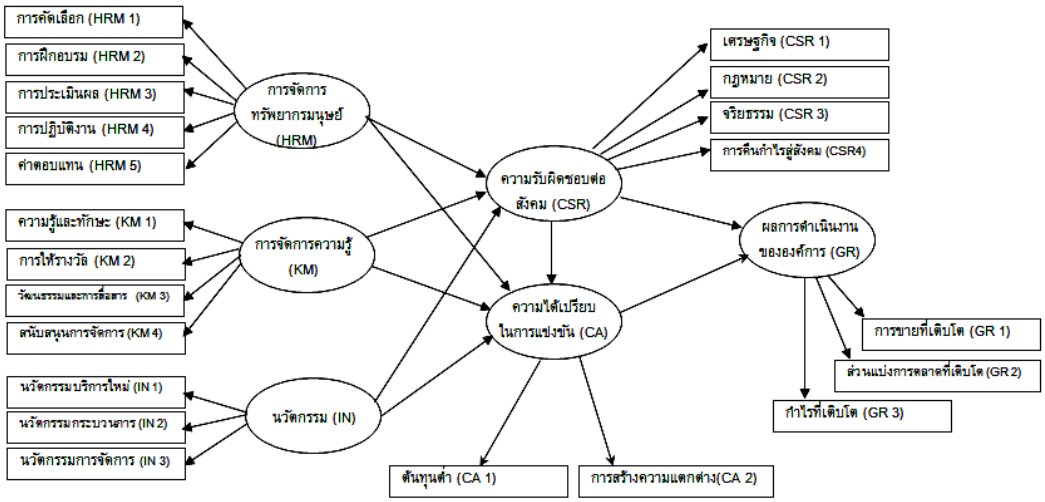

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีการวิจัย

ประชากรคือสำนักงานบัญชีในประเทศไทยจำนวน 6,366 สำนักงาน (กระทรวงพาณิชย์, 2558) ขนาดของตัวอย่างที่ใช้ในวิเคราะห์สมการโครงสร้างกำหนดตามเกณฑ์ขั้นต่ำคือ 10 เท่าของตัวแปรสังเกตได้รวมกับจำนวนตัวแปรแฝงได้จำนวน 220 ตัวอย่าง จำแนกเป็นสำนักงานบัญชีรวม 290 สำนักงาน โดยทำการสุ่มตัวอย่างที่คำนึงถึงความน่าจะเป็นด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ที่ได้จากวิธีร่วมจัดสัมมนากับกรมพัฒนาธุรกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์ ซึ่งเป็นหน่วยงานราชการที่กำกับดูแลสำนักงานบัญชีในประเทศไทย โดยให้ความรู้เรื่องสำนักงานบัญชีให้กับสำนักงานบัญชีทั่วประเทศ วิธีดำเนินการเก็บข้อมูล ให้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 290 สำนักงานตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับตัวแปรอิสระ 4 ตัวแปรและตัวแปรตาม 2 ตัวแปร และแบบสัมภาษณ์เจาะลึกกับผู้ทรงคุณวุฒิในวิชาชีพบัญชีจำนวน 10 คน เช่น อธิบดีกรมพัฒนาธุรกิจการค้า ประธานกรรมการด้านความรู้ AEC ของสภาวิชาชีพบัญชี อดีตนายกสมาคมนักบัญชีและผู้สอบบัญชีรับอนุญาตแห่งประเทศไทย อดีตนายกสภาวิชาชีพบัญชี นายกสภาวิชาชีพบัญชี นักวิชาการ และอาจารย์จากมหาวิทยาลัย เป็นต้น

สมมติฐานของการวิจัย

ปัจจัยขับเคลื่อนความสำเร็จต่อความได้เปรียบในการแข่งขันของสำนักงานบัญชีไทยประกอบด้วยปัจจัยสำคัญ 5 ด้าน คือ 1. การจัดการทรัพยากรมนุษย์ 2. การจัดการความรู้ 3. ความรับผิดชอบต่อสังคม 4. นวัตกรรม 5. ความได้เปรียบในการแข่งขัน มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานของสำนักงานบัญชีไทย

การทบทวนวรรณกรรมและแนวคิด

การศึกษาอิทธิพลของปัจจัยขับเคลื่อนความสำเร็จที่มีต่อผลการดำเนินงานของสำนักงานบัญชีไทยเพื่อรองรับประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ผู้วิจัยเน้นอธิบายแนวคิดทฤษฎีของปัจจัยแห่งความสำเร็จต่อผลการดำเนินงานของสำนักงานบัญชีไทย 5 ปัจจัยด้วยกัน ได้แก่ การจัดการทรัพยากรมนุษย์ การจัดการความรู้ ความรับผิดชอบต่อสังคม นวัตกรรม และความได้เปรียบในการแข่งขัน ดังรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. การจัดการทรัพยากรมนุษย์ (Human Resource Management)

ผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดของ Barney, Ketchen, and Wright (2011) มาเป็นหลักในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องการจัดการทรัพยากรมนุษย์ โดย Barney et al. (2011) ได้กล่าวถึงทฤษฎีฐานทรัพยากรเพื่อความได้เปรียบในการแข่งขันว่า มุมมองบนพื้นฐานทรัพยากรขององค์การ เป็นส่วนที่ช่วยให้องค์การประสบความสำเร็จด้าน ความได้เปรียบในการแข่งขันส่งผลให้ผลการดำเนินงานขององค์การในระยะยาว มีการแข่งขัน และสามารถนำความยั่งยืนมาสู่องค์การ ทรัพยากรแบ่งเป็น ทรัพยากรที่มีตัวตน (Tangible Asset) เช่น ที่ดิน อาคาร โรงงาน ซึ่งเป็นทรัพยากรที่จับต้องได้และทรัพยากรที่ไม่มีตัวตน (Intangible Asset) เช่น ลิขสิทธิ์ ค่าความนิยม ชื่อเสียง ยี่ห้อ ตราสินค้าหรือแบรนด์ สิทธิบัตร ความรู้ความสามารถความชำนาญทางเทคโนโลยี และนวัตกรรม ฯลฯ เป็นต้น สำหรับการจัดการทรัพยากรในองค์การให้มีคุณค่า (Value) โดยจัดการให้มีความสามารถและพัฒนาค้นหาให้เป็นความสามารถหลัก ซึ่งจะก่อให้เกิดความได้เปรียบในการแข่งขัน ทรัพยากรที่มีคุณค่า เช่น สติปัญญา ความฉลาด องค์การต้องให้ความสำคัญเพราะเป็นสิ่งสำคัญที่องค์การต้องใช้เวลาในการพัฒนามาก ทั้งการพัฒนาในระยะสั้น ระยะกลาง และบางทรัพยากรก็ไม่สามารถซื้อหรือขายได้ ส่วนทรัพยากรที่หาได้ยาก (Rareness) องค์การต้องหาทางป้องกันการลอกเลียนแบบ ทรัพยากรเหล่านี้ล้วนมีความสำคัญอย่างยิ่งในการสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันที่ยั่งยืนและมีผลต่อการดำเนินงานขององค์การ ดังภาพ

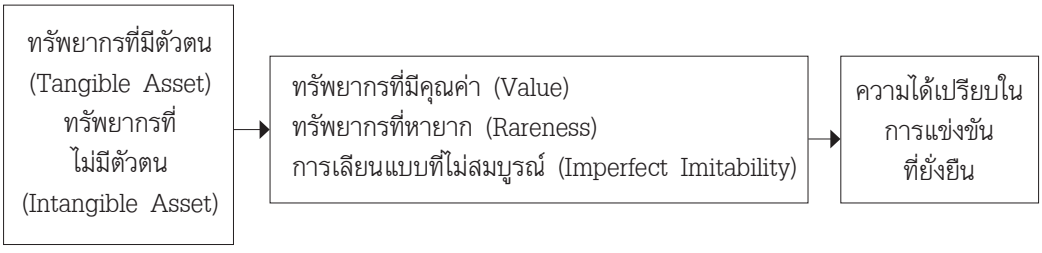

ภาพที่ 2 ทฤษฎีฐานทรัพยากร (Resource Based View) ของ Barney et al. (2011, pp. 1299-1315)

ความสัมพันธ์ระหว่าง HR-Based Resource (RBV) และ Competitive Advantage (CA) และ Operation Performance ได้แก่

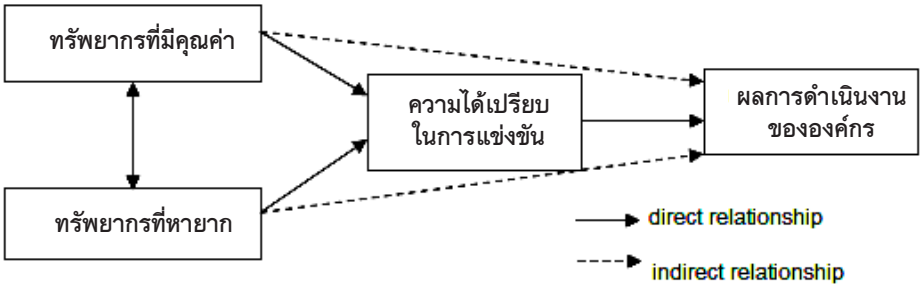

ภาพที่ 3 กรอบแนวคิดแสดงความสัมพันธ์ระหว่างฐานทรัพยากรและทรัพยากรหายากกับความสามารถในเชิงแข่งขันที่มีผลต่อผลการดำเนินงานโดยเฉลี่ย ของ Talaja (2012)

การจัดการทรัพยากรมนุษย์กับความรับผิดชอบต่อสังคม แนวโน้มการจัดการทรัพยากรมนุษย์ได้หันมาสนใจกับด้านความรับผิดชอบต่อสังคมในทางการพัฒนาจิตใจของทรัพยากรมนุษย์ในองค์การ ในมิติของจิตสำนึก คุณธรรม และจริยธรรม ความสนใจในการบริหารทรัพยากรมนุษย์ในอนาคต จึงนำไปสู่การพัฒนาแบบยั่งยืน (Sustainable Development) ซึ่งเป็นการพัฒนาที่สมควรเป็นไปในการพัฒนาสังคมโลกด้านต่างๆ ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และทรัพยากรธรรมชาติ ที่มุ่งความมั่นคงของการพัฒนาโดยไม่ทำลายองค์ประกอบ หรือคุณลักษณะดั้งเดิมที่มีความสมบูรณ์เหมาะสมอยู่แล้ว เพื่อให้ผลของการพัฒนานั้นคงอยู่ตลอดไป และเป็นส่วนเชื่อมในการพัฒนาต่อเนื่องมา (นงนุช วงษ์สุวรรณ, 2553)

การบูรณาการแนวคิดทรัพยากรที่มีคุณค่าขององค์การสู่ความได้เปรียบในการแข่งขันและผลการดำเนินงาน

พยัต วุฒิรงค์ (2557) ทำการวิจัยเรื่องนวัตกรรมการบูรณาการแนวคิดทรัพยากรที่มีคุณค่าเฉพาะขององค์การและองค์การแห่งการเรียนรู้ พบว่า คุณค่าของแนวคิดมุมมองด้านทรัพยากร ที่มีคุณค่าเฉพาะขององค์การทำให้เกิดการเจริญเติบโตและสร้างกำไรให้องค์การ และกล่าวว่า องค์การต่างๆ จำเป็นต้องปรับกระบวนการทำงานภายในองค์การใหม่ เพื่อการสร้างสรรค์และปรับเปลี่ยนองค์การให้รองรับกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป ถือเป็นการเริ่มเปลี่ยนแปลงจากตัวเองก่อนที่จะถูกสถานการณ์ภายนอกบังคับให้ต้องเปลี่ยนซึ่งอาจทำให้องค์การนั้นต้องตกไปอยู่ในสถานะผู้ตาม องค์การส่วนใหญ่มักประกอบด้วยหน่วยงานหลักและหน่วยงานสนับสนุน แต่สิ่งหนึ่งที่มักเกิดขึ้นเสมอ คือ แต่ละหน่วยงานทำงานไม่ประสานกัน อันนำมาซึ่งความขัดแย้ง การสูญเสียโอกาส และทำให้ผลการทำงานลดลง การรักษาความลงตัวนั้นไว้ ซึ่งการบริหารกลยุทธ์ทรัพยากรมนุษย์ให้สอดประสานกับกลยุทธ์ธุรกิจก็เช่นเดียวกัน หากองค์การสามารถทำให้กลยุทธ์ทั้งสองสอดประสานกันแล้ว จะทำให้ผลการทำงานของพนักงานและองค์การดีขึ้น ซึ่งนำไปสู่ความได้เปรียบในการแข่งขันอย่างยั่งยืน และมีผลต่อผลการดำเนินงานขององค์การ

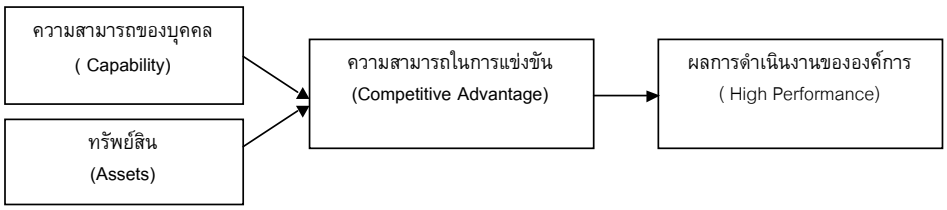

ภาพที่ 4 ความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถของบุคคลและทรัพย์สินกับความได้เปรียบในการแข่งขัน และผลการดำเนินงานขององค์การ ของพยัต วุฒิรงค์ (2557)

2. การจัดการความรู้ (Knowledge Management)

การจัดการความรู้ หมายถึง การจัดการให้รับรู้ความเป็นจริง สร้างความรู้สังเคราะห์ความรู้ให้เหมาะกับการใช้งาน นำความรู้ไปใช้ในการปฏิบัติเรียนรู้และสร้างความรู้จากการปฏิบัติและเอาผลการประเมินมาสู่การเรียนรู้ร่วมกัน การจัดการความรู้ทำให้องค์การมีความเข้าใจลูกค้าและเข้าใจสถานการณ์ทางการตลาดและการแข่งขัน ทำให้องค์การสามารถเพิ่มความได้เปรียบในการแข่งขัน (สถาบันส่งเสริมการจัดการความรู้เพื่อสังคม, 2549)

จากการทบทวนวรรณกรรมต่างๆ ผู้วิจัยขอนำทฤษฎีการจัดการความรู้ของ Davenport and Prusak (1998) มาอ้างอิง โดยสรุปว่าปัจจัยชี้วัดการจัดการความรู้ ประกอบด้วย 1) ความรู้และทักษะ ได้แก่ ความรู้และทักษะของทีมงาน 2) การให้รางวัล เป็นการสร้างแรงจูงใจแก่พนักงานจากการถ่ายโอนความรู้และประสบประการณ์ซึ่งกันและกัน 3) วัฒนธรรมและการสื่อสารในสำนักงานบัญชี เป็นวัฒนธรรมที่เอื้อต่อการแบ่งปันและแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกันระหว่างพนักงานบัญชีด้วยกัน ผู้บริหารควรสร้างวัฒนธรรมดังกล่าวจนเกิดความเคยชิน และ 4) ด้านการสนับสนุนของฝ่ายบริหาร ดังภาพ

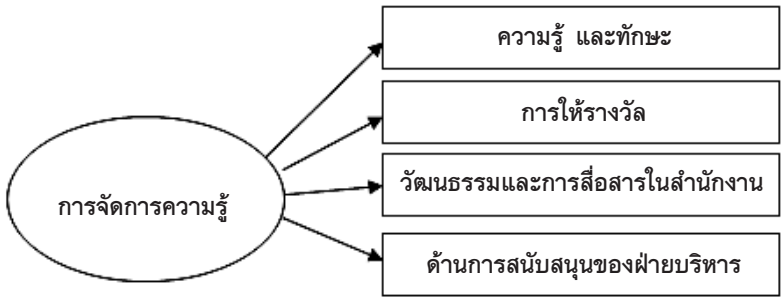

ภาพที่ 5 ปัจจัยชี้วัดการจัดการความรู้

3. ความรับผิดชอบต่อสังคม (Corporate Social Responsibility หรือ CSR)

ในการดำเนินการและจัดการด้าน CSR ประกอบด้วยปัจจัยชี้วัด ดังนี้ (1) ด้านเศรษฐกิจ (Economic) (2) ด้านกฎหมาย (Legal) (3) ด้านจริยธรรม (Ethic) และ (4) ด้านการคืนกำไรสู่สังคม (Philanthropic) (Carroll, 1991)

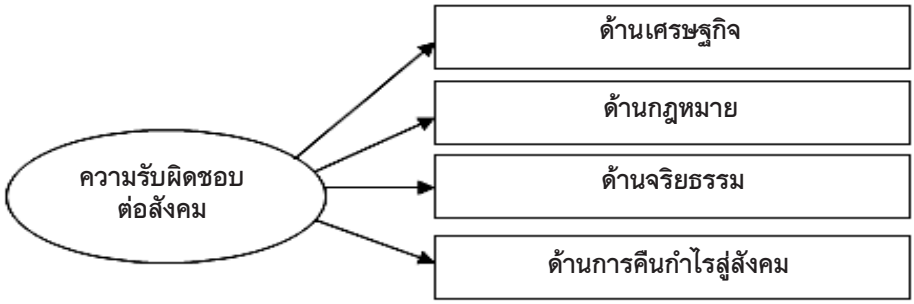

ภาพที่ 6 สรุปปัจจัยชี้วัดความรับผิดชอบต่อสังคม

จากความรับผิดชอบต่อสังคมสู่การสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันและผลการดำเนินงาน ความรับผิดชอบของธุรกิจต่อสังคม หมายถึงการดำเนินงานกิจกรรมภายในและภายนอกองค์การที่คำนึงถึงผลกระทบต่อสังคมทั้งระยะสั้นและระยะยาว ด้านการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ทั้งภายในองค์การหรือทรัพยากรภายนอกองค์การในอันที่จะอยู่รวมกันในสังคมได้อย่างยั่งยืนปกติสุข (อัจฉรา จันทร์ฉาย, 2555) ความรับผิดชอบต่อสังคม คือ ความผูกพันของธุรกิจที่พร้อมที่จะให้ตรวจสอบในการดำเนินการและกิจกรรมธุรกิจที่มีความรับผิดชอบ จะพิจารณาขอบข่ายของผลกระทบทุกด้านต่อชุมชนและสิ่งแวดล้อมเพื่อตัดสินใจ โดยมีการสร้างความสมดุล ความต้องการของผู้ที่เกี่ยวข้องและผลตอบแทนที่ธุรกิจได้ (Ethic in Action) ความรับผิดชอบต่อสังคมส่วนใหญ่จะเกี่ยวข้องกับ 1. นโยบายและแนวปฏิบัติที่เชื่อมความสัมพันธ์กับผู้ที่เกี่ยวข้องหลักคุณค่า การดำเนินการตามกฎหมาย การให้ความเคารพในความเป็นคน สังคมและสิ่งแวดล้อม 2. ความผูกพันของธุรกิจที่จะสนับสนุนการจัดการที่ยั่งยืน โดยที่ตอบสนองต่ออนุชนในปัจจุบัน และสามารถตอบสนองอนุชนรุ่นหลังได้เช่นเดียวกันกลยุทธ์ความรับผิดชอบต่อสังคมเป็นการตัดสินใจขั้นต้นว่าองค์การควรจะมีส่วนร่วมหรือไม่ในปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม ซึ่งจะต้องมีการกำหนดความร่วมมือกับสังคมว่าปัญหาใดควรจะให้ความสำคัญ และจะมีขอบเขตในการแก้ปัญหาอย่างไร ทั้งนี้กลยุทธ์ความรับผิดชอบต่อสังคมจะเป็นสิ่งที่ทำให้องค์การสร้างประโยชน์แก่สังคม และจะสร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน ได้ผลตอบแทนจากการดำเนินธุรกิจได้เป็นอย่างดี เพราะว่ากลยุทธ์ความรับผิดชอบต่อสังคมได้ตะหนักถึงพฤติกรรมตามหลักจริยธรรมของทั้งสองด้านทั้งภายนอกและภายในองค์การ ตลอดจนสังคมโดยทั่วไป

ความสัมพันธ์ของ CSR กับผลการดำเนินงานขององค์การ จากงานวิจัยของนภาพร ขันธนภา (2555) ชี้ให้เห็นถึง ความสัมพันธ์ระหว่างความรับผิดชอบต่อสังคม ด้านจริยธรรมกับธุรกิจที่ดี กับผลการดำเนินงานขององค์การ จากภาพแสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างความรับผิดชอบต่อสังคม กับความศรัทธาของพนักงาน การอุทิศตนและทุ่มเทของพนักงาน ความพึงพอใจของลูกค้าและคุณภาพขององค์การ ล้วนมีผลสัมพันธ์กับผลการดำเนินงานขององค์การ

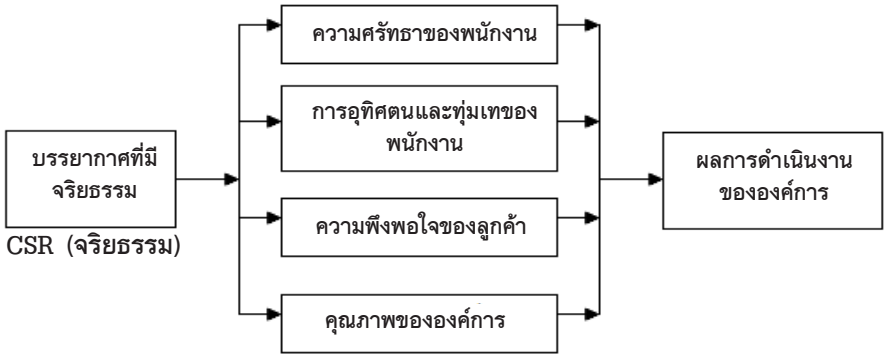

ภาพที่ 7 ความสัมพันธ์ของ CSR กับผลการดำเนินงานขององค์การ

4. ความเกี่ยวข้องของนวัตกรรม ความรับผิดชอบต่อสังคม และความได้เปรียบในการแข่งขัน

นวัตกรรม (Innovation) เป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อความได้เปรียบในการแข่งขัน กล่าวคือ ความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดนวัตกรรม หรือสิ่งที่ผู้บริหารสามารถทำเพื่อส่งเสริมให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ของพนักงานและทีมงานจะช่วยส่งเสริมนวัตกรรมให้เกิดขึ้นในองค์การ และนำไปสู่ความได้เปรียบในการแข่งขัน Barney (1991) กล่าวว่า การสร้างนวัตกรรมเป็นที่มาของความได้เปรียบในการแข่งขันขององค์การนั้น เกิดจากองค์การสามารถสร้างความได้เปรียบโดยครอบครองความสามารถและทรัพยากรที่ไม่สามารถลอกเลียนแบบได้ ไม่สามารถทดแทนได้ หายาก และมีคุณค่า องค์การต้องมีการทำลายและสร้างสมรรถนะหลักขึ้นมาใหม่อย่างต่อเนื่อง โดยการสร้างความคิดสร้างสรรค์เพื่อรักษาความเป็นผู้นำในการแข่งขัน ซึ่งแนวคิดมุมมองด้านทรัพยากรที่มีคุณค่าเฉพาะขององค์การ เกี่ยวโยงกับความสามารถด้านนวัตกรรม สำหรับแนวคิดองค์การแห่งการเรียนรู้ได้กล่าวถึงการพัฒนาเคลื่อนย้ายความรู้ ไปสู่การสร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน โดยมุ่งเน้นด้านนวัตกรรม เช่น การนำวิธีใหม่ๆ มาใช้ การเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง การเปลี่ยนแปลงอย่างก้าวกระโดด ความรู้ใหม่เป็นสิ่งจำเป็นต่อองค์การ โดยองค์การต้องมีทรัพยากรที่มีคุณค่าเฉพาะ ทำให้องค์การเติบโตเพื่อตอบสนองต่อความพึงพอใจของลูกค้า และทำให้องค์การเกิดความได้เปรียบในการแข่งขัน แนวคิดดังกล่าว สามารถอธิบายความสามารถของบุคคล สินทรัพย์ขององค์การ และความได้เปรียบในการแข่งขัน ย่อมนำไปสู่ผลการดำเนินงาน ที่ดีขึ้นขององค์การ

5. ความได้เปรียบในการแข่งขัน (Competitive Advantage)

ความได้เปรียบในการแข่งขัน หมายถึง สิ่งที่เป็นความสามารถพิเศษที่คู่แข่งขันไม่สามารถเลียนแบบได้ หรือคู่แข่งขันต้องใช้เวลาในการปรับตัวเองมากก่อนที่จะเลียนแบบความสามารถได้ ทฤษฎีเกี่ยวกับความได้เปรียบในการแข่งขันที่มีชื่อเสียงของ Porter (1985) จากเรื่อง Competitive Advantage ซึ่งสามารถแบ่งแนวความคิดเป็นกลยุทธ์ในการแข่งขัน (Competitive Strategy) และความได้เปรียบในการแข่งขัน (Competitive Advantage) กล่าวคือ ในการกำหนดตำแหน่งทางการแข่งขันว่า การสร้างความได้เปรียบเชิงการแข่งขันสามารถเกิดขึ้นได้เป็น 2 ลักษณะ คือ ความได้เปรียบด้านต้นทุน หรือการเป็นผู้นำต้นทุน กล่าวคือการที่สำนักงานบัญชีมีต้นทุนในการบริการที่ต่ำ

เช่น ความสามารถของสำนักงานบัญชีในการทำการตลาดที่มีประสิทธิภาพเหนือกว่าคู่แข่ง ในราคาที่ต่ำกว่าก็จะทำให้สำนักงานบัญชีได้รับผลกำไรที่มากกว่า และลักษณะที่ 2 คือ ความได้เปรียบจากการสร้างความแตกต่างให้ลูกค้ารับรู้ได้ซึ่ง Porter (1985) เชื่อว่า การสร้าง ความแตกต่างจะทำให้ธุรกิจสามารถกำหนดราคาที่สูงกว่าคู่แข่งขันและได้เปรียบในเชิงการแข่งขัน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเรื่อง กลยุทธ์น่านน้ำสีครามของ Chan and Mauborgne (2004) ได้เขียนแนวคิดเรื่อง กลยุทธ์น่านน้ำสีคราม (Blue Ocean Strategy) โดยให้ปัจจัยชี้วัดความได้เปรียบในการแข่งขันประกอบด้วยการที่ธุรกิจมีต้นทุนต่ำและมีบริการที่แตกต่าง ซึ่งก็จะมีผลดีต่อผลการดำเนินงานต่อไป ดังภาพ

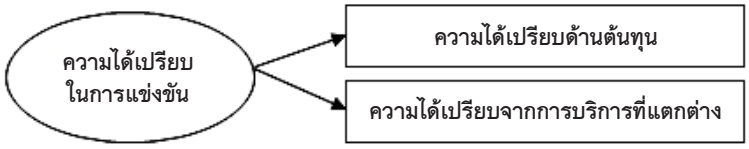

ภาพที่ 8 ปัจจัยชี้วัดความได้เปรียบในการแข่งขัน

6. แนวคิดเกี่ยวกับผลการดำเนินงานขององค์การ (Organization Performance)

ประเภทการวัดผลการดำเนินงานขององค์การ (Performance Measurement) แบ่งการวัดผลการดำเนินงานขององค์การ (Neely 2007; นุชจรี พิเชฐกุล, 2555) ที่สำคัญ ได้แก่ ผลการดำเนินงานทางการเงิน (Financial Performance) ผลที่ได้ (Output) และความพึงพอใจของลูกค้า (Customer Satisfaction)

จากการทบทวนวรรณกรรมและแนวคิดการวิจัย ผู้วิจัยได้ตั้งสมมติฐานการวิจัยดังนี้คือ

1: การจัดการทรัพยากรมนุษย์มีอิทธิพลทางตรงต่อความได้เปรียบในการแข่งขัน
2: การจัดการทรัพยากรมนุษย์มีอิทธิพลทางอ้อมต่อความได้เปรียบในการแข่งขันผ่านความรับผิดชอบต่อสังคม
3: การจัดการความรู้ มีอิทธิพลทางตรงต่อความได้เปรียบในการแข่งขัน
4: การจัดการความรู้ มีอิทธิพลทางอ้อมต่อความได้เปรียบในการแข่งขันผ่านความรับผิดชอบต่อสังคม
5: ความรับผิดชอบต่อสังคม มีอิทธิพลทางตรงต่อความได้เปรียบในการแข่งขัน
6: นวัตกรรม มีอิทธิพลทางตรงต่อความได้เปรียบในการแข่งขัน
7: นวัตกรรม มีอิทธิพลทางอ้อมต่อความได้เปรียบในการแข่งขันผ่านความรับผิดชอบต่อสังคม
8: ความได้เปรียบในการแข่งขัน มีอิทธิพลทางตรงต่อผลการดำเนินงานขององค์การ
9: ความได้เปรียบในการแข่งขันระหว่างกลุ่มที่ตั้งใจเข้าร่วมทางธุรกิจกับประเทศในกลุ่ม AEC กับกลุ่มที่ ไม่เข้าร่วมทางธุรกิจกับประเทศในกลุ่ม AEC ไม่มีความแตกต่างกัน
10: สำนักงานบัญชีขนาดใหญ่กับสำนักงานบัญชีขนาดเล็ก มีความได้เปรียบในการแข่งขันแตกต่างกัน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย

การศึกษาอิทธิพลของปัจจัยขับเคลื่อนความสำเร็จต่อผลการดำเนินงานของสำนักงานบัญชีไทยเพื่อรองรับประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างต่อตัวแปรในการวิจัย

ตัวแปร	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	แปลความว่า
การจัดการทรัพยากรมนุษย์ (HRM)	3.74	0.579	ระดับมาก
การจัดการความรู้ (KM)	3.72	0.577	ระดับมาก
ความรับผิดชอบต่อสังคม (CSR)	3.80	0.527	ระดับมาก
การจัดการนวัตกรรม (IN)	3.47	0.603	ระดับปานกลาง
การได้เปรียบทางการแข่งขัน (CA)	3.36	0.589	ระดับปานกลาง
ผลการดำเนินงานของสำนักงาน (GR)	3.23	0.617	ระดับปานกลาง

จากตารางที่ 1 ระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อตัวแปรในการวิจัย พบว่า ตัวแปร 3 ด้านคือ การจัดการทรัพยากรมนุษย์ (HRM) การจัดการความรู้ (KM) และความรับผิดชอบต่อสังคม (CSR) ของสถานประกอบการของสำนักงานบัญชีไทยอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านนวัตกรรม (IN) อยู่ในระดับปานกลาง สำหรับความได้เปรียบในการแข่งขัน (CA) และผลการดำเนินงานของสถานประกอบการของสำนักงานบัญชีไทย (GR) อยู่ในระดับปานกลาง

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์อิทธิพลของโมเดลเชิงสาเหตุผลการดำเนินงานของสำนักงานบัญชี

ตัวแปรตาม	R^2	อิทธิพล	ค่า	ตัวแปรต้น				
				HRM	KM	IN	CSR	CA
GR (ผลการดำเนินงานขององค์การ)	0.441	DE	Standardized Solution	-	-	-	-	0.651
			Effect size	-	-	-	-	0.695*
			t-value	-	-	-	-	10.404
		IE	Standardized Solution	-0.408	0.277	0.745	-0.660	-
			Effect size	-0.530*	0.297*	0.767*	-0.813*	-
			t-value	-3.382	2.603	8.663	-2.563	-
		TE	Standardized Solution	-0.408	0.277	0.745	-0.660	0.651
			Effect size	-0.530*	0.297*	0.767*	-0.813*	0.695*
			t-value	-3.382	2.603	8.663	-2.563	10.404

* $p < 0.05$

จากตารางที่ 2 เมื่อพิจารณาอิทธิพลทางตรงที่ส่งผลต่อตัวแปรผลการดำเนินงานของสำนักงาน (GR) พบว่า ความได้เปรียบในการแข่งขันของสำนักงานบัญชี (CA) มีอิทธิพลทางบวกโดยตรงต่อตัวแปรการดำเนินงานของสำนักงาน(GR) เท่ากับ 0.695 (ค่ามาตรฐาน 0.651) อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 (t = 10.404) แสดงว่า เมื่อสำนักงานบัญชีมีความได้เปรียบในการแข่งขันในด้านการสร้างเครือข่าย และการรวมกลุ่ม ความได้เปรียบด้านต้นทุนและการสร้างความแตกต่างสูงเป็นสาเหตุให้การดำเนินงานของสำนักงาน (GR) สูงขึ้นด้วย

เมื่อพิจารณาอิทธิพลทางอ้อมที่ส่งผลต่อตัวแปรการดำเนินงานของสำนักงาน (GR) พบว่า ตัวแปรการจัดการความรู้ (KM) และตัวแปรนวัตกรรม (IN) มีอิทธิพลทางบวกผ่านตัวแปรความได้เปรียบในการแข่งขัน (CA) เท่ากับ 0.767, 0.297 (ค่ามาตรฐาน 0.745, o.277) อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 แสดงว่า เมื่อมีการจัดการความรู้มากขึ้น และนวัตกรรมมากขึ้นส่งผลให้ความได้เปรียบในการแข่งขันสูงขึ้น และส่งผลให้การดำเนินงานของสำนักงานสูงขึ้นด้วย ส่วนตัวแปรความรับผิดชอบต่อสังคม (CSR) และตัวแปรการจัดการทรัพยากรมนุษย์ (HRM) มีอิทธิพลทางอ้อมต่อการดำเนินงานของสำนักงาน (GR) ผ่านตัวแปรความได้เปรียบในการแข่งขัน (CA) ในทางลบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เท่ากับ –0.408 และ –0.660 ตามลำดับ แสดงว่า ปัจจัยด้านความรับผิดชอบต่อสังคมเป็นปัจจัยที่มีปัญหาของสำนักงานบัญชีไทย (ซึ่งผู้วิจัยจะกล่าวถึงประเด็นนี้ในการอภิปรายผล) แต่ก็พบว่า ตัวแปรการจัดการความรู้ (KM) มีอิทธิพลทางบวกโดยอ้อมต่อตัวแปรการดำเนินงานของสำนักงาน (GR) ผ่านตัวแปรความได้เปรียบในการแข่งขัน (CA) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เท่ากับ .277 แสดงว่า เมื่อมีการจัดการความรู้มากขึ้น ส่งผลให้ความได้เปรียบในการแข่งขันสูงขึ้น และส่งผลให้การดำเนินงานของสำนักงานสูงขึ้นด้วย ส่วนตัวแปรนวัตกรรม (IN) พบว่า มีอิทธิพลทางบวกโดยอ้อมต่อตัวแปรการดำเนินงานของสำนักงาน (GR) ผ่านตัวแปรความได้เปรียบในการแข่งขัน (CA) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เท่ากับ .745 แสดงว่า เมื่อมีนวัตกรรมมากขึ้นเป็นสาเหตุให้ความได้เปรียบในการแข่งขันสูงขึ้น ซึ่งส่งผลให้การดำเนินงานของสำนักงานสูงขึ้นด้วย โดยตัวแปรเชิงสาเหตุในโมเดลสามารถอธิบายผลการดำเนินงานของสำนักงาน(GR) ได้ร้อยละ 44.1

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์อิทธิพลของโมเดลเชิงสาเหตุความได้เปรียบในการแข่งขันของสำนักงานบัญชี

ตัวแปรตาม	R2	อิทธิพล	ค่า	ตัวแปรต้น				
				HRM	KM	IN	CSR	CA
CA (ความได้เปรียบในการแข่งขัน)	0.942	DE	Standardized Solution	-0.434	0.623	1.779	-1.014	-
			Effect size	-0.528*	0.626*	1.714*	-1.170*	-
			t-value	-1.984	2.861	5.688	-2.606	-
		IE	Standardized Solution	-0.193	-0.198	-0.634	-	-
			Effect size	-0.235	-0.198	-0.611*	-	-
			t-value	-1.526	-1.363	-2.320	-	-
		TE	Standardized Solution	-0.626	0.426	0.145	-1.014	-
			Effect size	-0.763*	0.427*	1.104*	-1.170*	-
			t-value	-3.479	2.641	10.793	-2.606	-

* p< 0.05

จากตารางที่ 3 เมื่อพิจารณาอิทธิพลทางตรงที่ส่งผลต่อความได้เปรียบในการแข่งขันของสำนักงานบัญชี (CA) พบว่า ตัวแปรความได้เปรียบในการแข่งขันของสำนักงานบัญชี (CA) ได้รับอิทธิพลจากตัวแปรนวัตกรรม (IN) มากที่สุด รองลงมาคือ ตัวแปรการจัดการความรู้ (KM) โดยมีอิทธิพลทางบวกเท่ากับ 1.714, 0.626 (ค่ามาตรฐาน 1.779, 0.623) อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 (t=5.688, 2.861) ตามลำดับ แสดงว่า เมื่อสำนักงานบัญชีมีนวัตกรรมมากขึ้น เป็นสาเหตุให้มีความได้เปรียบในการแข่งขันสูงขึ้น และเมื่อสำนักงานบัญชีมีความรู้และทักษะที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความรู้มากขึ้น เป็นสาเหตุให้มีความได้เปรียบในการแข่งขันสูงขึ้นด้วย ส่วนตัวแปรการจัดการทรัพยากรมนุษย์ (HRM) และตัวแปรความรับผิดชอบต่อสังคม (CSR) มีอิทธิพลทางลบต่อความได้เปรียบในการแข่งขัน (CA) เท่ากับ -1.170, -0.528 (ค่ามาตรฐาน -1.014, -0.434) อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 (t = -2.606, -1.984) ตามลำดับ แสดงว่า สำนักงานบัญชียังมีอุปสรรคในการจัดการทรัพยากรมนุษย์และด้านความรับผิดชอบต่อสังคม

แม้ว่าตัวแปรนวัตกรรม (IN) มีอิทธิพลทางอ้อมผ่านตัวแปรความรับผิดชอบต่อสังคม (CSR) เป็นค่าลบต่อความได้เปรียบในการแข่งขันของสำนักงานบัญชี (CA) แต่เมื่อพิจารณาค่าอิทธิพลโดยรวมของตัวแปรนวัตกรรม (IN) พบว่ามีขนาดอิทธิพลทางบวกต่อของสำนักงานบัญชี (CA) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แสดงว่า ในภาพรวมสำนักงานบัญชีที่มีนวัตกรรม(IN) จะเป็นสาเหตุให้สำนักงานบัญชีมีความได้เปรียบในการแข่งขันสูงขึ้น เท่ากับ 1.104, (ค่ามาตรฐาน 0.145) อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 (t = -10.793) แต่สำนักงานบัญชียังมีอุปสรรคในการปฏิบัติงานความรับผิดชอบต่อสังคมด้านนวัตกรรม โดยตัวแปรเชิงสาเหตุในโมเดลสามารถอธิบายความได้เปรียบในการแข่งขัน (CA) ได้ร้อยละ 94.2

จากผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุตามโมเดลในตารางที่ 2 และ 3 สามารถสรุปสมมติฐานการวิจัย ดังนี้

การจัดการทรัพยากรมนุษย์ มีอิทธิพลทางตรงต่อความได้เปรียบในการแข่งขันสอดคล้องกับสมมติฐานที่ 1 แต่ไม่มีอิทธิพลทางอ้อมต่อความได้เปรียบในการแข่งขันผ่านความรับผิดชอบต่อสังคม ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ 2

การจัดการความรู้ มีอิทธิพลทางตรงต่อความได้เปรียบในการแข่งขัน สอดคล้องกับสมมติฐานที่ 3 แต่ไม่มีอิทธิพลทางอ้อมต่อความได้เปรียบในการแข่งขันผ่านความรับผิดชอบต่อสังคม ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ 4

ความรับผิดชอบต่อสังคม มีอิทธิพลทางตรงต่อความได้เปรียบในการแข่งขัน สอดคล้องกับสมมติฐานที่ 5

นวัตกรรมมีอิทธิพลทางตรงต่อความได้เปรียบในการแข่งขัน สอดคล้องกับสมมติฐานที่ 6 และมีอิทธิพลทางอ้อมต่อความได้เปรียบในการแข่งขันผ่านความรับผิดชอบต่อสังคม สอดคล้องกับสมมติฐานที่ 7

ความได้เปรียบในการแข่งขัน มีอิทธิพลทางตรงต่อผลการดำเนินงานขององค์การ สอดคล้องกับสมมติฐานที่ 8

ตารางที่ 4 ค่าดัชนีความกลมกลืนของโมเดลอิทธิพลของปัจจัยขับเคลื่อนความสำเร็จต่อความได้เปรียบในการแข่งขัน

ค่าดัชนีความกลมกลืน	เกณฑ์	ผล
χ^2 = 266.00, *df* = 162*p* = 0.00000	ไม่มีนัยสำคัญ (p < 0.05)	ไม่ผ่าน
χ^2/df = 266.00/162 = 1.64	< 2.00	ผ่าน
CFI (Comparative Fit Index) = 0.994	≥ 0.95	ผ่าน
RMSEA (Root Mean Square Error of Approximation) = 0.049	< 0.05	ผ่าน
SRMR (Standardized Root Mean Square Residual) = 0.0357	< 0.05	ผ่าน
Q-Plot ชันพอกับเส้นในแนวทแยง	Slope > 1.00	ผ่าน

จากตารางที่ 4 ค่าดัชนีความกลมกลืนของโมเดลอิทธิพลของปัจจัยขับเคลื่อนความสำเร็จต่อความได้เปรียบในการแข่งขันผ่านเกณฑ์ทุกค่า ยกเว้น ค่าไคสแควร์ (χ^2) ที่มีค่า p-value เป็น 0.00 เนื่องจากค่านี้ขึ้นกับขนาดกลุ่มตัวอย่าง หากมีจำนวนยิ่งมาก ค่านี้จะสูงมากจนทำให้สรุปผลได้ไม่ถูกต้อง และหากข้อมูลมีการแจกแจงแบบแบน (Platy Kurtic) หรือแบบเบ้มากๆ ค่าจะต่ำหรือสูงกว่าปกติ ทั้งลักษณะการแจกแจงดังกล่าวหรือกลุ่มตัวอย่างมากๆ ทำให้ค่า p-value เป็น 0.00 หรือต่ำกว่า 0.05 (Bollen, 1989) จึงควรพิจารณาค่าไคสแควร์สัมพัทธ์ คือ นำองศาอิสระไปหารค่าไคสแควร์ นอกจากนั้น ใช้ดัชนีชี้วัดอื่นๆ มาประกอบการพิจารณาความสอดคล้องของโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ตารางที่ 5 ความแตกต่างของความสามารถในการแข่งขันของสำนักงานบัญชีจำแนกตามความตั้งใจมีส่วนร่วมทางธุรกิจกับประเทศในกลุ่ม AEC และจำแนกตามขนาดของบริษัท

ตัวแปรตามประเภทของบริษัท	n	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ค่า t	df	p
สนใจเข้าร่วม	160	3.389	0.525	0.607	285	0.544
ไม่สนใจเข้าร่วม	127	3.348	0.594			
ขนาดใหญ่	82	3.559	0.513	3.654	287	0.000
ขนาดเล็ก	207	3.297	0.564			

จากตารางที่ 5 พบว่า สำนักงานบัญชีที่มีความตั้งใจมีส่วนร่วมทางธุรกิจกับประเทศในกลุ่ม AEC ต่างกันมีความสามารถในการแข่งขัน ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 สอดคล้องกับสมมติฐานที่ 9

เมื่อพิจารณาตามขนาดของสำนักงานบัญชี พบว่า สำนักงานบัญชีที่มีขนาดของบริษัทต่างกันมีความสามารถในการแข่งขันแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยสำนักงานบัญชีขนาดใหญ่มีความสามารถในการแข่งขันสูงกว่าสำนักงานบัญชีขนาดเล็ก ผลการวิเคราะห์นี้สอดคล้องกับสมมติฐานที่ 10

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อ 1 ปัจจัย 3 ด้านคือ การจัดการทรัพยากรมนุษย์ การจัดการความรู้ และความรับผิดชอบต่อสังคมของสถานประกอบการของสำนักงานบัญชีไทยอยู่ในระดับมาก ส่วนปัจจัยด้านนวัตกรรมอยู่ในระดับปานกลาง สำหรับความได้เปรียบในการแข่งขันและผลการดำเนินงานของสถานประกอบการของสำนักงานบัญชีไทยอยู่ในระดับปานกลาง

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อ 2 การจัดการความรู้ นวัตกรรม และความได้เปรียบในการแข่งขันมีอิทธิพลทางบวกต่อผลการดำเนินงานของสำนักงานบัญชี โดยที่โมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์อยู่ในเกณฑ์ดี ไค-สแควร์สัมพัทธ์ (χ^2/df) เท่ากับ 1.64 ค่า p-value เท่ากับ 0.00 ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (GFI) เท่ากับ 0.914 ค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้องเปรียบเทียบ (CFI) เท่ากับ 0.994 ค่าดัชนีรากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของส่วนที่เหลือมาตรฐาน (SRMR) เท่ากับ 0.0357 ค่าดัชนีความคลาดเคลื่อนในการประมาณค่าพารามิเตอร์ (RMSEA) เท่ากับ 0.049 ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อ 3 สำนักงานบัญชีไทยที่มีความตั้งใจเข้าร่วมทางธุรกิจกับประเทศในกลุ่ม AEC กับสำนักงานบัญชีไทยที่ไม่ตั้งใจเข้าร่วมทางธุรกิจกับประเทศในกลุ่ม AEC มีความได้เปรียบในการแข่งขันไม่แตกต่างกัน โดยได้จากการทดสอบ Independent-samples test นอกจากนั้นยังพบว่าสำนักงานบัญชีขนาดใหญ่ (มีลูกค้ามากกว่า 100 ราย) มีความได้เปรียบเชิงการแข่งขันมากกว่าสำนักงานบัญชีขนาดกลางและขนาดเล็ก(มีลูกค้าไม่ถึง100 ราย)

ผลการวิจัยเชิงคุณภาพมีข้อเสนอแนะให้สำนักงานบัญชีต้องเป็นสมาชิกองค์กรวิชาชีพระดับสากล ทำให้มีการนำเข้านวัตกรรมใหม่ๆ ตลอดเวลา ผู้บริหารสำนักงานบัญชีควรเปลี่ยนแปลงทัศนคติและเข้าสู่สำนักงานบัญชีคุณภาพที่มีความเป็นสากลมากขึ้น

สรุปอภิปรายผล และ ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยสอดคล้องกับทฤษฎีการสร้างความได้เปรียบในเชิงแข่งขันของ Porter (1998) และทฤษฎีนวัตกรรม ซึ่งเน้นถึงการพัฒนาบริหารจัดการ และพัฒนาบริการใหม่ๆ ของ Drucker (1995) สอดคล้องกับการสัมภาษณ์เจาะลึกกับผู้ทรงคุณวุฒิในวิชาชีพบัญชีจำนวน 10 คน อาทิเช่น ประธานกรรมการด้านความรู้ AEC ของสภาวิชาชีพบัญชีในพระบรมราชูปถัมภ์ และคำแนะนำของอธิบดีกรมพัฒนาธุรกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์ และ อดีตนายกสภาวิชาชีพบัญชี ที่สรุปได้ว่าการเปลี่ยนแปลงสู่ AEC เป็นเส้นทางสู่การแข่งขันที่สำนักงานบัญชีต้องเดินไป แต่ไม่ใช่ทางเลือก ดังนั้น สำนักงานบัญชีควรมองหาช่องทางการสร้างเครือข่าย และการรวมกลุ่ม ตลอดจนสำนักงานบัญชีควรติดตามความก้าวหน้าของนวัตกรรมของวิชาชีพด้านบัญชีและสอบบัญชี เพื่อช่วยการปฏิบัติงานให้มีคุณภาพและรวดเร็ว

สำหรับผลวิจัยที่พบว่า ตัวแปรความรับผิดชอบต่อสังคม (CSR) และตัวแปรการจัดการทรัพยากรมนุษย์ (HRM) มีอิทธิพลทางอ้อมต่อการดำเนินงานของสำนักงาน (GR) ผ่านตัวแปรความได้เปรียบในการแข่งขัน (CA) ในทางลบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ อาจเนื่องมาจากปัจจัยด้านความรับผิดชอบต่อสังคมเป็นปัจจัยที่มีปัญหาของสำนักงานบัญชีไทย จากการสัมภาษณ์เชิงลึกในกรณีนี้ ผู้ทรงคุณวุฒิหลายท่านอธิบายว่า สำนักงานบัญชี SME ส่วนใหญ่ที่ไม่ใช่บริษัทสำนักงานข้ามชาติขนาดใหญ่ 4 บริษัท (BIG 4) ได้แก่ Price Water House Coopers, Deloitte Touche, Ernst & Young และ KPMG แล้ว จะไม่ค่อยให้ความสนใจมากนัก เพราะมีข้อจำกัดด้านการ

ตลาดที่ต้องมีการแข่งขัน มีการแย่งลูกค้า ต้องช่วยลูกค้าวางแผนภาษี และบางรายมีการแนะนำวิธีการเสียภาษีที่ต่ำกว่าความเป็นจริง ซึ่งเป็นการขาดความรับผิดชอบต่อสังคมและผิดจริยธรรม สอดคล้องกับบุญยัง สหเทวสุคนธ์ (2552) กล่าวในบทความเรื่อง การปฏิบัติตามหลักจรรยาบรรณของสำนักงานบัญชี ไว้ตอนหนึ่งว่า “ข้อจำกัดที่ทำให้ยังไม่สามารถปฏิบัติตามหลักจริยธรรมได้ครบถ้วนทุกด้านยังมีอยู่ เช่น ลูกค้ายังมีความรู้ความเข้าใจทางด้านบัญชีไม่เพียงพอ ความจำเป็นทางเศรษฐกิจทำให้สำนักงานบัญชีต้องแข่งขันกันเพื่อให้บริการลูกค้า การให้ความรู้และประชาสัมพันธ์ให้ตระหนักถึงความสำคัญจริยธรรมยังไม่มากเพียงพอ” นอกจากนี้ยังพบว่า ปัจจัยด้านการจัดการทรัพยากรมนุษย์ก็มีปัญหาเช่นกัน จากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ทรงคุณวุฒิกล่าวว่า เรื่องนี้เป็นปัญหาสำหรับธุรกิจสำนักงานบัญชี SME ในประเทศไทย เนื่องจากในปัจจุบันนักวิชาชีพบัญชีไทยมีจำนวนไม่มาก เพราะมีผู้เรียนสนใจเข้าศึกษาวิชาการบัญชีน้อยลงเมื่อเทียบกับวิชาการด้านอื่นๆ สอดคล้องกับงานวิจัยของณัฐชา วัฒนวิไล และ จุฑามน สิทธิผลวนิชกุล (2555) ที่พบว่า นักศึกษาสาขานี้น้อยลงเมื่อเทียบกับวิชาชีพด้านอื่น อย่างไรก็ตาม บัณฑิตที่เรียนเก่ง ก็ถูกบริษัทข้ามชาติขนาดใหญ่ 4 บริษัท (BIG 4) จ้างไปทำงานก่อน เนื่องจากให้เงินเดือนและสวัสดิการสูงมาก ทำให้สำนักงานบัญชี SME มีปัญหาด้านการจัดการบุคคล เพราะมีอัตราการลาออกสูง ส่วนมากเรียนรู้งานแล้วก็ลาออกไปทำงานที่ BIG 4 และไปเป็น สมุห์บัญชีในบริษัทต่างๆ ก็มาก ดังนั้น อุปสรรคและปัญหาด้านความรับผิดชอบต่อสังคมและการจัดการทรัพยากรมนุษย์ของสำนักงานบัญชี เป็นเหตุให้ความได้เปรียบในการแข่งขันลดลง และส่งผลให้การดำเนินงานของสำนักงานบัญชีลดลงตามไปด้วย

สำนักงานบัญชีขนาดกลางและขนาดเล็กจะต้องเตรียมพร้อมในการพัฒนาสำนักงานให้มีคุณภาพทัดเทียมกับสำนักงานบัญชีของประเทศที่มาจากกลุ่มประเทศที่พัฒนาแล้ว สำนักงานบัญชีขนาดกลางและเล็กจึงควรสร้างเครือข่ายและมีการรวมกลุ่มเพื่อให้มีโครงสร้างที่แข็งแรง มีต้นทุนในการดำเนินงานที่ต่ำกว่า เนื่องจากมีการใช้ประสิทธิผลมากกว่าย่อมจะนำไปสู่ผลการดำเนินงานที่ดีกว่า นอกจากนั้นสำนักบัญชีไทยที่มีขนาดเล็กอาจจะต้องให้ความสำคัญกับการรวมกลุ่มในรูปของสมาคมหรือชมรมเพื่อผลักดันทางด้านวิชาการ การจัดการทรัพยากรมนุษย์ การจัดการในเรื่องความรู้เพื่อให้ได้เปรียบในเรื่องต้นทุนการแข่งขันกับสำนักงานข้ามชาติจากกลุ่มประเทศ AEC

ผู้วิจัยได้นำข้อค้นพบที่สำคัญของการวิจัยนำมาเสนอเป็นข้อเสนอแนะในการพัฒนาปัจจัยแห่งความสำเร็จที่มีต่อผลการดำเนินงานของสำนักงานบัญชีไทย ซึ่งประกอบด้วย ปัจจัยนวัตกรรม ปัจจัยด้านการจัดการเรียนรู้ และความได้เปรียบในการแข่งขัน โดยผู้วิจัยประมวลผลการวิจัยเป็นข้อเสนอแนะ สำหรับการนำไปใช้ในทางปฏิบัติ จากข้อเสนอแนะที่ได้จากการสัมภาษณ์เจาะลึกกับผู้ทรงคุณวุฒิในวิชาชีพบัญชีจำนวน 10 คน ตลอดจนผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แนะนำให้ผู้บริหารสำนักงานบัญชีขนาดกลางและขนาดย่อม จะต้องเน้นการทำงานเป็นทีม และการมีส่วนร่วมของลูกจ้าง (Employee Engagement) การยอมรับซึ่งกันและกัน การเคารพในความคิดเห็นของผู้อื่น สร้างองค์การที่มีการสื่อสารวัฒนธรรมองค์การจากรุ่นสู่รุ่นที่ยั่งยืน และเน้นการทำงานแบบบูรณาการ

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงพาณิชย์, กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ, สำนักประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน. (2556). *AEC fact book.* นนทบุรี: ศูนย์บริการข้อมูลประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน.

กระทรวงพาณิชย์, กรมพัฒนาธุรกิจการค้า. (2558). *รายงานข้อมูลผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี.* นนทบุรี: สำนักงานกองกำกับบัญชีธุรกิจ.

ณัฐชา วัฒนวิไล, และจุฑามน สิทธิผลวนิชกุล. (2555). การพัฒนาศักยภาพวิชาชีพบัญชีไทยเมื่อเปิดเสรีทางเศรษฐกิจ. *วารสาร Executive Journal.* สืบค้น 21 มิถุนายน 2558, จาก http://www.bu.ac.th/knowledgecenter/executive_journal/july_sep_12/pdf/aw03.pdf

นงนุช วงษ์สุวรรณ. (2553). *การบริหารทรัพยากรมนุษย์.* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จามจุรี-โปรดักท์.

นภาพร ขันธนภา. (2555). *จริยธรรมทางธุรกิจและความรับผิดชอบต่อสังคม.* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

นุชจรี พิเชฐกุล. (2555). *การรายงานและการวิเคราะห์งบการเงิน.* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์-ทีพีเอ็นเพรส.

บุญยัง สหเทวสุคนธ์. (2552). การปฏิบัติตามหลักจรรยาบรรณของสำนักงานบัญชีในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล. สืบค้น 21 มิถุนายน 2558, จาก http://research.krirk.ac.th/pdf/Boonyang%20Sahatevasukont.pdf

พยัต วุฒิรงค์. (2557). กรอบแนวคิดการพัฒนาความสามารถในการสร้างสรรค์นวัตกรรมองค์การ: การบูรณาการแนวคิดทรัพยากรที่มีคุณค่าเฉพาะขององค์การและองค์การแห่งการเรียนรู้. *วารสารพัฒนบริหารศาสตร์, 54*(1), 21-48.

สถาบันส่งเสริมการจัดการความรู้เพื่อสังคม (สคส.). (2549). “การจัดการความรู้” ทางลัดประเทศไทยไม่ตกยุค ก้าวสู่การแก้ไขปัญหาและสร้างการพัฒนาที่ดีกว่า. *Engineering Today, 4*(37), 56-60.

อัจฉรา จันทร์ฉาย. (2555). *สู่ความเป็นเลิศทางธุรกิจ: คู่มือการวางแผนกลยุทธ์และจัดทำ BSC.* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Barney, J. B. (1991a). The resource-based view of strategy: Origins, implications, and prospects. *Journal of Management,* 17, 97-221.

Barney, J. B. (1991b). Firm resources and sustained competitive advantage. *Journal of Management, 17*(1), 99-120.

Barney, J. B., Ketchen, D. J., Jr., & Wright, M. (2011). The future of resource-based theory: Revitalization or decline?. *Journal of Management, 37*(5), 1299-1315.

Bollen, K. A. (1989). *Structural Equations with Latent Variables.* New York: John Wiley & Sons, Inc.

Carroll, A. B. (1991). The pyramid of corporate social responsibility: Toward the moral management of organizational stakeholders. *Business Horizons, 34*(4), 39-48.

Chan, K. W., & Mauborgne, R. (2004). Blue ocean strategy: How to create uncontested market space and make the competition irrelevant. Boston: Harvard Business School Press.

Davenport, T. H., & Prusak, L. (1998). *Working knowledge: How organizations manage what they know.* Boston: Harvard Business School Press.

Drucker, F. P. (1995). *The practice of management.* Oxford, England: Butterworth-Heineman.

Neely, A. D. (2007). *Business performance measurement.* Cambridge, England: Cambridge University Press.

Porter, M. E. (1985). *Competitive advantage creating and sustained superior performance.* New York: The Free Press.

Porter, M. E. (1998). *The competitive advantage of nation.* New York: The Free Press.

Talaja, A. (2012). Testing VRIN framework: Resource value and rareness as sources of competitive advantage and above average performance. *Management, 17*(2), 51-64.

คำศัพท์พื้นฐาน 1,000 คำ ที่ใช้ในการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยพื้นฐานสำหรับนักศึกษาชาวจีนของมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ที่เรียนภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง

List of 1,000 Words for Learning and Teaching Fundamental Thai for Chinese Students Using Thai as a Second Language of Dhurakij Pundit University

เกียรติชัย เดชพิทักษ์ศิริกุล*
Kiatichai Dejpitaksirikul*

* อาจารย์ประจำ ภาควิชาภาษาไทย คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์
* Lecturer, Department of Thai, Faculty of Arts, Dhurakij Pundit University
* Email: kiatichai.dej@dpu.ac.th

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมคำศัพท์ที่ปรากฏใช้จริงในการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยพื้นฐานของนักศึกษาชาวจีนของมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ แล้วสังเคราะห์อย่างเป็นระบบให้เป็นรายการคำศัพท์พื้นฐาน 1,000 คำ สำหรับนักศึกษาชาวจีนของมหาวิทยาลัยการศึกษาในครั้งนี้จะเป็นแนวทางในการพัฒนาการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยพื้นฐานสำหรับนักศึกษาชาวจีน และเป็นข้อมูลสำหรับพัฒนาเป็นสื่อการเรียนการสอนต่างๆ เช่น พจนานุกรม อภิธานศัพท์ ข้อสอบวัดสมรรถนะภาษาไทย ตลอดจนการทำงานวิจัยในชั้นเรียนต่อไป

ผลการวิจัยพบว่าคำศัพท์ที่ควรอยู่ในรายการคำศัพท์พื้นฐานที่ใช้ในการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยสำหรับนักศึกษาชาวต่างชาติมีทั้งสิ้น 1,033 คำ คำศัพท์ทั้งหมดนี้สามารถจำแนกได้เป็น 5 กลุ่มตามค่าความถี่ในการปรากฏของคำ คือ กลุ่มคำศัพท์ที่ปรากฏมากที่สุดมีจำนวนคำทั้งสิ้น 9 คำ กลุ่มคำศัพท์ที่ปรากฏมาก มีจำนวนทั้งสิ้น 33 คำ กลุ่มคำศัพท์ที่ปรากฏปานกลาง มีจำนวนทั้งสิ้น 35 คำ กลุ่มคำศัพท์ที่ปรากฏน้อย มีจำนวนทั้งสิ้น 112 คำส่วนกลุ่มคำศัพท์ที่ปรากฏน้อยที่สุดมีจำนวนทั้งสิ้น 844 คำ

เมื่อนำไปวิเคราะห์ตามชนิดของคำพบว่าคำนามเป็นคำที่ปรากฏมากที่สุด จำนวน 499 คำ คิดเป็นร้อยละ 48.3 ของจำนวนคำทั้งหมด รองลงมาคือคำกริยาปรากฏทั้งสิ้น 348 คำ คิดเป็นร้อยละ 33.69 ส่วนคำที่ปรากฏน้อยที่สุดคือ คำเชื่อมอนุพากย์ มีทั้งสิ้น 3 คำ คิดเป็นร้อยละ 0.29 นอกจากนี้เมื่อนำไปวิเคราะห์ตามบริบทการใช้ภาษาพบว่าคำที่ปรากฏมากที่สุดคือ คำที่ใช้ในการเรียนการสอน มีจำนวน 361 คำ คิดเป็นร้อยละ 34.95 รองลงมาคือคำที่อยู่เฉพาะในบทเรียน มีจำนวน 354 คำ คิดเป็นร้อยละ 34.27 และคำที่ปรากฏทั้งในบทเรียนและการเรียนการสอน มีจำนวน 318 คำ คิดเป็นร้อยละ 30.78

คำสำคัญ: รายการคำศัพท์ พจนานุกรม การสอนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ

Abstract

The purpose of this research is to compilea list of 1000 Thai words and utterances used for learning and teaching fundamental Thai for Chinese students of Dhurakij Pundit University who study Thai as a second language. The results of this research could be used to improve the Thai language teaching for Chinese students, and used as the information to improve teaching materials such as dictionary, glossary, and competency tests.

Thai words will be selected according to their cumulative frequency which has been divided into 5 groups. 9 words have been classified as the most frequently group, 33 words in the second group, 35 words in the third group, 112 words in the fourth group, and 844 words found in the least frequently group.

As for the part of speech analysis, nouns constitute the most frequency found in the word list. 48.3percent of the 1000words used as noun, 33.69 percent used as verb, and only 0.29 percent or the minority of the part of speech found in the word list is relative pronoun. In addition, the results of word found based on context of language use reveal that 34.95 percent of words were used as the language for communication in classroom, 34.27 percent only found on textbook, and 30.78 percent found in these both contexts.

Keywords: Word List, Dictionary, Teaching Thai as a Foreign Language

บทนำ

ปัจจุบันมีนักศึกษาจีนจำนวนมากเดินทางมาศึกษาในประเทศไทย และมีแนวโน้มว่าจะมีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนและการร่วมมือกันด้านการศึกษาระหว่างกระทรวงศึกษาธิการของประเทศไทยกับประเทศจีน จากข่าวสำนักนายกรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 30 มีนาคม 2558 ระบุว่าในปี 2558 นี้จะมีนักศึกษาจีนเดินทางมาศึกษาต่อในประเทศไทยมากกว่า 22,000 คนตัวเลขดังกล่าวนี้สัมพันธ์กับการเรียนการสอนภาษาไทยโดยตรง เพราะไม่ว่านักศึกษาจะศึกษาในหลักสูตรใด หรือของมหาวิทยาลัยใด นักศึกษาทั้งหมดต่างต้องใช้ภาษาไทยเพื่อสื่อสารในชีวิตประจำวัน และใช้เป็นสื่อกลางในการเรียนการสอนทั้งสิ้น ดังนั้นความสามารถด้านภาษาไทยจึงนับเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับนักศึกษาชาวจีน และการพัฒนาความสามารถดังกล่าวก็นับเป็นภารกิจสำคัญอย่างหนึ่งของอาจารย์ผู้สอนภาษาไทย

ปัญหาสำคัญที่อาจารย์ผู้สอนพบเป็นประจำก็คือนักศึกษาชาวจีนจำนวนหนึ่งฟังภาษาไทยไม่เข้าใจและติดตามบทเรียนไม่ทัน ซึ่งสาเหตุหลักของปัญหานี้ก็คือผู้เรียนไม่เข้าใจคำศัพท์ที่ผู้สอนใช้ประกอบการสอน คำศัพท์ในที่นี้หมายรวมทั้งคำศัพท์ตามเนื้อหาวิชาและคำศัพท์พื้นฐานที่ผู้สอนใช้ในการถ่ายทอดความรู้

การแก้ไขปัญหาดังกล่าวอาจทำได้โดยการเลือกใช้คำที่ผู้สอนและนักศึกษาสื่อสารได้เข้าใจตรงกัน แต่คำถามที่ตามมาก็คือ ผู้สอนจะมีเกณฑ์สำหรับเลือกใช้คำในการอธิบายบทเรียนอย่างไร เพราะคำเดียวกันเมื่อใช้แล้วนักศึกษากลุ่มหนึ่งอาจเข้าใจ แต่อีกกลุ่มหนึ่งอาจต้องเสียเวลาอย่างมากเพื่อค้นหาความหมายในพจนานุกรม ซึ่งความหมายที่ได้ก็อาจไม่ตรงตามที่ผู้สอนต้องการ ยิ่งไปกว่านั้นการจดจำความหมายของคำที่ปรากฏในพจนานุกรม ไม่ว่าจะเป็นพจนานุกรมภาษาไทย-จีนที่นักศึกษาส่วนใหญ่นำมาจากประเทศจีน หรือพจนานุกรมไทย-อังกฤษก็ยังไม่ใช่วิธีที่สอดคล้องกับปัญหาของนักศึกษา เนื่องจากไม่มีเกณฑ์ใดที่จะทำให้นักศึกษาทราบได้ว่าคำศัพท์จำนวนมหาศาลที่ปรากฏในพจนานุกรมนั้น คำใดเป็นคำที่ควรจำให้ได้และคำใดที่ไม่จำเป็นต้องจำ

นอกจากนี้เมื่อพิจารณาหนังสือภาษาไทยสำหรับชาวต่างชาติก็พบว่า หนังสือประเภทนี้แม้จะมีคำศัพท์ที่ใช้สื่อสารในชีวิตประจำวัน แต่การจดจำคำศัพท์เหล่านี้ไม่ใช่ทางออกที่ตรงตามวัตถุประสงค์ของผู้เรียนเนื่องจากการสื่อสารในชีวิตประจำวันกับการสื่อสารในห้องเรียนเป็นสถานการณ์การใช้ภาษาที่ต่างกันชุดคำศัพท์พื้นฐานที่ใช้ในการเรียนการสอนส่วนใหญ่ก็ไม่ตรงกับคำศัพท์ในหนังสือที่วางจำหน่ายทั่วไป ด้วยเหตุนี้การจะหาคำศัพท์พื้นฐานสำหรับนักศึกษาที่เรียนภาษาไทยเป็นภาษาที่สองจึงจำเป็นต้องรวบรวมจากบริบทในชั้นเรียน

จากที่กล่าวมานี้ทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาและวิเคราะห์ถ้อยคำที่ใช้ในการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยพื้นฐาน แล้วรวบรวมเป็นคำศัพท์พื้นฐาน 1,000 คำ ที่จำเป็นสำหรับนักศึกษาชาวจีนที่ใช้ภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง เพื่อให้กระบวนการเรียนการสอนของทั้งอาจารย์และนักศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพตลอดจนรองรับสภาวการณ์เกี่ยวกับประชาคมอาเซียนในปัจจุบัน นั่นคือเป็นการเตรียมความพร้อมด้านการเรียนการสอนตลอดจนสื่อประกอบการสอน เนื่องจากรายการคำที่ได้จะสามารถใช้เป็นข้อมูลสำหรับการจัดทำสื่อพัฒนาการเรียนการสอนต่างๆ ทั้งพจนานุกรม อภิธานศัพท์และข้อสอบวัดสมรรถนะภาษาไทย

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อรวบรวมคำศัพท์ที่ปรากฏใช้จริงในการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยของนักศึกษาชาวจีนของมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ แล้วสังเคราะห์อย่างเป็นระบบให้เป็นรายการคำศัพท์พื้นฐาน 1,000 คำที่ใช้ในการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยพื้นฐานสำหรับนักศึกษาชาวจีนของมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ที่ใช้ภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง

สมมุติฐาน

1. คำศัพท์ที่ใช้ในการเรียนการสอนประจำวันสามารถนำมาวิเคราะห์อย่างเป็นระบบให้เป็นรายการคำศัพท์พื้นฐาน 1,000 คำ ที่ใช้ในการเรียนการสอนนักศึกษาชาวจีนของมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ที่ใช้ภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง

2. คำศัพท์ที่ใช้ในการเรียนการสอน 1,000 คำ เป็นคำศัพท์ที่ใช้ในกระบวนการเรียนการสอนมากกว่าคำในบทเรียน

นิยามศัพท์

1. คำศัพท์ ในงานวิจัยนี้ ไม่ได้หมายถึงกลุ่มเสียงในภาษาที่รวมกันแล้วมีความหมายเท่านั้น แต่ยังหมายความถึง “กลุ่มคำ” ด้วย หากกลุ่มคำนั้นมีความถี่ในการปรากฏสูง เช่น “เป็นยังไง” ผู้วิจัยจะนับกลุ่มคำนี้เป็นหนึ่งคำศัพท์ โดยนับแยกจากคำว่า “เป็น” และ “ยังไง” ที่ปรากฏในบริบทการใช้ภาษาบริบทอื่น

2. คำศัพท์ที่ใช้ในกระบวนการเรียนการสอนหมายถึง คำศัพท์ที่ผู้สอนใช้ในการอธิบายบทเรียน รวมทั้งใช้ในการทักทายกับผู้เรียนในชั้นเรียน

3. คำศัพท์ที่อยู่ในบทเรียน หมายถึง คำศัพท์ทั้งหมดที่ปรากฏในเอกสารที่ใช้ในการสอนวิชา TH 110 Communication Skills in Thai for Non-native Speakers

4. รายการคำศัพท์ ในงานวิจัยนี้หมายถึงรายการคำศัพท์ 1,000 คำที่ใช้ในการเรียนการสอนวิชา TH 110 Communication Skills in Thai for Non-native Speakers

5. พจนานุกรม ในงานวิจัยนี้หมายถึงพจนานุกรมสำหรับนักศึกษาชาวต่างชาติ โดยคำที่รวบรวมในพจนานุกรมนี้นอกจากจะมาจากวิชาภาษาไทยแล้วยังรวมถึงวิชาคณิตศาสตร์และสถิติในชีวิตประจำวันและวิทยาศาสตร์ด้วย

ขอบเขตของการวิจัย

ศึกษาเฉพาะรายวิชาภาษาไทยพื้นฐานที่เปิดสอนให้นักศึกษาชาวจีนหลักสูตร 3+1 ในภาคเรียนแรก (TH 110) เนื่องจากงานวิจัยนี้มุ่งรวบรวมคำศัพท์ที่นักศึกษาควรรู้ก่อนที่จะมาเรียนหลักสูตรภาษาไทย ดังนั้นข้อมูลที่ได้จากภาคเรียนแรกจึงสอดคล้องกับความสามารถด้านภาษาของนักศึกษามากที่สุด

ข้อตกลงเบื้องต้น

เนื่องจากงานวิจัยนี้จะวิเคราะห์ตามคำศัพท์ที่ปรากฏจริง ซึ่งเป็นข้อมูลเชิงภววิสัย (objectivedata) คือ ขึ้นอยู่กับเหตุการณ์ในชั้นเรียนที่อาจจะมีทั้งเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นตามแผนการสอนและเหตุการณ์

ที่เกิดขึ้นโดยบังเอิญ ในส่วนของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นโดยบังเอิญนั้น จำเป็นต้องให้สิทธิ์ผู้สอนในการตัดสินว่า ผู้เรียนควรรู้คำๆ นั้น เนื่องจากเป็นคำที่มีโอกาสเกิดซ้ำอีก หรือควรตัดออกจากรายการเนื่องจากมีโอกาสเกิดซ้ำได้น้อย

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยมีขั้นตอนการดำเนินงานดังนี้

1. กำหนดกลุ่มตัวอย่าง โดยกลุ่มตัวอย่างที่ผู้วิจัยนำมาศึกษาในครั้งนี้คือถ้อยคำทั้งหมดที่ใช้ในการเรียนการสอนวิชา TH 110 Communication Skills in Thai for Non-native Speakers ซึ่งเป็นวิชาในสังกัดคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ สาเหตุที่กำหนดวิชานี้เป็นกลุ่มตัวอย่างก็เพราะวิชานี้เป็นวิชาภาษาไทยวิชาแรกที่นักศึกษาจีนที่ยังไม่มีพื้นฐานความรู้ภาษาไทยจำเป็นต้องเรียน และเป็นวิชาที่เปิดในภาคเรียนแรก

2. เก็บข้อมูลจากการบันทึกเสียงการสอนในชั้นเรียนวิชา โดยเก็บข้อมูลตลอดรายวิชาจำนวน 45 ชั่วโมง การบันทึกเสียงในแต่ละครั้งนั้นจะเริ่มตั้งแต่การทักทายผู้เรียนต้นชั่วโมงจนจบเนื้อหาการสอนทั้งหมด

3. รวบรวมและสร้างคลังข้อมูล
   - 3.1 ถอดเสียงทั้งหมดที่บันทึกไว้ และพิมพ์เป็นไฟล์Word document
   - 3.2 สร้างคลังข้อมูลคำ โดยเว้นวรรคอย่างเหมาะสมตามหลักการเขียน (Words Corpus) เพื่อนำไปใช้สำหรับโปรแกรม Thai Concordance Version 1.25 (Win9x) ของภาควิชาภาษาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
   - 3.3 ใช้โปรแกรม Thai Concordance จำแนกและนับจำนวนคำที่ปรากฏในไฟล์เอกสารเพื่อเรียงลำดับคำทั้งหมดเป็นรายการตามจำนวนความถี่ที่ปรากฏ

4. วิเคราะห์ข้อมูล
   - 4.1 วิเคราะห์ตามความถี่ที่ปรากฏจริงในไฟล์เสียงการเรียนการสอน
   - 4.2 วิเคราะห์ด้วยวิจารณญาณของผู้สอนเพื่อตัดคำที่เกิดโดยบังเอิญออกจากรายการ
   - 4.3 วิเคราะห์โดยสร้างแบบสอบถามกลุ่มตัวอย่างผู้เรียนชาวจีน จากการสุ่มตัวอย่างตามความประสงค์ (judgment sampling) เพื่อสอบทานความถูกต้อง และขอความคิดเห็นเพิ่มเติมว่าเป็นคำที่ควรอยู่ในรายการจริงหรือไม่
   - 4.4 ประมวลผลการวิเคราะห์ เพื่อเรียงลำดับคำทั้งหมดให้เป็นรายการคำศัพท์

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยประกอบไปด้วย 3 ส่วน คือ รายการคำศัพท์ที่ใช้ในการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยพื้นฐาน การวิเคราะห์คำศัพท์โดยจำแนกตามชนิดของคำ และการวิเคราะห์คำศัพท์ตามการปรากฏในการเรียนการสอน

1. รายการคำศัพท์ที่ใช้ในการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยพื้นฐาน

ผู้วิจัยได้รวบรวมคำศัพท์จากการบันทึกเสียงการสอนวิชา TH 110 Communication Skills in Thai for Non-native Speakers ซึ่งเป็นวิชาภาษาไทยวิชาแรกที่นักศึกษาต่างชาติจะได้เรียนเมื่อมาเรียนในมหาวิทยาลัย ผลการวิจัยพบว่าคำศัพท์ที่ปรากฏในการเรียนการสอนมีทั้งสิ้น

1,188 คำ ผู้วิจัยได้นำคำทั้งหมดมาสังเคราะห์และสร้างเป็นรายการคำศัพท์พื้นฐาน โดยตัดคำศัพท์ออกไป 155 คำ และได้คำศัพท์ที่ควรอยู่ในรายการคำศัพท์ของวิชานี้ทั้งสิ้น 1,033 คำ

เกณฑ์ที่ใช้คัดเลือกว่าคำศัพท์ใดบ้างควรอยู่ในรายการคำศัพท์นั้นมีสองเกณฑ์ คือเกณฑ์ความถี่ของคำศัพท์ที่ปรากฏในการเรียนการสอน กล่าวคือ คำศัพท์ใดยิ่งปรากฏในการเรียนการสอนในชั้นเรียนมากยิ่งหมายความว่าเป็นคำศัพท์ที่จำเป็นสำหรับผู้เรียน เกณฑ์การคัดเลือกคำศัพท์จากชั้นเรียนด้วยค่าความถี่นี้สอดคล้องกับที่ อลัน เคิร์กเนส (Kirkness, 2011) ได้กล่าวถึงการรวบรวมคำศัพท์ในพจนานุกรมสำหรับผู้เรียนภาษาต่างประเทศไว้ว่า รายการคำซึ่งปรากฏในโครงสร้างหลักของพจนานุกรมประเภทนี้ไม่ได้มีคำศัพท์ที่ครอบคลุมแวดวงการใช้ภาษาทั้งหมด แต่เป็นคำศัพท์ที่ได้คัดเลือกจากประสบการณ์ในชั้นเรียนกล่าวคือเกิดจากการสอนของผู้สอนและความจำเป็นในการรับรู้ของผู้เรียน โดยเกณฑ์พื้นฐานในการพิจารณาว่าคำศัพท์ใดจะปรากฏในรายการคำศัพท์นั้นมาจากการพิจารณาความถี่ในการปรากฏของคำศัพท์และพิจารณาว่าเป็นคำศัพท์ที่มีประโยชน์ต่อผู้เรียนหรือไม่ ส่วนเกณฑ์ที่สองคือการพิจารณาจากผู้สอนว่าคำใดที่ปรากฏโดยบังเอิญ และคำใดมีโอกาสเกิดขึ้นซ้ำ ซึ่งคำที่ปรากฏโดยบังเอิญจะถูกตัดออกจากรายการคำ

จากเกณฑ์ข้อแรก ผู้วิจัยได้ตัดคำศัพท์ที่มีความถี่ต่ำสุดออก คือ ปรากฏเพียงคำละหนึ่งครั้งตลอดระยะเวลาการเก็บข้อมูล หรือคิดเป็นร้อยละ 0.002 ของค่าความถี่สะสม คำในกลุ่มนี้มีทั้งสิ้น 138 คำ เช่นคำว่า สังเกต ของฝากสรุปท่อน้ำแปลหัวข้อประตูหยด ทั้งที่ แบ่งเบาเข้าร่วมชม ฟองวงเล็บพึ่งพา ยกเว้นแย่วัยรุ่นอันดับ เป็นต้น

เมื่อพิจารณาด้วยเกณฑ์ข้อที่สองผู้วิจัยได้ตัดคำศัพท์ไปอีก 17 คำ เพราะพบว่าคำเหล่านี้เป็นคำที่ปรากฏโดยบังเอิญ อีกทั้งการปรากฏของคำเหล่านี้ไม่มีการกระจาย กล่าวคือเป็นคำที่พบมากกว่าหนึ่งครั้งแต่พบในคาบเรียนเดียวเท่านั้น คำศัพท์ที่เกิดขึ้นโดยบังเอิญนี้เมื่อวิเคราะห์แล้วพบว่าสามารถจำแนกได้เป็น 2 กลุ่ม คือ คำที่เกิดขึ้นในคาบเรียนที่กล่าวถึงเนื้อหานอกบทเรียน และคำที่เกิดจากคำถามของนักศึกษาในชั้นเรียนซึ่งไม่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาวิชา

คำที่เกิดขึ้นในคาบเรียนที่กล่าวถึงเนื้อหานอกบทเรียนพบทั้งสิ้น 12 คำ ได้แก่ ความทุกข์ แผ่นดิน อภัย หม่น เยือน บรรเทา ว่างเปล่า คุณธรรม วันภาษาไทยแห่งชาติ ยิ่งใหญ่ ข้น ความดี คำเหล่านี้ปรากฏในบทเรียนที่กล่าวถึงเพลงที่จะให้นักศึกษาแสดงในวันภาษาไทยแห่งชาติ ผู้วิจัยเห็นว่าคำศัพท์ที่ปรากฏในบทเรียนนี้เป็นคำที่ไม่จำเป็นสำหรับผู้เรียนภาษาไทยในระดับเริ่มต้น และปรากฏเฉพาะคาบเรียนนี้เท่านั้นจึงตัดคำศัพท์เหล่านี้ออก

ส่วนคำที่เกิดจากคำถามของนักศึกษาในชั้นเรียน มี 5 คำ ได้แก่คำว่า สุภาพบุรุษ สุภาพสตรี ปรากฏคำละ 4 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 0.008 บุรุษ ปรากฏ 3 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 0.006 คาบ (กริยา) และอุทยาน ปรากฏคำละ 2 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 0.004 เมื่อพิจารณาพบว่าคำเหล่านี้เกิดจากการถามคำถามที่ไม่เกี่ยวข้องและไม่สืบเนื่องจากเนื้อหาวิชา

ด้วยเกณฑ์ทั้งเรื่องความถี่และการพิจารณาจากผู้สอนนี้ทำให้ผู้วิจัยสรุปว่าคำศัพท์ที่ควรอยู่ในรายการคำศัพท์พื้นฐาน 1,000 คำของวิชา TH 110 Communication Skills in Thai for Non-native Speakers มีทั้งสิ้น 1,033 คำ

เมื่อนำคำศัพท์ดังกล่าวมาจัดเป็น5 กลุ่มคือ กลุ่มคำศัพท์ที่ปรากฏมากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด โดยใช้การหาค่าเปอร์เซ็นต์ไทล์จากค่าเฉลี่ยความถี่สะสมของจำนวนครั้งที่ปรากฏเป็นเกณฑ์ ผลการจัดกลุ่มพบว่ากลุ่มคำศัพท์ที่ปรากฏมากที่สุด (เปอร์เซ็นต์ไทล์ 80-100) มี 9 คำ คิดเป็นร้อยละ 0.87 กลุ่มคำศัพท์ที่ปรากฏมาก (เปอร์เซ็นต์ไทล์ 60-80) มี33 คำ คิดเป็นร้อยละ 3.19 กลุ่มคำศัพท์ที่ปรากฏปานกลาง (เปอร์เซ็นต์ไทล์ 40-60) มี35 คำ คิดเป็นร้อยละ 3.38 กลุ่มคำศัพท์ที่ปรากฏน้อย (เปอร์เซ็นต์ไทล์ 20-40) มีจำนวน 112 คำ คิดเป็นร้อยละ 10.84 ส่วนกลุ่มคำศัพท์ที่ปรากฏน้อยที่สุด (เปอร์เซ็นต์ไทล์ 0-20) มีจำนวน 844 คำ คิดเป็นร้อยละ 81.72 ดังภาพที่ 1

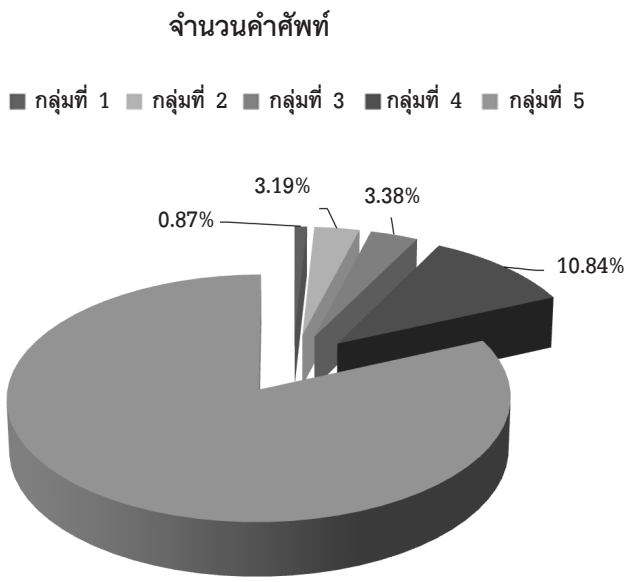

ภาพที่ 1 แผนภูมิแสดงกลุ่มคำศัพท์โดยใช้การหาค่าเปอร์เซ็นต์ไทล์จากค่าเฉลี่ยความถี่สะสมของจำนวนครั้งที่ปรากฏเป็นเกณฑ์

จากภาพที่ 1 นี้ สามารถกล่าวได้อีกนัยหนึ่งว่า คำศัพท์ที่นักศึกษาจีนควรรู้และเข้าใจก่อนมาเรียนที่ประเทศไทยมีจำนวน 1,033 คำ จำแนกเป็นคำศัพท์ที่จำเป็นต้องรู้มากที่สุดเพราะพบเป็นจำนวนมากในการเรียนการสอนคือ คำศัพท์กลุ่มที่ 1 คำศัพท์ที่จำเป็นรองลงมาคือคำศัพท์กลุ่มที่ 2 กลุ่มที่ 3 กลุ่มที่ 4 และ กลุ่มที่ 5 ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาคำศัพท์ในแต่ละกลุ่มพบว่ามีรายละเอียดดังนี้

1.1 กลุ่มคำศัพท์ที่ปรากฏมากที่สุดมี 9 คำ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ตารางแสดงความถี่ของคำศัพท์กลุ่มที่ปรากฏมากที่สุด

คำศัพท์	จำนวนครั้ง	ร้อยละ
1. มั้ย	1509	3.198
2. ไม่	1504	3.187
3. มี	1248	2.645
4. นะ	958	2.030
5. นี้	922	1.954
6. คน	895	1.897
7. ไป	880	1.865
8. ครับ	778	1.649
9. แล้ว(เสร็จ)[1]	751	1.592

จากตารางที่ 1 จะเห็นได้ว่าคำที่มีค่าความถี่ในการปรากฏสูงที่สุดคือคำว่า “มั้ย” โดยปรากฏ 1,509 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 3.198 ของการปรากฏทั้งหมด รองลงมาคือคำว่า “ไม่”และ “มี” โดยปรากฏ 1,504 ครั้ง และ 1,248 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 3.187 และ 2.645 ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาคำศัพท์กลุ่มที่ 1 จะเห็นว่าคำที่ปรากฏมากที่สุดคือคำว่า “มั้ย” คำศัพท์นี้มีความหมายและหน้าที่เหมือนกับคำว่า “ไหม” คือใช้ในประโยคคำถามตอบรับหรือปฏิเสธ แต่ผู้วิจัยเลือกใช้รูปคำ “มั้ย” เป็นรูปแทนคำศัพท์ดังกล่าวเพราะจากการพิจารณาพบว่า แม้รูปคำศัพท์นี้จะถูกระบุว่าไม่ใช้ในภาษาเขียนแต่ในปัจจุบันกลับพบการเขียนด้วยรูปนี้เป็นจำนวนมาก เหตุผลอีกข้อหนึ่งคืองานวิจัยนี้เก็บข้อมูลจากภาษาพูด และรูปแทนนี้ก็ตรงกับการออกเสียงที่ปรากฏในภาษาพูดด้วยซึ่งการเก็บรูปคำที่ตรงกับเสียงจะทำให้ผู้เรียนต่างชาติไม่สับสนหรือเกิดข้อสงสัยเกี่ยวกับเรื่องการผันเสียงที่เคยเรียนมาแล้ว นอกจากนี้เมื่อพิจารณาคำศัพท์นี้ร่วมกับแบบสอบถามความเข้าใจคำศัพท์พบว่านักศึกษาไม่เข้าใจความหมายร้อยละ 31.25 ในขณะที่นักศึกษาที่ตอบว่าเข้าใจความหมายคำศัพท์นี้ก่อนมาเรียนมีเพียงร้อยละ 12.5 ผู้วิจัยเห็นว่าที่ผู้เรียนตอบว่าไม่เข้าใจความหมายอาจเป็นเพราะไม่คุ้นชินกับรูปเขียนมากกว่าความไม่รู้ เพราะในสถานการณ์การสอนจริงซึ่งเป็นบริบทการพูดพบว่าคำศัพท์นี้ไม่ใช่อุปสรรคในการรับรู้ของนักศึกษาส่วนใหญ่ จากเรื่องความเข้าใจความหมายของคำศัพท์ยิ่งสนับสนุนว่าหากจัดทำเป็นพจนานุกรมควรบรรจุคำศัพท์นี้ลงไปด้วย

คำศัพท์ที่น่าสนใจลำดับต่อไปที่ปรากฏในกลุ่มนี้คือคำว่า “นะ” ผู้วิจัยเห็นว่าคำนี้ควรบรรจุในรายการคำศัพท์อย่างมาก เนื่องจากเป็นคำอนุภาคที่ปรากฏในบางภาษาเท่านั้น เช่น ภาษาจีนและ

---

[1] คำที่ปรากฏในวงเล็บมีไว้เพื่อจำแนกคำศัพท์ที่มีรูปคำเหมือนกัน ผู้วิจัยจะจำแนกด้วยเกณฑ์เรื่องชนิดของคำก่อน แต่หากเป็นคำชนิดเดียวกันแต่ต่างความหมาย ผู้วิจัยจะเขียนความหมายโดยย่อกำกับไว้ เช่น คำว่า “ว่า” ในรายการคำศัพท์มีเพียงสองคำและทำหน้าที่ต่างกันคือ คำกริยา และคำเชื่อมอนุพากย์ ผู้วิจัยจะใส่วงเล็บบอกชนิดของคำคือ ว่า (กริยา) และ ว่า (อนุพากย์) ในขณะที่คำว่า “แล้ว” ไม่สามารถวงเล็บด้วยเกณฑ์หน้าที่เพียงอย่างเดียวได้จึงกำกับด้วยความหมายของคำ

ถึงแม้ว่าภาษาจีนจะมีคำประเภทนี้แต่ผู้สอนก็พบปัญหาในการอธิบายเช่นกัน กล่าวคือไม่สามารถหาคำใดในภาษาจีนที่มาแทนความหมายและหน้าที่ของคำนี้ได้อย่างเนียนสนิท เพราะคำว่า “นะ” มีได้หลายความหมายขึ้นอยู่กับบริบทการสื่อสาร นอกจากนี้จากสถานการณ์การสอนจริงในชั้นเรียนพบว่าคำศัพท์นี้เป็นคำที่นักศึกษาเข้าใจได้ยากเพราะเป็นคำไวยากรณ์ กล่าวคือเป็นคำประเภทที่ไม่สามารถสื่อความหมายที่เป็นใจความหลักของประโยค และไม่สามารถสื่อความหมายตามลำพังได้ ต้องอาศัยคำบอกเนื้อความหรือบริบทประกอบ ยิ่งไปกว่านั้นเมื่อพิจารณาร่วมกับแบบสอบถามความเข้าใจคำศัพท์ของนักศึกษาพบว่า แม้นักศึกษาจะตอบว่าเข้าใจความหมายของคำนี้สูงถึงร้อยละ 75 แบ่งเป็นเข้าใจก่อนมาเรียนร้อยละ 25 และเข้าใจเมื่อได้เรียนร้อยละ 50 แต่เมื่อพิจารณาความหมายที่นักศึกษาเขียนกำกับความเข้าใจไว้กลับพบว่า นักศึกษาเขียนไว้แต่เพียงหน้าที่ของคำ คือ 语气助词 ซึ่งหมายถึงคำเสริมน้ำเสียงแต่ไม่สามารถอธิบายความหมายของคำได้ ผู้วิจัยเห็นว่าจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องบรรจุคำศัพท์นี้ในพจนานุกรม และควรอธิบายด้วยว่าใช้ในความหมายลักษณะใดบ้าง

คำศัพท์ที่ผู้วิจัยจะอภิปรายเป็นลำดับต่อไปคือคำว่า “คน” คำศัพท์นี้เป็นคำนามที่มีความถี่ในการปรากฏสูงที่สุด จากการเก็บข้อมูลพบว่าปรากฏคำนี้จำนวน 895 ครั้ง ที่ปรากฏมากเช่นนี้อาจเป็นเพราะประกอบไปด้วยคำนามสองชนิดย่อยคือคำนามทั่วไปและลักษณนาม ผู้วิจัยไม่ได้จำแนกชนิดของคำศัพท์นี้ออกเป็นชนิดย่อยเนื่องจากมีความหมายเหมือนกัน และถึงแม้จะเกิดในตำแหน่งของประโยคที่ต่างกัน กล่าวคือ คำนามเกิดหน้าหรือหลังคำกริยา ส่วนลักษณนามเกิดหลังคำนามและคำบอกจำนวน แต่ตำแหน่งการวางคำที่ต่างกันนี้ก็ไม่มีผลต่อการรับรู้ของนักศึกษา หากมีการจัดทำพจนานุกรม ผู้วิจัยเสนอว่าควรอธิบายด้วยว่ามีวิธีใช้และตำแหน่งการวางคำในประโยคอย่างไร

คำว่า “แล้ว (เสร็จ)”[2] คำนี้จะเห็นว่ามีความหมายกำกับไว้ในวงเล็บ เพราะจากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่ามีความหมายที่ต่างกัน 4 ความหมายคือ บอกการสิ้นสุดของเหตุการณ์ บอกการเชื่อมโยงทางเวลา บอกการผ่านพ้นของเวลา และแสดงความต่างตอนกัน ผู้วิจัยจึงจำแนกออกเป็น 4 คำศัพท์ คำศัพท์ที่บอกความหมายเรื่องการสิ้นสุดของเหตุการณ์ พบว่านักศึกษาที่ตอบแบบสอบถามว่าเข้าใจความหมายก่อนมาเรียนมีถึงร้อยละ 37.5 ในขณะที่ตอบว่าไม่เข้าใจมีเพียงร้อยละ 12.5 เท่านั้น แต่เมื่อพิจารณา “แล้ว” ที่มีความหมายอื่นพบว่านักศึกษาร้อยละ 25 สามารถให้ความหมายของ “แล้ว” ที่ใช้เชื่อมโยงเหตุการณ์ได้ ส่วน “แล้ว” ที่บอกการผ่านพ้นของเวลาและแสดงความต่างตอนกัน มีนักศึกษาเข้าใจเพียงร้อยละ 12.5 หรืออาจกล่าวได้ว่ามีนักศึกษาร้อยละ 12.5 เท่านั้นที่จำแนกความหมายของคำว่า “แล้ว” ทั้งสี่คำได้ ดังนั้นเมื่อนำคำว่า “แล้ว(เสร็จ)” ใส่ในพจนานุกรม ผู้วิจัยเสนอว่าควรเพิ่มคำอธิบายคำอื่นที่ใช้รูปเขียน “แล้ว” เหมือนกันด้วย

คำว่า “ครับ” ในกลุ่มที่หนึ่งนี้มีประเด็นที่น่าสนใจเช่นกัน ผู้วิจัยเห็นว่าเมื่อนำคำนี้ไปบรรจุในพจนานุกรม ควรเพิ่มคำว่า “ค่ะ” ลงในกลุ่มนี้ด้วย เพราะคำนี้แม้จะอยู่ในลำดับที่ 54 หรือปรากฏ 186 ครั้ง แต่ก็เป็นคำที่ใช้มากในสถานการณ์การสื่อสารเช่นเดียวกับคำว่า “ครับ” ซึ่งอยู่ในลำดับที่ 8 ปรากฏ 778 ครั้ง สาเหตุที่คำว่า “ค่ะ” ไม่ปรากฏสูงเท่าคำว่า “ครับ” เพราะปัจจัยเรื่องเพศ

---

[2] ผู้วิจัยใช้เกณฑ์เรื่องความหมายในการจำแนกความแตกต่างของคำว่า “แล้ว” เนื่องจากมีคำที่ทำหน้าที่เป็นคำสันธานสองคำ คือ “แล้ว” ที่บอกการเชื่อมโยงทางเวลาของเหตุการณ์ เช่น “กินข้าวแล้วไปเรียน” และ “แล้ว” ที่แสดงความต่างตอนกัน เช่น “เพื่อนว่าอย่างนี้แล้วคุณว่ายังไง”

ของผู้สอน หากผู้สอนเป็นเพศหญิง คำว่า “ค่ะ” อาจปรากฏในกลุ่มแรกนี้ก็เป็นได้

ส่วนคำว่า “ไม่” “มี” “นี้” และ “ไป” พบว่าคำเหล่านี้ไม่เกิดปัญหาในสถานการณ์การเรียนการสอนในชั้นเรียน และเมื่อพิจารณาจากแบบสอบถามความเข้าใจคำศัพท์พบว่านักศึกษาส่วนใหญ่ตอบว่าเข้าใจความหมาย อย่างไรก็ดีคำเหล่านี้มีความถี่สูงซึ่งหมายถึงจำเป็นต่อการเรียนการสอนในชั้นเรียนเมื่อทำพจนานุกรมสำหรับนักศึกษาต่างชาติจึงควรบรรจุคำเหล่านี้ด้วย

1.2 กลุ่มคำศัพท์ที่ปรากฏมากมี 33คำ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ตารางแสดงความถี่ของคำศัพท์กลุ่มที่ปรากฏมาก

คำศัพท์	จำนวนครั้ง	ร้อยละ
1. ได้	748	1.585
2. ใช่	711	1.507
3. เป็น	662	1.403
4. กัน	562	1.191
5. ว่า(อนุพากย์)	557	1.180
6. เรา/พวกเรา	534	1.132
7. ก็	527	1.117
8. จะ	515	1.091
9. อะไร	480	1.017
10. ดี	457	0.968
11. พูด	418	0.886
12. หนึ่ง	410	0.869
13. ทำ	404	0.856
14. ดู	400	0.848
15. มาก	379	0.803
16. ถ้า	369	0.782
17. กิน	320	0.678
18. อาจารย์	310	0.657
19. เขียน	306	0.648
20. อ่าน	298	0.632
21. อะ/อ้ะ	298	0.632
22. ใส่	293	0.621
23. ให้/...ให้...	291	0.617
24. ต้อง	286	0.606
25. กับ	284	0.602
26. มา(หลังกริยา)	276	0.585
คำศัพท์	**จำนวนครั้ง**	**ร้อยละ**
27. แต่	273	0.579
28. ของ(บุพบท)	272	0.576
29. เหรอ	267	0.566
30. บอก	260	0.551
31. ข้าว	256	0.543
32. คำ	255	0.540
33. ใคร	2500.	530

เมื่อพิจารณาคำกลุ่มนี้จะเห็นได้ว่าคำที่บรรจุลงในรายการคำศัพท์นั้น ผู้วิจัยไม่ได้พิจารณาจากรูปคำเพียงอย่างเดียวแต่ยังพิจารณาเรื่องความหมายและชนิดของคำด้วย เช่น คำว่า “ว่า” “มา” และ “ของ” หากคำดังกล่าวมีความหมายและทำหน้าที่ในประโยคต่างกัน ผู้วิจัยจะจัดเป็นคนละคำศัพท์

คำว่า “ว่า” ที่ปรากฏในรายการคำศัพท์มี 2 คำ คำแรกเป็นคำที่ปรากฏในกลุ่มที่ 2 นี้ ทำหน้าที่เป็นคำเชื่อมอนุพากย์ คำนี้อยู่ในลำดับที่ 5 ของตาราง (ลำดับที่ 14 ของรายการคำศัพท์[3]) ปรากฏจำนวน 557 ครั้ง ส่วน “ว่า” ที่สองคือคำกริยาที่ปรากฏในกลุ่มที่ 3 (ลำดับที่ 63 รายการคำศัพท์) ปรากฏจำนวน 166 ครั้ง เมื่อพิจารณาร่วมกับแบบสอบถามความเข้าใจความหมายของนักศึกษาพบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่ไม่เข้าใจความหมายของคำศัพท์ทั้งสองคำ กล่าวคือตอบว่าไม่เข้าใจความหมายของคำแรกถึงร้อยละ 62.5และไม่เข้าใจคำที่สองถึงร้อยละ 43.75ยิ่งไปกว่านั้นเมื่อพิจารณาความหมายที่นักศึกษาเขียนกำกับไว้พบว่ามีเพียงร้อยละ 12.5 เท่านั้นที่จำแนกความหมายของทั้งสองคำได้ ดังนั้นจึงเป็นข้อสนับสนุนที่ดีว่าเมื่อจัดทำพจนานุกรมควรอธิบายความแตกต่างของคำที่มีรูปคำเหมือนกันด้วย

คำว่า “มา” ที่ปรากฏในกลุ่มที่ 2 ทำหน้าที่เป็นคำหลังกริยา คำศัพท์นี้อยู่ในลำดับที่ 26 ของตาราง (ลำดับที่ 35 ของรายการคำศัพท์) ปรากฏจำนวน 276 ครั้ง สิ่งที่น่าสนใจก็คือเมื่อพิจารณาร่วมกับแบบสอบถามความเข้าใจความหมายของนักศึกษาพบว่า นักศึกษาร้อยละ 75 ตอบว่าเข้าใจความหมายของคำนี้ แต่เมื่อตรวจสอบกับความหมายที่นักศึกษาเขียนกำกับไว้กลับพบว่า นักศึกษาทั้งหมดที่ตอบว่าเข้าใจนั้น เข้าใจคำว่า “มา” ที่ทำหน้าที่เป็นคำกริยาแสดงเหตุการณ์ของประโยคซึ่งปรากฏในกลุ่มที่ 3 (ลำดับที่ 59 ของรายการคำศัพท์) แทนที่จะเป็นคำหลังกริยา จะเห็นได้ว่าคำศัพท์ที่ปรากฏมากกลับเป็นคำที่นักศึกษาไม่ได้นึกถึง ยิ่งไปกว่านั้นในพจนานุกรมภาษาไทยก็ไม่ได้ให้ความหมายของคำว่า “มา” เมื่อปรากฏในตำแหน่งหลังคำกริยาด้วย ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงเห็นว่าคำศัพท์นี้ควรนำไปบรรจุในพจนานุกรมและควรให้ความหมายของคำนี้เมื่อปรากฏในบริบทต่างๆ ด้วย

คำว่า “ของ” ที่ปรากฏในรายการคำศัพท์มี 2 คำ คำแรกเป็นคำที่ปรากฏในกลุ่มที่ 2 นี้ ทำหน้าที่เป็นคำบุพบทแสดงความเป็นเจ้าของ คำศัพท์นี้อยู่ในลำดับที่ 28 ของตาราง (ลำดับที่ 37 ของรายการคำศัพท์) ปรากฏจำนวน 272 ครั้ง ส่วนคำที่สองเป็นคำนามซึ่งอยู่ในกลุ่มที่ 4 (ลำดับที่ 169 ของรายการคำศัพท์) ปรากฏจำนวน 55 ครั้ง เมื่อพิจารณาจากแบบสอบถามความเข้าใจความหมายพบว่านักศึกษาทั้งหมดตอบว่าเข้าใจความหมายของทั้งสองคำและสามารถเขียนความหมายของทั้งสองคำกำกับไว้ได้ อย่างไรก็ดีแม้ว่านักศึกษาจะเข้าใจความหมายแต่เมื่อพิจารณาจากความถี่จะเห็นว่าคำเหล่านี้มีความถี่ในการปรากฏสูงซึ่งหมายถึงจำเป็นต่อการเรียนการสอนในชั้นเรียน

[3] ลำดับที่ปรากฏในวงเล็บจัดเรียงตามรายการคำศัพท์พื้นฐานของวิชานี้ทั้งหมด 1,033 คำ

นอกจากคำหลายหน้าที่ที่กล่าวข้างต้นแล้ว คำที่จะอภิปรายลำดับต่อไปคือ คำว่า “หนึ่ง” ซึ่งเป็นคำบอกจำนวนที่ปรากฏมากที่สุด ปรากฏในลำดับที่ 12 ของตาราง(ลำดับที่ 21 ของรายการคำศัพท์)จำนวน 410 ครั้ง ในขณะที่คำบอกจำนวน “สอง” และ “สาม” ปรากฏในกลุ่มที่ 3 ส่วนคำบอกจำนวนอื่นๆ ที่เหลือตั้งแต่สี่ถึงเก้าปรากฏกระจายกันในกลุ่มที่ 4 และ 5 อย่างไรก็ดีแม้คำบอกจำนวนนับดังกล่าวจะอยู่ต่างกลุ่มความถี่กัน อีกทั้งคำที่อยู่ในกลุ่มความถี่ที่ 4 และ 5 อาจปรากฏน้อยเกินกว่าที่จะบรรจุในพจนานุกรม แต่เมื่อบรรจุคำบอกจำนวน “หนึ่ง” ลงในพจนานุกรมแล้ว ผู้วิจัยเห็นว่าควรเพิ่มคำที่อยู่ในกลุ่มความหมายเดียวกัน ซึ่งก็คือคำบอกจำนวนนับพื้นฐานตั้งแต่หนึ่งถึงเก้าลงไปให้ครบด้วย

คำศัพท์ที่น่าสนใจอีกคำก็คือ “อะ” หรือ “อ้ะ” ผู้วิจัยจัดทั้งสองหน่วยเสียงนี้เป็นคำศัพท์เดียวเนื่องจากใช้ในบริบทหน้าที่เดียวกัน โดยปกติคำศัพท์นี้จะไม่ปรากฏในพจนานุกรมเนื่องจากไม่มีความหมายประจำคำ แต่ผู้วิจัยเห็นว่าควรบรรจุในรายการคำศัพท์และพจนานุกรมสำหรับนักศึกษาต่างชาติ เนื่องจากมีหน้าที่ในการสื่อสารชัดเจนคือการเปลี่ยนหัวเรื่องในการสนทนา[4] หากเป็นการสื่อสารที่ผู้สอนและผู้เรียนเป็นเจ้าของภาษาเหมือนกัน ทั้งสองฝ่ายย่อมเข้าใจคำศัพท์นี้โดยไม่จำเป็นต้องให้คำอธิบาย แต่ในบริบทของผู้เรียนที่ไม่ใช่เจ้าของภาษา ผู้สอนจะมั่นใจได้อย่างไรว่าผู้เรียนจะรับสารได้เข้าใจโดยปราศจากข้อสงสัย และถึงแม้ว่าคำศัพท์นี้จะเกี่ยวข้องกับลีลาการใช้ภาษาของผู้พูดกล่าวคือผู้รับสารสามารถเข้าใจได้เองเมื่อรู้สึกคุ้นเคยกับลีลาการใช้ภาษานั้น แต่ถ้าผู้รับสารเข้าใจหน้าที่ของคำศัพท์นี้ก่อนก็จะสามารถเรียนรู้คำศัพท์อื่นที่จำเป็นในเนื้อหาวิชาได้โดยไม่ต้องเสียเวลากับคำศัพท์นี้ นอกจากนี้เมื่อพิจารณาจากแบบสอบถามเพื่อวัดความเข้าใจคำศัพท์ของนักศึกษาพบว่า นักศึกษาตอบว่าไม่เข้าใจความหมายของคำศัพท์นี้ถึงร้อยละ 43.75 ส่วนนักศึกษาที่ตอบว่าเข้าใจก็ไม่มีคนใดเลยที่ตอบว่าเข้าใจก่อนมาเรียน จากแบบสอบถามนี้ยิ่งเป็นสิ่งที่สนับสนุนว่าควรบรรจุคำศัพท์นี้ในพจนานุกรมด้วย

คำศัพท์ที่อภิปรายต่อไปคือคำว่า “อาจารย์” คำนี้เป็นคำนามที่ปรากฏมากเป็นลำดับที่ 2 รองจากคำว่า “คน” และเป็นลำดับที่ 27 จากรายการคำศัพท์ โดยปรากฏจำนวน 310 ครั้ง สาเหตุที่คำนี้ปรากฏมากในการเรียนการสอนเนื่องจากเมื่อพิจารณาจากสถานการณ์การใช้ภาษาพบว่า คำ----- และคำเรียกขานจำนวน 201 ครั้ง เมื่อพิจารณาจากคำเรียกขานพบว่า การใช้คำว่า “อาจารย์” เป็นคำเรียกแทนตนเองแทนคำว่า “ครู” หรือ “ผม” เป็นลีลาการใช้ภาษาเฉพาะบุคคลและเกี่ยวข้องกับปัจจัยทางสังคมเรื่องเพศ กล่าวคือเมื่อเปลี่ยนผู้สอนเป็นท่านอื่นหรือเป็นเพศหญิงอาจเป็นไปได้ว่าคำว่า “ผม” “ดิฉัน” “ครู” เป็นต้น จะปรากฏในการเรียนการสอนเป็นจำนวนมากก็ได้ ดังนั้นคำว่า “อาจารย์” ที่เป็นคำเรียกขานจึงไม่ควรนำมาพิจารณาด้วย ส่วนคำนามทั่วไปที่ปรากฏจำนวน 109 ครั้งนั้นก็มีความถี่ไม่มากพอที่จะบรรจุในพจนานุกรม อย่างไรก็ตามแม้ว่าจะไม่ปรากฏในพจนานุกรมแต่คำศัพท์นี้ยังคงอยู่ในรายการคำศัพท์พื้นฐานของวิชา

ส่วนคำศัพท์อื่นๆ ที่อยู่ในกลุ่มที่ 2 นี้ ผู้วิจัยเห็นว่าไม่ใช่คำที่เกิดจากลีลาการใช้ภาษาเฉพาะบุคคล เมื่อจัดทำพจนานุกรมจึงควรเก็บคำเหล่านี้ไว้ทั้งหมด

---

[4] คำว่า “อะ” หรือ “อ้ะ” ที่อยู่ในรายการคำศัพท์นี้ไม่ใช่คำอนุภาค แต่เป็นคำที่ใช้ในการเปลี่ยนหัวเรื่อง เช่น “เขียนเสร็จแล้ว อ้ะ ต่อไปดูโครงสร้าง”

1.3 กลุ่มคำศัพท์ที่ปรากฏปานกลางมี 35 คำดังในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ตารางแสดงความถี่ของคำศัพท์ที่ปรากฏปานกลาง

คำศัพท์	จำนวนครั้ง	ร้อยละ
1. สอง	245	0.519
2. เหมือน	238	0.504
3. อัน(นาม)	238	0.504
4. ที่(อนุพากย์)	234	0.496
5. รู้จัก	232	0.492
6. คือ	228	0.483
7. ซื้อ	223	0.473
8. กี่	222	0.470
9. ไป(หลังกริยา)	215	0.456
คำศัพท์	**จำนวนครั้ง**	**ร้อยละ**
10. ที่ (บอกลำดับ)	213	0.451
11. เรียน	199	0.422
12. ค่ะ	186	0.394
13. ที่ (บุพบท)	182	0.386
14. อีก	177	0.375
15. รู้	172	0.365
16. ห้า	172	0.365
17. มา	171	0.362
18. โมง	169	0.358
19. เวลา (สันธาน)	167	0.354
20. พัน	166	0.352
21. ว่า(กริยา)	166	0.352
22. ฟัง	162	0.343
23. อยาก	160	0.339
24. สาม	153	0.324
25. หน่อย	153	0.324
26. เอา	152	0.322
27. อาหาร	152	0.322
28. ขอ	150	0.318
29. ตอน(เวลา)	146	0.309
30. คุณ(สรรพนาม)	145	0.307
31. ทุก	142	0.301
32. ถาม	134	0.284
33. ชวน	131	0.278
34. เคย	131	0.278
35. ยังไง	131	0.278

เมื่อพิจารณาคำศัพท์ที่ปรากฏในกลุ่มที่ 3 พบว่าคำที่น่าสนใจคือคำที่มีหลายหน้าที่ คำแรกที่จะกล่าวถึงคือคำว่า “อัน” “อัน” ที่ปรากฏในรายการคำศัพท์มี 2 คำ คำแรกทำหน้าที่เป็นคำนามซึ่งปรากฏในลำดับที่ 3 ของตาราง (ลำดับที่ 45 ของรายการคำศัพท์) จำนวน 238 ครั้ง คำที่สองทำหน้าที่เป็นคำเชื่อมอนุพากย์ (ลำดับที่ 839 ของรายการคำศัพท์)ปรากฏจำนวน 3 ครั้ง เมื่อพิจารณาร่วมกับแบบสอบถามความเข้าใจความหมายของนักศึกษาพบว่า นักศึกษาตอบว่าไม่เข้าใจความหมายของคำแรกร้อยละ 31.25 และไม่เข้าใจความหมายของคำที่สองร้อยละ 50 ในกลุ่มที่ตอบว่าเข้าใจนั้นพบว่ามีผู้ที่เข้าใจคำแรกก่อนมาเรียนเพียงร้อยละ 12.5 ส่วนคำที่สองที่ทำหน้าที่เชื่อมอนุพากย์นั้น ไม่มีผู้เข้าใจก่อนมาเรียนเลย จากการพิจารณาความถี่และความเข้าใจของนักศึกษานี้ผู้วิจัยเห็นว่าควรบรรจุคำว่า “อัน” ทั้งสองคำในพจนานุกรม เพราะคำแรกเป็นคำที่ปรากฏมากแต่มีผู้เข้าใจก่อนมาเรียนน้อย ส่วนคำที่สอง แม้ว่านักศึกษาจะไม่เข้าใจความหมายและพบคำนี้น้อย แต่ก็ทำให้นักศึกษาเห็นความแตกต่างและเป็นประโยชน์ต่อการเลือกใช้คำได้

คำว่า “ที่”ที่ปรากฏในรายการคำศัพท์มี 4 คำ สามคำแรกปรากฏในกลุ่มที่ 3 ได้แก่คำว่า “ที่” ที่เป็นคำเชื่อมอนุพากย์ปรากฏในลำดับที่ 4 ของตาราง (ลำดับที่ 46 ของรายการคำศัพท์) จำนวน 234 ครั้ง คำว่า “ที่” ที่บอกจำนวน ปรากฏในลำดับที่ 10 ของตาราง (ลำดับที่ 52 ของรายการคำศัพท์) จำนวน 213 ครั้ง คำว่า “ที่” ที่เป็นคำบุพบท ปรากฏในลำดับที่ 13 ของตาราง (ลำดับที่ 55 ของรายการคำศัพท์) จำนวน 182 ครั้ง ส่วนคำสุดท้ายเป็นคำนามในกลุ่มที่ 5 (ลำดับที่ 256 ของรายการคำศัพท์)ปรากฏจำนวน 33 ครั้ง เมื่อพิจารณาจากแบบสอบถามความเข้าใจพบว่านักศึกษาตอบว่าไม่เข้าใจความหมายของคำแรกร้อยละ 25 คำที่สองและสามร้อยละ 12.5 ส่วนคำสุดท้ายไม่เข้าใจร้อยละ 31.25 เมื่อพิจารณากลุ่มที่ตอบว่าเข้าใจพบว่ามีนักศึกษาตอบว่าเข้าใจความหมายของสามคำแรกก่อนที่จะมาเรียนเพียงร้อยละ 18.75 ส่วนคำสุดท้ายมีผู้เข้าใจก่อนมาเรียนร้อยละ 6.25 อย่างไรก็ตามเมื่อผู้วิจัยนำไปสอบทานกับความหมายที่นักศึกษาเขียนกำกับไว้พบว่า มีนักศึกษาเพียงร้อยละ 6.25 เท่านั้นที่เขียนความหมายกำกับได้ครบทั้งสี่คำ ทั้งนี้นักศึกษาส่วนใหญ่จะเขียนเฉพาะความหมายของคำว่า “ที่” ที่เป็นคำบุพบทเท่านั้น จากการพิจารณาค่าความถี่และความเข้าใจของนักศึกษานี้ ผู้วิจัยจึงเสนอว่าคำว่า “ที่” ทั้งสี่คำที่อยู่ในรายการคำศัพท์พื้นฐานควรอยู่ในพจนานุกรมด้วยเพราะนักศึกษายังไม่เข้าใจความหมายอย่างแท้จริง

คำว่า “เวลา” ที่ปรากฏในรายการคำศัพท์มี 2 คำ คำแรกเป็นคำที่ปรากฏในกลุ่มที่ 3 ทำหน้าที่เป็นคำสันธาน คำศัพท์นี้อยู่ในลำดับที่ 19 ของตาราง (ลำดับที่61 ของรายการคำศัพท์) ปรากฏจำนวน 167 ครั้ง ส่วนคำที่สองเป็นคำนาม (ลำดับที่ 110ของรายการคำศัพท์)ปรากฏจำนวน 86 ครั้ง เมื่อพิจารณาร่วมกับแบบสอบถามความเข้าใจความหมายพบว่า นักศึกษาทั้งหมดตอบว่าเข้าใจความหมายของทั้งสองคำนี้ แต่เมื่อพิจารณาว่านักศึกษาเข้าใจก่อนมาเรียนหรือเมื่อได้เรียนพบว่านักศึกษาที่ตอบว่าเข้าใจคำแรกก่อนมาเรียนมีร้อยละ 25 และเข้าใจคำที่สองก่อนมาเรียนร้อยละ 31.25 อย่างไรก็ตามเมื่อสอบทานกับความหมายที่นักศึกษาที่เขียนกำกับไว้พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่เขียนเฉพาะความหมายของ “เวลา” ที่เป็นคำนาม มีเพียงร้อยละ 25 เท่านั้นที่เขียนความหมายของ “เวลา” ที่เป็นคำสันธานด้วย จะเห็นได้ว่าคำที่ปรากฏมากเป็นคำที่นักศึกษาส่วนใหญ่ไม่ได้เขียนความหมาย ผู้วิจัยเห็นว่าเมื่อจัดทำเป็นพจนานุกรมควรบรรจุทั้งสองคำนี้และควรอธิบายความหมายและหน้าที่ของคำด้วยว่ามีความแตกต่างกันอย่างไร

ส่วนคำศัพท์อื่นๆ ที่อยู่ในกลุ่มที่ 3 นี้ ผู้วิจัยเห็นว่าไม่ใช่คำที่ปรากฏโดยบังเอิญหรือเกิดจากลีลาการใช้ภาษาเฉพาะบุคคล ดังนั้นหากจัดทำพจนานุกรมจึงควรเก็บไว้ด้วย ดังนั้นคำศัพท์ในกลุ่มที่

3 จำนวน 33 คำนั้นควรบรรจุในพจนานุกรมทั้งหมด และเพิ่มคำที่ใช้รูปคำเดียวกันแต่ทำหน้าที่ต่างกันอีก 2 คำคือคำว่า “ที่” และ “เวลา” ที่เป็นคำนาม

1.4 กลุ่มคำที่ปรากฏน้อย มี 112 คำ คำศัพท์กลุ่มนี้มีความถี่ในการปรากฏในช่วงเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 20-40 คำที่มีความถี่สูงสุดในกลุ่มนี้คือคำว่า “ผม” และ “ยัง” ปรากฏคำละ 127 ครั้ง ส่วนคำที่มีความถี่ต่ำที่สุดในกลุ่มคือคำว่า “ปัญหา” “เอง/ตัวเอง” “นาที” และ “ยาก” ปรากฏคำละ 48 ครั้ง คำที่อยู่ในกลุ่มที่ 4 นี้ได้แก่ผม (นาม) ยัง เลย (สิ้นเชิง) เงิน ใช้ บาง ชอบ ครอบครัว วันนี้ พี่ หมื่น อย่าง (ลักษณนาม) ประมาณ ด้วย (ร่วมกัน) บ้าง เป็นยังไง รียัง เพราะ (สัน) น้อง ร้อย เสร็จ แต่งงาน เข้าใจ พรุ่งนี้ เพื่อน เห็น กลุ่ม หรือ ก่อน สิบ อยู่ แล้ว(ก็) เวลา หนัง (ภาพยนตร์) เจ็ด จริง กว่า ครั้ง ใน ถุง นัด อย่าง (วิเศษณ์) ถูก(ถูกต้อง) จาน เขา (สรรพนาม) พ่อ ทำไม เพิ่ม ความ การบ้าน เล่น ให้ (หลังกริยา) ผม (สรรพนาม) แบบ ก็ได้ ก๋วยเตี๋ยว เท่าไหร่ สี่ เรียก น้ำ เยอะ ผู้หญิง ตอนนี้ หลาย ไข้ เลิก มือ อายุ เสียง แม่ค้า ดิชั้น (ดิฉัน) ชื่อ หก โอเค แม่ ขึ้น (หลังกริยา) คะ สั่ง ชาม น่าจะ ต่อไป หมู จำ เดียว ไทย ข้าง ทุ่ม(เวลา) สอบ ลูก บาท นี่ ของ(นาม) ยิ่ง เก่ง ผู้ชาย เกี๊ยว เจ็บ ปี ต้ม คอ ว่าง หนังสือ บท คนไทย เอาไว้ และ แสดง นั่ง ปัญหา เอง(ตัวเอง) นาที ยาก

1.5 กลุ่มคำที่ปรากฏน้อยที่สุด มี 844 คำ คำศัพท์กลุ่มนี้เป็นคำที่มีความถี่ในการปรากฏในช่วงเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 0-20 คำที่มีความถี่ต่ำสุดในกลุ่มนี้และเป็นคำที่มีความถี่ต่ำสุดในรายการคำศัพท์ปรากฏคำละ 2 ครั้งคำที่อยู่ในกลุ่มที่ 5 เช่นคำว่า ไข่ หัวใจ ช่างทำผม ไฟ ฟาร์ม ตัวแทน ข้าวผัด ดินสอ ซุปเปอร์มาร์เก็ต สีม่วง เป็นต้น

คำศัพท์ที่อยู่ในกลุ่มที่ 4 และ 5 หรือกลุ่มคำศัพท์ที่มีความถี่ในการปรากฏน้อยและน้อยที่สุดนี้ ผู้วิจัยเห็นว่าหากมีการจัดทำพจนานุกรมคำศัพท์พื้นฐานสำหรับนักศึกษาชาวจีน คำศัพท์สองกลุ่มนี้ที่ควรนำไปใส่รวมกับสามกลุ่มแรกก็คือ คำประเภทที่มีรูปคำเหมือนกันแต่ต่างความหมายหรือต่างหน้าที่ เช่น คำว่า “ผม” ที่ทำหน้าที่เป็นคำนามและสรรพนาม คำว่า “เลย” ที่ทำหน้าที่เป็นคำวิเศษณ์และคำสันธาน คำว่า “แล้ว” ที่ทำหน้าที่เป็นคำวิเศษณ์และคำสันธาน คำว่า “ดู” ที่ทำหน้าที่เป็นคำกริยาและคำหลังกริยา คำว่า “หน้า” ที่ทำหน้าที่เป็นคำบุพบทและคำนาม คำว่า “ใหม่” ที่ทำหน้าที่เป็นคำคุณศัพท์และคำวิเศษณ์ เป็นต้น เนื่องจากการเรียนรู้คำศัพท์เหล่านี้จะทำให้นักศึกษาเข้าใจความหมายในระดับประโยคและข้อความได้ดียิ่งขึ้น ส่วนคำศัพท์ที่เหลือผู้วิจัยเห็นว่าควรนำไปพิจารณาร่วมกับผลการวิจัยของวิชาพื้นฐานวิชาอื่นทั้งคณิตศาสตร์และสถิติในชีวิตประจำวัน วิทยาศาสตร์สุขภาพ และวิชาคุณภาพชีวิตแบบองค์รวม โดยพิจารณาว่าคำศัพท์ใดบ้างในกลุ่มนี้ที่มีความถี่ในการปรากฏมากอย่างมีนัยสำคัญ แล้วจึงบรรจุในพจนานุกรมต่อไป

2. การวิเคราะห์คำศัพท์โดยจำแนกตามชนิดของคำ

เมื่อได้คำศัพท์พื้นฐานจำนวน 1,033 คำจากการรวบรวมตามความถี่ในการปรากฏแล้ว ผู้วิจัยได้นำคำศัพท์ดังกล่าวมาวิเคราะห์ตามชนิดของคำผลการวิเคราะห์พบว่าจำแนกคำศัพท์ได้เป็น 11 ชนิด ได้แก่ คำนาม คำกริยา คำสรรพนาม คำคุณศัพท์ คำวิเศษณ์ คำบุพบท คำสันธาน คำบอกปริมาณ คำบอกอนุภาคคำเชื่อมอนุพากย์ และถ้อยคำ[5] ดังรายละเอียดในตารางต่อไปนี้

[5] ถ้อยคำ ในงานวิจัยนี้คือ กลุ่มคำ ที่ไม่ได้แยกให้อยู่ในระดับคำ สาเหตุที่ผู้วิจัยไม่แยกคำในกลุ่มคำดังกล่าวเนื่องจากมีความถี่ในการปรากฏสูง ดังนั้นเพื่อประโยชน์ในการเรียนรู้นักศึกษาจำเป็นต้องรู้จักทั้งกลุ่มคำ

ตารางที่ 4 ตารางแสดงคำศัพท์โดยจำแนกตามชนิดของคำ

ชนิดของคำ	จำนวนคำที่ปรากฏ	ค่าร้อยละ	ตัวอย่างคำ
1. คำนาม	499	48.3	คน อาจารย์ ข้าว คำ อัน อาหาร เงิน พี่ น้อง
2. คำกริยา	348	33.69	มี ไป ได้ ใช่ เป็น ทำ ดู มา(หลังกริยา)
3. คำวิเศษณ์	35	3.39	แล้ว (เสร็จ) เอง เรื่อยๆ บ่อยๆ สูงๆ
4. คำบอกปริมาณ	29	2.81	หนึ่ง สอง สาม อีก แต่ละ ทั้ง
5. ถ้อยคำ	25	2.42	เป็นยังไง ก็พอได้ พูดตามครู เอาใหม่ ไม่เป็นไร
6. คำบอกอนุภาค	24	2.32	มั้ย นะ ครับ อ้ะ เหรอ ค่ะ หน่อย อ๋อ สิ
7. คำบุพบท	21	2.03	กับ ของ ที่ กว่า ใน จาก หน้า หลัง ด้วย
8. คำสันธาน	20	1.94	ถ้า แต่ เวลา(เมื่อ) เพราะ หรือ ก่อน พอ...ก็
9. คำคุณศัพท์	16	1.55	นี้ เดียว อื่น เดิม ไหน สุดท้าย แรก ต่างๆ
10. คำสรรพนาม	13	1.26	เราอะไร ใคร คุณ บ้างเค้า(เขา) ผม นี่
11. คำเชื่อมอนุพากย์	3	0.29	ว่า ที่ อัน
รวม	**1033**	**100**	

จากตารางที่ 4 จะเห็นได้ว่าคำนามเป็นคำที่ปรากฏมากที่สุด จำนวน 499 คำ คิดเป็นร้อยละ 48.3 ของจำนวนคำทั้งหมด รองลงมาคือคำกริยาปรากฏทั้งสิ้น 348 คำ คิดเป็นร้อยละ 33.69 ซึ่งคำทั้งสองชนิดนี้มีจำนวนมากกว่าคำชนิดอื่นอย่างเห็นได้ชัด ส่วนคำที่ปรากฏน้อยที่สุดคือ คำเชื่อมอนุพากย์ มีทั้งสิ้น 3 คำ คิดเป็นร้อยละ 0.29

3. การวิเคราะห์คำศัพท์ตามการปรากฏในการเรียนการสอน

ผู้วิจัยนำคำในรายการคำศัพท์พื้นฐานจำนวน 1,033 คำ มาจำแนกตามการปรากฏในการเรียนการสอน เป็น 3 กลุ่ม คือ คำที่ใช้ในการเรียนการสอน คำที่อยู่เฉพาะในบทเรียน และคำที่ปรากฏทั้งในบทเรียนและการเรียนการสอน ดังรายละเอียดในตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ตารางแสดงคำศัพท์ตามการปรากฏในการเรียนการสอน

ประเภทของคำ	จำนวนคำ	ร้อยละ
คำที่ใช้ในกระบวนการเรียนการสอน	361	34.95
คำที่อยู่เฉพาะในบทเรียน	354	34.27
คำที่ปรากฏทั้งในบทเรียนและกระบวนการเรียนการสอน	318	30.78
รวม	**1,033**	**100**

จากตารางที่ 5 จะเห็นว่าการกระจายของคำศัพท์ทั้งสามกลุ่มไม่ต่างกันมากนัก โดยคำที่ปรากฏมากที่สุดคือ คำที่ใช้ในการเรียนการสอน จำนวน 361 คำ คิดเป็นร้อยละ 34.95 รองลงมาคือคำที่อยู่เฉพาะในบทเรียน จำนวน 354 คำ คิดเป็นร้อยละ 34.27 และคำที่ปรากฏทั้งในบทเรียนและการเรียนการสอน จำนวน 318 คำ คิดเป็นร้อยละ 30.78

อภิปรายผลการวิจัย

1. จากผลการวิจัยข้อแรกพบว่าสอดคล้องกับสมมุติฐานที่ตั้งไว้คือคำศัพท์ที่ใช้ในการเรียนการสอนประจำวันสามารถนำมาศึกษาวิเคราะห์และสังเคราะห์อย่างเป็นระบบให้เป็นรายการคำศัพท์พื้นฐาน 1,000 คำ ได้โดยคำศัพท์ที่ควรอยู่ในรายการคำศัพท์ของวิชานี้มีทั้งสิ้น 1,033 คำ แต่เมื่อนำมาจัดกลุ่มด้วยค่าเฉลี่ยความถี่สะสมผู้วิจัยเห็นว่าคำที่ปรากฏมากที่สุด ปรากฏมาก และปรากฏปานกลางมีรวมกันประมาณร้อยคำเท่านั้น ส่วนอีก 900 เป็นคำที่ปรากฏน้อยและน้อยที่สุด ดังนั้นเมื่อทำพจนานุกรมสำหรับนักศึกษาต่างชาติ คำศัพท์ที่ต้องอยู่ในพจนานุกรมนี้คือกลุ่มที่ 1 ถึง 3 ส่วนกลุ่มที่ปรากฏน้อยและน้อยที่สุดต้องนำไปพิจารณาร่วมกับผลการวิจัยเรื่องรายการคำศัพท์ของวิชาพื้นฐานอื่นด้วย กล่าวคือหากคำที่ปรากฏในกลุ่มน้อยและน้อยที่สุดของวิชานี้ปรากฏในกลุ่มมากที่สุดของวิชาอื่น เช่นวิชาวิทยาศาสตร์ ก็ควรจะบรรจุคำดังกล่าวไว้ในพจนานุกรมคำศัพท์พื้นฐานสำหรับนักศึกษาจีนด้วย

2. จากผลการวิจัยข้อที่ 2 ที่กล่าวถึงการวิเคราะห์คำตามชนิดของคำนั้น พบว่าคำที่ปรากฏมากที่สุดสองอันดับแรกคือคำนามและคำกริยา ซึ่งหากนำจำนวนคำนามและกริยามารวมกัน ปรากฏว่ามีมากถึงร้อยละ 81.99 สาเหตุที่คำทั้งสองชนิดนี้มีมากเนื่องจากเป็นคำบอกเนื้อความ (content word) ซึ่งเป็นคำที่สื่อความหมายที่เป็นใจความหลักของประโยค คำประเภทนี้ทำให้เนื้อหาเกิดความหลากหลาย จึงไม่ใช่เรื่องน่าแปลกใจที่ในสถานการณ์การสื่อสารจะพบคำประเภทนี้มากที่สุดอย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาชนิดของคำตามกลุ่มความถี่พบสิ่งที่น่าสนใจก็คือ ความถี่ของการปรากฏของคำศัพท์จะแปรผกผันกับจำนวนของคำนามและคำกริยา กล่าวคือกลุ่มคำศัพท์ที่มีความถี่น้อยจะปรากฏคำนามและคำกริยาเป็นจำนวนมาก และจำนวนคำสองชนิดนี้จะลดน้อยลงเรื่อยๆ เมื่อความถี่ในการปรากฏของคำศัพท์สูงขึ้น ดังรายละเอียดในตารางที่6

ตารางที่ 6 ตารางแสดงจำนวนคำนามและคำกริยาเมื่อจำแนกตามกลุ่มความถี่ด้วยค่าเปอร์เซ็นต์ไทล์

ชนิดของคำ / กลุ่มที่	จำนวนคำนามที่ปรากฏในแต่ละกลุ่มความถี่	ร้อยละของคำนามที่ปรากฏในแต่ละกลุ่มความถี่	จำนวนคำกริยาที่ปรากฏในแต่ละกลุ่มความถี่	ร้อยละของคำกริยาที่ปรากฏในแต่ละกลุ่มความถี่	รวมร้อยละคำนามและคำกริยาที่ปรากฏในแต่ละกลุ่มความถี่
1. กลุ่มคำที่มีความถี่มากที่สุด(9 คำ)	1	11.11	2	22.22	33.33
2. กลุ่มคำที่มีความถี่มาก (33 คำ)	2	6.06	16	48.48	54.54
3. กลุ่มคำที่มีความถี่ปานกลาง(35 คำ)	4	11.43	14	40	51.43
4. กลุ่มคำที่มีความถี่น้อย (112 คำ)	47	41.96	26	23.21	65.17
5. กลุ่มคำที่มีความถี่น้อยที่สุด (844 คำ)	445	52.73	290	34.36	87.09
รวม	**499**		**348**		

จากตารางที่ 6 จะเห็นได้ว่า คำนามและคำกริยามีจำนวนน้อยลงเรื่อยๆ เมื่อคำศัพท์มีความถี่ในการปรากฏสูงขึ้น อาจกล่าวได้ว่าคำที่ใช้บอกเนื้อความแม้จะมีจำนวนคำมากเมื่อเทียบกับคำชนิดอื่น แต่มีคำที่มีความถี่ในการปรากฏสูงจำนวนน้อย ในขณะที่เมื่อพิจารณาคำเชื่อมอนุพากย์ซึ่งเป็นคำที่มีจำนวนน้อยที่สุดคือ 3 คำ กลับพบว่ามีจำนวนถึง 2 คำที่อยู่ในกลุ่มคำศัพท์ที่มีความถี่มาก ผลการวิจัยข้อนี้สอดคล้องกับที่ ประพิณ มโนมัยวิบูลย์ (2545) ได้กล่าวถึงคำที่ใช้ในภาษาจีนไว้ว่า คำไม่แท้[6] เช่น คำอุปสรรคปัจจัยต่างๆ คำลงท้าย และคำช่วยบอกกาละ เป็นต้น เป็นคำกลุ่มที่มีจำนวนน้อย แต่ปรากฏการใช้สูงมาก ส่วนกลุ่มคำที่มีเป็นจำนวนมากแต่ปรากฏการใช้ต่ำคือคำแท้

นอกจากนี้เมื่อพิจารณาคำศัพท์ที่ปรากฏในสองกลุ่มแรก จำนวน 42 คำ ได้แก่ มั้ย ไม่ มี นะ นี้ คน ไป ครับ แล้ว (เสร็จ)ได้ ใช่ เป็น กัน ว่า (คำเชื่อมอนุพากย์) เรา ก็ จะ อะไร ดี พูด หนึ่งทำ ดู มาก ถ้า กิน อาจารย์ เขียน อ่าน อะ/อ้ะ ใส่ ให้ ต้อง กลับ มา (หลังคำกริยา) แต่ ของ (บุพบท) เหรอ บอก ข้าว คำ ใครจะเห็นได้ว่าคำส่วนใหญ่เป็นคำไวยากรณ์ (function word) เช่นคำว่า มั้ย ไม่ นะ นี้ ครับ แล้ว ได้ ใช่ ส่วนคำบอกเนื้อความ (content word) มีเพียง 17 คำ คือ คน ไป มี เป็น พูด ทำ กิน อาจารย์ เขียน อ่าน ใส่ กลับ บอก ข้าว คำ เมื่อจำนวนความถี่ในการปรากฏเป็นสิ่งที่แสดงว่าคำศัพท์ที่อยู่ในกลุ่มความถี่มากเป็นคำศัพท์ที่นักศึกษาจำเป็นต้องเข้าใจ นั่นหมายความว่าคำศัพท์ที่จำเป็นในการสื่อสารอย่างมากไม่ใช่คำนามและคำกริยา แต่เป็นคำไวยากรณ์ (function word)

อย่างไรก็ตามแม้ว่าคำไวยากรณ์จะเป็นคำประเภทที่จำเป็นต่อการสื่อสารอย่างมาก แต่เมื่อพิจารณาความเข้าใจความหมายจะเห็นว่า นักศึกษาส่วนใหญ่กลับไม่เข้าใจความหมายหรือไม่ได้นึกถึงคำเหล่านี้ ดังจะเห็นได้จากเมื่อให้นักศึกษาเขียนความหมายของคำที่มีรูปเขียนเหมือนกัน เช่น คำว่า “ว่า” นักศึกษาส่วนใหญ่จะเขียนเฉพาะคำกริยา มีเพียงส่วนน้อยเท่านั้นที่นึกถึง “ว่า” ที่เป็นคำเชื่อมอนุพากย์ด้วย ผู้วิจัยเห็นว่าพจนานุกรมที่เหมาะสำหรับนักศึกษาชาวจีนและนักศึกษาต่างชาติไม่ควรระบุเพียงชนิดของคำเท่านั้น แต่ควรมีคำอธิบายและตัวอย่างการใช้คำแต่ละชนิดด้วย

3. จากผลการวิจัยข้อที่ 3 เมื่อวิเคราะห์คำตามบริบทการใช้ภาษาพบว่าคำที่ใช้ในการเรียนการสอนปรากฏมากที่สุด ซึ่งตรงกับสมมุติฐานที่ตั้งไว้ว่าคำศัพท์ที่พบในการเรียนการสอนประจำวัน 1,000 คำนั้นจะเป็นคำศัพท์ที่ใช้ในการเรียนการสอนมากกว่าศัพท์ในบทเรียน เนื่องจากสถานการณ์การสื่อสารในชั้นเรียนย่อมต้องใช้คำที่ใช้ในการพูดอธิบายบทเรียนซึ่งประกอบด้วยคำเชื่อมโยงความระดับต่างๆ อย่างไรก็ดีแม้ว่าผลการวิจัยข้อนี้จะสอดคล้องกับสมมุติฐาน แต่เมื่อพิจารณาจากค่าสถิติจะเห็นว่าแทบไม่แตกต่างกัน สาเหตุที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะคำไวยากรณ์แม้ว่าจะปรากฏความถี่ในการใช้มากแต่คำในกลุ่มนี้มีใช้ไม่หลากหลาย นอกจากนี้จากผลการวิจัยจะเห็นว่ามีคำศัพท์ที่ปรากฏร่วมทั้งในบทเรียนและการเรียนการสอนจำนวนมาก ผู้วิจัยเห็นว่าสาเหตุมาจากวิชาที่ใช้ในการเก็บข้อมูลกล่าวคืองานวิจัยนี้เก็บข้อมูลจากวิชาที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการใช้ภาษาในชีวิตประจำวัน ไม่มีคำศัพท์เฉพาะที่ใช้ในศาสตร์ต่างๆ ดังนั้นคำศัพท์ในบทเรียนกับคำศัพท์ที่ใช้ในการเรียนการสอนส่วนใหญ่จึงเป็นชุดคำศัพท์เดียวกัน

---

[6] “คำไม่แท้” และ“คำแท้” ในหนังสือไวยากรณ์จีนของ ประพิณ มโนมัยวิบูลย์ คือคำประเภทเดียวกับคำบอกเนื้อความและคำไวยากรณ์ที่ใช้ในงานวิจัยนี้

จากการศึกษารายการคำศัพท์ครั้งนี้ ผู้วิจัยเห็นว่าพจนานุกรมที่เหมาะสำหรับนักศึกษาชาวจีนหรือนักศึกษาชาวต่างชาติ ไม่ควรเป็นการรวบรวมคำศัพท์อย่างครอบคลุมทั้งภาษาเหมือนพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน เพราะมีคำจำนวนมากที่นักศึกษาไม่จำเป็นต้องใช้และไม่มีโอกาสได้ใช้ และก็ไม่ควรทำเหมือนหนังสือรวบรวมคำศัพท์สำหรับเด็ก ที่แยกคำออกเป็นหมวดต่างๆ เช่น หมวดร่างกาย หมวดสัตว์ เป็นต้น เพราะการเรียนรู้คำนามหรือคำกริยาเป็นจำนวนมากไม่ได้มีความหมายว่านักศึกษาจะสามารถสื่อสารได้ เพราะเมื่อพิจารณาคำที่ใช้ในการสื่อสารจะเห็นว่าประกอบไปด้วยคำเชื่อมโยงเนื้อความจำนวนมากทั้งคำเชื่อมในระดับคำ ระดับประโยค และระดับข้อความ ซึ่งคำเชื่อมเหล่านี้จะมีความหมายก็ต่อเมื่อประกอบกับบริบททางภาษาที่แวดล้อม พจนานุกรมที่เหมาะสำหรับนักศึกษาจึงควรเป็นพจนานุกรมที่รวบรวมคำศัพท์ที่เกิดจากสถานการณ์การใช้ภาษาจริง โดยคำศัพท์เหล่านี้นอกจากจะต้องอธิบายความหมายให้ชัดเจนแล้วยังต้องอธิบายหน้าที่ทางไวยากรณ์ของคำ ตลอดจนยกตัวอย่างการใช้คำด้วย

ข้อเสนอแนะ

1. จากการวิจัยพบว่ามีคำหลังกริยาอยู่ในรายการคำศัพท์จำนวนมาก เช่น “ไป” “มา” “หลัง” “ขึ้น” และ “ลง” เป็นต้น คำหลังกริยานี้เป็นคำที่มีใช้ในภาษาจีนที่ทำหน้าที่เป็นบทเสริม (补语) ผู้วิจัยเห็นว่านักศึกษาน่าจะสามารถเข้าใจความหมายของคำชนิดนี้ได้ง่ายหากเปรียบเทียบกับภาษาแม่ของตน อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาจากแบบสอบถามความเข้าใจความหมายพบว่านักศึกษาส่วนใหญ่ไม่ได้เขียนความหมายกำกับไว้ ดังนั้นจึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจว่าแท้จริงแล้วสาเหตุที่นักศึกษาไม่เขียนความหมายเป็นเพราะไม่เข้าใจความหมาย ไม่ได้นึกถึงคำชนิดนี้ หรือแท้จริงแล้วนักศึกษาเข้าใจแต่ไม่สามารถเขียนความหมายได้เพราะในแบบสอบถามไม่มีตัวอย่างประโยคและบริบททางภาษาประกอบ และหากนักศึกษาเข้าใจ นักศึกษาเข้าใจคำหลังกริยาเหล่านี้ได้อย่างไรและเข้าใจในความหมายใดบ้าง

2. คำว่า “นะ” เป็นคำที่น่าสนใจอย่างยิ่งเนื่องจากเป็นคำที่สื่อได้หลายความหมายขึ้นอยู่กับบริบทการสื่อสาร แม้ว่าในภาษาจีนจะมีคำลักษณะเดียวกันแต่จากการสอบทานความเข้าใจความหมายพบว่าคำศัพท์นี้เป็นคำที่นักศึกษาจีนเขียนเฉพาะหน้าที่ของคำคือคำเสริมน้ำเสียงเท่านั้น แต่ไม่สามารถอธิบายความหมายได้ ดังนั้นหากมีการวิเคราะห์ความหมายของคำนี้ที่ปรากฏในบริบทต่างๆ รวมทั้งเปรียบเทียบความเข้าใจความหมายของนักศึกษาไทยและนักศึกษาจีนก็จะเป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอนภาษาไทยให้แก่นักศึกษาชาวต่างชาติได้

เอกสารอ้างอิง

น้ำทิพย์ภิงคารวัฒน์. (2551). *การเปลี่ยนแปลงของภาษาอังกฤษผ่านกาลเวลา*(พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: ภาควิชาภาษาอังกฤษ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประพิณ มโนมัยวิบูลย์.(2545). *ไวยากรณ์จีนกลาง* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วิจินตน์ ภาณุพงศ์. (2552) *บรรทัดฐานภาษาไทย เล่ม 3: ชนิดของคำ วลี ประโยค และสัมพันธสาร.* กรุงเทพฯ:สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สถาบันภาษาไทย กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ.

อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2553). *ชนิดของคำในภาษาไทย: การวิเคราะห์ทางวากยสัมพันธ์.* กรุงเทพฯ: โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Kirkness, A. (2011). *Lexicography.* In Long H. M. and Doughty J. C. Eds, The handbook of language teaching (pp.54-80). West Susses, UK: Wiley - Blackwell.

Long, M. H. (2011). *Methodological principles for language teaching.* In Long H. M. and Doughty J. C. Eds, The handbook of language teaching (pp. 54-80). West Susses, UK: Wiley - Blackwell.

รายการคำศัพท์พื้นฐาน 1,000 คำ ในการเรียนการสอนรายวิชา วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเพื่อคุณภาพชีวิตและสังคม (SC 103) สำหรับนักศึกษาชาวจีนที่ใช้ภาษาไทยเป็นภาษาที่สองของมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

List of 1,000 Basic Words in Science and Technology for Quality of Life and Society (SC 103) for Chinese Students Using Thai as a Second Language of Dhurakij Pundit University

พิชญ์นาฏ สุทธิสมณ์*
Pitchanart Suthisom*

* อาจารย์ประจำ กลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ประยุกต์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์
* Lecturer, Science Section, Faculty of Applied Science, Dhurakij Pundit University
* Email: pitchanart.sut@dpu.ac.th

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อวิเคราะห์และสร้างคำศัพท์พื้นฐาน 1,000 คำ ที่ใช้ในการเรียนการสอนรายวิชา วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเพื่อคุณภาพชีวิตและสังคม (SC 103) สำหรับนักศึกษาชาวจีนที่ใช้ภาษาไทยเป็นภาษา ที่สองของมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักศึกษาชาวจีนทั้งหมดที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเพื่อคุณภาพชีวิตและสังคม (SC 103) ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2556 จำนวน 13 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือแบบสอบถามความเข้าใจคำศัพท์ภาษาไทย ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของนักศึกษา ตอนที่ 2 ความเข้าใจคำศัพท์ภาษาไทยของนักศึกษา ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับคำศัพท์ ที่นักศึกษาเห็นว่าควรทราบเพิ่มเติม รายการคำศัพท์ที่คัดเลือกได้จำนวน 1,000 คำ จะนำมาวิเคราะห์จัดกลุ่มตามความสัมพันธ์ระหว่างความถี่ของคำศัพท์ที่ปรากฏกับจำนวนนักศึกษาที่ไม่เข้าใจคำศัพท์แต่ละคำ

ผลการวิจัยพบว่า รายการคำศัพท์ที่ได้มีจำนวนทั้งสิ้น 1,013 คำ สามารถแบ่งออกได้เป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ 1 กลุ่มคำศัพท์ที่ปรากฏใช้มากและนักศึกษาส่วนใหญ่เข้าใจ มีจำนวน 16 คำ คิดเป็นร้อยละ 1.58 ในจำนวนนี้เป็นคำศัพท์ทั่วไปทั้งหมด กลุ่มที่ 2 กลุ่มคำศัพท์ที่ปรากฏใช้มาก แต่นักศึกษาส่วนใหญ่ไม่เข้าใจ มีจำนวน 69 คำ คิดเป็นร้อยละ 6.82 แบ่งออกเป็นคำศัพท์เฉพาะ 3 คำ คำศัพท์ทั่วไป 66 คำ และกลุ่ม 3 กลุ่มคำศัพท์ที่ปรากฏใช้น้อยและนักศึกษาส่วนใหญ่ไม่เข้าใจ มีจำนวน 928 คำ คิดเป็นร้อยละ 91.60 แบ่งออกเป็นคำศัพท์เฉพาะ 270 คำ คำศัพท์ทั่วไป 658 คำ

คำสำคัญ: นักศึกษาชาวจีน คำศัพท์พื้นฐานสำหรับนักศึกษาชาวจีน

Abstract

This research aims to analyze and establish a list of 1,000 basic Thai words used in Science and Technology for Quality of Life and Society Course (SC 103) taught to Chinese students of Dhurakij Pundit University who used Thai as a second language.

The samples used for this study were 13 Chinese students who enrolled in Science and Technology for Quality of Life and Society Course (SC 103) in the first semester of 2013 academic year and understood Thai to some extent. The instrument used to carry out the data collection was a set of questionnaire. The questionnaire was divided into three parts. Part 1 dealt with personal information of the respondent. Part 2 dealt with the respondent's understanding of basic Thai words. Part 3 dealt with the recommendations of the respondent needing increasing the necessary Thai words that they should know. There were 1,000 basic Thai words that were selected and analyzed by using cluster analysis to investigate the relationship between the frequently occurring of Thai words and the number of students who did not understand.

The results of this study were found that the total 1,013 basic Thai words could be included in three groups. Group 1 had 16 words that most frequently occurred and most students could understand (1.58%). The total number of them was general word. Group 2 had 69 words that most frequently occurred but most students could not understand (6.8%). They were 3 technical words and 66 general words. Group 3 had 928 words that rarely frequently occurred and most students could not understand (91.60%). They were 270 technical words and 658 general words.

Keywords: Chinese Students, Basic Thai Words for Chinese Students

บทนำ

การเรียนการสอนวิทยาศาสตร์พื้นฐานของมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ในรายวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเพื่อคุณภาพชีวิตและสังคม (SC 103) มุ่งเน้นให้นักศึกษาได้เรียนรู้เกี่ยวกับความรู้ใหม่ๆ ทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เพื่อให้นักศึกษาสามารถนำไปปรับใช้ในการดำรงชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม และสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ร่วมกับสาขาวิชาชีพเพื่อพัฒนาสังคมต่อไปในอนาคต โดยการเรียนการสอนในรายวิชานี้นอกจาก จะเปิดสอนให้แก่นักศึกษาชาวไทยแล้ว ยังเปิดสอนให้แก่นักศึกษาชาวจีนคณะบริหารธุรกิจ และคณะการท่องเที่ยวและการโรงแรมอีกด้วย ซึ่งผู้วิจัยในฐานะผู้สอนรายวิชานี้พบว่า นักศึกษาทั้งชาวไทยและชาวจีนแต่ละคนมีพื้นฐานความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่ไม่เท่ากัน การศึกษาทางด้านดังกล่าวจะมีนิยามหรือคำศัพท์เฉพาะเป็นจำนวนมาก ส่งผลให้นักศึกษาที่มีพื้นฐานความรู้น้อยเกิดความไม่เข้าใจจนเป็นสาเหตุให้ติดตามเนื้อหาการเรียนได้ไม่ทัน ซึ่งผู้วิจัยต้องพยายามปรับการเรียนการสอนให้มีความเหมาะสมในแต่ละกลุ่มเรียน นอกจากนี้ผู้วิจัยพบประเด็นปัญหาของนักศึกษาชาวจีนที่แตกต่างจากนักศึกษาชาวไทยคือ นักศึกษาชาวจีนบางคนไม่สามารถทำความเข้าใจและบอกความหมายของคำภาษาไทยบางคำได้ น้อยคนนักที่จะรู้และเข้าใจภาษาไทยได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้อาจเพราะทักษะทางด้านภาษาไทยของแต่ละคนต่างกัน ทำให้ไม่สามารถฟังหรือพูดสื่อสารได้แม้แต่คำที่ใช้ในชีวิตประจำวัน จึงเป็นอุปสรรคในการเรียนการสอน ซึ่งนับเป็นเรื่องยากที่จะอธิบายนิยามหรือคำศัพท์เฉพาะทางด้านวิทยาศาสตร์ และอีกหนึ่งปัญหาที่พบคือ ลักษณะของภาษาไทยมีคำที่แตกต่างกันแต่สามารถสื่อความหมายอย่างเดียวกันได้ ซึ่งจะเลือกใช้คำในบริบทที่ต่างกัน เช่น ในเรื่ององค์ประกอบของระบบนิเวศ ผู้ผลิตคือผู้ที่สามารถสังเคราะห์แสงได้ ซึ่งได้แก่ พืชสีเขียว แต่นักศึกษาชาวจีนจะไม่เข้าใจคำว่า “พืช” หรือคำว่า “ต้นไม้” ผู้วิจัยจึงต้องพยายามหาคำอื่นเพื่อมาอธิบาย ซึ่งต้องพูดว่า “ต้นมะม่วง” นักศึกษาจึงจะเข้าใจ หรือในเรื่องพลังงาน มูลสัตว์สามารถนำมาเป็นแหล่งพลังงานได้ แต่นักศึกษาชาวจีนจะไม่เข้าใจคำว่า “มูล” หรือคำว่า “อุจจาระ” ผู้วิจัยจึงต้องพยายามหาคำอื่นเพื่อมาอธิบาย ซึ่งต้องพูดว่า “ขี้” นักศึกษาจึงจะเข้าใจ ดังนั้นอุปสรรคทางภาษาดังกล่าวจึงอาจมาจากทั้งคำศัพท์ทั่วไปง่ายๆ หรือคำศัพท์เฉพาะ ซึ่งผู้วิจัยไม่สามารถรู้ได้เลยว่าคำใดเป็นคำที่ใช้แล้วเข้าใจง่าย และคำใดเป็นคำที่ใช้แล้วเข้าใจยาก ซึ่งหากนักศึกษาสามารถเข้าใจคำศัพท์ทั่วไปง่ายๆ ได้อย่างกระจ่างแจ้งล่วงหน้าแล้ว ก็จะทำให้เข้าใจเนื้อหาการเรียนการสอนได้โดย ใช้เวลาไม่นาน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาวิเคราะห์และรวบรวมคำศัพท์ที่ปรากฏใช้จริงจากคำพูดของผู้วิจัยที่ใช้อธิบายในการเรียน การสอนรายวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเพื่อคุณภาพชีวิตและสังคม (SC 103) สำหรับนักศึกษาชาวจีนของมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ ที่ใช้ภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง

2. เพื่อสร้างรายการคำศัพท์พื้นฐาน 1,000 คำ ที่ได้จากการเรียนการสอนรายวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเพื่อคุณภาพชีวิตและสังคม (SC 103) สำหรับนักศึกษาชาวจีนของมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ ที่ใช้ภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง

แนวคิดและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

หวง จิ้นเอี๋ยน (อ้างถึงใน ชาลี ศรีพุทธาธรรม, 2548) ได้กล่าวถึงปัญหาของการใช้ภาษาไทยของผู้เรียนชาวจีนในประเทศจีนไว้ว่า ภาษาไทยแม้ว่าจะเป็นภาษาที่อยู่ในตระกูลเดียวกันกับภาษาจีน และโครงสร้างประโยคของทั้งสองภาษามีที่คล้ายคลึงกันมาก แต่ศิลปวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมและประเพณี วิถีชีวิต ตลอดจนค่านิยมของทั้งสองประเทศแตกต่างกัน การแสดงออกซึ่งภาษาจึงไม่เหมือนกัน การสอนภาษาไทยในประเทศจีนซึ่งมีหลักสูตรเพียง 4 ปี จึงไม่สามารถนำผู้เรียนให้เข้าถึงอรรถรสของภาษาไทยได้ ซึ่งสอดคล้องกับ สุรีย์วรรณ เสถียรสุคนธ์ (2552) ที่ได้ศึกษาวิจัยพบปัญหาสำคัญในการเรียนภาษาไทยของผู้เรียนชาวจีนคือ ผู้เรียนมีพื้นความรู้ภาษาไทยแตกต่างกัน และบางส่วนมีปัญหาการปรับตัวให้เข้ากับสังคมไทย ตัวอย่างปัญหาในการเขียนภาษาไทยของนักศึกษาชาวจีนที่เรียนวิชาพัฒนาการเขียนในงานวิจัยของ สุรีย์วรรณ เสถียรสุคนธ์ (2553) เช่น นักศึกษามีการสะกดคำผิด ใช้คำผิดความหมาย ใช้คำผิดระดับ และมีการใช้คำเชื่อม คำกริยาช่วย และคำขยายผิด เป็นต้น งานวิจัยของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ในการจัดตั้งศูนย์ศึกษาภาษาและวัฒนธรรมไทยในประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนตอนใต้ (ศูนย์การศึกษาภาษาและวัฒนธรรมไทยในประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนตอนใต้ ตามนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาเป็นการลงนามความร่วมมือ (MOU) ระหว่างมหาวิทยาลัย Yunnan Normal และมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เมื่อเดือนพฤศจิกายน 2552 และมีพิธีเปิดศูนย์การศึกษาภาษาและวัฒนธรรมไทยที่มหาวิทยาลัย Yunnan Normal มณฑลยูนนาน ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนตอนใต้ เมื่อวันที่ 29 มกราคม 2553) ที่ได้สัมภาษณ์และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างคณะผู้ศึกษากับผู้บริหาร และคณาจารย์ที่รับผิดชอบหลักสูตรการเรียนการสอนร่วมกับสถาบันอุดมศึกษาของจีน สะท้อนให้เห็นภาพรวมของปัญหาการให้บริการการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาไทยในจีนไว้หลายประการ หนึ่งในนั้นได้รวมถึงเรื่องนักศึกษาจีนส่วนใหญ่ไม่มีทักษะการใช้ภาษาไทยเพียงพอที่จะใช้ศึกษาในระดับอุดมศึกษา แม้ว่านักศึกษาจีนจะต้องเรียนภาษาไทยเป็นเวลาถึง 2 ปี ก่อนที่จะเข้ามาศึกษาต่อในสถาบันอุดมศึกษาของไทย (สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ม.ป.ป.)

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับแนวทางในการพัฒนาการเรียนภาษาไทยของนักศึกษาชาวจีนมีผู้ศึกษาไว้หลายแนวทาง เช่น เมื่อนักศึกษาจีนมาเรียนที่ประเทศไทยต้องปรับตัวในด้านภูมิอากาศ สังคม การเมือง กฎหมาย กฎระเบียบ สถานภาพทางเศรษฐกิจ ศาสนา ประเพณี วัฒนธรรมไทย และชีวิตความเป็นอยู่ของคนไทยมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะภาษาไทย (เหวย ซีน, 2553) พัฒนาบทเรียนเสริมทักษะการพูดคำไทยที่ใช้ในชีวิตประจำวันด้วยเทคนิคท่องจำคำสัมผัสสำหรับชาวต่างชาติที่พูดภาษาจีนเป็นภาษาแม่ (ชาลี ศรีพุทธาธรรม, 2548) ศึกษาเปรียบเทียบ บทขยายแสดงเวลาและสถานที่ระหว่างภาษาจีนกับภาษาไทยเพื่อการสอนภาษาไทยสำหรับนักศึกษาจีน (จาง จวิน, 2553) พัฒนารูปแบบการสอนการออกเสียงภาษาไทยโดยใช้สัทอักษรและปฏิสัมพันธ์สำหรับนักศึกษาจีน (ลู่ เซิน, 2555) ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อผลการเรียนรู้ของนักศึกษาจีนที่ศึกษาในหลักสูตรที่ใช้ภาษาไทย (กษมาวรรณ ป้อมเมือง, 2553) และอีกแนวทางหนึ่งที่นักศึกษาชาวจีนจะสามารถทำได้โดยตรงคือใช้พจนานุกรมไทย-จีน ที่วางขายทั่วไปในร้านหนังสือ เป็นเครื่องมือในการเรียนการสอนแบบ Self-Teaching เนื่องจากพจนานุกรมถือเป็นเครื่องมือที่ช่วยในการเรียนการสอน (Didactic Book) โดยจะสอนผู้อ่านผ่านคำศัพท์ให้รู้เรื่องราวต่างๆ เกี่ยวกับภาษาและโลก (พรพิมล ผลินกูล และกนกอร ตระกูลทวีคูณ, 2555, น. 34) แต่พบว่าพจนานุกรมไทย-จีนทั่วไปไม่สอดคล้องกับ

การแก้ปัญหาในประเด็นดังกล่าว เนื่องจากมีคำเป็นจำนวนมากเกินกว่าความจำเป็นพื้นฐานในการเรียนรู้ พจนานุกรมอาจมีหลายรุ่นหลายฉบับสำหรับการใช้งานที่แตกต่างกัน พจนานุกรมที่ดีจะมีรายการคำที่มาจากการศึกษาวิจัยเพื่อให้ตรงกับความต้องการของผู้ใช้มากที่สุด เช่น พจนานุกรม Collins New Student's Dictionary ใช้ฐานข้อมูลภาษาอังกฤษ ร่วมสมัยในคลังภาษาอังกฤษ (The Bank of English) ซึ่งนำมาวิเคราะห์ความถี่ในการใช้จริงทั้งในภาษาพูดและภาษาเขียนเพื่อให้ได้ข้อสรุปว่า "เป็นคำที่นักเรียนจำเป็นจะต้องรู้" (กุสุมา รักษมณี, 2544) ดังนั้นหากมีการรวบรวมคำ ที่ใช้บ่อยหรือคำสำคัญ เพื่อให้นักศึกษาชาวจีนสามารถเตรียมความพร้อมล่วงหน้าก่อนเข้าเรียน จะช่วยลดความกังวลทางด้านภาษา ลดเวลาในการทำความเข้าใจ อีกทั้งยังเพิ่มบรรยากาศและประสิทธิภาพในการเรียนการสอน ให้ดียิ่งขึ้น

จากที่กล่าวมาข้างต้นจึงเป็นแนวคิดให้เกิดงานวิจัยชิ้นนี้ โดยมุ่งบูรณาการศาสตร์การสอนภาษากับการสอนวิทยาศาสตร์ เพื่อประเมินความต้องการจำเป็น (Needs Assessment) ในการเรียนรู้คำศัพท์พื้นฐานของนักศึกษา ชาวจีนด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์ (Empirical Evidence) โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (Student-Centered) นำไปสู่การแก้ปัญหาและ/หรือพัฒนาประสิทธิภาพการเรียนของผู้เรียนที่ใช้ภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง (Teaching Students Using Thai as a Second Language) ผู้วิจัยจะทำการคัดแยกและจัดลำดับความสำคัญให้แก่คำภาษาไทยตามความต้องการและความจำเป็นของนักศึกษาชาวจีนในแนวทางเดียวกับ รุ่งฤดี แผลงศร (2553) ที่มีการวิเคราะห์และกำหนดคำศัพท์พื้นฐานภาษาไทยสำหรับการเรียนการสอนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศระดับต้น โดยนำเอาหลักการสร้างพจนานุกรม (พรพิมล ผลินกูล และกนกอร ตระกูลทวีคูณ, 2555, น.123-130) บางขั้นตอนมาปรับใช้ ในการศึกษาวิเคราะห์และรวบรวมคำศัพท์ที่ปรากฏใช้จริงในการเรียนการสอนรายวิชา วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเพื่อคุณภาพชีวิตและสังคม (SC 103) สำหรับนักศึกษาชาวจีนของมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ ที่ใช้ภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง เพื่อสร้างรายการคำศัพท์พื้นฐาน 1,000 คำ นำมาเป็นเครื่องมือที่ช่วยในการเรียนการสอน (Didactic Book) และแก้ปัญหาให้นักศึกษาชาวจีนซึ่งต้องเรียนรู้คำไทยที่จำเป็นสำหรับการเรียนในเวลาอันจำกัด

เครื่องมือการวิจัย

แบบสอบถามความเข้าใจคำศัพท์ภาษาไทยของนักศึกษาชาวจีนที่เรียนรายวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเพื่อคุณภาพชีวิตและสังคม (SC 103) ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2556 หลักสูตร 2+2 ซึ่งมีรายละเอียดเกี่ยวกับ ข้อมูลทั่วไป ระดับความเข้าใจคำศัพท์ภาษาไทยของนักศึกษาชาวจีน และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับคำศัพท์ที่นักศึกษาเห็นว่าควรทราบเพิ่มเติม แล้วนำมาวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างความถี่ของคำศัพท์ที่ปรากฏกับจำนวนนักศึกษาที่ไม่เข้าใจคำศัพท์แต่ละคำโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์จัดกลุ่ม (Cluster Analysis)

วิธีการดำเนินงานวิจัย

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

1) รวบรวมไฟล์เสียงจากการเรียนการสอนรายวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเพื่อคุณภาพชีวิตและสังคม (SC 103) สำหรับนักศึกษาชาวจีน ที่เปิดสอนในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2555 หลักสูตร 2+2

2) ถอดเสียงทั้งหมดที่ได้จากไฟล์เสียง โดยพิจารณาคำที่ผู้สอนใช้ในการจัดการเรียนการสอนทั้งหมด และพิมพ์เป็นไฟล์เอกสารเวิร์ด (Word Document)

3) นำไฟล์เอกสารเวิร์ด (Word Document) ที่ได้จากข้อ 2 มาสร้างคลังข้อมูลคำ (Words Corpus) สำหรับนำไปวิเคราะห์ความถี่ที่ปรากฏของแต่ละคำ

4) ใช้โปรแกรม Thai Concordance Version 1.25 (Win9x) ของภาควิชาภาษาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย วิเคราะห์ความถี่ที่ปรากฏของคำศัพท์ทั้งหมด เพื่อคัดเลือกคำศัพท์ที่มีความถี่ที่ปรากฏใช้มากตามลำดับ 1,000 คำ พร้อมทั้งจำแนกประเภทของคำศัพท์ออกเป็น 2 กลุ่ม คือ คำศัพท์ทั่วไป และคำศัพท์เฉพาะ

5) นำคำศัพท์ 1,000 คำ ที่ได้จากข้อ 4 มาสร้างแบบสอบถามความเข้าใจคำศัพท์ภาษาไทยของนักศึกษา ชาวจีน มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ ที่เรียนรายวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเพื่อคุณภาพชีวิตและสังคม (SC 103)

6) เก็บข้อมูลแบบสอบถามความเข้าใจคำศัพท์ภาษาไทยจากนักศึกษาชาวจีนที่เรียนรายวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเพื่อคุณภาพชีวิตและสังคม (SC 103) ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2556 หลักสูตร 2+2 ทั้งหมด รวม 13 คน เนื่องจากจำนวนนักศึกษาจีนที่ลงทะเบียนเรียนมีจำนวนเพียง 13 คน ซึ่งเป็นข้อจำกัดในการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างความถี่ของคำศัพท์ที่ปรากฏกับจำนวนนักศึกษาที่ไม่เข้าใจคำศัพท์แต่ละคำ โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์จัดกลุ่ม (Cluster Analysis) ซึ่งเป็นเทคนิคที่ใช้จำแนกหรือแบ่ง Case หรือแบ่งตัวแปรออกเป็นกลุ่มย่อยๆ ตั้งแต่ 2 กลุ่มขึ้นไป Case ที่อยู่ในกลุ่มเดียวกันจะมีลักษณะที่เหมือนกันหรือคล้ายกัน ส่วน Case ที่อยู่ต่างกลุ่มกันจะมีลักษณะที่แตกต่างกัน

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องรายการคำศัพท์พื้นฐาน 1,000 คำ ในการเรียนการสอนรายวิชา วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเพื่อคุณภาพชีวิตและสังคม (SC 103) สำหรับนักศึกษาชาวจีนที่ใช้ภาษาไทยเป็นภาษาที่สองของมหาวิทยาลัย ธุรกิจบัณฑิตย์ สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย 2 ประการดังต่อไปนี้

1. คำศัพท์ที่วิเคราะห์และรวบรวมได้จากคำที่ปรากฏใช้จริงจากคำพูดของผู้วิจัยที่ใช้อธิบายในการเรียน การสอนรายวิชา วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเพื่อคุณภาพชีวิตและสังคม (SC 103) สำหรับนักศึกษาชาวจีนของมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ ที่ใช้ภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง มีจำนวนทั้งสิ้น 2,043 คำ

2. รายการคำศัพท์พื้นฐานที่ผู้เรียนชาวจีนควรทราบมีจำนวนทั้งสิ้น 1,013 คำ แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ 1 กลุ่มคำศัพท์ที่ปรากฏใช้มากและนักศึกษาส่วนใหญ่เข้าใจ มีจำนวน 16 คำ คิดเป็นร้อยละ 1.58 ในจำนวนนี้เป็นคำศัพท์ทั่วไปทั้งหมด กลุ่มที่ 2 กลุ่มคำศัพท์ที่ปรากฏใช้มากแต่นักศึกษาส่วนใหญ่ไม่เข้าใจ มีจำนวน 69 คำ คิดเป็นร้อยละ 6.82 แบ่งออกเป็นคำศัพท์เฉพาะ 3 คำ คำศัพท์ทั่วไป 66 คำ และกลุ่ม 3 กลุ่มคำศัพท์ที่ปรากฏใช้น้อยและนักศึกษาส่วนใหญ่ไม่เข้าใจ มีจำนวน 928 คำ คิดเป็นร้อยละ 91.60 แบ่งออกเป็นคำศัพท์เฉพาะ 270 คำ คำศัพท์ทั่วไป 658 คำ

อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยเพื่อสร้างรายการคำศัพท์พื้นฐาน 1,000 คำ ที่ใช้ในการเรียนการสอนรายวิชา วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเพื่อคุณภาพชีวิตและสังคม (SC 103) สำหรับนักศึกษาชาวจีนของมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ ที่ใช้ภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง มีประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายผลดังนี้

1. คำศัพท์ที่ใช้ในการเรียนการสอนประจำวันสามารถนำมาศึกษาวิเคราะห์และสังเคราะห์อย่างเป็นระบบ ให้เป็นรายการคำศัพท์พื้นฐานที่ใช้ในการเรียนการสอนสำหรับนักศึกษาชาวจีน ที่ใช้ภาษาไทยเป็นภาษาที่สองของมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ได้ โดยสังเกตจากผลการตอบแบบสอบถามของนักศึกษาชาวจีนพบว่า รายการคำศัพท์ทั้ง 1,013 คำนั้น ไม่มีคำศัพท์ใดเลยที่นักศึกษาทุกคนจะเข้าใจความหมายของคำ แม้ว่าคำเหล่านั้นจะอยู่ในกลุ่มคำศัพท์ที่ปรากฏใช้มากและนักศึกษาส่วนใหญ่เข้าใจก็ตาม ซึ่งคำศัพท์ในกลุ่มนี้อาจตัดออกจากรายการคำศัพท์ก็ได้เนื่องจากนักศึกษาส่วนใหญ่เข้าใจ แต่ผู้วิจัยเห็นควรให้คงไว้แม้ว่าจะมีจำนวนนักศึกษาที่ไม่เข้าใจน้อยก็ตาม ทั้งนี้เนื่องจากจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อกลุ่มนักศึกษาชาวจีนที่มีสมรรถนะทางภาษาที่แตกต่างกัน ทำให้นักศึกษาชาวจีนสามารถเรียนรู้คำไทยที่จำเป็นในการเรียนการสอนรายวิชา วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเพื่อคุณภาพชีวิตและสังคม (SC 103) ในเวลาอันจำกัดได้เป็นอย่างดี

อย่างไรก็ตาม คำศัพท์บางคำอาจตัดออกได้เมื่อมีการนำไปใช้ในช่วงเวลาหรือผู้สอนที่เปลี่ยนแปลงไป เช่น *“ดีพียู แอลเอสเอส”* หมายถึง ระบบสนับสนุนการเรียนการสอนในรูปแบบโฮมเพจส่วนตัวของอาจารย์ เป็นระบบที่ช่วยเพิ่มช่องทางการติดต่อสื่อสารระหว่างอาจารย์และนักศึกษา ช่วยลดช่องว่างระหว่างกัน ให้อาจารย์สามารถส่งข้อมูลข่าวสารที่สำคัญเกี่ยวกับวิชาเรียนให้นักศึกษาได้อย่างทั่วถึง และนักศึกษาสามารถติดตามข่าวสารของวิชาเรียนได้ทุกที่ทุกเวลา (DPU Learning Support System) ซึ่งระบบสนับสนุนการเรียนการสอนดังกล่าวอาจถูกแทนที่ด้วยระบบอื่นในวันข้างหน้า จึงอาจพิจารณาตัดคำศัพท์นี้ออกได้เมื่อเวลาเปลี่ยนแปลงไป ส่วนคำศัพท์ที่อาจตัดออกได้เมื่อมีการนำรายการคำศัพท์เหล่านี้ไปใช้ในกลุ่มเรียนของอาจารย์ผู้สอนท่านอื่น เช่น “อะ” เป็นภาษาพูดที่ผู้วิจัยใช้บ่อยครั้งในการอธิบายเนื้อหาการเรียนการสอน ซึ่งผู้สอนท่านอื่นอาจไม่ได้ใช้ภาษาพูดลักษณะนี้ จึงสามารถพิจารณาตัดคำศัพท์นี้ออกได้เมื่อนำไปใช้ในกลุ่มเรียนของอาจารย์ผู้สอนท่านอื่น

2. จากผลการวิจัยที่พบว่า คำศัพท์ที่ผู้เรียนชาวจีนควรทราบทั้ง 1,013 คำ เป็นคำศัพท์ทั่วไปมากกว่าคำศัพท์เฉพาะนั้น แสดงให้เห็นว่าคำศัพท์ที่เป็นอุปสรรคในการเรียนการสอนนั้นส่วนใหญ่เป็นคำศัพท์ที่ปรากฏใช้ทั่วไป ไม่ใช่คำศัพท์เฉพาะ เช่น “นี้ ก็ ที่ เป็น” และเป็นคำที่ใช้เป็นภาษาพูด เช่น “นะคะ เนี้ย งั้น เมื่อกี้ อะ” เป็นต้น โดยเมื่อมีการวิเคราะห์จัดกลุ่ม (Cluster Analysis) แล้วยังคงพบว่าทั้งสามกลุ่ม (กลุ่มที่มีคำศัพท์ปรากฏใช้มากและนักศึกษาส่วนใหญ่เข้าใจ กลุ่มที่มีคำศัพท์ปรากฏใช้มากแต่นักศึกษาส่วนใหญ่ไม่เข้าใจ และกลุ่มที่มีคำศัพท์ปรากฏใช้น้อยและนักศึกษาส่วนใหญ่ไม่เข้าใจ) มีคำศัพท์ทั่วไปมากกว่าคำศัพท์เฉพาะเช่นเดียวกัน

จากประสบการณ์ที่ผู้วิจัยสอนนักศึกษาชาวจีนพบว่า เมื่อไม่สามารถอธิบายคำศัพท์เป็นภาษาไทยให้นักศึกษาชาวจีนเข้าใจได้ ก็สามารถหาภาพที่สื่อถึงคำศัพท์ดังกล่าวประกอบการอธิบายได้โดยการค้นหาภาพจากอินเตอร์เน็ตในชั้นเรียน ซึ่งจะช่วยสื่อสารได้รวดเร็วยิ่งขึ้น แต่หากเป็นคำศัพท์ทั่วไปตามที่ยกตัวอย่างข้างต้น ผู้วิจัยจะอธิบายให้นักศึกษาชาวจีนเข้าใจได้ลำบากกว่า ดังนั้นหากนักศึกษาชาวจีนมีความเข้าใจในคำศัพท์ทั่วไปเหล่านี้ ตั้งแต่แรก ก็จะช่วยให้เรียนรู้และเข้าใจได้อย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อให้รายการคำศัพท์ข้างต้นเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการเรียนการสอนและการวิจัยครั้งต่อไป มีดังนี้

1. รายการคำศัพท์ที่ได้สามารถใช้เป็นเครื่องมือในการเรียนการสอนแบบ Self-Teaching เพื่อให้นักศึกษาชาวจีนได้เรียนรู้ด้วยตนเองล่วงหน้าก่อนเข้าชั้นเรียน แต่อาจมีการแบ่งประเภทของคำศัพท์ตามเกณฑ์การสื่อสารในชีวิตประจำวันหรือหัวข้อในการเรียนการสอน เพื่อให้จดจำเรียนรู้ได้ง่าย เช่น

- กลุ่มคำศัพท์เกี่ยวกับคำที่ใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น เร็ว ส่ง เลือก นี้ ไป มา
- กลุ่มคำที่เป็นภาษาพูดในการสื่อสาร เช่น นะคะ เนี้ย งั้น เมื่อกี๊ อะ
- กลุ่มคำศัพท์เกี่ยวกับวิทยาศาสตร์ทั่วไป เช่น วิทยาศาสตร์ ทฤษฎี สรุป เหตุผล
- กลุ่มคำศัพท์เกี่ยวกับไฟฟ้า เช่น นิวเคลียร์ ไฟฟ้าดูด กิโลวัตต์ โรงไฟฟ้า ปฏิกิริยา
- กลุ่มคำศัพท์เกี่ยวกับการสื่อสาร เช่น คลื่น สื่อสาร วิทยุ โทรศัพท์ โทรสาร
- กลุ่มคำศัพท์เกี่ยวกับพลังงาน เช่น ถ่านหิน น้ำมัน ฟอสซิล เชื้อเพลิง ชีวมวล
- กลุ่มคำศัพท์เกี่ยวกับอาหาร เช่น บริโภค ไขมัน นม วิตามิน น้ำตาล ผัก อ้วน
- กลุ่มคำศัพท์เกี่ยวกับวิวัฒนาการและพันธุกรรม เช่น ยีน จีโนไทป์ วิวัฒนาการ
- กลุ่มคำศัพท์เกี่ยวกับระบบนิเวศ เช่น สัตว์ พืช อากาศ ดิน ธรรมชาติ วัฏจักร
- กลุ่มคำศัพท์เกี่ยวกับเปลือกโลกและบรรยากาศ เช่น โลก ร้อน ก๊าซ สึนามิ
- กลุ่มคำศัพท์เกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อม เช่น บำบัด มลพิษ ขยะ กลิ่น อันตราย
- กลุ่มคำศัพท์เกี่ยวกับเทคโนโลยีเพื่อสิ่งแวดล้อม เช่น อุตสาหกรรม รีไซเคิล

หรืออาจแบ่งประเภทตามไวยากรณ์ภาษาไทย เช่น คำนาม คำสรรพนาม คำกริยา คำวิเศษณ์ คำบุพบท เป็นต้น เพื่อให้นักศึกษาชาวจีนได้เรียนรู้คำศัพท์ภาษาไทยได้อย่างถูกต้องตามบริบทและหลักไวยากรณ์ ดังงานวิจัยของรุ่งฤดี แผลงศร (2553)

2. รายการคำศัพท์ที่ได้นี้สามารถนำไปสร้างแบบทดสอบวัดระดับความรู้คำศัพท์พื้นฐานภาษาไทย เพื่อแบ่งระดับความรู้ความสามารถของนักศึกษาชาวจีนในการจัดชั้นเรียนหรือระดับของผู้เรียนในการเรียนการสอนรายวิชา วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเพื่อคุณภาพชีวิตและสังคม (SC 103) ได้

3. สามารถนำผลการวิจัยไปใช้พัฒนาสื่อและอุปกรณ์ประกอบการสอนสำหรับนักศึกษาชาวจีนและ/หรือนักศึกษาชาวต่างชาติต่อไปได้ เช่น เอกสารประกอบการสอน ตำรา หรือหนังสืออ่านนอกเวลาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งใช้คำศัพท์อย่างเหมาะสมกับสมรรถนะภาษาของนักศึกษาชาวจีน บทเรียนอิเล็กทรอนิกส์ (E-Learning) รายวิชา วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเพื่อคุณภาพชีวิตและสังคม (SC 103) สำหรับนักศึกษาชาวจีน เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้และฝึกทักษะการฟังด้วยตนเองอย่างเป็นระบบ

4. นำผลการวิจัยที่ได้มาสร้างงานวิจัยในชั้นเรียนต่อไป เพื่อประเมินสัมฤทธิผลของการเรียนของนักศึกษา ชาวจีนที่ใช้ประโยชน์จากรายการคำศัพท์ข้างต้น

เอกสารอ้างอิง

กษมาวรรณ ป้อมเมือง. (2553). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อผลการเรียนรู้ของนักศึกษาจีนที่ศึกษาในหลักสูตรที่ใช้ภาษาไทย* (วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

กุสุมา รักษมณี. (บ.ก.). (2544). *Collins COBUILD new student's dictionary: พจนานุกรมอังกฤษ-ไทยฉบับนักเรียนนักศึกษา.* กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

จาง จวิน. (2553). *การศึกษาเปรียบเทียบบทขยายแสดงเวลาและสถานที่ระหว่างภาษาจีนกับภาษาไทยเพื่อการสอนภาษาไทยสำหรับนักศึกษาจีน* (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ชาลี ศรีพุทธาธรรม. (2548). *การพัฒนาบทเรียนเสริมทักษะการพูดคำไทยที่ใช้ในชีวิตประจำวันด้วยเทคนิคท่องจำคำสัมผัสสำหรับชาวต่างชาติที่พูดภาษาจีนเป็นภาษาแม่* (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต) กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

พรพิมล ผลินกูล และกนกอร ตระกูลทวีคูณ. (2555). *พจนานุกรมยุคดิจิตอล.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

รุ่งฤดี แผลงศร. (2553). *การกำหนดคำศัพท์พื้นฐานภาษาไทยสำหรับผู้เรียนชาวต่างประเทศระดับต้น* (รายงานผลการวิจัย). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ลู่ เซิน. (2555). การพัฒนารูปแบบการสอนการออกเสียงภาษาไทย โดยใช้สัทอักษรและปฏิสัมพันธ์สำหรับนักศึกษาจีน. *วารสารการบริหารและพัฒนา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 4*(1), 122-142.

สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. (ม.ป.ป.). *โครงการจัดตั้งศูนย์ศึกษาภาษาและวัฒนธรรมไทยในประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนตอนใต้* (รายงานผลการวิจัย). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. สืบค้น 12 พฤศจิกายน 2556, จาก http://www.sri.cmu.ac.th/~srilocal/research_a/DATA/53_C.html

สุรีย์วรรณ เสถียรสุคนธ์. (2552). *การสอนภาษาไทยให้แก่นักศึกษาชาวจีน: สภาพ ปัญหา และแนวทางแก้ไข* (รายงานผลการวิจัย). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย.

_____. (2553). *ข้อบกพร่องในการเขียนภาษาไทยของนักศึกษาจีน: กรณีศึกษามหาวิทยาลัยหอการค้าไทย ปีการศึกษา 2551-2551* (รายงานผลการวิจัย). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย.

เหวย ซีน. (2553). *ความคิดเห็นของอาจารย์ นักธุรกิจ และนักศึกษาจีน ต่อการเรียนภาษาไทยในมณฑลกว่างซีเพื่อประกอบอาชีพ* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.

Coxhead, A. (2000). A New Academic Word List. *TESOL Quarterly, 34*(2), 213-238.

Le Ha, P. (2005). *Munby's 'needs analysis' model and ESP.* Retrieved June 10, 2011, from http://www.asian-efl-journal.com/pta_october_07_plh.php

Nunan, D. (1988). *The learner-centred curriculum.* Cambridge: Cambridge University Press.

Ogden's Basic English. (2008). *Readings in Ogden's Basic English : Examples written in Basic English.* Retrieved June 10, 2011, from http://ogden.basic-english.org/readings.html

การศึกษาการขยายผลทางเศรษฐกิจของชุมชนบนพื้นฐานแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอวิหารแดง จังหวัดสระบุรี

A Study of Economics Extending Result of Community Based on Sufficiency Economy in Wihandaeng District, Saraburi Province

สุเทพ พันประสิทธิ์*
Sutep Punprasit*

* อาจารย์ประจำคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์
* Lecturer, Faculty of Economics, Dhurakij Pundit University
* Email: sutep.put@dpu.ac.th

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์ของการศึกษาคือ (1) เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงานของชุมชน (2) เพื่อวิเคราะห์เศรษฐกิจการผลิตของชุมชนอันได้แก่ ปัจจัยการผลิตและผลผลิตของ ระบบการผลิตทางด้านการเกษตร วิสาหกิจชุมชน และทุนชุมชน (3) เพื่อศึกษาสภาพทางสังคม ความสัมพันธ์ของเกษตรกรกับชุมชน แนวคิดการดำเนินงาน และแนวทางขยายผลเศรษฐกิจพอเพียง

วิธีการวิจัยเรื่องนี้มี ดังนี้ (1) การสำรวจตัวอย่างเป็นฟาร์มเกษตรกรและสมาชิกศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนต้นแบบบ้านคลองหัวช้าง อำเภอวิหารแดง จังหวัดสระบุรีจำนวน 100 ตัวอย่าง (2) วิเคราะห์แนวคิดและการดำเนินการผลิตทางการเกษตรตามหลักการเศรษฐกิจพอเพียง (3) การประเมินการขยายผลของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้แก่ เศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรสิ่งแวดล้อม เทคโนโลยี่และด้านจิตใจ โดยใช้แบบสอบถามความเห็นแบบ Likert Scale และอธิบายผลด้วยสถิติเชิงพรรณนา

ผลการศึกษาพบว่า (1) ด้านระบบการทำฟาร์ม เป็นการเกษตรแบบไร่นาส่วนผสมโดยเน้นในรูปแบบผลิต ข้าว-พืชสวน-ประมง-ปศุสัตว์ และมีสัดส่วนการดำเนินกิจกรรมการเกษตรแตกต่างกันโดยขึ้นกับการใช้พื้นที่ของเกษตรกรแต่ละรายมีความเหมาะสม และสอดคล้องกับพื้นที่ของตนเอง (2) ความสำเร็จตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงคือ การที่กลุ่มมีความสามัคคี มีผู้นำที่เข้มแข็งส่งผลทำให้เกิดการรวมตัวเกษตรกรเอง มีการร่วมมือ และช่วยเหลือเกื้อกูลกันและกันด้านอาชีพและชีวิตความเป็นอยู่ อย่างประหยัดและรู้คุณค่า (3) การขยายผลมีการขยายผลด้านเศรษฐกิจ ด้านเทคโนโลยี ด้านสังคม ด้านทรัพยากรและด้านจิตใจ ทั้งหมดนับเป็นสิ่งที่แสดงถึงความเข้มแข็งของชุมชน

ข้อเสนอแนะ: (1) สร้างเสริมกิจกรรมการเกษตรของเกษตรกรตัวอย่างให้เป็นการเกษตรแบบไร่นาส่วนผสม มีการดำเนินกิจกรรมวิสาหกิจชุมชนและมีแหล่งท่องเที่ยวการเกษตร (2) เพิ่มพูนปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จของการปฏิบัติตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง ก็คือการที่ภาครัฐต้องดำเนินการจัดหาเจ้าหน้าที่ มาให้ความรู้กับเกษตรกร ในด้านต่างๆ มีการนำความรู้ และเทคโนโลยีจากภายนอกท้องถิ่นมาปรับใช้อยู่เสมอ เกษตรกรจะต้องช่วยเหลือเกื้อกูลกันในด้านชีวิตความเป็นอยู่และงานอาชีพมีการใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นอย่างรู้คุณค่า และทำตามกำลังความสามารถที่มีอยู่ (3) จัดกิจกรรมส่งเสริม และฝึกอบรม การปฏิบัติตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ไปสู่ระดับที่ก้าวหน้ามากขึ้น หรือจัดเวทีให้ความรู้ โดยใช้เกษตรกรที่ประสบความสำเร็จเป็นวิทยากร พร้อมนำชมผลงานอย่างละเอียด

คำสำคัญ: เศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง การขยายผล

Abstract

The research objectives are: (1) to study the community operation, (2) to analyze community production economic on the factors, product, and the farming system of the community enterprise and the community capital, (3) to study community social conditions, the community relationship operation thinking and the way of the extending result sufficiency economy.

The research methods are: (1) to survey 100 samples as the demonstrative farms, the Sufficiency economy learning center at Ban Klong Huachang community, Aumphur Wihandaeng in Saraburi Province, (2) to analyzed the concept and agricultural production on sufficiency economy, (3) to evaluate the philosophy of sufficiency economy of the extending result in technology ,economic ,society ,environment, and mind. The questionnaire with the Likert Scale were used for data collection and analyzed with descriptive statistics.

The study found : (1) the farming system is a mixed farming of agricultures, fishery and husbandry, but emphasis on rice, horticulture, fishery and husbandry in different proportion depending on the land availability, (2) the most significant factors underlying the strength of participated farm communities include the people unity and the leadership of community leaders, followed by good cooperation spirits of member farmers, and (3) the extending result of economic technology, social resource and spirit expanding are the most significant factors underlying the strength of participated farm communities.

Suggestions: (1) the promotion of demonstrative farming model is a mixed farming of agricultures, community enterprises and agr-tourism, (2) the increasing factors attributable to the success of the farmers are the technical assistances provided by related government agencies. These include an introduction of the new cultural practices as well as appropriate technology. At the meantime, farmers mutual help and cooperation also enhance improving their occupation motivation, and (3) expanding and strengthening the public extension activities towards the advanced stage of development of the Sufficiency Economy using successful member-farmers as key catalysts.

Keywords: Sufficiency Economy, Sufficiency Economy Community Model, Extending Result

บทนำ

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาปรับปรุงพระราชทาน เป็นที่มาของ นิยาม “3 ห่วง 2 เงื่อนไข” ที่คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ นำมาใช้ในการรณรงค์เผยแพร่ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ผ่านช่องทางต่างๆ อยู่ในปัจจุบัน (สุเมธ ตันติเวชกุล และคณะ, 2542) ซึ่งประกอบด้วยความพอประมาณ มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกัน บนเงื่อนไขความรู้ และคุณธรรม การพัฒนาตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นการพัฒนา ที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลาง และความไม่ประมาท ประกอบการวางแผน การตัดสินใจ และการกระทำของประชาชนในทุกระดับตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชนจนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศ จากการที่หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่เผยแพร่อย่างกว้างขวาง ขยายตัวเป็นกระแสการพัฒนาในหมู่ประชาชนทุกระดับ แต่การรับรู้อย่างเดียวโดยไม่นำไปปฏิบัติหรือขาดการเรียนรู้ที่แท้จริง ไม่มีการประยุกต์ทักษะในการใช้หลักการเศรษฐกิจพอเพียงอย่างถูกต้องอาจทำให้การตีความที่ไม่ครอบคลุมครบถ้วน หรือการเผยแพร่ความเข้าใจผิดให้กว้างขวางย่อมส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ที่ควรจะได้เป็นประโยชน์สูงสุด (เสรี พงศ์พิศ , 2533) ผู้วิจัยเคยสำรวจชุมชน พบว่าระบบเศรษฐกิจของชุมชนมีพื้นฐานแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงที่สมบูรณ์ มีประสิทธิผลของแนวคิดให้กับกลุ่มชุมชนที่เป็นรากแก้วของสังคมไทย พวกเขาขานรับกระแสเศรษฐกิจพอเพียงเร็วกว่าประชาชนในภาคส่วนอื่นๆ เป็นเช่นนี้เพราะ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงในรูปแบบเกษตรทฤษฎีใหม่ให้กับประชาชนมาก่อนหน้านั้นแล้ว และประสานเข้ากับองค์ความรู้ในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนที่ผู้นำชุมชนนำเสนอเป็นนโยบายระดับชาติ ทั้งเศรษฐกิจพอเพียง ทฤษฎีใหม่ และวิสาหกิจชุมชน มีหลักปฏิบัติที่สำคัญและเป้าหมายที่ใกล้เคียงกัน ความพอเพียงในระดับชุมชนและระดับองค์กรเป็นเศรษฐกิจพอเพียงแบบก้าวหน้า ซึ่งครอบคลุมเรื่องของการสนับสนุนให้เกษตรกรรวมพลังกันในรูปแบบของกลุ่มหรือสหกรณ์ หรือการที่กิจกรรมเศรษฐกิจต่างๆ รวมตัวกันในลักษณะเครือข่ายวิสาหกิจ การรวมกลุ่มกัน เพื่อร่วมมือกันสร้างประโยชน์ให้แก่กลุ่มและส่วนรวมบนพื้นฐานของการไม่เบียดเบียนกัน การแบ่งปันช่วยเหลือซึ่งกันและกันตามกำลังและความสามารถของตน ซึ่งจะสามารถทำให้ ชุมชนโดยรวมหรือเครือข่ายวิสาหกิจนั้นๆ เกิดความพอเพียงในวิถีปฏิบัติอย่างแท้จริง ผู้วิจัยได้เล็งเห็นความสำคัญของการขยายผลของกิจกรรมเศรษฐกิจตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง จึงได้กำหนดการศึกษาการขยายผลที่อำเภอวิหารแดง จังหวัดสระบุรีซึ่งมีศูนย์การเรียนรู้ชุมชนบ้านคลองหัวช้างที่เป็นศูนย์ขยายผลของจังหวัดสระบุรีและจังหวัดในเขตภาคกลางตอนบน.

วัตถุประสงค์การวิจัย

(1) เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงานที่ผ่านมาของชุมชนที่ดำเนินการ ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาให้เป็นระบบเศรษฐกิจพอเพียงในอนาคต

(2) เพื่อวิเคราะห์เศรษฐกิจการผลิตของชุมชนอันได้แก่ ปัจจัยการผลิตและผลผลิตของระบบการผลิตทางด้านการเกษตร วิสาหกิจชุมชน และทุนชุมชน

(3) เพื่อศึกษาสภาพทางสังคม ความสัมพันธ์ของเกษตรกรกับชุมชน และแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานการผลิต และ แนวทางการดำเนินงานของโครงการขยายผลเศรษฐกิจพอเพียงให้เหมาะสมขึ้น

วิธีการดำเนินการวิจัย : ผู้วิจัยใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจโดยขั้นการดำเนินงานดังต่อไปนี้

การรวบรวมข้อมูล

การรวบรวมข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์แล้ว ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้มาตรวจสอบความถูกต้อง จัดหมวดหมู่และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าสถิติเชิงพรรนา(ตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 การรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์สมาชิกชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง จำนวน 100 ตัวอย่าง

ชุมชนเศรษฐกิจพอเพียง / ตำบล	ระบบการผลิตการเกษตร	ระบบการผลิตวิสาหกิจชุมชน	ระบบทุนชุมชน	รวม
ชุมชน ต.คลองเรือ	9	8	8	31
ชุมชน ต.เจริญธรรม	9	9	8	26
ชุมชน ต.วิหารแดง	9	6	4	19
ชุมชน ต.หนองสรวง	9	8	7	24
รวม	**36**	**31**	**27**	**100**

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งเป็น 4 ส่วนคือ

(1) ระบบการผลิตทางด้านการเกษตร

การวิเคราะห์ระบบการผลิตของเกษตรกรตัวอย่างได้ใช้แนวการการวิเคราะห์รูปแบบการจัดการฟาร์มในพื้นที่ แบบไร่นาส่วนผสมในระบบพืช-ประมง-ปศุสัตว์ ซึ่งชนิดของพืชที่ปลูกจะแตกต่างกันออกไปตามแต่ละที่ขึ้นอยู่กับความต้องการของตลาดในแต่ละท้องถิ่น เกษตรกรบางรายมีกิจกรรมการผลิตในรูปแบบข้าว-ข้าว-พืชสวน-ประมง-ปศุสัตว์ เป็นการเน้นไปที่การปลูกข้าว ทั้งปี เพราะมีพื้นที่อยู่ในเขตชลประทานที่มีน้ำอย่างอุดมสมบูรณ์ เกษตรกรเหล่านี้จึงน่าจะก้าวหน้าเกินแนวคิดในการดำเนินการที่เน้นในเรื่องของไม้ผลและปศุสัตว์ ในการศึกษาได้พยายามปรับใช้ข้อมูลเพื่อให้สามารถนำไปใช้ได้ตรงตามหลักการ โดยใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ สถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าความเฉลี่ยเลขคณิต ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และนำมาทำอัตราส่วนเป็นร้อยละประกอบการอภิปรายและอธิบายผล

(2) ระบบของวิสาหกิจชุมชน

การวิเคราะห์ระบบวิสาหกิจชุมชนที่เกษตรกรดำเนินการส่วนหนึ่งได้กำหนดขึ้นโดยคำนึงถึงศักยภาพการของทรัพยากรในท้องถิ่น อีกส่วนหนึ่งได้พิจารณาถึงผลตอบแทนเศรษฐกิจในส่วนนี้ ผู้วิจัยได้ใช้การวิเคราะห์ด้วยอัตราส่วนทางการเงิน เพื่อให้ทราบถึงผลที่มีต่อรายได้และความเป็นอยู่ของเกษตรกร ส่วนข้อมูลที่เป็นเชิงคุณภาพเช่นความคิดเห็นในเรื่องพื้นฐานทางวัฒนธรรมสังคม ความสัมพันธ์ในครัวเรือน และชุมชนก็มีส่วนในการกำหนดระบบวิสาหกิจชุมชนด้วย โดยแยกวิเคราะห์ในแต่ละประเด็นการศึกษา ได้แก่ภาวะเศรษฐกิจสังคมครัวเรือนเกษตรกรจะช่วยให้สามารถประเมินศักยภาพการพึ่งตนเองทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรได้ โดยได้คำนึงถึงตัวชี้วัดที่สำคัญ คือ รายได้ ซึ่งจะวิเคราะห์จากการเปลี่ยนแปลงของรายได้และองค์ประกอบของค่าใช้จ่าย การมีหนี้สินและทรัพย์สิน จะวิเคราะห์จากการเปลี่ยนภาวะหนี้สินและประเภทของทรัพย์สินที่มีอยู่

การพึ่งตนเองทางด้านอาหาร จะพิจารณาจากการเปลี่ยนแปลงของค่าใช้จ่ายประเภทอาหารและการบริโภคผลผลิตในฟาร์มและการซื้อสินค้าและบริการกับวิสาหกิจชุมชน การเรียนรู้จะพิจารณาถึงโอกาสในการพัฒนาและแลกเปลี่ยนข้อมูลความรู้ รวมทั้งประสบการณ์กับเกษตรกรและเจ้าหน้าที่ของรัฐ การมีส่วนร่วมจะวิเคราะห์ถึงบทบาทและความสัมพันธ์ของเกษตรกร การเรียนรู้จะพิจารณาถึงโอกาสในการพัฒนาและแลกเปลี่ยนข้อมูลความรู้ รวมทั้งประสบการณ์กับเกษตรกรและเจ้าหน้าที่ของรัฐ และประการสุดท้ายจะเป็นทัศนคติของเกษตรกรที่มีต่อหลักเศรษฐกิจพอเพียงและเจ้าหน้าที่จังหวัด

(3) วิเคราะห์ทุนชุมชน

การวิเคราะห์ทุนชุมชนซึ่งหมายถึงทุนที่ไม่ใช่เงิน ผู้วิจัยจึงได้ใช้การวิเคราะห์จุดเด่น,จุดด้อย,โอกาส,อุปสรรคของชุมชน (SWOT Analysis)

ทุนที่ไม่ใช่เงิน คือ สิ่งที่เป็นมูลค่าหรือมีคุณค่าที่มิใช่เงินตรา แต่หมายถึงสิ่งอื่นๆ ที่มีความสำคัญต่อชีวิตความเป็นอยู่ของคน เช่น ทุนทรัพยากรที่ก่อให้เกิดผลผลิต ที่เป็นความรู้ ภูมิปัญญา ประสบการณ์ของคน ทุนทางสังคม วัฒนธรรมประเพณีปัจจัยบริการทางโครงสร้างพื้นฐาน ซึ่งกรมการพัฒนาชุมชน (เว็บไซต์กรมพัฒนาชุมชน/ ทุนชุมชน) ได้จำแนกประเภทของ “ทุน” ออกเป็น 2 ส่วน คือ ทุนการเงิน และทุนที่ไม่ใช่เงิน ในส่วนของทุนที่ไม่ใช่เงิน จำแนกได้ 4 ประเภท ได้แก่

1. ทุนมนุษย์ (Human Capital) หมายถึง คุณสมบัติด้านต่างๆ ของคนทุกเพศทุกวัยในชุมชน ที่มีคุณสมบัติในด้านสุขภาพอนามัย อายุขัย/ ด้านการศึกษาภูมิปัญญา ขีดความสามารถ/ ด้านฐานะทางเศรษฐกิจ ความยากจน ร่ำรวยของคนในครัวเรือน

2. ทุนสังคม (Social Capital) หมายถึง ทรัพยากรทางสังคมที่ประชาชนใช้เพื่อการดำรงชีพ รวมทั้งความไว้เนื้อเชื่อใจ การยอมรับซึ่งกันและกัน ความเชื่อถือศรัทธา ตลอดจนวัฒนธรรมที่สืบทอดมายาวนาน

3. ทุนกายภาพ (Physical Capital) หมายถึง สิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่ออำนวยความสะดวกในการดำรงชีวิต หรือเป็นปัจจัยพื้นฐานในการผลิตที่สนับสนุนการดำรงชีวิตของประชาชน เช่น การคมนาคมขนส่ง ระบบไฟฟ้า ประปา ระบบพลังงาน การสื่อสาร โทรคมนาคม โบราณวัตถุ โบราณสถาน หรือสิ่งปลูกสร้างต่างๆ

4. ทุนธรรมชาติ (Natural Capital) หมายถึง ทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมต่างๆ ที่เป็นตัวกำหนด ศักยภาพในการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพของประชาชนในชุมชน แหล่งน้ำธรรมชาติเช่น ป่าไม้ ดิน น้ำ ภูเขา ทะเล เกาะสัตว์ป่า แร่ธาตุ พลังงาน น้ำพุ พืชพันธุ์ธัญญาหาร

(4) การศึกษาการขยายผลแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนต้นแบบสู่ชุมชนอื่น

จากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับแนวคิดทฤษฎีการพัฒนา การรวมกลุ่ม ชุมชนเข้มแข็ง การขยายผล ศักยภาพของชุมชนชนบท และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยจึงได้นำมาใช้เป็นแนวทางในการกำหนดกรอบแนวคิด เพื่อการขยายผลของชุมชน มากำหนดเป็นกรอบในการศึกษา โดยการขยายผล 5 ด้าน คือ ด้านเทคโนโลยี ด้านเศรษฐกิจ ด้านทรัพยากร ด้านจิตใจ และด้านสังคม และวัฒนธรรม โดยมีรายละเอียดในแต่ละด้านดังนี้

1) การขยายผลได้ทางเทคโนโลยี หมายถึงการอบรม ศึกษาดูงานด้านเทคโนโลยี ทั้งของสมัยใหม่ และดั้งเดิมของท้องถิ่น ที่เรียกว่าภูมิปัญญาชาวบ้าน การรู้จักใช้อย่างมีประสิทธิภาพ และเหมาะสม การบำรุงรักษาให้คงสภาพดี เพื่อการใช้งาน และสามารถนำกลับมาใช้ได้ใหม่ ส่งเสริมให้มี

การศึกษา ทดลอง ทดสอบ เพื่อให้ได้เทคโนโลยีใหม่ ที่สอดคล้องกับสภาพภูมิประเทศ และสังคมไทย รวมทั้งการมีผู้นำกลุ่มที่ดี เช่น การทำปุ๋ยชีวภาพ เป็นต้น

2) การขยายผลได้ทางเศรษฐกิจ หมายถึง การดำเนินชีวิตทางเศรษฐกิจที่มีความมั่นคง พึ่งตนเองได้ในระบบการผลิต การจำแนกแจกจ่าย ระบบตลาด รวมทั้งมีสินค้าและบริการเพียงพอเพื่อสนองการบริโภคของตนเองและชุมชน มีอำนาจต่อรองในการแข่งขัน มีอิสระในการประกอบอาชีพและประกอบอาชีพอย่างเป็นหลักแหล่ง มีรายได้สม่ำเสมอ รวมทั้งมีรายได้ที่สูงกว่ารายจ่าย อันเป็นการแสดงถึงการมีเงินออมเพิ่มขึ้น เช่นการทำวิสาหกิจเห็ดแปรรูป

3) การขยายผลได้ทางทรัพยากร หมายถึงทรัพยากรต่าง ๆ ที่มีอยู่โดยธรรมชาติหรือหามาได้ การส่งเสริมให้มีการนำเอาศักยภาพของผู้คนในท้องถิ่นมาใช้ การแสวงหาวัสดุในท้องถิ่นที่มีอยู่และสามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างเหมาะสม และมีการฟื้นฟูกลับมาใช้ใหม่ได้ เช่น การอนุรักษ์ป่าสามอย่าง

4) การขยายผลได้ทางจิตใจ หมายถึงการอบรมให้มีสภาพจิตใจที่เข้มแข็งในการต่อสู้กับปัญหาอุปสรรคในการหาเลี้ยงชีพ มีจิตสำนึกว่าตนสามารถพึ่งตนเองได้ มีจิตใจที่คิดจะต่อสู้ชีวิตด้วยความสุจริต มีความพยายาม ยึดหลักทางสายกลาง และมีความพร้อม และมุ่งมั่นพัฒนาชีวิตให้เจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น เช่นมีการประชุมการถอดบทเรียนรายกลุ่มอาชีพ

5) การขยายผลได้ทางสังคม หมายถึงการศึกษาอบรมในภาวการณ์ที่กลุ่มคนกลุ่มหนึ่งมีความเป็นปึกแผ่น เรียนรู้ พัฒนาตนเอง มีผู้นำที่มีประสิทธิภาพสามารถนำกลุ่มคนให้ปฏิบัติหน้าที่ต่างๆ ไปสู่เป้าหมาย มีคุณธรรม จริยธรรม รวมทั้งเสริมสร้างให้แต่ละชุมชน ร่วมมือช่วยเหลือเกื้อกูลกัน นำความรู้ที่ได้รับมาถ่ายทอด เผยแพร่ให้ได้ประโยชน์ซึ่งกันและกันสามารถแสดงกรอบแนวคิดในการการขยายผลของชุมชน เช่นการสร้างเครือข่ายรายกลุ่มอาชีพ

วิธีการศึกษาแนวปฏิบัติการขยายผลพิจารณาจากเกณฑ์การวัด 5 ระดับ ตามแบบ Likert Scale โดยใช้วิธีการประเมินการดำเนินงานการขยายผลปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่ชุมชนของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านคลองหัวช้าง วิธีการประเมินให้ระดับคะแนนการประเมิน 5 ระดับ ตามสภาพการการขยายผลจริงดังนี้ 5 หมายถึงมีการขยายผลในระดับ มากที่สุด 4 หมายถึงมีการขยายผลในระดับมาก 3 หมายถึงมีการขยายผลในระดับปานกลาง 2 หมายถึงมีการขยายผลในระดับน้อย 1 หมายถึงมีการขยายผลในระดับน้อยที่สุด ตามการขยายผลด้านเศรษฐกิจ ด้านเทคโนโลยี ด้านสังคม และด้านทรัพยากร สิ่งแวดล้อมและทางด้านจิตใจ(ดูตารางที่2)

ตารางที่ 2 ระดับของการขยายผลการศึกษาอบรม

ประเด็นการขยายผล	ระดับของการขยายผล				
	มากที่สุด(5)	มาก(4)	ปานกลาง(3)	น้อย(2)	น้อยมาก(1)
1. ด้านเทคโนโลยี					
2. ด้านเศรษฐกิจ					
3. ด้านทรัพยากรสิ่งแวดล้อม					
4.ด้านจิตใจ					
5.ด้านสังคม					

ในการศึกษาได้พยายามปรับใช้ข้อมูลเพื่อให้สามารถนำไปใช้ได้ตรงตามความต้องการของชุมชน แล้วประมวลผลหาค่าข้อมูลคือ สถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ

ตารางที่ 3 เกณฑ์การประเมิน

เกณฑ์การประเมินระดับการขยายผล	แปลผลระดับความเห็น
1.00 – 1.79	มีการขยายผลในระดับ **น้อยที่สุด**
1.50 – 2.59	มีการขยายผลในระดับ **น้อย**
2.60 – 3.39	มีการขยายผลในระดับ **ปานกลาง**
3.40 – 4.19	มีการขยายผลในระดับ **มาก**
4.20 – 5.00	มีการขยายผลในระดับ **มากที่สุด**

ผลการวิจัย/อภิปรายผล

ระบบการผลิตทางด้านการเกษตร

จากการศึกษาด้านระบบการทำฟาร์ม ตามโครงการศึกษาระบบการทำฟาร์มตามแนวเกษตรทฤษฎีใหม่ ของเกษตรกรตัวอย่างทั้งชุมชน จำนวน 100 ตัวอย่าง สรุปได้ดังนี้

(1) รูปแบบกิจกรรมการเกษตรของเกษตรกรตัวอย่าง เป็นการเกษตรแบบไร่นาส่วนผสม

ภาพที่ 1 รูปแบบกิจกรรมการเกษตรของเกษตรกรตัวอย่าง (ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนบ้านคลองหัวช้าง ต.คลองเรือ อ.วิหารแดง จ.สระบุรี)

ตารางที่ 4 ระบบการผลิตของเกษตรกรตัวอย่าง แยกรายชุมชน

ชุมชน	ระบบการผลิต
คลองเรือ	ข้าว-พืชหลังนา-พืชสวน--ปศุสัตว์
เจริญธรรม	ข้าว-พืชหลังนา-พืชสวน--ปศุสัตว์
วิหารแดง	ข้าว-พืชหลังนา-พืชสวน-ปศุสัตว์
หนองสรวง	ข้าว--พืชสวน-ปศุสัตว์

มีระบบการผลิตในรูปแบบ ทำนา พืช--ปศุสัตว์ โดยเน้นในรูปแบบ ข้าว-พืชสวน-ปศุสัตว์ และมีสัดส่วนการดำเนินกิจกรรมการเกษตรแตกต่างกันโดยขึ้นกับสภาพแวดล้อม วัฒนธรรมของแต่ละท้องถิ่น ซึ่งแตกต่างกับสัดส่วนทางทฤษฎี อย่างไรก็ตามสัดส่วนต่างๆ สามารถยืดหยุ่นได้

จึงถือว่าสัดส่วนการใช้พื้นที่ของเกษตรกรแต่ละรายมีความเหมาะสม และสอดคล้องกับพื้นที่ของตนเอง

(2) การดำเนินกิจกรรมการเกษตร มีมาก และหลากหลายขึ้น โดยเกษตรกรสามารถนำน้ำจากสระน้ำที่ทางโครงการฯ ขุดให้มาใช้ประโยชน์ได้มากขึ้น นอกจากนี้เกษตรกรยังได้รับความรู้ในการดำเนินการเกษตร เช่น การปลูกพืชชนิดใหม่ที่แตกต่างไปจากเดิม ทำให้จำหน่ายได้ราคาดี การทำปุ๋ยหมักและการใช้น้ำหมักชีวภาพ ซึ่งได้จากเศษพืชผลมาใช้กับการปลูกพืช ซึ่งอาจจะช่วยให้ลดการใช้สารเคมี เช่น ปุ๋ยเคมี สารเคมีกำจัดศัตรูพืช ซึ่งนอกจากจะทำให้เกษตรกรปลอดภัยจากสารเคมีแล้ว ยังช่วยรักษาสภาพแวดล้อมอีกด้วย

(3) เกษตรกรมีกิจกรรมในการประกอบอาชีพของตนเองมากขึ้น มีผลผลิตของพืชหลากหลายออกมาในระยะเวลาที่ต่างกัน ทำให้ลดความเสี่ยงในการดำเนินการทั้งจากสภาพแวดล้อม โดยเฉพาะปริมาณน้ำฝนที่แปรเปลี่ยนไปตลอดเวลา อีกทั้งยังลดความเสี่ยงจากโรคและแมลงตลอดจนในเรื่องของราคา

(4) สามารถใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างทั่วถึง ทำให้เกิดรายได้จากการเกษตรเพิ่มขึ้นทั้งจากการเพิ่มผลผลิตและมีผลผลิตอย่างหลากหลาย ส่งผลให้เกิดความคุ้มค่ามากกว่าความคุ้มทุน เพราะนอกจาก จะทำให้มีอาหารอย่างพอเพียงแล้ว ยังเป็นผลทำให้เกษตรกรมีงานทำตลอดทั้งปีมีรายได้ต่อเนื่อง ลดการอพยพถิ่นฐาน คุณภาพชีวิตและครอบครัวมีความอบอุ่น สิ่งแวดล้อมดีขึ้นเป็นผล ทำให้ต้นทุนทางสังคมลดลง

(5) การรวมกลุ่มกันเป็นสหกรณ์ มีวัตถุประสงค์หลักก็คือ เพื่อเพิ่มรายได้ กิจกรรมของกลุ่มสหกรณ์ ได้แก่ กู้เงิน ฝากเงิน ขายสินค้า ซื้อสินค้า ทอผ้า และการเพาะเห็ด ส่วนการรวมกลุ่มของแม่บ้าน กระทำเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ และการเพิ่มรายได้ให้กับสมาชิก การรวมกลุ่มของแม่บ้านในการทำกิจกรรม ได้แก่ การทอผ้า แปรรูปอาหาร และพัฒนาการผลิตไปสู่การเป็น OTOP ส่วนการรวมกลุ่มออมทรัพย์จะทำเพื่อส่งเสริมการออมเป็นหลัก

สิ่งที่เป็นจุดแข็งของกลุ่มมากที่สุด คือ การที่กลุ่มมีความสามัคคี มีผู้นำที่เข้มแข็งรองลงมาได้แก่ การที่สมาชิกในกลุ่มมีความร่วมมือ ร่วมใจกัน ส่วนจุดอ่อนที่สำคัญ เช่น การที่สมาชิกขาดความเข้าใจในการดำเนินชีวิตในชุมชน ขาดความรู้ และไม่กล้าตัดสินใจ สิ่งที่กลุ่ม/ชุมชน คิดว่าเป็นโอกาสก็คือ การที่ผู้เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ และเอกชน มาแนะนำให้ความรู้ รวมทั้งกลุ่มควรมีการพัฒนาการผลิตเพื่อขายให้มากขึ้น ปัญหาอุปสรรคที่สำคัญ คือ การขาดแคลนเงินทุน และในฤดูแล้งมีน้ำไม่เพียงพอที่จะทำการเกษตร

(6) เกษตรกรได้รับคำปรึกษาจากหน่วยงานภายนอก ที่ได้รับมากที่สุด คือจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรได้แก่ เกษตรกรอำเภอ สหกรณ์การเกษตร พัฒนาชุมชน รองลงมาคือผู้นำท้องถิ่นได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน ประธานกลุ่ม อบต. และกำนัน โดยเกษตรกร ได้รับการส่งเสริมสนับสนุนทางการตลาด โดยได้รับการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่รัฐ

(7) การนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติตามภายใต้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในองค์ประกอบด้านความพอประมาณ ปัจจัยที่มีความสำคัญที่สุด ได้แก่การทำตามกำลังความสามารถ ในองค์ประกอบด้านความมีเหตุผล ปัจจัยที่สำคัญที่สุด คือ การมีระบบการผลิตที่หลากหลาย องค์ประกอบด้านการมีภูมิคุ้มกัน ปัจจัยที่สำคัญที่สุด ได้แก่การที่กลุ่ม/ชุมชน มีการใช้ทรัพยากรอย่างประหยัด องค์ประกอบด้านเงื่อนไขความรู้ ปัจจัยที่สำคัญที่สุด คือ การมีเจ้าหน้าที่มาให้ความรู้และองค์ประกอบด้านเงื่อนไขคุณธรรม ปัจจัยสำคัญที่สุด ได้แก่การช่วยเหลือเกื้อกูลกันด้านอาชีพ/

ความเป็นอยู่ ส่วนองค์ประกอบโดยรวม ภายใต้กรอบแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง องค์ประกอบที่สำคัญที่สุด คือองค์ประกอบด้านการมีคุณธรรม รองลงมาได้แก่ องค์ประกอบด้านการมีภูมิคุ้มกัน และองค์ประกอบด้านการมีความรู้ โดยปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลกำหนดการปฏิบัติตามแนวทฤษฎีใหม่ โดยรวมมากที่สุด 5 ลำดับ ได้แก่ การมีเจ้าหน้าที่มาให้ความรู้ การนำความรู้จากภายนอกมาประยุกต์ใช้ การที่กลุ่ม/ชุมชนมีการช่วยเหลือเกื้อกูลกันด้านอาชีพและชีวิตความเป็นอยู่ มีการใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นอย่างประหยัด และการทำตามกำลังความสามารถที่มีภายในครัวเรือน

ภาพที่ 2 การรวมกลุ่มทำวิสาหกิจชุมชนของเกษตรกรตัวอย่าง
(ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนบ้านคลองหัวช้าง ต.คลองเรือ อ.วิหารแดง จ.สระบุรี)

ตารางที่ 5 วิเคราะห์ฐานะความมั่นคงของครัวเรือนเกษตร จากอัตราส่วนทรัพย์สินต่อหนี้สินการเกษตร รายชุมชน

ชุมชน	ทรัพย์สินทั้งหมด	หนี้สินทั้งหมด	อัตราส่วนทรัพย์สินต่อหนี้สิน (Net Capital Ratio : NCR)
คลองเรือ	1,334,430	92,134	14.48
เจริญธรรม	666,960	90,633	7.36
วิหารแดง	1,209,587	115,819	10.44
หนองสรวง	753,070	59,607	12.63
รวมเฉลี่ย	**965,103**	**91,172**	**10.59**

ที่มา: คำนวณจากแบบบันทึกรายได้ รายจ่ายเกษตรกร (บัญชีฟาร์ม) ปี 2554, ปี 2555, ปี 2556
หมายเหตุ: อัตราส่วนทรัพย์สินต่อหนี้สินการเกษตร = ทรัพย์สินทั้งหมด ÷ หนี้สินทั้งหมด

อย่างไรก็ตามเมื่อวิเคราะห์ฐานะความมั่นคงของครัวเรือนเกษตร จากตารางที่ 5 โดยพิจารณาจากค่าอัตราส่วนทรัพย์สินทั้งหมดต่อหนี้สินทั้งหมด (Net Capital Ratio: NCR) อัตราส่วนนี้จะเป็นตัววัดที่สำคัญมาก ซึ่งหากค่า NCR น้อยกว่าหนึ่งแสดงถึงฐานะและความมั่นคงของครัวเรือนเกษตรกรไม่มั่นคงและจะต้องเพิ่มความระมัดระวังเป็นพิเศษไม่ควรก่อหนี้เพิ่มมากขึ้น และจากผลการศึกษาพบว่าโดยเฉลี่ยเกษตรกร 100 ราย มีค่าดังกล่าวเฉลี่ย 10.59 ซึ่งถือว่าดีเพราะมีทรัพย์สินมากกว่าหนี้สินถึง 10.59 เท่า โดยชุมชนคลองเรือมีฐานะความมั่นคงของครัวเรือนเกษตรมีมากกว่าชุมชนอื่น รองลงมา ชุมชนหนองสรวง ชุมชนวิหารแดง และชุมชนเจริญธรรม ตามลำดับ จากตารางที่ 5 เมื่อเปรียบเทียบค่าดังกล่าวพบว่า ชุมชนคลองเรือและชุมชนเจริญธรรมมีค่าดังกล่าวเพิ่มขึ้นแสดงว่ามีฐานะความมั่นคงดีขึ้น ส่วนชุมชนวิหารแดงและชุมชนหนองสรวง มีค่าอัตราดังกล่าวลดลง

แสดงถึงว่าฐานะความมั่นคงของครัวเรือนเกษตรเริ่มไม่ดี ดังนั้น หากเกษตรกรต้องการที่จะมีฐานะความมั่นคงของครัวเรือนสูงขึ้น เกษตรกรควรระมัดระวังหรือควรลดการกู้ยืมในส่วนที่ไม่เกี่ยวข้องกับการผลผลิตทางการเกษตรหรืองดก่อหนี้สินที่ไม่จำเป็นขึ้นมาใหม่ก็จะทำให้มีฐานะมั่นคงมากขึ้น

การปฏิบัติสู่ความสำเร็จของเกษตรกรในชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง

(1) ปัจจัยสู่ความสำเร็จของการปฏิบัติของเกษตรกร ภายใต้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนั้น องค์ประกอบที่สำคัญที่สุด คือองค์ประกอบด้านคุณธรรม รองลงมาได้แก่ องค์ประกอบด้านภูมิคุ้มกัน และองค์ประกอบด้านความรู้ โดยมี 5 ลำดับปัจจัยที่เป็นตัวชี้วัดการปฏิบัติสู่ความสำเร็จ ได้แก่ การที่ภาครัฐจะต้องดำเนินการจัดหาเจ้าหน้าที่ ของทั้งรัฐ และเอกชน มาให้ความรู้กับเกษตรกรในด้านต่างๆ มีการนำเอาความรู้ และเทคโนโลยีจากแหล่งภายนอกท้องถิ่นที่อยู่อาศัยมาปรับใช้อยู่เสมอ รวมทั้งตัวเกษตรกรเองก็จะต้อง มีการร่วมมือ และช่วยเหลือเกื้อกูลกันและกันด้านอาชีพ และชีวิตความเป็นอยู่ มีการใช้ทรัพยากรภายในท้องถิ่นอย่างประหยัดและรู้คุณค่า รวมทั้งจะต้องคิด และตัดสินใจ ประกอบการงานอาชีพตามความสามารถที่ตนเองมีอยู่

(2) การปฏิบัติตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงของวิสาหกิจชุมชนมี องค์ประกอบที่สำคัญที่สุด คือ องค์ประกอบด้านคุณธรรม ซึ่งจะสอดคล้องกันกับการปฏิบัติตามแนวเกษตรทฤษฎีใหม่ รองลงมาได้แก่ องค์ประกอบด้านความรู้ และองค์ประกอบด้านความมีเหตุผล โดยมี 5 ลำดับปัจจัยที่เป็นตัวชี้วัดการปฏิบัติที่นำไปสู่ความสำเร็จ ได้แก่ การที่เกษตรกรในกลุ่ม/ชุมชน จะต้องมีการร่วมมือช่วยเหลือเกื้อกูลกัน จะต้องเพิ่มอำนาจการต่อรองด้วยการ รวมกลุ่มกันขายผลผลิต กลุ่มและชุมชนจะต้องใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น และเก็บรักษาภูมิปัญญาท้องถิ่นให้คงอยู่ ส่วนราชการจะต้องให้ความช่วยเหลือด้วยการให้ความรู้ เพื่อทางกลุ่มที่รวมตัวกันด้านงานอาชีพ จะได้พัฒนาความรู้ และนำความรู้นี้ไปใช้เพื่อพัฒนากลยุทธ์ในด้านการบริหารจัดการทางธุรกิจ ต่อไป รวมทั้งกลุ่ม/ชุมชน จะต้องยอมรับและสามารถนำเอาเทคโนโลยีใหม่ๆ มาปรับใช้อยู่ตลอดเวลา

(3) การปฏิบัติตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนาสร้างสมทุนของชุมชน ภายใต้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนั้น องค์ประกอบที่สำคัญที่สุด คือองค์ประกอบด้านความรู้ รองลงมา ได้แก่ องค์ประกอบด้านคุณธรรม การมีภูมิคุ้มกัน และความมีเหตุผล โดยปัจจัยที่เป็นตัวชี้วัดการปฏิบัติตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง ให้ประสบความสำเร็จได้แก่ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันในระหว่างชุมชน การจัดทำการจัดการความรู้อย่างเป็นระบบ เพื่อเป็นต้นแบบ กลุ่ม/ชุมชนวางแผนบริหารการเงินอย่างรัดกุม การหา/ใช้แหล่งเงินจากภายนอกให้พอดีกับความสามารถ และการต้องมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ขยายผลความรู้ให้กว้างขวาง นอกจากนั้น ผลการวิจัยยังชี้ให้เห็นว่า การทำการเกษตรตามแนวทฤษฎีใหม่นั้น เกษตรกรจะต้องทำเป็นขั้นตอน โดยจะต้องปฏิบัติตามแนวทางเกษตรทฤษฎีใหม่จนประสบความสำเร็จก่อน จึงจะพัฒนาไปสู่การสร้างวิสาหกิจชุมชน และการพัฒนาทุนของชุมชนได้ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการรับรู้ของเกษตรกรถูกต้อง และสอดคล้องกับแนวพระราชดำริ ที่ทรงชี้นำแนวทางการปฏิบัติให้แก่เกษตรกร

แนวทางการขยายผลปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่ชุมชน

ผลการศึกษาในส่วนนี้ เป็นการศึกษาแนวปฏิบัติการขยายผลของกลุ่มเกษตรชุมชนต้นแบบใน 5 ด้าน คือด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านทรัพยากร ด้านเทคโนโลยี และด้านจิตใจ โดยผู้ที่ประเมินศักยภาพการขยายผลของกลุ่มส่วนใหญ่ร้อยละ 68.33 เป็นคณะกรรมการกลุ่ม รองลงมาคือ ประธาน/รองประธานของกลุ่มร้อยละ 20.00และร้อยละ11.00 เป็นสมาชิกกลุ่ม ผลการศึกษาจะเป็นคำตอบตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3

ตารางที่ 6 สรุปแนวปฏิบัติการขยายผล

ด้าน	แนวปฏิบัติการขยายผล		
	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	แปลผลระดับความเห็น
1. เศรษฐกิจ	3.80	0.86	มาก
2. สังคม	4.12	0.78	มาก
3. ทรัพยากร	4.15	0.76	มาก
4. เทคโนโลยี	3.81	0.75	มาก
5. จิตใจ	4.28	0.60	มากที่สุด

จากการประเมินตามความเห็นของเกษตรกรแนวปฏิบัติการขยายผลพิจารณาเกณฑ์การวัด 5 ระดับ ตาม Likert Scale ของชุมชนต้นแบบสู่กลุ่มเกษตรกร ให้มีแนวปฏิบัติการขยายผลด้านเศรษฐกิจ ด้านเทคโนโลยี ด้านสังคม และด้านทรัพยากร อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับ 3.80, 3.81, 4.12 และ 4.15 ตามลำดับ โดยมีทางด้านจิตใจสูงที่สุด มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.28

เมื่อพิจารณาการขยายผลทั้ง 5 ด้าน คือ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านทรัพยากร ด้านเทคโนโลยี และด้านจิตใจ พบว่า กลุ่มเกษตรกรที่ปฏิบัติตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง มีความรู้ด้านเศรษฐกิจ ด้านเทคโนโลยี มี กิจกรรมด้านสังคม และความรู้ด้านทรัพยากร อยู่ในระดับมาก และมีจิตใจเข้มแข็งอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นว่าชุมชน มีความเข้มแข็ง และมีศักยภาพในการพึ่งตนเองได้เป็นอย่างดี ซึ่งศักยภาพเหล่านี้เป็นพื้นฐานสำคัญที่นำไปสู่การพัฒนาในลำดับต่อไป

จากการที่ได้ปฏิบัติตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงนั้น สิ่งที่ทางกลุ่มคิดว่าเป็นจุดแข็งมากที่สุดก็คือ การที่กลุ่มมีความสามัคคี และมีผู้นำที่เข้มแข็ง รองลงมาได้แก่ การที่สมาชิกในกลุ่มมีความร่วมมือ ร่วมใจกัน ส่วนที่เป็นจุดอ่อนก็คือ การที่สมาชิกในกลุ่มขาดความเข้าใจการดำเนินชีวิตในชุมชน ขาดความรู้ และไม่กล้าตัดสินใจ สิ่งที่กลุ่มคิดว่าเป็นโอกาสคือ การที่ผู้เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชนมาแนะนำให้ความรู้ รวมทั้งกลุ่มควรมีการพัฒนาการผลิตเพื่อขายให้มากขึ้น

ตารางที่ 7 ระดับแนวปฏิบัติการขยายผลของชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงจำแนกตามด้านต่างๆ

ประเด็นการขยายผล	แนวปฏิบัติการขยายผลของกลุ่ม					ค่าเฉลี่ย	S.D.	ลำดับที่
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยมาก			
1. ด้านเศรษฐกิจ								
1.1 อบรมธุรกิจทำให้สมาชิกมีรายได้มากขึ้น	37.29	50.85	11.86	0.00	0.00	4.25	0.66	1
1.2 การอบรมทำให้สมาชิกมีเงินออมเพิ่มขึ้น	30.00	53.33	13.33	1.67	1.67	4.08	0.81	2
1.3 การจัดซื้อปัจจัยการผลิตให้สมาชิก	27.12	37.29	22.03	10.17	3.39	3.75	1.08	3
1.4 อบรมแปรรูปเป็นธุรกิจชุมชน	30.51	32.20	16.95	15.25	5.08	3.68	1.21	4
1.5 รวมกลุ่มกันขายผลผลิตผ่านชุมชน	29.31	24.14	17.24	17.24	12.07	3.41	1.39	5
1.6 การรวมกลุ่มมีอำนาจต่อรองราคาได้	42.37	16.95	15.25	16.95	8.47	3.68	1.40	4
รวม	-	-	-	-	-	**3.8025**	**0.867**	

ตารางที่ 7 (ต่อ)

ประเด็นการขยายผล	แนวปฏิบัติการขยายผลของกลุ่ม					ค่าเฉลี่ย	S.D.	ลำดับที่
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยมาก			
2. ด้านสังคม								
2.1 มีผู้นำกลุ่มประสานงานช่วยเหลือสมาชิก	48.33	28.33	16.67	1.67	5.00	4.13	1.08	4
2.2 ชุมชน จัดตั้งเงินกองทุนไว้ส่วนหนึ่งเพื่อเป็นสวัสดิการให้สมาชิกกู้ยืม	45.00	23.33	20.00	8.33	3.33	3.98	1.14	5
2.3 ในชุมชนมีผู้นำช่วยกันระดมความคิดและนำความคิดนั้นมาพัฒนาท้องถิ่น	51.67	25.00	20.00	3.33	0.00	4.25	0.89	2
2.4 ชุมชนจัดฝึกอบรมเพื่อให้รับทราบเทคโนโลยีใหม่ๆ เช่น การถนอมอาหาร	37.93	29.31	22.41	8.62	1.72	3.93	1.06	6
2.5 ชุมชน มีแหล่งรับรู้ แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร เช่น ศูนย์การเรียนรู้/ห้องสมุด	49.15	28.81	13.56	6.78	1.69	4.17	1.02	3
2.6 สร้างเครือข่ายร่วมมือกับชุมชนอื่น	56.36	29.09	10.91	3.64	0.00	4.38	0.83	1
รวม	-	-	-	-	-	**4.12**	**0.78**	
3. ด้านทรัพยากร								
3.1 อบรมนำวัตถุดิบที่มีในท้องถิ่นมาใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน	45.76	38.98	8.47	5.08	1.69	4.22	0.93	2
3.2 อบรมนำเศษวัสดุเหลือใช้มาทำเป็นปุ๋ย	56.67	26.67	11.67	3.33	1.67	4.33	0.93	1
3.3 ใช้แรงงานในท้องถิ่นในการทำธุรกิจ	44.83	24.14	15.52	8.62	6.90	3.91	1.26	5
3.4. อบรมการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติ	61.67	23.33	8.33	0.00	6.67	4.33	1.10	1
3.5ทรัพยากรธรรมชาตินำกลับมาใช้ใหม่	40.68	28.81	18.64	8.47	3.39	3.95	1.12	4
3.6 อบรมบุตรหลานให้มีความรักทรัพยากร	48.33	26.67	13.33	10.00	1.67	4.10	1.08	3
รวม	-	-	-	-	-	**4.15**	**0.76**	
4. ด้านเทคโนโลยี								
4.1สอนให้มีแนวคิดรักษาภูมิปัญญาท้องถิ่น	33.10	42.20	19.2	4.9	0.7	4.02	0.89	1
4.2 มีการนำเศษวัสดุเหลือใช้ มาทำปุ๋ยหมักเพาะเห็ดฟาง และอื่นๆ	25.70	43.80	21.90	6.30	2.40	3.84	0.96	3
4.3 มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้	23.60	45.80	27.10	3.10	0.30	3.89	0.81	2
4.4 นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาผสมผสานกับวิธีการผลิต ที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน	20.1	42.6	29.6	6.30	1.40	3.74	0.90	4
4.5 มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้	16.2	33.9	36.8	11.6	1.4	3.52	0.95	5
รวม	-	-	-	-	-	**3.81**	**0.75**	

ตารางที่ 7 (ต่อ)

ประเด็นการขยายผล	แนวปฏิบัติการขยายผลของกลุ่ม					ค่าเฉลี่ย	S.D.	ลำดับที่
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยมาก			
5. ด้านจิตใจ								
5.1 สมาชิกในกลุ่ม/ชุมชน มีความขยันในการทำงานเป็นอย่างยิ่ง	46.67	36.67	15.00	1.67	0.00	4.28	0.78	4
5.2 สมาชิกในกลุ่ม/ชุมชน มีความสามัคคี มีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกัน	45.00	40.00	15.00	0.00	0.00	4.30	0.72	3
5.3 สมาชิกในกลุ่ม/ชุมชน มีความรับผิดชอบและเสียสละเพื่อส่วนรวม	38.33	36.67	16.67	6.67	1.67	4.03	0.99	7
5.4 สมาชิกในกลุ่ม/ชุมชน เข้าใจเรื่องของความพอประมาณพออยู่พอกินไม่โลภ	45.00	33.33	13.33	8.33	0.00	4.15	0.95	5
5.5 สมาชิกในกลุ่ม/ชุมชน ดำเนินชีวิตด้วยความซื่อสัตย์สุจริต และไม่เห็นแก่ตัว	48.28	32.76	17.24	1.72	0.00	4.28	0.81	4
5.6 สมาชิกในกลุ่ม/ชุมชน มีจิตใจดี ไม่คิดที่จะคอยเอารัดเอาเปรียบกัน	42.37	38.98	10.17	6.78	1.69	4.14	0.97	6
5.7 ส่งเสริมให้มีการถ่ายทอดความรู้ และภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่คนรุ่นหลัง อย่างไม่ปิดบัง	66.10	23.73	6.78	3.39	0.00	4.53	0.77	1
5.8 มีการแบ่งปันความรู้ เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันในระหว่างชุมชน	58.62	34.48	5.17	1.72	0.00	4.50	0.68	2
รวม	-	-	-	-	-	**4.28**	**0.60**	-

ที่มา: จากรายงานการวิจัยเรื่อง"การศึกษาการขยายผลทางเศรษฐกิจของชุมชนบนพื้นฐานแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอวิหารแดง จังหวัดสระบุรี."

แนวปฏิบัติการขยายผลด้านเศรษฐกิจ พิจารณาตามลำดับความสำคัญของการปฏิบัติของกลุ่ม/ชุมชนที่สำคัญ 3 ลำดับ โดยลำดับที่สำคัญมากที่สุด คือ จากการรวมกลุ่มทำธุรกิจของชุมชนทำให้สมาชิกมีรายได้มากขึ้น ($\overline{X}$=4.25) รองลงมาได้แก่การรวมกลุ่มทำให้สมาชิกมีหนี้สินลดลง/มีเงินออมเพิ่มขึ้น ($\overline{X}$=4.08) และมีการจัดตั้งสหกรณ์ โดยสหกรณ์ทำหน้าที่ซื้อปัจจัยการผลิตให้กับสมาชิก ($\overline{X}$=3.75)

แนวปฏิบัติการขยายผลด้านสังคม พิจารณาตามลำดับความสำคัญของการปฏิบัติของกลุ่ม/ชุมชน ที่สำคัญ 3 ลำดับ ที่สำคัญมากที่สุด คือ การสร้างเครือข่ายประสานความร่วมมือกับชุมชนอื่น ($\overline{X}$=4.38) รองลงมาได้แก่ในชุมชนมีผู้นำมาช่วยกันระดมความคิด และนำความคิดนั้นมาพัฒนาท้องถิ่นให้ดีขึ้น ($\overline{X}$=4.25) และการที่สมาชิกในชุมชน มีแหล่งรับรู้แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร เช่นศูนย์การเรียนรู้/ห้องสมุด ที่ชุมชนจัดไว้ให้อย่างทั่วถึง ($\overline{X}$=4.17)

แนวปฏิบัติการขยายผลด้านทรัพยากร พิจารณาตามลำดับความสำคัญของการปฏิบัติของกลุ่ม/ชุมชนที่สำคัญ 3 ลำดับ ที่สำคัญมากที่สุด คือ กลุ่ม/ชุมชนมีการนำเศษวัสดุเหลือใช้มาทำเป็นปุ๋ยหมัก/เพาะเห็ดหรืออื่นๆ ($\overline{X}$=4.33) รองลงมาคือ กลุ่ม/ชุมชนนำวัตถุดิบที่มีในท้องถิ่นมาใช้ในชีวิตประจำวัน/ประกอบธุรกิจชุมชน ($\overline{X}$=4.22) และในชุมชนให้การศึกษาอบรมบุตรหลานให้มีความรู้ความเข้าใจ เรื่องการใช้ทรัพยากร และการดูแลรักษาทรัพยากร ($\overline{X}$=4.10)

แนวปฏิบัติการขยายผลด้านเทคโนโลยี พิจารณาเตามลำดับความสำคัญของการปฏิบัติของกลุ่ม/ชุมชน ที่สำคัญ 3 ลำดับ ที่สำคัญมากที่สุด คือกลุ่ม/ชุมชน มีแนวคิดร่วมกันที่จะเก็บรักษาภูมิปัญญาท้องถิ่นให้คงอยู่ในรุ่นลูกหลาน ($\overline{X}$=4.02) รองลงมาคือ การทำเกษตรทฤษฎีใหม่ ทำให้มีความรู้ด้านการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้มากขึ้น ($\overline{X}$=3.89) และมีการนำเศษวัสดุเหลือใช้กลับมาใช้ประโยชน์ เพื่อรักษาภูมิปัญญา ดั้งเดิมไว้ ($\overline{X}$=3.84)

แนวปฏิบัติการขยายผลด้านจิตใจ พิจารณาตามลำดับความสำคัญของการปฏิบัติของกลุ่ม/ชุมชนที่สำคัญ 3 ลำดับ ที่สำคัญมากที่สุด คือ การที่กลุ่มส่งเสริมให้มีการถ่ายทอดความรู้ และภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่คนรุ่นหลังอย่างไม่ปิดบัง ($\overline{X}$=4.53) รองลงมาคือ มีการแบ่งปันความรู้เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันในระหว่างชุมชน ($\overline{X}$=4.50) และสมาชิกในกลุ่ม/ชุมชน มีความสามัคคี มีน้ำใจ และเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกัน ($\overline{X}$=4.30)

จะเห็นได้ว่า ชุมชนรวมตัวกันปฏิบัติตามแนวทางของเศรษฐกิจพอเพียงนั้น มีแนวปฏิบัติการขยายผลในทุกด้าน ทำให้เห็นถึงทิศทางที่แสดงถึงความเข็มแข็ง และความสามารถขยายผลได้ในอนาคต ซึ่งถือเป็นแบบอย่างได้ของชุมชนทั่วไป

ภาพที่ 3 การขยายผลปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง(ศูนย์การเรียรรู้ชุมชนบ้านคลองหัวช้าง ต.คลองเรือ อ.วิหารแดง จ.สระบุรี)

ข้อเสนอแนะ:การพัฒนาระบบการผลิต การปฏิบัติสู่ความสำเร็จตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงและการขยายผลการเรียนรู้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน

กลุ่มเกษตรกรในพื้นที่อำเภอ วิหารแดง จังหวัดสระบุรี จำนวนหนึ่งได้รับการถ่ายทอดความรู้และวิธีปฏิบัติตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง และความรู้ทางการเกษตร รวมทั้งแปลงเกษตรกรรมของเกษตรกรก็ได้ใช้เป็นแปลงดูงาน เรียนรู้และถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับเกษตรทฤษฎีใหม่และหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง รวมทั้ง เกษตรกรจึงมีโอกาสได้เรียนรู้และแลกเปลี่ยนข้อมูลตลอดจน

ประสบการณ์กับเกษตรกรจากที่ต่างๆ ด้วย ภายในชุมชนเกษตรกรก็ได้เข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน ส่วนในระดับครัวเรือนนั้นสมาชิกในครัวเรือนต่างก็มีบทบาทและส่วนร่วมในการพิจารณาตัดสินใจในกิจกรรมต่างๆ ทั้งที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรและการดำรงชีพ ปัจจัยต่างๆ เหล่านี้จึงเป็นสิ่งที่สามารถเอื้อให้เกิดการพัฒนาการผลิตทางการเกษตรและสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์ได้ทั้งภายในชุมชนและระหว่างชุมชน รวมทั้งการขยายผลสู่ชุมชนอื่นๆ ดังนี้

ข้อเสนอแนะระบบการผลิตทางการเกษตร

(1) รูปแบบกิจกรรมการเกษตรของเกษตรกรตัวอย่าง เป็นการเกษตรแบบไร่นาส่วนผสมที่มีระบบการผลิตในรูปแบบ พืช-ประมง-ปศุสัตว์ และมีสัดส่วนการดำเนินกิจกรรมการเกษตรแตกต่างกันโดยขึ้นกับสภาพแวดล้อม วัฒนธรรมของแต่ละท้องถิ่น ซึ่งแตกต่างกับสัดส่วนทางทฤษฎี อย่างไรก็ตามสัดส่วนต่าง ๆ สามารถยืดหยุ่นได้ จึงเสนอว่าสัดส่วนการใช้พื้นที่ของเกษตรกรแต่ละรายมีความเหมาะสม และสอดคล้องกับพื้นที่ของตนเองและทำวิสาหกิจชุมชนรวมทั้งการท่องเที่ยวเชิงเกษตรให้มีรายได้อีกกระแสเงินสดสายใหม่.

(2) เพิ่มการดำเนินกิจกรรมอบรมการเกษตรหลังทำเกษตรมีมาก และหลากหลายขึ้นมากขึ้น นอกจากนี้เกษตรกรยังได้รับความรู้ในดำเนินการเกษตร เช่น การปลูกพืชชนิดใหม่ที่แตกต่างไปจากเดิม ทำให้จำหน่ายได้ราคาดี การทำปุ๋ยหมักและการใช้น้ำหมักชีวภาพ ซึ่งได้จากเศษพืชผลมาใช้กับการปลูกพืช ซึ่งอาจจะช่วยให้ลดการใช้สารเคมี เช่น ปุ๋ยเคมี สารเคมีกำจัดศัตรูพืชลง ซึ่งนอกจากจะทำให้เกษตรกรปลอดภัยจากสารเคมียังช่วยรักษาสภาพแวดล้อม อีกด้วย

(3) ให้เกษตรกรมีกิจกรรมในการประกอบอาชีพของตนเองมากขึ้น มีผลผลิตของพืชหลากหลายออกมาในระยะเวลาที่ต่างกัน ทำให้ลดความเสี่ยงในการดำเนินการทั้งจากสภาพแวดล้อมโดยเฉพาะปริมาณน้ำฝนที่แปรเปลี่ยนไปตลอดเวลา อีกทั้งยังลดความเสี่ยงจากโรคและแมลงตลอดจนในเรื่องของราคาพืชผล.

การปฏิบัติสู่ความสำเร็จตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง

(1) การสร้างปัจจัยสู่ความสำเร็จ ภายใต้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้กับชุมชน หน่วยงานภาครัฐนั้นต้องเข้ามาช่วยเหลือในการพัฒนาคนในชุมชน ในองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดคือองค์ประกอบด้านคุณธรรม ดังนั้นการสร้างความรักความสามัคคีส่งผลทำให้เกิดการรวมตัวเกษตรกรเอง มีการร่วมมือ และช่วยเหลือเกื้อกูลกันและกันด้านอาชีพ และชีวิตความเป็นอยู่อย่างประหยัดและรู้คุณค่า รวมทั้งจะต้องคิด และตัดสินใจ ประกอบการงาน อาชีพ ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต.

(2) การปฏิบัติตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงของวิสาหกิจชุมชนมี องค์ประกอบที่สำคัญที่สุดคือ องค์ประกอบด้านคุณธรรม การบริหารการจัดการต้องโปร่งใส เกษตรกรในกลุ่ม/ชุมชน จะต้องมีการร่วมมือ ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน จะต้องเพิ่มอำนาจการต่อรองด้วยการ รวมกลุ่มกันขายผลผลิต

(3) การปฏิบัติตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนาสร้างสมทุนของชุมชน ภายใต้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนั้น องค์ประกอบที่สำคัญที่สุด คือองค์ประกอบด้านความรู้ โดยปัจจัยที่เป็นตัวชี้วัดการปฏิบัติตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง ให้ประสบความสำเร็จได้แก่ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันในระหว่างชุมชน

แนวทางการขยายผลปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่ชุมชน

จากผลการศึกษาการขยายผลของชุมชนบ้านคลองหัวช้าง ต.คลองเรือ อ.วิหารแดง จ.สระบุรี ซึ่งมีศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของจังหวัดสระบุรีและจังหวัดในเขตภาคกลางและสถาบันการศึกษาในประเทศและต่างประเทศได้มาศึกษา อบรม และดูงาน ณ ศูนย์แห่งนี้ได้ดำเนินงานขยายผลเพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนจากปรัชญาฯจนเป็นหลักการ ให้กับเกษตรกรได้รับรู้ในการนำแนวปรัชญาการทำการเกษตรตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การปฏิบัติจนได้รับผลสำเร็จนั้น การรับรู้ของเกษตรกรถูกต้องตามแนวปรัชญาฯและนำไปปฏิบัติจริง แต่ยังขาดการพิสูจน์ผลความสำเร็จที่เป็นรูปธรรมหรือเน้นข้อมูลเชิงประจักษ์ที่เป็นข้อเท็จจริงขององค์ประกอบแต่ละองค์ประกอบของปรัชญาฯ ดังนั้นการพัฒนาองค์ความรู้แนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงดังกล่าวควรจะมีความเข้มข้นมากขึ้น โดยมีขั้นตอนการดำเนินงานที่อยากจะนำเสนอดังนี้

(1) การขยายผลด้านเศรษฐกิจ เน้นปัจจัยที่มีความสำคัญมากที่สุดคือ การรวมกลุ่มกันทำวิสาหกิจชุมชน เพราะจะทำให้สมาชิกมีรายได้มากขึ้นเช่นกลุ่มทำพรมเช็ดเท้า กลุ่มแปรรูปเห็ดเป็นต้น.

(2) การขยายผลด้านสังคม เน้นปัจจัยที่มีความสำคัญมากที่สุดคือ การสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับชุมชนอื่นๆ รองลงมาคือ สมาชิกในชุมชนมีแหล่งรับรู้แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารโดยมีพัฒนาชุมชนจังหวัดและอำเภอช่วยสนับสนุนการขยายผล.

(3) การขยายผลด้านทรัพยากร เน้นปัจจัยที่สำคัญมากที่สุดได้แก่ การที่กลุ่ม/ชุมชน นำเศษวัสดุเหลือใช้ในไร่นามาทำเป็นปุ๋ยหมัก/เพาะเห็ดตามความเหมาะสม และการที่ชุมชนให้ความสำคัญกับการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติ ที่ดิน แหล่งน้ำ ป่าไม้ สิ่งแวดล้อม และทรัพยากรอื่นๆ

(4) การขยายผลด้านเทคโนโลยี เน้นปัจจัยที่มีความสำคัญมากที่สุดได้แก่ การที่กลุ่ม/ชุมชน มีแนวคิดที่จะร่วมกันเก็บรักษาภูมิปัญญาท้องถิ่นให้คงอยู่ในรุ่นลูกหลาน รองลงมาคือ การที่กลุ่ม/ชุมชน มีการทำเกษตรทฤษฎีใหม่แล้ว ทำให้มีการพัฒนาความรู้และสามารถนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการเกษตรได้มากขึ้น

(5) ด้านจิตใจเน้นปัจจัยที่มีความสำคัญมากที่สุด คือ ส่งเสริมให้กลุ่ม/ชุมชน มีการถ่ายทอดความรู้ และภูมิปัญญาท้องถิ่นไปสู่คนรุ่นหลังอย่างไม่ปิดบัง รองลงมา คือแบ่งปันความรู้เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันในระหว่างกลุ่ม/ในชุมชน

เอกสารอ้างอิง

กรมพัฒนาชุมชน.(2558). *ทุนชุมชน.* สืบค้นเมื่อ 1 เมษายน 2557จาก http://www.fund.cdd.go.th

สุเมธ ตันติเวชกุล และคณะ. (2542). *ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ.* กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ.

สุเทพ พันประสิทธิ์.(2557) *การศึกษาการขยายผลทางเศรษฐกิจของชุมชนบนพื้นฐานแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอวิหารแดง จังหวัดสระบุรี.* กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.

เสรี พงศ์พิศ. (2533). *ภูมิปัญญากับการพัฒนาชนบท.* กรุงเทพฯ: มูลนิธิภูมิปัญญา.

_____. (2534). *วัฒนธรรมกับการพัฒนาชนบท* (เอกสารวิชาการ). กรุงเทพฯ: คุรุสภาลาดพร้าว.

สำนักงาน คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ. (2550). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (2550-2554).* กรุงเทพฯ: วี.เจ พริ้นติ้ง.

อำพล เสนาณรงค์. (2542). *สรุปแนวคิดเกี่ยวกับ เกษตรทฤษฎีใหม่ บทสรุปสำหรับผู้บริหารในแง่มุมเชิงการบริหารการพัฒนา.* กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

อภิชัย พันธเสน. (2539). *พัฒนาชนบทไทย: สมุทัย และมรรค การเปลี่ยนแปลงและการบริหารจัดการ.* มูลนิธิภูมิปัญญาด้วยความร่วมมือจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.). กรุงเทพฯ: บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พลับลิชชิ่งจำกัด (มหาชน).

อเนก นาคะบุตร. (2536). *ข่าวสารข้อมูลกับความยั่งยืนของการพัฒนา.* กรุงเทพ ฯ. สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา.

ทัศนคติของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวไทย เมื่อเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน : กรณีศึกษาเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในจังหวัดราชบุรี

Attitude of Thai Farmers toward AEC : A Case Study of Ratchaburi Farmers

วันเพ็ญ ทับทิมแก้ว*
Wanpen Tubtimkeaw*
ธิฏิรัตน์ ทิพรส**
Titirut Thipbharos**

* นักศึกษาหลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาธุรกิจอาเซียน คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์
* Student, M.B.A. (ASEAN Business) Program, Faculty of Business Administration, Dhurakij Pundit University
* Email: tubtimkeaw_j@hotmail.com
** อาจารย์ประจำ สาขาวิชาคณิตศาสตร์และสถิติ คณะวิทยาศาสตร์ประยุกต์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์
** Lecturer, Mathematic and Statistics, Faculty of Applied Science, Dhurakij Pundit University
** Email: titirut.thi@dpu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาทางเลือกในการปรับตัวและทัศนคติของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวไทยเมื่อเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในจังหวัดราชบุรี งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยงานวิจัยนี้ได้ทำการกำหนดทางเลือกในการปรับตัวของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในจังหวัดราชบุรีในแบบสอบถาม ทำการเก็บข้อมูลกับเกษตรกรที่มีพื้นที่เพาะปลูกข้าวในจังหวัดราชบุรี จากตัวอย่างที่มีอายุ 20 ปีขึ้นไป จำนวน 382 คน ผู้วิจัยกำหนดการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม 2 ชั้น (Two-Stage Cluster Random Sampling) โดยสุ่มอำเภอในจังหวัดราชบุรี จำนวน 4 อำเภอ จากนั้นแต่ละอำเภอที่ตกเป็นตัวอย่างสุ่มพื้นที่โดยการสุ่มพิกัดด้วยการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยขนาดตัวอย่างจัดสรรตามสัดส่วนประชากร ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพรรณนา ได้แก่ จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยระดับทัศนคติทั้งเชิงบวกและเชิงลบของเกษตรผู้ปลูกข้าวไทยเมื่อเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน โดยใช้สถิติ t-test

ผลการวิจัย พบว่า เกษตรกรผู้ปลูกข้าวเลือกทำนาปลูกข้าวในลักษณะเดิม จำนวน 180 คน และเลือกปลูกพืชชนิดอื่นหรือผสมผสาน จำนวน 202 คน มีระดับทัศนคติของผลกระทบในเชิงบวกต่ออาชีพชาวนาไทยเมื่อเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน มีค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$ = 3.32) ซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง และมีระดับทัศนคติในด้านผลกระทบเชิงลบ มีค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$ = 3.48) ซึ่งอยู่ในระดับมาก และเมื่อเปรียบเทียบทัศนคติเชิงบวก เชิงลบ ปรากฏว่าเกษตรกรที่มีทางเลือกปลูกพืชชนิดอื่นหรือผสมผสานมีระดับทัศนคติโดยเฉลี่ยทั้งเชิงบวกและเชิงลบ สูงกว่าเกษตรกรที่มีทางเลือกปลูกข้าวในลักษณะเดิมในทุกด้าน อย่างมีนัยสำคัญ (p-value < 0.05) ส่วนปัจจัยด้านลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวจังหวัดราชบุรี ที่มีผลต่อทางเลือกในการปรับตัว ได้แก่ จำนวนปีที่ศึกษา อำเภอ ความถี่ในการคิดค้นกระบวนการแบบใหม่เพื่อลดต้นทุนและเพิ่มผลผลิต และสุดท้ายเป็นบทบาทของผู้นำในชุมชนมีผลต่อการตัดสินใจ ซึ่งได้ค่า (p-value < 0.05) ในขณะที่ลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคมด้านอื่น ไม่มีอิทธิพลต่อทางเลือกในการปรับตัวของเกษตรกร โดยมีค่า (p-value > 0.05)

คำสำคัญ: ทัศนคติ การปรับตัว เกษตรกรผู้ปลูกข้าว จังหวัดราชบุรี ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

Abstract

The objective of this research is to study the adaptation and attitude of Thai farmer in Ratchaburi province toward AEC. This is a survey research using questionnaire by providing alternatives of adaptation to 382 farmers in Ratchaburi province who has age over 20 years old. Use Two-Stage Cluster Random Sampling to four districts in Ratchaburi province then use Simple Random Sampling to selected district. Samples are obtained by number of people. Statistical analysis provided in this research are such as frequency, percentage, arithmetic mean and standard deviation. Inferential statistics are mainly used to compare the difference of mean of attitude level with t-test analysis of Ratchaburi farmers toward AEC.

The results in this study were found that 180 farmers select to cultivate rice as the traditional way meanwhile others 202 choose to plant other crops or mixed farming. Positive attitude of farmers toward AEC has arithmetic mean of 3.32 which means neutral level. Negative attitude of farmers has arithmetic mean by about 3.48 which is in high level. The result of comparing positive and negative attitude levels has been shown that positive and negative attitude levels of farmers who will cultivate other crops or will do the mixed farming are significantly greater than farmers who will do the traditional way. Socio-economic factors which have influence to the alternative of adaptation are mainly years of education, district, frequency in the using of new method to reduce cost or increase yield and the rate of local leaders (p-value < 0.05).

Keywords: Attitude, Adaptation, Farmers, Ratchaburi, AEC

บทนำ

อุตสาหกรรมข้าวนับได้ว่ามีความสำคัญต่อประเทศไทย เพราะเป็นสินค้าหลักทางการเกษตรที่สร้างรายได้จากการส่งออก จากสถิติข้อมูล (สำนักวิจัยเศรษฐกิจการเกษตร, 2558) ประเทศไทยมีแนวโน้มปริมาณและมูลค่าการส่งออกข้าวในปี 2553-2557 ลดลงร้อยละ 2.55 และร้อยละ 2.32 ต่อปีตามลำดับ โดยปี 2553 ส่งออกปริมาณ 8.94 ล้านตันข้าวสาร มูลค่า 168,193 ล้านบาท ลดลงเหลือ 6.61 ล้านตันข้าวสาร มูลค่า 133,839 ล้านบาท ในปี 2556 เนื่องจากราคาส่งออกข้าวไทยสูงกว่าคู่แข่งค่อนข้างมาก ทั้งนี้ในปี 2557 ส่งออกได้ 10 ล้านตันข้าวสาร มูลค่า 180,000 ล้านบาท ปริมาณและมูลค่าเพิ่มขึ้นคิดเป็นร้อยละ 51.28 และร้อยละ 34.49 ตามลำดับ เนื่องจากราคาส่งออกข้าวของไทยปรับลงใกล้เคียงกับประเทศคู่แข่ง เช่น อินเดีย และเวียดนาม เฉลี่ยราคา 425 เหรียญสหรัฐต่อตัน ส่งผลให้ประเทศผู้นำเข้าข้าวบางส่วนปรับเปลี่ยนกลับมานำเข้าข้าวจากไทยเช่นเดิม ดังนั้นจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่อุตสาหกรรมข้าวไทยต้องพัฒนาศักยภาพในการแข่งขันมากยิ่งขึ้น

ปัจจุบันประเทศที่พัฒนาแล้วและกำลังพัฒนา มีการรวมตัวกันในระดับภูมิภาคเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องซึ่งการเปิดการค้าเสรีเกิดขึ้นจากการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจโดยมีเป้าหมายเพื่อลดภาษีศุลกากรระหว่างกันภายในกลุ่มให้เหลือน้อยที่สุด หรือเป็นร้อยละ 0 มีการลดอุปสรรคที่ไม่ใช่ภาษีเป็นหลัก และใช้อัตราภาษีปกติที่สูงกว่ากับประเทศนอกกลุ่มสมาชิก รวมถึงประเทศไทย ก็ได้มีการจับกลุ่มเศรษฐกิจที่เรียกว่า ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community: AEC) ซึ่งการเปิดการค้าเสรีนั้นย่อมก่อให้เกิดผลกระทบทั้งในเชิงบวกและลบไม่เว้นแม้แต่ภาคการเกษตร ซึ่งเกษตรกรส่วนใหญ่ในประเทศไทยมีการเพาะปลูกข้าวเป็นสินค้าหลัก แต่ข้าวไทยนับได้ว่ามีต้นทุนการผลิตต่อไร่ที่สูง แต่ผลผลิตต่อไร่ต่ำกว่าประเทศเพื่อนบ้าน อีกทั้งมีระบบชลประทานในพื้นที่เพาะปลูกข้าวที่จำกัด และมีงบประมาณการวิจัยและพัฒนาเกี่ยวกับการผลิตข้าวน้อย ซึ่งปัญหาดังกล่าวส่งผลกระทบต่อเกษตรกรผู้ปลูกข้าวของไทยทั้งสิ้น

ประเด็นดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยทำการศึกษาเพิ่มเติมจากวิจัยเกี่ยวกับผลกระทบ และการปรับตัวของเกษตรกรเมื่อเข้าสู่เขตการค้าเสรีในต่างประเทศ จากการศึกษา พบว่า เกษตรกรจะปรับตัวไปในทิศทางใดนั้นขึ้นอยู่กับผลกระทบเชิงบวก เชิงลบที่ได้รับจากการเปิดการค้าเสรี ดังนั้นในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาทัศนคติในด้านผลกระทบทั้งในเชิงบวก และเชิงลบของเกษตรกร เนื่องจากผู้วิจัยเชื่อว่าทัศนคตินั้นส่งผลให้เกิดทางเลือกในการปรับตัวของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวของไทยเมื่อเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

จากตัวอย่างผลการวิจัยที่เป็นผลกระทบเชิงลบที่เกิดต่อเกษตรกรที่ปลูกข้าวโพดในประเทศเม็กซิโกเมื่อเปิดการค้าเสรี โดยการใช้โมเดลจำลองทางคณิตศาสตร์ โดย Levy and Wijnbergen (1992) พบว่า เกษตรกรเม็กซิกันมีการปลูกข้าวโพดน้อยลง เนื่องจากมีผลผลิตสูงเกินความต้องการทำให้ราคาสินค้าถูกลง นอกจากนี้ยังพบว่าค่าจ้างแรงงานถูกลงเช่นกัน เนื่องจากผลผลิตราคาถูกลง และเกษตรกรทิ้งภาคการเกษตรทำให้ราคาที่ดินทั้งในเขตและนอกเขตชลประทานถูกลง จากโมเดลจำลองในงานวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่าผลกระทบเชิงลบส่งผลให้เกษตรกรลดจำนวนการปลูกข้าวโพดซึ่งเป็นพืชหลักที่สำคัญของเม็กซิโกน้อยลง บางงานวิจัยแสดงให้เห็นว่าการเปิดการค้าเสรีแทบจะไม่ส่งผลกระทบต่อเกษตรกรทั้งในเชิงบวกและเชิงลบจากการเปิดการค้าเสรี เช่นงานวิจัยของ Briones and Galang (2014) เป็นการวิจัยเกี่ยวกับการเปิดการค้าเสรีระหว่างฟิลิปปินส์ และสหภาพยุโรปที่แสดงให้เห็นถึงปัญหาและผลกระทบต่อสินค้าการเกษตรเมื่อเข้าสู่เขตการค้าเสรี ซึ่งผลการวิจัย

พบว่า ผลกระทบโดยภาพรวมเป็นไปในทิศทางบวกแต่ไม่มากในสินค้าจำพวก สาหร่าย พืชที่ใช้ใบต่างๆ ใบยาสูบ พืชป่าไม้ ไม้ประดับ กาแฟดิบ อะบาก้า โกโก้ ในขณะที่สินค้าที่ส่งผลกระทบด้านลบ ได้แก่ วัว ยางดิบ ไก่ และแกะที่มีอายุ 1 ปีที่ยังไม่ได้ตัดขน นอกจากนี้การเปิดการค้าเสรีก่อให้เกิดการแข่งขัน และทำให้ราคาสินค้าการเกษตรบางอย่างต่ำลงผู้บริโภคในฟิลิปปินส์ต้องแย่งซื้อสินค้ากับผู้บริโภคในสหภาพยุโรป ทำให้สินค้าการเกษตรบางอย่างอาจมีราคาสูงขึ้นและค่าจ้างในภาคแรงงานการเกษตรจะสูงขึ้น โดยเฉพาะแรงงานไร้ฝีมือและแรงงานฝีมือสูงขึ้นถึงร้อยละ 0.44 และ 0.43 ตามลำดับ

การปรับตัวของเกษตรกรเม็กซิกันเมื่อเปิดการค้าเสรี พบว่า เกษตรกรบางส่วนเปลี่ยนความคิดที่จะไม่ทำการเกษตร และแรงงานในภาคการเกษตรเลือกที่จะเปลี่ยนไปเป็นแรงงานในภาคอุตสาหกรรมในเมืองมากขึ้น ส่งผลให้ค่าแรงในเมืองถูกลงเรื่อยๆ ทำให้ค่าจ้างเฉลี่ยของภาคอุตสาหกรรมลดลงถึงร้อยละ 5 ในขณะที่การปรับตัวของเกษตรกรในฟิลิปปินส์หลังการเปิดการค้าเสรีกับสหภาพยุโรป พบว่า เกษตรกรในฟิลิปปินส์ยังไม่มีการปรับตัวแต่อย่างใด เนื่องจากสินค้าหลักที่เกษตรกรสามารถปลูกได้เองมีการตั้งกำแพงภาษีไว้แพงเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการแข่งขันขึ้น เช่น ข้าว อ้อย และเกษตรกรหันไปปลูกสินค้าที่ส่งออกหลักๆ ของฟิลิปปินส์ เช่น น้ำมันมะพร้าว ปลา รวมถึงผลไม้ ได้แก่ กล้วย สับปะรด

นอกจากนั้นยังมีการศึกษาเกี่ยวกับการปรับนโยบายทางการเกษตรในประเทศสหรัฐอเมริกาเมื่อเข้าสู่การค้าเสรี โดย Blandford and Boisvert (2004) เป็นอีกหนึ่งประเด็นที่ได้ให้ความสำคัญในการช่วยเหลือในภาคการเกษตรโดยรัฐบาลมีบทบาทสำคัญดังนี้ รัฐบาลกลางมีการให้การสนับสนุนการจัดการความเสี่ยงโดยมี Farm Service Agency (FSA) เป็นองค์กรที่ให้ความช่วยเหลือในด้านให้ความรู้ ฝึกอบรม จัดหาเงินทุน การดำเนินงานต่างๆ เพื่อทำให้เกษตรสามารถทำรายได้จากการเกษตรเพิ่มขึ้น

จากการศึกษาผลกระทบและการปรับตัวของเกษตรกรในต่างประเทศหลังการเปิดการค้าเสรีนั้น สามารถตระหนักได้ว่าหากเกิดผลกระทบในเชิงบวกจะส่งผลที่ดีต่อภาพรวมของรายได้ และคุณภาพชีวิตที่ดีของเกษตรกรรวมไปถึงต่อประเทศชาติ แต่หากเกิดผลกระทบเชิงลบอาจส่งผลให้เกษตรกรเลิกการทำเกษตรกรรมและขายที่ดินในที่สุด ซึ่งทั้งนี้ขึ้นอยู่กับข้อได้เปรียบและเสียเปรียบของแต่ละประเทศนั่นเอง จากเหตุผลดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยทำการศึกษาทัศนคติของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวไทย เพื่อสามารถใช้เป็นพื้นฐานสนับสนุนการตัดสินใจและเป็นแนวทางในการปรับตัวให้กับเกษตรกรไทย และใช้เป็นแนวทางในการกำหนดยุทธศาสตร์ และปรับเปลี่ยนนโยบายให้เหมาะสมกับการเกษตรของไทย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาเกษตรกรในจังหวัดราชบุรีเป็นแห่งแรก เนื่องจากจังหวัดราชบุรีนับได้ว่ามีพื้นที่ทางการเกษตรส่วนใหญ่อยู่ในเขตชลประทาน อีกทั้งสินค้าการเกษตรที่สำคัญของจังหวัด ได้แก่ ข้าว และสินค้าทางการเกษตรหลายอย่าง มีพื้นที่อยู่ติดกับท่าเรือทวาย จังหวัดกาญจนบุรี ซึ่งเป็นท่าเรือสินค้าการเกษตรที่สำคัญในตลาดการค้าอาเซียน นอกจากนี้ จังหวัดราชบุรีนับว่าเป็น 1 ใน 6 จังหวัดนำร่องในการจัดทำโครงการเมืองเกษตรสีเขียว หรือ Green Agriculture City ที่เป็นยุทธศาสตร์สำคัญด้านหนึ่งของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ, 2554) เน้นด้านการผลิตสินค้าปศุสัตว์และพืชที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม โดยสถานีพัฒนาที่ดินราชบุรี มีหน้าที่รับผิดชอบดูแลกิจกรรมด้าน

การพัฒนา ปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานทางการผลิตให้แก่เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ เป้าหมาย 2,300 ราย ครอบคลุมพื้นที่ 23,000 ไร่ ซึ่งกระจายอยู่ในพื้นที่ 10 อำเภอของจังหวัดราชบุรี สำหรับโครงการ “เมืองเกษตรสีเขียว” โดยกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ร่วมกับ 13 หน่วยงานคัดเลือก 6 จังหวัดนำร่องที่มีศักยภาพด้านการผลิตสินค้าเกษตรเพื่อการส่งออก ซึ่งในแต่ละจังหวัดจะมีสินค้าเกษตรที่แตกต่างกันออกไปตามลักษณะภูมิประเทศ โดยมีการนำร่องใน 6 จังหวัด ที่มีความเชื่อมโยงกับการเปิดประชาคมอาเซียน (AEC) ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีความโดดเด่นในการผลิตสินค้าเกษตรเป็นที่ยอมรับในวงกว้าง ทั้งนี้ ก็เพื่อให้ภาคเกษตรของประเทศไทย ได้ใช้ศักยภาพและข้อได้เปรียบ รวมทั้งโอกาสในการผลิตสินค้าเกษตรและอาหาร สร้างความมั่นคงทางอาหารและมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการผลิต ส่งผลให้ภาคการเกษตรของไทยมีศักยภาพในการพัฒนาไปสู่ความเป็นศูนย์กลางทางการค้า การลงทุน และคมนาคมขนส่งการเกษตรเชื่อมโยงระหว่างกลุ่มประเทศเพื่อนบ้านและนานาชาติได้อย่างมีประสิทธิภาพ

แนวคิดและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาทัศนคติของเกษตรในประเทศที่เข้าสู่เขตการค้าเสรีย่อมมีความจำเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะประเทศที่พึ่งพาอุตสาหกรรมการเกษตรเป็นหลัก สืบเนื่องจากงานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยชิ้นแรกที่ทำการศึกษาเกี่ยวกับทัศนคติของเกษตรกรเมื่อเข้าสู่เขตการค้าเสรี (ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน) ดังนั้นตัวแปรของทัศนคติจึงมาจากการสัมภาษณ์ในเบื้องต้นของการทำวิจัย นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้ทำการศึกษาไปยังประเทศที่มีการเปิดการค้าเสรี เช่น การปลูกข้าวโพดในประเทศเม็กซิโกเมื่อเปิดการค้าเสรี โดย Levy and Wijnbergen (1992) การค้าเสรีระหว่างฟิลิปปินส์ สำหรับสหภาพยุโรปในงานวิจัยของ Briones and Galang (2014) การศึกษาเกี่ยวกับการปรับนโยบายทางการเกษตรในประเทศสหรัฐอเมริกาเมื่อเข้าสู่การค้าเสรี โดย Blandford and Boisvert (2004) ในการพิจารณาถึงข้อดี ข้อเสียเกี่ยวกับนโยบายการช่วยเหลือเกษตรกรไทยเมื่อเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ในส่วนของการศึกษาทางเลือกการปรับตัวของเกษตรกรผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีการแบบคิว *Q-Methodology ซึ่งผลที่ได้นั้นปรากฏอยู่ในงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

ระเบียบวิธีการศึกษา

ประชากรและตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ เกษตรกรผู้ปลูกข้าวในจังหวัดราชบุรี ที่ขึ้นทะเบียนการเกษตรรายแปลง จำนวน 57,498 คน (ที่มา: สำนักส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรเขตที่ 2 จังหวัดราชบุรี)

ขนาดตัวอย่างสำหรับงานวิจัยนี้ กำหนดให้มีความคลาดเคลื่อนของการประมาณสัดส่วนในประชากรมีค่าไม่เกิน 5% หรือ 0.05 ด้วยความเชื่อมั่น 95% และกำหนด p* มีเป็น 50% หรือ 0.50 ดังนั้น เมื่อทำการสุ่มแบบไม่ใส่คืน (Without replacement) ได้ขนาดตัวอย่างเป็น 382 คน ผู้วิจัยกำหนดการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม 2 ชั้น (Two-Stage Cluster Random Sampling) โดยสุ่ม

---

* ดูรายละเอียดเพิ่มเติมได้จากงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ เรื่อง การปรับตัวและทัศนคติของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวไทยเมื่อเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน: กรณีศึกษาเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในจังหวัดราชบุรี (อยู่ระหว่างการดำเนินการ) หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาธุรกิจอาเซียน คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

อำเภอในจังหวัดราชบุรี จำนวน 4 อำเภอ จากนั้นแต่ละอำเภอที่ตกเป็นตัวอย่างสุ่มพื้นที่โดยการสุ่มพิกัดด้วยการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยขนาดตัวอย่างจัดสรรตามสัดส่วนประชากร

ขั้นที่ 1 สุ่มอำเภอในจังหวัดราชบุรี จำนวน 4 อำเภอ โดยการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ได้แก่ อำเภอเมืองราชบุรี บ้านโป่ง โพธาราม และปากท่อ

ขั้นที่ 2 สุ่มเกษตรกร (ชาวนา) ในแต่ละอำเภอ ที่สุ่มได้ด้วยการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Simple Random Sampling)

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละของเกษตรกรที่ขึ้นทะเบียนเกษตรรายแปลง และขนาดตัวอย่างในอำเภอที่สุ่มได้

พื้นที่/อำเภอที่สุ่มได้	จำนวนเกษตรกรที่ขึ้นทะเบียนเกษตรรายแปลง (ราย)	ร้อยละ	ขนาดตัวอย่าง (คน)
เมืองราชบุรี	9,188	26.97	103
บ้านโป่ง	9,890	29.03	111
โพธาราม	9,981	29.29	112
ปากท่อ	5,013	14.71	56
รวม	**34,072**	**100.00**	**382**

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ดำเนินการวิจัยโดยใช้คำถามปลายเปิด (Open-ended Question) งานวิจัยนี้ใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยแบบสอบถามมีประกอบด้วย 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะส่วนบุคคลด้านพื้นฐานสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในจังหวัดราชบุรี ประกอบด้วยข้อคำถาม 14 ข้อ ดังนี้ เพศ อายุ สถานะ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยจากการทำนา/ปี รายได้เฉลี่ยจากอาชีพอื่น/ปี จำนวนพื้นที่ทำนา ประสบการณ์ในการทำอาชีพเกษตรกรผู้ปลูกข้าว พื้นที่ทำนา/อำเภอ ระบบชลประทาน ลักษณะการทำนา จำนวนการเข้าอบรมในอาชีพเกษตรกรผู้ปลูกข้าว/ปี ความถี่ในการคิดค้นกระบวนการแบบใหม่เพื่อลดต้นทุน และเพิ่มผลิต บทบาทของผู้นำในชุมชนมีผลต่อการตัดสินใจ

ส่วนที่ 2 ทัศนคติ และทางเลือกในการปรับตัวของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในจังหวัดราชบุรีต่อการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

การวัดประสิทธิภาพของแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามทั้ง 2 ส่วน เสนออาจารย์ที่ปรึกษาเป็นผู้ตรวจสอบความตรงของเนื้อหา และความเหมาะสมของภาษาที่ใช้ เพื่อขอคำแนะนำและทำการทดสอบแบบสอบถาม (Pre-test) จำนวน 40 ชุด เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยพิจารณาความสอดคล้องภายในของเครื่องมือ (Internal consistency) ตามสูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) ทัศนคติในด้านผลกระทบทางบวกมีค่า .707 และทัศนคติในด้านผลกระทบทางลบ มีค่า .722 ซึ่งถือว่าแบบสอบถามมีความเชื่อมั่นอยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้ คือมีค่าไม่ต่ำกว่า .50

การวิเคราะห์ข้อมูลสถิติ

ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลจากเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในจังหวัดราชบุรี ที่ขึ้นทะเบียนการเกษตรรายแปลง จำนวน 382 คน จากประชากรทั้งหมด 57,498 คน โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล นำแบบสอบถามมาดำเนินการตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของข้อมูลจากนั้นนำข้อมูลที่ได้ไปบันทึกและประมวลผลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพรรณนา ได้แก่ จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบสมมติฐานค่าเฉลี่ยระดับทัศนคติจำแนกตามทางเลือก โดยใช้สถิติอ้างอิง ได้แก่ t-test

ผลการวิจัย

งานวิจัยนี้ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัย โดยแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังต่อไปนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของตัวอย่าง

จากการเก็บข้อมูลทั่วไปของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวไทย ในจังหวัดราชบุรี ในอำเภอเมืองราชบุรี บ้านโป่ง โพธาราม และปากท่อ จำนวน 382 คน การศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในจังหวัดราชบุรี พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เลือกปลูกพืชชนิดอื่นหรือผสมผสาน จำนวน 202 คน รองลงมาคือเลือกทำนาในลักษณะเดิม จำนวน 180 คน โดยสามารถวิเคราะห์ลักษณะส่วนบุคคลตามรายละเอียดดังต่อไปนี้

เกษตรกรผู้ปลูกข้าวในจังหวัดราชบุรีที่ตอบแบบสอบถาม มีการเลือกทำนาในลักษณะเดิมทั้งหมด 180 คน เป็นเพศหญิง จำนวน 114 คน (ร้อยละ 63.33) เป็นเพศชาย จำนวน 66 คน (ร้อยละ 36.67) ในส่วนของการเลือกปลูกพืชชนิดอื่นหรือผสมผสาน เป็นเพศหญิง จำนวน 107 คน (ร้อยละ 52.97) และเป็นเพศชาย จำนวน 95 คน (ร้อยละ 47.03) โดยที่เกษตรกรส่วนใหญ่ที่เลือกทำนาในลักษณะเดิม และเลือกปลูกพืชชนิดอื่นหรือผสมผสาน มีอายุระหว่าง 51-60 ปี (ร้อยละ 34.44 และร้อยละ 35.15 ตามลำดับ) รองลงมาคือมีอายุ ระหว่าง 41-50 ปี (ร้อยละ 22.78 และร้อยละ 26.73 ตามลำดับ) สำหรับสถานะภาพสมรส พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ที่เลือกทำนาในลักษณะเดิม และเลือกปลูกพืชชนิดอื่นหรือผสมผสาน ส่วนใหญ่มีสถานะสมรส (ร้อยละ 85.56 และร้อยละ 80.56 ตามลำดับ) รองลงมาคือผู้ที่เป็นโสดมีการเลือกปลูกพืชชนิดอื่นหรือผสมผสาน (ร้อยละ 14.36) มากกว่าผู้ที่เป็นโสดและทำนาในลักษณะเดิม (ร้อยละ 10.55)

ในส่วนระดับการศึกษา เกษตรกรที่เลือกทำนาในลักษณะเดิม และเลือกปลูกพืชชนิดอื่นหรือผสมผสาน ส่วนใหญ่มีการศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษาหรือต่ำกว่า (ร้อยละ 87.77 และร้อยละ 74.25 ตามลำดับ) รองลงมาคือมีการศึกษาอยู่ในระดับมัธยมปลายหรือเทียบเท่า (ร้อยละ 6.67 และร้อยละ 9.41 ตามลำดับ) เฉลี่ยจำนวนการศึกษาของเกษตรกร 6.03 ปี โดยที่เกษตรกรที่เลือกทำนาในลักษณะเดิม และเลือกปลูกพืชชนิดอื่นหรือผสมผสาน ส่วนใหญ่มีรายได้จากการทำนาไม่เกิน 100,000 บาทต่อปี (ร้อยละ 60.00 และร้อยละ 66.33 ตามลำดับ) รองลงมาคือ มีรายได้จากการทำนา 100,001-200,000 บาทต่อปี (ร้อยละ 26.67 และร้อยละ 24.26 ตามลำดับ) เฉลี่ยรายได้จากการทำนาต่อปี 109,802.88 บาท นอกจากนี้เกษตรกรที่เลือกทำนาในลักษณะเดิมนั้นไม่มีรายได้จากอาชีพอื่นเลย (ร้อยละ 54.44) ส่วนเกษตรกรที่เลือกปลูกพืชชนิดอื่นหรือผสมผสาน ส่วนใหญ่จะมีรายได้จากอาชีพอื่น ไม่เกิน 100,000 บาทต่อปี (ร้อยละ 56.93) เฉลี่ยรายได้ที่ได้จากอาชีพอื่น 31,479.49 บาทต่อปี

สำหรับจำนวนพื้นที่ทำนานั้น พบว่า เกษตรกรที่เลือกทำนาในลักษณะเดิม และเลือกปลูกพืชชนิดอื่นหรือ ผสมผสาน ส่วนใหญ่มีจำนวนพื้นที่ทำนาระหว่าง 11-30 ไร่ (ร้อยละ 43.89 และร้อยละ 48.51 ตามลำดับ) รองลงมาคือมีพื้นที่ทำนาไม่เกิน 10 ไร่ (ร้อยละ 37.22 และร้อยละ 36.63 ตามลำดับ) เฉลี่ยมีจำนวนพื้นที่ทำนาคือ 19.72 ไร่ โดยเกษตรกรที่เลือกทำนาในลักษณะเดิม และเลือกปลูกพืชชนิดอื่นหรือผสมผสาน มีประสบการณ์ในการทำนาแตกต่างกัน โดยเกษตรกรที่เลือกทำนาในลักษณะเดิม ส่วนใหญ่มีประสบการณ์ทำนาระหว่าง 31-40 ปี (ร้อยละ 21.11) ส่วนเกษตรกรที่เลือกปลูกพืชชนิดอื่นหรือผสมผสาน ส่วนใหญ่มีประสบการณ์ทำนาระหว่าง 11-20 ปี (ร้อยละ 23.76) เฉลี่ยประสบการณ์ทำนาของเกษตรกร 27.65 ปี นอกจากนี้ยังพบว่า เกษตรกรที่มีเขตพื้นที่ทำนาต่างอำเภอมีการเลือกทำนาในลักษณะเดิม และเลือกปลูกพืชชนิดอื่นหรือผสมผสาน มีความแตกต่างกัน โดยเกษตรกรที่เลือกทำนาในลักษณะเดิม ส่วนใหญ่มีเขตพื้นที่ทำนาในอำเภอบ้านโป่ง (ร้อยละ 41.66) ส่วนเกษตรกรที่เลือกปลูกพืชชนิดอื่นหรือผสมผสาน ส่วนใหญ่มีเขตพื้นที่ทำนาในอำเภอเมืองราชบุรี และโพธาราม (ร้อยละ 36.14 เท่ากัน)

สำหรับระบบชลประทาน พบว่า เกษตรกรที่เลือกทำนาในลักษณะเดิม และเลือกปลูกพืชชนิดอื่นหรือ ผสมผสาน ส่วนใหญ่อยู่ในเขตชลประทาน (ร้อยละ 88.89 และร้อยละ 82.67 ตามลำดับ) รองลงมา คือ ผู้ที่ทำนานอกเขตชลประทาน มีการเลือกปลูกพืชชนิดอื่นหรือผสมผสานมากกว่าเลือกทำนาในลักษณะเดิม โดยที่เกษตรกรที่เลือกทำนาในลักษณะเดิม และเลือกปลูกพืชชนิดอื่นหรือผสมผสาน ส่วนใหญ่มีลักษณะการทำนาแบบผสมผสานระหว่างใช้และไม่ใช้สารเคมี (ร้อยละ 51.11 และร้อยละ 64.36 ตามลำดับ) รองลงมาคือทำนาโดยใช้สารเคมีเพียงอย่างเดียว (ร้อยละ 45.56 และร้อยละ 23.76 ตามลำดับ) ส่วนที่เหลือ พบว่า เกษตรกรที่เลือกปลูกพืชชนิดอื่นหรือผสมผสาน (ร้อยละ 11.88) มีลักษณะการทำนาแบบไม่ใช้สารเคมี มากกว่า เกษตรกรที่เลือกทำนาในลักษณะเดิม (ร้อยละ 3.33) นอกจากนี้ยังพบว่า เกษตรกรที่เลือกทำนาในลักษณะเดิม และเลือกปลูกพืชชนิดอื่นหรือผสมผสาน ส่วนใหญ่มีการเข้าอบรมไม่เกิน 2 ครั้งต่อปี (ร้อยละ 53.33 และร้อยละ 43.07 ตามลำดับ) รองลงมา พบว่า เกษตรกรที่เลือกปลูกพืชชนิดอื่นหรือผสมผสาน มีการเข้าอบรม 3-5 ครั้งต่อปี (ร้อยละ 29.70) ในขณะที่ (ร้อยละ 23.89) ของเกษตรกรที่เลือกทำนาในลักษณะเดิมยังไม่เคยเข้าอบรมเกี่ยวกับอาชีพชาวนาเลย

เกษตรกรส่วนใหญ่ที่เลือกทำนาในลักษณะเดิม และเลือกปลูกพืชชนิดอื่นหรือผสมผสาน มีการคิดค้นกระบวนการแบบใหม่ที่แตกต่างกัน โดยเกษตรกรที่เลือกทำนาในลักษณะเดิม ส่วนใหญ่ยังไม่เคยคิดค้นกระบวนการแบบใหม่เพื่อลดต้นทุนและเพิ่มผลผลิตแต่พยายามศึกษาอยู่ (ร้อยละ 31.67) และรองลงมา คือ ยังไม่เคยคิดค้นเลย (ร้อยละ 28.89) ในขณะที่เกษตรกรที่เลือกปลูกพืชชนิดอื่นหรือผสมผสาน ส่วนใหญ่ มีการทดลองคิดค้นกระบวนการแบบใหม่เพื่อลดต้นทุนและเพิ่มผลผลิตแล้วในบางฤดูกาล (ร้อยละ 32.18) และรองลงมาคือ ยังไม่เคยคิดค้นกระบวนการแบบใหม่เพื่อลดต้นทุนและเพิ่มผลผลิตแต่พยายามศึกษาอยู่ (ร้อยละ 29.21) และยังพบว่า เกษตรกรที่เลือกทำนาในลักษณะเดิม และเลือกปลูกพืชชนิดอื่นหรือผสมผสาน ส่วนใหญ่เห็นว่าผู้นำชุมชนมีผลในการตัดสินใจในการทำนา (ร้อยละ 55.00 และร้อยละ 59.90 ตามลำดับ) ในขณะที่เกษตรกรส่วนที่เหลือนั้นเห็นว่าผู้นำชุมชนไม่ได้มีผลในการตัดสินใจในการทำนา (ร้อยละ 45.00 และร้อยละ 40.10 ตามลำดับ)

2. ทางเลือกในการปรับตัวของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในจังหวัดราชบุรี

ผลการวิเคราะห์ทางเลือกในการปรับตัวของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในจังหวัดราชบุรีเมื่อเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน โดยใช้สถิติพรรณนา ได้แก่ จำนวน ร้อยละ ปรากฏดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ทางเลือกในการปรับตัวของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในจังหวัดราชบุรี เมื่อเข้าสู่ประชาคม เศรษฐกิจอาเซียน

ทางเลือกในการปรับตัวของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในจังหวัดราชบุรี	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. ทำนาปลูกข้าวในลักษณะเดิม	180	47.12
2. ปลูกพืชชนิดอื่นหรือผสมผสาน	202	52.88
รวม	**382**	**100.00**

การปรับตัวของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในจังหวัดราชบุรีเมื่อเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน จากตารางที่ 2 ส่วนใหญ่มีทางเลือกในการปรับตัวโดยปลูกพืชอื่นหรือผสมผสาน (ร้อยละ 52.88) และเลือกที่จะทำนาปลูกข้าวในลักษณะเดิม (ร้อยละ 47.12)

3. ระดับทัศนคติของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในจังหวัดราชบุรี

ผลการวิเคราะห์ระดับทัศนคติของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในจังหวัดราชบุรีเมื่อเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน โดยใช้สถิติพรรณนา ได้แก่ จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ปรากฏดังตารางที่ 3 ถึงตารางที่ 5

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ระดับทัศนคติในเชิงบวกของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในจังหวัดราชบุรี เมื่อเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

ระดับทัศนคติในเชิงบวก	จำนวน (คน)	ร้อยละ	ทำนาลักษณะเดิม		ปลูกพืชชนิดอื่นหรือผสมผสาน		t-test	p-value*
			$\overline{X}$	S.D.	$\overline{X}$	S.D.		
1. การเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ทำให้ชาวนาไทยมีโอกาสและช่องทางในการขายข้าวได้มากขึ้น								
เห็นด้วยน้อยที่สุด	53	13.87						
เห็นด้วยน้อย	24	6.28						
เห็นด้วยปานกลาง	107	28.01	3.37	1.561	3.67	1.194	-2.098	.0185
เห็นด้วยมาก	63	16.49						
เห็นด้วยมากที่สุด	135	35.35						
2. การเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ทำให้ชาวนาไทยซื้อเทคโนโลยีการเกษตร เช่น รถไถนา รถเกี่ยวข้าว เครื่องสีข้าว และปุ๋ยเคมีได้ถูกลง								
เห็นด้วยน้อยที่สุด	78	20.42						
เห็นด้วยน้อย	39	10.21						
เห็นด้วยปานกลาง	85	22.25	3.06	1.531	3.32	1.334	-1.768	.039
เห็นด้วยมาก	91	23.82						
เห็นด้วยมากที่สุด	89	23.30						

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ระดับทัศนคติในเชิงบวก	จำนวน (คน)	ร้อยละ	ทำนาลักษณะเดิม		ปลูกพืชชนิดอื่นหรือผสมผสาน		t-test	p-value*
			$\overline{X}$	S.D.	$\overline{X}$	S.D.		
3. การเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ทำให้ชาวนาไทยต้องพัฒนาความสามารถในการทำนาให้มีคุณภาพมากขึ้น เพื่อแข่งกับประเทศเพื่อนบ้าน เช่น เวียดนาม พม่า ลาว								
เห็นด้วยน้อยที่สุด	17	4.45						
เห็นด้วยน้อย	18	4.71						
เห็นด้วยปานกลาง	16	4.19	4.24	1.266	4.53	.835	-2.661	.004
เห็นด้วยมาก	77	20.16						
เห็นด้วยมากที่สุด	254	66.49						
4. การเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ทำให้ชาวนาไทยจ้างแรงงานต่างด้าวได้ในราคาถูกลง เนื่องจากแรงงานต่างด้าวจะหลั่งไหลเข้ามาทำงานในไทยมากขึ้น								
เห็นด้วยน้อยที่สุด	98	25.65						
เห็นด้วยน้อย	82	21.47						
เห็นด้วยปานกลาง	72	18.85	2.64	1.501	2.95	1.404	-2.017	.022
เห็นด้วยมาก	57	14.92						
เห็นด้วยมากที่สุด	73	19.11						

* หมายถึง ค่า p-value ของการทดสอบสมมติฐานทางเดียว

ผลการศึกษาระดับทัศนคติของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในจังหวัดราชบุรีมีระดับทัศนคติในด้านผลกระทบเชิงบวกต่ออาชีพชาวนาไทยเมื่อเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน เมื่อพิจารณารายข้อจากตารางที่ 3 พบว่า

ทัศนคติในด้านผลกระทบเชิงบวกเรื่องที่ทำให้ชาวนาไทยมีโอกาสและช่องทางในการขายข้าวได้มากขึ้น ส่วนใหญ่มีระดับทัศนคติเห็นด้วยมากที่สุด (ร้อยละ 35.35) ซึ่งทัศนคติของเกษตรกรที่ทำนาในลักษณะเดิม อยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{X}$ = 3.37) ในขณะที่ทัศนคติของเกษตรกรที่ปลูกพืชชนิดอื่นหรือผสมผสาน อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.67) ในการทดสอบสมมติฐานความแตกต่างของค่าเฉลี่ย พบว่า ค่าสถิติ t เป็น -2.098 แสดงให้เห็นว่าเกษตรกรที่เลือกปลูกพืชชนิดอื่นหรือผสมผสาน มีระดับทัศนคติต่อเรื่องนี้มากกว่าเกษตรกรที่ทำนาในลักษณะเดิมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (p-value < 0.05)

สำหรับทัศนคติเกี่ยวกับเรื่องที่ทำให้ชาวนาไทยซื้อเทคโนโลยีการเกษตรเช่น รถไถนา รถเกี่ยวข้าว เครื่องสีข้าว และปุ๋ยเคมีได้ถูกลง ส่วนใหญ่มีระดับทัศนคติเห็นด้วยมาก (ร้อยละ 23.82) ซึ่งทัศนคติของเกษตรกรที่ทำนาในลักษณะเดิม อยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{X}$ = 3.06) และทัศนคติของเกษตรกรที่ปลูกพืชชนิดอื่นหรือผสมผสานก็อยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{X}$ = 3.32) ในการทดสอบสมมติฐานความแตกต่างของค่าเฉลี่ย พบว่า ค่าสถิติ t เป็น -1.768 แสดงให้เห็นว่าเกษตรกรที่เลือกปลูกพืชชนิดอื่นหรือผสมผสาน มีระดับทัศนคติต่อเรื่องนี้มากกว่าเกษตรกรที่ทำนาในลักษณะเดิมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (p-value < 0.05)

ในส่วนของทัศนคติเกี่ยวกับเรื่องที่ทำให้ชาวนาไทยต้องพัฒนาความสามารถในการทำนาให้มีคุณภาพมากขึ้น เพื่อแข่งกับประเทศเพื่อนบ้าน เช่น เวียดนาม พม่า ลาว ส่วนใหญ่มีระดับทัศนคติเห็นด้วยน้อยที่สุด (ร้อยละ 25.65) ซึ่งทัศนคติของเกษตรกรที่ทำนาในลักษณะเดิม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.24) และทัศนคติของเกษตรกรที่ปลูกพืชชนิดอื่นหรือผสมผสานก็อยู่ในระดับมากที่สุด

($\overline{X}$ = 4.53) ในการทดสอบสมมติฐานความแตกต่างของค่าเฉลี่ย พบว่า ค่าสถิติ t เป็น -2.661 แสดงให้เห็นว่าเกษตรกรที่เลือกปลูกพืชชนิดอื่นหรือผสมผสานมีระดับทัศนคติต่อเรื่องนี้มากกว่าเกษตรกรที่ทำนาในลักษณะเดิมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (p-value < 0.005)

นอกจากนี้ทัศนคติเกี่ยวกับเรื่องที่ทำให้ชาวนาไทยจ้างแรงงานต่างด้าวได้ในราคาถูกลง เนื่องจากแรงงานต่างด้าวจะหลั่งไหลเข้ามาทำงานมากขึ้น ส่วนใหญ่มีระดับทัศนคติเห็นด้วยมากที่สุด (ร้อยละ 66.49) ซึ่งทัศนคติของเกษตรกรที่ทำนาในลักษณะเดิม อยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{X}$ = 2.64) และทัศนคติของเกษตรกรที่ปลูกพืชชนิดอื่นหรือผสมผสานก็อยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{X}$ = 2.95) ในการทดสอบสมมติฐานความแตกต่างของค่าเฉลี่ย พบว่า ค่าสถิติ t เป็น -2.017 แสดงให้เห็นว่าเกษตรกรที่เลือกปลูกพืชชนิดอื่นหรือผสมผสาน มีระดับทัศนคติต่อเรื่องนี้มากกว่าเกษตรกรที่ทำนาในลักษณะเดิมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (p-value < 0.05)

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ระดับทัศนคติในเชิงลบของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในจังหวัดราชบุรี เมื่อเข้าสู่ประชาคม เศรษฐกิจอาเซียน

ระดับทัศนคติในเชิงลบ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	ทำนาลักษณะเดิม		ปลูกพืชชนิดอื่นหรือผสมผสาน		t-test	p-value*
			$\overline{X}$	S.D.	$\overline{X}$	S.D.		
1. การเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ทำให้ชาวนาไทยขายข้าวได้กำไรลดลง เนื่องจากข้าวไทยมีต้นทุนสูงและมีผลผลิตต่อไร่ต่ำกว่าประเทศเพื่อนบ้าน								
เห็นด้วยน้อยที่สุด	33	8.64						
เห็นด้วยน้อย	32	8.38						
เห็นด้วยปานกลาง	50	13.09	3.80	1.455	4.05	1.173	-1.868	.0315
เห็นด้วยมาก	79	20.68						
เห็นด้วยมากที่สุด	188	49.21						
2. ชาวนาไทยอาจขายที่ดิน หรือเปลี่ยนใจไม่ทำนา เนื่องจากการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนทำให้เกิดการแข่งขันที่สูง								
เห็นด้วยน้อยที่สุด	143	37.43						
เห็นด้วยน้อย	71	18.58						
เห็นด้วยปานกลาง	43	11.26	2.32	1.474	2.79	1.552	-3.029	.0015
เห็นด้วยมาก	59	15.45						
เห็นด้วยมากที่สุด	66	17.28						
3. ชาวนาไทยเกิดปัญหาแย่งน้ำ กับโรงงานอุตสาหกรรม เนื่องจากอาจมีโรงงานเพิ่มขึ้นเมื่อเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน								
เห็นด้วยน้อยที่สุด	87	22.77						
เห็นด้วยน้อย	35	9.17						
เห็นด้วยปานกลาง	70	18.33	3.01	1.615	3.52	1.460	-3.300	.0005
เห็นด้วยมาก	64	16.75						
เห็นด้วยมากที่สุด	126	32.98						
4. การเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนทำให้ชาวนาไทยขาดคนงานในภาคเกษตรที่อาจเปลี่ยนไปทำอาชีพอื่นมากขึ้น								
เห็นด้วยน้อยที่สุด	59	15.45						
เห็นด้วยน้อย	32	8.38						
เห็นด้วยปานกลาง	78	20.42	3.31	1.514	3.70	1.328	-2.679	.004
เห็นด้วยมาก	80	20.93						
เห็นด้วยมากที่สุด	133	34.82						

* **หมายถึง** ค่า p-value ของการทดสอบสมมติฐานทางเดียว

ผลการศึกษาระดับทัศนคติของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในจังหวัดราชบุรีมีระดับทัศนคติในด้านผลกระทบเชิงลบต่ออาชีพชาวนาไทยเมื่อเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน เมื่อพิจารณารายข้อจากตารางที่ 4 พบว่า

ทัศนคติในด้านผลกระทบเชิงบวกเกี่ยวกับเรื่องการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ทำให้ชาวนาไทยขายข้าวได้กำไรลดลง เนื่องจากข้าวไทยมีต้นทุนสูง และมีผลผลิตต่อไร่ต่ำกว่าประเทศเพื่อนบ้าน ส่วนใหญ่มีระดับทัศนคติเห็นด้วยมากที่สุด (ร้อยละ 49.21) ซึ่งทัศนคติของเกษตรกรที่ทำนาในลักษณะเดิม อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.80) และทัศนคติของเกษตรกรที่ปลูกพืชชนิดอื่นหรือผสมผสานก็อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.05) ในการทดสอบสมมติฐานความแตกต่างของค่าเฉลี่ย พบว่า ค่าสถิติ t เป็น -1.868 แสดงให้เห็นว่าเกษตรกรที่เลือกปลูกพืชชนิดอื่นหรือผสมผสานมีระดับทัศนคติต่อเรื่องนี้มากกว่าเกษตรกรที่ทำนาในลักษณะเดิมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (p-value < 0.05)

สำหรับทัศนคติเกี่ยวกับเรื่องชาวนาไทยอาจขายที่ดิน หรือเปลี่ยนใจไม่ทำนา เนื่องจากการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนทำให้เกิดการแข่งขันที่สูง ส่วนใหญ่มีระดับทัศนคติเห็นด้วยน้อยที่สุด (ร้อยละ 37.43) ซึ่งทัศนคติของเกษตรกรที่ทำนาในลักษณะเดิมอยู่ในระดับน้อย ($\overline{X}$ = 2.32) ในขณะที่ทัศนคติของเกษตรกรที่ปลูกพืชชนิดอื่นหรือผสมผสาน อยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{X}$ = 2.79) ในการทดสอบสมมติฐานความแตกต่างของค่าเฉลี่ย พบว่า ค่าสถิติ t เป็น -3.029 แสดงให้เห็นว่าเกษตรกรที่เลือกปลูกพืชชนิดอื่นหรือผสมผสาน มีระดับทัศนคติต่อเรื่องนี้มากกว่าเกษตรกรที่ทำนาในลักษณะเดิมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (p-value < 0.005)

ในส่วนของทัศนคติเกี่ยวกับเรื่องชาวนาไทยเกิดปัญหาแย่งน้ำ กับโรงงานอุตสาหกรรมเนื่องจากอาจมีโรงงานเพิ่มขึ้นเมื่อเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ส่วนใหญ่มีระดับทัศนคติเห็นด้วยมากที่สุด (ร้อยละ 32.98) ซึ่งทัศนคติของเกษตรกรที่ทำนาในลักษณะเดิม อยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{X}$ = 3.01) ในขณะที่ทัศนคติของเกษตรกรที่ปลูกพืชชนิดอื่นหรือผสมผสาน อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.52) ในการทดสอบสมมติฐานความแตกต่างของค่าเฉลี่ย พบว่า ค่าสถิติ t เป็น -3.300 แสดงให้เห็นว่าเกษตรกรที่เลือกปลูกพืชชนิดอื่นหรือผสมผสาน มีระดับทัศนคติต่อเรื่องนี้มากกว่าเกษตรกรที่ทำนาในลักษณะเดิมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (p-value = 0.005)

นอกจากนี้ทัศนคติในด้านการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ทำให้ชาวนาไทยขาดคนงานในภาคเกษตรที่อาจเปลี่ยนไปทำอาชีพอื่นมากขึ้น ส่วนใหญ่มีระดับทัศนคติเห็นด้วยมากที่สุด (ร้อยละ 34.82) ซึ่งทัศนคติของเกษตรกรที่ทำนาในลักษณะเดิม อยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{X}$ = 3.31) ในขณะที่ทัศนคติของเกษตรกรที่ปลูกพืชชนิดอื่นหรือผสมผสาน อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.70) ในการทดสอบสมมติฐานความแตกต่างของค่าเฉลี่ย พบว่า ค่าสถิติ t เป็น -2.679 แสดงให้เห็นว่าเกษตรกรที่เลือกปลูกพืชชนิดอื่นหรือผสมผสาน มีระดับทัศนคติต่อเรื่องนี้มากว่าเกษตรกรที่ทำนาในลักษณะเดิมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (p-value < 0.005)

สมมติฐานงานวิจัย เกษตรกรในจังหวัดราชบุรีมีระดับทัศนคติในด้านผลกระทบทางลบต่อการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

ผลการวิเคราะห์ระดับทัศนคติของเกษตรกรในจังหวัดราชบุรีมีระดับทัศนคติในด้านผลกระทบทางลบต่อการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน โดยใช้การทดสอบด้วยค่าสถิติ t-tests ผลการทดสอบแสดงดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ภาพรวมระดับทัศนคติของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในด้านผลกระทบเชิงบวก และเชิงลบต่ออาชีพชาวนาไทยเมื่อเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

ทัศนคติของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวที่มีต่อการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับทัศนคติ
1. ทัศนคติในด้านผลกระทบเชิงบวก	3.32	1.079	ปานกลาง
2. ทัศนคติในด้านผลกระทบเชิงลบ	3.48	.982	มาก
รวมทัศนคติของเกษตรกรผู้ปลูกข้าว	**3.40**	**.819**	**มาก**
Paired t-test	-2.457		
p-value	0.014		

เกษตรกรผู้ปลูกข้าวในจังหวัดราชบุรี มีระดับทัศนคติในด้านผลกระทบเชิงบวก และเชิงลบต่ออาชีพชาวนาไทยเมื่อเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน จากตารางที่ 5 ทัศนคติในด้านผลกระทบเชิงบวก อยู่ในระดับปานกลาง และมีทัศนคติในด้านผลกระทบเชิงลบ อยู่ในระดับมาก และเมื่อเปรียบเทียบทัศนคติเชิงบวก เชิงลบ ปรากฏว่าเกษตรกรมีทัศนคติในด้านผลกระทบเชิงลบมากกว่าเชิงบวก อย่างมีนัยสำคัญ (p-value < 0.05)

สรุปผลการวิจัย

จากผลการวิเคราะห์ความแตกต่างของระดับทัศนคติในเชิงบวกของเกษตรกรที่ทำนาในลักษณะเดิมและที่ปลูกพืชชนิดอื่นหรือผสมผสาน พบว่า เกษตรกรที่เลือกปลูกพืชชนิดอื่นหรือผสมผสาน มีระดับทัศนคติในเชิงบวกมากกว่าเกษตรกรที่เลือกทำนาในลักษณะเดิมในทุกๆ ประเด็นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (p-value < 0.05) ในขณะเดียวกัน ผลการวิเคราะห์ความแตกต่างของระดับทัศนคติเชิงลบ พบว่า เกษตรกรที่เลือกปลูกพืชชนิดอื่นหรือผสมผสาน มีระดับทัศนคติในเชิงบวกมากกว่าเกษตรกรที่เลือกทำนาในลักษณะเดิมในทุกๆ ประเด็น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (p-value < 0.05) เมื่อเปรียบเทียบทัศนคติเชิงบวก เชิงลบ ปรากฏว่าเกษตรกรมีทัศนคติในด้านผลกระทบเชิงลบมากกว่าเชิงบวก อย่างมีนัยสำคัญ (p-value < 0.05)

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย เรื่อง ทัศนคติของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวไทยเมื่อเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน: กรณีศึกษาเกษตรกรผู้ปลูกข้าวจังหวัดราชบุรี โดยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายต่อหน่วยงานภาครัฐ

1) ควรมีการปรับโครงสร้างระบบน้ำให้กับภาคเกษตรกรรม และขยายโครงการช่วยเหลือขุดสระน้ำฟรี โดยเฉพาะผู้ที่ทำการเกษตรนอกเขตชลประทาน เนื่องจากมีเกษตรกรที่เลือกปลูกพืชอื่นหรือผสมผสานมากกว่าการเลือกทำนาในลักษณะเดิม จากการสัมภาษณ์ในเบื้องต้น*ยังพบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่มีทิศทางในการปรับตัวโดยลดพื้นที่เพาะปลูกข้าวน้อยลง โดยจะมีการเลือกปลูกพืช

* อย่างไรก็ตามบทความนี้ไม่ได้นำเสนอผลการสัมภาษณ์ สามารถดูรายละเอียดเพิ่มเติมได้จากงานวิจัยฉบับสมบูรณ์. เรื่อง การปรับตัวและทัศนคติของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวไทยเมื่อเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน: กรณีศึกษาเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในจังหวัดราชบุรี (อยู่ระหว่างการดำเนินการ) หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาธุรกิจอาเซียน คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

ผสมผสาน ทดแทนการปลูกพืชเชิงเดี่ยว แต่ก็พบปัญหาบางประการที่เกี่ยวกับการปรับตัว คือ ด้านการจัดระบบน้ำ เนื่องจากเกษตรกรไม่สามารถปลูกพืชชนิดอื่น และทำนาปรังได้เนื่องจากปัญหาการขาดแคลนน้ำ

2) ระดับทัศนคติของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในจังหวัดราชบุรี มีระดับทัศนคติเชิงบวก อยู่ในระดับปานกลาง โดยพบว่าส่วนใหญ่เห็นด้วยมากที่สุดกับประเด็นที่ว่าการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนทำให้ชาวนาไทยต้องพัฒนาความสามารถในการทำนาให้มีคุณภาพมากขึ้น เพื่อแข่งกับประเทศเพื่อนบ้าน เช่น เวียดนาม พม่า ลาว ซึ่งจากการสัมภาษณ์เกษตรกรผู้ปลูกข้าวยังพบว่าเกษตรกรมีความต้องการให้ภาครัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องแก้ไขปัญหาเรื่องพันธุ์ข้าวดีด ข้าวเด้ง (ข้าววัชพืช) ที่ประสบอยู่ในขณะนี้ ทำให้ประสิทธิผลที่ต่ำคือ เมล็ดข้าวจะไม่มีหางหรือหางสั้นมาก ต้นจะสูงกว่าปกติและออกดอกก่อนเวลา โดยเมล็ดจะเริ่มร่วงหล่นตั้งแต่ระยะน้ำนม และจะร่วงหล่นก่อนถึงเวลาเก็บเกี่ยว ดังนั้นจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ประเทศไทยต้องเร่งเพิ่มการวิจัยเกี่ยวสินค้าการเกษตรโดยเฉพาะข้าวตั้งแต่การวิจัยเมล็ดพันธุ์ที่มีศักยภาพต่อการแข่งขัน

3) สำหรับระดับทัศนคติเชิงลบ พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก และพบว่าเกษตรกรเห็นด้วยมากที่สุดกับประเด็นที่ว่าการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนทำให้ชาวนาไทยขายข้าวได้กำไรลดลง เนื่องจากข้าวไทยมีต้นทุนสูง และมีผลผลิตต่อไร่ต่ำกว่าประเทศเพื่อนบ้าน ดังนั้นควรมีการร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งหน่วยงานรัฐ และเอกชน รวมถึงให้ความรู้กับ Smart Farmer** เพื่อส่งผ่านความรู้แก่เกษตรกรเรื่องการลดต้นทุน เนื่องจากมีปัจจัยหลายอย่างที่ส่งผลให้ต้นทุนสูงและผลผลิตต่ำ

2. ข้อเสนอแนะสำหรับสหกรณ์การเกษตร

ควรมีการส่งเสริมให้เกษตรกรนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ในการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าการเกษตรเพื่อช่วยลดต้นทุนการผลิต ทั้งต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ ช่วยเหลือเกษตรกรที่มีการรวมกลุ่มกันผลิตสินค้าที่สร้างมูลค่าเพิ่มจนกลายเป็นผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นหรือชุมชน ตัวอย่างเช่น การทำเส้นขนมจีนจากข้าวชนิดต่างๆ สหกรณ์การเกษตรอาจมีการสนับสนุนเครื่องโม่แป้ง เครื่องทำเส้นขนมจีนอบแห้ง รวมถึงเครื่องบรรจุภัณฑ์เข้ามาช่วยสร้างมาตรฐานให้สินค้าเหล่านี้สามารถนำไปจำหน่ายได้ทั้งในและต่างประเทศ

3. ข้อเสนอแนะสำหรับเกษตรกร

ปัจจุบันรัฐบาลมีการส่งเสริมการจัดทำบัญชีให้กับเกษตรกร แต่จากการสำรวจยังพบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่หลายครัวเรือนยังไม่สามารถทำบัญชีได้ด้วยตนเอง ทำให้ไม่สามารถควบคุมบัญชีรายจ่ายได้ และไม่ทราบรายได้ที่แท้จริง จึงส่งผลให้เกษตรกรส่วนใหญ่ประสบกับปัญหาขาดทุนสะสม ดังนั้นเพื่อเป็นการรักษาผลประโยชน์ของเกษตรกรทั้งทางตรง และทางอ้อม เกษตรกรควรมีการจัดการเกี่ยวกับระบบบัญชีรายรับ รายจ่ายในการเกษตรแต่ละฤดูกาลอย่างสม่ำเสมอ

** Smart Farmer หมายถึง บุคคลที่มีความภูมิใจในการเป็นเกษตรกร มีความรอบรู้ในระบบการผลิตด้านการเกษตรแต่ละสาขา มีความสามารถในการวิเคราะห์ เชื่อมโยงและบริหารจัดการการผลิตและ การตลาด โดยใช้ข้อมูลประกอบการตัดสินใจ คำนึงถึงคุณภาพและความปลอดภัยของผู้บริโภค สังคมและ สิ่งแวดล้อม

เอกสารอ้างอิง

กรมส่งเสริมการเกษตร. (2556). *คู่มือการขับเคลื่อนนโยบาย Smart Farmer และ Smart Officer.* กรุงเทพฯ: คณะทำงานขับเคลื่อนนโยบาย กรมส่งเสริมการเกษตร.

วันเพ็ญ ทับทิมแก้ว. (อยู่ระหว่างการดำเนินการ). *การปรับตัวและทัศนคติของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวไทยเมื่อเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน: กรณีศึกษาเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในจังหวัดราชบุรี.* กรุงเทพฯ: คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

สำนักงานจังหวัดราชบุรี. (2556). *ข้อมูลทั่วไปจังหวัดราชบุรี.* สืบค้นเมื่อ 8 ตุลาคม 2557, จาก http://103.28.101.10/briefprovince/filedoc/70000000.pdf

สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ. (2554). *ข่าวเกษตรรายวัน.* สืบค้นเมื่อ 8 กันยายน 2558, จาก http://www.acfs.go.th/read_news.php?id=12327&ntype=09

สำนักส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรเขตที่ 2 จ.ราชบุรี. (2557). *ข้อมูลขึ้นทะเบียนเกษตรกรรายแปลง.* สืบค้นเมื่อ 8 ตุลาคม 2557, จาก http://www.wdoae.doae.go.th/wp2013/?page_id=1593

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (2557). *ข้อมูลการผลิตสินค้าเกษตร.* สืบค้นเมื่อ 8 ตุลาคม 2557, จาก http://www.oae.go.th/ewt_news.php?nid=13577

สำนักวิจัยเศรษฐกิจการเกษตร. (2558). *สถานการณ์สินค้าเกษตรที่สำคัญและแนวโน้ม ปี 2558.* กรุงเทพฯ: สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.

สำนักส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรเขตที่ 2 จ.ราชบุรี. (2557). *ข้อมูลขึ้นทะเบียนเกษตรกรรายแปลง.* สืบค้นเมื่อ 8 ตุลาคม 2557, จาก http://www.wdoae.doae.go.th/wp2013/?page_id=1593

Blandford, D. & Boisvert, R. N. (2004). *U.S. Policy for Agricultural Adjustment.* Philadelphia: International Agricultural Trade Research Consortium.

Briones, R. M. & Galang, I. M. R. (2014). *Prospects for a Philippines-European Union Free Trade Agreement: Implications for Agriculture.* Makati: Philippine Institute for Development Studies.

Levy, S. & Wijnbergen, S. V. (1992). *Mexican Agriculture in The Free Trade Agreement: Transition Problems in Economic.* Paris: Developing Country Agriculture and International Economic Trends: OECD Development Centre.

ชื่อหนังสือ : "กรรมตามสมอง"

ชื่อผู้เขียน : สินธุเสน เขจรบุตร (ขุนเขา)
*ชื่อผู้แนะนำหนังสือ: พนารัตน์ ลิ้ม**
*Panarat Lim**

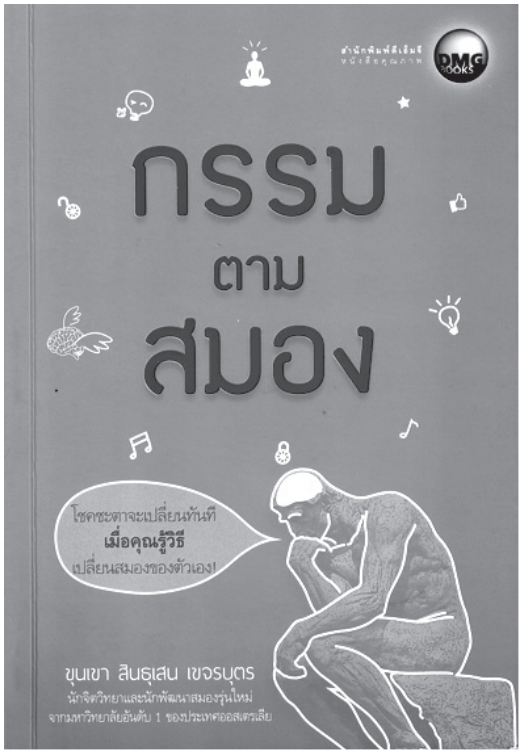

"กรรมตามสมอง" เป็นหนังสือที่เห็นครั้งแรกก็ชวนให้อยากอ่าน อยากหาคำตอบว่ากรรมตามสมองนั้นคืออะไร คือกรรมที่เกิดจากการคิดในสมองอย่างนั้นหรือไม่ แล้วสมองคิดอย่างไร เมื่อได้อ่านก็ทำให้รู้ว่าผู้เขียน ขุนเขา (สินธุเสน เขจรบุตร) ผู้ที่เป็นทั้งนักจิตวิทยาและนักพัฒนาสมองรุ่นใหม่จากคณะจิตวิทยา Australian National University มหาวิทยาลัยอันดับ 1 ของประเทศออสเตรเลีย มีวิธีการเขียนที่น่าสนใจด้วยการสอดแทรกธรรมะไปพร้อมๆกับการให้ความรู้เกี่ยวกับสมอง เนื้อหาในเล่มแบ่งออกเป็น 3 บท แต่ละบทใช้ชื่อว่า ปั้นสมองขั้นที่ 1 เอาชนะใจตนเอง บทถัดมาคือ ปั้นสมองขั้นที่ 2 เปลี่ยนนิสัย เปลี่ยนชีวิต และบทสุดท้ายคือ ปั้นสมองขั้นที่ 3 ไขความลับพลังจิต แต่ละบทแบ่งออกเป็นสองส่วน ส่วนแรกคือการ "เรียนรู้" เป็นการให้ความรู้เกี่ยวกับ

* ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำภาควิชาการสื่อสารการตลาด คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์
* Assistant Professor, Marketing Communication Department, Communication Arts, Dhurakij Pundit University
* Email: panarat.lim@dpu.ac.th

การทำงานของสมอง ความคิด จิตใจ โดยใช้ความรู้ทางจิตวิทยาและธรรมจากพระพุทธศาสนา ส่วนที่ 2 คือการ “ลงมือทำ” คือการใช้ความรู้ที่เรียนรู้จากส่วนแรก นำไปลงมือปั้นสมองตัวเอง เพื่อนำไปสู่ความสุข ความสำเร็จในชีวิต นอกจากนี้ผู้เขียนยังสอดแทรกข้อคิด คำคมไว้ในแต่ละบท

ผู้เขียนได้ให้ความรู้เกี่ยวกับสมอง คือเครื่องมือสำคัญที่ออกแบบชีวิตและกำหนดโชคชะตาของเรา ทุกๆ ความคิด ทุกๆ คำพูด และทุกๆ การกระทำ ล้วนมีส่วนสำคัญในการกำหนดโครงสร้างของสมอง ได้หยิบยกการศึกษาสมองของไอน์สไตน์ ที่พบว่ามีรอยหยักมากกว่าคนธรรมดาโดยเฉพาะสมองส่วนหน้า (Prefrontal Cortex) มีรอยหยักที่ซับซ้อนมากกว่าคนทั่วไป ซึ่งเกี่ยวข้องกับการวางแผน การแก้ปัญหา และการคิดวิเคราะห์ที่ต้องใช้เหตุผล พื้นที่ผิวของสมองบ่งชี้ความฉลาด เพราะจำนวนเส้นประสาท และการเชื่อมต่อของเส้นประสาทในสมองจะมีมากหรือน้อยก็ขึ้นอยู่กับพื้นที่ผิวของสมอง ดังนั้นการสร้างสมองเปรียบเสมือนการปั้นสมองให้คิดดี สร้างสรรค์ และลงมือทำตามในสิ่งที่คิด ดังประโยคที่ว่า

“การ ‘ตามหาความสำเร็จ’ และการ ‘ตามหาความสุข’ ไม่สำคัญเท่ากับการลงมือ ‘สร้างสมองแห่งความสำเร็จ’ และ ‘สร้างสมองแห่งความสุข’ เมื่อมีสมองแห่งความสำเร็จและความสุข แม้เจอสิ่งเลวร้าย เราก็ยังมีความสุขมากกว่าความทุกข์ เพราะสมองจะหาทางสร้างสิ่งต่างๆภายนอกให้เรา ‘เห็น’ ตามสิ่งที่เรา ‘เป็น’ อยู่ภายในเสมอ เมื่อสมองดี ก็จะทำให้เรารับรู้ มองเห็น และพบเจอแต่สิ่งดีๆ หากแต่สมองที่ชั่วร้าย ก็มีโอกาสมากขึ้นที่จะทำให้เราคิด พูด และทำร้ายผู้อื่น”

การปั้นสมองขั้นที่ 1 จึงเริ่มขึ้น เป็นเรื่องการเอาชนะใจตนเอง ผู้เขียนกล่าวว่า “คนที่ไม่สามารถเป็นนายของตัวเองได้ จะเป็นทาสของคนอื่นไปชั่วชีวิต” ในขั้นนี้จะได้เรียนรู้วิวัฒนาการของสมอง จะทำให้รู้คำตอบว่า ทำไมในบางคนเลือกทำสิ่งที่ผิดและชั่ว ทำไมการขัดใจหรือฝืนใจตัวเองถึงเป็นเรื่องยาก การเรียนรู้วิวัฒนการของสมองส่วนในบริเวณก้านสมอง (Brain stem) คือส่วนที่จำเป็นต่อการหายใจ การเต้นของหัวใจ การย่อยอาหาร สมองส่วนกลาง (Limbic) ที่ทำงานเกี่ยวข้องกับอารมณ์ การเอาตัวรอด และส่วนชั้นนอกสุด (Neo-cortex) คือชั้นของทักษะการคิดขั้นสูงเกี่ยวกับการวางแผน การคิดโดยใช้เหตุผล การจินตนาการ ซึ่งชั้นนี้ทำให้มนุษย์แตกต่าง ความฉลาด และมีอำนาจเหนือกว่าสัตว์ชนิดอื่นๆทั้งหมดบนโลกนี้ ชีวิตส่วนใหญ่มาจากสมองส่วนใน (จิตใต้สำนึก) ถ้าใช้สมองส่วนนี้ไม่เป็น ก็จะตกเป็นทาสของอารมณ์ ผู้เขียนได้เชื่อมโยงจิตวิทยาเข้ากับพระพุทธศาสนา ทำให้เห็นว่าสมองส่วนในเป็นที่สถิตของกิเลส ตัณหา และราคะต่างๆ ส่วนสมองชั้นนอกเป็นที่อยู่ของสติ ความตื่นรู้ และปัญญา สมองส่วนหน้าจึงทำหน้าที่เป็น “เบรก” ให้กับชีวิต เบรกของสมองคือสติ สติจะช่วยให้ดึงพลังของจิตสำนึกและจิตใต้สำนึกออกมาใช้งานอย่างมีประสิทธิภาพ ขั้นแรกของการฝึกสติคือการนั่งสมาธิ การเอาชนะใจตนเอง คือการมีสติ ซึ่งเกิดในสมองส่วนนอก การมีสติเสมอต้องฝึกฝนเองและทำอย่างสม่ำเสมอ การลงมือฝึกเจริญสติ หัวใจของการฝึกเจริญสติคือการ “รู้เท่าทันจิต”

การปั้นสมองขั้นที่ 2 เป็นเรื่องเปลี่ยนนิสัยเปลี่ยนชีวิต เป็นการเรียนรู้เกี่ยวกับอิทธิผลของนิสัยที่มีผลต่อการดำเนินชีวิต ดังประโยคที่ว่า “ความคิดสร้างการกระทำ การกระทำสร้างนิสัย นิสัยสร้างสันดานและสันดานจะลิขิตชีวิตของเรา” นิสัยเป็นสิ่งที่อยู่คู่กับสมองและจิตใจ และมีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิต ผู้เขียน (ขุนเขา) กล่าวว่า “ทุกๆสูตรของความสำเร็จ มี ‘นิสัย’ เป็นส่วนประกอบ”

การกระทำเป็นไปตามการคิดของสมอง การเปลี่ยนการกระทำต้องเปลี่ยนที่สมอง โดยการลงมือฝึกคิด บอกสมองให้รู้ถึงเป้าหมายที่ดีและชัดเจน ก่อนลงมือทำเสมอ นิสัยดีๆจะถูกสร้างขึ้นอัตโนมัติ การทำอะไรนานๆและทำให้อยู่รอดได้จิตใต้สำนึกจะรับรู้ว่าสิ่งนั้นดี จึงทำให้จิตใต้สำนึกต่อสู้ คัดค้านความต้องการในการเปลี่ยนแปลงของเราเสมอ เช่น การมีความสุขจากการนอนตื่นสายทุกวัน จิตใต้สำนึกรับรู้ว่าเป็นสิ่งที่ดี เมื่อถึงวันที่ต้องการเปลี่ยนแปลงให้นอนตื่นเช้า จิตสำนึกก็จะต่อต้านไม่อยากตื่นเช้า

การรู้จักจิตสำนึกและธรรมชาติของมัน ค่อยๆฝึกฝนตนเองให้รู้เท่าทันก็จะทำให้เราอยู่รอดมีความสุขและประสบความสำเร็จ การฝึกใช้สติจับสัญชาตญาณ เพราะกรรมคือการกระทำของเรา เครื่องมือที่จะช่วยแก้กรรมได้คือสติ การฝึกสติจนกลายเป็นปฏิกิริยาตอบสนองฉับพลัน (Reflect) จะช่วยในการควบคุมการกระทำและความคิดของเราไม่ให้ตกเป็นทาสของกรรม

ผู้เขียนได้เสนอเทคนิค “โต้คลื่นความคิด” ซึ่งมี 4 ขั้นตอน คือ “รู้ เห็น เย็น วาง” เป็นการฝึกฝนเพื่อบริหารความอยากไม่ใช่ควบคุมความอยาก เพราะความอยากเราไม่สามารถควบคุมได้ ขั้นแรกเริ่มที่ การรู้ คือรู้และยอมรับ ไม่เข้าไป ‘ปรุง’ ‘ปรับ’ หรือ ‘เป็น’ ขั้นที่สอง การเห็น คือ วิเคราะห์ สังเกตสิ่งที่เห็นทั้งในกายและในใจ พยายามอธิบายสิ่งที่เห็น ทำให้จิตสำนึกออกห่างจากความคิดหรือความอยากที่เกิดขึ้นมาอยู่ในฐานะ ‘ผู้เห็น’ ไม่ใช่ ‘ผู้เป็น’ และสอดแทรกด้วยการนำคำสอนของพระพุทธเจ้าที่ว่า “สิ่งที่ทำให้เกิดทุกข์อย่างแท้จริง ไม่ใช่ ‘ความอยาก’ แต่เป็นการเข้าไป ‘ยึดติดกับความอยาก’ ต่างหาก” มาประกอบการอธิบายด้วย ขั้นที่สาม “เย็น” ความอยากเปรียบได้กับความร้อน การดับความร้อนที่เป็นความอยากนั้น ก็ต้องใช้ความเย็น ได้มีการเสนอเทคนิคการปฏิรูปจิตด้วยลมหายใจของพระอาจารย์ปิยโสภณ (พระราชญาณกวี) แห่งวัดพระราม 9 กาญจนาภิเษก ที่ทำให้ขจัดราคะ โลภะ โทสะ โมหะ ขั้นที่สี่ “วาง” คือการวางความกังวลลง ไม่คิดหมกหมุ่น

คุณภาพชีวิตมาจากคุณภาพความคิด ดังนั้น ผู้เขียนได้กล่าวถึงการพูดคุยกับจิตใต้สำนึกการเปลี่ยนแปลงตัวเอง ขึ้นอยู่กับการตั้งคำถามกับจิตใต้สำนึก หยุดถามจิตใต้สำนึกว่า “ทำไม” (Why) เพราะจะได้คำตอบที่ทำให้รู้สึกแย่ ควรถามจิตใต้สำนึกว่า “ทำอย่างไร” (How) และใส่สิ่งที่ต้องการลงไป เช่น “ทำอย่างไรจึงจะสร้างความโชคดีให้กับตัวเอง” แทนที่จะถามว่า “ทำไมฉันถึงไม่โชคดีอย่างเธอบ้าง”

ปั้นสมองขั้นที่ 3 ไขความลับพลังจิต ในขั้นนี้ ผู้อ่านจะได้เรียนรู้เรื่อง “จิต” ซึ่งทางพุทธศาสนาไม่ถือว่า “จิต” เป็นตัวตนที่แท้จริง จิตเป็นผลจากการเข้าไปยึดจับกับอารมณ์ต่างๆที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา จิตจึงไม่มีตัวตนที่แท้จริง (เป็นอนัตตา) มนุษย์เท่านั้นที่มีความสามารถพิเศษทางจิตที่สามารถอบรมและพัฒนาจิตอันเป็นนามธรรมให้เกิดขึ้นภายในจิตใจของตนเองได้ การใช้จินตนาการคือการใช้พลังจิต คนที่รู้จักใช้จินตนาการอย่างถูกต้องจะมีความสุขและประสบความสำเร็จในสิ่งที่ปรารถนา พลังจิตมีความยิ่งใหญ่ที่เราทุกคนสามารถควบคุมมันได้ ถ้าเรารู้วิธีการใช้จินตนาการไปในทางที่ถูกต้อง ฝึกจินตนาการภาพตนเองตามที่ต้องการทุกเช้าและก่อนนอน

ด้วยลีลาการเขียนของขุนเขาที่แบ่งเรื่องราวด้วยการให้ความรู้เกี่ยวกับการทำงานของสมอง ความเชื่อมโยงของการคิดในสมองที่ทำให้เกิดการกระทำของมนุษย์ จากความรู้นำมาสู่การฝึกปฏิบัติเป็นขั้นเป็นตอน เชื่อว่าผู้อ่านจะได้ประโยชน์จากการนำมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต การกระทำของเราจะเป็นอย่างไรก็ล้วนมาจากการคิดของสมอง เมื่อเปลี่ยนการคิดการกระทำย่อมเปลี่ยน ดังชื่อหนังสือ “กรรมตามสมอง”

แนวทางการจัดเตรียมต้นฉบับบทความ (Manuscript) สำหรับขอตีพิมพ์ในวารสารสุทธิปริทัศน์

วัตถุประสงค์การจัดพิมพ์

วารสารสุทธิปริทัศน์เป็นวารสารวิชาการของมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ซึ่งตีพิมพ์บทความวิชาการและบทความวิจัยจากบุคคลทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย

วารสารสุทธิปริทัศน์มีนโยบายการจัดพิมพ์ราย 3 เดือน ปีละ 4 ฉบับ ประจำเดือน ฉบับที่1 มกราคม-มีนาคม ฉบับที่2 เมษายน- มิถุนายน ฉบับที่ 3 กรกฎาคม- กันยายน และ ฉบับที่4 ตุลาคม-ธันวาคม ของทุกปี โดยมีวัตถุประสงค์ดังนี้

1. เพื่อเผยแพร่ความรู้ด้านวิชาการในศาสตร์สาขาต่างๆ
2. เพื่อให้บริการทางวิชาการแก่สังคมในรูปแบบของวารสารวิชาการ
3. เพื่อส่งเสริมการแสดงความคิดเห็นและนำเสนอผลการค้นคว้าและวิจัย
4. เพื่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิ คณาจารย์และนักวิชาการได้เผยแพร่ผลงาน
5. เพื่อเผยแพร่เกียรติคุณทางด้านวิชาการของมหาวิทยาลัยในฐานะสถาบันอุดมศึกษาแห่งหนึ่ง

นโยบายการจัดพิมพ์

- วารสารสุทธิปริทัศน์มุ่งเป็นสื่อกลางในการเผยแพร่บทความวิชาการและผลงานวิจัยที่มีคุณภาพใน บริหารธุรกิจ มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ การท่องเที่ยวและโรงแรม กฎหมาย ภาษาศาสตร์ สังคมศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ การจัดการศึกษา และสาขาอื่น ๆที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น
- บทความวิชาการหรือบทความวิจัยที่ส่งมาขอตีพิมพ์จะต้องไม่อยู่ในระหว่างการขอตีพิมพ์หรือเคยได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่มาก่อนในวารสารอื่นๆ
- บทความวิชาการ มุ่งเน้นบทความที่เสนอแนวความ คิดทฤษฎีใหม่หรือบทความที่ช่วยเสริมสร้างความเข้าใจหรือกระตุ้นการวิจัยต่อเนื่องในหัวข้อวิชาการที่สำคัญต่างๆ
- บทความวิจัย มุ่งเน้นงานวิจัยที่ช่วยทดสอบทฤษฎีหรือผลงานวิจัยที่ช่วยขยายความในแง่มุมสำคัญต่างๆ ของทฤษฎีเหล่านั้นเพื่อทำให้ผู้อ่านเกิดความเข้าใจ หรือสามารถนำไปทำวิจัยต่อเนื่องได้
- วารสารยินดีตีพิมพ์งานวิจัยที่ใช้ระเบียบวิธีวิจัยหรือวิธีทดลองทดสอบในหลากหลายรูปแบบที่ช่วยสร้างองค์ความรู้ที่สำคัญหรือที่มีผลกระทบต่อสังคมวิชาการในวงกว้าง

กระบวนการคัดเลือกบทความ

วารสารสุทธิปริทัศน์จัดให้มีกระบวนการในการคัดเลือกบทความที่มีคุณภาพตามวิธี Double–Blinded Peer Review Process ซึ่งมีกระบวนการดังต่อไปนี้

■ บทความที่ส่งเข้ามาจะถูกส่งไปยังผู้ชำนาญการ (ผู้ทรงคุณวุฒิ) ในสาขาวิชานั้นๆเพื่อเป็นผู้อ่านประเมินบทความ (Peer Review) อย่างน้อย 2 คน

■ ผู้อ่านประเมินบทความจะเป็นผู้ให้ความเห็นและข้อแนะนำว่าบทความนั้นๆ จะได้รับการยอมรับโดยไม่มีเงื่อนไข หรือ ยอมรับโดยมีเงื่อนไขให้แก้ไข ซึ่งจะต้องส่งบทความอีกครั้ง และต้องทำการแก้ไขให้เสร็จภายใน 10-15 วัน หลังจากได้รับผลการประเมิน

■ ในกรณีบทความได้รับการแก้ไขแล้ว ผู้อ่านประเมินบทความจะต้องพิจารณาอีกครั้งหนึ่งว่า บทความที่แก้ไขแล้วดังกล่าวเป็นที่ยอมรับเพื่อการตีพิมพ์ได้

การเตรียมต้นฉบับสำหรับผู้เขียน

■ บทความสามารถจัดทำเป็นภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษ ในกรณีที่เป็นภาษาอังกฤษ **บทความดังกล่าวต้องผ่านการตรวจการใช้ไวยากรณ์อย่างถูกต้องมาแล้ว**

■ ในการจัดทำบทความผู้เขียนจะต้องจัดทำบทความในรูปแบบที่ทางวารสารสุทธิปริทัศน์กำหนดไว้ โดยสามารถดาวน์โหลดรูปแบบและส่งบทความผ่านระบบ Online Submission ได้ทางเว็บไซต์ของวารสาร http://www.dpu.ac.th/dpurc/journal หากผู้เขียนต้องการส่งบทความโดยมี 2 ช่องทาง ดังนี้

1. ส่งผ่านระบบบทความออนไลน์ Paper Submission ที่เว็บไซต์

2. ทางไปรษณีย์ (กรณีระบบ Online Submission มีปัญหา) ปริ้นบทความจำนวน 1 ชุด และบันทึกลงแผ่น CD 1 ชุด ส่งมาที่ **กองบรรณาธิการวารสารสุทธิปริทัศน์ สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ (ศูนย์บริการวิจัย) 110/1-4 ถ.ประชาชื่น เขตหลักสี่ กรุงเทพฯ 10210 โทรศัพท์ 02-9547300 ต่อ 445 หรือ128,528,892 Email: dpujournal@dpu.ac.th**

■ เมื่อบทความได้รับการตีพิมพ์ ผู้เขียนจะได้รับวารสารฉบับที่บทความนั้นตีพิมพ์จำนวน 1 ฉบับ

แนวทางการจัดทำบทความ บทความต้นฉบับจะต้องจัดทำส่งมาในรูปแบบดังต่อไปนี้

■ **ขนาดกระดาษ** จัดพิมพ์ลงโปรแกรม Microsoft Word กระดาษขนาด A4

■ **ขอบกระดาษ** เว้นระยะขอบ 1 นิ้ว ทุกด้าน

■ **การตั้งค่าระยะบรรทัดให้ใช้ค่าตามปกติ คือ** 1 เท่า หรือ 1 Single

■ **จำนวนหน้า ไม่เกิน 15 หน้า** ขนาดกระดาษ A4 (พร้อมรูปตารางที่เกี่ยวข้องและบรรณานุกรม)

■ **ใส่เลขหน้า** กำหนดมุมบนชิดขวา ขนาด 14 point

■ **ตัวอักษร** Browallia New ตามที่กำหนดดังนี้

ชื่อเรื่อง (Title)

- ภาษาไทย-อังกฤษ ขนาด 18 point กำหนดชิดซ้าย ตัวหนา
- ควรให้มีความกระชับให้มากที่สุด

ชื่อ-ที่อยู่และประวัติผู้เขียน (ทุกคน)

- ชื่อ-ที่อยู่และประวัติผู้เขียน ภาษาไทย–อังกฤษ ขนาด 14 point กำหนดชิดซ้ายทั้งหมด ประกอบด้วยชื่อผู้เขียน ตำแหน่งงาน หน่วยงานที่สังกัด ชื่อสถาบัน และที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้ทางไปรษณีย์ เบอร์โทรศัพท์ ทั้งเบอร์โทรศัพท์มือถือ และที่ทำงาน e-mail พร้อมประวัติผู้เขียนโดยย่อ
- ถ้าผู้แต่งเป็นชาวต่างประเทศให้นำชื่อสกุลขึ้นก่อนชื่อต้น

บทคัดย่อ (Abstract) ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

- ชื่อ “บทคัดย่อ” และ “Abstract” ขนาด 16 point กำหนดกึ่งกลาง ตัวหนา เว้น 1 บรรทัด
- Text บทคัดย่อภาษาไทย–อังกฤษ ขนาด 14 point
- ย่อหน้า 0.5 นิ้ว
- ความยาวไม่เกิน 1 หน้า ต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษอยู่คนละหน้า เนื้อหาในบทคัดย่อควรระบุวัตถุประสงค์โดยย่อ ผลการวิจัยและบทสรุปโดยย่อ

คำสำคัญ (Keywords)

- พิมพ์ต่อจากส่วนบทคัดย่อก่อนจะขึ้นส่วนเนื้อหา ทั้งภาษาไทย–อังกฤษ ขนาด 14 point
- ใช้ศัพท์บัญญัติของราชบัณฑิตยสถานและเป็นคำหลักที่ใช้ในการอ้างอิง ค้นหา ไม่เกิน 10 คำ

เนื้อหา (Body) ประกอบด้วย

- ขนาด 14 point พร้อมเลขหน้ากำหนดมุมบนด้านขวา
- ย่อหน้า 0.5 นิ้ว
- บทนำ
- วัตถุประสงค์(การวิจัย)
- แนวคิดและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง (หากเป็นบทความวิจัยควรมีการนำเสนอสมมติฐานการวิจัย)
- วิธีการดำเนินการวิจัย(หากเป็นบทความวิจัย)
- ผลการวิจัย และอภิปรายผล
- บทสรุปและข้อเสนอแนะ
- บรรณานุกรม **(ใช้รูปแบบ APA Style และผ่านการตรวจข้อผิดพลาดในข้อความและจากการพิมพ์)**

▪ **การแสดงภาพและรูปภาพ (Figures)** ให้พิมพ์คำว่า **"ภาพที่..."** ตามด้วยลำดับที่ของภาพ 1, 2, 3... ไว้ด้านล่างของภาพหรือรูปนั้นพร้อมคำอธิบาย และรูปภาพแผนภูมิให้ใช้สีขาว-ดำเท่านั้น หรือ ภาพสีกรณีที่จำเป็น

▪ **การพิมพ์ตาราง (Table**) ให้พิมพ์คำว่า **"ตารางที่.."** ตามด้วยลำดับที่ของตาราง 1, 2, 3... ไว้ด้านบนของตาราง และมีคำอธิบาย

▪ **การเขียนเอกสารอ้างอิง (Bibliography**) **ใช้รูปแบบ APA Style**

1. การอ้างอิงให้เรียงลำดับเอกสารการอ้างอิงภาษาไทยก่อนภาษาอังกฤษตามลำดับตัวอักษรของชื่อผู้แต่ง หรือชื่อสกุลผู้แต่ง (ชาวต่างประเทศ) ตามแบบพจนานุกรม
2. บรรทัดแรกของแต่ละรายการพิมพ์ชิดขอบซ้าย ถ้าไม่จบในบรรทัดเดียวให้พิมพ์ต่อไปในบรรทัดที่ 2 โดยเว้นเข้าไปประมาณ 8 ช่วงตัวอักษร
3. ถ้าผู้แต่งเป็นชาวต่างประเทศให้เอาชื่อสกุลขึ้นก่อนชื่อต้น

รูปแบบการพิมพ์เอกสารอ้างอิง (Bibliography)

1. <u>เอกสารอ้างอิงจากหนังสือ</u>

รูปแบบ: ชื่อผู้แต่ง.//(ปีพิมพ์). *//ชื่อเรื่อง/*(ครั้งที่พิมพ์).//เมืองที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์.

ตัวอย่าง: - เสรี วงษ์มณฑา. (2540). *ครบเครื่องเรื่องการสื่อสารการตลาด.* กรุงเทพฯ: วิสิทธิ์พัฒนา.

- ไพฑูรย์ สินลารัตน์. (2555). *ปรัชญาการศึกษาเบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2549). *การติดตามประเมินผลการปฏิรูปการศึกษาด้านการบริหารและการจัดการศึกษา.* กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.
- Sinnaeve, G., Pissard, A., Fernandez-Pierna, J. A., Lognay, G., Rondia, A., Dupont, P., … Lateur, M. (2010). Use of near infrared spectroscopy for the determination of internal quality of entire apples. In S. Saranwong, S. Kasemsumran, W. Thanapase, & P. Williams (Eds.), Near infrared

spectroscopy: Proceedings of the 14th International Conference (pp. 255-259). West Sussex, UK: IMP.

2. <u>เอกสารอ้างอิงจากบทความวารสาร</u>

รูปแบบ: ชื่อผู้แต่ง.//(ปีพิมพ์).//ชื่อบทความ.//*ชื่อวารสาร,ปีที่*(ฉบับที่),/เลขหน้าแรก-หน้าสุดท้าย.

ตัวอย่าง: - อัศวิน แสงพิกุล. (2556). จริยธรรมการวิจัย. *วารสารสุทธิปริทัศน์, 27*(81), 137-147.

- Mellers, B. A. (2000). Choice and the relative pleasure of consequences. *Psychological Bulletin*, *126*, 910-916.

3. <u>เอกสารอ้างอิงจากหนังสือพิมพ์</u>

รูปแบบ: ชื่อผู้แต่ง.//(ปีพิมพ์, วัน เดือน).//ชื่อบทความ.//*ชื่อหนังสือพิมพ์*, น. หรือ p.

ตัวอย่าง: - รังสรรค์ ศรีวรศาสตร์. (2554, 28-29 เมษายน). มารู้จัก DRG. *สยามรัฐ,* น. 6.

- Kluger, J. (2008, 28 January). Why we love. *Time*, *171,* p. 54-60.

4. <u>การเขียนเอกสารอ้างอิงจากวิทยานิพนธ์และปริญญานิพนธ์</u>

รูปแบบ: ชื่อผู้แต่ง.//(ปีพิมพ์).//*ชื่อเรื่อง*/(วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต หรือ master's thesis).//สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์.

ชื่อผู้แต่ง.//(ปีพิมพ์).//*ชื่อเรื่อง*/(ปริญญานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต หรือ Doctoral dissertation).//สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์.

ตัวอย่าง: - ณัฐแก้ว ข้องรอด. (2537). *บทบาทของการโฆษณาในการสนับสนุนสินค้าใหม่เข้าสู่ตลาดกรณีศึกษา: ปูนซิเมนต์ตราทีพีไอ* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

- Nickels, D.W. (2005). *The Relationship between It-business alignment and organizational culture: An Exploratory study* (Doctoral dissertation). Memphis, TN: University of Memphis.

5. <u>การเขียนเอกสารอ้างอิงจากเอกสารอิเล็คทรอนิคส์</u>

รูปแบบ: ชื่อผู้แต่ง.//(ปี พ.ศ. ที่เผยแพร่).//*ชื่อเรื่อง.//*สืบค้นวัน เดือน ปี,/จาก/URL

ตัวอย่าง: - บุญรักษ์ บุญญะเขตมาลา. (2548). *โทรทัศน์กับการเมืองใหม่.* สืบค้น 1 เมษายน 2546, จาก http://www.manager.co.th/

- กมลรัฐ อินทรทัศน์, และพรทิพย์ เย็นจะบก. (ม.ป.ป.). *หลักและทฤษฎีการสื่อสาร.* สืบค้น 26 มิถุนายน 2555, จาก http://pirun.ku.ac.th/

- คลังปัญญาไทย. (2546). *อุดมศึกษา.* สืบค้น 10 พฤศจิกายน 2555, จาก http://www.panyathai.or.th/wiki/index.php

- VandenBos, G., Knapp, S., & Doe, J. (2001). Role of reference elements in the selection of resources by psychology undergraduates. *Journal of Bibliographic Research*, 5, 117-123. Retrieved October 13, 2001, from http://jbr.org/articles.html

การอ้างอิงในเนื้อหา

1. วิทยานิพนธ์ภาษาไทยอ้างอิงเอกสารภาษาไทย

รูปแบบ: ชื่อผู้แต่ง//(ปี,/หน้า)//ได้ศึกษาเกี่ยวกับ.....

ตัวอย่าง: - สาโรจน์ โอพิทักษ์ชีวิน (2550, น. 104) ได้ศึกษาเกี่ยวกับ.....

- ปณิศา ลัญชานนท์ (2548, น. 27-28) ได้ศึกษาเกี่ยวกับ.....

1.1 กรณีอ้างอิงทั้งเล่ม ใส่เฉพาะ ชื่อผู้แต่ง (ปี)

ตัวอย่าง: สาโรจน์ โอพิทักษ์ชีวิน (2550) ได้ศึกษาเกี่ยวกับ.....

1.2 การอ้างอิงถึงชื่อบุคคล ถ้ามีผู้แต่ง 2 คน ให้ใส่นามสกุลทั้งสอง

ตัวอย่าง: ดวงเดือน พันธุมนาวิน และจรรยา สุวรรณทัต (2520, น. 38) ได้ศึกษาเกี่ยวกับ.....

1.3 กรณีอ้างอิงผู้แต่ง 2-7 คน เมื่ออ้างเนื้อหาครั้งแรก ต้องใส่ชื่อผู้แต่งทุกคน ใส่และคนสุดท้าย เช่น คนที่ 1, คนที่ 2, คนที่ 3, คนที่ 4, คนที่ 5, คนที่ 6, และคนที่ 7 ให้ใส่ไม่เกิน 7คน กรณีมากกว่า 7 คน ให้ลงรายการ 6 คนแรก และชื่อผู้แต่งคนสุดท้าย เช่น ผู้แต่ง 10 คนให้ลงรายการ คนที่ 1, คนที่ 2, คนที่ 3, คนที่ 4, คนที่ 5, คนที่ 6, และคนที่ 10

ตัวอย่าง: - (ศิริวรรณ เสรีรัตน์, ศุภร เสรีรัตน์, ปริญ ลักษิตานนท์, องอาจ ปทะวานิช, ปณิศา มีจินดา, จิระวัฒน์ นุวชชานนท์, และอรทัย เลิศวรรณวิทย์, 2552, น. 18-29)

- (Kernis, Cornell, Sun, Berry, Harlow, & Bach, 1993)

1.4 กรณีอ้างอิงซ้ำหรือในครั้งต่อ ๆ ไป ให้ระบุเฉพาะชื่อผู้แต่งคนแรก ตามด้วยคำว่า"และคนอื่น ๆ"

ตัวอย่าง: - สาคร สามารถ และคนอื่นๆ (2548, น. 13-15) ได้ศึกษาเกี่ยวกับ.....

- Kernis et al. (1993) ได้ศึกษาเกี่ยวกับ

2. วิทยานิพนธ์ภาษาอังกฤษอ้างอิงเอกสารภาษาอังกฤษ

รูปแบบ: ชื่อผู้แต่ง,/(ปี,/หน้า)//ได้ศึกษาเกี่ยวกับ.....

ตัวอย่าง: - Kotler and Keller (2009, p. 787) ได้ศึกษาเกี่ยวกับ.....

- Kotler and Keller (2009, pp. 787-788) ได้ศึกษาเกี่ยวกับ.....

2.1 กรณีอ้างอิงอ้างอิงทั้งเล่ม ใส่เฉพาะ ชื่อผู้แต่ง ปี

ตัวอย่าง: - Kotler and Keller (2009) ได้ศึกษาเกี่ยวกับ.....

2.2 กรณีอ้างอิงซ้ำและผู้แต่ง2-7คน หรือมากกว่าในครั้งต่อ ๆ ไป ให้ระบุเฉพาะชื่อผู้แต่งคนแรก ตามด้วยคำว่า "et al." ต่อด้วยปีที่พิมพ์ และเลขหน้าตามลำดับ

ตัวอย่าง: - Gran et al. (1989, p.90) ได้ศึกษาเกี่ยวกับ.....

รูปแบบ: ชื่อผู้แต่ง//(ปี,/หน้า)//ได้ศึกษาเกี่ยวกับ.....

ตัวอย่าง: - ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ (2552, น. 17) ได้ศึกษาเกี่ยวกับ.....

- Marcos and others (1974, pp. 15-17) ได้ศึกษาเกี่ยวกับ.....

DPU
DHURAKIJ PUNDIT UNIVERSITY
PROGRESSIVE UNIVERSITY

กองบรรณาธิการวารสารสุทธิปริทัศน์
สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

วันที่ 9 ธันวาคม 2557

เรื่อง การเก็บค่าสมาชิกวารสารสุทธิปริทัศน์และค่าลงบทความ
เรียน ท่านสมาชิกวารสารสุทธิปริทัศน์ทุกท่าน

เนื่องจากวารสารสุทธิปริทัศน์ได้มีการปรับปรุงระบบการผลิตและขั้นตอนการประเมินผลให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น หลังจากได้รับการพิจารณาเข้าสู่ระบบฐานข้อมูลศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (Thai-Journal Citation Index Centre :TCI Centre) ซึ่งส่งผลต่อการดำรงไว้ซึ่งคุณภาพของวารสารในระยะยาว ทางคณะกรรมการวารสารสุทธิปริทัศน์จึงต้องเรียนให้สมาชิกทุกท่านทราบถึงการเปลี่ยนแปลงของค่าสมาชิกและ การจ่ายค่าลงบทความสำหรับผู้ส่งบทความลงในวารสารฯ โดยจะเริ่มดำเนินการตั้งแต่ฉบับที่ 89 (เดือนมกราคม - มีนาคม 2558) เป็นต้นไป ส่งผลให้มีการเปลี่ยนแปลง ดังนี้

1. ขอเก็บค่าสมาชิกวารสารฯในอัตราเล่มละ 550 บาท รวมค่าจัดส่ง สำหรับสมาชิกรายปี (รวมค่าจัดส่ง) จะเก็บค่าสมาชิก ดังนี้
   - 1 ปี จำนวน 4 ฉบับ เป็นเงิน 2,200 บาท
   - 2 ปี จำนวน 8 ฉบับ เป็นเงิน 4,000 บาท
   - 3 ปี จำนวน 12 ฉบับ เป็นเงิน 6,600 บาท

   หมายเหตุ สำหรับท่านสมาชิกที่ยังไม่หมดอายุการเป็นสมาชิกวารสารฯ ทางกองบรรณาธิการฯ จะจัดส่งวารสารฯ ตามจำนวนเล่มของระยะเวลาที่เหลืออยู่ของท่าน หากท่านประสงค์จะเป็นสมาชิกใหม่สามารถสมัครได้ในอัตราใหม่ตามที่เสนอไว้ข้างต้น
2. สำหรับผู้ส่งบทความลงในวารสารสุทธิปริทัศน์ ตั้งแต่ฉบับเดือนมกราคม 2558 เป็นต้นไป จะต้องจ่ายเป็นค่าลงบทความในอัตรา 3,000 บาทต่อเรื่อง (1 บทความวิชาการ/บทความวิจัย)

ทั้งนี้ทางกองบรรณาธิการวารสารสุทธิปริทัศน์ ต้องกราบขอขอบคุณสมาชิกและผู้ส่งบทความทุกท่านที่ไว้วางใจ และส่งบทความมายังกองบรรณาธิการฯ ได้พิจารณา อย่างไรก็ดี หากมีข้อสงสัยประการใด ท่านสามารถติดต่อทางอีเมล์ได้ที่ dpujournal@dpu.ac.th หรือ ทางโทรศัพท์ที่เบอร์ 02-954-7300 ต่อ 445,528,128 หรือ 892 หรือทางไปรษณีย์ส่งที่ กองบรรณาธิการวารสารสุทธิปริทัศน์ สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ (ศูนย์บริการวิจัย อาคาร 6 ชั้น 17) เลขที่ 110/1-4 ถนนประชาชื่น เขตหลักสี่ กรุงเทพฯ 10210

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบ

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธีรศักดิ์ กัญจนพงศ์)
บรรณาธิการวารสารสุทธิปริทัศน์

โทร.02-9547300 ต่อ 445 หรือ 892
โทรสาร 02-580-0064

DPU
DHURAKIJ PUNDIT UNIVERSITY
PROGRESSIVE UNIVERSITY

ใบสมัครสมาชิกวารสารสุทธิปริทัศน์และใบสั่งซื้อ

ชื่อ-นามสกุล.....

สถานที่จัดส่งวารสาร.....

เลขที่.....หมู่ที่..... ตรอก/ซอย.....ถนน.....ตำบล/แขวง.....

อำเภอ/เขต.....จังหวัด.....รหัสไปรษณีย์.....

สถานที่ติดต่อ.....

.....

โทรศัพท์(มือถือ).....**โทรศัพท์(บ้าน/ที่ทำงาน)**.....

Email : .....

กำหนดออกวารสาร ปีละ 4 ฉบับ ☞ ฉบับที่ 1 ม.ค.-มี.ค. ฉบับที่ 2 เม.ย.- มิ.ย.
ฉบับที่ 3 ก.ค.-ก.ย. ฉบับที่ 4 ต.ค.-ธ.ค.

ประสงค์จะสมัครเป็นสมาชิกวารสาร"สุทธิปริทัศน์" ☐ 1 ปี ☐ 2 ปี ☐ 3 ปี

☐**สถานภาพสมาชิก** ○ **สมาชิกใหม่** เริ่มเป็นสมาชิกตั้งแต่ปีที่.....ฉบับที่.....เดือน.....พ.ศ.....
ถึงปีที่.....ฉบับที่.....เดือน.....พ.ศ.....

○ **สมาชิกเก่า** ต่ออายุสมาชิกตั้งแต่ ปีที่.....ฉบับที่.....เดือน.....พ.ศ.....
ถึงปีที่.....ฉบับที่.....เดือน.....พ.ศ.....

อัตราค่าสมาชิก ฉบับละ 550 (รวมค่าจัดส่ง)

○ 1 ปี จำนวน 4 ฉบับ เป็นเงิน 2,200 บาท
○ 2 ปี จำนวน 8 ฉบับ เป็นเงิน 4,400 บาท
○ 3 ปี จำนวน 12 ฉบับ เป็นเงิน 6,600 บาท

☐**สั่งซื้อเป็นรายฉบับ** ปีที่.....ฉบับที่.....เดือน.....พ.ศ. .....จำนวน.....ฉบับ
ปีที่.....ฉบับที่.....เดือน.....พ.ศ. .....จำนวน.....ฉบับ
ปีที่.....ฉบับที่.....เดือน.....พ.ศ. .....จำนวน.....ฉบับ
ปีที่.....ฉบับที่.....เดือน.....พ.ศ. .....จำนวน.....ฉบับ

รวมเป็นเงินทั้งสิ้นจำนวน..... บาท (ตัวอักษร) .....บาท

ออกใบเสร็จในนาม.....

วิธีชำระเงินค่า ○ ธนาณัติสั่งจ่าย "**มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์**" (ปทจ.หลักสี่)

สมัครสมาชิกโดย ○ โอนเงิน ธนาคารไทยพาณิชย์ เลขที่บัญชี **152-206333-6** ชื่อบัญชี"มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์" สาขามหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ ประเภทออมทรัพย์

○ แคชเชียร์เช็ค สั่งจ่ายในนาม"มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์"**เลขที่บัญชี 152-206333-6**

ส่งหลักฐานการโอนเงิน จ่าหน้าซองจดหมายถึง บรรณาธิการวารสารสุทธิปริทัศน์ สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ (ศูนย์บริการวิจัย) เลขที่ 110/1-4 ถนนประชาชื่น เขตหลักสี่ จ.กรุงเทพฯ 10210 (ระบุสมัครสมาชิก/ต่ออายุ/สั่งซื้อรายฉบับ)
หรือส่งแฟกซ์/E-mail 02 580-0064 , dpujournal@dpu.ac.th (ระบุสมัครสมาชิก/ต่ออายุ/สั่งซื้อรายฉบับ ในใบPay in)

โทร. 02-9547300 ต่อ 445,528,128
Email :dpujournal@dpu.ac.th

ลงชื่อ.....ผู้สมัคร
( )
วันที่.....เดือน.....พ.ศ. .....

แบบฟอร์มเสนอส่งบทความ วารสารสุทธิปริทัศน์

ชื่อเรื่อง(ภาษาไทย).....

.....

ชื่อเรื่อง(ภาษาอังกฤษ).....

.....

ชื่อ-นามสกุล (ผู้เขียนหลัก คนที่ 1).....

สถานที่ทำงาน.....

.....

โทรศัพท์.....โทรสาร.....E-mail.....

ชื่อ-นามสกุล (ผู้เขียนร่วม คนที่ 2).....

สถานที่ทำงาน.....

.....

โทรศัพท์.....โทรสาร.....E-mail.....

ชื่อ-นามสกุล (ผู้เขียนร่วม คนที่ 3).....

สถานที่ทำงาน.....

.....

โทรศัพท์.....โทรสาร.....E-mail.....

ประเภทบทความที่ขอส่ง ❍ บทความวิจัย(Research article) ❍ บทความวิชาการ (Academic article)

ถ้าบทความที่เสนอเป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัย ดุษฎีนิพนธ์ หรืออื่น ๆโปรดระบุ.....

❍ งานวิจัย/วิชาการ ชื่อเรื่อง.....

❍ (ดุษฎีนิพนธ์) ชื่อเรื่อง.....

❍ อื่น ๆ (ระบุ).....

ข้าพเจ้าและผู้เขียนร่วม (ถ้ามี) ขอรับรองว่าบทความนี้และสัญญาว่า " เป็นผลงานที่ยังไม่เคยได้รับการตีพิมพ์ที่ใดมาก่อนและไม่นำไปตีพิมพ์ลงในวารสารอื่นซ้ำอีกและเป็นผลงานของข้าพเจ้าและผู้เขียนร่วมตามชื่อที่ระบุในบทความตามจริงและยอมรับเงื่อนไขของกองบรรณาธิการวารสารสุทธิปริทัศน์ทุกประการ กรณีมีการฟ้องร้องเรื่องการละเมิดลิขสิทธิ์เกี่ยวกับข้อความส่วนใดส่วนหนึ่ง ภาพ กราฟ และหรือข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความ ให้เป็นความรับผิดชอบของข้าพเจ้าและผู้เขียนร่วมแต่เพียงฝ่ายเดียว"

ลงชื่อ.....

( )

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

วิธีชำระเงินค่าลงบทความ 3,000 บาท ชำระเงินเมื่อบรรณาธิการตอบรับบทความของท่านผ่านขั้นตอนที่ 2 โดยแจ้งผลทางEmail/ผู้ส่งบทความสามารถสอบถามได้ด้วยตนเอง

ธนาณัติสั่งจ่าย **"มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์" (ปทจ.หลักสี่)**

โอนเงิน ธนาคารไทยพาณิชย์ **เลขที่บัญชี 152-206333-6** ชื่อบัญชี**"**มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์**"**

สาขามหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ ประเภทออมทรัพย์

แคชเชียร์เช็ค สั่งจ่ายในนาม**"**มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์**"เลขที่บัญชี 152-206333-6**

ส่งหลักฐานการโอนเงิน ส่งแฟกซ์/E-mail 02 580-0064 , dpujournal@dpu.ac.th (ค่าลงบทความ ในใบPay in) หรือทางไปรษณีย์ จ่าหน้าซองถึง กองบรรณาธิการวารสารสุทธิปริทัศน์ สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ (ศูนย์บริการวิจัย อาคาร 6 ชั้น 17) เลขที่ 110/1-4 ถนนประชาชื่น เขตหลักสี่ จ.กรุงเทพฯ 10210 (วงเล็บมุมซอง ค่าลงบทความวารสารสุทธิปริทัศน์) ติดต่อโทร. 0 2954-7300 ต่อ 445,528,128

DPU

DHURAKIJ PUNDIT UNIVERSITY

PROGRESSIVE UNIVERSITY

วารสารสุทธิปริทัศน์

SUTHIPARITHAT JOURNAL

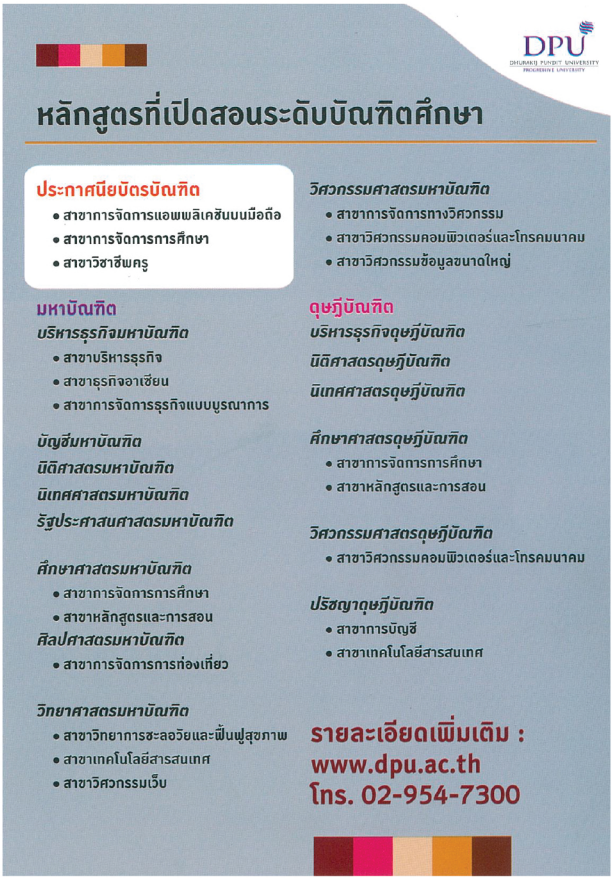

มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ เป็นมหาวิทยาลัยแห่งแรกและแห่งเดียวของประเทศ
ที่ได้รับการรับรองคุณภาพมาตรฐานสากล ISO
ทั้งระบบทุกคณะ ทุกสาขาวิชา และทุกหน่วยงานในองค์กร
และเป็นมหาวิทยาลัยแห่งแรกที่ได้รับรอง "ISO 9001 : 2008"

กองบรรณาธิการวารสารสุทธิปริทัศน์ สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ (ศูนย์บริการวิจัย อาคาร 6 ชั้น 17)
110/1-4 ถนนประชาชื่น อาคาร 6 ชั้น 17 หลักสี่ กรุงเทพมหานคร 10210
โทรสาร: 0 2580-0064 อีเมล์: dpujournal@dpu.ac.th

วันและเวลาทำการ วันจันทร์ – วันศุกร์ เปิดทำการเวลา 8.30 -16.30 น.
วันปิดทำการ วันเสาร์ - อาทิตย์ และวันหยุดนักขัตฤกษ์
วันหยุดทำการของมหาวิทยาลัย (หมายเหตุ :ตารางการปฏิบัติงานนี้อาจมีการเปลี่ยนแปลงได้ตามความเหมาะสมของมหาวิทยาลัย)

02 9547 300 ต่อ 445, 528

http://www.dpu.ac.th/dpurc/journal